MAGYAR NEMZETI MUZEUM
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRA
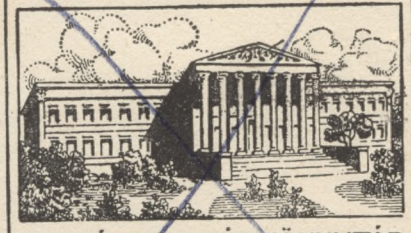
OLVASÓTERMI KÉZIKÖNYVTÁR
06402
KIKÖLCSÖNÖZNI NEM SZABAD

A

BÜNVÁDI PERRENDTARTÁS

MAGYARÁZATA

IRTÁK:

BALOGH JENŐ dr.
EGYETEMI TANÁR

EDVI ILLÉS KÁROLY dr.
ÜGYVÉD, NYUG. KIR. ÜGYÉSZ

ÉS

VARGHA FERENCZ
KORONAÜGYÉSZI HELYETTES

MÁSODIK JAVITOTT ÉS BŐVITETT KIADÁS

HARMADIK KÖTET

BUDAPEST
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓVÁLLALATA
1909.

A
BŰNVÁDI PERRENDTARTÁS
MAGYARÁZATA

KIEGÉSZITVE AZ ESKÜDTBIRÓSÁGRÓL S A BŰNVÁDI PERRENDTARTÁS ÉLETBELÉPTETÉSÉRŐL SZÓLÓ TÖRVÉNYEKKEL

IRTÁK:

BALOGH JENŐ dr.
EGYETEMI TANÁR,
A MAGYAR TUD. AKADÉMIA L. TAGJA

EDVI ILLÉS KÁROLY dr.
NY. KIR. ÜGYÉSZ,
A MAGYAR TUD. AKADÉMIA L. TAGJA

VARGHA FERENC
KORONAÜGYÉSZ-HELYETTES

MÁSODIK TELJESEN ÁTDOLGOZOTT KIADÁS.

HARMADIK KÖTET.
(Bp. 378—592. §.; Et. és Bpélt.)

BUDAPEST, 1910.
GRILL KÁROLY KÖNYVKIADÓ VÁLLALATA
IV., VERES PÁLNÉ-UTCZA 16.

Grim. 397 oa

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

56205

R 1965

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA
I. Nyomt. Növedéknapló.
1910 év 2 sz.

R 2

TARTALOMJEGYZÉK A III. KÖTETHEZ.

XX. Fejezet.

Perorvoslatok.

Lap

1. Bevezetés 1

I. A fölfolyamodás:

2. A fölfolyamodással megtámadható határozatok s a fölfolyamodást elintéző bíróság (378. §.) 6
3. A fölfolyamodás elintézése (379. §.) 14
4. A fölfolyamodás fölfüggesztő hatálya (380. §.) 17

II. A fölebbezés:

5. Fölebbezés és annak megszoritása (381. §.) 18
6. A fölebbezés köre (382. §.) 19
7. A fölebbezésre jogosultak (383. §.) 21
8. Alaki semmiségi okok (384. §.) 25
9. Anyagi semmiségi okok (385. §.) 42
10. A fölülvizsgálat irányelvei (386—387. §.) 48
11. A fölebbezés alakiságai (388. §.) 51
12. A fölebbezés visszautasitása az elsőbiróság által (389. §.) 53
13. A fölebbezés tartalma (390—391. §.) 54
14. Az ellenfél értesitése és az ellenészrevételek (392. §.) 57
15. Uj bizonyitékok (393. §.) 59
16. A fölebbezés visszavonása (394. §.) 63
17. A fölebbezés joghatálya (395 §.) 65
18. A fölebbezés fölterjesztése (396. §.) 66
19. Eljárás a kir. itélőtábla előtt (397. §.) 68
20. Ülésen kivüli elintézés (398 §.) 68
21. A tanácsülés nyilvánossága (399. §.) 71
22. Tanácsülésbe utalt ügyek (400. §.) 72
23. A tanácsülésen hozott határozat (401. §.) 75
24. Bizonyitás fölvétele (402—403. §.) 77
25. Alaki semmiségi okok fölülvizsgálata tanácsülésben (404. §.) . . 81
26. Az ügy főtárgyalásra utalása (405. §.) 86

Lap

27. A bizonyitás fölvétele a megbizott törvényszék s a kiküldött biró által (406. §.) 87
28. A főtárgyalásra utalt ügyek (407. §.) 90
29. A fölebbviteli főtárgyalás elrendelése (408. §.) 90
30. Idézés a bizonyitás fölvétele nélkül tartandó főtárgyalásra (409. §.) 91
31. Közvédő (410—411. §.) 93
32. A fölebbviteli főtárgyaláson jelenlevő személyek (412. §.) . . . 95
33. A vádlott kötelező jelenlétének esetei (413—414. §.) 97
34. Idézés a bizonyitás fölvételével tartott fölebbviteli főtárgyalásra (415. §.) 100
35. A fölebbviteli főtárgyalás megtartásának helye (416. §.) . . . 104
36. Iratok megtekintése (417. §.) 105
37. Fölebbviteli főtárgyalás bizonyitás fölvétele nélkül (418. §.) . . . 106
38. Fölebbviteli főtárgyalás bizonyitásfölvétellel (419. §.) 108
39. A jelenlevő vagy azonnal előállitható tanu kihallgatása (420. §.) 110
40. A felek előterjesztései (421. §.) 111
41. Tanácskozás és határozathozatal (422—424. §.) 114
42. Eljárás a fölebbezés elintézése után (425. §.) 125

III. Semmiségi panasz:

43. A semmiségi panaszszal megtámadható határozatok (1907: XVIII. t.-cz. 2. §.) (Bp. 426. §.) 127
44. Esküdtbiróság itélete ellen érvényesithető semmiségi okok (427. §.) 128
45. A kir. járásbiróságnak, a törvényszéknek s kir. itélőtáblának itélete ellen a Curia előtt érvényesithető semmiségi okok (428. §.) 137
46. A semmiségi ok hivatalból észlelésének kizárása (429. §.) . . . 140
47. A semmiségi panaszra jogositottak és a fölebbezésre megállapitott szabályoknak kiterjesztése a semmiségi panaszra (430. §.) . . 141
48. Semmiségi panasz bejelentése (431. §.) 146
49. A semmiségi panasz visszautasitása (432. §.) 147
50. Ülésen kivüli intézkedés (433. §.) 149
51. Tanácsülésbe utalt ügyek (434. §.) 150
52. Tárgyalásra utalt ügyek s tárgyalás a Curia előtt (435—436. §.) 151
53. A Curia határozata (437—438. §.) 154
54. Eljárási szabályok a Curiánál (439. §.) 174
55. A Curia határozatának közlése (440. §.) 174

IV. Perorvoslat a jogegység érdekében (441—442. §§.) . . . 175

V. Kijavitás (443. §.) 177

XXI. Fejezet.

Ujrafölvétel.

1. Bevezetés 178
2. Az eljárás folytatása ujrafölvétel nélkül (444. §.) 179
3. Megszüntetett eljárás ujrafölvétele (445. §.) 183
4. Ujrafölvétel az elitélt javára (446. §.) 185
5. Az elitélt javára ujrafölvétel inditványozására jogosultak (447. §.) 191

Lap
6. Hivatalból intézkedés az ujrafölvétel tárgyában (448. §.) . . . 191
7. Ujrafölvétel a fölmentett, illetőleg elitélt terhére (449—450. §.) 193
8. Előzetes kérdés az ujrafölvétel elintézésénél (451. §.) 197
9. Az ujrafölvételi kérelem illetékes bírája (452. §.) 199
10. Az ujrafölvételi inditvány hatálya (453. §.) 200
11. Az ujrafölvételi inditványnak alaki okokból való visszautasitása (454. §.) 202
12. Ujrafölvételi vizsgálat és nyilvános tárgyalás (455—456. §.) . . . 203
13. Főtárgyalás esküdtbiróság előtt s itélet hozatala főtárgyalás nélkül (457. §.) 206
14. Letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelése (458. §.) . . 208
15. Perorvoslat az ujrafölvétel tárgyában hozott határozat ellen (459. §.) 208
16. Főtárgyalás (460—461. §.) 209
17. Itélet (462. §.) 212

XXII. Fejezet.

Igazolás.

1. Bevezetés 215
2. Igazolás esetei (463. §.) 216
3. Az igazolásra irányuló kérelem és eljárás (464—466. §.) 218
4. Az igazolás joghatálya (467—468. §.) 221

XXIII. Fejezet.

Eljárás az ismeretlenek, távollevők és szökevények ellen.

1. Bevezetés 224
2. Hirlapi idézés; a terhelt elfogatása iránti intézkedések (469—470. §.) 226
3. Eljárás külföldi által belföldön elkövetett büncselekmény esetében (471. §.) 231
4. Nyomozás és vizsgálat ismeretlenek s távollevők ellen (472—473. §.) 232

XXIV. Fejezet.

Eljárás a kiadatás iránti ügyekben.

1. Bevezetés 236
2. A nemzetközi szerződések és a viszonosság (474. §.) 237
3. Kikérési eljárás (475. §.) 239
4. A kiadatási eljárás (476. §.) 241

XXV. Fejezet.

Eljárás az 1878: V. t.-cz. 62. §. esetében.

1. Bevezetés 248
2. Az elkobzás és megsemmisités iránti eljárás (477—478. §.) . . . 249

XXVI. Fejezet.

A bünügyi költségek.

Lap

1. Bevezetés 252
2. A bünügyi költség nemei (479. §. 1. bek.) 253
3. A bünügyi költség födözése és birói megállapitása (479. §. 2—5. bek.) 256
4. A bünügyi költség megtéritése (480—484. §.) . . . 260, 264, 268
5. Az ügyvéd és megbizott dijainak megállapitása (485. §.) 270

XXVII. Fejezet.

A magánjogi igény érvényesitése és biztositása.

1. Bevezetés 273
2. A kár megállapitása hivatalból (468. §.) 275
3. A magánjogi igény iránti rendelkezés megszüntető határozat vagy fölmentő itélet esetében (478. §.) 276
4. Lefoglalt dolog visszaadása (488. §.) 278
5. A kártérités megitélése (489. §.) 282
6. Sérelmes jogügylet érvénytelenitése (490. §.) 285
7. A sértett joga a büntető bíróság által elutasitott, vagy csak részben megitélt magánjogi igénye tekintetében (491. §.) 288
8. A magánjogi igény biztositása (492—493. §.) 289, 291, 296

XXVIII. fejezet.

Végrehajtás.

1. Bevezetés 302
2. A büntető határozat végrehajtásának föltételei (494. §. 1—4. bek.) 305
3. A végrehajtásra hivatott hatóság (494. §. 5—8. bek.; 495. §.) . . 309
4. A halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás (496—503. §.) 312 316
5. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása (504—516. §.) 321, 322, 326, 327 333
6. Jogerős itéletekkel megállapitott több szabadságvesztés-büntetés végrehajtása (517—518. §.) 339
7. A pénzbüntetés végrehajtása (519. §.) 350
8. Végrehajtás a magánjogi igény s a magánvád képviselete és a védelem által okozott költség tekintetében (520. §.) 355

XXIX. fejezet.

Eljárás a járásbiróság előtt.

1. Bevezetés 357
2. A Bp. előző rendelkezéseinek alkalmazása (521. §.) 361
3. A vád képviselete (522. §.) 372
4. A felek képviselete, különösen a védelem (523 §.) 375
5. A felek nyilatkozatai (524. §.) 381

Lap

6. A följelentés, a vádinditvány és ezek elintézése (525. §.) 381
7. Az ügyészségi megbizott inditványai és nyilatkozatai (526. §.) . 385
8. A járásbiróság határozatai a följelentés és vádinditvány tárgyában (527. §.) 387
9. A nyomozás (528. §. 1. bek.) 392
10. A tárgyalás előkészitése (528. 2—5. bek.; 529—530. §.) . 394, 395, 397
11. Közvetlen tárgyalás (531. §.) 401
12. Büntető parancs (532—535. §. 402, 404, 406, 407
13. A terhelt személyére vonatkozó intézkedések (536—538. §. 410, 412
14. A tárgyalás:
    a) A tárgyaláshoz szükséges személyek s az egyik vagy másik fél elmaradásának következményei (539—540. §.) 419
    b) A tárgyalás menete (541—542. §.) 424
15. Bizonyitó eljárás (543—544. §.) 429
16. Perorvoslatok (545. §.) 435
17. Fölfolyamodás (546 §.) 436
18. Fölebbezés (547—549. §.) 441
19. A fölebbezés elintézése a törvényszék által (550—555. §.) 449
20. Semmiségi panasz (556—557. §.) 461
21. Perorvoslat a jogegység érdekében és a kijavitás 466
22. Ujrafölvétel (558. §.) 467
23. Igazolás 471
24. Végrehajtás (559. §.) 472
25. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben (560. §.) 474

XXX. Fejezet.

Eljárás nyomtatvány utján elkövetett büncselekmény esetében.

1. Bevezetés 476
2. A Bp. általános rendelkezéseinek alkalmazása sajtóügyekben (561. §.) 473
3. A sajtóbiróság és a sajtóügyekben eljáró kir. ügyészség illetékessége (562—564. §.) 478
4. A vizsgálat (565—566. §.) 482
5. Lefoglalás (567—568. §.) 484
6. A törvényszéki és a sajtóbirósági vádtanács viszonya a vizsgálóbiróhoz (569. §.) 488
7. Vádirat, kifogások és közvetlen idézés (570—572. §.) 489
8. A főtárgyalás és az itélet (573—574. §.) 492
9. Eljárás a btk. 62. §-a, valamint sajtórendőri vétségek és kihágások eseteiben (575. §.) 496

XXXI. Fejezet.

Kártalanitás az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében.

Lap

1. Bevezetés 498
2. A kártalanitás föltételei előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság esetében (576—577. §.) 500
3. A kártalanitás föltételei ártatlanul szenvedett szabadságvesztés- és pénzbüntetés eseteiben (578—579. §.) 505
4. Ki adja a kártalanitást és miben áll az (580. §.) 507
5. A kártalanitás iránti igény érvényesitésének határideje (581. §.) . 509
6. A kártalanitás iránti igény áthárulása a hozzátartozókra (582—583. §.) 510
7. Eljárás a kártalanitási igény megállapitása tárgyában (584—587. §.) 512 514
8. Az állam visszkereseti joga (588. §.) 515
9. A hamisan vádló, a hamis tanu és a visszaélő közhivatalnok kártéritési kötelessége (589. §.) 577

XXXII. Fejezet.

Záróhatározatok (590—592. §.) 518

FÜGGELÉK.

I. Az esküdtbiróságokról szóló törvény (1897: XXXIII. t.-cz. — Et.)
1. Az esküdtbiróságok székhelyei és szervezete (1—3. §.) 525
2. Az esküdtképes, az esküdtek közül kizárt s az esküdtszéki szolgálattól mentes egyének (4—8. §.) 526
3. Az esküdtek alaplajstroma, a fölszólalások és észrevételek (9—14. §.) 528
4. Az esküdtek évi lajstroma (15—18. §.) 531
5. A szolgálati lajstrom (19—21. §.) 533
6. Az esküdtek napidija és utiköltsége (22. §.) 536
7. A kötelességszegő esküdt büntetései (23—28. §.) 536
8. Az esküdtbiróság ülésszakai (29—32. §.) 538
9. Vegyes rendelkezések (33—37. §.) 539
II. A Bp. életbeléptetéséről szóló törvény (1897: XXXIV. t.-cz. — Bpélt.)
1. A Bp. életbeléptetésének ideje és hatálya terület tekintetében (1—2. §.) 543
2. A Bp. s az eddigi eljárási szabályok alkalmazása a folyamatban levő ügyekre (3—6. §.) 543
3. A büntető biróságok szervezete (7—8. §.) 545
4. Az ügyészségi megbizottak (9—14. §.) 546
5. A büntető biróságok hatásköre:
a) Bevezetés 547
b) Az esküdtbiróság hatásköre (15. §.) 548

Lap

c) Hatáskör a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteiben (16. §.) 557
d) A kir. törvényszék hatásköre (17. §.) 565
e) A kir. járásbiróság hatásköre (18. §.) 569
f) A közigazgatási hatóság bírói hatásköre (19. §.) 578
6. A tárgyalási titok megsértése (20. §.) 580
7. Vegyes és átmeneti rendelkezések (21—27. §.) 581
8. A Bp. s az ezzel összefüggő törvények végrehajtására vonatkozó fölhatalmazás (28. §.) 584

XX. FEJEZET.

Perorvoslatok.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.

I. Nincs törvényhozás, mely perorvoslatokról nem gondoskodnék, de alig van kettő, mely a perorvoslatok módozataira nézve egymással megegyeznék; igy volt ez a régmult időben is, mióta a büntetőperjog szabályozása kimutatható; s igy van ez ma, a vádelv alapul vétele mellett kiépitett büntető perrendtartásokban is.

Bármily nagy eltérés mutatkozzék is a részletek kiépitésében, a perorvoslatok tipikus fajai csaknem mindenütt föltalálhatók,[1]) mely szerint végzés ellen felfolyamodás; itélet ellen felebbezés; s a legfőbb birósághoz alaki s anyagi semmiségi okok miatt semmiségi panasz használható.

Ezen kivül a határidő vagy határnap elmulasztásából eredő káros következmények megszüntetésére alkalmat szolgáltat az igazolás; jogerős itéletek ellen pedig megengedi a törvény az ujrafelvételt; e két utóbbi azonban a szoros értelemben vett perorvoslatok közé nem tartozik; a mit a törvény technikailag is kifejez azzal, hogy az erre vonatkozó anyagot külön fejezetekben szabályozza. Ha azonban a perorvoslatok általános meghatározásából indulunk ki, mely szerint minden a felek által teljesitett perjogi cselekmény perorvoslat, melynek az a czélja, hogy valamely birói határozat megváltoztassék, akkor az igazolást s ujrafelvételt is a perorvoslatok közé kell sorolni, igy is tesznek a jogirók, de megkülönböztetik a rendes és rendkivüli perorvoslatokat; az előbbiekről mondja *Binding*, hogy: „Erstere sind für den ordnungsmässigen Prozessgang mit in Rechnung gezogen“[2]); ezek a bünpörnek organicus részei (felfolyamodás, felebbezés, sem-

[1]) Térszüke miatt az összehasonlitó jog tekintetében utalunk a törvény indokolására (v. ö. 592. s köv.; 603. s köv.; 638. s köv. lapokat).

[2]) Grundriss etc. §. 114.

miségi panasz), mig az utóbbiak (igazolás, ujrafelvétel) annak keretén kivül esnek.

Más szempontból azonban a felebbezés, semmiségi panasz s ujrafelvétel egy közös vonással bir, mert mindegyik az itéletet támadja meg; s azt akarja elérni, hogy az részben vagy egészben hatályon kivül helyeztessék.

A felebbezésnek és semmiségi panasznak felfüggesztő hatálya van (395., 430. §§. 3. bek.), ellenben a felfolyamodással megtámadott végzés rendszerint végrehajtandó; s a felfolyamodás csak akkor bir felfüggesztő hatálylyal, ha azt a törvény kimondja, vagy ha a bíróság ennek foganatositását felfüggeszti, a mit csak fontos okból tehet (380. §.). Ugyanez áll az ujrafelvételre is (453. §.).

II. A perorvoslat bejelentésének közvetlen hatása az, hogy ezzel a határozatnak perorvoslattal megtámadott részére nézve a felek közt uj jogi vita keletkezik, a melynek eldöntésére a felsőbb bíróság jogosult. Hangsulyozzuk, hogy a vitás tétel terjedelme a perorvoslat tartalmától függ, a mire ez ki nem terjed, az a rész jogerős, a mit ez felölel, az jogerőre mindaddig nem emelkedik, mig csak a vitás tételt a felsőfoku bíróság el nem intézte, vagy mig az arra jogositott a perorvoslatot vissza nem vonta. Ebből látható, hogy a perorvoslattal megtámadható határozatok jogerősségének bekövetkezte kizárólag a felek akaratától függ, tekintet nélkül a vád tárgyára; s igy — ezen modern perjogi tételt szem előtt tartva — anachronismusnak tünik fel a nálunk gyakorlatban volt hivatalból való felülvizsgálat, mely szerint a kir. Curiának 1881. márczius 5-én hozott 5. sz. döntvénye értelmében hivatalból való felülvizsgálatnak van helye azokban a bünvádi perekben, melyeknek tárgyát vagy a Btk.-ben halállal büntetett cselekmény, vagy pedig halált eredményezett más cselekmény képezi. A modern perjog ezt a szabályt nem ismeri s a perorvoslatok, ehhez képest a felülvizsgálat lehetősége is, kizárólag a perfelek akaratától függ.

E szabály alól két kivétel van; egyik az az eset, midőn az itéletet a nem felebbező vádlott javára is felülvizsgálja a felső fok, a másik pedig a hivatalból észlelendő semmiségi esetek csoportja.

A Bp. 387. §-a szerint ugyanis a vádló részéről, habár a vádlott terhére, használt felebbezés mindig a vádlott javára használtnak is tekintendő; továbbá a felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog, az

itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is. Itt két oly esetről van szó, midőn a nem felebbező vádlott javára a felsőfok megváltoztatja az itéletet. A hivatalból észlelendő semmiségi eseteknél pedig, ellentétben ama szabállyal, mely szerint a felülvizsgálat csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik, az itéletnek vagy az eljárásnak oly részei is felülvizsgáltatnak, melyek tárgyában perorvoslat nem használtatott (387. §. 1. bek.).

Ezek a szabályok a vádlott érdekében vannak felállitva s az anyagi igazság érvényesitésére szolgálnak. Mindazáltal e szabályok szoros értelemben véve, eltérést nem képeznek a fentebb kiemelt ama principiumtól, mely szerint a felülvizsgálat lehetősége a felek akaratától, vagyis a perorvoslat bejelentésétől s fentartásától függ, mert: „*Ha az összes felebbezéseket visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye*“ (394. §. ut. bek.). Tehát a perorvoslatra elmondhatjuk, hogy annak folytán oly peres viszony keletkezik, melynek felsőfoku rendezése kizárólag a felek akaratától függ. Ámbár a vádpert is igy szokás jellemezni, mindazáltal ez a jellemzés csak a perorvoslatokra találó, de az elsőfoku eljárásra csak relative helyes. Ugyanis az elsőfoku eljárásban a per folytatása vagy annak megszünte kizárólag a vádló akaratától függ, de arra a vádlott befolyást nem gyakorolhat; ellenben a felsőfoku eljárás nem a vádló, hanem a felebbező fél activitásától vagy passivitásától függ; nem a vádló akaszthatja meg a felsőbiróság eljárását, hanem az, aki a perorvoslatot használta.

III. Miután a perorvoslat nem más, mint kijelölése ama tény- és jogkérdéseknek, melyek a perorvoslat bejelentése által vitássá váltak s melyeknek eldöntését a fél a felsőbiróságtól várja, kétségtelen, hogy a perorvoslat felülbirálásának is egyazon alapvető garanciák mellett kell megtörténni, melyek az első biró eljárását szabályozzák; tehát — eltekintve egyéb részletektől — tökéletes perorvoslat az volna, melynek értelmében a felülvizsgálat is teljesen azon módozatok szerint történnék, mint ahogy az elsőfoku határozat hozatott. Ez az elv a legtöbb esetben megvalósitható a felfolyamodásnál, mert a felfolyamodással megtámadott határozatok legnagyobb részét az irásbeliség rendszere szerint, a felek közvetlen közremüködése nélkül hozzák.

Másként áll a dolog a felebbezésnél s a semmiségi panasznál; itt a megtámadott határozatot contradictorius tárgyaláson

hozzák, a hol a bizonyitást közvetlenül veszik fel; tehát, ha az elsőfokon érvényesült garanciákat a felülvizsgálatnak ezen eseteire is ki akarnók terjeszteni, akkor a felebbezést a kir. itélőtáblának s a semmiségi panaszt a Curiának szintén a contradictorius tárgyaláson a szóbeliség s közvetlenség elve szerint kellene elintézni.

A törvény életbeléptéig érvényben volt joggyakorlat ezzel éppen ellenkező álláspontot volt, a mennyiben a feleket a felső fokon mindama garanciáktól megfosztotta, melyek első fokon a vád és védelem bástyái. E jogfosztást azzal pótolta, hogy a ténykérdésben kétfoku felebbezést engedett meg a feleknek, az iratok alapján. Ha megfontoljuk, hogy ilyen az irásbeliség békóiba vert felülvizsgálat alaposságа, mely a feleket teljesen passivitásra szoritja, tulajdonképen a főtárgyalás elnökének s jegyzőjének alaposságától s lelkiösmeretességétől függ, mert a felülvizsgálat alapja a főtárgyalási jegyzőkönyv; s ha megfontoljuk, hogy a szóbeliséget jegyzőkönyvben visszaadni hiven, megbizhatóan teljesen lehetetlen, könnyü megitélni, hogy a mit a kétfoku felebbezés az első fokon érvényesült garanciáknak felső fokon történt elvonása ellenében nyujt, az igen problematicus, sőt teljesen jelentéktelen ellenérték.

Vajjon törvényünk, hogy oldotta meg ezt az ép oly fontos mint nehéz kérdést. Kétségtelen volt az, hogy a mostani irásbeliséget s a felek passivitását fentartani a felső fokon lehetetlenség; az elsőfok biztositékai közül tehát behozta a törvény a contradictorius eljárást s a facultativ közvetlenséget a kir. itélőtábla előtti eljárásban. E szerint a kir. itélőtábla, ha a bizonyitást egészben vagy részben ismételni akarja, vagy uj bizonyiték felvételét tartja szükségesnek, annak a kir. itélő tábla előtti felvételét rendelheti el (402. §.). Ez egy rendkivül nagy horderejü ujitás, mert lehetővé teszi azt, hogy a felsőbiróság a legfontosabb bizonyitékokat közvetlenül vegye fel s azok hozzá ne az alsófok utján át jussanak. Ezen nagy fontosságu ujitásnál azonban számot kellett vetni a törvényhozónak a gyakorlati kivitel nehézségeivel s éppen azért, midőn kijelenti a törvény, hogy a közvetlen bizonyitásfelvétel meg van engedve, ugyanakkor hozzáteszi azt is, hogy: „Amennyiben a bizonyitásnak a kir. itélőtábla előtt való felvétele nagy nehézséggel járna a kir. itélő tábla a felvételre saját biráját vagy az első fokban eljárt törvényszéknek biráját küldi ki, esetleg azzal azt a já-

rásbiróságot bizza meg, a melynek területén a felvétel legkönnyebben történhetik" (403. §.).

Miután a közvetlen bizonyitékfelvétel mindig nagyobb nehézséggel jár, mint a bizonyitékoknak kiküldött által való beszerzése, egészen természetes, hogy a kir. itélő tábla csak igen ritkán fogja a bizonyitást a közvetlenség elve szerint kiegésziteni. Habár ily módon a bizonyitás felvétele a felső fokon közvetett uton történik, mindazáltal a régi állapottal szemben rendkivüli haladást jelent a törvény, mert a felek a felebbviteli főtárgyaláson activ szerepet visznek s ugyanazon jogokat gyakorolják, mint az első fokon. Másik nagy előnye a törvénynek az, hogy ha az elsőfok által felvett bizonyitás hiányos, azt nem szabad — az itélet feloldásával — az első fok által pótoltatni, hanem a bizonyitást, akár közvetlenül, akár közvetve, a kir. itélő tábla köteles kiegésziteni s igy a feloldás, mely a régi eljárásban az ügyek nagy részét elposványitotta, jövőben végleg ki lesz küszöbölve.

Kétségtelen dolog, hogy sokkal gyökeresebben is meg lehetett volna oldani a felebbezés kérdését. Szerintem legjobb lett volna azt eltörülni s a felebbezés eltörlésével egyidejüleg az első fokot megerősiteni. Ha az elsőfok ötös tanácsban itél, a felebbezés — a jogkérdésben való semmiségi panasz megengedése mellett — merőben felesleges dolog, mert a tényállást részleges reproductioval jobban s megbizhatóbban megállapitani, mint azt megerősitett tanácsokban az elsőfok megállapitani képes, a felebbviteli eljárásban lehetetlen. De hát a felebbezés eltörlése nálunk megbukott, mert — a mint a felebbezés barátai érveltek — népünk vérében van az, hogy az elsőfok ténymegállapitásait szereti felülbiráltatni; tehát eme mély gyökeret vert jogérzettel jönnénk ellentétbe, ha a ténykérdésben való felebbvitelt nem engednők meg.

IV. Eddig érvényben volt eljárásunk szerint a Curia a ténymegállapitásokat a bizonyitás szempontjából is felülvizsgálta. Legfőbb birói ságunknak ez a jogköre a Bp. életbeléptével megszünt, mert a Curia a törvény szerint csak azt vizsgálja, hogy az alsófok a törvényt s pedig ugy az alakit, mint anyagit, helyesen alkalmazta-e? Az ilyen körü felülvizsgálat pedig a bizonyitás revizióját kizárja; ennek megfelelőleg kijelenti a törvény, hogy: „A Curia köteles határozatát az esküdtbiróság, a törvényszék s a kir. itélő tábla által valóknak elfogadott tényekre alapitani" (437. §.). Tehát, mig a kir. itélő tábla a bizonyitást, s a törvény alkalmazá-

sát vizsgálja felül, a Curia csak ez utóbbira terjeszkedhetik ki. Ennek megfelelőleg van a felek szerepe is szabályozva.

E szerint a semmiségi panasz tárgyalásánál kötelező szerepe van a koronaügyésznek; facultativ szerep illeti a védőt, amennyiben a vádlottnak van védője, vagy a Curia hivatalból alkalmaz védőt (435. §. 5., 7. bek.); a vádlott jelen lehet ugyan a tárgyaláson, de semmi szerep nem illeti.

A felek közremüködésének ilyetén rendezéséből az tünik ki, hogy a törvény szerint fontosabb a ténymegállapitás, mint a törvénynek arra alkalmazása; ez okból van a vádlottnak passiv szerepe a Curián s ez okból nincs ott közvédő.

Meddő dolog volna e helyütt, a törvénymagyarázat keretében, ezen megállapitás helyességét birálni, mindazáltal kiemeljük, hogy a törvény nem teljesen következetes, mert a Curia — a mint a 437. §. magyarázatánál ki van fejtve — fölmentő itélettel szemben büntető itéletet is hozhat s ilyen esetben sincs kimondva, hogy a védelem kötelező s igy a vádlott a reformatio in pejus ezen eseteinél teljesen le van szerelve; mig a vád első képviselője a koronaügyész, a tárgyaláson activ szerepet visz. Ezt a nagyfoku egyenlőtlenséget csak ugy lehet kiegyenliteni, ha a Curia minden oly esetben, midőn a reformatio in pejus lehetősége forog fenn, a 435. §. 7. bek. alapján védőt rendel.

I. A felfolyamodás.

2. A felfolyamodással megtámadható határozatok s a felfolyamodást elintéző bíróság.

378. §.

Végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja.

A vádtanácsnak előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot elrendelő vagy fentartó, valamint a vádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett inditványát elutasitó végzései (105. és 151. §§.) ellen, ha másodfokban vannak is hozva, további felfolyamodás használható.

A vizsgálóbirónak és a vádtanács elnökének végzéseit a vádtanács, — a vádtanácsnak, a törvényszéknek, az esküdtbiróságnak és a kir. itélőtábla részéről kiküldött birónak vagy megbizott járásbiróságnak (403. §.) végzéseit a kir. itélőtábla, — a kir. itélőtábla végzéseit a kir. Curia vizsgálja felül.

Felfolyamodással élhetnek a 383. §-ban emlitetteken kivül: a tanuk, a szakértők és mások, a kikre a végzés vonatkozik.

A felfolyamodásra vonatkozó nyilatkozatok irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők.

A felfolyamodás a végzés kihirdetésekor jelentendő be. Indokolását a bejelentéskor, vagy ettől számitott legfeljebb nyolcz nap alatt lehet a kihirdetést teljesitő bíróságnál előterjeszteni.

Ha a végzést kézbesités utján közölték, a felfolyamodást és indokolását a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt kell annál az elsőfoku bíróságnál előterjeszteni, mely a kézbesitést elrendelte.

A felfolyamodó ellenfele a felfolyamodást és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit az iratok felterjeszléséig az eljáró bíróságnál, azután pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig a felfolyamodás tárgyában határozó bíróságnál benyujthatja.

Visszautasitás esetén kivül a végzést hozott biró, illetőleg bíróság a felfolyamodást, a szükséges iratokkal együtt, haladék nélkül fölülvizsgálat alá terjeszti.

Jegyzetek. 1. A Bp. értelmében *egyfoku* felfolyamodásnak van helye, ha ezt a törvény kifejezetten ki nem zárja. Ki van zárva a felfolyamodás a Bp. 5., 28., 43., 52., 69., 110., 114., 116., 129., 231., 262., 268., 269., 274., 283., 293., 300., 339., 340., 371., 393., 398., 408., 418., 455., 459., 467., 528., 535., 538., 539. és 559. §§-ban meghatározott esetekben.

2. Szabály szerint egyfoku felfolyamodásnak van helye (378. §. első bekezdés), azonban a vádtanácsnak előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot *elrendelő* vagy *fentartó*, valamint a vádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett inditványát elutasitó végzései (105., 151. §§.) ellen, ha másodfokban vannak is hozva, további felfolyamodás használható. A „további felfolyamodás" azt jelenti, hogy a vádtanács végzése ellen a kir. itélő táblához lehet felfolyamodni, ez azonban a felfolyamodás tárgyában utolsó fokban dönt, mert a Bp. szerint háromfoku perorvoslat nincsen, vagyis négy forum egy vitás kérdésben sem dönt.

Kétfoku felfolyamodásnak is csak akkor van helye, ha a letartóztatást vagy vizsgálati fogságot a vádtanács elrendelte, illetve fentartotta, de ha a vizsgálóbiró végzését felülvizsgálva, a szabadlábra helyezést elrendelte, vagy a vizsgálóbirónak hasonló tartalmu

végzését helybenhagyta, határozata ellen perorvoslat nem használható.

A vizsgálat elrendelése tárgyában hozott határozat ellen pedig csak akkor van kétfoku felfolyamodás, ha a vádtanács a vádlónak a vizsgálat elrendelése iránt tett inditványát, a vizsgálóbiró hasontárgyu végzésének akár megváltoztatásával, akár helybenhagyásával elutasitotta. Ellenkező esetben csak egyfoku felfolyamodás használható.

A vádtanács a 267., a törvényszék pedig a 268., 279. és 283. §§. alapján elsőfokban, vagyis a nélkül, hogy a vizsgálóbiró e tárgyban határozott volna, letartóztathatja a terheltet. fölmerül tehát a kérdés, hogy van-e ilyen esetben is kétfoku felfolyamodásnak helye? Nézetem szerint nincs s a letartóztatás vagy vizsgálati tábla ilyen tárgyu végzés felett hozott másodfoku határozatot: a 378. §. kivételesen és csakis akkor engedi meg a kétfoku felfolyamodást, ha a vádtanács járt el másodfokban; következésképp, ha a kir. itélőtábla ilyen tárgyu végzés felett hozott másodfoku határozatot a 378. §. első bekezdésében meghatározott az a szabály érvényes, mely szerint végzés ellen csak egyfoku felfolyamodásnak van helye, tehát a kir. itélőtábla határozata ellen a Curiára ez esetben felfolyamodni nem lehet.

3. A törvény tüzetesen meghatározza a felfolyamodás rendjét, mely szerint: „A vizsgálóbirónak és a vádtanács elnökének végzéseit a vádtanács, a vádtanácsnak, a törvényszéknek, az esküdtbíróságnak és a kir. itélőtábla részéről kiküldött birónak vagy megbizott járásbíróságnak (403. §.) végzéseit a kir. itélőtábla, a kir. itélőtábla végzéseit a kir. Curia vizsgálja felül.“ Itt minden képzelhető forum fel van emlitve, de nincs szó a főtárgyalás elnökéről; holott a főtárgyalás elnöke több fontos határozatot hozhat, ő határoz a feleknek az eljárásra vonatkozó minden inditványa felett (296. §.), sőt rendbirságot is szabhat ki (297. §.), meg kell tehát állapitani, hogy a főtárgyalás elnökének határozatát melyik bíróság vizsgálja felül s pedig annál inkább, mert a főtárgyalásról szóló XVIII. fejezet szabályai a kir. itélőtábla (418. §.) s a kir. Curia előtt tartott (439. §.) tárgyaláson is alkalmazandók, tehát a felvetett kérdés mindhárom bíróság előtt felmerülhet. Igaz ugyan, hogy ennek valami nagy jelentősége nincsen, mert a 300. §. első bekezdése szerint az elnöknek a főtárgyalás folyamán hozott közbeszóló határozatai ellen nincs helye felfolyamodásnak, ámde ugyanezen szakasz második bekezdése kimondja, hogy a 297. §.

szerint pénzbüntetést megállapitó végzés ellen felfolyamodással lehet élni; ezt a pénzbüntetést pedig az elnök állapitván meg, el kell dönteni, hogy ennek határozatát mely bíróság vizsgálja felül.

A törvény tervezetének 300. §-a igy hangzott: „Az elnöknek a főtárgyalás vezetéséből folyólag, nevezetesen a 295. §., a 296. §. 3—6. bekezdése, továbbá a 297., 298., 301., 302., 303., 306., 307., 308. és 309. §§. alapján tett intézkedései ellen *külön* perorvoslatnak nincs helye, a 296. §. első és második bekezdése esetében az elnök intézkedésével meg nem elégedő fél a törvényszék határozatát kérheti ki, amennyiben ezt a jelen törvény ki nem zárja."

Tehát a szövegből az következett, hogy — a 296. §-ban felvett esettől eltekintve — az elnök határozatai ellen van ugyan perorvoslatnak helye a másodbirósághoz, de *„külön"* perorvoslat nem használható.

A bizottság jelentése a módositott s a törvénybe is átment szöveg tekintetében nem ad felvilágositást, ugyanis miután a tervezet a *„külön"* perorvoslatot kizárta, a törvény ellenben a *„külön"* meghatározó elhagyásával a felfolyamodást pénzbüntetést megállapitó határozat ellen megengedi, az a kérdés merül fel, hogy ki vizsgálja felül a felfolyamodást. A javaslat szerint ez nem lett volna kétséges, mert a „külön perorvoslat" kizárása azt jelentette, hogy az itélet ellen beadott felebbezésben kereshető orvoslás a sérelmes elnöki határozat ellen. A 300. §. azonban világosan felfolyamodást emlit s igy az az alternativa merül fel, hogy vagy az itélettel kell kapcsolatosan beadni a felfolyamodást, a mit a kir. itélőtábla birál felül, vagy azt kell mondani, hogy az elnök határozatát a törvényszék birálja felül. Az előbbi álláspont mellett szól a törvény genesise, az utóbbi mellett az analogia. Ugyanis, ha a vádtanács elnökének határozatait a vádtanács vizsgálja felül (378. §. 2. bekezdés), ebből az az analog következtetés vonható le, hogy a főtárgyalás elnökének határozatait a törvényszék revidiálja.

A törvény genesise ellenben, mint a javaslat 300. §-ából láttuk, arra utal, hogy az elnök határozatait a kir. itélőtábla vizsgálja felül s a Bp. és az E. T. szerint egyéb pénzbirságot megállapitó határozatokat is a kir. itélőtábla vizsgál felül. Nézetem szerint czélszerü volna, ha a joggyakorlat is ezt az irányt fogadná el, mert alig képzelhető, hogy az elnök mellett lévő két biró az elnök határozatát megváltoztatná, s igy több a garanczia abban, ha a felfolyamodást a felsőbbfoku bíróság vizsgálja felül. Ha a kir. itélőtábla előtt tartott főtárgyaláson hoz az elnök oly végzést, mely fel-

folyamodással megtámadható, azt a 378. §. 3. bekezdése szerint a Curia vizsgálja felül. A Curia azonban ezzel szemben kijelentette, hogy a tábla tanácselnökének határozata ellen a Curiához felfolyamodás nem használható (B. T. 53. k. 111. lap). Mi történik, ha a Curián tartott tárgyaláson szab ki a tanácselnök rendbirságot? Ez esetben — ami alig fog előfordulni — a határozat nem lesz perorvoslattal megtámadható. Ebben meg is nyugodhatunk, mert ha a szabály az, hogy a törvényszék elnökének határozatai — a 297. §-ban foglalt esettől eltekintve — nem támadhatók meg perorvoslattal, nem kell félnünk, hogy a jogrend megzavarásával jár az, ha a Curia tanácselnökének rendbirságot megállapitó határozatait felfolyamodással megtámadni nem lehet.

4. Felfolyamodással élhetnek: a 383. §-ban emlitett személyek, vagyis a kir. ügyészség, a vádlott, helyette házastársa, ha pedig nem teljeskoru, törvényes képviselője, a védő, a vádlott örököse, a fő és a pótmagánvádló, a sértett s a sértett jogutódja; továbbá: a tanuk, szakértők és mások, a kikre a végzés vonatkozik. Az itt felsorolt személyek azonban korlátlanul nem élhetnek felfolyamodással, mert a törvény ezt a jogot bizonyos esetekben korlátolja; igy pl. a kir. ügyészre és a sértettre a 269. §.; a terheltre és a javára perorvoslatra jogosultakra nézve a 270. §.; a magánvádlóra a 280. §. meghatározza, hogy mikor élhetnek perorvoslattal. A 386. §. pedig — mely felfolyamodásnál is alkalmazandó (380. §. 3. bek.) — kijelenti, hogy ha a biróság oly eljárási szabályt sértett meg, mely a vádlott javára szolgál. ez okból a vádlott terhére perorvoslat nem használható.

Azt, hogy jogosult egyén adta-e be a felfolyamodást, az a biróság határozza meg, a melyik a felfolyamodást elfogadja s ha azt találja, hogy a perorvoslat joga a felfolyamodót nem illeti meg, a felfolyamodást, a nélkül, hogy a másodbirósághoz fölterjesztené, visszautasitja (380. §. 3. bek. 389. §.).

5. A felfolyamodás alakszerüségére nézve a törvény előirja, hogy: „A felfolyamodásra vonatkozó nyilatkozatok irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők“ (378. §. 4. bekezdés).

A 378. §. 6. és 7-ik bekezdéséből kitünik, hogy a felfolyamodás, — habár rendszerint egy perjogi cselekmény — mindazáltal az a törvényes határidőn belül két részre is osztható s pedig akkép, hogy először történik a felfolyamodás bejelentése, azután következik az indokolás benyujtása. Ez leginkább akkor fordul elő, ha a határozat nem kézbesités, hanem kihirdetés utján közöltetik. Bár-

mikép közöltessék is a határozat, t. i. irásban vagy kihirdetés utján s bármikép terjesztessék is elő a felfolyamodás, t. i. a bejelentéssel egyszerre nyujtassék is be az indokolás vagy attól elkülönitve: mindenesetre áll a Bp. 378. §-ának imént idézett rendelkezése, mely szerint a felfolyamodásra vonatkozó *nyilatkozatok*, tehát ugy a bejelentés, mint az indokolás, irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők.

6. A felfolyamodás határidejére nézve különbséget kell tenni a szerint, a mint a végzést *a)* kihirdetés vagy *b)* kézbesités utján közölték.

Ad a) Az előbbi esetben a felfolyamodást a kihirdetéskor azonnal be kell jelenteni. Indokolását pedig vagy a bejelentéskor, vagy ettől számitott legfeljebb nyolcz nap alatt lehet a kihirdetést teljesitő bíróságnál előterjeszteni (378. §. 6. bek.). Ezt a határidőt meghosszabbitani nem lehet; elmulasztása miatt azonban igazolás használható (463. §.). Ha előrelátható, hogy a szóval kihirdetett határozatra vonatkozó indokolást nyolcz nap alatt nem lehet beadni, joga van az érdekeltnek kérni, hogy az vele irásbeli uton is közöltessék; ha a bíróság ezt elrendeli, akkor kétféle közlés történik, mely esetben mi sem akadályozza azt, hogy az indokolás beadására vonatkozó határidő az érdekeltre kedvezőbb módon, vagyis a határozat kézbesitésétől számittassék.

Ad b) Ha a végzést kézbesités utján közölték: a felfolyamodást és indokolását a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt kell annál az elsőfoku bíróságnál előterjeszteni, mely a kézbesitést elrendelte (378. §. 7. bekezdés).

Ha a terhelt helyett házastársa vagy törvényes képviselője használ felfolyamodást, az a terhelt részére nyitva álló határidő alatt adandó be; ha pedig a terhelt halála után az örökös él felfolyamodással, azt a határozat közlésétől számitott nyolcz nap alatt kell beadni (380. §. utolsó bek., 388. §. 4. bek.).

7. A Bp. a perorvoslatot használó ellenfelének egy lényeges s oly jogot biztosit, melyet az eddigi joggyakorlat nem ismert. E jog szerint a felfolyamodó ellenfele a felfolyamodást és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit az iratok felterjesztéséig az eljáró bíróságnál, az után pedig az ügynek elintézése végett való bejelentéséig a felfolyamodás tárgyában határozó bíróságnál benyujthatja (378. §. 8. bek.).

E jog a felebbező felet is megilleti, az a különbség van azonban a kettő közt, hogy felebbezésnél a felebbezésről az ellenfél ér-

tesittetik (392. §. 2. bek.); mig felfolyamodásnál az értesités elmarad.

Az ellenészrevételek beadására nincs praeclusiv határidő, de érdekében áll azt az ellenfélnek oly időben beadni, hogy az a másodbiróságnál figyelembe legyen vehető, e végből irja elő a törvény, hogy az ellenészrevétel a másodbiróságnál mindaddig benyujtható, mig csak az ügy elintézés végett be nem lett jelentve. Ez azonban nem praeclusiv határidő. Az ellenészrevételeknek ugyanis az a czélja, hogy a felsőbb foku biróság az ügy elintézése előtt értesüljön azon adatokról és bizonyitékokról, melyeket a felfolyamodó érveivel szemben az ellenfél felhoz. Ezen az uton ki lesz kerülve az, hogy az ellenfél az ügy másodfoku elintézése után álljon elő a novummal, a mi mindig az ügymenet lassitásával jár. Következésképp a törvénybe azért lett felvéve az ellenészrevételek beadására egy maximális határidő, hogy ezen a réven a felek tájékozva legyenek arról, hogy ha az ellenészrevételt ez időpontig beadják, azt a referens *köteles figyelembe venni;* ha azonban az ellenészrevétel ez után adatik be, az előadó jogositva van azt egyszerüen az iratokhoz csatolni; de joga van azt figyelembe is venni (v. ö. 392. §. magyarázatánál a 3. sz. jegyzetet).

8. Ha a felfolyamodás elkésett, a törvényben ki van zárva, vagy oly egyén adta be, a ki arra nincs jogositva, a biróság köteles azt visszautasitani (380. §. 3. bek. és 389. §.). Ha azonban az érdekelt a visszautasitó végzés ellen is felfolyamodást használ, az csak elkésés okából utasitható vissza (380. §. 3. bek. 389. §. 2. bek.).

A Curia 84. sz. döntvényében kimondotta, hogy: „Ha az elsőfoku biróságnál vagy a törvényszéknél, mint felebbviteli biróságnál bejelentett semmiségi panaszt ugyanaz a biróság visszautasitja, a visszautasitó végzés ellen használt felfolyamodás felülvizsgálata a Curia hatáskörébe tartozik.“

Visszautasitás esetén kivül a végzést hozott biró, illetőleg biróság a felfolyamodást a szükséges iratokkal együtt, haladék nélkül felülvizsgálat alá terjeszti (378. §. utolsó bekezdés). „Szükséges iratok“ alatt szabályszerint az összes iratokat kell érteni; kivételesen azonban, ha a vádtanács végzése ellen felfolyamodás van használva, a kir. itélőtáblához csak azok az iratok, vagy ha ezek az eljárás folytatására nélkülözhetetlenek, hiteles másolataik terjesztendők fel, melyek a határozathozatalhoz szükségesek (151. §. 4. bek. és 271. §.).

9. E helyütt fel kell emliteni a felfolyamodás fogalmára vonatkozó ama különbséget, mely ezt a perorvoslatot a 113. §-ban emlitett panasztól elválasztja. A felfolyamodás csak végzés ellen használható, a panasz a vizsgálóbiró minden intézkedése és mulasztása miatt, a felfolyamodás határidőhöz van kötve, a panasz e megszoritás alá nem esik. A panasz tehát a kevésbbé formális eszköz, mely a felek érdekeit, a vizsgálóbiró hibái vagy mulasztásai ellen biztositja, nem is eredményez közvetlenül az ügyre kiható határozatot, hanem csak a vizsgálóbirónak szóló figyelmeztetést vagy utasitást. Ezeknél fogva ajánlatosnak mutatkozott, hogy a formaszerü perorvoslatoktól elválasztva, mint a vizsgálat külön intézménye, azzal egyetemben nyerjen szabályozást.

10. A felfolyamodásban mindig világosan meg kell jelölni azt, hogy a felfolyamodó a felfolyamodást a végzésnek mily intézkedése ellen használja; ha pedig külön választatik a felfolyamodás bejelentése az indokolás beadásától, ez a megjelölés a felfolyamodás bejelentésekor teendő meg (380. §. 3. bek., és 390. §. első bek.). Ha a perorvoslat semmiségi ok miatt használtatik, a semmiségi okot is meg kell ugyan jelölni, ez azonban már a felfolyamodás indokolásában is eszközölhető (380. §. 3. bek., 390. §. 2. bek.).

Ha az „irásban bejelentett" felfolyamodás nem felel meg a most tárgyalt követelményeknek, a bíróság a felfolyamodót végzéssel felhivja, hogy a végzésnek azt az intézkedését, mely ellen felfolyamodni kiván, három nap alatt a bíróságnál szóval vagy irásban jelölje meg, mivel ellenkező esetben felfolyamodását viszsza fogják utasitani (391. §. első bek., 380. §. 3. bek.). Miután a törvény „irásban bejelentett" perorvoslatról beszél, a dolog természetéből következik, hogy ha a bejelentés szóbelileg történt, az emlitett felhivást szóbelileg intézi a bíróság a felfolyamodóhoz.

Ha a felhivás eredménytelen maradt és a felfolyamodás beadására rendelt határidő azzal szemben lejárt, a ki a hiányos felfolyamodás kijavitását elmulasztotta, a bíróság a felfolyamodást visszautasitja (380. §. 3. bek., 391. §. 2. bek.).

11. A felfolyamodó a másodfoku határozat hozása czéljából tartott tanácskozás megkezdéséig visszavonhatja felfolyamodását. A terhelt a házastársa részéről bejelentett felfolyamodást is visszavonhatja. A terhelt javára, habár akarata ellen bejelentett felfolyamodás azonban a terhelt beleegyezése nélkül nem vonható vissza (380. §. 3. bek., 394.). A terhelt javára felfolyamodással élhetnek: a kir. ügyész; a terhelt házastársa; s ha nem teljes koru, törvényes képviselője s a védő (378. §. 4. bek.); tehát ha ezek a terhelt javára használtak perorvoslatot, azt nem vonhatják vissza, csak a terhelt beleegyezésével.

A ki a felfolyamodást a bejelentésre kitüzött határidő letelte előtt vonta vissza, azt a határidő leteltéig ujra bejelentheti (380. §. 3. bek., 394. §. 4. bek.). Miután abban az esetben, ha a végzést szóbelileg hirdetik ki, a bejelentést azonnal meg kell tenni, tehát arra nézve egy bizonyos időmennyiség nincs rendelve, ebből következik, hogy azt visszavonni s ujra bejelenteni nem lehet.

Ha az összes felfolyamodásokat visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye (380. §. 3. bek., 394. §. utolsó bek.). Miután az elsőbiróság az iratokat ilyen esetben fel sem terjeszti, eme rendelkezésnek csak akkor van jelentősége, ha az iratok már a másodbiróságnál vannak s a felfolyamodást ott vonták vissza.

12. Ha a végzés egyedül a kir. ügyészség részéről van a terhelt terhére felfolyamodva, az ügy iratai a kir. itélőtábla mellett müködő főügyésznek küldendők meg. Hasonlókép jár el a kir. itélőtábla is, ha a végzés a többi felfolyamodásnak a felterjesztés után történt visszavonása folytán a vádlott terhére egyedül a kir. ügyészség részéről maradt felfolyamodva. A főügyész az iratokat, a mennyiben a felfolyamodáshoz hozzájárul, ennek felemlitésével haladék nélkül a kir. itélőtáblához teszi át, ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy a kir. ügyész felfolyamodását visszavonja, visszaküldi az elsőbirósághoz, illetőleg a kir. itélőtáblához.

Ha a felfolyamodás az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást, a biróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni. A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségükre másolatban kivehetik (380. §. 3. bek., 396. §.).

13. A felfolyamodás a bejelentésére nyitva álló határidő alatt módositható, az indokolás pedig az előterjesztésére kitüzött határidő alatt kiegészithető. Miután a felfolyamodást a szóbelileg kihirdetett végzésre azonnal be kell jelenteni: ebből következik, hogy a módositás is csak ezen alkalommal engedhető meg (380. §. 3. bek. 388. §. 6-ik bek.).

3. A felfolyamodás elintézése.

379. §.

A vádtanács a felfolyamodást, ha szükségesnek találja, a felek, esetleg a vizsgálóbiró meghallgatása vagy nyilatkozatuknak megszerzése után zárt ülésben intézi el.

A kir. itélőtábla, illetőleg a kir. Curia a felfolyamodást zárt ülésben, végzéssel intézi el. Érdemleges elintézés előtt ülésen kivül is elrendelheti az iratok kiegészitését és a felfolyamodásban foglaltakra nézve felvilágositást kivánhat az eljárt bíróságtól.

A fölülvizsgáló bíróság visszautasitja a felfolyamodást, a melynek visszautasitását az alsófoku bíróság elmulasztotta.

Ha a felfolyamodás az érdemben elbirálható, a fölülvizsgáló bíróság a megtámadott végzést, a mennyiben erre törvényes alap van, megváltoztatja, illetőleg megsemmisiti és a törvénynek megfelelően határoz. Ellenkező esetben a felfolyamodást elutasitja.

Birói hatáskör hiánya, a területenkivüliség és a mentelmi jog megsértése hivatalból veendők figyelembe.

Jegyzetek. 1. A felfolyamodás felülvizsglata minden fokon zárt ülésben történik; a vádtanács azonban, ha szükségesnek találja, a feleket, esetleg a vizsgálóbirót meghallgatja vagy nyilatkozatukat megszerzi; a nyilatkozatot közvetlenül is beszerezheti a felektől, de jogában áll a vizsgálóbirót is utasitani, hogy a feleket hallgassa meg s nyilatkozatukat vegye jegyzőkönyvbe. Miután a vádtanács a vizsgálóbiró végzéseit birálja felül, könnyen érthető, hogy a vizsgálóbiró a felek nyilatkozatának megszerzésénél teljesen objective csak ritkán fog eljárni, tehát helyesen akkor jár el a vádtanács, ha mindig, valahányszor az ügy állásából arra lehet következtetni, hogy a tárgyilagosság a vizsgálóbirótól nem várható, meghallgatja a feleket vagy a nyilatkozatot követlenül szerzi meg tőlük. Ezen utóbbi módozat alkalmazható az ügyészszel, továbbá a felek képviseletében eljáró ügyvéddel szemben; a vádlott és a sértett irányában azonban csak akkor lehet ezen módozathoz folyamodni, ha az illető fél eléggé intelligens. Másrészt nincs joghatálya annak, ha a fél a nyilatkozatot be nem adja; s igy nem ritkán kétszeres munkával jár a nyilatkozat bekivánása oly féltől, a ki semmiféle felelősség alatt nem áll, mint pl. a vádlott s a magánvádló.

A kir. itélőtábla s a Curia is zárt ülésben intézi el a felfolyamodást, de sem nyilatkozatot nem kivánhat be a felektől s a vizsgálóbirótól, sem meg nem hallgathatja őket; e helyett azonban érdemleges elintézés előtt ülésen kivül is elrendelheti az iratok kiegészitését és a felfolyamodásban foglaltakra nézve felvilágositást kivánhat az eljárt bíróságtól (379. §. 2. bek.).

2. A fölülvizsgáló bíróság visszautasitja a felfolyamodást, a melynek visszautasitását az alsófoku bíróság elmulasztotta. Az

alsófoku biróság pedig akkor utasitja azt vissza, ha a felfolyamodás elkésett, a törvényben ki van zárva, vagy ha azt arra nem jogositott egyén terjesztette elő (389. §. 380. §. 3. bek.). Ezen esetek valamelyikének fenforgása esetén utasitja vissza a felsőbiróság is a felfolyamodást. Ellenkező esetben a felülvizsgáló biróság a felfolyamodást felülbirálja.

Ha a felfolyamodás az érdemben elbirálható, vagyis sem nem kell azt visszautasitani, sem nem kell az iratok kiegészitését, vagy felvilágositó nyilatkozat, illetve jelentés bekivánását elrendelni, akkor a fölülvizsgálóbiróság a megtámadott végzést felülbirálja. A másodbiróság érdemben kétféleképen határoz, t. i. *a)* a felfolyamodással megtámadott végzést megváltoztatja; *b)* vagy megsemmisiti. Ellenkező esetben a felfolyamodást elutasitja; ami akkor következik be, ha a megváltoztatásra, illetőleg megsemmisitésre törvényes alap nincsen; ez a forma megfelel a mai helybenhagyó végzésnek. Mikor semmisiti meg a kir. itélőtábla az elsőfoku biróság végzését? Akkor, ha valamely semmis eljárási cselekményt teljesitett az elsőfoku biróság. Semmis pedig az oly perjogi cselekmény, melyet a törvény annak nyilvánit. A semmiségi okok a Bp. 384. §-ában vannak meghatározva, mely okok a felfolyamodásnál is *megfelelőleg* alkalmazandók. Kitünik ez a 380. §. harmadik bekezdéséből, a hol ki van mondva, hogy a 387. §. a felfolyamodásnál is alkalmazandó. A 387. §. első bekezdése pedig kijelenti hogy: „A fölülvizsgálat, kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket, csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik". Itt ki van mondva, hogy felfolyamodásnál a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket hasonlókép hivatalból figyelembe kell venni, miből a contrario következik, hogy a többi semmiségi okok csak akkor vehetők figyelembe, ha azok felfolyamodással meg vannak támadva. Kétségtelen tehát, hogy azok a semmiségi okok, melyek itélet ellen érvényesithetők, — amennyiben a perjogi tagozat sajátszerüsége megengedi, — érvényesithetők végzés ellen is.

3. Ha csak a vádló élt fölfolyamodással, azért a felfolyamodás a terhelt javára használtnak is tekintetik s pedig még akkor is, ha a felfolyamodás kifejezetten a terhelt ellen használtatott. A felfolyamodó terhelt javára szolgáló körülmény alapján, ha az más terheltre nézve is fenforog, a végzés az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felfolyamodással nem is élt (380. §. 3. bek. 387. §. 2. és 4. bek.).

4. Arra nézve, hogy mily intézkedéseket kell tenni a másodbirósági határozat után: a 273. és 425. §§-ok állitanak fel szabályokat (380. §. 3. bek.).

5. A 379. §. utolsó bekezdése, mely szerint „Birói hatáskör hiánya, a területenkivüliség és mentelmi jog megsértése hivatalból veendők figyelembe", benne van a 384. §. 4. pontjában, illetőleg 385. §. 1. c) pontjában, mely alaki, illetve anyagi semmiségi oknak tekinti azt, ha a biróság hatáskörét tullépte, vagy ha eljárást inditottak akkor, midőn a bűnvádi eljárás megindítását kizáró ok forog fenn (v. ö. a 31. §. magyarázatát).

4. A felfolyamodás felfüggesztő hatálya.

380. §.

A felfolyamodásnak csak azokban az esetekben van felfüggesztő hatálya, melyekben ezt a törvény kifejezetten kimondja.

Mindazáltal az a vádtanács, törvényszék, esküdtbiróság vagy kir. itélőtábla, mely a megtámadott végzést hozta, ennek foganatositását fontos okból felfüggesztheti a felfolyamodás elintézéséig.

A 386., 387., 389., 390., 391., 394., 396. és 425. §§-ok intézkedései és a 388. §. negyedik és hatodik bekezdése a felfolyamodás tekintetében is megfelelően alkalmazandók.

M. i. A felfolyamodással megtámadható végzések legnagyobbrészt a főtárgyalást megelőző eljárás szakába esnek, hol foganatositásuk felfüggesztése lényeges kárt eredményezhet. Ezért a felfolyamodásnak általában felfüggesztő hatály tulajdonitható nem volt. Hogy azonban az érdekelt személyek jogai, melyek némely esetben a birói végzés peremtorius foganatositása által helyrepótolhatlan csorbát szenvedhetnek, ott, hol azt az eljárás czélja megengedi, figyelemben részesülhessenek, a törvény egyes esetekben (164., 167., 187., 194., 232., 246. §§.) a felfolyamodást felfüggesztő hatálylyal látta el s azon felül megengedte, hogy az a biróság, mely a felfolyamodással megtámadott végzést hozta, a foganatositást fontos okokból felfüggeszthesse (380. §. 2. bek.). Ebből a jogból a vizsgálóbirót azért zárta ki, mert annak intézkedését a haladék rendszerint meghiusitja és mert végzése ellen a vádtanácsnál ugy is gyors orvoslás található. Indokolás 596. lap.

Jegyzet. 1. A Bp. 380. §. harmadik bekezdése felsorolja azokat a felebbezés rendszerében elhelyezett szakaszokat, melyek a felfolyamodásnál is megfelelőleg alkalmazandók. Ezeknek felfolyamodás esetében való mikénti alkalmazása a 378. és 379. §. magyarázatainál lett tárgyalva; s pedig a 386. §-é a 378. §-nál 4. sz.; a 387. §-é a 379. §-nál 2., 3.; a 389. §-é a 379. 2.; a 390. és 391. §§-é

a 378. §-nál a 10. sz.; a 394. §-é a 378. §-nál a 11. sz.; a 386. §-é a 378. §-nál 12. sz.; a 425. §-é a 379. §-nál 4. sz.; a 388. §. negyedik bekezdésé a 378. §-nál a 6. sz.; a 388. §. hatodik bekezdésé pedig a 378. §-nál a 13. sz. jegyzet alatt.

II. A felebbezés.

5. Felebbezés és annak megszoritása.

381. §.

Törvényszéknek első fokban hozott itélete ellen felebbezésnek van helye a kir. itélő táblához.

Nincs helye felebbezésnek:

1. esküdtbiróság itélete ellen;

2. a törvényszéknek oly itélete ellen, melylyel a vádlottat egyedül oly büncselekményben mondotta ki bünösnek, illetőleg oly büncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva.

3. a törvényszéknek másodfokban hozott itélete ellen.

Jegyzet. 1. A Bp. szakitott a joggyakorlat perorvoslati rendszerével s a kétfoku felebbezést megszüntetve, kivétel nélkül egyfoku felebbezést enged meg a törvényszék itélete ellen a kir. itélőtáblához. Ugyanez a szabály áll a járásbiróság itéletére nézve is. (545. §.) Ennek itéletét azonban a kir. törvényszék vizsgálja fölül. A tábla is eljár ugyan harmadfokban, de csak mint semmisitő biróság (426. 427. §§.) s kizárólag a jogkérdést vizsgálja felül, a ténykérdést azonban nem érintheti s köteles határozatát az alsóbiróság által valóknak elfogadott tényekre alapitani. (437. §.)

2. A Bp. azon szabály alól, mely szerint a törvényszék itélete ellen felebbezésnek van helye, három kivételt tesz, mely szerint:

a) Nincs helye felebbezésnek esküdtbiróság itélete ellen. Ez a rendelkezés folyománya ama principiumnak, mely szerint az esküdtbiróság ténymegállapitásait felülbirálni nem szabad; ennek megfelelőleg az esküdtbiróságnak minden itélete ellen csak semmiségi panasz használható. A törvény ezt az elvet oly következetesen keresztülvitte, hogy nemcsak felmentő (373. §.) és marasztaló verdict (374. §.) esetén zárja ki a felebbezést, hanem akkor is, ha a biróság az esküdtek meghallgatása nélkül hozott fölmentő itéletet (352., 426. §§.).

b) Nincs helye felebbezésnek a törvényszéknek oly itélete

ellen, melylyel a vádlottat *egyedül* oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva. Ez a szabály azt az esetet tartja szem előtt, midőn a vádló a törvényszék hatáskörébe utalt bűncselekmény tárgyában a főtárgyaláson, vagy azt megelőzőleg ugyan, de a főtárgyalás elrendelése után ejtette el a vádat s csak oly ügy maradt fenn, mely a járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva. Ha a vádelejtés ennél korábban történt, akkor az ügyet az illetékes hatósághoz kell áttenni. (22. §.) E rendelkezéssel kapcsolatosan sok vita merült fel a gyakorlatban a tekintetben, hogy a felebbezésnek itt emlitett korlátozása mikép értelmezendő. A vitának véget vetett a Curia 81. sz. döntvénye, mely szerint:

„A törvényszék elsőfoku itélete ellen, ha csupán egy oly bűncselekmény miatt állapit meg bűnösséget vagy oly bűncselekmény vádja alól ment fel, mely rendszerint járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva, a felebbezés a BP. 381. §-a 2. bekezdésének 2. pontja értelmében csak az esetben van kizárva, ha a cselekménynek emlitett kisebb minősitése tekintetében a vád és az itélet megegyeznek. — Törvényszék előtt a BP. 18. és 19. §-ai alapján összefüggés vagy egyesités folytán elbirálandó cselekményeknél a perorvoslatot az összes cselekményekre nézve a törvényszék hatáskörébe utalt cselekmény miatt fentartott vád határozza meg; tehát felebbezésnek van helye."

c) Végül nincs helye felebbezésnek a törvényszéknek másodfokban hozott itélete ellen. Miután a törvényszék vizsgálja felül a járásbiróság itéleteit (545. §.), e szerint a törvényszéknek másodfokban hozott itéletei alatt a járásbirósági ügyekben hozott itéleteket kell érteni.

6. A felebbezés köre.

382. §.

A felebbezés az itéletnek rendelkező része és indokolása, továbbá a főtárgyaláson és az itélet hozásánál felmerült semmiségi ok miatt is használható.

A főtárgyalás előtt felmerült, de a főtárgyaláson fel nem hozott semmiségi ok az itélet ellen már nem érvényesithető.

Jegyzet. 1. Felebbezést csak az itélet ellen lehet használni. A felebbezés még akkor is az itélet ellen irányul, ha a főtárgyalás

során végzéssel eldöntött kérdés folytán merült fel a semmiségi ok s a felebbező csak e miatt használ perorvoslatot, mert az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, ebben az esetben is meg kell semmisiteni (404. §.); tehát akár közvetlenül az itélet ellen irányul a felebbezés, akár csak semmiségi ok miatt adatik be, végelemzésben mindkét esetben meg van támadva az itélet s a különbség csak az, hogy az első esetben közvetlenül a másik esetben pedig a semmiségi ok közvetitésével irányul a felebbezés az itélet ellen.

2. Felebbezést lehet használni *a)* az itélet rendelkező része; *b)* annak indokolása, végül *c)* a főtárgyaláson és az itélethozásnál felmerült semmiségi ok miatt.

Ad *a)* Az itélet rendelkező része ellen használt felebbezés az itélet egyes vagy összes rendelkezéseire vonatkozhatik; vagyis mindarra, a mit az itélet rendelkező része tartalmaz. (327. §.) Ez az általános szabály, mely azonban a felebbezésre jogosultak bizonyos csoportjával szemben módosul. Jelesül a sértett s annak jogutódja, a vádlottat bűnösnek kimondó itélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor felebbezhet, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett (383. §. III. 2. pont.).

Ad *b)* Az itélet indokolása ellen egészben vagy annak csak bizonyos része ellen használható a felebbezés.

Ad *c)* Végül felebbezés használható a főtárgyaláson és az itélet hozásánál felmerült semmiségi ok miatt. A főtárgyalás előtt fölmerült semmiségi ok az itélet ellen csak akkor érvényesithető, ha azt az érdekelt a főtárgyaláson felhozta. A főtárgyalás előtti semmiségi okok a 204., 206. és 229. §§-okban; a főtárgyalás folyamán fölmerülhető semmiségi okok pedig a 297., 304., 306., 310., 317., 318., 325., 327., 331., 343., 349., 353., 363., 367., 369., 384. és 385. §§-ban vannak meghatározva.

7. A felebbezésre jogosultak.

383. §.

Felebbezéssel élhetnek:
I. a vádlottnak mind javára, mind terhére: a kir. ügyészség;
II. a vádlott javára:
a) a vádlott vagy helyette házastársa, ha pedig a vádlott nem

teljes koru, törvényes képviselője, ez utóbbi még a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

b) a védő, a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;

c) a vádlott örököse, de egyedül az ítéletnek a magánjogi igényre vonatkozó része ellen.

III. A vádlott terhére:

1. a fő- és a pótmagánvádló;

2. a sértett, és pedig:

a) a vádlottat bűnösnek kimondó ítélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett.

b) felmentő ítélet ellen csak az esetben, ha a vádló nem felebbezett;

3. A sértett jogutódja a 2. a) pontban meghatározott irányban és feltételek mellett.

M. i. A kir. ügyészségnek a törvény a *vádlottnak terhére is, javára is* megengedi a felebbezést. Mindkét tekintetben élénk vita folyt és még mai napig sincs véglegesen befejezve. Azok, kik a közvádlótól a felebbezést megvonni kívánják, felhozzák, hogy az állam kizárólag ezzel foglalkozó közegei által a nyomozás, vizsgálat és főtárgyalás alkalmával minden adatot megszerezhet, minden perbeli lépést megtehet, mely a vádlott elitélésére és megfelelő büntetéssel való sujtására vezethet. Méltó tehát, hogy saját birőságának ítéletében mgnyugodjék és a büntettes elleni harcz folytatásával a kérlelhetetlen üldözése látszatát magára ne háritsa. Egyuttal arra is hivatkoznak, hogy még a nyomozó rendszer sem ismerte a perorvoslatot a vádlott terhére. Ez a nézet amaz áramlatnak kifolyása, mely a nyomozó rendszer visszahatásának engedve, a vádlottat az előbb majdnem egészen megvont jogokkal nagyon is bőkezüen törekedett felruházni. Magasztos és áldásos czélzat, mely addig, mig a vádközeg tulkapásait megakadályozza és a vádlott védelmének szabad kifejtését és hathatós okadatolását elősegiti, teljes jogosultsággal is bir. De ha odáig terjed, hogy nemcsak a vádnak hatályát szünteti meg, hanem a vádközeg sikeres működését is megbénitja és előle a bűnvádi ügyek igazságos ellátása végett felállitott jogintézmények igénybevételét is elzárja: a jogos czélon és határon messze tulmegy. A kinvallatás és nyomozó rendszer áldozatai iránti szánalom érthetővé teszi a tulzást az ellenkező irányban. De most, midőn a vádrendszer már teljes győzelmet aratott és a megelőző harcz izgalmai lecsillapodtak, ideje, hogy a vádlónak és a vádlottnak egymás irányában való állása higgadt és méltányos pártatlansággal legyen meghatározva. Ideje, hogy a vádlott érdeke mellett az állam érdeke is figyelemben részesüljön és a bűnvádi eljárás necsak a vádlott menekülését, hanem saját létokát, a bűnösnek megbüntetését is biztositsa. A hivatkozás a nyomozó rendszer példájára, e rendszer ellenei részéről meglepő, de nem is helyes. A nyomozó rendszer a közvádló intézményét nagyobbára kizárta, nem volt tehát, a kit a perorvoslattal a vádlott terhére megbizzon, de nem is volt arra szükség, midőn az itélőbiró ugy is

inkább a vádló szerepét játszotta, rendszerint a vádlottra nézve legkedvezőtlenebb felfogást követte és mikor a felülvizsgálatkor a felsőbbfoku biróságok is igy jártak el. Elvégre a közvádlót nem egyéni érdek, hanem hivatalos kötelessége vezérli, mely tőle csak az igazság előmozditását követeli és nem elkeseredett üldözést. A felebbezéssel pedig csak igazságos itéletet kiván kieszközölni s ennél a vádlottnak sem szabad mást követelni.

A kir. ügyészség hivatalos állásának természete adja meg az irányeszmét a második vitás kérdés megoldásához is. Ha a királyi ügyészség nemcsak egyedül vádló, hanem a helyes igazságszolgáltatás előmozditására hivatott közeg, akkor a vádlott érdekeinek méltatása, esetleg megóvása nincs ellenmondásban hivatalos állásával, hanem egyenesen következik belőle.

A kir. ügyészség felebbezési jogára vonatkozó határozatokat, a törvény nemcsak az elsőfoku biróság előtt eljáró kir. ügyészre vagy alügyészre, hanem a kir. ügyészségre, mint a közvád képviselete czéljából felállitott szervezetre érti. Midőn tehát 383. §-ának I. pontjában kimondja, hogy a kir. ügyészséget mind a vádlott terhére, mind javára a felebbezés joga illeti, ezzel nemcsak a kir. törvényszékek mellett működő kir. ügyészségeknek, hanem a főügyészeknek felebbezési jogáról is kivánt disponálni. A koronaügyészt azonban, ki administrativ tekintetben a kir. ügyészség szervezetében külön állást foglal el és nincs abban a helyzetben, hogy az elsőfoku biróságok itélkezése ellen közvetlenül fellépjen, nem szándékozik a felebbezés jogával felruházni. (617. l.)

Jegyzet. 1. Azokat, a kik felebbezéssel élhetnek, a Bp. három csoportba osztja; kiindulási pontul veszi a vádlott érdekét; e szerint felebbezéssel élhetnek: *a)* a vádlottnak mind javára, mind terhére a kir. ügyészség; *b)* a vádlott javára: a vádlott, házastársa, törvényes képviselője, a védő, a vádlott örökösei; *c)* a vádlott terhére: a fő- és pótmagánvádló, a sértett s a sértett jogutóda.

2. A „kir. ügyészség"-hez tartoznak az 1871. XXXIII. t.-cz. 2. §-a szerint a koronaügyész, kir. főügyész, kir. ügyész, a korona ügyészi és főügyészi helyettesek, az alügyészek, végül az É. L. t. 9. §. értelmében szervezendő ügyészségi megbizott; a kir. ügyészség eme tagjai — a koronaügyész s helyettesének kivételével — a vádlottnak ugy javára, mint terhére felebbezhetnek. A korona ügyészt s helyettesét azonban e jog nem illeti meg, mert a koronaügyész a Bp. 436. és 441. §-a értelmében csak a Curia mellett jár el és sem a főügyészt a kir. itélőtáblánál, sem a kir. ügyészt az elsőbiróságnál nem helyettesiti s igy nem jöhet abba a helyzetbe, hogy felebbezéssel élhessen.

3. Csak a vádlott javára felebbezhetnek: *a)* maga a vádlott; *b)* vagy házastársa; miután a vádlottal annak házastársa a „vagy" szóval, tehát disiunctive van összekötve, ebből következik, hogy a házastárs csak akkor felebbezhet, ha vádlott nem felebbezett; *c)* ha a vádlott nem teljeskoru, törvényes képviselője felebbezhet és

pedig a vádlottnak kifejezett akarata ellen is. Habár a vádlott akkor is felebbezhet, ha nem teljeskoru, mindazáltal ez esetben a felebbezési határidő leteltét be kell várni még akkor is, ha a vádlott ennek letelte előtt felebbezett, mert a törvényes képviselő felebbezési jogára a vádlott nyilatkozata nincs befolyással; s ezt önálló, a vádlottal concurráló felebbezési jog illeti meg. E jog azonban csak a vádlott részére nyitva álló határidő alatt gyakorolható (388. §. 4. bek.); *d)* a védő a vádlottnak kifejezett akarata ellen is. A törvény szerkezetéből kitünik, hogy a védő párhuzamosan felebbezhet a vádlottal; s egyiknek felebbezése a másiknak jogát nem szünteti meg. Negativ irányban befolyást gyakorolhat a vádlott: a kir. ügyész, a házastárs, törvényes képviselő s a védő felebbezésére, mennyiben az ezek által a vádlott javára bejelentett felebbezés a vádlott beleegyezése nélkül nem vonható vissza (394. §. 3. bekezdés).

Az emlitettek felebbezése csak akkor vonható vissza, ha a vádlott ezek felebbezésének visszavonásába kifejezetten beleegyezett, tehát ha vádlott az általa bejelentett felebbezést visszavonta, ebből nem szabad következtetni arra, hogy a védő stb. felebbezésének visszavonásába is beleegyezett, mert a beleegyezésnek kifejezetten a védő stb. felebbezésére kell vonatkozni. A Bp. szerint a felebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen használja (390. §.) s a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket — csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik (387. §.). Megtörténhetik tehát, hogy pl. a vádlott a bűnösség megállapitása, a védő pedig a minősités ellen felebbez; ha tehát a vádlott visszavonja a felebbezést, a felülvizsgálat a bűnösség kérdésében elesik; látható tehát, hogy a Bp. szerint a vádlott javára az arra jogositottak által bejelentett felebbezés nem födi egymást s igy érthető, hogy ha a vádlott visszavonja a felebbezést, miért nem lehet ebből azt vélelemezni, hogy a védő stb. felebbezését is vissza akarta vonni.

4. Csak a vádlott terhére felebbezhet: a fő és a pótmagánvádló, a sértett és annak jogutóda. A fő- és pótmagánvádló felebbezése a vádlott terhére nincs korlátolva, tehát felebbezhet felmentő s marasztaló itélet ellen, elitélés, büntetés sulyosbitása vagy más minősités miatt; a vádlott javára azonban *nem* felebbezhet.

A sértett felebbezése ellenben már föltételhez van kötve. A

föltételt a törvény a szerint szabja meg, a mint *a)* bűntető vagy *b)* felmentő itéletet hozott az elsőbiróság.

Ad *a)* Ha az elsőbiróság a vádlottat bünösnek mondta ki, a sértett egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor felebbezhet, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett (383. §. III. 2. *a)*. Miután bűnösséget megállapitó itélet esetében ugy a vádló, mint a vádlott s ennek érdekében házastársa, törvényes képviselője s védője felebbezhetnek, az teljesen közömbös, hogy ezek közül ki élt perorvoslattal, vagy hogy a perorvoslat a vádlott javára vagy terhére volt-e használva, mert a törvény a sértett felebbezési jogosultságát csak ahhoz a föltételhez köti, hogy a felebbezésre jogosultak valamelyike fölebbezett legyen. Ebben az esetben tehát felebbezhet a sértett, de egyedül magánjogi igényére nézve. Mi történik azonban akkor, ha valamely jogosult felebbezett s a felebbezést visszavonta?

Itt két eshetőség merülhet fel, t. i. a sértetten kivül a közvádló vagy más élt felebbezéssel; mindkét esetben vissza kell utasitani sértett felebbezését, mint kizártat, mert a felebbezésnek visszavonásával elesett az a föltétel, melyhez a sértettnek felebbezési joga kapcsolva volt.

Ad *b)* Ha a biróság fölmentő itéletet hozott, a sértett szerepe nem oly járulékos, mint akkor, midőn büntető itélet hozatott *(a)*; — mert a sértett felebbezhet, ha a vádló nem felebbezett; — miután a vádló passivitása esetében nemcsak magánjogi, hanem egyéb részét is felebbezheti az itéletnek, kétségtelen, hogy a sértett joga fölmentő itélet esetében tágabb, mint bűnösséget megállapitó itéletnél és a sértett határozottan vádló jogokat is gyakorol és a vád képviseletében jár el. Ez egyébként következik a Bp. 52. §. 2. bekezdéséből is.

Végül kizárólag a vádlott terhére felebbezhet a sértett jogutóda, azonban csak a vádlottat bűnösnek kimondó itélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett; de felmentő itélet ellen a sértett jogutódja soha sem felebbezhet s igy ennek jogai azonosak a sértett oly esetben gyakorolható jogaival, midőn bűntető itélet hozatott (383. §. III. 3. pont).

A Curia kimondotta, hogy annak özvegye, ki életét vesztette, saját nevében léphet fe, mint pótmagánvádló és nem mint jog-

utód, mert kártéritési igényét sértette a cselekmény (B. T. 50. k. 272. lap). Ez a kijelentés téves, mert sértett alatt csak azt lehet érteni, akinek valamely jogát közvetlenül sérti az elkövetett bűncselekmény. A közvetlenül sértett az élet elleni merényleteknél meghalt, tehát utóda csak a Bp. 49. §. s a 383. §. III. 3. p. alapján léphet fel.

8. Alaki semmiségi okok.

384. §.

Alaki semmiségi okok:

1. ha az itélőbiróság nem volt törvényesen alakitva;

2. ha a törvény szerint kizárt biró (64., 66. §§. és 65. §. első és második bekezdés) tagja volt az itélőbiróságnak;

3. ha az itélethozásban oly biró is részt vett, ki nem volt jelen az egész főtárgyaláson;

4. ha az itélőbiróság hatáskörét tullépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki;

5. ha a biróság oly szabálytalanságot vagy mulasztást követett el, melyet a törvény semmiség terhe alatt tilt;

6. ha a főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánitja, ideértve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező;

7. ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki;

8. ha a perorvoslatot használónak ellenzése daczára a főtárgyalás alatt valamely semmis vallomásról vagy vizsgálati cselekményről felvett vagy oly iratot olvastak fel, melyet a törvény szerint nem volt volna szabad felolvasni;

9. ha a biróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett inditványa felett nem határozott, vagy inditványa ellenére, illetőleg ellenzése daczára a főtárgyaláson oly közbenszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta;

10. ha az itéletnek rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás az itélet rendelkező részének ellenmond;

11. ha az itélet törvényszerü vád nélkül van hozva, vagy a vád tárgyát nem meriti ki.

A 281. §. alapján csak az esetben van helye perorvoslatnak, ha a vádlott vagy védője a közvetlen idézés elrendelése miatt a törvényszéktől a főtárgyaláson eredmény nélkül kért orvoslást.

A 281. §. alapján érvényesíthető, valamint az 5., 8. és 9. pontokban megjelölt semmiségi okok sem a vádlott terhére, sem javára nem érvényesíthetők, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással.

A főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás vagy hozott közbenszóló határozat ellen nem használható perorvoslat, ha azt az illető fél a sérelmes intézkedés megtétele vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbenszóló határozat kihirdetésekor azonnal be nem jelentette.

A jelen §-ban felsorolt semmiségi okok közül az 1., 3., 4., 6. és 10. pontban megjelöltek mindig, a 11. pontban körülirt pedig akkor, ha a bíróság törvényes vád nélkül állapitotta meg a vádlott bűnösségét és büntetését, hivatalból veendők figyelembe.

Jegyzet. 1. A Bp. 384. §-a taxative valamennyi alaki semmiségi okot felsorol, tehát az itt felsoroltakon kivül más semmiségi ok nem construálható. Ezek az okok a következők:

a) „Ha az itélőbiróság nem volt törvényesen alakitva" (384. §. 1. p.). Ez a szabály nemcsak a collegiális bíróságokra, hanem a járásbíróságra is vonatkozik. A járásbíróság ugyanis mint itélőbíróság akkor van törvényesen alakitva, ha a tárgyaláson jegyzőkönyvvezetőt alkalmaz a biró; mert a biró a jegyzőkönyvet csak átvizsgálja és aláirja (524. §. utolsó bekezdés), de azt maga nem irhatja. Kitünik ez abból, hogy a törvényszék előtt tartandó főtárgyalásról szóló XVIII. fejezet határozatai a járásbíróság előtt tartott tárgyalásnál is megfelelően alkalmazandók (542. §.). A törvényszék előtt tartott főtárgyalásról pedig a jegyzőkönyvvezető által (287. §.) rendes jegyzőkönyv készitendő (331. §.), a melyben egyebek közt azt is fel kell jegyezni, hogy ki volt a jegyzőkönyvvezető. Ha tehát a járásbiró jegyzőkönyvvezetőt nem alkalmazott, semmiséget követett el.

A collegialis bíróságok törvényes alakitására nézve a következő szabályok vannak:

Büntető ügyekben a királyi törvényszék háromtagu, a királyi itélőtábla öttagu tanácsban határoz (1897: XXXIV. t.-cz. 7. §.).

Az esküdtbíróság az elnökkel együtt három birói tagból és tizenkét esküdtből áll. Esküdtbíróság tagja azonban albiró nem lehet (1897: XXXIII. t.-cz. 1. és 3. §§.).

A birákon kivül a bírósághoz tartozik a jegyzőkönyvvezető (287., 331., 418. §§.).

Jóllehet a törvényszékhez kinevezett albiró a birói teendők

tekintetében, hacsak a törvény határozottan ki nem zárja, a törvényszéki bíróval egyenlőnek tekintetik, mindazáltal semmiség terhe alatt tiltva van, hogy albirák a törvényszék felebbezési tanácsaiban; egyéb tanácsokban közülök egynél több; végre bármily tanácsban elnöki minőségben részt vehessenek (1891:XVII. t.-cz. 37. §.).

b) „*Alaki semmiségi ok, ha a törvény szerint kizárt biró* (64., 66. §§. és 65. §. első és második bekezdés) *tagja volt az itélőbiróságnak.*“ (384. §. 2. p.)

Az ügy elintézéséből ki van zárva és abban mint biró nem vehet részt:

a sértett, illetőleg a ki a bűncselekményt feljelentette (89. §.);

az, a ki a terheltnek vagy sértettnek férje, vagy a ki az volt, továbbá jegyese;

a ki a vádlónak, a terheltnek, a sértettnek vagy képviselőjüknek, illetőleg a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágon rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére, vagy nővérének férje;

a ki a terhelttel, a vádlóval, a sértettel vagy képviselőjükkel, illetőleg a védővel örökbefogadó vagy nevelőszülői viszonyban van, ki valamelyiköknek gyámja, gondnoka, vagy a ki az volt;

a ki az ügyben, mint a kir. ügyészség tagja, mint védő, vagy mint a magánvádlónak, illetőleg a sértettnek képviselője, vagy mint rendőri közeg közreműködött;

a ki az ügyben mint tanu vagy szakértő ki volt hallgatva, a mennyiben vallomása nem egyedül hivatalos uton tudomására jutott tényeknek előadásából áll (64. §.).

Az, a ki valamely ügyben nyomozó vagy vizsgálati cselekményt teljesitett, a vádhatározat hozásánál és a főtárgyaláson sem mint biró, sem mint jegyzőkönyvvezető nem járhat el.

Az, a ki az ügyet a vádtanács ülésén előadta, a főtárgyaláson biróként nem lehet jelen (65. §. 1. és 2. bekezdése).

A per felsőbb foku elintézéséből ki van zárva az a biró, a ki az ügy alsóbb foku elintézésénél mint vizsgálóbiró, mint a vádtanács tagja, vagy mint itélőbiró közreműködött (66. §.).

Habár a Bp. 64. §-a szerint az ott megjelölt viszonyban levő egyének az ügy elintézéséből mint jegyzőkönyvvezetők is ki vannak zárva, mindazáltal ehhez a tiltó parancshoz a törvény joghatályt nem füz; s annak megszegése nem semmiségi ok.

c) „*Ha az itélethozásban oly biró is részt vett, ki nem volt jelen az egész főtárgyaláson.*“ (384. §. 3. p.) Ez a szabály a közvetlenség és szóbeliség folyománya, mely szerint a biró az előtte közvetlenül s a szóbeliség elve szerint felvett bizonyitékok alapján itél. Miután azonban az ügy eldöntésére lényeges befolyással van-

nak a perjogi értelemben vett bizonyitékokon kivül a felek nyilatkozatai s azok inditványai is, ez okból az itélőbiró folytonos jelenléte nemcsak a bizonyitó eljárás, hanem a főtárgyalás egész tartama alatt megkivántatik. A főtárgyalás kezdődik azzal az időponttal, midőn az elnök a főtárgyalást megnyitja (301. §.) s végződik akkor, midőn a perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok már előterjesztettek, esetleg — szükség esetén — a bíróság a vádlottnak további fogvatartása, illetőleg fogságba vagy szabadlábra helyezése tárgyában is határozott. (330. §. 3. bekezdés).

Az itélőbiróság tagjainak együttes és folytonos jelenléte ezen perjogi szak alatt kivántatik meg. A törvény nem tesz különbséget a tekintetben, hogy valamely biró hosszabb vagy rövidebb ideig volt távol, tehát bármily rövid időre történt távozás is megállapitja a semmiségi okot. Miután azonban a birák együttes és folytonos jelenléte azért kivántatik meg, hogy a perfelek minden nyilatkozatát közvetlenül maguk a birák hallják s a bizonyitékok közvetlenül előttük vétessenek fel, ebből következik, hogy a semmiségi ok nemcsak akkor van kizárva, ha valamelyik biró távozása esetén az elnök nyomban felfüggeszti a tárgyalást, hanem akkor is, ha meg van állapitva, hogy a biró távolléte alatt semmi perjogi cselekmény sem történt; ha az iratok kellő felvilágositást nem nyujtanak, köteles a bíróság e tárgyban a felterjesztésben nyilatkozni. (396. §. 3. bekezdés).

A főtárgyaláshoz tartozik nemcsak a nyilvános eljárás, hanem a bíróságnak zárt ülésben való tanácskozása is; tehát semmiségi ok forog fenn akkor is, ha valamelyik biró kijelenti szavazatát s azután távozik, mert a zárt ülésben a tanácskozás egész tartama alatt kötelesek együttesen jelen lenni az itélőbirák.

A jelenlétel kötelezettsége a pótbiróra is vonatkozik, ez azonban gyakorlati jelentőséggel csak akkor bir, ha valamelyik biró helyett a pótbiró belép a tanácsba; mert addig, mig ez meg nem történik, a pótbirónak semmi szerepe sincsen a határozathozatalnál.

Az itélőbirónak, mint ilyennek jelenléte kivántatik meg; tehát ha pl. pótbiró kirendelve nincsen s egyik biró megbetegszik, ezt nem helyettesitheti oly biró, a ki a hallgatóság közt folyton jelen volt; mert az ilyen jelenlételben nincs kellő garanczia arra nézve, hogy ez a biró a főtárgyalást kötelességszerü figyelemmel kisérte.

A törvény a biró physicai jelenlétét követeli meg, következésképen azon az alapon, hogy a biró nem kisérte figyelemmel a tárgya-

lást, hanem mással foglalkozott, pl. ujságot olvasott, semmiségi panasz nem használható. Az elnök azonban jogositva van az ilyen birót a tárgyalás rendjére s hivatali kötelességére figyelmeztetni (296. §. 3. bek.); az esküdtet pedig, ha ez irányban esküjében foglalt (349. §.) kötelességének teljesitését az elnök figyelmeztetése daczára megtagadja, a bíróság ötven koronától ezer koronáig terjedő pénzbirsággal büntetheti (E. t. 26., 28. §.).

d) *„Ha az itélőbíróság hatáskörét tullépte, vagy hatáskörébe tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki.“* (384. §. 4. p.)

A hatáskör tullépése akkor forog fenn, ha a bíróság oly ügyben itélt, mely magasabb vagy kivételes hatáskörü bíróság hatáskörébe van utasitva; ha azonban a megforditott eset adja elő magát, vagyis nagyobb hatáskörü bíróság kisebb hatáskörbe utalt ügyben járt el, nemcsak nem semmiségi ok, hanem ellenkezőleg törvényszerü eljárás, mert az illetékes bírósághoz a nagyobb hatáskörü bíróság csak akkor teszi át az ügyet, ha az illetékességét megállapitó büncselekmény tekintetében az eljárást a főtárgyalás elrendelése előtt szüntette meg, ellenkező esetben maga jár el a kisebb hatáskörü bírósághoz tartozó ügyben is. (22. §.)

Nem szabad összetéveszteni a hatáskörrel a területi illetékességet, mert az erre vonatkozó szabály megsértése sohasem semmiségi ok; sőt a vád alá helyezést rendelő végzés jogerőre emelkedése vagy a főtárgyalás elrendelése után az eljáró bíróság illetéktelensége miatt az ügy áttételének nincs is helye (274. §. 2. bek.).

A Curián ma is vitás az a kérdés, hogy ha kisebb hatáskörü bíróság járt el, joga van-e a Curiának a 384. §. 4. p. alapján megsemmisiteni az eljárást s az ügyet nagyobb hatáskörü bíróság elé utalni, ha azt találja, hogy a minősités helytelen s a helyes minősités szerint nagyobb hatáskörü bíróság volna hivatva eljárni, hogy csak a vádlott érdekében van semmiségi panasz bejelentve. Miután a nagyobb hatáskör elé utalás csak sulyosabb minősités esetében történhetik meg, ez pedig hivatalból a vádlott terhére nem vehető fel, — szerintem a hatásköri szabály megsértése ily módon nem orvosolható. A Curia is e nézet felé hajlik. (V. ö. B. T. 49. k. 145. lap; 52. k. 174. lap.)

Gyakran előfordult már, hogy a másodfoku bíróság a 387. §. első bek. ellenére az elsőfoku birósági itélet jogerős részét is felülbirálta. Ilyenkor a Curia a szabálytalanságot a 384. §. 4. p. alapján orvosolja.

e) *„Ha a bíróság oly szabálytalanságot vagy mulasztást kö-*

vetett el, melyet a törvény semmiség terhe alatt tilt." (384. §. 5. p.).

Ezen semmiségi esetek a következők:

A) Ha tanu gyanánt hallgattatik ki:

a lelkész arra nézve, a mit vele a gyónásban vagy egyébként a titoktartás egyházi kötelessége alatt közöltek; a védő arra nézve, a mit a terhelt vele mint védőjével tudatott; a közszolgálatban levő vagy abból kilépett egyén, a mennyiben a tanuságtétellel megsértené a hivatali vagy szolgálati titoktartás kötelességét és e kötelesség alól őt az illetékes feljebbvaló hatóság fel nem mentette. (204. §.).

B) Ha a mentesség jogával biró tanu ki lett hallgatva, a nélkül, hogy mentességi jogára figyelmeztetve lett volna, vagy ha kifejezetten le nem mondott e jogáról, vagy ha a figyelmeztetés és lemondás a jegyzőkönyvbe felvéve nincs (206. §.).

C) Ha szakértőül oly egyén alkalmaztatott, a ki mint tanu ki nem hallgatható, meg nem eskethető vagy a terhelttel rokonsági vagy sógorsági viszonyban áll. (229. §.)

D) Ha az elnöki figyelmeztetés daczára durván viselkedő vádlottat a teremből kivezették s a bizonyitó eljárás befejezése előtt a távollétében felmerült lényeges körülményeket és azt, a mit a kihallgatottak vallottak, vele nem közölték (297. §.).

E) Ha a főtárgyaláson nem olvasták fel a vádhatározatnak rendelkező, illetőleg a netán később hozott határozatnak olyan részét, a melynek folytán a vádpontok valamelyike elesett, ha pedig vádhatározatot nem hoztak, a vádiratnak azt a részét, a melyik magában foglalja a terhelt nevét, annak megjelölésével, hogy fogva van-e; a vád tárgyává tett bűncselekménynek tüzetes megjelölését a törvényben megállapitott és a tényállásból vett ismertető jelek szerint; hasonlókép semmiségi ok az is, ha ennél többet olvastak fel (304. §. első bek.).

F) Ha a főtárgyaláson elrendelt szemle megtartásának határidejéről a feleket nem értesitették (306. §. 4. bek.).

G) Ha az elnök a vádlottat valamely tanu vagy vádlottárs kihallgatása alatt a vallomástétel szabadsága érdekében eltávolittatta a teremből s a távollétében teljesitett kihallgatás eredményét a vádlottal legkésőbb a bizonyitó eljárás befejezéséig nem közölte (310. §.).

H) Ha a vád megváltoztatása esetében az a kérdés, hogy a vádlott, illetőleg védője a védelem előkészitése czéljából nem kivánják-e a főtárgyalásnak félbeszakitását, illetőleg elnapolását s

az e kérdésre adott felelet a főtárgyalás jegyzőkönyvébe nem vétetett be (317. §. 3. és 4. bek.).

I) Ha vádlottnak a főtárgyalás elnapolása iránt azon alapon előterjesztett kérelme, hogy a vádló a vádhatározatban, illetőleg a vádiratban megjelöltön kivül még más bűncselekményt is lát fennforogni, elutasittatott (318. §. 2. bek.).

K) Ha a biróság oly tett fölött itélt, mely miatt a vádló vádat nem emelt (325. §.). Ez egyébként a 384. §. 11. pontjában is ki van mondva, azzal a megszoritással, hogy ez a semmiségi ok hivatalból csak akkor észlelhető, ha a biróság vád nélkül állapitotta meg a vádlott bűnösségét (384. §. utolsó bek.), miből következik, hogy ha a biróság vád nélkül felmentő itéletet hozott, akkor helye van ugyan a semmiségi panasznak, de azt hivatalból észlelni nem szabad.

L) Ha az itélet nem tartalmazza: annak kijelentését, hogy Ő Felsége a király nevében volt hozva; a vádlott nevét; a vádlottnak elitélését vagy a vád alól való felmentését; a rendelkező résztől elkülönitve az indokolást; a bűncselekménynek a törvény szerint való minősitését; a kiszabott büntetést; a két utóbbit az alkalmazott törvényszakaszok idézésével (327. §.).

M) Ha a főtárgyalásról jegyzőkönyvet nem vettek föl; vagy az a törvényben meghatározott tartalommal nem bir (331. §.).

N) Ha az esküdtbiróság előtti eljárásban az elnök nem intézte az esküdtekhez azt a kérdést, hogy nincs-e köztük olyan, a ki az ügy elintézéséből ki van zárva (343. §.).

O) Ha az elnök az esküdtek megesketését elmulasztotta (349. §.).

P) Ha az elnök a vádló által javaslatba hozott kérdések felolvastatását elmulasztotta (353. §.).

R) Ha a perbeszédek után az esetleg ujra vagy módositva megállapitott kérdéseket fel nem olvastatja (363. §.).

S) Ha az esküdtek szavazásánál az esküdteken kivül más valaki is volt jelen (367. §.).

T) Ha az esküdtek főnöke az esküdtek jelenlétében nem olvasta fel a kérdéseket a reájuk adott válaszokkal együtt (369. §.).

V) Végül, ha járásbiróság előtt tartott eljárásban a tárgyalási jegyzőkönyvbe a felek, képviselőik vagy a tanuk valamit bejegyeztek (542. §.).

f) *„Ha a főtárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánitja, ide-*

érlve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező." (384. §. 6. pont).

Nem lehet megtartani törvényszéknél a főtárgyalást a jegyzőkönyvvezető (287., 331. §.); a vádlott (302. §. első bek.); a kir. ügyész (302. §. második bek.); ha pedig a kir. ügyész a vád képviseletétől visszalépett, a fő, illetőleg pótmagánvádló jelenléte nélkül (286. §. 3. bek.); továbbá akkor, ha a védő kirendelése kötelező, nevezetesen:

ha a vádat oly bűntett miatt emelik, a melyre a törvény öt évig terjedhető szabadságvesztésnél sulyosabb büntetést állapit meg;

ha a vádlott vagy törvényes képviselője, illetőleg házastársa, fel vagy lemenő ágbeli rokona kivánják, bármely bűntett esetében;

ha a vádlott életének tizenhatodik évét még tul nem haladta, vagy ha irni nem tudó néma;

ha a bíróság az ügy körülményeinél fogva czélszerünek találja (56. §.).

A kir. itélőtáblánál a felebbviteli főtárgyalást a 41. §-ban felsorolt eseteket kivéve (412. §.) a főügyész jelenléte nélkül soha, közvédő nélkül pedig csak akkor lehet megtartani, ha a vádlottnak külön védője van (412. §.). A jegyzőkönyvvezető itt sem mellőzhető (287., 331. és 418. §§.).

A kir. itélőtáblánál tartott főtárgyaláson a vádlott jelenléte mellőzhetlen, ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel (414. §.), ha az elsőbirósági itélettel szemben a kir. itélőtábla az itéletet a vádlott terhére akarja megváltoztatni (423. §. 5. p.), vagy ha felmenő itéletet a vádló felebbezése alapján vizsgál felül (4133. §.), végül ha a kir. itélőtábla életfogytig tartó vagy tiz évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés büntetést megállapitó itéletet oly felebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül semmiségi okra van alapitva. (Élt. 23. §.). Ez utóbbi rendelkezésnek a Bp. 414. §-ában lett volna helye, onnan azonban azért maradt ki, mert a törvényhozás abból a fölfogásból indult ki, hogy az ily sulyos büntettek mind az esküdtbíróságok elé fognak utaltatni és ennélfogva sohasem fognak a kir. itélőtábla előtt tárgyaltatni, holott az Élt. 17. §. 1. pontja szerint az esküdtbíróságok hatásköréből kivétettek s ugyanazon §. utolsóelőtti bekezdése értelmében a kir. itélőtáblák székhelyén levő törvényszékek hatáskörébe utaltattak a hütelenségnek a Btk. 144. §. 2., 7. és 8. pontjaiban meghatározott és életfogytig tartó fegyházzal büntetendő esetei, a 8-ik pontban meghatározott bűntett azonban csak akkor,

ha a törvényszék hatáskörébe utalt 2. vagy 7. pontban meghatározott bűntettre vonatkozik; valamint a diplomácziai árulásnak (146. §. első bek.), az az esete, mely tiz évtől tizenöt évig terjedhető fegyházzal büntetendő. Ezek a bűntettek az Élt. által elfogadott ama rendszernél fogva, mely szerint az esküdtbiróság hatásköre kiterjed mindama bűntettekre, melyeknél a büntetés minimuma öt év, hasonlókép az esküdtbirósághoz lettek volna utalandók. Kivétettek azonban onnan magasabb katonai szempontból, mennyiben ilyen ügyekben az állam hatalmi érdekeit érintő katonai titkok tárgyaltatnak, melyeknek titokban maradása csaknem lehetetlen esküdtbirósági tárgyalásnál, a hol a póteskü dteken kivül tizenkét esküdt van jelen, kik a hivatali titoktartást nem veszik oly szigoruan, mint a szakbirák.

Ily sulyos bűntettek esetében sem kell azonban mindig jelen lenni a vádlottnak a felebbviteli főtárgyaláson, hanem csak akkor, ha az itéletet oly felebbezés következtében vizsgálja felül a királyi itélőtábla, mely nem egyedül semmiségi okra van alapitva, miből következik, hogy ha a felebbezés egyedül semmiségi ok miatt van használva, a vádlott jelenléte még ily sulyos esetben sem kötelező.

Ha azonban a kir. itélőtábla bizonyitást vesz fel (Bp. 402. §. 414. §.) vagy ha az elsőbiróság felmentő itéletével szemben a vádlottat elitélendőnek tartja (413. §. 423. §. 4. és 5. bek.); a vádlott jelenléte kötelező akkor is, ha csak semmiségi okból van a felebbezés használva.

A járásbirósági tárgyalásnál mellőzhetetlen: az ügyészségi megbizott, ha az eljárás hivatalból üldözendő vétség vagy kihágás miatt van inditva (539. §.); a magánvádló (539. §. 2. bekezdés), a mennyiben a közvádló a vád képviseletét át nem vette (41. §. 539. §. 2. bek.); a terhelt, a mennyiben fogházzal büntetendő vétség miatt inditottak ellene eljárást (540. §.); a védő elmaradása azonban soha sem semmiségi ok, mert a járásbiróság előtt hivatalból védő nem rendelendő (523. §. 2. bek.). A törvényszéki felebbviteli tárgyalásra v. ö. 551., 552. §.

g) *„Ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül zárták ki"* (384. §. 7. pont). A főtárgyaláson a nyilvánosság kizárható, ha a tárgyalás nyilvánossága a közrendet vagy a közerkölcsiséget veszélyeztetné (293. §. 4. bek.). A nyomozás és vizsgálat soha sem nyilvános s a feleknek is csak bizonyos esetekben van megadva a jelenlétel joga (98. §. 2. bek. 125. §§.) Járásbiróság előtt a tárgyalás nyilvános, azt azonban ugyanazokból az okokból ki lehet zárni,

melyekből a törvényszéki tárgyalás nyilvánossága kizárható, továbbá akkor, ha az eljárás becsületsértés vagy rágalmazás miatt van folyamatban (542. §. első s második bek.).

A kir. itélőtáblánál a nyilvánosság kizárására vonatkozó okok azonosak a törvényszék előtti eljárásra nézve meghatározott okokkal (418. §. első bek.).

h) *„Ha a perorvoslatot használónak ellenzése daczára a főtárgyalás alatt valamely semmis vallomásról vagy vizsgálati cselekményről felvett vagy oly iratot olvastak fel, melyet a törvény szerint nem volt volna szabad felolvasni“* (384. §. 8. pont).

Semmis a vallomás, ha oly egyént hallgattak ki, a ki tanu gyanánt ki nem hallgatható (204. §.), vagy ha mentesség jogával biró tanut hallgattak ki s a mentességi jogra való figyelmeztetés elmaradt, illetőleg a tanu kifejezetten le nem mondott a mentesség jogáról, vagy a figyelmeztetés és a lemondás a jegyzőkönyvbe felvéve nincs (206. §.). Azok az okiratok, melyek a főtárgyaláson felolvashatók: a 313. §-ban vannak felsorolva. A Curia kimondotta, hogy ha a tanukat eltérő vizsgálati vallomásukra figyelmeztetik s a jegyzőkönyv egyes részeit felolvassák, az nem semmiségi ok (B. T. 41. k. 14. lap.).

Végül semmis a vizsgálati cselekmény akkor, ha oly egyént alkalmaztak szakértő gyanánt, a ki mint tanu ki nem hallgatható vagy meg nem eskethető (229. §.).

Ezek a semmiségi okok azonban nemcsak hivatalból nem vehetők figyelembe, hanem akkor sem, ha az emlitett cselekmények teljesitését a perorvoslatot használó fél a főtárgyaláson nem ellenezte, utólag azonban perorvoslattal élt ellene.

i) *„Ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett inditványa felett nem határozott vagy inditványa ellenére, illetőleg ellenzése daczára a főtárgyaláson oly közbeszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta“* (384. §. 9. p.).

A bíróság — s itt ez alatt a fogalom alatt az elnök is értendő — köteles a feleknek minden inditványa felett határozni (296. §.). Tehát bármily inditvány mellőztessék is hallgatással a bíróság részéről, a semmiségi ok jogalapja fenforog és e czimen perorvoslatnak van helye.

Másként áll a dolog akkor, ha a bíróság határozott az inditvány tárgyában. Ebben az esetben a semmiségi ok két föltételtől

függ, jelesül megkivántatik, hogy a határozat az inditvány ellenére, illetőleg a perorvoslatot használó ellenzése daczára hozatott légyen és hogy az a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta.

Az inditvány határozott formába öntött előterjesztést tételez föl; ha tehát a fél azt jelenti ki, hogy a határozást a bíróság bölcseségére bizza, vagy hogy a határozás bizonyos módját nem kifogásolja: inditványnak nem tekinthető. Az inditvány positiv és negativ lehet; előbbi eset akkor forog fenn, ha a fél bizonyos perjogi cselekmény teljesitését, az utóbbi pedig akkor merül fel, ha a perjogi cselekmény abbanhagyását szorgalmazza, pl. ha a fél valamely tanu megidézését kéri, ez positiv, ha pedig a megidézés mellőzését kéri, negativ inditvány.

Az inditvány keletkezhetik spontán, ha a fél azt saját kezdeményezéséből terjeszti elő s lehet az járulékos, ha az az ellenfél inditványa kapcsán terjesztetik elő. Erre a két alakulatra utal a törvénynek e két kitétele *„inditványa ellenére“*, illetőleg *„ellenzése daczára“*. Az előbbi azt az esetet tartja szem előtt, midőn az inditványozó kéri valamely perjogi cselekmény teljesitését, — az utóbbi pedig azt, midőn valamely fél az ellenfele által előterjesztett inditvány teljesitését ellenzi.

Ebből látható, hogy az egyik fél előterjesztése folytán hozott határozat alapján mindkét fél, t. i. a vád s védelem javára keletkezhetik semmiségi ok, de csak akkor, ha az egyik fél inditványát a másik ellenezte, vagy ha hozzájárult a másik is az inditványhoz. Az előbbi esetben az érvényesitheti a semmiségi okot, a kinek előterjesztésével ellenkezőleg határozott a bíróság, utóbbi esetben pedig mindkét fél, mert azzal, hogy az egyik fél a másik által előterjesztett inditványt magáévá tette, olybá veendő, mintha azt maga terjesztette volna elő. Ha azonban az ellenfél az inditványnyal szemben passive viselte magát, a határozat folytán semmiségi ok czimén perorvoslattal nem élhet; mert e jog csak akkor illeti meg, ha a határozat *„inditványa ellenére, vagy ellenzése daczára“* hozatott. A törvény eme szövegéből tehát következik, hogy ezen semmiségi ok csak akkor érvényesithető, ha az érdekelt a határozathozatal előtt ellenző inditványt tett; ha a határozat előtt semmi nyilatkozatot sem tett, annak meghozatala után perorvoslattal nem élhet. Kivétel e szabály az az eset, midőn a félnek nem is volt módjában a határozatal előtt azt ellenezni; ez akkor

fordul elő, midőn a bíróság a felek kezdeményezése nélkül hoz határozatot. Miután a bíróság határozat előtt nem közli a felekkel azt, hogy mily határozatot szándékozik hozni s csak a már meghozott határozatot hirdeti ki a felek előtt, nyilvánvaló, hogy ilyenkor a felek, határozat előtt nem is ellenezhetik annak meghozatalát; miután pedig a felek kezdeményezése nélkül hozott határozat is sérelmes lehet a feleknek törvényben gyökerező jogaira, természetes, hogy semmiségi ok miatt az ilyen határozat ellen is használható perorvoslat.

Jóllehet a 384. §. 9. pontjában foglalt semmiségi ok igen tág körü, mert a mint az Indokolás mondja:

„Mig a többi semmiségi eseteknél a vonatkozó szabálytalanságok szorosan körül vannak irva, e helyen a törvény a fölülvizsgáló bíróság belátására hagyta, hogy az alsóbb foku bíróság mely határozatát, illetve mely határozatra vonatkozó mulasztását tekinti a vád vagy védelem szempontjából az eljárás lényeges rendelkezése vagy elve megsértésének“ (644. lap):

mindazáltal nem minden határozat ellen használható perorvoslat és sem a felek, sem a felsőbíróság önkényére nincs bizva az, hogy mily határozatban találjanak semmiségi okot, mert a törvény az önkényszerü értelmezés ellen felállitja a korlátokat, midőn kijelenti, hogy csak akkor forog fenn semmiségi ok, ha a határozat a *„törvénynek* a vád vagy a védelem szempontjából *lényeges* rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta“; a perorvoslatot használó tehát csak akkor fog eredményt elérni, ha kimutatható, hogy a határozat a törvény rendelkezését sértette meg vagy alkalmazta tévesen. De még ez sem elegendő, szükséges, hogy a határozat a törvénynek *„lényeges“* rendelkezését sértse meg. Ámbár a bűnvádi perrendtartásnak, mint minden törvénynek, valamennyi rendelkezése lényeges. Mindazáltal ezen semmiségi oknál *„lényeges“* rendelkezésnek csak az tekinthető, mely a vád vagy védelem érdekeit szem előtt tartva, oly szabályt foglal magában, *melynek megtartása vagy meg nem tartása az ügy elintézésére közvetlenül vagy közvetve befolyást gyakorol;* ha tehát megállapitható ugyan, hogy a megtámadott határozat a törvénynek a vád vagy védelem érdekét szabályozó rendelkezését sértette meg, de az az ügy eldöntésére befolyással nem volt, a semmiségi ok nem érvényesithető. Ez értelmezés helyessége mellett szól a 384. §. 3. bekezdésének rendelkezése is, mely szerint a most tárgyalt semmiségi ok sem a vádlott terhére, sem javára nem érvényesithető, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az itéletre nem

volt befolyással. Ezt szem előtt tartva, pl. a vizsgálati fogságnak elrendelése vagy megszüntetése a főtárgyaláson (330. §. 3. bek.) nagyon is közelről érdekli a vádlót s a vádlottat, mindazonáltal e miatt semmiségi panasz nem használható, mert a vizsgálati fogságra vonatkozó rendelkezés az itéletre nem lehet befolyással — s pedig eltekintve annak az itélethez való viszonyától — azért sem, mert csak az itélet hozatalát *megelőzőleg keletkezett* határozatok támadhatók meg a 384. §. 9. pontja alapján felebbezéssel, mert az itéletre csak ezek lehetnek befolyással.

Ellenben lényeges lehet az elkövetés helyének és idejének pontos megállapitása, előbbi akkor, ha vitás, hogy a büntett külvagy belföldön követtetett el; tehát vitás, hogy a kül- vagy belföldi törvény alkalmaztassék-e (Btk. 12. §.); utóbbi pedig akkor, ha vitás az, hogy nem évült-e el a büncselekmény; ha tehát a védő az erre releváns körülmények felderitését czélzó kérdéseitől elüttetett (307. §. 3. bek.) vagy ha a bizonyitás kiegészitését czélzó inditványa elutasittatott (314. §.), ezt a határozatot a 384. §. 9. p. alapján megtámadhatja.

A törvény lényeges rendelkezése vagy elve alatt csak a bünvádi perrendtartás szabályait lehet és kell érteni, de nem értendők ez alatt az anyagi törvény rendelkezései, mert az anyagi törvény megsértésének oly eseteit, melyek semmiséggel járnak, a 385. §. határozza meg. — A Bp. a törvény *„rendelkezésével“* szembeállitja a törvény *„elvét“*; ezen megkülönböztetésre, amint a gyakorlat mutatja, semmi szükség sem volt; mert a mi a Bp.-nak lényeges elve, arról mindenütt rendelkezik is a törvény; igy pl. a közvetlenség s szóbeliség elvéről szól a 313. §.; ezen elv megsértésének joghatályát pedig meghatározza a 384. §. 9. p.-nak az a része, mely tiltja *a törvény rendelkezésének* megszegését. A védelvről szól a 325. §., ennek joghatályát megmondja a 384. §. 11. p. stb.

A Bp. 384. §. 9. p. teszi lehetővé azt, hogy a lényeges, de fel nem vett bizonyitékok felvételét elrendelhesse a Curia. Ennél a semmiségi oknál a Curia a thema probandit s még ezen felül azt vizsgálja, hogy a fél ebből a szempontból ajánlott-e fel hasznavehető bizonyitékot. (V. ö. Tarnai cikkét B. T. 44. k. 149. lap.) Igenlő esetben az eljárás megsemmisitésével annak felvételét elrendeli. Erre tekintettel helyes volt a megsemmisités, midőn vádlott azt akarta bizonyitani, hogy ő sértettet nem bántalmazta; sőt a verekedőket szét akarta választani (B. T. 53. k. 160. lap.) Sajnos, a felek igen gyakran e czimen alaptalan semmiségi panaszokkal él-

nek; s legtöbbször a megesketés kérdésében meritik ki jogaikat, holott e miatt ugyszólván sohasem érhetnek czélt.

k) Alaki semmiségi ok: *„Ha az itéletnek rendelkező része érthetetlen vagy ha az indokolás az itélet rendelkező részének ellenmond“* (384. §. 10. p.). Érthetetlen az itélet rendelkező része akkor, ha a bíróság akaratát abból nem lehet kivenni; ide tartozik az az eset is, midőn az itélet rendelkezése s értelme csak magyarázat vagy az indokolás felhasználásával állapitható meg. Mindig megsemmisitendő tehát az itélet, ha a rendelkező rész kellő szabatossággal s világossággal nem tartalmazza azt, mit tartalmaznia kell. Erre nézve támpontul szolgálnak a 326., 327., 328. és esküdtbirósági ügyekben a 375. §-ok.

Érthetetlen továbbá az itélet akkor, ha az a B. t. k.-el nincs összhangban; pl. bűntett miatt itéli el s fogházzal bünteti; vagy valamely tényálladéki elemet nem állapit meg. A Curia leggyakrabban nem is logikai, hanem jogi érthetetlenség czimén semmisiti meg az itéletet. (B. T. 53. k. 370. lap; 311. lap; 221. lap; 49. k. 237. lap 46. k. 269. lap.)

A törvény 384. §. 10. pontja csak az itélet rendelkező részének érthetetlenségéről s arról az esetről rendelkezik, midőn az indokolás a rendelkező résznek ellentmond, de arról nem, midőn az indokolás érthetetlen. Ez az eset nem azonositható azzal, midőn az indokolás a rendelkező résznek ellentmond, mert az ellentmondás fogalmilag feltételezi azt, hogy valamelyes értelme van az indokolásnak, mert csak igy lehet megállapitani, hogy az itélet két része egymással ellentétben van, de akkor nem, ha az indokolás értelme nem vehető ki.

Az indokolás érthetetlensége szintén semmiségi ok, de nem a 384. §. 9. p., hanem 384. §. 5. p., a 327. §. 9. pontja, a 327. §. utolsóelőtti bek. és a 328. §. alapján. Ugyanis az itéletnek tartalmazni kell az indokolást (327. §. 9. pont); az indokolás azonban csak akkor törvényszerü, ha ki van benne fejtve az, hogy a bíróság mely tényeket és mily okokból tart bebizonyitottaknak vagy be nem bizonyitottaknak; továbbá felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél, illetőleg a főtárgyalás során tett, de elutasitott inditványok felett való határozat hozásánál irányadók voltak; ezen felül elitélés esetében tüzetesen megjelölendők a sulyositó és enyhitő körülmények s különösen azok, melyek a Btk. 92. §-ának alkalmazására vezettek; a felmentő itéletben pedig határozottan megjelölendő a 326. §-nak az az esete, mely a felmentésnek alap-

jául szolgált. (328. §.) Ha az indokolás ekkép van szerkesztve, akkor törvényszerü, ellenkező esetben e szabályok meg vannak szegve, tehát semmiségi ok forog fenn (327. §. utolsóelőtti bek.).

A Curia ellenmondás czimén semmisitette meg az itéletet, midőn a gyógytartam az indokolásban s rendelkező részben eltérően volt megállapitva (B. T. 48. k. 200. lap); midőn az esküdtek a jogos védelemre „nem"-mel feleltek; mégis a biróság enyhitőnek vette, hogy sértett megtámadta a vádlottat (B. T. 50. k. 247. lap.).

l) Végül alaki semmiségi ok: *„ha az itélet törvényszerü vád nélkül van hozva, vagy a vád tárgyát nem meriti ki"* (384. §. 11. pont). A vád törvényszerüsége hármat jelent. Jelenti először azt, hogy a vádat arra jogosult egyén képviselte, másodszor, hogy a vád törvényesen volt képviselve, végül, hogy oly tett felett itélt a biró, mely miatt az arra jogositott egyén törvényes módon vádat emelt, ez a tettazonosság kérdése, mely a 325. §-nál lett tárgyalva. A vádat elsősorban rendszerint a kir. ügyészség képviseli (33. §.); ki vannak véve e szabály alól a főmagánvád esetei, midőn a vád képviseletében a sértett, mint főmagánvádló jár el (41. §.). A kir. ügyész visszalépése esetén pedig közvádra üldözendő bűncselekményeknél a vád képviseletét a sértett veheti át (42. §.); de nem minden esetben, jelesül nem akkor, ha felhatalmazásra vagy kivánatra üldözhető bűncselekmény a vád tárgya, mert ilyen esetben a vádat kizárólag a kir. ügyészség képviseli s pótmagánvádnak nincs helye (2. §. 3. bekezdés). Ez okból helyesen semmisitette meg a Curia az eljárást, midőn a felhatalmazási vétség esetében az ügyész elejtette a vádat s az alsófok a sértettnek mint pótmagánvádlónak vádja alapján hozott büntető itéletet (B. T. 50. k. 34. lap). Továbbá a sértett személyesen nem veheti át a vád képviseletét az ügyésztől, ha 16-ik életévét még be nem töltötte, vagy ha az 1877:XX. t.-cz. 28. §-ának *a), b), d)* vagy *e)* pontja alapján gondnokság alatt van, mert ilyen esetben a vád képviseletében kizárólag törvényes képviselője járhat el (47. §.).

A vádképviselet törvényszerüségének meghatározásánál tehát ezek a szabályok tartandók szem előtt.

A vád törvényszerüsége azonban nemcsak azt kivánja meg, hogy azt az arra jogositott képviselje, hanem azt is, hogy a vád törvényes módon képviseltessék. Erre nézve különbség teendő vádemelés és vádelejtés közt. Vádemelésnél akár a kir. ügyészség, akár a magánvádló járjon is el a vád képviseletében, — a vádló

minden esetben indokolt inditványt köteles előterjeszteni; ha azonban a vádló a vádat elejti, azt csak a kir. ügyészség köteles indokolni, de e magánvádló nem (315. §. első és második bekezdés).

Ha az itélet a most tárgyalt szempontokból nincs törvényesen hozva, akkor semmiségi ok forog fenn. Ennek joghatályára nézve azonban különbség van büntető és felmentő itélet közt; mennyiben a semmiségi ok az előbbi esetben hivatalból, az utóbbi esetben pedig csak a perorvoslatot használónak kérelmére veendő figyelembe (384. §. ut. bek.).

Az itéletnek a vád tárgyát ki kell meriteni, mert ellenkező esetben az megsemmisitendő (384. §. 11. pont.). A vád tárgya alatt itt a tett s nem a jogi minősités értendő, ez a szabály tehát a tett-azonossággal áll szoros összefüggésben (v. ö. a 325. §. magyarázatát).

A vád tárgyát azért kell az itéletnek kimeriteni, mert csak igy lesz a vád consummálva s igy válik az res judicatává; mindaddig, mig ez be nem következik, a „tett" miatt vád emelhető, a nélkül, hogy ujra felvétellel kellene élni.

2. Közvetlen idézés elrendelése ellen (281. §.) csak az esetben van helye a kir. itélőtáblához perorvoslatnak, ha a vádlott vagy védője a közvetlen idézés elrendelése miatt a törvényszéktől a főtárgyaláson eredmény nélkül kért orvoslást. Közvetlen idézés ellen tehát önálló perorvoslat nem használható; s ha azt a vádlott vagy védője sérelmesnek tartják, elsősorban a főtárgyaláson kérnek a törvényszéktől orvoslást (384. §. 2. bekezdés), mely a dolog természetéhez képest csak arra irányulhat, hogy a bíróság a vizsgálatot vagy a vád alá helyező, illetve kifogásolási eljárást rendelje el (283. §. ötödik bekezdés), de azt nem kérhetik, hogy a törvényszék az eljárást szüntesse meg (264. §.), mert a főtárgyaláson az eljárás végzéssel csak akkor szüntethető meg, ha a vádlott meghalt, vagy ha a vádló a vádat elejtette, egyéb esetekben a bíróság az ügy érdemében itélettel dönt (323. §. utolsó bekezdés) és mert ha a tényállást a főtárgyalás teljesen felderitette, a bíróság az ügyben akkor is hozhat itéletet, ha ugy találja, hogy a közvetlen idézésnek nem volt volna helye (283. §. ut. bekezdés). Ha a vádlott, illetve védője a közvetlen idézés ellen a törvényszéknél nem kért orvoslást, a közvetlen idézés elrendelése miatt a kir. itélőtáblához perorvoslatot nem használhat.

3. Ha a perorvoslat közvetlen idézés elrendelése vagy a 384. §., 5., 8. és 9. pontjaiban meghatározott valamelyik semmiségi ok

miatt van használva, a semmiségi okot sem a vádlott terhére, sem a vádlott javára nem lehet érvényesiteni, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az itéletre nem volt befolyással (384. §. 3. bek.). A felsőbiróság ezen esetekben elsősorban azt vizsgálja, hogy a semmiségi ok befolyással volt-e az itéletre; s ha negativ eredményre jut, a felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja (404. §. utolsó bekezdés). Erre azonban az elsőbiróság a 389. §. alapján nincs jogositva, mert e szakasz értelmében csak akkor utasitható vissza elsőfokon a perorvoslat, ha arra az okra nézve, a mi miatt a felebbezés használtatott, a perorvoslat minden esetben, föltétlenül ki van zárva, ha azonban oly ok miatt van használva a perorvoslat, mely bizonyos esetekben felülvizsgálat tárgyává tehető, akkor — mint a most emlitett okoknál is — csak a másodbiróság birálhatja meg, hogy a felülvizsgálat feltétele fenforog-e vagy nem.

4. A perorvoslat bejelentésére nézve kétféle terminust állit fel a törvény, az egyik arra az esetre vonatkozik, midőn a perorvoslat az itélet ellen használtatik, erről a 388. §-nál lesz szó; a másik terminus pedig akkor alkalmazandó, ha a főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás vagy hozott közbeszóló határozat ellen használtatik perorvoslat; ez esetben a perorvoslat csak akkor használható, ha az érdekelt fél a sérelmes intézkedés megtétele vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbenszóló határozat kihirdetésekor azt azonnal bejelentette (384. §. utolsóelőtti bekezdés.).

Miután a perorvoslat azonnal bejelentendő, ebből következik, hogy azt a főtárgyalás befejeztéig elhalasztani vagy az ügy mikénti eldöntésétől függővé tenni nem lehet. A Curia állandó joggyakorlata megköveteli azt is, hogy a tárgyalás közben bejelentett perorvoslat az itélet kihirdetése után kifejezetten fentartassék.

Az a fél, aki a felebbviteli főtárgyaláson nem volt jelen és semmiségi panaszát a törvényszéknél jelentette be, a most tárgyalt okok alapján semmiségi panaszszal — a Curia gyakorlata szerint — nem élhet.

5. A 384. §. 1., 3., 4., 6. és 10. p.-ban meghatározott semmiségi okok mindig, a 11. pontban körülirt pedig akkor, ha a biróság törvényes vád nélkül állapitotta meg a vádlott bünösségét és büntetését, hivatalból veendők figyelembe. Ha azonban az összes felebbezéseket visszavonták, fölülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye (394. §. ut. bek.).

9. Anyagi semmiségi okok.

385. §.

Anyagi semmiségi okok:

1. ha a bíróság a büntető törvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben:

a) hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely büncselekmény tényálladékát;

b) hogy a büncselekményt a büntető törvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősiteni;

c) hogy a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn;

2. ha a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapitott büntetési tételeket vagy ezeknek megengedett enyhitésénél, átváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál a törvényben vont határokat nem tartotta meg;

3. ha a bíróság az 1878. évi V. t.-cz. 92. §-át, illetőleg az 1879. évi XL. t.-cz. 21. §-át tévesen alkalmazta, vagy feltételeinek fenforgása daczára nem alkalmazta.

A jelen §-ban meghatározott semmiségi okok csak akkor veendők hivatalból is figyelembe, ha a vádlott sérelmére szolgáltak.

Jegyzet: 1. A Bp. 385. §-a az anyagi semmiségi okokat határozza meg, vagyis azokat, melyek az anyagi Btk. szabályainak megsértése folytán keletkeznek. — Büntető törvény alatt itt nemcsak az 1878. évi V. t.-czikket, hanem az összes melléktörvényeket is kell érteni, melyek büntetőjogi tényálladékot construálnak.

2. Az anyagi semmiségi okokat a törvény három csoportba foglalja: elsőbe tartoznak azok az esetek, midőn a bíróság a bünösség vagy minősités megállapitásánál tévedett; a másodikba a büntetési tételek meg nem tartásából, a harmadikba pedig a rendkivüli büntetés enyhités jogának téves alkalmazásából vagy nem alkalmazásából származó semmiségi okok tartoznak.

3. Az első csoportba három eset tartozik.

Mindhárom esetnek (a., b., c.) közös feltétele az, hogy a bíróság a büntető törvények megfelelő rendelkezését nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta. „Megfelelő“ pedig az a rendelkezés, mely a vád tárgyát képező tettre helyes jogi megitélés szerint alkalmazandó.

Lényeges különbség van nem alkalmazás és téves alkalmazás közt. Előbbi eset akkor forog fenn, ha a bíróság nem a megfelelő

rendelkezést alkalmazta, hanem mást, vagy a törvény egyik rendelkezését sem alkalmazta; pl. tegyük föl, hogy a vádbeli cselekményt helyesen sikkasztásnak kell minősiteni, a bíróság azt lopásnak qualificálta, — ebben az esetben a cselekménynek megfelelő s a sikkasztásról szóló 355. §. rendelkezését nem alkalmazta, hanem más, t. i. a lopásról szóló 333. §-t vette fel; — ha pedig a bíróság felmentő itéletet hozott, mert azt állapitotta meg, hogy bizományi ügyletből folyó elszámolási viszony forog fenn, akkor a Btk. sem megfelelő, sem más rendelkezését nem alkalmazta.

A törvény téves alkalmazásáról ellenben akkor szólunk, ha a megfelelő törvény in concreto nem helyesen lett a vádbeli cselekményre alkalmazva.

Igy megtörténhetik, hogy a minősités a bűnfaj szerint helyes, de nem helyes az a bűnfaj keretén belül; — pl. az elsőbiróság egyszerü lopást állapit meg, a másodbiróság ellenben azt találja, hogy minősitett lopás esete forog fenn; vagy megforditva.

4. Ezen általános feltételek előrebocsátása után lássuk a részleteket:

a) ha a biróság tévedett abban a kérdésben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely bűncselekmény tényálladékát. Ez a rendelkezés összefügg a Btk. 1. §-ával, mely szerint: „Büntettet vagy vétséget csak azon cselekmény képez, melyet a törvény annak nyilvánit". Ezen a kereten belől a szóban levő semmiségi ok mindig érvényesithető, akár a vádlott javára, akár annak terhére szóljon is az itélet. Tehát fenforoghat a semmiségi ok nemcsak abban az esetben, ha az elsőbiróság megállapitotta a criminalitást ott, a hol az fenn nem forog, hanem akkor is, ha annak fenforgását nem állapitotta meg, holott az megállapitandó lett volna.

Kiemeljük azonban, hogy itt sohasem a bizonyitás szempontjából jár el a felsőbiró, mert az a kérdés, hogy valamely tett bizonyitott dolog-e vagy nem, a semmiségi esetek körébe nem tartozik, s mindaddig, mig a vádbeli „tett" bizonyitott volta vitás, a másodbiróság a semmiségi okokat nem tárgyalhatja; — mert az anyagi törvény csak bizonyitott cselekményre alkalmazható; és ha a vád alapjául vett bűncselekmény vagy pedig az, hogy a vádlott követte el, nincs bebizonyitva, felmentő itéletet kell hozni (326. §. 2. p.).

Ha azonban a kir. itélőtábla azt találja, hogy a bizonyitás kérdése nem vitás, akkor belebocsátkozik az eset anyagjogi felülvizsgálatába; ezen kereten belül korlátlanul jár el s az anyagi törvénynek ugy általános, mint különös része szempontjából részben

vagy egészben más álláspontra helyezkedhetik, mint az elsőbiróság; tehát egy és ugyanazon factumból más jogi következtetést vonhat le, mint az elsőbiróság; ha ez bizonyos tényálladéki ismérv fenforgását megállapitotta, a felsőbiróság ezzel ellenkezőleg megállapithatja, hogy a concret factum ily ismérvnek nem tekinthető és megforditva. — Pl. egy concret factumra nézve megállapithatja a felsőbiróság: hatóság elleni erőszaknál, hogy a fenyegetés nem olyan volt, mint a Btk. 167. §-ában meghatározott fenyegetés; hogy izgatásnál a hatóság rendelete nem törvényes hatáskörben volt kiadva (Btk. 172. §.); hogy személyes szabadság megsértésénél a letartóztatás nem volt törvényellenes (Btk. 193. §.), vagy megforditva.

b) „Ha a biróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazta vagy tévesen alkalmazta ama kérdésben, hogy a bűncselekményt a büntető törvényeknek melyik rendelkezése szerint kell minősiteni."

Ez a semmiségi ok lényegesen különbözik az előbbitől. Az *a)* pont alatti ugyanis akkor forog fenn, ha a biróság criminalitást állapitott meg ott, a hol az nem forog fenn vagy megforditva; a *b)* pont alatti szabály ellenben csak akkor alkalmazható, ha kétségtelen a criminalitás, de annak anyagjogi megitélése helytelen; ez a semmiségi ok kétségtelenül legpracticusabb jelentőségü, mert leggyakrabban fordul elő s magában foglalja mindazokat az eseteket, melyeket a helytelen minősités gyüjtő neve alá lehet foglalni; tehát ide tartozik nemcsak az ugynevezett objectiv, hanem a subjectiv tényálladékra vonatkozó tévedés is; — s igy a dolus helyett culpát vagy megforditva állapithat meg a felsőbiróság.

Ennek a semmiségi oknak specialis föltétele az, hogy a büntető törvénynek valamely minősitésre vonatkozó rendelkezése sértetett legyen meg; ezt a föltételt azonban nem lehet szószerinti értelemben venni, mert a Btk.-ben meghatározott tényálladékokban a jog más területéről vett elemeket is találunk; igy a nemzetközi jog, a közjog, magánjog, kereskedelmi, váltó, csődtörvény stb. szabályai igen gyakran belevágnak a büntetőtörvény által construált tényálladékokba. Ilyenkor a más törvényből kölcsönzött szabály vagy jogi fogalom büntetőtényálladéki ismérv lesz, ezzel azonban eredeti jellegét s tulajdonságát nem veszti el, tehát ha a semmiség szempontjából biráljuk el az esetet, annak a jognak vagy törvénynek szabályait kell szem előtt tartani, a honnan a büntető törvény a jogszabályt átvette. Igy pl. a Btk. 144. §. 8. pontjában körülirt hütelenség megállapitásánál a nemzetközi jog mérvadó annak meg-

határozásánál, hogy az állam, a melyik ellen a bűntett elkövettetett, az osztrák-magyar monarchia szövetségese-e vagy nem; váltóhamisitásnál a váltótörvény mérvadó arra nézve, hogy a hamisitvány váltó-e vagy nem; csalárd bukásnál (414. §. 4. p.) a kereskedelmi törvényt kell irányadóul venni annak meghatározásánál, hogy a bukott köteles volt-e kereskedelmi könyveket vezetni; közveszélyü cselekménynél (436., 437. §.) a vasuti szabályok szolgálnak zsinórmértékül arra nézve, hogy mi a szabályszerü jelzés stb. Ez utóbbi példából látható, hogy nemcsak más törvényből vett s tényálladéki ismérvet képező szabály megsértése semmiségi ok, hanem az oly szabályé is, mely nem törvényből lett átvéve. — Ebből következik, hogy a Btk. egyes tényálladékai nemcsak a Btk. módositásával változnak, hanem e nélkül is módosulnak, ha azok a szabályok változnak, melyek a jog más területéről vétettek át a Btk. különös részébe.

c) A Btk. nem alkalmazásából vagy téves alkalmazásából folyó utolsó semmiségi ok az, midőn az elsőbiróság tévedett abban a kérdésben, hogy: „a beszámithatóságot, a bűnvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn.“

Ezek az okok a következők:

A mentelmi jog (Btk. 19. §. B. p. 32. §.) a területkivüliség és a személyes mentesség kedvezménye (B. p. 31. §.); a kisérlettől való ellátás (Btk. 67. §.); — öntudatlan állapot és elmezavar (Btk. 76. §.); ellenállhatlan kényszer (Btk. 77. §.); jogos védelem (Btk. 79. §.); végszükség (Btk. 80. §.); tévedés (Btk. 82. §.); gyermekkor (Btk. 83. §.); siketnémaság (Btk. 88. §.); a bűnös halála; királyi kegyelem és elévülés (Btk. 105. §.); az inditvány hiánya (Btk. 110. §.); a kisérlet; előkészület, szövetség és felhivás büntetlensége felségsértésnél (Btk. 136., 137. §.); a szövetség büntetlensége hütelenségnél (Btk. 151. §.); a lázadás és az arra irányzott szövetkezés büntetlensége (Btk. 159. §.); a feldicsérés feljelentésének elmulasztása (Btk. 174. §.); a felszólamlás (Btk. 183. §.) illetőleg a feljelentés elmulasztása (Btk. 189. §.) a polgárok választói joga ellen elkövetett bűncselekmény esetében; a hamis tanuzás és hamis eskü büntetlensége (Btk. 224., 225. §.) a szemérem elleni bűnettek büntetlensége (Btk. 240. §.); rágalmazás és becsületsértés büntetlensége, ha az állitás vagy kifejezés valódisága bebizonyittatott (Btk. 263. §.); — felhatalmazás (Btk. 270., 271. §.) s kivánat hiánya (Btk. 272. §.); párviadaltól való elállás (Btk. 297. §.); tanuk orvosok és segédek büntetlensége párviadalnál (Btk. 300. §.); házifegye-

lem gyakorlatában elkövetett könnyü testisértés (Btk. 313. §.); a bünpártolás nem büntethető esete (Btk. 378. §.); a gyujtogatás büntetlensége (Btk. 427. §.); végül a megengedett jutalmak és dijak elfogadása (Btk. 466. §.)

5. A büntetés kiszabásánál akkor követ el a bíróság semmiséget, ha a törvényben megállapitott büntetési tételeket vagy ezeknek megengedett enyhitésénél, áváltoztatásánál vagy sulyosbitásánál a törvényben vont határozatokat nem tartotta meg (385. §. 2. p.)

A törvény eme rendelkezését elemeire bontva, abban a következő négy szabályt találjuk:

a) Az első az, midőn a bíróság a büntetés kiszabásánál a törvényben megállapitott büntetési tételeket nem tartotta meg. — Ez egyaránt vonakozik a fő és mellékbüntetésekre; — s nemcsak akkor alkalmazandó, midőn a bizonyos minimummal vagy maximummal biró büntetések határait lépte át a bíróság, hanem akkor is, midőn a törvényben megállapitott büntetést nem alkalmazta. — Nem vonatkozik azonban e szabály oly esetre, midőn a büntetés alkalmazása vagy mellőzése nem imperativ, hanem a biró belátására van bizva; igy pl. hivatalvesztést s a politikai jogok felfüggesztését imperative kell alkalmazni, bűntett esetében mindig, ha ez a mellékbüntetés a concrét bűncselekménynél előfordul, ha tehát a bíróság ezt nem alkalmazta, fennforog a semmiségi ok, ellenben, ha a bíróság hat havi fogházat vagy államfogházat felül nem haladó büntetést szab ki, habár az emlitett mellékbüntetés a törvényben fel van véve, az a Btk. 54. §-a alapján mellőzhető; — a kifejezett mellőzés azonban szükséges, mert ha ez az 54. §. alapján meg nem történik, fennforog a semmiségi ok, mert a mellékbüntetés szabály szerint alkalmazandó, ha tehát ez nem alkalmaztatott és az 54. §. sem vétetett igénybe, a szabály szerint kiszabandó mellékbüntetés lett mellőzve és igy fennforog a semmiségi ok. Ugyancsak ide tartozik az az eset is, midőn a bíróság az egyes büntetési nemeknek a törvényben meghatározott minimumait s maximumait tullépte; pl. ha félévi fegyházat vagy egyhavi börtönt állapitott meg.

b) második semmiségi ok az, ha a büntetési tételek megengedett enyhitésénél a bíróság a törvényben vont határokat nem tartotta meg. Ez a semmiségi ok fennforog, ha a bíróság a Btk. 92. §-ának alkalmazása nélkül, a minimumnál rövidebb büntetést szabott ki. A Curia megsemmisitette azt az itéletet, melyben az esküdtbíróság a büntetés legmagasabb mértékét közelitette meg, a nélkül, hogy sulyositó körülményeket állapitott volna meg. (B. T. 45. k.

190. lap); s midőn az alapperben 8 napi fogházra ítélt vádlottat az annak javára elrendelt ujrfelvételi eljárásban a törvényszék 400 K; esetleg 200 és 200 K, esetleg 10 napi fogházra ítélte, mert a pénzbüntetés átváltoztatása esetén végrehajtandó fogház hosszabb tartamu az alapperben kiszabott 8 napi fogháznál (B. T. 49. k. 288.. Hasonló: B. T. 53. k. 236. lap.).

c) harmadik eset az, midőn a bíróság a büntetési tétel átváltoztatásánál a törvényben vont határokat nem tartotta meg. Ide a következő esetek tartoznak: A Btk. 92., illetve a Kbtk. 21. §-ának alkalmazásával a rendes büntetési nemnek enyhébb büntetési nemre való átváltoztatása. A semmiségi ok fennforog, ha kétszeresen correctionalisált a bíróság; pl. fegyház helyett fogházat szabott ki, holott arra törvényes ok nem volt; ellenben, ha kisérletnél (Btk. 66. §.); a bűnsegélyezésnél (Btk. 72. §.) a Btk. 92. §-ának alkalmazásával történt a büntetés kétszeres lefokozása, az átváltoztatás nem törvényellenes.

Fennforog a semmiségi ok, ha a pénzbüntetés átváltoztatásánál a Btk. 53. §-ának, ha az államfogház átváltoztatásánál a 101. §. 3. bekezdésének; ha a fegyháznak börtönre változtatásánál a Btk. 93. §-ának rendelkezései meg nem tartattak.

d) Negyedik eset az, midőn a büntetés sulyosbitásánál a bíróság a törvényben vont határokat nem tartotta meg. Ide a bűnhalmazat esetei (Btk. 96—102. §-ai) s az 1880. XXXVII. t.-cz. 35., 36. és 37. §-ában foglalt azok az esetek tartoznak, midőn a büntetés tartama alatt elkövetett bűntett vagy vétség büntetésének megállapitásánál átlépte a bíróság a törvényben megállapitott korlátokat.

6. Az utolsó anyagi semmiségi eset az, ha a bíróság az 1878. évi V. t.-cz. 92. §-át, illetőleg az 1879. évi XL. t.-cz. 21. §-át tévesen alkalmazta vagy feltételeinek fennforgása daczára nem alkalmazta (385. §. 3. p.). Mint láttuk, ha a bíróság a correctionalisatiónál a büntetési tétel megállapitására nézve alkalmazta a törvényt helytelenül, a 385. §. 2. pontjában meghatározott semmiségi ok forog fenn s igy a most tárgyalt s a 385. §. 3. pontjában foglalt semmiségi ok csak akkor állapitható meg, ha a bíróság correctionalisált, midőn arra jogalapja nem volt s megforditva, ha a rendkivüli enyhités jogát nem alkalmazta, midőn azt alkalmaznia kellett volna. A rendkivüli enyhités jogával csak akkor élhet a bíróság, ha az enyhitő körülmények annyira nyomatékosak vagy oly nagy számmal forognak fenn, hogy a cselekményre meghatározott bün-

tetésnek legkisebb mértéke is aránytalanul sulyos lenne (Btk. 92. §.); következéskép a semmiségi ok fennforog, ha pl. csak egy enyhitő körülmény alapján lett a Btk. 92. §. alkalmazva vagy ha több s nyomatékos enyhitő körülmény daczára az elsőbiróság a Btk. 92. §-át nem alkalmazta.

7. Az anyagi semmiségi okok csak akkor veendők hivatalból figyelembe, ha a vádlott sérelmére szolgáltak; vagyis, ha bűnösség állapittatott meg ott, a hol bűncselekmény nem forog fenn (385. §. 1. *a)* pont); ha sulyosabb minősitést vett fel az elsőbiróság, mint a mi felvehető lett volna (385. §. 1. *b)* pont); ha az elsőbiróság helytelenül állapitotta meg a beszámithatóságot, vagy azt, hogy a bűnvádi eljárás megindulását, illetve a büntethetőséget kizáró ok nem forog fenn (385. §. 1. *c)* pont), ha a vádlott sulyosabb büntetésre itéltetett, mint a mire itélhető lett volna (385. §. 2. pont), végül ha a biróság a büntetés rendkivüli enyhitésére vonatkozó jogával, habár ennek feltételei fennforogtak, nem élt (385. §. 3. pont).

10. A fölülvizsgálat irányelvei.

386. §.

Ha a biróság oly eljárási szabályt sértett meg, mely a vádlott javára szolgál, ez okból a vádlott terhére felebbezés nem használható.

387. §.

A felülvizsgálat, — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket, — csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik.

A vádló részéről, habár a vádlott terhére, használt felebbezés mindig a vádlott javára használtnak is tekintendő.

A vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt felebbezése esetében sulyosbitható.

A felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is.

Jegyzet. 1. 386. §. rendelkezése csakis az oly eljárási szabályra vonatkozik, mely kizárólag a vádlott javára állit föl valamely biztositékot, nem tartozik tehát ebbe a keretbe az az eset, midőn az eljárási szabály a vádló érdekében lett felállitva.

A vádlott javára azok a szabályok szolgálnak, melyek a vádlott s védő jogait határozzák meg, igy pl. idetartozik a vád módositásának az az esete, midőn annak következtében a főtárgyalás a vádlott kérelmére mindig elnapolandó (318. §. 2. bekezdés).

2. A törvény a felebbezést csak a vádlott terhére zárván ki (386. §.), ebből következik, hogy az itt tárgyalt esetben a vádlott javára perorvoslat használható; miután arra nézve, hogy ilyen esetben perorvoslatot ki használhat, a törvény az általános szabály alól kivételt nem tesz, felebbezést használhatnak azok, a kik a vádlott javára felebbezéssel élhetnek, tehát a kir. ügyészség is, de csak a vádlott javára (383. §. I. pont).

3. A felülvizsgálat csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik, kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket (387. §. és 384. §. 1., 3., 4., 6., 10., 11. p. és a 385. §. utolsó bek.), ha azonban a felebbezés kellő időben vissza lett vonva, a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okokat sem lehet revideálni (394. §. utolsó bek.).

4. A törvény ama szabály alól, mely szerint az itéletet a felsőbiróság csak a felebbező perfélnek érdeke szempontjából vizsgálja felül, a vádlott javára kivételt tesz s előirja, hogy a vádló részéről, habár a vádlott terhére használt felebbezés mindig a vádlott javára használtnak is tekintetik (387. §. 2. bek.). Ez a szabály azonban nem jogositja fel a felsőbb foku biróságot a korlátlan felülvizsgálatra, mert erre az esetre is áll a 387. §-nak az a rendelkezése, mely szerint az itéletnek csak azt a részét lehet felülvizsgálni, a melyik felebbezéssel meg van támadva; tehát, ha a vádló a büntetés kiszabása tekintetében felebbezett, a büntetés nemcsak sulyositható, hanem enyhithető is, a minősitést azonban a kir. itélőtábla nem módosithatja, mert az nincs felebbezéssel megtámadva; ha azonban e tekintetben az anyagi törvény a vádlott terhére helytelenül lett alkalmazva, hivtalból észlelendő semmiségi ok forog fenn, mely esetben a másodbiróság nincs a felebbezés korlátaihoz kötve (385. §. 1. *b)* p. s utolsó bekezdés és a 387. §. első bekezdése).

5. A magánvádló nem élhet a vádlott javára felebbezéssel s ezt a jogot a törvény csak a közvádlónak adja meg (383. §. I. p.); a magánvádlónak a vádlott terhére beadott felebbezése azonban a vádlott javára is szolgál, mert a 387. §. 2. bekezdése a „*vádló*“ kifejezést használja, mely kifejezés alatt a kir. ügyészség, a fő s a pótmagánvádló értendők (13. §.). Ebből következik, hogy ha a

magánvádló a vádlott javára felebbezést adott be, azt mint a törvényben kizártat vissza kell utasitani (389. §.); ellenben, ha a magánvádló a vádlott terhére felebbez, a felebbezett része az itéletnek a vádlott javára is revideálható.

6. A vádlott büntetése egyedül a vádlónak, a vádlott terhére használt felebbezése esetében sulyosbitható (387. §. 3. bek.), tehát nem sulyosbitható az a vádlott, valamint azok felebbezésére, kik csak a vádlott javára felebbezhetnek (383. §. II. p.), továbbá a sértett s a sértett jogutódának perorvoslata alapján, mert ez utóbbiak csak a kártérités tekintetében felebbezhetnek. Valamint akkor sem, ha a kir. ügyész csak a vádlott javára felebbezett. Vádló alatt itt is a kir ügyészt, fő s pótmagánvádlót kell érteni (13. §.). Arra nézve, hogy a felebbezés mily mértékben korlátolja a kir. itélőtáblát, v. ö. a 387. §-nál a 4. sz. jegyzetet.

7. A 387. §. utolsó bek.-e az anyagi igazság érdekében állitja fel azt a szabályt, mely szerint ha a felebbező vádlott javára szolgáló körülmény más vádlottra nézve is fennforog, az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is. A „felebbező vádlott" alatt itt nem csak magát a vádlottat kell érteni, hanem mindazokat, a kik a vádlott érdekében perorvoslattal élhetnek (383. §.). Tehát bármelyik arra jogositott használt is perorvoslatot, a vádlott javára szolgáló körülmény, amennyiben az más vádlottra is fennforog, erre nézve is kiterjesztendő a felebbviteli eljárásban.

8. Azok a körülmények, melyek a többi vádlottra is figyelembe veendők, a felebbviteli eljárásban nemcsak az anyagi törvényből, hanem a bizonyitás anyagából s az eljárási szabályok megsértéséből is merithetők,[1]) mert a törvény semmi megszoritást sem tartalmaz.

9. Ha valamely vádlott érdekében beadott felebbezésben oly körülmény forog fenn, mely más vádlottra is kiterjed, az itélet ez utóbbi javára is megváltoztatandó. A „megváltoztatás" itt nem technikai értelemben veendő, mert a Bp. szerint csak akkor változtatja meg a másodbiróság az itéletet, ha bűnösséget megállapitó itélettel szemben a bizonyitás szempontjából felment vagy megforditva; továbbá, ha a törvényes keretben meghatározott büntetést ezen keretben leszállitja vagy felemeli, — más esetekben semmi-

[1]) A német törvény szerint ezek a solidaris körülmények csak az anyagi törvényből merithetők; v. ö. német Btk. 387. §-át s Löwe Commentárát ezen szakaszhoz.

ség okából megsemmisiti az itéletet és a törvénynek megfelelő itéletet hoz (423. §.). Tehát a „megváltoztatás" fogalmához tartozik az az eset is, midőn a felsőbiróság megsemmisiti az itéletet. Ez abból következik, hogy a felsőbiróság minden jellegü körülményt figyelembe vehet a vádlott javára, akár a bizonyitásban, akár az anyagi vagy alaki jogban gyökerezzék is az (8. sz. jegyzet); következéskép mindama határozatokat hozhatja, melyeket a Bp. értelmében a vádlott javára fennforgó körülmény folytán hoznia kell.

11. A felebbezés alakiságai.

388. §.

A felebbezésre vonatkozó nyilatkozatok irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők.

A felebbezést az itélet kihirdetésekor kell a törvényszéknél bejelenteni.

Ha az itéletet kézbesités utján közlik, a felebbezést a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt kell bejelenteni.

A vádlott házastársa és törvényes képviselője a vádlott részére nyitva álló határidőben, a vádlott örököse pedig az itéletnek a főtárgyaláson történt kihirdetésétől számitott nyolcz nap alatt felebbezhetnek.

A felebbezés a bejelentés, illetőleg az itélet kézbesitése napjától számitott nyolcz nap alatt indokolható.

A felebbezés a bejelentésre nyitva álló határidő alatt módositható, az indokolás pedig az előterjesztésére kitüzött határidő alatt kiegészithető.

A vádlottnak vagy védőjének a felebbezés bejelentésekor előterjesztett kérelmére megengedendő, hogy a felebbezés indokolását csak az itélet kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt nyujtsák be.

Jegyzet. 1. A felebbezésre vonatkozó nyilatkozatok kétféle módon tehetők, t. i. irásban vagy jegyzőkönyvbemondással. Miután a *„nyilatkozatok"*-nál a törvény nem distingvál s ez alatt a fogalom alatt nemcsak a felebbezés bejelentése, hanem annak indokolása is értendő, ehhez képest nemcsak a felebbezés bejelentését, hanem annak indokolását is lehet jegyzőkönyvbe foglalatni (v. ö. 378. §-nál 5. sz. jegyzetet.) A törvény eme rendelkezésével segitve van a jogban járatlan felebbezőkön, mert a Bp. szerint tüzetesen meg kell jelölni, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen használja (390. §.) és ha ez nincs megjelölve, a feleb-

bezést vissza kell utasitani (391. §.); valahányszor tehát a felebbezést jegyzőkönyvben jelentik be, köteles a jegyzőkönyvet felvevő közhivatalnok a felebbezésre vonatkozó nyilatkozatot a törvény értelmében felvenni és a felebbezőt kitanitani arról, hogy a felebbezést miként kell bejelenteni.

2. A felebbezés bejelentésére kétféle határidő van, a szerint, a mint az itélet kihirdettetett vagy azt irásban közölték. Első esetben nyomban a kihirdetéskor kell nyilatkozni, másodikban pedig a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt. A bejelentett nyilatkozat módositható ugyan, de csak a bejelentésre nyitva álló határidő alatt (388. §. utolsóelőtti bekezdés).

3. A felebbezés a bejelentés, illetve az itélet kézbesitése napjától számitva nyolcz nap alatt indokolható; s az indokolás szintén ezen határidő alatt kiegészithető (388. §. 5., 6. bek.). Tehát, ha az itéletet kihirdetés utján közölték, az indokolás rendszerint ezen naptól számitott nyolcz nap alatt adandó be; a vádlottnak vagy védőjének a felebbezés bejelentésekor előterjesztett kérelmére azonban megengedendő, hogy a felebbezés indokolását csak az itélet kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt nyujtsák be (388. § ut. bek.). Miután a törvény imperative irja ezt a szabályt elő („megengedendő"); fölmerül az a kérdés, hogy ez a parancsoló szabály az itélet kézbesitésére is vonatkozik-e, vagyis a biróság mindig köteles-e elrendelni az itélet kézbesitését, ha a vádlott, illetőleg a védő kérik? A 329. §. 3. bekezdés előirja, hogy „A biróság elrendelheti, hogy csekélyebb sulyu vád tárgyában hozott itéletet is a vádlottal kézbesités utján közöljenek". Ezt kiindulási pontul nem vehetjük, mert e szabály a csekélyebb sulyu ügyekben hozott itéletek közlési módját állapitja meg, kijelentvén, hogy ilyen ügyekben a kihirdetést a közlés is pótolhatja, másrészt ez azért sem lehet mérvadó, mert a felebbezésnél hosszabb határidőre nem a bagatell, hanem a nagyobb ügyekben van szükség s igy a törvény 388. §-ának utolsó bekezdését minden irányban imperative kell magyarázni, vagyis akkép, hogy ha köteles a biróság megengedni, mikép a felebbezés indokolása az itélet kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt adassék be, köteles ezt lehetővé tenni, azaz köteles az itéletet irásban kiadni mindig, valahányszor a vádlott vagy védő kérik, mert ellenkező értelmezés esetében a védelem eme joga irott malaszt volna s teljesen a biróság tetszésétől, jelesen attól függene, hogy kiadja-e az itéletet irásban vagy nem.

A törvény a felebbezés hosszabb terminusát csak a vádlott-

nak s védőjének adja meg; ebből következik, hogy a meghosszabbitott határidő kedvezménye sem a vádlót, sem a sértettet nem illeti meg. Ellenben e kedvezményt felhasználhatja a vádlott házastársa és törvényes képviselője, mert ezek a vádlott részére nyitva álló határidőben felebbezhetnek (388. §. 4. bek.); ha tehát a vádlott részére a felebbezési határidő az itélet kézbesitésével kitolatott: ezen határidőn belül a vádlott házatársa s törvényes képviselője is beadhatják a felebbezés indokolását.

12. A felebbezés visszautasitása az elsőbiróság által.

389. §.

A törvényszék visszautasitja az elkésett, a törvényben kizárt, vagy az olyan felebbezést, illetőleg indokolását, melyet arra nem jogositott egyén terjesztett elő.

A visszautasitó végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés miatt utasitható vissza.

Jegyzet. 1. A Bp. 389. §-a azt czélozza, hogy a másodbirósághoz csak az olyan felebbezés jusson, mely felül is vizsgálható; azokban az esetekben tehát, melyekben ennek lehetősége ki van zárva, köteles az elsőbiróság a felebbezést visszautasitani. Három ilyen esetet construál a törvény, t. i. *a)* midőn a felebbezés elkésett, *b)* midőn azt a törvény kizárja és *c)* midőn azt oly egyén adta vagy jelentette be, a ki arra nincs jogositva.

Ad *a)* Arra nézve, hogy a felebbezés elkésett-e vagy nem, a 388. §-ban meghatározott határidőket kell szem előtt tartani. Miután megtörténhetik, sőt akkor, midőn a határozat kihirdetés utján közöltetik, mindig meg fog történni, hogy különböző időben történik a felebbezés bejelentése és az indokolás beadása, ilyen esetben az elkésést is külön kell megállapitani a bejelentésre s az indokolásra és ha a bejelentés kellő időben történt, de az indokolás elkésett, csak az utóbbit kell visszautasitani. Ez nem fog zavart okozni, mert a felebbezés indokolása nem szükségképeni kiegészitő része a felebbezésnek; mennyiben a felebbezéshez csak az kivántatik meg, hogy mindig megjelöltessék az itéletnek az az intézkedése, a mely ellen a felebbezés használva van, de nem kivántatik meg, hogy az indokoltassék is (390. §.). Ezt a megjelölést pedig a bejelentéskor kell megtenni (390. §.) s ha az indokolás beadására külön terminus van, akár azért, mert az itélet kihirdetés utján közöltetett (388. §. 5. bek.), akár azért, mert a vádlott, illetve védője az

indokolást az itélet kézbesitésétől számitva nyolcz nap alatt adja be (388. §. ut. bek.): annak bejelentése, hogy a felebbezés az itélet mely része ellen irányul, nem halasztható el a felebbezés indokolásának beadásáig; és igy az, hogy az elkésés külön számittatik a felebbezés bejelentésére és annak indokolására, nem fog zavart okozni.

Ad *b)* Azokat az eseteket, melyekben a felebbezés ki van zárva, a Bp. 381. §-a határozza meg elsősorban, de az összes eseteket nem meriti ki; mert ki van zárva a felebbezés akkor is, ha az nem az itélet rendelkező része, illetve indokolása vagy nem a főtárgyaláson, illetve itélethozásnál felmerült semmiségi ok miatt van használva; végül, ha a főtárgyalás előtt fölmerült és a főtárgyaláson fel *nem* hozott semmiségi ok miatt adatott be (382. §.), hasonlókép ki van zárva az olyan felebbezés is, amelyben nincs megjelölve a felebbezés tárgya (390. §.), mert az ilyen felebbezés nem vizsgálható felül (387. §.). (V. ö. még a 422., 424. §. magyarázatánál a 6. sz. jegyzetet). Mindezekben az esetekben köteles az elsőbiróság a felebbezést visszautasitani.

Ad *c)* A felebbezésre jogosultak a kir. ügyészség, a vádlott, ennek házastársa, törvényes képviselője, a védő, a fő- és pótmagánvádló, a sértett s annak jogutódja (383. §.); a kir. ügyészség kivételével azonban, — a ki a vádlott javára s terhére egyaránt felebbezhet, — a többi felebbezésre jogosultak csak bizonyos korlátok közt felebbezhetnek, tehát az elsőbiróság nemcsak azt nézi, hogy jogosult felebbezett-e, hanem azt is, hogy arra az okra nézve, a mi miatt a felebbezés beadatott, nincs-e a felebbezés kizárva; mert igenlő esetben a felebbezést vissza kell utasitania; pl. ha a sértett, — a ki nem pótmagánvádló, — a büntetés sulyosbitása végett felebbezne, felebbezését vissza kell utasitani, mert a sértettnek a büntetés kimérésére nézve felebbezési joga nincsen. (383. §. III. 2. *a)* pont).

13. A felebbezés tartalma.

390. §.

A felebbezés bejelentésekor mindig világosan meg kell jelölni, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen használja.

A felebbezőnek meg kell világosan jelölnie azt is, hogy a felebbezést mily semmiségi ok miatt használja; ezt azonban a felebbezés indokolásában is megteheti.

391. §.

Ha az irásban bejelentett felebbezés nem felel meg a 390. §. rendelkezésének, a törvényszék a felebbezőt végzéssel felhivja, hogy az itéletnek azt az intézkedését, mely ellen felebbezni kiván, három nap alatt a törvényszéknél szóval vagy irásban jelölje meg, mivel ellenkező esetben felebbezését vissza fogják utasitani.

Ha a felhivás eredménytelen maradt és a 388. §. ötödik bekezdésében megállapitott határidő is lejárt, a törvényszék a felebbezést visszautasitja.

Jegyzet. 1. Miután a felülvizsgálat, kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket, csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik (387. §.), ebből következik, hogy a felebbezés bejelentésének is határozottnak s olyannak kell lenni, a melyből kitünik, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen, illetőleg mily semmiségi ok miatt használja (390. §.), tehát az olyan nyilatkozat, hogy t. i. a felebbező felebbez az itélet ellen, nem fogadható el; nem pedig három okból és pedig *a)* mert — mint már emlitve volt — az itéletnek csak az a része revideálható, a melyik meg van felebbezve, sőt a felebbviteli főtárgyaláson az előadás is csak a felebbezés szabta keretre szoritkozik (418. §.); *b)* mert az első biróság köteles a törvényben kizárt felebbezést visszautasitani (389. §.); már pedig az, hogy a felebbezés ki van-e zárva vagy nincs, csak akkor állapitható meg, ha határozottan meg van jelölve, hogy a perorvoslat mire irányul; végül *c)* mert a felebbező ellenfele jogositva van ellenészrevételeket beadni (392. §.), a melyeknek az a czélja, hogy az ellenargumentumok idejekorán a felsőbiróság elé kerüljenek és az már akkor tájékozva legyen a felek álláspontjáról, midőn még a főtárgyalás kitüzetik; a mi csak ugy érhető el, ha az ellenfél tudja, hogy a perorvoslat mily okból használtatik.

2. A perorvoslat tárgyának megjelölésére nézve a törvény két határidőt állit fel, az egyik az itélet intézkedéseire, a másik a semmiségi okokra vonatkozik. Ha a felebbezés az itélet oly intézkedése ellen irányul, mely nem semmiségi ok, a felebbezés tárgyát a perorvoslat bejelentésekor kell megjelölni; ha ellenben a felebbezés semmiségi ok miatt van használva, ez a megjelölés a felebbezés indokolásában is eszközölhető. (390. §.) A Curia azonban a törvény világos rendelkezése ellenére megkivánja, hogy a semmiségi ok is a bejelentéskor jelöltessék meg; s az indokokban történt meg-

jelölést elkésettnek tekinti. Hogy mikor lehet felebbezést használni oly intézkedés ellen, mely nem semmiségi ok, erre nézve v. ö. a 385. §. magyarázatánál a 8. sz. jegyzetet.

3. Ha az „*irásban*“ bejelentett felebbezésben nincs megjelölve az, hogy mi miatt van a perorvoslat használva, akkor a törvényszék a felebbezőt végzéssel felhivja, hogy az itéletnek azt az intézkedését, mely ellen felebbezni kiván, a felhivó végzés kézbesitésétől számitva három nap alatt a törvényszéknél szóval, vagy irásban jelölje meg. (391. §.) A törvény „*irásban*“ bejelentett felebbezésről rendelkezik, ellenben hallgat a szóban bejelentett felebbezésekről; ez öntudatosan történt s a törvény hallgatásával az van kifejezve, hogy a szóbeli bejelentéseknél köteles a biróság a felet kitanitani s oly felebbezési nyilatkozatot kivenni tőle, mely a törvénynek megfelel.

4. A felebbezési nyilatkozat pótlását czélzó felhivás rendszerint egyszer intézhető a félhez s ha a három nap eredménytelenül telt le, a felebbezést vissza kell utasitani, hogy pedig a felhivás következményeivel az érdekelt tisztában legyen, köteles a biróság a felhivást a joghatályra való figyelmeztetéssel kibocsátani, mert ellenkező esetben a biróság szabálytalan eljárása igazolásra nyujt jogalapot (463. §.).

Kivételesen többizben is felszólitható a fél felebbezési nyilatkozat kijavitása vagy kiegészitése végett, ha a felhivásnak eleget tett ugyan, de a kiegészitett nyilatkozat sem felel meg a 390. §. követelményeinek. Tehát a felebbezés csak akkor utasitható vissza, ha a felhivott fél a felhivásra passive viselte magát. A visszautasitás indoka itt nem az, hogy a fél a felhivásnak nem felelt meg, hanem az, hogy az olyan felebbezés, melyben a perorvoslat tárgya nincs tüzetesen megjelölve, a törvényben ki van zárva (389. §. 1. jegyzet b) pont).

5. A felebbezési nyilatkozat kiegészitése vagy kijavitása szóval vagy irásban történhetik; a szóval tett nyilatkozatról jegyzőkönyv veendő fel, mely azonban semmi formalitáshoz sincs kötve s felveheti azt az előadó helyett a jegyző is.

6. „Ha a felhivás eredménytelen maradt és a 388. §. ötödik bekezdésében megállapitott határidő is lejárt, a törvényszék a felebbezést visszautasitja“ (391. §. utolsó bek.). E szabály azt akarja meggátolni, hogy a felebbezés a három nap letelte után visszautasittassék akkor, mikor még a felebbezés határideje le sem járt. Ez a szabály azonban gyakorlati értékkel nem bir. Ugyanis a 3. sz.

jegyzetnél láttuk, hogy a felebbezési nyilatkozat kijavitásáról csak akkor lehet szó, ha a felebbezés irásban lett bejelentve, irásban azonban a bejelentés csak az esetben történhetik, ha az itéletet kézbesités utján közölték, mely esetben a felebbezést az itélet kézbesitésétől számitva nyolcz nap alatt kell bejelenteni és indokolni (388. §. 3. bek); ámde a dolog természetéből következik, hogy a felebbezés bejelentése és indokolása ilyenkor egy beadványban történik; tehát, ha a bejelentés szabályszerütlen volta miatt a biróság háromnapos terminussal felhivja a felebbezőt a felebbezés kijavitására, a felebbezés beadására nyitva álló nyolcz nap akkorára, mikor a három nap lejár, kétségtelenül mindig le fog járni.

14. Az ellenfél értesitése és az ellenészrevételek.

392. §.

A felebbezést, illetőleg indokolását egy példányban kell benyujtani.

A felebbezésről az ellenfél értesitendő. Ez a felebbezést és indokolását a bíróságnál megtekintheti és ellenészrevételeit a törvényszéknél az iratok felterjesztéséig, közvetlenül a kir. itélőtáblánál pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig benyujthatja.

Az ellenészrevételek bevárása végett a felterjesztés el nem halasztható.

Jegyzet. 1. A felebbezésről, — mely mindig egy példányban adandó be, — az ellenfél értesitendő. Hogy ki az ellenfél, azt a vád és védelem érdekeiből kell levezetni, következésképp a vádlóval, sértettel szemben áll mint ellenfél a vádlott s azok, a kik ennek érdekében perorvoslatot használhatnak (383. §. II. p.). A felebbezésről való értesités formáját a törvény nem irja elő, történhetik tehát az irásbeli és szóbeli uton is, mely esetben e perjogi cselekményről jegyzőkönyv veendő fel. Miután a felebbezés csak egy példányban adatik be, természetes, hogy a felebbezés tartalma nem közölhető az ellenféllel, ellenben az értesitésben ki kell tenni, hogy az ellenfél a felebbezést és indokolását megtekintheti s ellenészrevételeit a törvényszéknél az iratok felterjesztéseig, közvetlenül a kir. itélő táblánál pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig benyujthatja. Ha a felebbezés bejelentése s az indokolás beadása különböző időben történik, az ellenfél mindkettőről értesitendő.

Miután az értesitésnek az a czélja, hogy az ellenfél a másodbirósági felülbirálás előtt kellő időben érvényesithesse érveit s

bizonyitékait, ebből következik, hogy az oly felebbezésről nem kell az ellenfelet értesiteni, melyet a biróság elutasit (389. §.), valamint az olyanról sem, mely hiányos volta miatt nem fogadható el. (390. §.)

2. Egy féllel szemben több ellenfél is állhat, igy a vádlottal szemben áll az ügyész és a sértett, előbbi a vád szempontjából, utóbbi magánjogi igénye miatt van érdekelve, mindkét ellenfelet csak akkor kell értesiteni a felebbezésről, ha mindkettőjük által képviselt érdek tárgyában van perorvoslat használva, ha tehát pl. a magánjogi igény tárgyában nincs felebbezés használva, a sértett értesitése fölösleges. Ellenben, ha a vádlottnak védője van, a vádló felebbezéséről nemcsak a vádlottat, hanem a védőt is értesiteni kell.

3. Az ellenészrevételek beadására kétféle határidő van, a szerint a mint az a törvényszéknél vagy a kir. itélő táblánál adatik be. Előbbi esetben az iratok felterjesztéséig, utóbbi esetben pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéseig kell az ellenészrevételt benyujtani. Sem az egyik, sem a másik esetben nem záros természetü a határidő; a mi abból is kitünik, hogy a záros határidőknél a határidő kezdete s vége egy oly fix nap, melyet az érdekelt előre ismer s előre tudja, hogy egy bizonyos perjogi cselekményt mily időtartam alatt teljesithet; holott itt a határidő végső napja mindig bizonytalan s ugy az első mint a felsőbb fokon a referens ügybuzgalmától, sőt gyakran a véletlentől függ, mennyiben az első fokon kitolatik, ha a felebbezés valamely kezelési akadály miatt (pl. a vétivek nem érkeztek be) nem küldhető fel a másodbirósághoz. A törvény itt a végső határidő felállitásával, mely az ügynek bejelentésével esik össze, azt akarta elérni, hogy az ellenészrevételek oly időben kerüljenek a referens kezébe, hogy ez képes legyen az abban felhozottakat az ügy előadásánál figyelembe venni. Az ily értelemben kellő időben beadott felebbezést *köteles* a másodbiróság figyelembe venni, azonban *joga* van a bejelentés után érkezetteket is felhasználni; de az ellenészrevételeket elkésés okából visszautasitani nem lehet, mert — mint emlitve volt — ezekre a határidő nem záros természetü. De nem is volna értelme a visszautasitásnak, mert ez csak ott indokolt, a hol a visszautasitással a fél attól a perjogi cselekménytől elüttetik, a mit teljesiteni akart és a mivel elkésett; ámde az, a mi az ellenészrevételekben foglaltatik, a felebbviteli főtárgyaláson is előterjeszthető (393., 421. §§.) s igy akkor járnak el a biróságok helyesen, ha az ellenészrevételt nemcsak elfogadják, hanem — a másodbiróságnál — lehetőleg

a főtárgyalás előtt fel is használják, mert igy gyakran eleje vétetik a főtárgyalás elnapolásának s a bizonyitás kiegészitésének.

4. Az ellenészrevételek bevárása végett a fölterjesztést elhalasztani nem lehet. (392. §. utolsó bek.) Tekintettel arra, hogy az ellenfél csak az oly felebbezésről értesithető, melyet fel kell terjeszteni s nem kell visszautasitani (1. sz. jegyzet): ebből következik, hogy az értesités rendszerint abban a végzésben fog történni, a melylyel a felebbezést elfogadják; miután pedig ez után nyomban expediálják az iratokat a kir. itélőtáblához s az ellenfél az értesitést akkor kapja meg, mikor már az iratok nincsenek a törvényszéknél: meg fog történni, hogy az ellenészrevételek olyankor érkeznek az elsőbirósághoz, mikor már az iratok felterjesztettek; az ily beadványokat nem kell visszautasitani (3. sz. jegyzet), hanem azonnal fel kell küldeni a kir. itélőtáblához.

15. Uj bizonyitékok.

393. §.

A felek bármelyike és a sértett, a bizonyitani kivánt ténynek határozott megjelölésével, a felebbezés beadványában vagy az ellenészrevételekben is hivatkozhatik uj bizonyitékokra; továbbá külön kérvényben közvetlenül a kir. itélőtáblánál, sőt a kir. itélőtábla előtt tartott főtárgyaláson is jelenthet be uj bizonyitékot.

Az uj bizonyiték felvétele tárgyában és pedig, ha azt a felebbviteli főtárgyalás elrendelése után jelentették be, ülésen kivül (415. §. végső bekezdés) vagy külön tanácsülésen a kir. itélőtábla határoz. Az e tárgyban hozott határozat ellen felfolyamodásnak nincs helye.

A kir. itélőtábla megtagadja a bejelentett uj bizonyiték felvételét:

1. ha a bizonyitani kivánt ténykörülményt az ügy eldöntésére nézve lényegtelennek találja;

2. ha a magyar állam területén kivül tartózkodó egyénnek kihallgatása van inditványozva;

3. ha alapos gyanu merül fel az iránt, hogy az uj bizonyitékra hivatkozás csak az ügy érdemleges eldöntésének késleltetését czélozza.

Jegyzet. 1. Igen nagyfontosságu ujitás foglaltatik a 393. §-ban, mely szerint a kir. itélőtábla előtt uj bizonyitékok is pro-

dukálhatók, melyek az elsőbiróság előtti eljárásban nem fordultak elő. Erre nézve az Indokolásban következőket olvassuk:

A törvény megengedi, hogy a felek és a sértett a felebbviteli biró előtt uj bizonyitékokat is érvényesithesseenek (393. §.). Eme határozatnál figyelembe vette az ellenkező nézet mellett felhozott okokat, hogy t. i. az ujabb bizonyitás megengedése, a fölöttes biró eljárását a felülvizsgálat jellegétől megfosztja és határozatának az ujabb elsőfoku itélet természetét tulajdonitja, hogy továbbá az ujrafelvétel körébe vág.

Mindazáltal a felhozott okok nem meggyőzők. A felebbviteli biróságnak a tiszta fölülvizsgálatra való szoritásáról, szemben az elsőfoku biróságok előtti főeljárás szóbeliségével és a reproductio nehézségeivel, amugy is le kellett mondani. A mi pedig az ujrafelvétel határainak megsértését illeti, azok nem oly megközelithetetlenek, hogy az eljárás czélszerü szabályozásában akadályul szolgálhatnának. Különben lényegére nézve is eltér a felebbezéssel kapcsolatos ujabb bizonyitás az ujrafelvételtől. Az utóbbi az itélethozatalkor rendelkezésre nem állott, utólag felmerült bizonyitékokat érvényesiti, még pedig a res judicata által megszoritott szükebb körben. A felebbviteli eljárásban pedig rendesen a főtárgyaláskor is megvolt, de csak mulasztás vagy előrelátás hiánya miatt elmaradt bizonyitékok hozvák fel, a biróságot pedig azoknak felvételétől az ügynek megelőző végelintézése nem tartja vissza.

A felsorolt inkább formális bajokat lényegesen meghaladják a hasznok, melyek a törvénynek szóban lévő intézkedésétől várhatók. A felebbezést az uj bizonyitékok teszik valóban hatályossá. Ez utóbbiak deritik fel néha a valódi tényállást. Közvetlen az elsőfoku itélet után lehetővé tett érvényesitésök megelőzi azt, hogy elvesszenek vagy elmosódjanak. Alkalmazásuk gyakran fölöslegessé teszi az ujrafelvételt s igy az eljárás gyorsitása és egyszerüsitése tekintetében nyereséget biztosit. És a mi a leglényegesebb, az ujabb bizonyitás szabad kezet enged a felebbviteli biróságnak a valódi tényállás kideritésében. Felmenti őt ama kényszer alól, hogy meglevő és meggyőződésére befolyással biró bizonyitékokat mellőzni és az ujrafelvételre fenhagyni köteles legyen; függetlenné teszi továbbá a bizonyitás kiegészitése tekintetében az elsőfoku birónak nem mindig eléggé elfogulatlan és gyors közreműködésétől.

A külföldi törvényhozások, melyek a felebbezést elfogadták, nagyobbára megengedik az uj bizonyitékok felvételét a felebbviteli biró előtt (franczia pdts. 175., 211. cz., német 364. §., osztrák 467. §. 1. bek., németalföldi 238. cz.). Kivétel az olasz pdts. (362., 416. cz.), de ez a reproductiót is kizárja. (Indokolás 622. lap.)

2. Az uj bizonyitékok felvételét a felek bármelyike és a sértett kérhetik. A „felek“ alatt azok képviselőit is kell érteni, kik képviseltjükkel parallel terjeszthetnek elő ily tárgyu kérelmet. Arról a törvény e helyütt nem szól, hogy uj bizonyiték felvételét a kir. itélőtábla hivatalból is elrendelheti, ehhez azonban kétely nem fér, mert a 402. §. szerint a kir. itélőtábla — akár a felek kérelmére, akár hivatalból — uj bizonyiték felvételét elrendelheti, ha a bizonyitás hiányos. A kir. itélőtáblának ezen joga egyébként a felebbviteli eljárásban szintén alkalmazandó 306. §-ban is ki van

mondva, mely szerint uj bizonyiték felvételét mind az elnök, mind a biróság elrendelheti (418. §. első bekezdés).

A kir. itélőtáblának e joga nem függ attól, hogy a ténymegállapitás meg van-e támadva vagy nincs; mert a bizonyitás anyagát mindig kiegészitheti.

3. Az uj bizonyiték kérelmezésének határidejére nézve a törvény kijelenti, hogy e kérelem a felebbezés beadványában, az ellenészrevételekben, a kir. itélőtáblához közvetlenül beadott kérvényben, sőt a kir. itélőtáblánál tartott főtárgyaláson is előterjeszthető.

„*Felebbezési beadvány*" alatt nem csupán az irásbeli uton beadott felebbezést kell érteni, hanem a jegyzőkönyvbe mondott felebbezés is e fogalom körébe tartozik, mert a felebbezést ugy irásbelileg, mint szóbelileg elő lehet terjeszteni (388. §.), tehát az uj bizonyiték felvétele iránti kérelem is mindkét alakban előterjeszthető.

Az uj bizonyiték előterjesztésének első időpontja a felebbezés benyujtására, a végső határidő pedig a felebbviteli főtárgyalásra esik. Ámbár a felebbviteli főtárgyaláson is alkalmazandó 306. §. utolsó pontja szerint (418. §.) uj bizonyiték felvétele vagy megszerzése az inditvány elkésése okából nem tagadható meg, mindazáltal az uj bizonyiték előterjesztésének végső határideje az, midőn a bizonyitás felvétele után az elnök kérdést intéz a felekhez és a sértetthez: nem kivánnak-e a bizonyitás kiegészitése iránti inditványt előterjeszteni. (314., 418. §.).

4. Uj bizonyiték beszerzését tárgyazó kérvényben „*határozottan*" meg kell jelölni azt a tényt, a mit a kérelmező bizonyitani kiván. Miután a másodbiróság az uj bizonyiték felvételét megtagadja, ha azt az ügy eldöntésére nézve lényegtelennek találja vagy ha alapos gyanu merül fel az iránt, hogy az uj bizonyitékra hivatkozás csak az ügy érdemleges eldöntésének késleltetését czélozza (393. §. 1. 3. p.), ezt szem előtt tartva, a bizonyitani kivánt tény akkor van határozottan megjelölve, ha az nemcsak individualisálva van, hanem egyben a megjelölésből az is kitünik, hogy a concrét tény minek bizonyitására szolgál; mert csak igy állapitható meg, hogy a felhozott ténykörülmény az ügy lényegére tartozik-e vagy nem.

5. Az uj bizonyiték felvétele tárgyában a kir. itélőtábla határoz; a határozás vagy ülésen kivül vagy tanácsülésben történik; miután pedig az ülésen kivül való elintézésnél a törvény a 415. §. végső bekezdésére vagyis arra az esetre utal, midőn a kir. itélő-

tábla a főtárgyalást a vádlott kihallgatásával vagy bizonyitás felvételével már tanácsülésben előzetesen elrendelte 400. §. 6. p., 402. §.) s még más uj bizonyiték veendő fel és „sürgős szükség esete“ forog fenn, — ebből következik, hogy uj bizonyiték felvétele tárgyában csakis ezen egy esetben lehet ülésen kivül intézkedni, minden más esetben, akár helytadólag, akár elutasitólag s akár a főtárgyalás kitüzése előtt, akár az után, tanácsülésben kell a kérelem tárgyában határozni. — Ha az uj bizonyitéknak a főtárgyaláson való felvétele rendeltetett el, erről a felek értesitendők (415. §. 5. bek.); ha pedig azt kiküldés vagy meghagyás utján szerzi be a kir. itélőtábla, a bizonyitás felvétele a felek jelenlétében történik. (406. §. 3. bekezdés.)

6. Az uj bizonyiték felvétele tárgyában hozott határozat ellen felfolyamodásnak nincsen helye (393. §. 2. bek.), azonban, ha a fél a kérelmet a főtárgyaláson megismételte vagy ha azt ott terjesztette elő (382. §.) s ha kimutatható, hogy a kérelem elutasitása a törvénynek a vád vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg (384. §. 9. pont), semmiségi panasznak van helye a Curiára. (427. §.)

7. Eltekintve a 4. sz. jegyzetben emlitett októl, a kir. itélőtábla következő okok alapján tagadhatja meg az uj bizonyiték felvételét:

a) Ha a bizonyitani kivánt ténykörülményt az ügy eldöntésére nézve lényegtelennek találja. — Az ügy eldöntése alatt nemcsak azt kell érteni, hogy a vádlott bűnössége bebizonyitható-e, vagy sem, hanem mindazt, a mi felett az itélet rendelkezni fog. — Tehát ide tartoznak a beszámitást kizáró vagy büntethetőséget megszüntető okok; a minősitésre, a büntetés kiszabására befolyással levő körülmények, sőt ide tartoznak azok a ténykörülmények is, melyek a kártéritésre vannak befolyással. Erre utal az, hogy uj bizonyitékot a §. első bekezdése szerint a sértett is hozhat javaslatba, a ki pedig bünösséget megállapitó itélet ellen csakis magánjogi igényére nézve felebbezhet (383. §. III. a) p.).

b) *„Ha a magyar állam területén kivül tartózkodó egyénnek kihallgatása van inditványozva“*. — Az közömbös, hogy a kihallgattatni kért egyén magyar honos-e vagy sem s csakis a tartózkodás helye a lényeges. — A törvény rendelkezése nem imperativ, tehát ha szükségesnek tartja, a külföldön tartózkodó egyén kihallgatását is elrendelheti a kir. itélőtábla; — s igy a törvény rendelkezése azt jelenti, hogy ha az ily tanu kihallgatása mellőztetett, e

miatt semmiségi panasz még akkor sem használható eredménynyel, ha az elutasitó határozattal a vád vagy védelem érdeke szenvedett csorbát (384. §. 9. p.).

A magyar állam területe alatt értendő Horvátország is, ellenben a monarchia másik állama már külföld. (Btk. 6. §.)

c) Végül elutasitandó a kérelem, ha alapos gyanu merül fel az iránt, hogy az uj bizonyitékra történt hivatkozás csak az ügy érdemleges eldöntésének késleltetését célozza. — Ez a rendelkezés szoros összefüggésben áll az a) pont alatt tárgyalt okkal, mert — rendszerint — a mi az ügy eldöntésére lényegtelen, annak felvétele egyszersmind felesleges is, miután pedig minden bizonyiték felvételéhez idő kell, ebből következik, hogy az ügyre lényegtelen bizonyiték egyuttal az ügy érdemleges eldöntését is késlelteti. Mindazáltal a két rendelkezésre szükség van, mert ha valamelyik fél késleltetni akarja az ügy elintézését, ugy tünteti fel a beszerzendő bizonyitékot, hogy az az ügy lényegére tartozó szinben tünjék fel, mert máskép kérelme az a) pont alapján elutasittatik, tehát a *c)* pont alá azok az esetek tartoznak, midőn az ügy eldöntésére lényegesnek látszanak ugyan a bizonyitani kivánt tények, azonban a biróság azt találja, hogy ez csak látszat s valójában az ügy eldöntésének késleltetése a czélzat.

Ezen czélzat puszta feltevésből nem állapitható meg, hanem arra „alapos gyanu“ szükséges. (Ezen fogalomra nézve v. ö. az 1. §. magyarázatát).

8. Sajnos, hogy a 393. §. nem a XVIII. fejezetbe helyeztetett el, mert a törvényszék előtti eljárásban nincs oly szabály, mely a bizonyitás felvétel megtagadásánál zsinórmértékül szolgálhatna. Erre tekintettel a Curia kijelentette, hogy Bp. 393. §-a esküdtbirósági eljárásban is alkalmazandó (B. T. 53. k. 173. lap). A IV. tanács pedig azt törvényszéki ügyekben is alkalmazza akkor, midőn a 384. §. 9. p. alapján használt perorvoslat esetében abban a kérdésben dönt, hogy a bizonyitás kiegészitése iránti kérelem törvényesen utasittatott-e el?

16. A felebbezés visszavonása.

394. §.

A bejelentő a másodfoku itélet hozása czéljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavonhatja felebbezését.

A vádlott a házastársa részéről bejelentett felebbezést is visszavonhatja.

A vádlott javára, habár akarata ellen bejelentett felebbezés azonban a vádlott beleegyezése nélkül nem vonható vissza.

A ki felebbezését a bejelentésére kitüzött (388. §.) határidő letelte előtt vonta vissza, azt a határidő leteltéig ujra bejelentheti.

Ha az összes felebbezéseket visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye.

Jegyzet. 1. Szabály szerint, a ki a felebbezést bejelentette, jogositva van azt vissza is vonni; — ezen jog a vádlottal szemben s az ő javára két irányban módosul; jelesül: a) a vádlott nemcsak a maga, hanem a házastársa részéről bejelentett felebbezést is visszavonhatja; de nem vonhatja vissza más oly személyeknek felebbezését, kik javára felebbeztek (ügyész, védő, törvényes képviselő, 383. §.); b) a vádlott javára, habár akarata ellen bejelentett felebbezés a vádlott beleegyezése nélkül nem vonható vissza. Ebből következik, hogy ha az ügyész kifejezetten a vádlott javára felebbezett, felebbezését csak a vádlott beleegyezésével vonhatja vissza; s arra még a főügyész sincs jogositva (396. §. 2. bek.).

Miután a védő, a vádlott házastársa s törvényes képviselője csakis a vádlott javára felebbezhetnek (383. §. II. p.), az ilyen felebbezés pedig a vádlott beleegyezése nélkül nem vonható vissza, ebből következik, hogy ha az emlitett személyek felebbezésüket visszavonják, az csak ugy joghatályos, ha abba a vádlott is beleegyezik.

A Curia szerint a védő az általa bejelentett felebbezést csak ugy vonhatja vissza, ha arra a vádlott külön meghatalmazta. (B. T. 50 k. 142. lap.)

2. *A felebbezés az itélet hozása czéljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavonható.* A sulypont nem az *„itélet"*-en, hanem a zárt ülésen van, mert a kir. itélőtábla nem minden felebbezés következtében hoz itéletet, hanem bizonyos esetekben végzéssel határoz, jelesül, ha alaki semmiségi ok miatt van a felebbezés használva s azt tanácsülésben birálja felül, vagy ha a vádlott meghalt (424. §.); már pedig a felebbezés mindig visszavonható, akár itélettel, akár végzéssel határoz a kir. itélőtábla; s igy a felebbezés visszavonásának maximális határideje az, mikor a kir. itélőtábla — tekintet nélkül arra, hogy itélet vagy végzés hozatala czéljából — a zárt ülést megkezdette. A zárt ülés megkezdése összeesik a tanácskozás megkezdésével, tehát, habár már visszavonult a tanács határozathozatal végett, a felebbezés mindaddig visszavonható, mig a tanácskozás kezdetét nem vette.

3. A visszavont felebbezést ismét be lehet jelenteni, de csak akkor, ha a felebbezés bejelentésére nyitva álló határidő még le nem telt (394. §. 4. bek.); miután szóbelileg kihirdetett itéleteknél azonal be kell jelenteni a felebbezést s e czélból egy bizonyos idő nem áll a fél rendelkezésére (388. §.), ebből következik, hogy ha a szóbelileg kihirdetett itélet ellen bejelentett felebbezést vonták vissza, azt ujra bejelenteni nem lehet.

4. Ha az összes felebbezéseket visszavonták, fölülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye. Ha a felebbezést az első fokon vonták vissza, a fölterjesztés elmarad s igy a törvény végleg kiküszöbölte azt az inquisitorius jellegü gyakorlatot, mely szerint az ugynevezett főbenjáró perekben hivatalból fel kellett az iratokat terjeszteni. Ha a felebbezést a kir. itélőtáblánál vonták vissza, az iratokat a kir. itélőtábla visszaküldi a törvényszékhez. Ez az eljárás követendő akkor is, ha a felebbviteli főtárgyaláson akkor vonták vissza a felebbezést, mikor már evidens, hogy hivatalból észlelendő semmiségi ok forog fenn, — mert a törvény kategorikus kijelentése szerint, ha a felebbezést visszavonták, felülvizsgálatnak semmi czimen sincs helye.

17. A felebbezés joghatálya.

395. §.

A felebbezés bejelentése az itélet felebbezett részének jogerőre emelkedését felfüggeszti.

Jegyzet. 1. A felebbezés bejelentése felfüggeszti az itéletnek jogerőre emelkedését, de csak akkor, ha az fölülvizsgálat végett fölterjesztendő; tehát ezen hatálya nincs az elkésett, a törvényben kizárt s az olyan felebbezésnek, melyet arra nem jogositott egyén terjesztett elő, mert ezt a bíróság köteles a limine visszautasitani (389. §.), s mert az itélet nemcsak akkor emelkedik jogerőre, ha a jogositottak a felebbezést beadni elmulasztották, illetőleg azt visszavonták, hanem akkor is, ha azt a bíróság visszautasitotta (494. §. 2. bek.). Ha az érdekelt a visszautasitó végzés ellen felfolyamodást ad be, az sem függeszti fel az itélet jogerőre emelkedését, mert a felfolyamodásnak csak azokban az esetekben van felfüggesztő hatálya, melyekben ezt a törvény kifejezetten kimondja (380. §.), miután azonban a 389. §-nál ilyen rendelkezés nincsen, e szerint a felfolyamodás az itélet jogerőre emelkedését nem akadályozhatja meg.

2. A felebbezés nem az egész itélet jogerőre emelkedését függeszti fel, hanem csak ama részét, a mely felebbezéssel van megtámadva. (387. §. első bek., 390. §.) E szerint az itélet ama része, mely ellen felebbezés nem használtatott, azonnal jogerőre emelkedik, mihelyt a felebbezésre rendelt határidő letelt (494. §.). A jogerősség fogalma összeesik a végrehajthatóság fogalmával, mert csak jogerős itélet hajtható végre (494. §. első bek.), egy esetben azonban e két fogalom közt különbséget kell tenni, akkor t. i., ha a vádlott perorvoslattal nem élt, vagy a kiszabott büntetés nemében megnyugszik és csak a büntetés mértéke miatt él felebbezéssel, mert ebben az esetben a vádlott az ellene megállapitott szabadságbüntetést az itéletnek jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti. (506. §.)

Ez a kivételes eset azonban lényegesen különbözik a jogerős itélet végrehajthatóságától, mert ez utóbbi esetben a végrehajtás kényszer utján is foganatositandó, mig az előbbi esetben csak akkor, ha a vádlott e végből jelentkezik.

3. A felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fennforog, az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is (387. §. ut. bek.); ez a szabály nem módositja a most tárgyalt szakasz rendelkezésének terjedelmét s ha a felsőbiróság a nem felebbező vádlott javára változtatja meg az itéletet, annak jogerőssége ezen actussal megszünik ugyan, de az mindaddig jogerős marad, mig ily felsőbirói határozat nem keletkezik. Ugyanez áll a hivatalból észlelendő semmiségi esetekre is.

18. A felebbezés felterjesztése.

396. §.

Ha a felebbezésnek és indokolásának határideje valamennyi jogosultra nézve letelt, a felebbezés és indokolása az ügy többi irataival együtt felterjesztendők a kir. itélőtáblához.

Ha azonban az itélet egyedül a kir. ügyészség részéről van a vádlott terhére felebbezve, az ügy iratai a kir. itélőtábla mellett müködő főügyésznek küldendők meg. Hasonlóan jár el a kir. itélőtábla, ha az itélet a többi felebbezéseknek a felterjesztés után történt visszavonása folytán a vádlott terhére egyedül a kir. ügyészség részéről maradt felebbezve. A főügyész az iratokat, a mennyiben a felebbezéshez hozzájárul, ennek felemlitésével, haladék nélkül

a kir. itélőtáblához teszi át, ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy a kir. ügyész felebbezését visszavonja, visszaküldi a törvényszékhez, illetőleg a kir. itélőtáblához.

Ha a felebbezés az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást, a biróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni.

A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségükre másolatban kivehetik.

Jegyzet. 1. A felebbezés akkor terjesztendő fel, mikor a felebbezésnek és indokolásának határideje valamennyi jogosultra nézve letelt. „*Jogosult*“ alatt azok a személyek értendők, a kik önállóan felebbezéssel élhetnek (383. §.). Nem kell azonban várni azok felebbezésére, akik csak másodsorban felebbezhetnek és ez a felebbezés ki van zárva; ilyen a házastárs, a ki csak akkor élhet perorvoslattal, ha a vádlott nem felebbez. Ennek a felebbezése ki van zárva, ha a vádlott felebbezett: mert ezt a vádlottal parallel felebbezési jog nem illeti (V. ö. 383. §. 3. jegyzet).

A felebbezés indokolására nyitva álló idő leteltét csak akkor kell bevárni, ha az érdekelt fél az indokolás benyujtására jogot nyert, a mi akkor történik, ha a felebbezést kellő időben bejelenti. A kire a felebbezés bejelentésére való jogosultság elenyészett, arra nézve az indokolás is ki van zárva.

2. Ha az itélet egyedül a kir. ügyészség részéről van a vádlott *terhére* felebbezve, a felebbezés nem kerül közvetlenül a kir. itélőtábla elé, hanem először azt a főügyész vizsgálja meg.

Itt két eshetőség fordulhat elő; t. i. vagy már az első fokon egyedül a királyi ügyész felebbezett, vagy kivüle az első fokon mások is felebbeztek, de a kir. itélőtáblánál a felebbezést visszavonták. Az ügy iratait előbbi esetben a törvényszék, utóbbiban pedig a kir. itélőtábla a kir. itélőtábla mellett müködő főügyésznek küldi meg, a ki annak megvizsgálása után, hogy alapos-e a felebbezés vagy nem, ahhoz hozzájárul vagy azt visszavonja. A főügyész az iratokat megfelelő nyilatkozatával ellátva, visszaküldi a birósághoz. A törvényszékhez akkor küldi, ha az első fokon csak a kir. ügyész felebbezett s a felebbezést a főügyész visszavonja; minden más esetben a kir. itélőtáblához teszi át az iratokat. A főügyész nyilatkozata egész röviden csak azt tartalmazza, hogy a felebbezéshez hozzájárul, vagy azt visszavonja.

A jelzett eljárást csak akkor kell követni, ha az ügyész „a

vádlott terhére" felebbezett (396. §. 2. bek.), ha azonban az ügyész a „vádlott javára" felebbezett, akkor az iratok nem terjesztendők a kir. főügyész elé, mert a vádlott javára bejelentett felebbezés csak a vádlott beleegyezésével vonható vissza (394. §. 1. sz. jegyzet).

3. Fölmentő itélet ellen a sértett csak az esetben felebbezhet, ha a vádló nem felebbezett (383. §. III. b) p.); tehát ez esetben a sértett, mint pótmagánvádló lép a perbe. Ha csak a kir. ügyész felebbezett s a főügyész a felebbezést visszavonja, a joggyakorlat szerint a sértett felebbezési joga feléled.

4. A biróság minden perorvoslati beadványt köteles megvizsgálni, mert csak ugy állapithatja meg, hogy van-e helye felebbezésnek (389. §.); ha azt találja, hogy a felebbezés az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást, a biróság köteles azokra nézve felterjesztésében nyilatkozni (396. §. 3. bek.).

Miután a fölterjesztő jelentés, főleg az olyan, a melyik a felebbezésre is reflektál, a felek jogait közelről érinti, meg kell engedni, hogy azt a felek megtekinthessék és költségükre le is másoltathassák (396. §. ut. bek.).

19. Eljárás a kir. itélőtábla előtt.

397. §.

A kir. itélőtábla a felebbezés folytán hozzákerült ügyeket vagy ülésen kivül (398. §.), vagy tanácsülésben (400. §.), vagy főtárgyaláson (407. §.) intézi el.

20. Ülésen kivüli elintézés.

398. §.

Az előadó a tanácselnök hozzájárulásával ülésen kivül intézkedik:

1. ha az iratoknak kiegészitése, vagy a főügyészhez való áttétele (396. §.), vagy a felebbezésben előadottakra nézve felvilágositás adása szükséges;

2. ha a felebbviteli főtárgyalás a vádlott megidézése, illetőleg előállitása nélkül tartandó meg;

3. ha a 415. §. utolsó bekezdése értelmében uj tanunak vagy szakértőnek a felebbviteli főtárgyalásra való megidézése rendelendő el.

Az ülésen kivül történt intézkedések ellen felfolyamodásnak nincs helye.

Azokat az ügyeket, melyek ülésen kivül el nem intézhetők, vagy a melyeknek ülésen kivül való elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járul, az előadó tanácsülésre jelenti be.

Jegyzet: 1. Azokat az ügyeket, melyek ülésen kivül intézendők el, a törvény taxative határozza meg. Ezek a következők:

a) Az 1-ső pont szerint ülésen kivül kell intézkedni *a)* ha az iratoknak kiegészitése szükséges; ez alatt nem oly irat beszerzése értendő, a mely bizonyiték, mert minden bizonyitás felvétele vagy kiegészitése tárgyában tanácsülésben kell intézkedni (400. §. 6. p.), tehát ülésen kivül csak a fölszerelés hiányossága egészithető ki; *b)* ha az iratokat a főügyészhez kell áttenni, a minek szüksége akkor forog fenn, ha a felebbezést a felek visszavonták s az itélet egyedül az ügyész részéről maradt a vádlott terhére felebbezve (396. §. 2. bek.); *c)* ha a felebbezésben előadottakra nézve felvilágositás adása szükséges. Miután a biróság köteles felterjesztésében azokra a felebbezésben foglalt sérelmi pontokra nyilatkozni, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást (396. §. 3. bekezdés), ebből következik, hogy ily felvilágositás csak akkor kivánható a biróságtól, ha az szabályellenesen nem nyilatkozott a fölterjesztő jelentésben, vagy ha a sérelmi pontokra nyujtanak ugyan felvilágositást az iratok, de az nem elégséges. Kiemeljük azonban, hogy a biróság felvilágositó nyilatkozata sem nem bizonyiték, sem a bizonyiték kiegésztésére nem szolgálhat, mert ha a bizonyitás hiányos vagy ha a másodbiróságnak nyomatékos kétsége van a törvényszék itéletének alapjául szolgált ténybeli megállapitások helyességére nézve, a kir. itélőtábla nem felvilágositást kiván a törvényszéktől, hanem bizonyitás felvételét rendeli el (402. §.).

b) Ülésen kivül intézkedik a kir. itélőtábla, ha a felebbviteli főtárgyalás a vádlott megidézése, illetőleg előállitása nélkül tartandó meg.

Arra nézve, hogy a vádlott jelenléte mikor szükséges a felebbviteli főtárgyaláson, v. ö. a 384. §. magyarázatánál az 1. sz. jegyzet *f)* pontját. Az itt fel *nem* sorolt esetekben a főtárgyalás a vádlott jelenléte nélkül levén megtartandó, a felebbviteli főtárgyalás ülésen kivül rendeltetik el.

Végül *c)* ülésen kivül intézkedik a kir. itélőtábla, ha uj ta-

nunak vagy szakértőnek a főtárgyalásra való sürgős megidézése válik szükségessé.

A törvény (398. §. 3. p.) itt a 415. §. utolsó bekezdésére, vagyis arra az esetre utal, midőn a kir. itélőtábla a vádlott kihallgatásának vagy bizonyitás felvételének a felebbviteli főtárgyaláson való teljesitését rendelte el, a mi csak tanácsülésben történhetik (398. § 2. p. 400. §. 6. pont), ebből következik, hogy tanu vagy szakértő ülésen kivül nem idézhető meg oly főtárgyalásra, mely ülésen kivül rendeltetett el (398. §. 2. pont). Ha tehát a referens valamely tanu kihallgatását vagyis bizonyitás felvételét szükségesnek tartja, ezt tanácsülésben referálja (400. §. 6. p.). Miután pedig, ha a főtárgyalás bizonyitás felvételével tartatik, a vádlott jelenléte nem mellőzhető (414. §.), egyben a vádlott megidézését is el kell rendelni.

2. Az ülésen kivül történt intézkedések ellen felfolyamodásnak nincs helye (398. §. 2. bek.); miután ezen szabály megsértése nem is semmiségi ok, ehhez képest azon az alapon, hogy pl. a királyi itélőtábla ülésen kivül intézkedett, holott az elintézés tanácsülésbe tartozott, perorvoslat nem használható.

3. *„Azokat az ügyeket, melyek ülésen kivül el nem intézhetők, vagy a melyeknek ülésen kivül való elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járul, az előadó tanácsülésre jelenti be.“* (398. §. utolsó bek.). Itt két szabály van egybefoglalva. Az első szerint az ügy, ha ülésen kivül nem intézhető el, okvetlenül tanácsülésbe kerül, a hol az vagy végleg elintéztetik, amennyiben tanácsülésben elbirálható (400. §. 1. 3. 4. 5. 7. p.); közvetlenül azonban a felebbviteli főtárgyalásra egy ügy sem kerülhet; csak az ülésen kivüli elintézés vagy a tanácsülés retortáján keresztül.

A második szabály pedig kijelenti, hogy azokat az ügyeket is tanácsülésre kell bejelenteni, melyeknek ülésen kivül való elintézéséhez a tanácselnök hozzá nem járult. Ez kivétel a 398. §. 1—3. pontjaiban felállitott szabály alól, mert e szerint azok az ügyek is tanácsülésben intézendők el, melyeket a törvény ülésen kivül elintézendőknek jelent ki, amennyiben az elnök az ülésen kivüli elintézéshez hozzá nem járul. Ez a kivétel azonban csak formális jellegü s nem jogositja fel az elnököt arra, hogy az ülésen kivül elintézendő darabokat tetszése szerint tanácsülésbe utalja; mert a törvénynek az a czélja, hogy ülésen kivül intéztessék el mindaz, a mi az elnök és előadó egyező meggyőződése szerint a törvény értelmében (398. §. 1—3. p.) ülésen kivül intézendő el; és tanácsülésre a 398. §. utolsó bekezdése alapján csak akkor utaltassék az ügy, ha az elnök

— az előadó nézetével ellentétben — abban a meggyőződésben van, hogy az az intézkedés, a mit az előadó kíván tenni, tanácsülésbe tartozik, vagy ülésen kivüli elintézést igényel ugyan, de azonfelül oly intézkedést is kell tenni, a mely tanácsülésbe tartozik.

21. A tanácsülés nyilvánossága.

399. §.

A tanácsülés a 293., 294., és 295. §-okban meghatározott korlátok között nyilvános.

A felek és képviselőik nem szólalhatnak fel.

A tanácsülésen elsősorban az előadó teszi meg előterjesztését s azután a felülvizsgálandó ítélet és ha szükséges, más iratok is felolvasandók.

A tanács határozatát zárt ülésben hozza, de nyilvános ülésben hirdeti ki.

Jegyzet: 1. A tanácsülés a 293., 294., 295. §-okban meghatározott korlátok közt nyilvános, vagyis erre nézve ugyanazon szabályok érvényesek, mint a főtárgyalásra. A főtárgyalás szabályai azonban tanácsülésnél csakis a nyilvánosságra alkalmazandók, egyébre nem, mert a 399. §. csak a nyilvánosságról szóló szakaszokra utal s mert a 418. §. a főtárgyalásra vonatkozó szabályok (XVIII. fejezet) megfelelő alkalmazását csakis a felebbviteli főtárgyalásra nézve irja elő. Ez természetes dolog és zavarokra nem ad okot, mert tanácsülésben contradictorius eljárás mellett bizonyitó eljárás nincs, tehát az erre vonatkozó szabályok nem is alkalmazhatók. Miután azonban a törvény a tanácsülésben való eljárást nyilvánossá teszi, a hol a közönség s a felek is megjelenhetnek, a rendzavarásokról is kellett volna intézkednie s ki kellett volna jelentenie, hogy a 296—299. §-nak a rendbirságokra vonatkozó része tanácsülésben is alkalmazandó, miután azonban a törvény erről nem szól, a tanács tehetetlenül áll a rendzavarókkal szemben s rendbüntetést nem szabhat ki; legföljebb a nyilvánosságot zárhatja ki, ha az a közrendet veszélyeztetné (293. §. 4. bek.).

2. A felek és képviselőik jelen lehetnek ugyan a tanácsülésen, de arra nem idéztetnek s ott nem szólalhatnak fel (399. §. 2. bek.). Csakis akkor nyilatkozhatik a vádlott s a sértett, ha a bíróság a nyilvánosságot kizárta s a bizalmi-férfiakat kell megjelölni(294. §.).

3. Tanácsülésre is áll az a szabály, hogy a kir. itélőtábla, — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket, — csak

az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedését vizsgálhatja felül (387. §.). Az előadó tehát előterjesztésében ebben a keretben mozog. A referens előterjesztése után az itélet mindig felolvasandó, s ez után — amennyiben az előadó, vagy a tanács tagjai kivánják — még más iratok is felolvasandók.

„*Más irat*" alatt csak az érthető, a mi a főtárgyalás anyagához tartozik, mert ha a kir. itélőtábla bizonyiték gyanánt oly iratot kiván figyelembe venni, a mi a felek közremüködésével elsőfokon felvéve nem lett: az oly bizonyitás felvétele, a melyre a felek észrevételeket tehetnek, a mely tehát a felek közremüködésével veendő fel (400. §. 6. pont, 406. §. 3. bek., 414. §.).

A tanácskozás — előadás után — zárt ülésben történik, de a határozat nyilvános ülésben hirdetendő ki.

22. Tanácsülésbe utalt ügyek.

400. §.

Tanácsülésbe tartozik az elintézés:

1. ha a kir. itélőtáblának az ügy felülvizsgálatára nincs hatásköre vagy illetékessége;

2. ha szabályellenes felterjesztés miatt valamely intézkedés, vagy az iratok kiegészitése, vagy a felebbezésben előadott körülményekre nézve a törvényszék részéről adandó felvilágositás szükséges és ezek iránt ülésen kivül nem történt intézkedés;

3. ha a 389. §-ban meghatározott esetben a törvényszék e §. értelmében nem intézkedett; vagy ha az enyhitő körülmények alapján kiszabható legkisebb büntetés (1878: V. t.-cz. 92. §., 1879: XL. t.-cz. 21. §.) megállapitása esetében az itélet ellen egyedül a vádlott még pedig csak büntetésének enyhitése végett felebbezett és hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok fenn nem forog;

4. ha a törvényszék a 391. §-ban meghatározott eljárást elmulasztotta;

5. ha a felebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában, vagy a bünügyi költségek miatt használták;

6. ha bizonyitás felvétele, illetőleg a törvényszék előtt felvett bizonyitásnak ismétlése vagy kiegészitése (402., 413—415. §§.) mulhatlanul szükségesnek;

7. ha az itélet alaki semmiségi ok miatt megsemmisitendő, vagy a felebbezést csakis ilyen semmiségi ok miatt használták.

Jegyzet: 1. A tanácsülésben teendő intézkedéseket a törvény

taxative sorolja elő, tehát ott másnemü intézkedés, mint a mi a törvényben van megjelölve, nem tehető; ezt oly értelemben kell venni, hogy a mi ülésen kivül elintézhető, azt tanácsülésben is el lehet intézni, de a mit a főtárgyalásra kell utalni, azt már tanácsülésben elintézni nem lehet. Erre utal a 398. §. utolsó bekezdése is, mely szerint, ha az ülésen kivül való elintézéshez a tanácselnök hozzá nem járult, az előadó az ügyet tanácsülésre jelenti be. Megtörténhetik továbbá, hogy az elnök s előadó nem látják szükségét oly intézkedésnek, a mely ülésen kivüli elintézés tárgya, ellenben a tanács ezt szükségesnek tartja, vagy ilyes intézkedés indoka akkor merül fel, mikor már az ügy tanácsülésre van bejelentve; mindezen esetekben a tanács teszi meg azokat az intézkedéseket, melyeket ülésen kivül kellett volna egyébként megtenni.

2. Mindig tanácsülésbe tartozik az elintézés:

a) „Ha a kir. itélőtáblának az ügy felülvizsgálatára nincs hatásköre vagy illetékessége.“ Nincs hatásköre a kir. itélőtáblának akkor, ha esküdtbiróság itélete ellen semmiségi panasz van beadva, mert az ilyen perorvoslatot a Curia birálja felül (426. §.); valamint ha a járásbiróság által elbirált ügy terjesztetik fel a kir. itélőtáblához, mert az ilyen ügyeket a törvényszék revideálja (545. §.).

A kir. itélőtábla illetékessége a szerint a törvényszék szerint irányul, a melyik az ügyben eljárt. Erre nézve mérvadó a kir. itélőtáblák szervezéséről szóló 1890: XXV. t.-cz., mely meghatározza, hogy az egyes kir. itélőtáblák kerületébe mely törvényszékek tartoznak.

b) „Ha szabályellenes felterjesztés miatt valamely intézkedés, vagy az iratok kiegészitése vagy a felebbezésben előadott körülményekre nézve a törvényszék részéről adandó felvilágositás szükséges és ezek iránt ülésen kivül nem történt intézkedés.“

Jóllehet a törvény *„szabályellenes“* fölterjesztést emlit, mindazáltal kétségtelen, hogy a törvényszéktől akkor is kérhető felvilágositás, ha a fölterjesztés szabályos volt; mert a biróság a felebbezésnek csak oly panaszpontjaira köteles felterjesztésében hivatalból nyilatkozni, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást (396. §. ut. bek.), már pedig a felvilágositás oly körülményekre is szükséges lehet, melyek az iratokban foglaltatnak, sőt épen az is lehet a panasz tárgya, hogy olyasmi foglaltatik az iratokban, a mit azoknak nem volna szabad tartalmazni; ez az eset főkép akkor fog előfordulni, mikor a főtárgyalási jegyzőkönyv hitelessége van megtámadva (332. §.).

A törvény szerint akkor kiván a kir. itélőtábla felvilágositást, ha *„ez iránt ülésen kivül nem történt intézkedés.“* Rendesen ez igy is fog történni, mert fel kell tenni, hogy a referens, — a ki az ügyet legalaposabban ismeri, — mindig fog felvilágositást kérni, ha az szükséges; ámde a tanács tagjai eltérő véleményen lehetnek s szükségesnek tarthatják a felvilágositást az előadó nézetével szemben, sőt akkor is, ha ülésen kivül bizonyos irányban már intézkedés történt, de azt helyesbiteni vagy kiegésziteni kell.

c) Ha a törvényszék az elkésett, a törvényben kizárt vagy a nem jogositott által előterjesztett felebbezést nem utasitotta vissza (389. §.), azt a kir. itélőtábla tanácsülésben utasitja vissza. Jól meg kell ettől az esettől azt különböztetni, midőn a felebbezést el kell ugyan fogadni, de az alaptalan; ilyen esetben a felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja (404. §. utolsó bek.), ha azonban a felebbezésben felhozott ok olyan, melynek tárgyában csak felebbviteli főtárgyaláson lehet határozni — a dolog természete szerint — akár alapos a felebbezés, akár nem, az felebbviteli főtárgyalásra utasitandó. (407. §.) Azt az esetet, midőn a büntetés legkisebb mértékét alkalmazták s ez ellen használtak felebbezést, az 1907. évi XVIII. t.-cz. 1. §-a vette fel a 400. §. 3. pontjába. Az ilyen felebbezés elintézésénél mértékadó a 401. §. 3. pontja; tehát azt tanácsülésben, végzéssel kell visszautasitani. Igy határozott a Curia is 8705/907. sz. a. E tárgyban eltérő nézetek merültek fel. (B. T. 45. k. 243 l. Csenkey: és Ujfalussy: B. T. 55. k. 265. lap.). Ha azonban nem tévesztjük szem elől a 401. §. 3. p.-ot, nem lehet kétséges, hogy az ilyen felebbezést végzéssel vissza kell utasitani.

d) Ha a felebbezésben nincs megjelölve, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen használja, a kir. itélőtábla ennek pótlása végett intézkedik (400. §. 4. p.). A pótlás teljesitését a törvényszéknél kell meghagyni s azt a kir. itélőtábla nem végezheti (401. §. 5. bek.).

e) „Ha a felebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bűnügyi költségek miatt használták.“ A *„csupán“* szónak itt nincs értelme, mert a kir. itélőtábla akkor is tanácsülésben határoz, ha a felebbezést nemcsak a magánjogi igény tárgyában, hanem alaki semmiség miatt is használták. (5. pont.)

f) „Ha bizonyitás felvétele, illetőleg a törvényszék előtt felvett bizonyitásnak ismétlése vagy kiegészitése mutatkozik szükségesnek.“ Bizonyitás alatt itt nemcsak a tanuvallomást, hanem

minden megismerési forrást kell érteni, a mit a biró felhasználhat, tehát ide tartozik a vádlott kihallgatása, okiratok, szakértők véleménye, szemle stb. A bizonyitás felvételét csak tanácsülésben lehet elrendelni s azt csak a felebbviteli főtárgyaláson lehet felhasználni, bármily czimen vizsgálja is felül az ügyet a kir. itélőtábla. Ha tehát pl. magánjogi igény tárgyában van felebbezés használva, a kir. itélőtábla azonban a bizonyitást elrendeli, az ügy csak felebbviteli főtárgyaláson revideálható (406. §. utolsó bekezdés); tekintet nélkül arra, hogy a bizonyitást a kir. itélőtábla közvetlenül veszi fel, vagy azt kiküldött által véteti fel (403. §.).

g) „Ha az itélet alaki semmiségi ok miatt megsemmisitendő vagy a felebbezést csakis ilyen semmiségi ok miatt használták.“ Az előbbi eset a hivatalból figyelembe veendő alaki semmiségi okokat foglalja magában (384. §. utolsó bekezdés).

Az alaki semmiségi okok nem mindig tartoznak tanácsülésbe, hanem csak akkor, ha a kir. itélőtábla az eljárást megsemmisiti és az uj eljárásra a törvényszéket utasitja (404. §. első bek.); ha azonban a felebbezést alaposnak s az ügyet érdemben elbirálhatónak találja, azt főtárgyalásra utalja. (404. §. 2. bek.).

23. A tanácsülésen hozott határozat.

401. §.

A kir. itélőtábla a 400. §-nak:

1. pontja esetében hatáskörének hiányát vagy illetéktelenségét mondja ki és az ügy iratait az illetékes birósághoz vagy más hatósághoz teszi át;

a 2. pont esetében az iratokat a szükséges kiegészités, illetőleg felvilágositó jelentés végett a felterjesztő birósághoz rendelvénnyel visszaküldi; ha pedig az iratokat a 396. §. második bekezdésében foglalt rendelkezés ellenére terjesztették fel és a főügyész a felebbezés fenntartása tárgyában még nem nyilatkozott: az iratokat a főügyészhez teszi át;

a 3. pont esetében a felebbezést vagy indokolását visszautasitja, illetőleg ha a jogositott a felebbezést visszavonta, az iratokat az ügy felülvizsgálata nélkül visszaküldi;

a 4. pont esetében a tárgyának megjelölése nélkül bejelentett felebbezést az ügy irataival együtt, a 391. §. rendelkezése értelmében való eljárás végett a törvényszékhez visszaküldi;

az 5. pont esetében az itélet vonatkozó részét helybenhagyja vagy megváltoztatja.

Jegyzet: 1. A törvény nemcsak azt határozza meg, hogy mily ügyek tartoznak tanácsülésbe, hanem azt is szabályozza, hogy a kir. itélőtábla az egyes eseteknek megfelelőleg miképen határoz. A határozat alakját illetőleg, a kir. itélőtábla tanácsülésben végzést hoz s itélettel csak akkor határoz, ha a felebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bűnügyi költségek miatt használták. (424. §.)

2. Ha a kir. itélőtábla hatáskör vagy illetékesség hiánya miatt nem vizsgálja felül az ügyet, ennek kijelentése mellett az iratokat az illetékes birósághoz vagy hatósághoz teszi át. Miután az áttétel — a törvény szerint — közvetlenül s nem a felterjesztő törvényszék közvetitésével történik s az elsőbiróság az ügyeket nyilvántartja, czélszerü, ha ilyen esetben a kir. itélőtábla a törvényszéket tett intézkedéséről értesiti.

3. Ha a fölterjesztés szabályellenes volt, a kir. itélőtábla felvilágositó jelentés, illetőleg kiegészités végett „rendelvény" alakjában visszaküldi az iratokat a törvényszékhez; ha pedig az iratokat a főügyészhez kellett volna felküldeni, mert csak a közvádló felebbezett (396. §. 2. bek.), de azok a kir. itélőtáblához terjesztettek fel, a kir. itélőtábla az iratokat a főügyészhez teszi át. Ez az intézkedés egyébként — szabály szerint — ülésen kivül teendő meg (398. §. 1. pont), s erről a 400. §., mely a tanácsülés teendőit határozza meg, nem is rendelkezik; tehát a 401. §-ba csak tévedésből kerülhetett.

4. Ha a törvényszék az elkésett, a törvényben kizárt vagy a nem jogositott által előterjesztett felebbezést nem utasitotta vissza, azt a kir. itélőtábla visszautasitja; ha pedig a jogositott a felebbezést visszavonta, az iratokat az ügy felülvizsgálata nélkül visszaküldi. Ezt az utóbbi intézkedést, miután az a felebbezéssel érdemileg nem foglalkozik, kivánatos lett volna az ülésen kivüli elintézések csoportjába utalni.

A 401. §. 3. p. kapcsolatban áll az 1907:XVIII. t.-cz. 1. §-a által módositott 400. §. 3. p.-jával. V. ö. 400. §. 2. jegyzet *c)* pont.

5. Ha a felebbezésben nincs megjelölve, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése, vagy mily semmiségi ok miatt használja, a kir. tábla a felebbezés kiegészitése végett (391. §.) az iratokat a törvényszékhez visszaküldi, de nincs joga a felebbezőt arra közvetlenül felhívni.

6. Ha a kir. itélőtábla az itéletet csupán a magánjogi igény vagy a bünügyi költség tárgyában vizsgálja felül, az itélet vonatkozó részét vagy helybenhagyja, vagy megváltoztatja (401. §. utolsó bek.).

7. Ha a bizonyitás felvételét, illetőleg a törvényszék által felvett bizonyitásnak ismétlését vagy kiegészitését rendelte el a kir. itélőtábla, határozatának mikénti foganatositására nézve a 402., 413—415. §§. szolgálnak zsinórmértékül.

8. Végül, ha az itélet alaki semmiségi ok miatt megsemmisitendő, vagy az itéletet csakis ilyen semmiségi ok miatt használták, a kir. itélőtábla tanácsülésben csak akkor intézkedik, ha az itélet megsemmisitendő és első fokon uj eljárás szükséges, vagy ha a felebbezést el kell utasitani (404. §. első és utolsó bek.); ha azonban a kir. itélőtábla azt találja, hogy alapos a felebbezés, de az ügyet érdemben is felülvizsgálhatja, azt főtárgyalásra utasitja. (404. §. 2. bek.)

24. Bizonyitás felvétele.

402. §.

Ha a kir. itélőtábla a bizonyitást hiányosnak tartja, vagy ha nyomatékos kétsége van a törvényszék itéletének alapjául szolgált ténybeli megállapitások helyességére nézve és ugy találja, hogy e miatt a vádlott, vagy az elsőfoku főtárgyaláson már kihallgatott, esetleg más tanuk vagy szakértők kihallgatása, illetőleg más bizonyiték felvétele vagy megszerzése szükséges (400. §. 6. pont) végzésben állapitja meg, hogy:

1. a bizonyitás az egész tényállásra vagy csak egyes vitás ténybeli megálapitásokra terjedjen-e ki;

2. mely bizonyitékok veendők fel, vagy szerzendők meg;

3. a bizonyiték felvétele, illetőleg megszerzése a felebbviteli főtárgyaláson, vagy pedig kiküldés, illetőleg meghagyás utján történjék-e. (403. §.)

403. §.

A mennyiben a bizonyitásnak a kir. itélőtábla előtt való felvétele nagy nehézséggel járna, a kir. itélőtábla a felvételre saját biráját vagy az első fokban eljárt törvényszéknek biráját küldi ki, esetleg azzal azt a járásbiróságot bizza meg, a melynek területén a felvétel legkönnyebben történhetik. (402. §. 3. pont).

A bizonyitásnak más irányban való kiegészitése a törvényszéknek hagyható meg.

Ha a kir. itélőtábla az ekként felvett bizonyitásnak a főtárgyaláson való ismétlését szükségesnek tartja, ezt akár tanácsülésben, akár főtárgyaláson elrendelheti.

Jegyzet: 1. A kir. itélőtábla a bizonyitás felvételét minden esetben elrendelheti, akár kérték a felek, akár nem; s akár tanácsülésben volna az ügy elbirálandó, akár főtárgyaláson, tekintet nélkül arra, hogy a perorvoslat a ténymegállapitásra is vonatkozik vagy csupán a Btk. 385. §-ára van alapitva. Ha azonban az ügy tanácsülésben volna elbirálandó pl., mert csak a magánjogi igény tárgyában van felebbezés használva, a kir. itélőtábla azonban bizonyitás felvételét rendelte el, az ügy a bizonyitás felvétele után minden esetben főtárgyalásra utalandó (406. §. utolsó bek. és 415. §. első bekezdés.)

2. Bizonyitás felvételét a kir. itélőtábla akkor rendeli el, ha a bizonyitást hiányosnak tartja vagy ha nyomatékos kétsége van a törvényszék itéletének alapjául szolgált ténybeli megállapitások helyességére nézve. — Hiányos a bizonyitás akkor, ha még uj, az első fokon fel nem vett bizonyitékokkal kell azt kiegésziteni vagy ha a felvett bizonyitékokat ki kell bőviteni, pl. a kihallgatott tanut még bizonyos körülményekre ki kell hallgatni stb.

Nem helyes pedig a ténymegállapitás, ha az a főtárgyalási jegyzőkönyvben foglalt adatokkal ellentétben lett megállapitva és ha megbizhatlan vagy aggályos bizonyiték felhasználásával történt a megállapitás.

3. A bizonyitás elrendelése — a dolog természete szerint — csak bizonyiték felvétele szempontjából történhetik; miután pedig bármily megismerési forrás felhasználható, a mi a birói meggyőződés keltésére alkalmas, ebből folyólag bármily bizonyiték felvétele elrendelhető. Erre utal a törvény is, midőn a vádlott, tanuk, szakértők mellett a *„más bizonyiték“* szavakat használja.

A törvény a bizonyitás elrendelésénél a bizonyiték *„felvételét“* s *„megszerzését“* különbözteti meg. A bizonyiték felvétele egy bizonyos, már az iratokból ismert bizonyiték fixirozását jelenti; ellenben a bizonyiték megszerzése az oly bizonyitékra utal, melyet előbb ki kell puhatolni és csak azután lehet azt felvenni.

4. Midőn a kir. itélőtábla a bizonyitást elrendeli, végzésében a következőket állapitja meg:

a) hogy a bizonyitás az egész tényállásra vagy csak egyes vitás ténybeli megállapitásokra terjedjen-e ki (402. §. 1. pont). Ha a bizonyitás az egész tényállásra terjed ki, az czélszerüen csak

felebbviteli főtárgyaláson teljesithető; ha azonban csak a tényállás bizonyos részére vonatkozik, az kiküldés, illetőleg megbizás utján is teljesithető.

„*Vitás ténybeli megállapitás*“ (402. §. 1. pont) első sorban azt jelenti, a mire nézve a felek nincsenek egy nézeten, akár a jog — akár a bizonyitékok szempontjából; — tehát vitás lehet a megállapitás, mert abból helytelen jogi következtetés lett levonva, vagy mert a megállapitás bebizonyitott voltához szó fér s a kir. itélőtábla a kételyt mindkét esetben csak bizonyitás révén tartja eloszlathatónak.

De vitás lehet valamely megállapitás, habár azt a felek nem kifogásolták is, ha azt a kir. itélőtábla ilyennek találja, mely esetben a bizonyitás a felek kérelme nélkül rendeltetik el.

b) Megállapitja a kir. itélőtábla, hogy mely bizonyitékok veendők fel vagy szerzendők meg. (402. §. 2. p.) Habár kivánatos, hogy a bizonyitást rendelő végzésben minden eshetőségre gondoljon a kir. itélőtábla, mindazáltal — a dolog természetéből következik, — hogy egy ügyben többször is rendelhető bizonyitás s hogy sem a kir. itélőtábla, sem a kiküldött vagy megbizott biró nincs a bizonyitást rendelő végzéshez oly értelemben kötve, hogy az abban megjelöltnél több bizonyiték nem volna megszerezhető. Azt, a minek felvétele el van rendelve, okvetlenül fel is kell venni, de ha ennek teljesitése közben más bizonyiték felvétele szükséges, azt is fel kell venni. A bizonyitást rendelő végzésnek ily értelemben való tulhágása akkor is meg van engedve, ha azt a felek kérik; ez esetben, — ha a felvétel kiküldés utján történik, — a kiküldött biró a kir. itélőtábla meghatalmazottja lesz s a 393. §. rendelkezéseit szem előtt tartva, felvehet oly bizonyitékot is, mely szükséges, de a végzésben nincs megjelölve. A hatáskörök tulhágásának elkerülése végett jól jegyezzük meg, hogy a megbizott birónak ezen joga korántsem azt jelenti, hogy ennek eljárása korlátlan a kir. itélőtábla végzésével szemben; ellenkezőleg, azt a dolog érdemében tul nem lépheti s az emlitett jog lényegileg ily tullépést nem is jelent. Mert joga van ugyan a kiküldöttnek a végzésben meg nem jelölt bizonyitékot is felvenni, de csak akkor, ha az arra a ténybeli megállapitásra vonatkozik, a melyre a kir. itélőtábla a bizonyitást elrendelte. (402. §. 1. pont.)

c) A kir. itélőtábla bizonyitást rendelő végzésében azt is megállapitja, hogy a bizonyiték mily módon vétessék fel, illetőleg sze-

reztessék meg. Ez háromféleképen történhetik, t. i. főtárgyaláson (415. §.), kiküldés vagy meghagyás utján (402. §. 3. p.).

Egyik mód sem kötelező, de negative egy szabályt állit fel a törvény, mely szerint a főtárgyaláson való fölvétel mellőzendő, ha az „nagy nehézséggel járna". (403. §.)

5. Ha a bizonyitékot nem maga a kir. itélőtábla veszi fel, annak felvétele és megszerzése tárgyában a kir. itélőtábla háromféleképen járhat el; t. i. a bizonyiték felvétele végett *a)* saját birá-ját; *b)* az elsőfokban eljárt törvényszéknek birá-ját vagy *c)* azt a járásbiróságot bizza meg, a melynek területén a felvétel legkönnyebben történhetik. A kir. itélőtábla e három módozat közt tetszése szerint választ. (403. §.).

„*A bizonyitásnak más irányban való kiegészitése a törvényszéknek hagyandó meg.*" (403. §. 2. bek.). Ez tehát a negyedik expediens volna, a mely azonban az előbbi három esettől lényegesen különbözik. Ezen különbség kidomboritása végett szem előtt kell tartani a 406. §. rendelkezéseit, a hol a bizonyitékok felvételénél követendő eljárás van szabályozva. Itt a törvény különbséget tesz a szerint, a mint a bizonyiték felvétele kiküldés (403. §. első bek.) vagy meghagyás utján (403. §. második bek.) történik. Ez utóbbi esetben a törvényszék jár el s a bizonyitékot a felek közremüködése nélkül szerzi meg; az előbbi esetben pedig a kiküldött biró (kir. itélőtáblai biró, törvényszéki biró s járásbiró, 404. §. 1. bek.) a felek jelenlétében és a tanuknak s a szakértőknek a főtárgyaláson eszközlendő kihallgatására nézve előirt szabályoknak megfelelő alkalmazásával veszi fel a bizonyitékot (406. §. 3. bek.). Tehát a kiküldött tanukat s szakértőket hallgat ki, mig a törvényszék „a bizonyitást más irányban egésziti ki" (403. §. 2. bek.), azaz oly bizonyitékokat szerez meg, melyeknek felvételéhez a felek jelenléte nem szükséges, mert a bizonyiték minőségére s értékére a megszerzés módja nincs befolyással, mennyiben a bizonyiték állaga változásnak vagy módosulásnak nincs kitéve s az a felebbviteli főtárgyaláson a maga eredetiségében felhasználható. Ilyen bizonyitékok az okiratok s az oly bünjelek, melyeket a biró szakértői szemle nélkül használ fel; ezeket a törvényszék szerzi meg s küldi fel a kir. itélőtáblához, a nélkül, hogy a megszerzésnél a felek közremüködnének; a mi nem is szükséges, mert az okirat, fejsze, dorong, hamisitott pénz stb. állaga s értéke a megszerzésnél nem változik és nem módosul, ezek tehát a törvényszék által — meghagyás utján — szereztetnek meg. Ellenben, ha a bizonyiték tartal-

mára s értékére a felvétel módozata befolyással van (tanuk, szakértők) az kiküldött biró által és a felek közremüködésével veendő fel.

Ezeket szem előtt tartva, ha a bizonyitékot nem a kir. itélőtábla veszi fel, négyféle közeg áll ugyan rendelkezésére, t. i. a kir. itélőtábla birája, a törvényszék birája, a járásbiró és a törvényszék; ámde a felvétel módozata csak kétféle, t. i. egyik az, midőn a kiküldött biró a felek közremüködésével jár el (403. §. első és 406. §. 2. és köv. bekezdések), a másik pedig az, midőn a törvényszék a felek közremüködése nélkül egészíti ki a bizonyitást. (403. §. és 406. §. első bek.).

6. Ha a kir. itélőtábla a bizonyitékok kiegészitését rendelte el, — s pedig akár kiküldés (403. §. első bek.), akár meghagyás utján (403. §. 2. bek.), — annak teljesitése után az ügyet mindig főtárgyaláson veszi fölülvizsgálat alá (406. §. utolsó bek.). A fölülvizsgálatnál vagy abban az állapotban kerül a felvett bizonyiték másodbirósági méltatás alá, a mint azt a kiküldött biró felvette, vagy pedig reproductió utján. A reproductiót a kir. itélőtábla csak tanácsülésben vagy főtárgyaláson rendelheti el (403. §. ut. bek.), mely esetben a vádlott jelenléte a felebbviteli főtárgyaláson mellőzhetetlen (414. §.).

Csak oly bizonyiték reproductiójáról lehet szó, melyet kiküldött vett fel, de nem olyanról, melyet a törvényszék meghagyás utján szerzett meg, mert ez utóbbi mindig eredeti állagában kerül a kir. itélőtábla elé (5. sz. jegyzet).

25. Alaki semmiségi okok fölülvizsgálata tanácsülésben.

404. §.

Ha a kir. itélőtábla a 382. és 384. §-ok szerint figyelembe vehető semmiségi okot lát fennforgónak (400. §. 7. pont), az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti és a mennyiben uj eljárás szükséges, erre ugyanazt a törvényszéket utasitja, vagy ezzel a kir. itélőtábla területén levő más törvényszéket biz meg.

Ha azonban a semmiségi panaszt a közvetlen idézésnek a 281. §. rendelkezései ellenére történt elrendelése, vagy a 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban meghatározott valamelyik semmiségi ok miatt használták, s a kir. itélőtábla a felebbezést alaposnak, de egyuttal az ügyet érdemben elbirálhatónak találja, az ügyet főtárgyalásra utasithatja.

Ha az itélet több vádlottról, illetőleg több bűncselekményről rendelkezik, a semmiségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire

és a különválasztás lehetséges: a kir. itélőtábla az itéletet csak abban a részében semmisiti meg, melyre nézve a semmiségi ok fenforog.

Ha a 327. §-ban megjelölt valamely semmiségi ok forog fenn, a kir. itélőtábla, — a mennyiben a jelen §. második bekezdése szerint az érdemben nem határoz, — az itélet megsemmisitése mellett ugyanazt a törvényszéket ujabb itélet hozására, illetőleg ujabb főtárgyalás tartására, vagy a hiány pótlására utasitja.

Ha a törvényszék helytelenül mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, a határozat megsemmisitése mellett arra utasitandó, hogy a kir. itélőtábla eltérő megállapitását alapul véve, hozzon itéletet.

Ha az a semmiségi ok van megállapitva, hogy az itélet nem meriti ki a vád tárgyát, akkor az ujabb itélethozás csak az el nem intézett vádpontokra nézve rendelendő el.

Az egyedül alaki semmiségi ok miatt használt, de alaptalannak talált felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja.

Jegyzet: 1. Ha csak alaki semmiségi ok miatt van fölülvizsgálatnak helye, az ügy mindig tanácsülésben kerül elbirálás alá (400. §. 7. p.). Az alaki semmiségi oknak elbirálási módja tanácsülésben kétféle lehet. Ugyanis a kir. itélőtábla az egyik módozat szerint megsemmisiti az itéletet s a törvényszéket uj eljárásra utasitja, vagy a másik módozat szerint az ügyet felebbviteli főtárgyalásra utasitja s ott az itélet megsemmisitésével egyidejüleg az érdemben határoz. (423. §.).

2. Ha a kir. itélőtábla azt találja, hogy a 382. vagy 384. §-ok szerint figyelembe vehető semmiségi ok forog fenn (404. §. első bek.), vagy a törvényszék az itélet technikája által követett el valamely semmiséget (327. §., 404. §. 4. bekezdés), az itéletet megsemmisiti s az ügyet további eljárás végett a törvényszékhez küldi vissza. A megsemmisités terjedelmére nézve itt meg kell jegyezni, hogy ha az itéletben van az alaki semmiségi ok, csak az itéletet kell megsemmisiteni (404. §. 4. bek.), ha azonban a semmis cselekmény előbb lett elkövetve, a kir. itélőtábla az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti.

Az uj eljárásban csak azok a perjogi cselekmények tekintendők semmiseknek (384. §. 8. p.), melyeket a felsőbbfoku határozat ilyenként jelöl meg; a többi nem semmis, csak ismétlendő az uj eljárásban (335. §. 3. bek.); de ha nem ismételhető, az az uj eljá-

rás folyamán is felhasználható. Pl. ha az előbbi főtárgyaláson kihallgatott tanu időközileg meghal, vallomása felolvasható (313. §.).

3. *„A mennyiben uj eljárás szükséges"*, a kir. itélőtábla erre az itélet megsemmisitésének kapcsán vagy az eljáró törvényszéket vagy a kir. itélőtábla területén levő más törvényszéket biz meg. *„Uj eljárás"* alatt csak a törvényszék előtt szükséges eljárást kell érteni, mert ha a semmiségi panasz alapos, de a kir. itélőtábla az ügyet érdemben elbirálhatónak találja, azt főtárgyalásra utasitja, a hol a bizonyitást az egész tényállásra is elrendelheti (402. §. 1. p., 404. §. 2. bek.). Hogy mikor szükséges uj eljárás, azt a szóban forgó szakasz második bekezdésének rendelkezése alapján állapithatjuk meg, mely elősorolja azokat az eseteket, melyekben a kir. itélőtábla az itélet megsemmisitésével az érdemben is határozhat; ezekben az esetekben uj eljárás a törvényszék előtt nem szükséges; ellenben minden oly alaki semmiségi ok fennforgása esetében, midőn a kir. itélőtábla az ügy érdemében nem határozhat (404. §. 2. bek. 384. §. 1., 3., 4., 6., 9. pontok), uj eljárást kell elrendelni. Ezen kivül a többi semmiségi okok miatt is rendelhet a kir. itélőtábla uj eljárást, ha a felebbezést alaposnak találja ugyan, de azt *nem* tartja érdemben elbirálhatónak (404. §. 2. bekezdés).

Nem kell uj eljárást rendelni, ha a megsemmisités a Bp. 384. §. 11. p. alapján azért történt, mert vád nincsen. Ilyenkor a felsőbiróság a megsemmisitéssel egyidejüleg — a vád hiányára utalással — megszünteti az eljárást.

4. A kir. itélőtábla az uj eljárásra rendszerint azt a törvényszéket utasitja, a melyik az itéletet hozta, kivételesen azonban e végből a kir. itélőtábla területén levő más törvényszéket is megbizhat. Hogy mikor mutatkozik ez szükségesnek, azt a kir. itélőtábla belátása szerint határozza meg, mindazáltal tájékozásul ide iktatjuk az Indokolásnak erre vonatkozó részét:

A semmis eljárásnak ki által pótlása tekintetében a törvény szabad kezet enged a felebbviteli biróságnak. Azzal az első fokban itélt biróságot, vagy ha ezt nem tartaná eléggé elfogulatlannak, illetve ha más biróság eljárásától nagyobb, vagy gyorsabb eredményt várna, ez utóbbit bizhatja meg. Az esetek változó alakzata mellett, a részletes szabályozás legyőzhetetlen nehézségekbe ütközik, az elhatározást tehát a felebbviteli biróság belátására kell bizni. (Indokolás 630. lap.)

5. Ha a semmiségi panaszt a közvetlen idézésnek a 281. §. rendelkezései ellenére történt elrendelése vagy a 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban meghatározott valamelyik semmiségi ok miatt

használták, a kir. itélőtábla a 2. sz. jegyzetben meghatározott módon jár el, de jogában áll az ügyet felebbviteli főtárgyalásra is utalni, ha a felebbezést alaposnak, de egyuttal az ügyet érdemben elbirálhatónak találja. Erre azonban nem köteles, mert a törvény facultative s nem imperative szól *(utasithatja)*. A felebbezés alaposság azért kivántatik meg, mert a főtárgyalásra való utalásnál nem csupán az a mértékadó, hogy mily semmiségi ok miatt használták a felebbezést, hanem az is, hogy a perorvoslat alapos-e vagy nem, mert az utóbbi esetben a felebbezést a kir. itélőtábla tanácsülésben elutasitja (404. §. utolsó bekezdés).

A felebbezés alaposság nem mindig azt jelenti, hogy a panaszolt semmiségi ok fennforog, hanem a 384. §. 5., 8., 9. pontjaiban meghatározott semmiségi ok esetében, valamint a közvetlen idézés elrendelése miatt használt perorvoslat esetén az is megkivántatik, hogy az alaki sérelem az itéletre befolyással volt, mert ellenkezőleg alaki sérelem miatt az itélet nem semmisithető meg (384. §. 3. bekezdés).

6. A törvény abból indult ki, hogy csak a semmis perjogi cselekmény sérelmes az anyagi igazságra s a perjogi garanciákra; ebből következik, hogy az alaki semmiségi ok nem vonja maga után az egész eljárás semmiségét; ha tehát az itélet több vádlottról, illetőleg több bűncselekményről rendelkezik, a semmiségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire és a különválasztás lehetséges: az itéletet csak abban a részében kell megsemmisiteni, melyre nézve a semmiségi ok fennforog (404. §. 3. bek.). Habár a törvény a különválasztásnál csak az itélet megsemmisitéséről rendelkezik, mindazáltal itt is alkalmazandó az az általános szabály, mely szerint nemcsak az itélet, hanem az egész eljárás megsemmisitendő, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett (404. § első bek.).

Annak megállapitásánál, hogy a semmiségi ok nem vonatkozik-e minden bűncselekményre vagy minden vádlottra, a felebbezés tartalmából kell kiindulni, mert a fölülvizsgálat — csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik (387. §.), ki vannak azonban véve e szabály alól a hivatalból észlelendő semmiségi okok (387. §.) s az az eset, midőn a semmiségi ok nemcsak a felebbező, hanem más vádlott javára is fennforog (387. §. 4. bek.).

7. Ha a semmiségi ok az itélet technikája által van elkövetve (327. §.), a kir. itélőtábla csak az itéletet semmisiti meg s vagy

felebbviteli főtárgyalásra utalja az ügyet, vagy ugyanazt a törvényszéket ujabb itélethozásra utasitja (404. §. 4. bek.). A törvény ujabb itélethozatal mellett ujabb főtárgyalás tartását s a hiány pótlását is felemliti. Ez azonban nem disjunctiv rendelkezés, mert ha az itélet technikájára vonatkozó semmiségi ok forog fenn (327. §. utolsóelőtti bekezdés), akkor az itéletet meg is kell semmisiteni s uj itéletet kell az első fokon hozni, a mi csak a főtárgyaláson történhetik; a „*hiány pótlása*" pedig azt jelenti, hogy az uj itéletben a semmiségi okot megállapitó hiányt pótolni kell.

8. Ha a kir. itélőtábla megsemmisiti az itéletet, vagy ezt s ezen kivül még az eljárás bizonyos részét is, fölmerül a kérdés, hogy az első fokon az uj főtárgyalás ugyanazon tanács előtt tartandó-e s nem kell-e a bizonyitást ismételni.

Itt két eshetőség forog fenn, t. i. a megsemmisités vagy csupán az itélet technikája miatt történt s csak az itélet lett megsemmisitve (404. §. 4. bek.), vagy az itéleten kivül még az eljárás bizonyos részét is megsemmisitette a kir. itélőtábla (404. §. 1. bek.). Az előbbi esetben bizonyitás nem vétetik fel, tehát a bizonyitékok ujabbi mérlegelése sem szükséges, — következésképp a bizonyitást sem kell ismételni s az uj itélet hozatala csak abban áll, hogy a biróság a régi itéletet a megsemmisitésre okot adott technikai hibák nélkül meghozza; itt a felek jelen vannak ugyan, de perbeszédeket nem tartanak s passive viselik magukat. A tanácsnak azonban identicusnak kell lenni a megsemmisitett itéletet hozott tanácscsal, mert az itélethozásban csak az a biró vehet részt, a ki a főtárgyalás egész tartama alatt jelen volt (321. §. 2. bek.).

Ha azonban ugyanaz a tanács össze nem állitható, az egész főtárgyalást elölről kell kezdeni. (321. §. 2. bek., 384. §. 3. pont.)

Másként áll a dolog, ha a kir. itélőtábla az itéleten kivül még az eljárásnak bizonyos részét is megsemmisitette. Ebben az esetben a főtárgyalás elölről kezdendő (v. ö. 335. §. 2. jegyzet) s csak azok a vallomások olvashatók fel az első főtárgyalási jegyzőkönyvből, melyek a Bp. 313. §-a alá esnek.

9. Ha a törvényszék helytelenül mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, a határozat megsemmisitésével arra utasitandó, hogy a kir. itélőtábla eltérő megállapitását alapul véve hozzon itéletet; vagyis, ha a kir. itélőtábla a törvényszék hatáskörét megállapitotta, ez tartozik az ügyet érdemben elbirálni. De csakis ennyiben irányadó a kir. itélőtábla megállapitása; a minősités kérdésében azonban szabad keze van a törvényszéknek; ha

tehát pl. a törvényszék hatáskörét leszállitja, mert könnyü testi sértésnek minősiti a cselekményt, a kir. itélőtábla pedig azt sulyosabban minősiti, a kompetenciát a törvényszék többé nem bolygathatja, de itéletében eredeti álláspontjához visszatérhet.

10. „Ha az a semmiségi ok van megállapitva, hogy az itélet nem meriti ki a vád tárgyát, akkor az ujabb itélethozás csak az el nem intézett vádpontokra nézve rendelendő el (404. §. utolsóelőtti bekezdés)." Szoros összefüggésben áll ezzel a rendelkezéssel a szakasz harmadik bekezdése, mely szerint az itéletet részben kell megsemmisiteni, ha a semmiségi ok nem vonatkozik mindegyik vádlottra s ha a különválasztás lehetséges.

Jóllehet itt a semmiségi ok az, hogy az itélet a vád bizonyos részére nézve nem tartalmaz intézkedést, tehát a semmiségi ok nincs az itéletben, mindazáltal azt ez esetben is meg kell semmisiteni, mert ha semmiségi ok forog fenn, annak az a következménye, hogy az itélet megsemmisittetik (404. §. első bek.); tehát semmiségi okot csak az itélet megsemmisitésével lehet constatálni és mert az uj itélet tárgyává teendő cselekményre nézve esetleg összbüntetést (Btk. 96. §.) kell kiszabni.

11. „*Egyedül*" alaki semmiségi ok miatt használt, de alaptalannak talált felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja (404. §. utolsó bekezdés).

Az „*egyedül*" szó használatával szembeállitja a törvény az alaki semmiséget az anyagi semmiségi s az egyéb felebbezési okokkal, melyeket a főtárgyaláson kell elbirálni. A kir. itélőtábla ez esetben végzéssel határoz s igy az ellen semmiségi panasz nem használható (v. ö. 422—424. §-nál a 6. sz. jegyzetet).

26. Az ügy főtárgyalásra utalása.

405. §.

A mennyiben a tanács az ügyet tanácsülésbe tartozónak nem találja, a főtárgyalás megtartását rendeli el.

A kir. itélőtáblának a jelen §., valamint a 401—404. §-ok értelmében hozott határozatai ellen felfolyamodásnak nincs helye.

M. i. A tanácsülésben hozható határozatokhoz még azok is járulnak, melyek az előadóra bizott előleges intézkedés ellenőrzéseül szolgálnak. Az előadó az ügyiratok kiegészitése és hasonló előkészitő lépések, továbbá az ügynek tanácsülésbe tartozása iránt nem dönt véglegesen, hanem csak anticipálja a tanács határozatát. Meg kellett tehát engedni, hogy a tanács, ha többsége nincs az előadó nézetén, az utóbbinak intézkedését megváltoztassa, illetőleg pótolja, azaz az előadó által fölöslegesnek tartott kiegészitő vagy előkészitő

lépéseket elrendelje (400. §. 2. pont) és az ügyet, melyet az előadó tanácsülésben elintézhetőnek tartott, főtárgyalásra utasitsa (405. §.).

A törvény a tanácsülésben hozott határozatokat az eljárás gyorsitása és a perorvoslatok szükséges korlátozása végett, inappellabilisokká kivánja tenni (405. §. 2. bek.). E részben is követi ismételve kifejtett irányeszméit. A tanácsülésben hozható határozatok nem érintik az ügy érdemét, részben csak az elsőfoku biróság intézkedését pótolják és csupán mellékes kérdésekben hoznak itéleti döntést. Reájok nézve tehát a perorvoslat kizárását a kérdésben forgó érdek csekélyebb volta s azonfölül az egyfoku felebbviteli elve is igazolja. (631. lap.)

27. A bizonyitás felvétele a megbizott törvényszék s a kiküldött biró által.

406. §.

Ha a kir. itélőtábla a bizonyitás kiegészitését a törvényszéknek hagyta meg (403. §. második bekezdés), ez a megbizást haladék nélkül teljesiti s az eredményről a kir. itélőtáblának az iratok felterjesztése mellett jelentést tesz.

Ha pedig a kir. itélőtábla bizonyitás felvételét rendelte el (402. §. és 403. §. első bekezdése), az erre kiküldött biró vagy a megbizott járásbiróság a bizonyitás felvételére határnapot tüz ki és arra semmiség terhe alatt a feleket szabályszerüen megidézi.

A bizonyitás felvétele a felek jelenlétében és a tanuknak és a szakértőknek a főtárgyaláson eszközlendő kihallgatására nézve előirt szabályoknak megfelelő alkalmazásával történik.

A szabályszerüen megidézett fél elmaradása a bizonyitás felvételét nem akadályozza.

A kihallgatottak megesketése iránt, a megjelent felek meghallgatása után a kiküldött biró, illetőleg a megbizott járásbiróság határoz.

A megesketés csak a 221., 222. és 229. §-okban meghatározott okból mellőzhető.

A kiküldött biró vagy járásbiróság jelentését az eljárásról felvett iratok csatolása mellett, közvetlenül a kir. itélőtáblának mutatja be.

A jelen §. eseteiben a kir. itélőtábla az ügyet mindig főtárgyaláson veszi ujabb felülvizsgálat alá.

Jegyzet: 1. A Bp. 406. §-a a bizonyitás felvételének amaz eseteit szabályozza, midőn azt nem maga a kir. itélőtábla veszi fel, hanem e végből a törvényszékhez intéz meghagyást, vagy kiküldött birót biz meg. (V. ö. 403. §. magyarázatánál az 5. jegyzetet).

2. Ha oly bizonyitást kell felvenni, melyhez a felek jelenléte nem szükséges (v. ö. 403. §. 5. sz. jegyzet), a kir. itélőtábla a bizonyitás kiegészitését a törvényszéknek hagyja meg, a mely a megbizást haladék nélkül teljesiti s az eredményről a királyi itélőtáblának az iratok felterjesztése mellett jelentést tesz. A törvény nem határozza meg, hogy a törvényszék mily módon vegye fel a bizonyitékokat. Miután azonban a 406. §. 2. bekezdése kijelenti, hogy a felek jelenléte csak akkor szükséges, ha kiküldött biró vesz fel bizonyitást, mely alatt a tanuk és szakértők kihallgatása értendő, ebből következik, hogy a törvényszék a felek közremüködése nélkül egésziti ki a bizonyitékokat, a mi természetes is, ha figyelembe veszszük, hogy a törvényszék által beszerzendő bizonyitékok természete, a mint a 403. §. 5. sz. jegyzeténél ki lett fejtve, nem kivánja meg a felek közremüködését. A törvényszék a királyi itélőtábla meghagyását vagy mint collegialis biróság teljesiti, vagy e végből a vizsgálóbiróhoz, esetleg rendőrséghez fordul.

3. Ha a kir. itélőtábla a bizonyitás felvételével kiküldött birót bizott meg, ez a bizonyitás felvételére haladék nélkül határnapot tüz ki s arra a feleket szabályszerüen, semmiség terhe alatt megidézi. Szabályszerü az idézés akkor, ha az a 79—81. §§. értelmében történt. A semmiség csak az idézésre vonatkozik, de a felek jelenlétére nem, mert „a szabályszerüen megidézett fél elmaradása a bizonyitás felvételét nem akadályozza“ (384. §. 5. p. és 406. §. 4. bekezdés). A kiküldött birónak tehát nagy sulyt kell helyezni arra, hogy az idézés szabályszerüen történt-e vagy sem; s ha a kitüzött határnapon ez nem constatálható, inkább halaszsza el a bizonyitás felvételét, hogysem az eljárás megsemmisitésére nyujtson alapot.

Ez a semmiségi ok csak a felek kérelmére vehető figyelembe (384. §. utolsó bek.). Ezzel kapcsolatosan fölmerül az a kérdés, hogy a perorvoslat a kiküldött biró eljárása ellen miképen érvényesithető.

Itt két eset lehetséges, t. i. a fél perorvoslatot vagy a kiküldött biró eljárása ellen használ vagy azt a főtárgyaláson terjeszti elő. Az előbbi esetben felfolyamodás használandó s azt a kir. itélőtábla vizsgálja felül (378. §. 3. bek.); az utóbbi esetben pedig a főtárgyalás előtt felmerült semmiségi okról lévén szó, az csak ugy érvényesithető, ha azt a fél a főtárgyaláson felhozta (382. 418. §. első bek.). Miután az ilyen semmiségi ok csak a felebbviteli főtárgyaláson hozható fel s a kir. itélőtábla itélete ellen már nem felebbezés, hanem semmiségi panasz használtatik, (426. §. 4. p.), a ki-

küldött biró eljárása ellen a főtárgyaláson előterjesztett perorvoslat a semmiségi panaszba olvasztandó be. Ha a fél azért használt semmiségi panaszt, mert a kiküldött által felvett bizonyitásról szabályszerüen nem lett értesitve, kétségtelen, hogy a Curiának meg kell semmisiteni a felebbviteli eljárást (437. §.), ha az, hogy a fél jogait a bizonyitás felvételénél nem gyakorolhatta, befolyással volt az itéletre (384. §. 5. pont és 3-ik bekezdés).

4. A bizonyitást a kiküldött a felek jelenlétében veszi fel; kötve van ugyan a kir. itélőtábla határozatához, de csak arra nézve, hogy mily tényállásra vegye fel a bizonyitást (402. §. 1. p.); ellenben arra nézve, hogy mily bizonyitékokat vegyen fel, már szabadabb mozgása van.

Első sorban ugyan köteles azokat a bizonyitékokat felvenni, melyeknek felvételét a kir. itélőtábla elrendelte (402. §. 2. pont); ámde joga van azokat másokkal is kiegésziteni, vagy ha azok nem szerezhetők be, másokkal pótolni s pedig akár saját kezdeményezésére, akár a felek kérelmére, mert midőn a törvény kijelenti, hogy a tanuk s szakértők kihallgatása a főtárgyalásra előirt szabályok szerint történik (406. §. 3. bek.), ezzel ki van mondva, hogy a bizonyitás ezen módja nem más, mint a főtárgyalásnak egy kiszakitott része; a hol a bíróság jogait a kiküldött biró gyakorolja, a feleket pedig ugyanazon jogok illetik, mint a főtárgyaláson, tehát uj bizonyitékok is szerezhetők be (306. §. 3. bek.).

5. A tanuk és szakértők kihallgatása ugy történik, mint a főtárgyaláson, tehát ezekhez a felek közvetlenül intézhetnek kérdést (307. §. 2. bek.), s ha a vádlottnak védője van, ennek inditványára, a mennyiben a vádló nem ellenzi, a tanukat és szakértőket — a keresztkérdezés rendszere szerint — a felek hallgatják ki (308. §.). A kiküldött a bizonyitás felvételénél a 309. és 310. §. rendelkezéseit is köteles szem előtt tartani.

6. A kihallgatottak megesketendők, a megesketést a kiküldött, — a felek meghallgatása után — rendeli el; a mely csak a Bp. 221. 222., 229. §§. eseteiben mellőzhető (406. §. 5—6. bek.).

7. A kiküldött a kiküldetés tárgyában a törvényszéktől teljesen független s ha a reábizottakat teljesitette, jelentését, az iratok kapcsán közvetlenül a kir. itélőtáblának mutatja be. A bizonyitással ekként kiegészitett ügyet a kir. itélőtábla mindig főtárgyaláson veszi ujabb felülvizsgálat alá (406. §. utolsó bek.).

A főtárgyalást az előadó és a tanácselnök tüzik ki (408. §.), tehát az ügy tanácsülésbe rendszerint már nem kerül; ha azon-

ban a törvényszék felmentő ítéletét vizsgálja felül a kir. itélőtábla (413. §.), vagy ha a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel s igy a vádlottat is megidézi (414. §.), a főtárgyalást tanácsülésben kell elrendelni.

28. A főtárgyalásra utalt ügyek.

407. §.

A kir. itélőtábla előtt főtárgyaláson vizsgálandók fölül mindazok az ügyek, melyek sem ülésen kivül nem intézhetők el, sem tanácsülésbe nem tartoznak.

Jegyzet. 1. Azokat az ügyeket, melyek főtárgyalásra tartoznak, csak a tanácsülésbe utalt ügyek kiemelésével lehet meghatározni; mert főtárgyaláson azok birálandók el, melyek sem ülésen kivül (398. §.) sem tanácsülésben (400. §.) nem intézhetők el.

Miután az ügy érdemében ülésen kivül soha, tanácsülésben pedig csak akkor lehet határozni, ha a felebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bünügyi költségek miatt használták (400 §. 5. p.); miután alaki semmiség esetén is főtárgyaláson határoz a kir. itélőtábla, ha a megsemmisitéssel egyidejüleg itéletet is hoz (400. §. 7. p., 404. §. 2. bek.), ennélfogva kijelenthetjük, hogy minden felebbezéssel megtámadott itéletet érdemben főtárgyaláson vizsgál felül a kir. itélőtábla, kivéve, ha a felebbezés csak a magánjogi igény vagy a bünügyi költség tárgyában van használva.

29. A felebbviteli főtárgyalás elrendelése.

408. §.

A felebbviteli főtárgyalást rendszerint az előadó és a tanácselnök ülésen kivül, a 405. és 413. §-ok, valamint a 414. §. esetében pedig a kir. itélőtábla tanácsülésen rendeli el.

A felebbviteli főtárgyalás határnapját a tanács elnöke tüzi ki.

A főtárgyalás elrendelése és határnapjának kitüzése ellen perorvoslat nem használható.

Jegyzet: 1. Szabály szerint a felebbviteli főtárgyalást az előadó és tanácselnök ülésen kivül; kivételesen azonban a királyi itélőtábla következő esetekben tanácsülésben rendeli el:

a) Ha az előadó az ügyet tanácsülésbe vitte, mert meggyőződése szerint tanácsülésben kell intézkedni, a kir. itélőtábla azonban ugy találja, hogy az elintézés felebbviteli főtárgyalásra tartozik (405. §.). Pl. előadó bizonyitás felvételét tartja szükségesnek

(400. §. 6. pont), a kir. itélőtábla azonban ezt, mint feleslegest mellőzi s az ügyet érdemben felülvizsgálandónak tartja s azt főtárgyalásra utalja.

b) Ha a kir. itélőtábla a vádlottnak közvetlen kihallgatását szükségesnek találja; vagy ha a törvényszéknek felmentő ítéletét a vádló felebbezésére vizsgálja fölül (413. §.).

c) Ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel, a melyre a vádlott mindig megidézendő (414. §.).

2. A felebbviteli főtárgyalás határnapját, akár ülésen kivül, akár tanácsülésben rendelték is azt el, a tanács elnöke tüzi ki. A főtárgyalás előkészitésénél a XVII. fejezetben a törvényszékre meghatározott szabályok itt nem alkalmazhatók, mert a 418. §. csak a XVIII. fejezetre utal, s mert a felebbviteli főtárgyalás előkészitésére a 408—417. §§. specialis szabályokat állitanak föl.

3. A főtárgyalás elrendelése és határnapjának kitüzése ellen perorvoslat nem használható.

30. Idézés a bizonyitás felvétele nélkül tartandó főtárgyalásra.

409. §.

A kir. itélőtábla a főtárgyalásra a közvédőt mindig, a 415. §. esetén kivül pedig a főügyészséget is, a heti ülésszakban tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével idézi meg. A hivatalból kirendelt külön védő idézőlevéllel idézendő meg.

A többi érdekelteket a főtárgyalásra kitüzött ügyek heti jegyzékének a kir. itélőtábla hirdető-tábláján való kifüggesztése utján és egyidejüleg a főtárgyalás határnapját közlő ajánlott levélben kell értesiteni. Az ajánlott levél el nem küldésének vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya.

A kifüggesztés és a főtárgyalás közé tizenöt napi időköznek, a főügyészség s a védők értesitése és a főtárgyalás napja közé pedig legalább 8 napnak kell közbeesni.

Jegyzet: 1. Az idézések tekintetében kétféle eljárást kell követni, a szerint a mint a kir. itélőtábla előtt a főtárgyalás a vádlott jelenlétében (413. §. 2. bek.), illetőleg bizonyitás felvételével történik, vagy a nélkül. Az előbbi esetben követendő eljárást a 415. §., az utóbbit pedig a 409. §. szabályozza.

Ha a kir. itélőtábla bizonyitás felvétele *nélkül* tartja a főtárgyalást, az idézés következőleg történik:

a) A közvédő mindig, tehát akkor is, ha bizonyitás vétetik fel, a heti ülésszakban tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével

idéztetik. A hivatalból kirendelt külön védő pedig idéző-levéllel idézendő meg.

b) A főügyészség, ha bizonyitás nem vétetik fel, hasonlókép a tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével idéztetik. A magánvádlóról nincs speciális rendelkezés, következéskép az ugy idéztetik, mint a *„többi érdekelt“* (409. §. második bekezdés); vagyis a hirdetőtáblán való kifüggesztés s ajánlott levélben való értesités utján.

c) A „többi érdekelt“-ek nem idéztetnek meg, hanem a főtárgyalás határnapjáról csak értesittetnek, mert ezek jelenléte nélkül a felebbviteli főtárgyalást bizonyitás felvétele nélkül meg lehet tartani. Az értesités a főtárgyalásra kitüzött ügyek heti jegyzékének a kir. itélőtábla hirdető-táblájára való kifüggesztése utján történik; ezenkivül mindegyik érdekeltet a főtárgyalás határnapjáról ajánlott levélben kell értesiteni.

A *„többi érdekelt“* alatt mindazok értendők, a kiknek értesitésére nézve az *a), b)* pontok értelmében külön szabályok nincsenek. Tehát e csoportba tartoznak: a vádlott, sértett, magánfél, magánvádló s a vádlott által megbizott védő; továbbá a vádlott házastársa, törvényes képviselője, a vádlott örököse, a sértett jogutóda, de ezek a védő s a vádlott kivételével csak akkor, ha a felebbezés által érdekelve vannak. Miután a felebbezéssel a vádlott s az ettől meghatalmazott védő, mindig érdekelve vannak, ezeknek értesitése sohasem maradhat el.

2. *„Az ajánlott levél el nem küldésének vagy meg nem érkezésének nincs jogi hatálya.“* Ebből következik, hogy az ajánlott levél expediálásának ideje is közömbös. Ezzel a *„többi érdekeltek“*, kik ily módon értesittetnek, nem szenvednek sérelmet, mert a vádlott érdekét a közvédő képviseli, az pedig mindig jelen van a főtárgyaláson; s ha a vádlott azt akarja, hogy a tőle meghatalmazott ügyvéd járjon el védelmében, érdekében áll a főtárgyalás határnapját nyilvántartani. Ugyanez áll mindazokra, kik a főtárgyalás határnapjáról ajánlott levélben értesittetnek.

3. A tárgyalási jegyzék kifüggesztésére s a főügyészség, valamint a védők értesitésére a törvény fix határidőt állit fel. e szerint a kifüggesztés és főtárgyalás közé tizenöt napi időköznek, a főügyészség s a védők értesitése és a főtárgyalás napja közé pedig legalább nyolcz napnak kell közbeesni. „Védők“ alatt a közvédőt s a hivatalból kirendelt védőt kell érteni, mert külön értesitést, illetőleg idézést csak ezek kapnak, de a megbizott védő nem. Ez időköz

meg nem tartásának nincs joghatálya. Kitünik ez abból, hogy ha a kir. itélőtábla bizonyitást vesz fel, az idézés s a főtárgyalás határnapja közé eső időköz meg nem tartása miatt is csak akkor van helye halasztásnak, ha a vádlott a főtárgyalásra idő rövidsége miatt nem jelenhetett meg, vagy védelme iránt nem intézkedhetett (415. §. 3. bek.), miből következik, hogy ha a főtárgyalás bizonyitás felvétele nélkül tartatik, az időköz meg nem tartásának semmi joghatálya nincsen, mert itt a törvény a szabálynak sanctiót nem adott.

Nem lehet itt a Bp. 286. §-ának ama rendelkezését alkalmazni, mely szerint, ha a törvényszék előtti eljárásban az idézés vétele s a főtárgyalás határnapja közé eső idő megtartva nem volt, a főtárgyalás a vádlott kérelmére elhalasztandó, mert a 418. §. szerint a felebbviteli főtárgyaláson csak a XVIII. fejezet rendelkezéseit kell és lehet megfelelőleg alkalmazni, de nem a XVII. fejezetét, a hol a 286. §. el van helyezve.

31. Közvédő.

410. §.

A kir. télőtábla mindegyik büntetőtanácsának heti ülésszakára az ügyvédi kamara havonkint előre, a szükséghez képest, egy vagy több közvédőt rendel ki.

A közvédő elmaradásának vagy akadályoztatásának esetében helyettesét a felebbviteli főtárgyalást kitüző, illetőleg vezető tanácselnök rendeli ki.

411. §.

A közvédő megbizása kiterjed a kir. itélőtáblának ugyanama tanácsa előtt, a heti ülésszakaszban tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt mindenik vádlottra, kivéve azt a vádlottat, kinek érdekében külön védő jelent meg.

Ha a közvédő az iratok tanulmányozásakor arról győződik meg, hogy a vádlottakat vagy egy részöket érdekellentét vagy más ok miatt nem képviselheti, köteles más közvédő vagy külön védő kinevezése végett jelentést tenni annak az elnöknek, a ki a főtárgyalást kitüzte.

A közvédő az államkincstártól megfelelő dijazásban részesül. E dijazás részleteit az igazságügyminiszter szabályrendelettel állapitja meg.

Jegyzet: 1. A közvédői intézményt a Bp. honositotta meg;

mely különbözik a hivatalból kirendelt védőtől. A felebbviteli eljárásban ugyanis a kir. itélőtábla két esetben rendel ki hivatalból védőt, t. i. *a)* ha a közvédő a vádlottakat vagy egy részöket érdekellentét vagy más ok miatt nem képviselheti (411. §. 2. bek.) s *b)* ha más okból a kir. itélőtábla a különvédő kirendelését hivatalból szükségesnek tartja (412. §. 5. bek.). Közvédő ellenben mindig szükséges s ennek jelenléte nélkül a főtárgyalás csak akkor tartható meg, ha a vádlottnak, tőle meghatalmazott külön védője van (412. §. 2. bek.). A közvédő megbizása kiterjed a kir. itélőtáblának ugyanama tanácsa előtt, a heti ülésszakban tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt mindenik vádlottra, (411. §. 1. bek.), mig a hivatalból kirendelt védő csak egy ügyben s csupán annak a vádlottnak érdekében jár el, kinek részére kirendeltetett (411. §. 2. és 412. §. 5. bek.). Végül a közvédő az államkincstárból dijazásban részesül (411. §. 3. bek.), a melyet a vádlott nem térit meg, ellenben a hivatalból kirendelt védő az államkincstárból dijazást nem kap.

2. A közvédőt az ügyvédi kamara havonkint előre rendeli ki s pedig a *„szükséghez képest“* egyet vagy többet (410. §.). Miután a közvédő elmaradásának vagy akadályoztatásának esetében, ennek helyettesét a felebbviteli főtárgyalás elnöke rendeli ki (410. §. 2. bek.), ebből következik, hogy annak megállapitásánál, vajjon egy vagy több közvédő rendeltessék-e ki, nem az a mérvadó, hogy helyettesitésre lesz-e szükség, vagy nem, mert a helyettes kirendelése a tanácselnök hatáskörébe tartozik, hanem elsősorban az, hogy hány tanács van a kir. itélőtáblánál, mert mindegyik büntető tanács mellé külön közvédő rendelendő (410. §.); irányadó másodsorban az ügyek természete s száma, mennyiben, ha a közvédő egy tanács mellett tulságosan igénybe volna véve, egy tanács mellé két közvédő is rendelhető. Hogy mikor forog fenn ennek szüksége, azt a kir. tábla tanácselnökétől nyert információ alapján állapitja meg a kamara. Bármily szükséges volna is két közvédő egy héten egy tanács mellett, a második közvédőt a tanács elnöke hivatalból nem rendelheti ki, mert ez csak a kirendelt közvédő helyettesitéséről gondoskodhatik. Ha azonban a kamarától kirendelt közvédő kér helyettest, akkor azt a tanácselnök rendeli ki.

Ha a közvédő bármely okból akadályozva van, kötelességének teljesitése alól nem a kamara, hanem a tanácselnök oldozza fel, mert a helyettest is ez rendeli ki.

3. Ha a védő — s pedig itt annak mindhárom faja értendő,

(közvédő, hivatalból kirendelt s a vádlottól megbizott védő), a főtárgyalásról elmaradt, vagy idő előtt távozott, a főtárgyalás elnöke, a mennyiben a vádlott maga nem választ védőt, a jelenlevő ügyvédek közül a védelemre azonnal késznek nyilatkozót rendeli ki védőül; ha ez nem lehetséges, a főtárgyalást a bíróság a mulasztást ki nem mentő ügyvéd költségére félbeszakitja vagy elnapolja (302., 412. §§. utolsó bek.).

4. A heti ülésszakra kirendelt közvédő megbizatása kiterjed minden ügyre s az azokban érdekelt vádlottakra, melyeket abban a büntető tanácsban felebbviteli főtárgyaláson birálnak felül, a melyik mellé a közvédő ki lett rendelve. Ha azonban a közvédő az iratok tanulmányozásakor arról győződik meg, hogy a vádlottakat érdekellentét vagy más ok miatt nem képviselheti, köteles más közvédő vagy külön védő kinevezése végett jelentést tenni annak az elnöknek, a ki a főtárgyalást kitüzte. (411. §.). Más ok alatt itt az oly okok értendők, melyek a védő közremüködését kizárják. (Bp. 61. §.).

Ha egy közvédő képvisel több oly vádlottat, kik közt érdekellentét forog fenn, olyan, mintha egyiket sem képviselte volna s ilyen esetben az eljárás a 384. §. 6. p. alapján megsemmisitendő.

A közvédőt ügyvédjelölt nem helyettesitheti (B. T. 54. K. 13. lap); s a közvédő jogköre csakis a védelemre terjed ki, ha tehát a vádlott, mint pótmagánvádló is eljár s a közvédő ennek érdekében ilyen minőségben külön meghatalmazás nélkül lép fel s jelent be perorvoslatot, az visszautasitandó (B. T. 55. K. 207. lap.).

32. A felebbviteli főtárgyaláson jelenlevő személyek.

412. §.

A főtárgyalás a főügyészség vagy az ennek részéről megbizott kir. ügyész jelenléte nélkül csak a 41. §. első bekezdésében felsorolt esetekben tartható meg.

A közvédő jelenléte nélkül csak akkor lehet főtárgyalást tartani, ha a vádlottnak külön védője van.

A magánvádló, a szabadlábon levő vádlott, a vádlottnak felebbező házastársa vagy törvényes képviselője és a magánfél a főtárgyaláson mindig személyesen megjelenhetnek, arra ügyvédet, illetőleg védőt küldhetnek s ott személyesen is felszólalhatnak.

A fogva levő vádlottat rendszerint nem kell a főtárgyalásra elővezetni, de védővel képviseltetheti magát.

A mennyiben a kir. itélőtábla szükségesnek találja, a vádlott részére hivatalból is külön védőt rendelhet.

A védő kirendelésére nézve az 58. §-ban foglalt szabályok azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a törvényszék elnöke helyett a kir. itélőtábla eljáró tanácsának elnöke értendő.

A védő elmaradása vagy eltávozása esetén a 302. §. utolsóelőtti és végső bekezdésének rendelkezései alkalmazandók.

Jegyzet: 1. A felebbviteli főtárgyalást a főügyészség képviselőjének jelenléte nélkül csak akkor lehet megtartani, ha az eljárás főmagánvád tárgyát képező bűncselekmény miatt van folyamatban. (Bp. 41. §.). A törvény a 41. §. első bekezdésének eseteire utal, a hol fel vannak sorolva a főmagánvádra üldözendő bűncselekmények, ezen utalás azonban még mást is fejez ki. Ugyanis a 41. §. harmadik bekezdése kijelenti, hogy a kir. ügyészség közérdekből az emlitett bűncselekmények esetében is átveheti a vád képviseletét; miután a 412. §. szerint a felebbviteli főtárgyalás a főügyészség képviselőjének jelenléte nélkül csak a 41. §. első bekezdése esetében vagyis akkor tartható meg, ha a vádat a főmagánvádló képviseli, ebből következik, hogy a főügyészség képviselőjének akkor is jelen kell lenni, ha az eljárás főmagánvádra üldözendő bűncselekmény miatt van ugyan folyamatban, de az ügyész a vád képviseletét közérdekből átvette.

2. A törvény ugyane rendelkezéséből következik, hogy ha az első fokon a közvádló a vád képviseletétől visszalépett s a vádat a pótmagánvádló képviseli, a főügyészségnek a felebbviteli főtárgyaláson képviseltetni kell magát s nélküle a főtárgyalás nem tartható meg. A főügyészség szereplése ebben az esetben sem passiv, mert joga van inditványokat előterjeszteni (418. §. utolsó bek.), sőt a magánvádló után az ügy érdemére nézve is előterjesztést tehet. (421. §. 4. bek.).

3. A közvédő jelenléte szintén nélkülözhetetlen a felebbviteli főtárgyaláson s az csak akkor maradhat el, ha a vádlottnak *„külön védője van"*. Külön védő alatt egyrészt a vádlottól meghatalmazott, másrészt az a védő értendő, a kit a kir. itélőtábla hivatalból rendelt ki. (412. §. 5. bek.). Ha oly egyén távollétében tartották meg a főtárgyalást, a kinek jelenléte nélkülözhetetlen, az hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok (384. §. 6. pont.).

4. A többi érdekeltek, jelesül a magánvádló, a vádlott, a vádlottnak felebbező házastársa vagy törvényes képviselője, nem kötelesek jelen lenni a felebbviteli főtárgyaláson, de ott megjelenhetnek,

arra ügyvédet, illetőleg védőt küldhetnek s ott személyesen is felszólalhatnak. Ugyanez áll a fogva lévő vádlottra is, a kit „*rendszerint*“ nem kell a felebbviteli főtárgyalásra elővezetteni.

A rendszerinti szabálytól azonban eltérőleg a bizonyitás felvétele nélkül tartandó felebbviteli főtárgyalásra is elő kell vezettetni a vádlottat, ha kijelenti, hogy a főtárgyaáson jelen akar lenni. Vagy ha a kir. itélőtábla közvetlen kihallgatását szükségesnek találja. (413. §.)

5. „*A mennyiben a kir. itélőtábla szükségesnek találja, a vádlott részére hivatalból is külön védőt rendelhet.*“ Ez a jog a kir. itélőtáblát mindig megilleti, akár szabadlábon, akár fogva van a vádlott. Magától értetődik, hogy a szükség fenforgását a kir. itélőtábla állapitja meg s igy, — miután a törvény e tárgyban semmi zsinórmértéket sem állit fel, — az teljesen a kir. itélőtábla discretiojára van bizva. Ilyen kirendelés esetében arra az ügyre, illetőleg arra a vádlottra nézve, a melyben, illetőleg a kinek részére a védő kirendeltetett, a közvédő functiója megszünik.

Védő kirendelés esetén a kir. itélőtábla, — a mennyiben sürgős szükség esete nem forog fenn, — csak azt állapitja meg, hogy védő rendelendő ki s a kir. itélőtábla felebbviteli tanácsának elnöke a védő kirendelése végett az ügyvédi kamarát megkeresi, sürgős esetekben azonban a védőt ki is rendeli. (Bp. 58. §., 412. §. 6. bek.)

6. Ha a védő elmaradt vagy idő előtt távozott: a 302. §. utolsóelőtti és végső bekezdésének rendelkezései alkalmazandók. (V. ö. 410,. 411. §§. magyarázatánál a 3. sz. jegyzetet.)

33. A vádlott kötelező jelenlétének esetei.

413. §.

Ha a kir. itélőtábla a vádlottnak közvetlen kihallgatását szükségesnek találja, őt a főtárgyalásra megidézi, illetőleg előállittatja.

A felebbviteli főtárgyalásra mindig megidézendő a szabadlábon levő vádlott, a fogva levő pedig előállitandó, ha a kir. itélőtábla a törvényszéknek felmentő itéletét a vádló felebbezése alapján vizsgálja fölül.

414. §.

A főtárgyaláson a vádlottnak jelenléte mellőzhetetlen: ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel. (402. §.)

Jegyzet: 1. Szabály az, hogy a vádlott jelenléte a felebbviteli főtárgyaláson nem szükséges; ettől a szabálytól eltérőleg a törvény bizonyos esetekben megköveteli a vádlott jelenlétét. Az első esetben a jelenlételt tulajdonképen nem a törvény, hanem a kir. itélőtábla rendeli el s pedig akkor, ha a kir. itélőtábla a vádlottnak közvetlen kihallgatását szükségesnek találja. (413. §. első bek.). Itt semmi zsinórmértéket nem állit fel a törvény, tehát az, hogy a vádlott megidéztessék-e, vagy sem, teljesen a kir. itélőtáblára van bizva.

A vádlott megidézése csak tanácsülésben (408. §. első bek.) vagy főtárgyaláson rendelhető el, de ülésen kivül nem. (398. §. 2. p.).

2. A 413. §. 2. bek. és a 414. §. határozzák meg azokat az eseteket, midőn a főtárgyalás a vádlott nélkül nem tartható meg.

Az első eset az, midőn a kir. itélőtábla a törvényszéknek felmentő itéletét a „*vádló* felebbezése alapján vizsgálja fölül." (413. §. 2. bek.) Ha a törvény e rendelkezését egybevetjük a 383. §. III. 2. *b)* alatti rendelkezésével. ugy tünik fel, mintha a törvénynek ama korlátozó kijelentése, mely szerint a vádlott jelenléte csak akkor szükséges, ha a kir. itélőtábla a *vádló felebbezése* alapján vizsgálja felül az itéletet, fölösleges, sőt értelemzavaró; mert ebből azt kell következtetni, hogy felmentő itélet ellen a vádlón kivül más is felebbezhet; ez tényleg igy is van; nem ugyan azért, mert a 383. §. III. 2. *b)* pontja szerint felmentő itélet ellen a sértett felebbezhet, ha a vádló nem felebbezett; nem pedig azért, mert ebben az esetben a sértett a vád képviseletét veszi át, tehát ő vádlóvá lesz. (v. ö. 383. §. magyarázatánál 4. jegyzetet ad *b)* alatt); hanem szükséges volt a fent emlitett korlátozó záradék (t. i. ha *a vádló felebbezése* alapján vizsgálja felül), mert a felmentő itélet ellen a vádlott is felebbezhet, nem ugyan a felmentés, hanem az indokolás miatt. (382. §.) A törvénynek korlátozó záradéka tehát azt fejezi ki, hogy a vádlott akkor idéztessék meg a felebbviteli főtárgyalásra, ha oly felebbezés folytán vizsgálja felül a kir. itélőtábla a felmentő itéletet, melynek alapján az itélet in pejus megváltoztatható; ilyen pedig csak a vádló, vagy a vádló jogaiba lépő sértett (383. §. III. 2. *b)* pont) felebbezése.

A vádlott megidézése csak akkor szükséges, ha a kir. itélőtábla az ügyet a vádló felebbezése folytán érdemileg felülvizsgálja, ha azonban azt vissza kell utasitani (400. §. 3. pont), a vádló felebbezését visszautasithatja s amennyiben ezen kivül van még oly felebbezés, mely felülvizsgálható, (pl. a vádlott felebbezése az indo-

kolás miatt), azt a kir. itélőtábla a vádlott megidézése nélkül birálja felül.

Nem mindig szükséges azonban a vádlott jelenléte akkor sem, ha a kir. itélőtábla a felmentő itéletet a vádló felebbezése folytán vizsgál fölül, mert a 423. §. 4. bekezdése szerint: „Ha a törvényszék felmentő itélete ellen a vádló felebbezett és a vádlott a felebbviteli főtárgyalásra nem jelent meg, a kir. itélőtábla az elsőfoku itéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg.“ Ezt a két szabályt egybevetve, következő eljárást kell követni. Ha a referens látja, hogy felmentő itélet a vádló felebbezése folytán birálandó felül, a főtárgyalást s a vádlott megidézését tanácsülésben elrendeli (408. §.); ha arra a vádlott nem jelent meg, de valószinü, hogy a felmentő itélet helybenhagyandó, a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyalást megtartja. De ha büntető itéletet akar hozni, köteles a vádlottat előállitani s kihallgatni. (423. §. 5. bek.) Ez a módozat azonban nem ajánlatos, mert a felek a priori tudják, hogy mi lesz a főtárgyalás eredménye; ha pedig a főtárgyalást annak megtartása után, a vádlott kihallgatása végett elnapolják, tudják a felek, hogy a vádlottat a kir. itélőtábla el fogja itélni, a mi ezt szökésre fogja sarkalni. Tanácsos tehát a főtárgyalást ilyen esetekben mindig a vádlott jelenlétében megtartani s a jelzett prognosist ekként megakadályozni.

3. A vádlott jelenléte *„mellőzhetetlen“*, ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel (414. §.). A törvény itt azért használja ezt a kifejezést: „mellőzhetetlen“, — mert — eltérőleg a 2. sz. jegyzetben kifejtettektől, ilyen esetben a vádlott jelenléte nélkül a főtárgyalást megtartani nem lehet, holott az előbbi esetben az megtartható, ha a kir. itélőtábla az itéletet in pejus nem változtatja meg.

Bizonyitás felvétele alatt *közvetlenül* a kir. itélőtábla előtt felvett bizonyitást értjük, ezt fejezi ki a törvény, midőn kijelenti: *„Ha — — — a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel.“* Ezzel szemben áll az az eset, midőn a bizonyitást kiküldött biró veszi fel. (403. §.) Ha a bizonyitás ily módon egészittetett ki, akkor a vádlott jelenléte nem szükséges a főtárgyaláson; ez a védelem jogán nem üt csorbát, mert a kiküldött a bizonyitást a felek jelenlétében és a tanuknak és a szakértőknek a főtárgyaláson eszközlendő kihallgatására nézve előirt szabályok szerint veszi fel. (406. §. 3. bek.)

4. Végül az É. L. T. 23. §-a szerint a kir. itélőtábla előtt a

felebbviteli főtárgyalást a vádlott jelenléte nélkül akkor sem lehet megtartani, ha a kir. itélőtábla életfogytig tartó vagy tiz évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetést megállapitó itéletet oly felebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül semmiségi okra van alapitva. Ez a rendelkezés a Bp. 414. §-ából csak azért maradt ki, mert ugy volt comtemplálva, hogy ily sulyos bűntettek az esküdtbirósághoz lesznek utalva, tehát azok másodfokban a kir. itélőtáblához nem kerülhetnek. Az É. L. T. ezen rendszere azonban a tárgyalás folyamán át lett törve s több ily sulyos bűntett — igy a hütelenségnek a 144. §. 2., 7., 8. pontjaiban meghatározott esetei — a törvényszék hatáskörébe utaltattak (É. L. T. 15., 17. §§.), tehát intézkedni kellett az iránt, hogy ha ilyen sulyos bűntett miatt hozott itéletet vizsgál felül a kir. itélőtábla, a vádlott jelen legyen.

A jelenlétel azonban ilyen sulyos büntett esetében sem kötelező, ha a felebbezés *egyedül* semmiségi okra van alapitva. Ha tehát pl. csak a büntetés, vagy a minősités van megtámadva, a vádlottnak nem kell jelen lenni a főtárgyaláson; hasonlóképen akkor sem kell jelen lenni, ha a felebbezés egyedül alaki szabálytalanság miatt használtatott.

34. Idézés a bizonyitás felvételével tartott felebbviteli főtárgyalásra.

415. §.

Ha a kir. itélőtábla a 402., 413. és 414. §-ok alapján a vádlott kihallgatásának vagy bizonyitás felvételének felebbviteli főtárgyaláson való teljesitését rendeli el, a feleket és a magánfelet, illetőleg képviselőiket, továbbá a főtárgyalást elrendelő határozatban megjelölt tanukat és szakértőket külön idézőlevéllel idézi meg.

Ilyen esetben a főtárgyalás határnapja akként tüzendő ki, hogy a vádlottnak szóló idézés valószinü kézbesitése és a határnap közé tizenöt napi időköz essék.

Ez időköz meg nem tartása miatt csak akkor van halasztásnak helye, ha a vádlott a főtárgyalásra idő rövidsége miatt nem jelenhetett meg, vagy védelme iránt nem intézkedhetett.

A fogva levő vádlott a kir. itélőtábla elé állitandó.

A vádlónak, a vádlottnak és ha külön védője van, vagy részére külön védőt rendelnek ki, a védőnek szóló idézésben ki kell tenni, hogy a bizonyitás mily irányban és milyen bizonyitékok felvétele van elrendelve.

Az idézőlevélben a szabadlábon levő vádlott a 417. §. intézkedéseire és arra figyelmeztetendő, hogy meg nem jelenése esetén elő fogják vezetni, a magánfelet pedig arra kell figyelmeztetni, hogy elmaradása esetében magánjogi igénye iránt előterjesztett kérelmét az iratokból fogják felolvasni.

Ha a felebbviteli főtárgyalás a fennebbiek értelmében tartandó meg, sürgős esetekben az előadó és a tanácselnök uj tanunak vagy szakértőnek a főtárgyalásra leendő megidézését rendelhetik el.

Jegyzet: 1. Mint már a 409. §. magyarázatánál (1. számu jegyzet) ki lett fejtve, lényeges különbség van az idézés módja tekintetében a szerint, a mint a felebbviteli főtárgyalást bizonyitás felvétellel, vagy a nélkül tartják. Ez utóbbiról a 409. §-nál volt szó; az előbbi esetben követendő eljárást pedig a tárgyalás alatt levő 415. §. szabályozza.

2. Ha a kir. itélőtábla a vádlott kihallgatásának, vagy bizonyitás felvételének a felebbviteli főtárgyaláson való teljesitését rendeli el, az idézés idézőlevéllel történik. Lényeges különbség van a 409. §. értelmében kiadott értesités s az itt tárgyalt idézés közt, mennyiben az előbbi esetben az értesitett elmaradásának semmi következménye nincs; mig az idézés elmaradásához a törvényes következmények vannak füzve. A védőre a 302. §. 4. bekezdésében (412. §. utolsó bek.); a vádlottra a 130. §. 2. és 3-ik bekezdésében; a magánfélre a 415. §. hatodik bekezdésében; a tanura a 193. §-ban, végül a szakértőre 232., illetve 303. §-ban van az igazolatlan elmaradás következménye megállapitva.

3. A közvédő idézéséről a 415. §. nem rendelkezik, csak a felek képviselőjének idézéséről; ez alatt azonban a közvédő nem értendő, mert a közvédő, akár bizonyitás-felvétellel, akár a nélkül tartják a felebbviteli főtárgyalást, mindig a heti ülésszakban tárgyalandó ügyek jegyzékének közlésével idéztetik meg. (409. §.)

4. A dolog természetéből következik, hogy a 412. §. első s második bekezdése, mely kijelenti, hogy a felebbviteli főtárgyalás a főügyészség s közvédő jelenlétében tartatik meg, a bizonyitás felvételével tartott felebbviteli főtárgyalásra is érvényes.

5. A bizonyitás felvételével vagy a vádlott közvetlen kihallgatásával tartandó felebbviteli főtárgyalást ugy kell kitüzni, hogy *„a vádlónak szóló idézés valószinü kézbesitése és a határnap közé tizenöt napi időköz essék"*. Ebből látható, hogy a törvény csak a vádlott részére állitott fel biztositékot arra nézve, hogy ez a főtárgyalásra elkészülhessen; a többi félre nézve azonban nem; —

tehát az, hogy — a vádlótól eltekintve — a felek az idézést mikor kapták, közömbös.

Ha a vádlott az emlitett szabály mellőzésével idéztetett s a főtárgyalásra idő rövidsége miatt nem jelenhetett meg, vagy védelme iránt nem intézkedhetett, a főtárgyalás elhalasztásának van helye (415. §. 3. bek.). Csakis az utóbbi rendelkezésnek van e helyütt értelme, mert az előbbi esetben, t. i. ha a vádlott nem jelent meg, a felebbviteli főtárgyalás ugy sem tartható meg, mert a vádlottat vagy azért idézték meg, mert közvetlen kihallgatása szükséges (413. §.), vagy azért, mert bizonyitást vesznek fel a főtárgyaláson (414. §.). Már pedig a vádlott jelenléte mindkét esetben mellőzhetlen; tehát a főtárgyalást az idézett szabályok értelmében megtartani nem is lehet és igy fölösleges volt ezt a joghatályt itt külön kiemelni.

A második eset, midőn t. i. a vádlott védelméről nem gondoskodott, arról provideál, midőn a vádlott kijelenti, hogy a közvédő helyett külön védőt akar megbizni, melyhez föltétlenül joga van (412. §. 2. bekezdés), arról azonban az idő rövidsége miatt nem gondoskodhatott.

6. *„A fogva lévő vádlott a kir. itélőtábla elé állitandó.* (415. §. 4. bekezdés). Habár ez a rendelkezés külön bekezdésbe van foglalva, mindazáltal erre az esetre is állanak az előbbi jegyzetben kifejtettek, mert a fogva levő vádlottat kevesebb jog nem illetheti, mint a szabadlábon védekezőt; tehát, ha a főtárgyalás határnapjáról ezt kellő időben nem értesitették (5. sz. jegyzet) s igy külön védő iránt nem intézkedhetett, a főtárgyalás elnapolásának van helye.

7. A főtárgyalás elnapolását megtagadó határozat ellen semmiségi panasz használható (382. §. első bek., 384. §. 9. p., 427. §.), de csak akkor, ha kimutatható, hogy a főtárgyalás elhalasztásának megtagadása folytán előállott alaki sérelem az itéletre befolyással volt (384. §. 2. bekezdés). Miután pedig a dolog természete szerint lehetetlen kimutatni azt, hogy más itéletet hozott volna a biróság, ha a védelmet nem a közvédő, hanem külön védő látja el, ennélfogva az ilyen okra alapitott semmiségi panasz soha sem fog czélra vezetni.

8. A bizonyitás felvételével tartandó felebbviteli főtárgyalásra az idézés nem ugy történik, mint az elsőfokon, mert az idézésben azt is ki kell tenni, hogy a *„bizonyitás mily irányban és mily bizonyitékok felvétele van elrendelve“*.

A bizonyitás iránya alatt a bizonyitandó tényeket kell érteni;

a bizonyiték pedig a bizonyitás eszközét jelenti. Jól jegyezzük azonban meg a törvény intentióját, nehogy az félreértessék s alkalom nyujtassék a bizonyitékok meghamisitására. A törvény ugyanis a bizonyitás irányát s a bizonyiték megjelölését nem ugy érti, mintha azt is meg kellene jelölni, hogy X. tanu mire lesz kihallgatva s mily kérdés lesz hozzá intézve. Az ilyen megjelölés nem ritkán a tanu kitanitására vezetne. Hanem igenis meg kell jelölnie a bizonyitás irányát s a bizonyitékot is, de lehetőleg ugy, hogy ne lehessen már előre tudni azt, hogy X. tanuhoz mily kérdést intéznek. Pl. lopási ügyben, a hol bizonyitandó az alibi s az, hogy vádlottnál a lopott dolgot látták, az idézésben az értesitést igy kell megtenni: „Bizonyitás tárgya lesz az, hogy X. vádlott N. időben hol tartózkodott; s hogy a lopott tárgyak nála voltak-e? ki fognak hallgattatni A., B., C., D. tanuk s X. szakértő."

Az idézőlevélben a jelzett körülményekről nem minden megidézendőt kell értesiteni, hanem csak a vádlót, vádlottat s a külön védőt, tehát a sértettet s közvédőt nem. Az hátránynyal nem jár, ha a sértett ilynemü értesitése elmarad, mert a vádló, — tehát nemcsak a köz-, hanem a magánvádló is — értesittetik. Hiányos azonban a rendelkezés azért, mert e szerint a bizonyitás irányáról és a felveendő bizonyitékokról a közvédő nem értesittetik; s igy különbség van a közvédő s különvédő közt; a mi semmiképen sem indokolható. Mert a védőt mindig egyformán kell informálni, akár köz-, — akár hivatalból, — akár a vádlottól kirendelt külön védő legyen is az; — mert a védőnek minden esetben egyforma gondossággal kell a védelmet képviselni. A mi jelen esetben némileg meg van nehezitve, mert a vádló a bizonyitás irányáról s a bizonyitékokról eleve értesül, a közvédő ellenben nem.

9. A szabadlábon levő vádlott a 417. §. intézkedéseire, vagyis arra figyelmeztetendő, hogy az ügy iratait a főtárgyalást megelőző második napig bezárólag a kir. itélőtábla hivatalos helyiségében megtekintheti. A törvény csak szabadlábon levő vádlottról s annak figyelmeztetéséről szól, a mi korántsem zárja ki azt, hogy az iratokat a fogva levő vádlott is megtekinthesse. Ez ki van mondva a 417. §-ban; a hol nincs különbség téve szabadlábon s fogva levő vádlott közt; tehát a fogva levő vádlottat nem kell ugyan az iratok megtekintését tárgyazó jogára figyelmeztetni, de kérelmére módot kell neki adni arra, hogy az iratokat megtekinthesse, mert ez a védekezésnek oly fontos joga, melynek megsértése esetleg az itélet

megsemmisitésére vezethet (382. §. 2. bek., 384. §. 9. p., 384. §. 2. bek. és 427. §.).

10. Ha a kir. itélőtábla a vádlott kihallgatását vagy bizonyitás felvételét rendelte el, uj tanuknak és szakértőknek megidézését sürgős esetekben az előadó és a tanácselnök is elrendelheti. (415. §. utolsó bekezdés.) A tanácselnököt és előadót e jog csak akkor illeti, ha már előzetesen el lett rendelve a vádlott közvetlen kihallgatása vagy a bizonyitásnak a felebbviteli főtárgyaláson való felvétele, mert, mint láttuk, lényeges különbség van az ily módon megtartandó s az oly főtárgyalás közt, midőn sem a vádlottat nem hallgatják ki, sem bizonyitást nem vesznek fel. (v. ö. 409. §. magyarázatát).

Az utóbbi esetben ugyanis a vádlott nem idéztetik meg, csak értesittetik a főtárgyalás határnapjáról s megjelenni nem köteles. Miután pedig bizonyitást a vádlott jelenléte nélkül a felebbviteli főtárgyaláson nem lehet felvenni (414. §.), ha az elnöknek s előadónak joga volna bármily esetben, tehát akkor is tanukat idézni, midőn a 413. §. vagy 414. §. értelmében a kir. itélőtábla vádlottat nem idézte meg, akkor, ha az értesitett (409. §.), de meg nem idézett vádlott elmarad, a tanukat kihallgatni nem lehetne. (414. §.)

11. A pótlólag beidézett tanuk s szakértők is ülésen kivül idéztetnek be, ha azoknak beidézését az előadó rendeli el (398. §. 3. p.); miután azonban erre az elnök függetlenül az előadótól is jogosult s miután az előadót a tanácselnök kontrolirozza ugyan, de az elnököt az előadó nem (398. §. első és utolsó bekezdés); ebből következik, hogy az elnök az előadó mellőzésével bocsátja ki az idézést, ha azt szükségesnek tartja, ép ugy, mint a törvényszékek előtti eljárásban a főtárgyalás elnöke. (288. §. utolsó bekezdés.)

35. A felebbviteli főtárgyalás megtartásának helye.

416. §.

A főtárgyalás rendszerint a kir. itélőtábla székhelyén tartandó meg.

A kir. itélőtáblának eljáró tanácsa, a bizonyitó eljárás lefolytatásának könnyitése végett, a főügyész meghallgatása mellett elhatározhatja, hogy a főtárgyalást a kir. itélőtábla kerületén belül fekvő azon a helyen tartja meg, a hol a bizonyitásfelvétel a legkevesebb nehézséggel történhetik.

Jegyzet: 1. A felebbviteli főtárgyalást rendszerint a kir. itélőtábla székhelyén kell megtartani, kivételesen azonban „*a bizonyitó*

eljárás lefolytatásának könnyitése végett" azt a kir. itélőtábla kerületén belül levő azon a helyen is meg lehet tartani, a hol a bizonyitás felvétel legkevesebb nehézséggel történhetik. Tehát a székhelyen kivül a felebbviteli főtárgyalás csakis a bizonyitás felvétel könnyitése végett tartható meg; mely esetben azt nemcsak törvényszék székhelyén, hanem bármely más helyen is meg lehet tartani; de csak a kir. itélőtábla kerületében; más kir. itélőtábla kerületében a főtárgyalás nem tartható meg.

2. A felebbviteli főtárgyalásnak a székhelyen kivül való megtartását a kir. itélőtábla eljáró tanácsa rendeli el s pedig saját initiativájából vagy a felek inditványára. Előzetesen csak a főügyészt kell meghallgatni, ezt azonban minden esetben meg kell tennie, akár hivatalból, akár a felek kérelmére történik az intézkedés.

A főügyész meghallgatása szóbelileg tanácsülésben vagy a főtárgyaláson történik, a szerint, a mint a főtárgyalásnak székhelyen kivüli megtartása tárgyában a kir. itélőtábla tanácsülésben vagy főtárgyaláson intézkedik. Ülésen kivül e tárgyban nem lehet intézkedni, mert itt csak oly főtárgyalásról van szó, mely bizonyitás felvétellel tartatik meg, ezt pedig csak tanácsülésben (408. §.), vagy felebbviteli főtárgyaláson lehet elrendelni, ez utóbbi eset akkor fordul elő, ha a bizonyitás felvételnek szüksége a főtárgyaláson merült fel. (422. §. második bekezdés).

Ha a székhelyen kivüli főtárgyalás tanácsülésben rendeltetik el, a főügyész ott nyilatkozik e tárgyban. Ez az eset kivétel ama szabály alól, mely szerint a felek a tanácsülésen nem szólalhatnak fel. (399. §.)

3. A főügyész meghallgatása csak consultativ jellegü s az nem kötelező.

36. Iratok megtekintése.

417. §.

A vádló, a vádlott és a magánfél, valamint képviselőik a főtárgyalás határnapjának kitüzése után az ügy iratait, a főtárgyalást megelőző második napig bezárólag, a kir. itélőtábla hivatalos helyiségében megtekinthetik.

Jegyzet: 1. A vádlónak, vádlottnak s a magánfélnek azon joga, mely szerint az iratokat megtekinthetik, a Bp. 35., 43., 51. és 63. §§-aiban van biztositva; itt tehát nem is a felek a jogának biztositásáról, hanem annak korlátozásáról van szó. Ugyanis a tör-

vény az előadók zaklatásának megakadályozása végett kijelenti, hogy a felek az iratokat a főtárgyalás kitüzése után a főtárgyalást megelőző második napig bezárólag tekinthetik meg; tehát az iratok közlését az előadó a főtárgyalás kitüzéséig s az után a tárgyalást megelőző két napon megtagadhatja.

2. Az iratokat a felek, bármily alakban tartassék is meg a főtárgyalás, megtekinthetik, tehát nemcsak akkor, ha bizonyitás vétetik fel, hanem akkor is, ha a főtárgyalást e nélkül tartják meg.

37. Felebbviteli főtárgyalás bizonyitás felvétele nélkül.

418. §.

A felebbviteli főtárgyalásra a XVIII. fejezet rendelkezései, az alább megjelölt eltérésekkel, megfelelően alkalmazandók.

A főtárgyalás megnyitása után az elnök felhivására az előadó a felebbezés-szabta keretben előadja az ügy állását, különösen kiemeli az itéletnek megtámadott részét és az okokat, melyekkel a perorvoslat támogatva van.

Ezután felolvassa vagy felolvastatja az elsőfoku biróság itéletét. Szükség esetében felolvashatók az ügynek olyan iratai vagy részeik, melyeknek a főtárgyaláson való felolvasását a 313. §. nem tiltja.

Az előadó előterjesztésének befejezése után az elnök, a tanács többi tagjai és a felek egyes pontok felvilágositását és egyes iratok felolvasását kivánhatják.

A feleknek erre vonatkozó inditványai felett a tanács határoz. E határozatra, valamint az előadásra megjegyzések nem tehetők. A határozat ellen külön perorvoslat nem használható.

Jegyzet: 1. A 418. §. ama kijelentése, mely szerint a felebbviteli főtárgyalásra a XVIII. fejezet rendelkezései megfelelően alkalmazandók, nemcsak a bizonyitás felvétele nélkül, hanem a vádlott kihallgatásával s bizonyitás-felvétellel tartott főtárgyalásra is érvényes (419. §.).

2. Ha a vádlott kihallgatása s bizonyitás felvétele nélkül tartják a fölebbviteli főtárgyalást, azt az elnök megnyitja s azután az előadó a felebbezés-szabta keretben előadja az ügy állását. A törvény az előadás terjedelmét határozza meg, midőn kijelenti, hogy az a *„felebbezés-szabta keretben“* történik. Ezzel ki van mondva, hogy előadás tárgya csak az, a mit a kir. itélőtábla felülvizsgálhat. Erre nézve mérvadó a 387. §., mely szerint a felülvizsgálat — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket

— csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozik; tehát, a mi nem vizsgálható felül, az nem is adatik elő.

Habár az előadás a felebbezésszabta keretben mozog, annak oly terjedelemben kell történni, hogy a tanács tagjai az ügy állásával tisztában legyenek s az előadottak alapján azt alaposan felül is vizsgálhassák.

3. Azon szabály alól, mely szerint az előadás a felebbezés keretében mozog, a Bp. 387. §-a három kivételt tesz; ezek a következők:

a) Ha hivatalból észlelendő semmiségi eset forog fenn; az arra vonatkozó része a pernek mindig előadandó, habár arra a felebbezés nem is vonatkozik.

b) A vádló részéről, habár a vádlott terhére használt felebbezés mindig a vádlott javára használtnak is lévén tekintendő; a referens köteles az ügy ama részét is előadni, mely alkalmas arra, hogy az itélet a vádlott javára megváltoztattassék, jóllehet a vádló kifejezetten a vádlott terhére felebbezett.

c) A felebbező vádlott javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog, az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt is. Tehát, ha ilyen körülmény forog fenn, azt a nem felebbező vádlottra való vonatkozásban is elő kell terjeszteni.

4. Az előadás módjára nézve a törvény csak azt a szabályt állitja fel, mely szerint az előadó „különösen kiemeli az itéletnek megtámadott részét és az okokat, melyekkel a perorvoslat támogatva van", tehát ezeket az előadásnál mellőzni nem szabad s igy a felebbezésben felhozott minden okot elő kell terjeszteni.

5. Az előadás után az elsőfoku biróság itélete olvastatik fel s azután — szükség esetében — az iratok olvastatnak fel. Hogy mily iratok olvashatók fel, azt a 313. §. határozza meg.

6. Az előadó előterjesztésének befejezése után az elnök, a tanács többi tagjai és a felek egyes pontok felvilágositását és egyes iratok felolvasását kivánhatják; az ügy előadása után a felebbező kifejti a felebbezés okait, melyre az ellenfél és képviselője válaszolhatnak (421. §.).

A vád viszonyát az itélethez a kir. itélőtáblán is a Bp. 325. §. s ezenfelül a 387. §. első bek. szabályozza. A kir. tábla tehát a tettazonosság keretein belől sulyosabban csak akkor minősithet, mint a törvényszék, ha a minősités a vádlott terhére meg van felebbezve; ez esetben azonban az elsőfokban eljárt ügyész minősitése nem köti

s a tettazonosság keretében szabadon mozoghat. Ha a tábla felmentő ítéletet a vádló felebbezésére vizsgál felül, épp oly szabad a mozgása a váddal szemben, mint a törvényszéknek (325. §.). A főügyésznek ugyanaz a helyzete a törvényszék ítéletével s az elsőfokban eljárt ügyészszel szemben, mint a kir. tábláé. (Ugyanigy Finkey s a Curia: B. T. 50. k. 179. lap.)

7. Ha a felek egyes pontok felvilágositását, vagy iratok felolvasását kivánják, annak tárgyában a tanács határoz. E határozatra s az előadásra megjegyzés nem tehető; sem a miatt külön perorvoslat nem használható. Külön perorvoslat alatt a felfolyamodást kell érteni, mely az ilyen határozat ellen e szerint ki van zárva s igy, ha a határozat a feleknek valamely lényeges jogát sérti, az ellen a Curiához a 384. §. 9. p. alatt semmiségi panaszszal lehet élni (426. §. 4. pont és 427. §.).

38. Felebbviteli főtárgyalás bizonyitás felvétellel.

419. §.

A mennyiben a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyalást a vádlott kihallgatása (413. és 414. §§.) vagy bizonyitásfelvétel mellett tartja (402. §.), az elnök a főtárgyalás megnyitása után megállapitja a megidézettek megjelenését.

Ha a főtárgyalásra megidézettek közül egy vagy több elmaradt, a tanács a megjelent felek és képviselők meghallgatása után határoz, hogy megtartható-e a főtárgyalás.

Az ügy tárgyalása a törvényszék itéletének és, ha a felebbező vagy ellenfele a főtárgyalásra nem küldtek képviselőt, a felebbezések és ellenészrevételek felolvasásával kezdendő meg.

Ezt, a mennyiben csak a vádlott kihallgatása vagy a bizonyitásnak csak részleges ismétlése vagy pótlása volt elrendelve, a 418. §. utasitása szerint az ügyállásnak előadása a tanuk és a szakértők távollétében követi.

Ama vádlott, tanu vagy szakértő vallomása, illetőleg véleménye, kinek a főtárgyalásra való megidézését a tanácsülés nem találta szükségesnek, a kir. itélőtábla határozata alapján felolvasható.

Ha a kir. itélőtábla az egész bizonyitás ismétlését rendelte el, a vádlott kihallgatása és a bizonyitás felvétele a törvényszék itéletének, illetőleg a felebbezésnek és az ellenészrevételeknek felolvasása után teljesitendő és ez esetben az ügy előadása elmarad.

Ha pedig a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson csak a vádlottat hallgatja ki, vagy csak egyes bizonyitékot vesz fel, ennek az ügy előadása után kell történnie.

Jegyzet: 1. A Bp. 419. §-a a vádlott kihallgatásával vagy bizonyitás felvételével tartandó főtárgyalásra vonatkozólag állit fel specialis szabályokat. Miután azonban itt csak a speciális szabályok vannak meghatározva, a dolog természetéből következik, hogy az egyéb általános szabályok a 419. §. esetében is alkalmazandók. Jelesül itt is érvényes a 412. §. első és második bekezdése, mely meghatározza, hogy a főügyészség s közvédő jelenléte rendszerint megkivántatik a felebbviteli főtárgyaláson; s a 418. §. első bekezdése, mely kijelenti, hogy a XVIII. fejezet rendelkezései a felebbviteli főtárgyalásra is megfelelően alkalmazandók; tehát, a mennyiben a tárgyalás alatt lévő XX. fejezet a felebbviteli főtárgyalásra eltérő szabályokat nem állit fel, a törvényszék előtt tartandó főtárgyalásra érvényes szabályokat kell itt is alkalmazni.

2. A vádlott kihallgatásával vagy bizonyitás felvételével tartott főtárgyalást az elnök megnyitja s megállapitja a megidézettek megjelenését. Ha a megidézettek közül egy vagy több elmaradt s annak gyors előállitása remélhető, az elnök annak előállitása tárgyában megfelelően intézkedik (303. §.); ellenkező esetben a tanács a megjelent felek és képviselőik meghallgatása után határoz, hogy megtartható-e a főtárgyalás.

3. A törvényszék előtti eljárásban a főtárgyalás azzal kezdődik, hogy azt az elnök az ügy rövid megjelölésével megnyitja; a felebbviteli eljárásban ellenben az ügy tárgyalása a törvényszék itéletének felolvasásával kezdődik. Ez után a felebbezések és ellenészrevételek olvastatnak fel, de csak akkor, ha a felebbező vagy ellenfele a főtárgyalásra nem küldtek képviselőt (419. §. 3. bek.).

Ha a felebbező vagy ellenfelének képviselője jelen van, a felolvasás elmarad. S ezt helyettesiti a felek szóbeli előterjesztése (421. §. első bek.).

4. A felebbviteli főtárgyalás további menete különbözőleg történik; a szerint t. i., a mint *csak* a vádlottat hallgatják ki, illetőleg *csak* részleges bizonyitást vesznek fel, vagy a kir. itélőtábla az egész bizonyitás ismétlését elrendelte. Előbbi esetben az előadó a felebbezés szabta keretben, — a tanuk és szakértők távollétében — a 418. §. utmutatása szerint előadja az ügyet. Ezt követi a vádlott kihallgatása s a részleges reproductio (419. §. utolsó bek.). Az utóbbi esetben pedig, vagyis ha a kir. itélőtábla a teljes reproduc-

tiót rendelte el, a főtárgyalás megnyitása után felolvassák a törvényszék itéletét s a felebbezéseket és ellenészrevételeket és az után következik a bizonyitás felvétele a XVIII. fejezetben meghatározott módon; az ügy előadása azonban elmarad.

39. A jelenlevő vagy azonnal előállitható tanu kihallgatása.

420. §.

Ha az a tanu, a kinek vallomására valamelyik fél uj bizonyiték gyanánt hivatkozott, jelen van, vagy azonnal előállitható és személyazonossága igazolható, a kir. itélőtábla a főtárgyaláson is elrendelheti nyomban való kihallgatását, mely azonban csak a vádlott jelenlétében foganatositható.

Ily esetben a vádlottnak rövid uton való megidézése vagy elővezetése is elrendelhető, ha ez azonnal megtörténhetik.

Jegyzet: 1. A 420. §. oly tanu kihallgatásáról rendelkezik, a kinek megidézése nem rendeltetett el (415. §. első s utolsó bek.); a tanu azonban jelen van, vagy azonnal előállitható s személyazonossága igazolható. A személyazonosság igazolása akkor szükséges, ha a fél arra nem a főtárgyaláson, hanem megelőzőleg a felebbezésben vagy külön beadványban hivatkozott (393. §. első bek.). Ebben az esetben azt kell igazolni, hogy a kihallgatni kért s a megjelent tanu azonos. A személyazonosság igazolásához semmi alakszerüség sem kell; s ahhoz a fél egyszerü kijelentése s a tanunak e tárgyban való nyilatkozata elegendő. Ha a tanura a főtárgyaláson történik hivatkozás; a személyazonosságnak fenti értelemben való igazolása sem kivántatik meg, mert a fél a hivatkozással egyidejüleg a tanut előállitja, tehát nem lehet kétség az iránt, hogy a kihallgatni kért s a megjelent tanu azonos.

2. Az 1. pontban jelzett módon előállitott tanu, bármily formában tartják is meg a főtárgyalást, kihallgatható; tehát akár bizonyitás felvételével, illetve a vádlott kihallgatásával tartják azt meg (419. §.), akár a nélkül (418. §.), a jelenlévő vagy azonnal előállitható tanu kihallgatható.

Miután azonban akkor, ha a főtárgyalást vádlott kihallgatása, illetve bizonyitás felvétele nélkül (412. §.) tartják, a vádlott nem kap idézést, csak értesitést (409. §. 2. bek.) s a főtárgyaláson jelen lehet ugyan, de ott nem köteles megjelenni (412. §. 3. bek.); miután továbbá a vádlott jelenléte mellőzhetetlen, ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson bizonyitást vesz fel, ez okból a 420. §. előirja, hogyha a vádlott nincs jelen, azt rövid uton meg

kell idézni, vagy elő kell állitani s a tanut csak az ő jelenlétében lehet kihallgatni. Ha ez meg nem történhetik, a főtárgyalást vagy el kell napolni s arra a vádlottat s a tanut is meg kell idézni (415. §.), vagy a tanu kihallgatását kiküldött bíróval kell foganatositatni (403. §., 406. §. 2. bek.).

40. A felek előterjesztései.

421. §.

Az ügy előadása (418. §.), illetőleg a bizonyitó eljárás befejezése után (419., 420. §§.) az elnök a felebbező fél képviselőjét s ha jelen nem volna, magát a felebbezőt, a mennyiben jelen van, felhivja a felebbezés okainak kifejtésére. Erre az ellenfél és képviselője válaszolhatnak.

Ha a vádló is felebbezett, előbb ő lesz meghallgatandó.

Mindig a védőt illeti az utolsó felszólalás.

Ha a magánvádló vagy a sértett fél felebbezett, a főügyészség képviselője a felebbező ellenfelének válasza után előterjesztést tehet.

A felek előterjesztéseinek befejezésével s a mennyiben a tanács még szükségesnek tartja, ujabb felvilágositások adása, kihallgatások teljesitése és iratok felolvasása után a tanács zárt ülésben határoz.

Jegyzet: 1. Ha bizonyitás-felvétel *nélkül* tartják a főtárgyalást (418. §.), az ügy előadása; ha pedig azt bizonyitás felvételével tartották (419., 420. §§.), annak *befejezése* után a felebbező a felebbezés okait fejti ki. Elsősorban *mindig* a felebbező teszi meg előterjesztését; s a felebbező vádlottat a vádló csak akkor előzi meg, ha ő is felebbezett. Ámbár a felebbező a felebbezés indokait rendszerint irásbeli beadványában fejti ki, mindazáltal azt szóbelileg is előadhatja a főtárgyaláson, sőt a mennyiben jelen van, azt mindig szóbelileg terjeszti elő, mert a felebbezés csak akkor olvastatik fel, ha a felebbező vagy ellenfele a főtárgyalásra nem küldtek képviselőt (419. §. 3. bek.). Miután pedig szabály szerint a vádló vagy vádlott érdekében van a felebbezés használva; s a főügyésznek és a közvédőnek rendszerint jelen kell lenni (412. §.); s miután a főügyész a felebbező közvádlót, a közvédő pedig a vádlottat képviseli, magától értetődik, hogy igen ritkán történhetik meg a felebbezés felolvasása.

2. A felebbviteli főtárgyaláson a felebbező nincs kötve az irásbeli felebbezésben felhozott indokokhoz; s azokat másokkal

kiegészitheti vagy helyettesitheti; de a felebbezés bejelentésekor tett nyilatkozatot (390. §.), melyben a felebbezés tartalma jelöltetett meg, ki nem terjeszthetí (388. §. 6. bek.).

3. A felebbező előterjesztésére az ellenfél és képviselője válaszolhatnak; miután az ellenfél mellett a képviselő is fel van emlitve, ebből következik, hogy a válasz joga önállóan megilleti mindkettőt; holott a felebbezés indokait csak egy személy terjesztheti elő s pedig a felebbező képviselője, s ha az nincs jelen, maga a felebbező (421. §. első bekezdés.).

4. Mint emlitve volt (2. sz. a.), a felebbező nincs jogositva az elsőfokon előterjesztett felebbezési nyilatkozatát kiterjeszteni. Nagy fontosságu és nagyhorderejü ez a tétel, mert az magában foglalja a vád módositásának kérdését a második fokon. Meg kell tehát határozni, hogy a felebbezési nyilatkozatnak kiterjesztése mikor forog fenn. Mi a felebbezési nyilatkozat tartalma? Erre megadja a választ a 382. és 390. §§. Az előbbi szakasz szerint a felebbezés az itéletnek rendelkező része stb. ellen használható, az utóbbi szakasz pedig előirja, hogy a felebbezés bejelentésekor világosan meg kell jelölni, hogy a felebbezés az itéletnek mily intézkedése ellen van használva.

A perorvoslatra tekintettel az itélet amaz intézkedései birnak fontossággal, melyek a 327. §. 7. és *a), b), c), d), e), f)* pontjaiban vannak meghatározva, tehát felebbezés esetén ezen intézkedések közül tüzetesen meg kell a felebbezőnek jelölni azt, a mire a felebbezés vonatkozik. Annak meghatározásánál már most, hogy a felebbező a felebbviteli főtárgyaláson mikor mozog a felebbviteli nyilatkozat keretében, az a mérvadó, hogy az itéletnek azt az intézkedését felebbezte-e, melyre előterjesztése vonatkozik, vagy nem; igenlő esetben ebben a keretben korlátlanul mozoghat s a felebbezés indokolása nem köti; tehát a felebbező a felebbezési nyilatkozat keretén belül a felebbviteli főtárgyaláson bármily álláspontot elfoglalhat; pl. ha a törvényszék sikkasztás vétsége miatt itélte el a vádlottat s az ügyész a minősités miatt felebbezett s a büncselekményt sikkasztás büntettének kérte minősiteni, a főügyész jogositva van hivatali sikkasztást is felvenni (v. ö. 418. §. magy. 6. jegyz.).

Szoros összefüggésben áll ezzel az a kérdés, hogy a felebbviteli főtárgyaláson a 325. §-ának ama rendelkezése, mely szerint a vádló inditványa a biróságot sem a tett minősitése, sem a büntetés tekintetében nem kötelezi, mily viszonyban áll a felebbviteli nyi-

latkozattal s azzal a szabálylyal, mely szerint az itélet csak felebbezéssel megtámadott részében vizsgálható felül (387. §.).

A 418. §. első bekezdése kijelenti, hogy a törvényszék előtt tartandó főtárgyalásra megállapitott szabályok (XVIII. fejezet) a megjelölt eltérésekkel a felebbviteli eljárásban is alkalmazandók, miután pedig e tárgyban a törvény eltérő szabályt nem állit fel, ebből következik, hogy a felebbviteli birróság a vád keretén belől szabad, ugy a minősités, mint a büntetés kérdésében. Ez a szabad mozgása csak akkor szünik meg, ha az a felebbezés tartalma által korlátolva van. (387. §.) Tehát megszünik-e akkor, ha a vádló csak a minősités miatt felebbezett, de a büntetés miatt nem? Nem, mert a büntetés a minősités folyománya, e kettő törvényünk szerint egymástól el nem választható. A Csemegi tanácsa ugyan itt bifurcatiót csinált s a birónak csak a szabad minősités jogát adta meg, de megfosztotta azt az ezzel járó büntetés jogától, ha a minősités sulyosabb büntetéssel járt, mint a mit a vádló álláspontja maga után vont. Törvényünk azonban szakitott e merev állásponttal s szerinte, ha a biró szabadon minősithet, ezzel kapcsolatosan a megfelelő büntetést is kiszabhatja. (325., 418. §§. első bek.) Tehát, habár a vádló csak a minősités kérdésében felebbezett, a kir. itélőtábla jogositva van sulyosabb minősitést is felvenni s sulyosabb büntetést is kiszabni, jóllehet a büntetés tekintetében a vádló nem is felebbezett. Ugyanily viszony van a főügyész s az elsőfokban eljárt ügyész álláspontja közt is.

5. Ha a magánvádló vagy a sértett felebbezett, de az ügyész nem, a főügyészség azért előterjesztést tehet, de csak akkor, ha már a felebbező s annak ellenfele is nyilatkozott.

„Mindig a védőt illeti az utolsó felszólalás". Ez a szabály akkor is áll, ha az imént emlitett esetben a főügyész a felebbező s ellenfele után nyilatkozott. S igy ha pl. a vádlott felebbezett, a sorrend következő lesz: A felebbezés indokait kifejti a védő, erre nyilatkozik a magánvádló, ezután előterjesztést tesz a főügyész s végül ennek válaszol a védő, kit az utolsó szó illet.

6. A felek előterjesztéseinek befejezése után, ha az előadó előadása (418. §.), illetőleg a bizonyitó eljárás (419., 420. §§.) kiegészitésre semmi irányban sem szorul, a tanács zárt ülésben való határozat hozása végett visszavonul.

41. Tanácskozás és határozathozatal.

422. §.

Első sorban az teendő tanácskozás tárgyává, nincs-e szükség előleges vagy oly intézkedésre, mely egyébként tanácsülésbe tartoznék. (400. §.)

A mennyiben ilyen intézkedés szükséges, a kir. itélőtábla a 401., 402., 403., 404, vagy 416. §-ok szerint jár el, ellenkező esetben az ügy érdemében itél.

423. §.

Ha a felebbezés alaki semmiségi ok (384. §.) miatt van használva és a kir. itélőtábla az ügyet a 404. §. második bekezdése alapján főtárgyalásra utasitotta, a főtárgyalás megtartása után pedig a felebbezést ugyan alaposnak, de az ügyet érdemben is elbirálhatónak találja, az itélet megsemmisitése mellett az ügy érdemében határoz.

Ha a 385. §-ban meghatározott anyagi semmiségi okok valamelyike forog fenn s az felebbezés folytán vagy hivatalból figyelembe veendő: a kir. itélőtábla az itéletet egészben, vagy ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisiti és a törvénynek megfelelő itéletet hoz.

Az érdemleges fölülvizsgálatnak egyéb eseteiben a kir. itélőtábla a törvényszék itéletének nem felebbezett részét érintetlenül hagyja, felebbezett részét pedig vagy helybenhagyja, vagy megváltoztatja.

Ha azonban a törvényszék felmentő itélete ellen a vádló felebbezett és a vádlott a felebbviteli főtárgyalásra nem jelent meg, a kir. itélőtábla az elsőfoku itéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg.

Ha a kir. itélőtábla azt találja, hogy az elsőfoku itélet az elmaradt vádlott terhére volna megváltoztatandó, köteles ezt előbb kihallgatni és e végett a felebbviteli főtárgyalás félbeszakitása vagy elnapolása mellett megidéztetni, esetleg elővezettetni.

Ha a vádlott az elsőfoku biróság itéletének meghozása után meghalt, a kir. itélőtábla hatályon kivül helyezi az elsőfoku itéletet és megszünteti az eljárást.

Mindazáltal, ha az elsőfoku itélet a vádlottat bünösnek nyilvánitotta és e tekintetben nem volt felebbezve: a kir. itélőtábla az itéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja.

424. §.

A kir. itélőtábla a felebbezés el- vagy visszautasitása, kiegészitő intézkedés vagy a bünvádi eljárás szabályainak megsértése miatt való megsemmisités esetében, a 423. §. első bekezdése alapján történt megsemmisités kivételével, továbbá a 423. §. hatodik bekezdése esetében végzést, egyébként itéletet hoz.

Jegyzet: 1. Az ügy előadásának (418. §.), illetőleg a bizonyitó eljárásnak (419., 420. §§.) befejezése után elsősorban azt kell tanácskozás tárgyává tenni, hogy nincs-e szükség előleges vagy oly intézkedésre, mely egyébként tanácsülésbe tartoznék. (422. §.) Igenlő esetben a kir. itélőtábla következőképen jár el:

a) Ha az ügy felülvizsgálatára nincs hatásköre vagy illetékessége, ezt végzésben kijelenti s az iratokat az illetékes hatósághoz teszi át. (401. §. 1. p.);

b) Ha szabályellenes felterjesztés történt, a szükséges kiegészités, illetőleg felvilágositó jelentés végett az iratokat rendelvénynyel visszaküldi, ha pedig csak a közvádló felebbezett s a főügyész a felebbezés fenntartása tárgyában nem nyilatkozott, ily tárgyu nyilatkozat végett az iratokat ezzel közli (401. §. 2 .p.); illetve, miután a főügyész a tárgyaláson jelen van, ezt nyilatkozatra hivja fel. Miután akkor, ha csak a közvádló felebbezett, az iratokat a főtárgyalás kitüzése előtt kell a főügyészszel közölni (396. §.), a jelzett intézkedés főtárgyaláson csak akkor történhetik meg, ha a többi felebbező ott vonta vissza felebbezését.

c) Az elkésett, a törvényben kizárt, vagy az olyan felebbezést, illetőleg indokolását, melyet arra nem jogositott egyén terjesztett elő, visszautasitja (400. §. 3. pont). Felebbviteli főtárgyaláson az első eset alig fordulhat elő, mert az, hogy elkésett-e a felebbezés vagy sem, vitás nem lehet. A második és harmadik eset pedig csak akkor fordulhat elő, ha a főtárgyalás kitüzésekor az előadó (398. §. 2. p.), illetőleg a tanács (408. §.) arra az álláspontra helyezkedett, hogy a felebbezés in concreto meg van engedve s azt arra jogositott használta, a felebbviteli tanács pedig ellenkező álláspontot foglal el. (401. §. 3. p.);

d) Ha a felebbezésben nincs világosan megjelölve, hogy a felebbező a felebbezést az itéletnek mily intézkedése ellen használja, azt a kir. itélőtábla azzal küldi vissza a törvényszékhez, hogy a felebbezőt annak bejelentésére hivja fel, hogy jelölje meg az itéletnek azt az intézkedését, melyet felebbezni kiván. (401. §.

4. p.) Ez is a legritkább esetben fordul elő felebbviteli főtárgyaláson, mert, hogy szabatos-e a felebbezés vagy nem, az előadó s a főtárgyalást kitüző tanács rendszerint ugy elbirálják, hogy a felebbviteli tanács azzal ellenkező álláspontot alig foglalhat el;

e) Ha a felebbezést csupán a magánjogi igény tárgyában vagy a bűnügyi költségek miatt használták: a kir. itélőtábla az itélet vonatkozó részét helybenhagyja, vagy megváltoztatja. (401. §. utolsó bek.) Miután az olyan felebbezést, melyet *csak* a magánjogi igény vagy a bűnügyi költség miatt használták, a kir. itélőtábla tanácsülésben intézi el (400. §. 5. p.), a 422. §. második bekezdésének ez a rendelkezése (mely a 401. §-ra egész terjedelemben utal), felebbviteli főtárgyaláson *csak* akkor nyer alkalmazást, ha a többi felebbezést, mely főtárgyaláson lett volna elbirálandó, ott vonták vissza vagy utasitották el s csak a magánjogi igény vagy bűnügyi költségek tárgyában bejelentett felebbezést kell elbirálni.

f) Ha a kir. itélőtábla a felebbviteli főtárgyaláson arról győződik meg, hogy a bizonyitás hiányos vagy a törvényszék ténybeli megállapitása helytelen s e végből a vádlott, vagy az elsőfokon már kihallgatott, esetleg más tanuk s szakértők kihallgatása szükséges, a bizonyitás felvételét rendeli el. Felebbviteli főtárgyaláson, a hová az ügy csak akkor kerül, ha az már a tanácsülésben kellőleg elő lett készitve (400. §. 6. pont), a bizonyitás felvétele vagy a vádlott kihallgatása csak akkor rendelhető el, ha a kir. itélőtábla:

a) A felebbviteli főtárgyalást a vádlott kihallgatása s bizonyitás felvétele nélkül rendelte el (418. §.); azonban a főtárgyaláson a vádlott kihallgatása vagy bizonyitás felvétele szükségessé vált és

b) ha a vádlott kihallgatásával, illetve bizonyitás felvétellel tartott főtárgyaláson a bizonyitás kiegészitése vált szükségessé. Mindkét esetben a kir. itélőtáblától függ az, hogy a bizonyitást kiküldött által vétesse-e fel (403., 406. §§.) vagy azt maga vegye fel. (415. §.)

g) Habár a 422. §. 2. bekezdése a 404. §-ra egész terjedelemben utal, mindazáltal, miután a 422. §. csak azokat az eseteket sorolja fel, midőn a kir. itélőtábla érdemben *nem* jár el s incidentalis határozatot hoz, ebből következik, hogy nem a 422., hanem 423. §. keretébe tartozik az az eset, midőn alaki semmiség forog fenn s a kir. itélőtábla megsemmisiti ugyan az itéletet, de egyben itéletet is hoz. Ezt egyébként a 423. §. első bekezdése, a 404. §-ra való utalással ki is emeli; tehát a kir. itélőtábla a 404. §. értelmé-

ben a felebbviteli főtárgyaláson következő esetekben és módon határoz, a nélkül, hogy érdemben itélne.

a) Ha alaki semmiségi ok forog fenn s az uj eljárás szükséges, megsemmisiti az itéletet s az uj eljárásra ugyanazt a törvényszéket utasitja, vagy ezzel a kir. itélőtábla területén levő más törvényszéket biz meg. (404. §. első bek.)

b) Ha az itélet technikájára van a semmiségi panasz alapitva (327. §.), a kir. itélőtábla az itéletet megsemmisiti és ugyanazt a törvényszéket ujabb itélet hozására, illetőleg ujabb főtárgyalás tartására vagy a hiány pótlására utasitja. (404. §. 4. bekezdés.)

c) Ha a törvényszék helytelenül mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, a határozat megsemmisitése mellett arra utasitja a kir. itélőtábla, hogy megállapitását alapul véve, hozzon határozatot. Ez az eset akkor fordul elő, ha más ügygyel connexitásban itélettel lett egyik ügyben a hatásköri kérdés elintézve, mert ha szabály szerint ennek tárgyában a törvényszék végzést hozott, az felfolyamodással támadható meg (378. §.) s felebbviteli főtárgyalásra nem kerülhet.

d) Ha az a semmiségi ok van megállapitva, hogy az itélet nem meriti ki a vád tárgyát, az ujabb itélethozást a kir. itélőtábla az el nem intézett vádpontokra rendeli el.

e) Ha a felebbvitel egyedül alaki semmiségi ok miatt van használva, de az alaptalan, a felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja. (404. §. ut. bek.).

h) Ha a kir. itélőtáblának eljáró tanácsa azt találja, hogy a bizonyitás felvétele könnyebben történik a székhelyen kivül, ezt a főügyész meghallgatása után elrendeli. (416. §.) Ennek szüksége csakis akkor forog fenn, midőn a kir. itélőtábla közvetlenül vesz fel bizonyitást s azt a felebbviteli főtárgyaláson rendeli el, mert székhelyen kivül csak a bizonyitó eljárás lefolyásának könnyitése végett tartható meg a felebbviteli főtárgyalás. (416. §. 2. bek.)

A kir. itélőtábla a most tárgyalt esetekben (*a—h* pontok — az *e)* pont alatti esetet kivéve —) végzéssel határoz. (424. §.)

2. A Bp. 423. §-a két részből áll, az egyik a vádlott kihallgatásával s bizonyitás felvételével tartott főtárgyaláson való itélethozatal módját, a másik pedig azt határozza meg, hogy az elmaradt vádlott ellen mikor nem hozható itélet.

3. Az itélethozatalra nézve különböző az eljárás, a szerint, a mint a felebbezés alaki vagy anyagi semmiség miatt van használva. A megállapitott szabályok azonban egyaránt alkalmazandók, akár

a vádlott kihallgatásával, illetve bizonyitás felvételével tartják a tárgyalást, akár a nélkül.

Alaki semmiség esetén ismét háromféle az eljárás; az első esetben ugyanis, a melyről a 404. §. első bekezdése szól, a kir. itélőtábla megsemmisiti az itéletet s uj eljárás, illetve itélethozatal végett az ügyet az eljáró vagy a kir. itélőtábla területén levő más törvényszékhez utasitja, a második esetben, midőn az alaki semmiségi ok miatt használt felebbezést alaptalannak találja, ezt végzéssel elutasitja. Végül a 423. §. első bekezdésében szabályozott harmadik esetben, vagyis akkor, ha a kir. itélőtábla fennforgónak látja ugyan az alaki semmiséget, de az ügyet érdemben felülbirálhatónak tartván, azt főtárgyalásra utalta (404. §. 2. bek.), az itéletet megsemmisiti és az ügy érdemében határoz. Ebben az esetben, miután az elsőfoku itélet meg lett semmisitve, a kir. itélőtábla itélete lényegileg elsőfoku itélet lesz; tehát mindazokkal a kellékekkel kell birnia, melyek az elsőfoku itéletre elő vannak irva. (327. §., 418. §. első bek.)

Jóllehet a törvény azt mondja, hogy: *„az itélet megsemmisitése mellett, az ügy érdemében határoz"* (423. §. első bek.), mindazáltal az *„itélet"* alatt egyrészt nem az egész itéletet, másrészt nem mindig az itéletet kell érteni. Ugyanis itt is áll a 404. §. 3. bekezdésének ama szabálya, mely szerint, ha az itélet több vádlottról, illetőleg több bűncselekményről szól, a semmiségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire és a különválasztás lehetséges: a kir. itélőtábla az itéletet csak abban a részben semmisiti meg, melyre nézve a semmiségi ok fennforog. Továbbá itt is alkalmazandó az a szabály, mely szerint nemcsak az itéletet, hanem ezzel együtt azt az egész eljárást is meg kell semmisiteni, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett (404. §. első bek.); látjuk tehát, hogy az *„itélet"* szó (423. §. első bek.) nem mindig az egész itéletet jelenti, hanem jelentheti annak egy részét vagy jelentheti azt s azon kivül még az eljárásnak bizonyos részét is.

4. Ha csupán *anyagi semmiségi ok* forog fenn, a kir. itélőtábla sohasem utasithatja vissza az ügyet az elsőbirósághoz, hanem köteles mindig az ügy érdemében itélni. (423. §. 2. bek.) Itt is lehet az első itéletet részben vagy egészben megsemmisiteni, de az itéletet megelőző eljárást nem, a mi természetes, mert az *anyagi semmiségi ok* csak az itéletben fordulhat elő, tehát csakis az itélet semmisithető meg.

A részben való megsemmisités ugyanazon okból rendelhető

el, mint alaki semmiségnél, t. i., ha a különválasztás lehetséges; mindazáltal a két eset közt különbség van; a 404. §. 3. bekezdése ugyanis alaki semmiségnél a különválasztást csak akkor engedi meg, ha az itélet több vádlottról, illetőleg több bűncselekményről rendelkezik, ha tehát egy a vádlott s egy a vádbeli cselekmény, a különválasztás nincs megengedve. Anyagi semmiségnél ilyen korlátozás nincsen, tehát a különválasztás, ha az lehetséges, akkor is meg van engedve, ha egy a vádlott s egy a vádbeli cselekmény. A törvénynek ez az értelmezése indokolt, a mit nem nehéz kimutatni. Tegyük fel, hogy a vádlott megnyugszik a bűnösség s minősités megállapitásában, ellenben anyagi semmiségi ok czimén felebbez, mert a biróság a Btk. 92. §-át feltételeinek fennforgása daczára nem alkalmazta. (385. §. 3. pont.) Ebben az esetben, habár egy a vádlott s egy a bűncselekmény, tárgytalan volna az itéletnek a bűnösséget s minősitést megállapitó részét megsemmisiteni, mert attól a büntetés kiszabása különválasztva elbirálható. Ez azonban nem mindig áll, jelesül nem áll akkor, ha a Btk. 92. §-ának alkalmazásával a minősités is változik, a mi a correctionalisationál fordul elő; ilyenkor tehát a minősitésre szóló részt is meg kell semmisiteni.

Ha a kir. itélőtábla azon az alapon, mert a különválasztás nem lehetséges, — akár alaki, akár anyagi semmiségi ok esetén, — az itéletnek oly részét is megsemmisiti, mely felebbezve nincsen, a nem felebbezett, de megsemmisitett *részt ugy köteles itéletébe felvenni, a mint az a megsemmisitett itéletben meg volt állapitva;* ki van véve e szabály alól:

a) ha hivatalból figyelembe veendő semmiségi eset forog fenn, (387. §. első bek.);

b) ha a vádló által a vádlott terhére használt felebbezéssel kapcsolatosan azt a vádlott javára is használtnak kell tekinteni, mert az itélet a vádlott javára s nem terhére volna megváltoztatandó (387. §. 2. bek.);

c) ha csak egyik vádlott felebbez ugyan, de annak következtében az itéletet a nem felebbező javára is meg kell változtatni. (387. §. utolsó bek.)

5. Az érdemleges felülvizsgálatnak *egyéb eseteiben* a kir. itélőtábla a nem felebbezett részt érintetlenül hagyja, az itéletnek felebbezett részét pedig vagy helybenhagyja vagy megváltoztatja. (423. §. 3. bek.)

Rendkivüli fontossággal bir annak meghatározása, hogy mit értsünk „*az érdemleges felülvizsgálatnak egyéb esetei*“ alatt, mert

a mely eseteket idesorolunk, azokban a kir. itélőtábla itélettel határoz és az ilyen határozat ellen semmiségi panasznak van helye; az ide nem sorolt esetekben pedig a kir. itélőtábla végzést hoz (424. §.) s az ellen semmiségi panasz nem használható, mert semmiségi panasz a kir. itélőtáblának *mint másodfoku bíróságnak* itélete ellen használható csupán, de másodfoku végzés ellen nincs perorvoslatnak helye. (426. §. 4. pont.)

Ezeket szem előtt tartva, az érdemleges felülvizsgálatnak *egyéb esetei* a következők:

a) midőn a felebbezés nem semmiségi panasz miatt, hanem más okból van használva (382. §.); pl. ha az elitélt fölmentés miatt, vagy elsőfoku fölmentés esetén a vádló elitélés miatt felebbez;

b) anyagi semmiségi ok miatt használt felebbezés esetében, ha a kir. itélőtábla a semmiségi panaszt nem találja alaposnak. Ezekben az esetekben hsonlókép itélettel határoz a kir. itélőtábla.

Tehát a kir. itélőtábla valamennyi eshetőséget felsorolva, következő esetekben határoz itélettel:

a) Ha a felebbezés alaki semmiségi ok miatt van használva s a kir. itélőtábla az ügyet főtárgyaláson birálván felül, a semmiségi panaszt alaposnak találja, egyben az ügyet érdemben is felülbirálja. (423. §. első bek.)

Ellenben, ha az alaki semmiségi okot alaposnak találja, de abban a véleményben van, hogy érdemileg nem birálhatja felül az ügyet, azt tanácsülésben intézi el, megsemmisitő végzést hoz s a törvényszéket ujabbi itélethozatalra utasitja (404. §. első bek.).

b) Ha anyagi semmiségi ok miatt használták a felebbezést, akár alapos az, akár nem, a kir. itélőtábla mindkét esetben itélettel határoz s pedig előbbi esetben az itéletet megsemmisiti és a törvénynek megfelelő itéletet hoz. (423. §. 2. bek.) Ilyenkor csakis az itéletet semmisiti meg, de az eljárást nem, mert az sem egészben, sem részben nem semmis; már pedig az eljárásnak, részben vagy egészben való megsemmisitése csak akkor rendelhető el, ha az részben vagy egészben semmis. (404. §. első bek.)

Ha pedig a felebbezésben felhozott anyagi semmiségi ok nem forog fenn, a kir. itélőtábla az itéletet itélettel helybenhagyja. Ugyane szabályok szerint kell eljárni, ha az anyagi semmiség csak az itélet egy részére vonatkozik; vagyis a kir. itélőtábla ilyenkor az elsőfoku itéletet részben megsemmisiti (ha a semmiségi ok fennforog), vagy részben helybenhagyja (ha a semmiségi okot nem állapitja meg).

g) Végül itélettel határoz a kir. itélőtábla, ha a felebbezés nem semmiségi ok miatt van használva. (*a)* pont.)

A mi már most az itélet technikáját illeti, ha a kir. itélőtábla megsemmisiti az elsőfoku itéletet, ezt jelenti ki határozatában; ha nem semmiségi ok tárgyában (*a* pont) van a felebbezés használva, de az alapos, az elsőfoku itéletet részben vagy egészben megváltoztatja (423. §. 3. bek.); végül, akár semmiségi ok miatt, akár más okból van a felebbezés használva, ha *itélettel* kell annak tárgyában határozni (*a), b), c),*) s a megsemmisités törvényes oka nem forog fenn, a kir. itélőtábla az elsőfoku itéletet helybenhagyja.

Ettől lényegesen eltérő eljárást kell követni akkor, ha a felebbezés alaki semmiségi ok miatt van használva, mert alaki semmiségi ok esetében a kir. itélőtábla *itélettel* csak akkor határoz, ha az ügyet azon az alapon, mert a felebbezés alapos s azt érdemben is felülbirálhatja, főtárgyalásra utasitotta. Nagy fontosságu tétel ez, mert a mint a tárgyalás alatt levő 5. sz. jegyzet elején kijelentettem, semmiségi ok miatt a kir. itélőtábla határozata ellen semmiségi panasz a Curiára csak akkor használható, ha a kir. itélőtábla itélettel határozott (426. §. 4. p.); tehát, ha végzéssel döntött, a semmiségi panasz ki van zárva.

Miután azonban az alábbiakból kétségtelenül kitünik, hogy ha az alaki semmiségi ok miatt használt felebbezés nem alapos, a kir. itélőtábla *azt végzéssel* utasitja el, ebből okszerüleg következik az is, hogy az alaki semmiségi ok tárgyában negative, vagyis elutasitólag a kir. itélőtábla végérvényesen határoz; tehát ennek határozata ellen bejelentett felebbezést a limine vissza kell utasitani. (432. §.)

Az, hogy a kir. itélőtábla az alaki semmiségi ok tárgyában végzéssel határoz, ki van mondva, a kissé complex szövegezésü 424. §-ban, mely szerint: „A kir. itélőtábla — — — a bünvádi eljárás szabályainak megsértése miatt való megsemmisitése esetében a 423. §. első bekezdése alapján történt megsemmisités kivételével végzést hoz.“ Tehát, ha alaki semmiségi ok miatt megsemmisiti az itéletet, mindig végzést hoz s itélettel csak akkor határoz, ha a megsemmisitéssel egyidejüleg az ügy érdemében is itél. Világos ebből, hogy a 426. §. 4. pontjára tekintettel, az eljárást megsemmisitő végzés ellen semmiségi panasz nem használható.

Hogy áll azonban a kérdés akkor, ha a kir. itélőtábla az alaki semmiségi ok miatt használt felebbezést nem találja alapos-

nak. Végzéssel határoz-e vagy nem s igy a semmiségi panasz a Curiára ki van-e zárva vagy nincs?

A 404. §. utolsó bekezdése szerint: „Az egyedül alaki semmiségi ok miat használt, de alaptalannak talált felebbezést a kir. itélőtábla elutasitja.“ A 424. §. ennek kiegészitéseül azt mondja: „A kir. itélőtábla a felebbezés elutasitása — — — esetében *végzést hoz.*“

Tehát az alaki semmiségi ok miatt használt, de alaptalannak talált felebbezés tárgyában végzést kell hozni s igy arra nézve a semmiségi panasz ki van zárva, mert az a kir. itélőtáblának mint másodfokban eljáró bíróságnak csak *itélete* ellen használható (426. §. 4. pont.).

Ez ellen azt lehet felhozni, hogy a 404. §. a tanácsülésben követendő eljárást szabályozza; ámde a tanácsülésben elutasitólag s helybenhagyólag minden alaki semmiségi ok elintézhető; sőt az alaki semmiségi ok elintézési *typusa* a tanácsülés s az főtárgyalásra *csak* akkor utalható, ha a kir. itélőtábla abban a meggyőződésben van, hogy az ügyben érdemileg itélhet, erre az egyetlen esetre állit fel szabályt a 423. §. első bekezdése; de ha ez az eset nem forog fenn, az alaki semmiségi okra a 404. §-ban meghatározott szabályokat kell alkalmazni s igy ha az alaki semmiségi ok miatt használt felebbezés elutasittatik, azt végzésben kell kimondani, mely ellen semmiségi panasz nem használható. Erre utal a 428. §. 2-ik bekezdése is, mely szerint: „Mindazáltal — — — az az alaki semmiségi ok, — — — melynek figyelembevételét a kir. itélőtábla mellőzte, semmiségi panaszszal már nem érvényesithető.“

Kétségtelen, hogy „*mellőzött*“ alaki semmiségi ok alatt csak azt lehet érteni, a mit — mint alaptalant, — a kir. itélőtábla elutasitott.

6. Ha a törvényszék felmentő itéletet hozott, a felebbviteli főtárgyalásra a vádlott mindig megidézendő (413. §.); ha a vádlott a főtárgyaláson nem jelent meg, a kir. itélőtábla az elsőfoku itéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg (423. §. 4. bek.); hanem köteles azt előbb kihallgatni s e végből a felebbviteli főtárgyalás félbeszakitása vagy elnapolása mellett megidéztetni, esetleg elővezetteni.

Ez a szabály a sulyosabb minősitésre nem vonatkozik; a mi a törvény szövegéből kétségtelenül kitünik (v. ö. Curia: B. T. 42. k. 212. 43. k. 61. 44. köt. 223. l. 51. k. 144. l. 53. k. 207. lap; ellen-

kező nézeten: Finkey: Tankönyv 506. l. Dombováry Schulhof G. B. T. 46. k. 220. lap). Ha azonban összefüggésnél fogva járásbirósági hatáskörbe utalt kihágás alól mentette fel a törvényszék a vádlottat, a tábla az 540. §. analógiájára támaszkodva sem hozhat vádlott távollétében büntető itéletet (Curia: B. T. 48. k. 113. lap.).

Eördögh András szerint fölmentő itélettel szemben büntető itélet hozható a vádlott távollétében is, ha a tábla anyagi semmiségi ok megállapitása után hoz büntető itéletet (385. §. 1. a. c. p.), de a ténymegállapitást elfogadja (Jog. Közl. 1907. évf. 13., 14. sz.), mert a 423. §. 5. bek. a fölmentő itélet *„megváltoztatásáról"* szól s csak erre az esetre irja elő a vádlott kötelező kihallgatását. A megváltoztatás más ténymegállapitás alapján történik; holott, ha anyagi semmiségi ok alapján használt perorvoslat folytán hoz a tábla büntető itéletet, akkor az alsófok ténymegállapitását elfogadva, nem „megváltoztatja", hanem „megsemmisiti" a tábla az alsófok itéletét; miből következik, hogy megsemmisités esetén vádlott távollétében is hozható büntető itélet. Álláspontjának helyességét támogatja az Indokolás, mely szerint megváltoztatás esetén azért szükséges a vádlottnak kihallgatása: „hogy a vádlott minden ellene *felhozott bizonyitékról* nyilatkozhassék (305. §.) és a változott ügyállásról védelmének előkészitése végett értesitést nyerjen (317. és 325. §§.)." (Indokolás 635. lap). Miután a bizonyitékokról már a törvényszéknél nyilatkozott s azoknak ujabb mérlegelése elesik, nincs ok arra, hogy a bizonyitékokra nézve kihallgattassék. Eördögh mellett szól továbbá az É. L. T. 23. §-a is, mely szerint az ott meghatározott sulyos bűntettek esetében sem kell a vádlottnak jelen lenni a felebbviteli tárgyaláson, ha a tábla az itéletet egyedül semmiségi ok alapján, a nélkül, hogy a vádlottat kihallgattatná. ban a Curia büntető itéletet hoz fölmentő itélettel szemben anyagi semmiség ok alapján, a nélkül, hogy a vádlottat kihallgattatná. Ilyen esetben a Curia épp ugy elfogadja a tényeket, mint a tábla, ha a 385. §. 1. *a)* vagy *c)* p. alapján hoz büntető itéletet. Ha ki van zárva a Curián a vádlott meghallgatása, nem lehet szükséges az a táblán sem; mert a tábla is a megállapitott tények alapján itél a tárgyalt esetben.

A törvény rendelkezéséből az következnék, hogy a kir. itélőtábla nem köteles a vádlottat kihallgatni, ha a fölmentő itéletet helybenhagyja; ez igy is van, de csak akkor, ha a felebbviteli főtárgyalás módozata olyan, a melyikhez vádlott jelenléte nem szükséges; vagyis, ha azt a vádlott kihallgatása s bizonyitás felvétele

nélkül, tehát tisztán a referens előadása mellett (418. §.) tartották meg; de ha a kir. itélőtábla a vádlott kihallgatását szükségesnek találja (413. §.), vagy a főtárgyaláson bizonyitást vesz fel (414. §.), a vádlott távollétében felmentő itéletet nem hozhat; mert e két esetben a főtárgyalást a vádlott jelenlétében kell megtartani.

7. Ha a vádlott az elsőfoku biróság itéletének meghozatala után meghalt, a kir. itélőtábla hatályon kivül helyezi az elsőfoku itéletet és végzéssel (424. §.) megszünteti az eljárást (423. §. hatodik bek.). Ha azonban az itélet a magánjogi igény tekintetében felebbezve van s a vádlott bűnösnek lett kimondva az elsőfokon és az itéletnek e része nem lett megfelebbezve, a kir. itélőtábla az itéletnek a magánjogi igényre vonatkozó részét felülvizsgálhatja (423. §. utolsó bek.). Ebben az esetben az itéletet nem helyezi hatályon kivül; s a magánjogi igény tekintetében itélettel határoz. Ellenben, ha ez irányban nincs felebbezés használva, tekintet nélkül arra, hogy az elsőfoku itélet a magánjogi igény tárgyában határoz-e vagy nem, azt hatályon kivül helyezi s az eljárást megszünteti; ez esetben a magánfél kénytelen lesz a polgári birósághoz folyamodni, jóllehet igénye felett az első biróság jogerősen határozott, mert az itélet hatályon kivül helyeztetett, tehát jogilag nem létezik.

8. A kir. itélőtábla végzéssel vagy itélettel határoz (424. §.).

Végzéssel határoz:

a) ha a felebbezést elutasitja (404. §. ut. bek.);

b) ha a felebbezést visszautasitja (422. §. 2. bekezdés, 401. §. 2. pont);

c) ha kiegészitő intézkedést tesz (400. §. 6. p., 401. §. 2. p. és 4. p., 402. §.);

d) ha a bűnvádi eljárás szabályainak megsértése miatt az eljárást megsemmisiti, kivéve, ha egyben érdemileg is itél (384., 404., 423. §. első bek.);

e) ha az alaki semmiségi ok miatt használt felebbezést, mint alaptalant elutasitja (5. sz. jegyzet);

f) végül, ha az eljárást a vádlott elhalálozása miatt megszünteti (423. §. 6. bek.).

Minden más esetben *itélettel* határoz. E szabályok nemcsak a főtárgyalásra, de a tanácsülésre is alkalmazandók.

42. Eljárás a felebbezés elintézése után.

425. §.

Véghatározat hozása és a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosultak semmiségi panaszának bejelentésére és indokolására nyitva álló határidő lejárta után a kir. itélőtábla határozatának kiadványát és az ügy iratait, a 431. §. utolsó bekezdésének esetén kivül, az első fokban eljárt törvényszéknek küldi meg.

A törvényszék a kir. itélőtábla határozatát a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlónak és sértettnek kézbesitteti, a vádlottnak pedig, a mennyiben a kir. itélőtábla főtárgyalásán sem ő, sem védője nem volt jelen, kihirdeti, esetleg a 329. §. harmadik bekezdésének szabályai szerint jár el.

Ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosult semmiségi panaszszal élt, erről a törvényszék a feleket értesiti.

Jegyzet: 1. Véghatározat hozása esetében a kir. itélőtábla kétféle módon jár el; a szerint, a mint a semmiségi panasz bejelentésére jogosultak a felebbviteli főtárgyaláson mind jelen voltak, vagy azok közül valamelyik nem jelent meg. Előbbi esetben a kir. itélőtábla határozatának kiadványát s az összes iratokat közvetlenül a kir. Curiához küldi fel (431. §.); utóbbi esetben pedig a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosultak semmiségi panaszának bejelentésére és indokolására nyitva álló határidő lejárta után az iratokat az eljárt törvényszékhez küldi meg (425. §. első bek.).

A semmiségi panasz bejelentésére azok a határidők vannak megállapitva, melyeket a 388. §. a felebbezés bejelentésére előir (430. §. 3. bek.).

Habár a 388. §. különbséget tesz a közt a két eset közt, midőn az itéletet szóbelileg hirdetik ki s midőn azt irásban közlik; s habár a 430. §. 3. bekezdése egész terjedelmében utal a 388. §-ra, mindazáltal a kir. itélőtáblánál a semmiségi panaszra csak azok a határidők érvényesek, melyek a szóbelileg kihirdetett határozat ellen bejelenthető felebbezés határidejére vannak megállapitva, mert a kir. itélőtábla irásbeli uton véghatározatát sohasem közli a felekkel. Ezt szem előtt tartva, a jelenlevő felek a semmiségi panasz tárgyában azonnal kötelesek nyilatkozni (388. §. 2. bek.); s az indokolást ettől számitva nyolcz nap alatt kell beadni (388. §. 5-ik bekezdés). A semmiségi panasz bejelentésekor világosan meg kell jelölni azt is, hogy a fél a semmiségi panaszt az itéletnek mily intézkedése ellen használja (390., 430. §. 3. bek.).

Tehát a főtárgyalást követő nyolczadik nap elteltével a kir. itélőtábla az iratokat vagy a törvényszékhez vagy a Curiához küldi, a szerint, a mint a semmiségi panaszra jogosultak nem voltak mind jelen a főtárgyaláson, vagy ott valamennyien megjelentek.

2. Semmiségi panaszra jogosultak: a főügyész; a közvédő; ezenkivül a 430. §. első bekezdése értelmében a vádlott, vagy helyette házastársa, ha pedig a vádlott nem teljes koru, törvényes képviselője (430., 383. §. II. *a)* p.); a védő (430., 383. §. II. *b)* p.); a fő- és pótmagánvádló (430. §., 383. §., III. 1. p.); ez utóbbi azonban csak akkor, ha már a másodfoku biróság itéletének meghozása előtt képviselte a vádat (430. §. 2. bek.).

Ha ezek valamennyien jelen voltak a főtárgyaláson, akkor közvetlenül mennek az iratok a Curiához (431. §.); ellenkező esetben az itéletnek a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem voltak előtt leendő kihirdetése végett, az iratokat a törvényszékhez vissza kell küldeni.

3. A törvényszék az iratokkal együtt leérkezett kir. táblai határozat kihirdetése tárgyában következőleg intézkedik:

a) a vádlónak és a sértettnek a másodbiróság határozatát *kézbesitteti.* Ezek tehát a semmiségi panaszt a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt jelenthetik be s indokolhatják (388. §. 3. bek., 430. §. 3. bek.); a vádló alatt csak a magánvádlót lehet érteni, mert a kir. ügyésznek a főügyész mellett nincs concurrens perorvoslati joga (v. ö. 430. §. magyarázatánál az 1. sz. jegyzetet);

b) a vádlottnak a másodbiróság itéletét, a mennyiben a felebbviteli főtárgyaláson sem ő, sem védője nem jelent meg, *kihirdetteti.* Ebből látható, hogy a közvédő a vádlott helyett nem nyilatkozhatik; tehát e kettőnek concurrens joga van a semmiségi panasz tárgyában. A 425. §. azt mondja, hogy a vádlott előtt a másodbiróság itélete csak akkor hirdetendő ki, ha a felebbviteli főtárgyaláson sem ő, sem védője nem jelent meg.

Ebből következik, hogy ha akár vádlott, akár a védő jelen volt a táblán, az itéletre ott kell a vádlott érdekében nyilatkozni (igy az 1890:XXV. t.-cz. alapján hozott *VI. döntvény)* s a törvényszék előtt nem hirdetendő ki a táblai itélet. Ha azonban sem a vádlott, sem a védő nem volt jelen a táblán, a másodbirósági itéletet a törvényszéknél ki kell hirdetni a vádlottnak. A vádlott részére kitüzött határnapon a védő is élhet semmiségi panaszszal; de ennek külön határnapon nem lehet az itéletet kihirdetni (Curia állandó gyakorlata).

c) ha a másodbiróság felmentő itéletet hozott, azt a törvényszék a vádlottal irásbeli uton is közölheti (329. §. 3. bek., 425. §. 2. bekezdés).

4. *„Ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosult semmiségi panaszszal élt, erről a törvényszék a feleket értesiti"* (425. §. 3. bek.). A törvény nem irja elő, hogy ezt az értesitést mikor kell tenni. Miután azonban a törvénynek az a czélzata, hogy a semmiségi panaszt használó ellenfele erről tudomással birjon s a semmiségi panasz tárgyában ahhoz szabja nyilatkozatát, ebből következik, hogy az értesitést a fél nyilatkozata előtt kell megtenni.

III. Semmiségi panasz.

43. A semmiségi panaszszal megtámadható határozatok.

1907:XVIII. t.-cz. 2. §-a: A B. P. 426. §-a hatályon kivül helyeztetik és ugyanazon szám alatt a következővel helyettesittetik:

426. §.

Semmiségi panasz a következő esetekben használható:

1. esküdtbiróság itélete ellen (352., 373. és 374. §§.);

2. a törvényszéknek olyan itélete ellen, melyre nézve a 381. §. második bekezdésének 2. pontja a felebbezést kizárja;

3. a kir. itélőtáblának első fokban hozott itélete, vagy érdemleges végzése ellen (333. és 418. §§.);

4. a kir. itélőtáblának, mint másodfoku birónságnak itélete ellen;

5. törvényszéknek másodfokban hozott itélete ellen (554., 556. §. 3. bek.);

6. összbüntetést kiszabó elsőbirósági itélet ellen (518. §.).

A semmiségi panaszt az 1., 3. és 4. pont eseteiben, továbbá akkor, ha a 6. pont esetében az összbüntetést esküdtbiróság vagy törvényszék állapitotta meg, a kir. Curia; a 2. és 5. pont eseteiben pedig, továbbá akkor, ha a 6. pont esetében az összbüntetést kir. járásbiróság állapitotta meg, a kir. itélőtábla vizsgálja felül.

A kir. itélőtábla hatáskörébe utalt ezen semmiségi panaszokra a bünvádi perrendtartásnak vonatkozó rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

Jegyzet: 1. A Bp. 426—440. §§. a Curiához és kir. táblához használható semmiségi panaszt tárgyalják. Amennyiben szakbiróság itélete ellen van a semmiségi panasz használva, a semmiségi

okok azonosak azokkal, melyek felebbezéssel a kir. itélőtábla előtt érvényesithetők (428. §. első bekezdés). Az esküdtbiróság itéletére nézve azonban ezen semmiségi okok, az esküdtbirósági eljárás speciális sajtosságaira tekintettel, ki vannak bővitve: ezekről a 427. §. magyarázatánál lesz szó.

2. Semmiségi panaszt rendszerint csak itélet ellen lehet használni; azonban a kir. itélőtáblának első fokban hozott perdöntő végzése (v. ö. 333. §. s ezen §. magyarázatát) ellen is lehet semmiségi panaszszal élni.

3. A semmiségi panaszszal megtámadható határozatok a következők:

a) az esküdtbiróságnak minden itélete, tehát nemcsak az, a melyet az esküdtek meghallgatása után hoz (373., 374. §§.), hanem az esküdtek meghallgatása nélkül hozott itélete is (352. §. 2. bek.);

b) a törvényszéknek oly itélete, melylyel a vádlottat egyedül oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbiróság vagy közigazgatósági hatóság hatáskörébe van utalva s mely ellen felebbezésnek nincs helye (381. §. 2. p.);

c) a kir. itélőtáblának első fokban hozott itélete vagy érdemleges végzése (333., 418. §.). A kir. itélőtábla elsőfokban akkor hoz itéletet, ha a felebbviteli főtárgyaláson valaki a tárgyaló teremben bűncselekményt követ el s nincs szükség arra, hogy az ügy rendes eljárásra utaltassék. Érdemleges végzés — a perdöntő végzés, melynek fogalma a 333. §-nál van kifejtve;

d) a kir. itélőtáblának, mint másodfoku biróságnak itélete; vagyis az a másodbirósági itélet, melylyel a törvényszék itélete lett felülbirálva;

e) a törvényszéknek másodfoku itélete, ez a járásbiróság hatáskörébe utalt ügyekben hozott itélet;

f) végül összbüntetést kiszabó elsőbirósági itélet, tekintet nélkül arra, hogy az itéletet a járásbiróság vagy a törvényszék hozta (518. §.).

44. Esküdtbiróság itélete ellen érvényesithető semmiségi okok.

427. §.

A 426. §. 1. pontja esetében a semmiségi panasznak a 384. és 385. §-ban meghatározott alaki és anyagi, továbbá még a következő alaki semmiségi okok alapján van helye:

1. ha az esküdtszék nem volt szabályszerüen alakitva (342—347. §§.);

2. ha az esküdtszék határozatának hozásánál szavazott esküdteknek bármelyike nem volt jelen az egész főtárgyalás tartama alatt (318. §.);

3. ha a határozat hozásában olyan esküdt vett részt, kire nézve a 343. §-ban meghatározott kizáró okok valamelyike fennforgott, kivéve, ha a semmiségi panaszszal élőnek a kizáró okról tudomása volt, de ezt az esküdtszék alakitásakor nem érvényesitette;

4. ha a kérdések feltevésénél a 354—361. §-oknak parancsoló rendelkezései meg voltak sértve;

5. ha az elnök befejező fejtegetésében (363. §.), illetőleg a 366. §. esetében az esküdteknek téves, vagy nem a 363. és 366. §-ok rendelkezéseinek megfelelő jogi felvilágositást adott;

6. ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos vagy önmagának ellentmondó.

A vádlott a jelen §. 4., 5. vagy 6. pontjában megjelölt semmiségi okokat csak akkor érvényesitheti, ha kétségtelen, hogy azok érdekeinek sérelmével jártak; a vádló pedig csak akkor, ha azok a vád érdekét sértették és különösen a 4. és 6. pontok alatt meghatározottakat csak abban az esetben, ha miattuk a főtárgyalás folyamán felszólalt, vagy semmiségi panaszát bejelentette.

A jelen §. 1. és 2. pontjában megjelölt semmiségi okok hivatalból veendők figyelembe.

A 384. és 385. §-okban meghatározott semmiségi okok az e §-okban megállapitott megszoritásokkal érvényesithetők és veendők hivatalból figyelembe.

Jegyzet: 1. Az esküdtbiróság itélete ellen első sorban azon okok alapján lehet semmiségi panaszszal élni, mely okok a törvényszék itélete ellen használt felebbezésben mint semmiségi okok érvényesithetők (384., 385. §§.); ezzel a szabálylyal szoros összefüggésben áll a 427. §. utolsó bekezdése, mely kijelenti, hogy e semmiségi okok a 384. és 385. §-okban megállapitott A) *megszoritásokkal* érvényesithetők és *B)* veendők *hivatalból* figyelembe.

Ad *A)* A *„megszoritások“* a következők (384. §. 3. bek.):

a) Ha közvetlen idézés törvényellenesen lett elrendelve (281. §.; 384. §. 2. és 3. bek.); ha oly szabálytalanság vagy mulasztás lett elkövetve, melyet a törvény semmiség terhe alatt tilt (384. §. 5. pont és 3. bek.); ha semmis vallomásról, vizsgálati cselekményről felvett vagy más oly irat olvastatott fel, melyet a törvény szerint

nem lett volna szabad felolvasni s melynek felolvasását a perorvoslatot használó ellenezte (384. §. 8. pont és 3. bek.), végül, ha a bíróság a perorvoslatot használónak a főtárgyaláson tett inditványa felett nem határozott vagy inditványa ellenére, illetőleg ellenzése daczára a főtárgyaláson oly közbeszóló határozatot hozott, mely a törvénynek a vád, vagy a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét sértette meg, illetőleg tévesen alkalmazta (384. §. 9. pont és 3. bek.): *semmiségi panaszt csak akkor lehet használni, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az itéletre befolyással volt* (384. §. 3. bek.).

b) A főtárgyaláson tett intézkedés, elkövetett mulasztás vagy hozott közbeszóló határozat ellen nem használható semmiségi panasz, ha azt az illető fél a sérelmes intézkedés megtétele vagy a mulasztás elkövetése alkalmával, illetőleg a sérelmes közbeszóló határozat kihirdetésekor azonnal be nem jelentette (384. §. 4. bek.).

Ad *B) Hivatalból* pedig a 384. és 385. §§-ban meghatározott alaki s anyagi semmiségi okok következő esetekben veendők figyelembe:

a) *Az alaki semmiségi okok akkor:* ha az itélőbiróság nem volt törvényesen alakitva (384. §. 1. pont); — ha az itélethozásban oly biró is részt vett, a ki nem volt jelen az egész főtárgyaláson (384. §. 3. pont); — ha az itélőbiróság hatáskörét tullépte vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki (384. §. 4. pont); ha a főtárgyalást olyan egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetetlennek nyilvánitja, ideértve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező (384. §. 6. pont); ha az itélet rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás az itélet rendelkező részének ellenmond (384. §. 10. pont); végül, ha az itélet törvényszerü vád nélkül volt hozva (384. §. 11. pont); ez utóbbi semmiségi ok azonban csak akkor veendő hivatalból figyelembe, ha a vádlott elitéltetett (384. §. utolsó bek.).

b) Az anyagi semmiségi okok akkor veendők hivatalból figyelembe, ha a vádlott sérelmére szolgáltak (385. §. utolsó bek.).

2. Az esküdtbiróság specziális szervezetére s eljárására tekintettel még a következő *alaki* semmiségi okokat ismeri a törvény, melyek az általános (384. §.) alaki semmiségi okokon felül vannak megállapitva:

a) Ha az esküdtszék nem volt szabályszerüen alakitva. Az esküdtszék akkor van szabályszerüen alakitva, ha a Bp. 342—347.

§-ainak az *alakitásra* vonatkozó parancsoló rendelkezései meg voltak tartva.

A törvény itt általánosságban utal a 342—347. §-ra; ebből azonban nem következik, hogy az ezen §§-ban levő minden jelentéktelen szabály megsértése hivatalból észlelendő semmiségi ok. Igy a 342. §. pl. előirja, hogy a vádlottat először személyes viszonyaira kell kihallgatni; ha ez elmarad, ez nem semmiségi ok, mert lényegtelen s mert az esküdtszék megalakitására nem tartozik. Lényeges azonban az a szabály, mely előirja, hogy az esküdtszék a felek jelenlétében alakitandó meg; igy határozott a Curia is (B. T. 55. k. 70. lap.) Ilyen megalakitási szabály a 342. §-ban az, hogy minden ügyre külön kell az esküdtszéket megalakitani; s hogy 26, illetve 24 esküdtnek kell jelen lenni (v. ö. 343. §. magy.) stb. Szabályként állithatjuk fel, hogy a 342—347. §§. intézkedései közül azoknak megszegése vezet megsemmisitésre, melyek az esküdtszék megalakitásának lényegére vonatkoznak.

b) Ha az esküdtszék határozatának hozásánál szavazott esküdtek bármelyike nem volt jelen az egész főtárgyalás tartama alatt. Ez a rendelkezés sanctiója a 348. §. 2. bek.-ben foglalt ama szabálynak, mely szerint: *„az esküdtszék tagjai és a póteskü dtek kötelesek az egész főtárgyaláson az itélet kihirdetéséig jelen lenni.“* — E szabály megsértése csak akkor semmiségi ok, ha oly esküdt volt távol, a ki a verdikt hozásánál szavazott; tehát, ha a póteskü dt nem volt folytonosan jelen, az csak akkor semmiségi ok, ha a póteskü dt a tárgyalás folyamán valamely rendes esküdt helyére lépett, s a határozat hozásánál szavazott.

Hasonlókép nem lehet e czimen semmiségi panaszszal élni akkor sem, ha a biróság az esküdtek meghallgatása nélkül felmentő itéletet hozott (inditvány hiányából vagy mert a vád tárgyában már korábban jogerős itéletet hozak stb.), ilyen esetben az esküdtek nem hoztak határozatot, következéskép a távol volt esküdt a határozathozásban nem is vehetett részt (352. §. 2. bek.).

A jelzett semmiségi ok érvényesitéséhez megkivántatik, hogy az esküdt *„a főtárgyalás tartama alatt“* volt távol. A főtárgyalás tartama kezdődik a főtárgyalás megnyitásával (301., 350. §§.), s végződik az itélet kihirdetésével (348. §. 2. bek.). Ezen idő alatt bármily rövid időre távozzék is valamelyik esküdt a tárgyaló teremből, a távollétel megállapitja a semmiségi okot. Miután az esküdtek jelenlétének az az indoka, hogy az esküdtek *közvetlen* érzéki benyomást nyerjenek a főtárgyaláson történtekről, ebből következik, hogy

a semmiségi ok nem forog fenn akkor, ha az esküdt a félbeszakitás idején távozott; vagy ha rövid időre a tárgyalás folyama alatt távozott ugyan, de az elnök erre az időre a tárgyalást felfüggesztette. A felfüggesztés történhetik kifejezetten, vagy hallgatag, ha t. i. az elnök látva az esküdt távozását, annak visszaérkeztéig a tárgyalást felfüggeszti. A semmiség elháritása végett szükséges ennek megtörténtét a főtárgyalási jegyzőkönyvbe feljegyezni. (331., 377. §§.)

c) *„Ha a határozat hozásában olyan esküdt vett részt, a kire nézve a 343. §-ban meghatározott kizáró okok valamelyike fennforgott.“* Ezek az okok a következők:

1. a kire nézve a jelen törvény 64. §-ának 1—4. pontjaiban felsorolt kizáró okoknak valamelyike forog fenn;[1])

2. a ki a vádlottnak elitéltetése vagy felmentése esetében hasznot remél vagy kártól tart;

3. kit az ügyben tanu vagy szakértő gyanánt már kihallgattak, illetőleg a főtárgyalásra megidéztek;

4. ki az ügyben mint esküdt, vádló, védő vagy a sértettnek képviselője müködött;

5. ki az állam hivatalos nyelvét nem érti;

6. a ki testi vagy szellemi fogyatkozása miatt, vagy azért, mert ellene bünvádi eljárás van folyamatban, vagy csőd vagy gondnokság alá helyezés van elrendelve, az esküdtek jegyzékébe nem lett volna felvehető, vagy a kire nézve eme körülmények később merültek fel.

Ez alapon azonban semmiségi panasz nem használható, ha a semmiségi panaszszal élőnek a kizáró okról tudomása volt, de ezt az esküdtszék alakitásakor nem érvényesitette. Ehhez képest a kifogást az esküdtszék megalakitásakor kell érvényesiteni, ha a kizáró okról a félnek *már akkor tudomása volt*, mert ha kifogást nem tett, a semmiségi panasz nem vehető figyelembe. Ezen időpont után bármikor tudta is meg a fél azt, hogy kizárandó esküdt van a jury közt, semmiségi panaszszal élhet, s nem köteles a kizárás tárgyában előterjesztést tenni; czélszerü azonban, ha ezt az elnök tudomására hozza; a ki a 348. §. 2. bekezdése alapján, ha a kifogás alapos, az esküdtet felmenti s annak helyére a póteskü dtet ülteti.

[1]) A 64. §. 1—4. pont következőleg szól:

1. a sértett, illetőleg a ki a bünc selekményt feljelentette (89. §.);

2. az, a ki a terheltnek vagy a sértettnek férje, vagy a ki az volt, továbbá jegyese;

3. a ki a vádlónak, a terheltnek, a sértettnek vagy képviselőjüknek, illetőleg a védőnek egyenes ágban rokona, vagy sógora, oldalágban rokona unokatestvérig bezárólag, nejének fivére, vagy nővérének férje:

4. a ki a terhelttel, a vádlóval, a sértettel vagy képviselőjükkel, illetőleg a védővel örökbefogadó, vagy nevelőszülői viszonyban van, ki valamelyiküknek gyámja, gondnoka, vagy a ki az volt.

d) „Ha a kérdések feltevésénél a 354—361. §-oknak parancsoló rendelkezései meg voltak sértve."

A kérdések föltételénél a törvény szabályai *positiv* vagy *negativ* tartalmuak; az előbbiek azt irják elő, hogy mit *kell*, — az utóbbiak pedig azt állapitják meg, hogy mit *nem szabad* tenni. A semmiség mindkét esetre vonatkozik. Positiv szabály pl. az, mely előirja, hogy: „a kérdéseket ugy kell feltenni, hogy azokra az esküdtek csupán „igen" vagy „nem" szóval felelhessenek." Ellenben negativ szabályt állit fel a 359. §. 2-ik bekezdése, mely szerint: „Sulyositó és enyhitő körülménynek fennforgása tekintetében az esküdtekhez kérdés nem intézhető." (v. ö. a 355., 356., 358., 359. §§. magyarázatát.)

e) „Ha az elnök befejező fejtegetésében (363. §.), illetőleg a a 366. §. esetében az esküdteknek *téves* vagy nem a 363., 366. §-ok rendelkezéseinek *megfelelő* jogi felvilágositást adott."

E semmiségi ok tehát akkor forog fenn, ha a befejező fejtegetés, illetőleg elnöki felvilágositás *téves* vagy nem *megfelelő*.

Hogy mikor *téves* vagy nem *megfelelő* a jogi fejtegetés, illetőleg elnöki felvilágositás, azt ugy állapithatjuk meg, ha azt vizsgáljuk, hogy ezen elnöki cselekménynek mit kell tartalmazni.

A fejtegetésnél az elnök utmutatást ad az esküdteknek feladatukról és müködésük köréről, megmagyarázza nekik az általuk megoldandó jogi kérdéseket, az alkalmazandó törvényeket, ezeknek a vád tárgyává tett bűncselekményre való alkalmazásánál irányadó szempontokat, végül a feltett kérdéseket (363. §. 2. bek.).

Felvilágositást az elnök akkor ad az esküdteknek, ha ezek többsége azt hiszi, hogy valamely jogi kérdésben bővebb felvilágositásra van szükségük. Ez szoros összefüggésben áll a fejtegetéssel s lényegileg nem más, mint annak kiegészitése (v. ö. 366. §. magyarázatát). A különbség csak az, hogy a pótlólagos fejtegetés szükebb mederben mozog, s csak arra a jogi kérdésre vonatkozik, a mire nézve az esküdtek eligazodni nem tudtak.

A mi már most a semmiségi okot illeti, az akkor forog fenn, ha az elnök befejező s pótfejtegetése *téves*, vagy nem *megfelelő*. Téves a fejtegetés akkor, ha az a jogszabályt félremagyarázza, s igy az a téves verdikt forrásává válik. A fejtegetés téves lehet ugy alaki, mint anyagjogi szempontból, mert az nemcsak a megoldandó anyagi kérdéseket, hanem az esküdtek perjogi feladatát is körvonalazza.

Nem „*megfelelő*" pedig a fejtegetés akkor, ha az nem terjesz-

kedik ki a fejtegetésbe felveendő minden kérdésre, vagy ha az *többet* foglal magában. Az *előbbi* eset fennforog, ha pl. az elnök nem magyarázza meg a megoldandó jogi kérdések valamelyikét. Teszem azt a főkérdés gyilkosságra, a kisegitő kérdés halált okozó sulyos testi sértésre szól, az elnök azonban csak a gyilkosság alkotó elemeit magyarázza meg, a halált okozó sulyos testisértését ellenben nem. Azt, hogy mire terjeszkedjék ki a jogi fejtegetés, az elnök határozza meg. (V. ö. 363. §. magyarázatánál a 3. sz. jegyzetet.) Ebben őt sem a felek, sem a bíróság nem ellenőrzik (363. §. 4. bek.), s csak az esküdtek kérhetik annak kiegészitését (366. §.), s igy miután a nem megfelelő fejtegetés miatt semmiségi panasz használható, annak a felek részéről való ellenőrzése csak a semmiségi panasz révén történhetik; de az első fokon a fejtegetés hiányosságának kiegészitését a felek nem kérhetik.

Nem megfelelő továbbá a fejtegetés akkor, ha az kelleténél (363. §. 2. bek. 366. §.) többet foglal magában. Ez leginkább akkor forog fenn, ha az elnök fejtegetésében a bizonyitás eredményéről vagy a bizonyitékok mérlegelése tekintetében véleményt nyilvánit, mert szerfölött nehéz a jogi fogalmak *concretisálásánál* a bizonyitékok óvatos és olykép való kikerülése, hogy a jogi fogalom is meg legyen magyarázva s el legyen kerülve annak kiemelése, hogy az elnök a jogi fogalomnak megfelelő tényt bebizonyitottnak tartja-e vagy nem.

A mi ezen semmiségi ok felülvizsgálatának alapját illeti, erre nézve utalunk a 363. §. utolsó bekezdésére, mely szerint a felek bármelyikének kivánatára az elnök fejtegetésének a jogi kérdésekre vonatkozó része a jegyzőkönyvbe felveendő. Ezt a kérelmet a fél nem köteles előterjeszteni; miután azonban ez a semmiségi ok csak akkor vizsgálható felül, ha az elnök jogi fejtegetése a főtárgyalási jegyzőkönyvbe foglaltatott, ez esetben, ha e tárgyban a fél semmiségi panaszszal élt, de a fejtegetés jegyzőkönyvbe iktatását nem kérte, a jogi fejtegetés hivatalból jegyzőkönyvbe veendő.

f) Ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos vagy önmagának ellenmondó. Ezek az esetek a helyesbitő eljárás *anyagi esetei.* (370. §.)

Miután pedig a felsorolt esetekben az elsőbiróság köteles a helyesbitő eljárást elrendelni, nyilvánvaló, hogy a jelzett semmiségi ok akkor forog fenn, ha az elsőbiróság a helyesbitő eljárást nem rendelte el.

3. Az esküdtbiróság itélete ellen a 427. §. 4., 5., 6. pontja alap-

ján használható semmiségi panasz érvényesitésének specziális feltételei vannak.

E föltételek egyike a vádlóra, s a vádlottra nézve ugyanazonos, a másik pedig csak a vádlóra vonatkozik.

A vádlóra s vádlottra egyaránt érvényes közös szabály szerint a 427. §. 4., 5., 6. pontjaiban meghatározott semmiségi ok csak akkor érvényesithető, ha az a vádlott, illetőleg a vádló *„érdekét sérti.“* Azt, hogy a semmiségi ok a felek érdekét sérti-e, vagy nem, a Curia állapitja meg. Az *„érdek“* fogalma az illető félnek perbeli állásában nyeri magyarázatát; a mi a védelem érvényesülését sérti, az egyben a vádlott érdekét is sérti, a mi pedig a vád képviseletére s érvényesülésére kedvezőtlen, az a vád érdekét sérti.

Tegyük fel, hogy a semmiségi panasz az elnök téves jogi fejtegetésére van alapitva (427. §. 5. p.); pl. a vád fenyegetéssel elkövetett rablásra irányult, s az elnök a Btk. 347. §-ában meghatározott fenyegetés fogalmát helytelenül magyarázta meg, s a zsarolás alkatelemét képező kisebb foku fenyegetést is alkalmasnak jelentette ki a rablás elkövetési cselekedete gyanánt, ez téves; ámde csak akkor nyujt alapot a semmiségi panaszra, ha az a vádlott érdekeinek sérelmével járt; vagyis, ha az esküdtek rablás miatt itélték el a vádlottat; ellenben, ha a rablást nem állapitotta meg a jury, s csupán zsarolás miatt marasztalta el a vádlottat, e czimen semmiségi panasz nem használható, mert a téves jogi fejtegetés a vádlott érdekeit nem sértette.

A semmiségi panasz érvényesithetése szempontjából *csak* a vádlóra állit fel szabályt a 427. §. második bekezdésének ama rendelkezése, mely szerint *a vádló a 427. §. 4. és 6. pontjaiban meghatározott semmiségi okokat csak akkor érvényesitheti, ha*

a) miattuk a főtárgyalás folyamán felszólalt, vagy

b) semmiségi panaszát bejelentette. A felszólalás a semmiségi panasz mellett disjunctive van felemlitve, tehát vagy az egyik vagy a másik föltételt kell a vádlónak teljesiteni.

ad a) A felszólalás alakiságát a törvény nem határozza meg s igy a vádlótól függ, hogy azt inditvány vagy kifogás alakjában terjeszti-e elő. Fontos azonban az időpont, a mikor e tárgyban felszólalhat. A 363. §. magyarázata kapcsán (2. sz. jegyzet), ki lett fejtve, hogy a biróság által megállapitott kérdéseket vita tárgyává a felek nem tehetik; miután azonban a feleknek a bűnösség kérdésére vonatkozó előterjesztései (362. §.) után a kérdések módositha-tók (363. §. első bek.), legczélszerübb, ha a vádló a kérdések felté-

telére alapitott semmiségi panasz föltételéhez szükséges felszólalását a vádinditványban teszi meg.

Ha pedig a semmiségi panaszt arra akarja alapitani, hogy az esküdtek határozata lényegében homályos, hiányos vagy önmagának ellenmondó: akkor kell felszólalnia, mikor az esküdtek főnöke a verdiktet kihirdette (369. §.), mert a helyesbitő eljárás (370. §.) tárgyában is ekkor kell nyilatkozni és mert a jelzett semmiségi ok nem más, mint a helyesbitő eljárás elmulasztásának folyománya.

Habár a törvény azt jelenti ki, hogy a vádlónak a semmiségi ok tárgyában a *„főtárgyalás folyamán"* kell felszólalni, ez csak a fentiek értelmében magyarázható, mert a felszólalás azt jelenti, hogy a vádló az elsőbiróság előtt a biróság helytelen intézkedését oly időben kisértette meg orvosolni, a mikor az még a főtárgyalás technikájára tekintettel az első fokon lehetséges volt, felszólalása azonban eredményre nem vezetett. Tehát, ha a semmiségi ok a kérdés feltételében van: addig kell felszólalni, mig a kérdések módosithatók; ennek minimális határideje a perbeszéd, maximális határideje pedig az az időpont, midőn a kérdéseket az elnöknek alá kell irnia. (363. §.)

Ha pedig a semmiségi ok a verdiktben van (homályos, hiányos stb. 427. §. 6. p.), addig kell a felszólalást megtenni, a mig a verdikt helyesbitése elrendelhető; vagyis mindaddig, mig csak az elnök ki nem jelenti, hogy a helyesbitő eljárásnak nincs helye, s igy ki fogja hirdetni az esküdtek végleges határozatát. (372. §.) E tárgyban ez a felszólalás végső határideje.

Ha a vádló az emlitett időben fel nem szólalt, a semmiségi panaszt vissza kell utasitani, mert azt a jelzett föltétel hiánya esetében a törvény kizárja (427. §. 2. bek.); a visszautasitás az esküdtbiróság hatáskörébe tartozik, s a Curia csak akkor intézkedik, ha e tárgyban az alsófoku biróság nem intézkedett. (434. §. 3. bek.)

ad b) Mint emlitve volt, a tárgyalás alatt levő semmiségi ok másik — alternativ — föltétele az, hogy a vádló e miatt semmiségi panaszt jelentsen be. E semmiségi panasz bejelentésének határidejére nézve kiemeljük, hogy a törvény eme rendelkezésében *„ha miattuk a főtárgyalás folyamán felszólalt vagy semmiségi panaszát bejelentette"* ez a rendelkezés: a *„főtárgyalás folyamán"*, nemcsak a felszólalásra, hanem a semmiségi panaszra is vonatkozik; a mi nyilvánvaló, mert ha ez nem igy volna, akkor semmi értelme sem lenne annak a kijelentésnek, hogy a vádló érdekében a 427. §. 4. és

6. pontjaiban meghatározott semmiségi ok csak akkor vehető figyelembe, ha e miatt semmiségi panaszt jelentett be; mert a 427. §. utolsóelőtti bekezdése megmondja, hogy csak a 427. §. 1-ső és 2-ik pontjában meghatározott semmiségi okok veendők hivatalból figyelembe, tehát ebben implicite ki van mondva, hogy a többiek csak akkor, ha a fél semmiségi panaszszal élt. Ebből következik, hogy a Curia a vádló által a 427. §. 4. 6. pontjaira alapitott semmiségi panaszt csak akkor veheti figyelembe, ha a semmis cselekmény elkövetése után a vádló nyomban semmiségi panaszt jelentett be. Az általános alaki semmiségi okoknál a törvény ezt szabatosabban ekként fejezi ki: *„A főtárgyaláson tett intézkedés — — — ellen nem használható perorvoslat, ha azt a fél a sérelmes intézkedés megtétele után — — — azonnal be nem jelentette.“* (384. §. utolsóelőtti bekezdés.) S igy a vádló a 427. §. 4. 6. p. alapján csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha a véglegesen megállapitott kérdések, illetőleg a hibátlannak talált verdikt felolvasása (363. §. első bek., illetőleg 372. §.) után a semmiségi panaszt azonnal bejelentette.

Ha tehát a vádló sem felszólalást nem tett, sem semmiségi panaszt nem jelentett be az a) b) alatt emlitett időben s a 427. §. 4., 6. pontjaira alapitott semmiségi panaszát akkor jelenti be, mikor a többi semmiségi okokra is be kell azt jelentenie, vagyis akkor, midőn az itéletet kihirdették (388. §. 2-ik bek., 430. §. 3-ik bek.), a semmiségi panaszt, vagy ha az más czimen is van használva, annak a 427. §. 4. 6. pontjaira alapitott részét, mint törvényben kizártat, vissza kell utasitani. (434. §. 3. bek., 389. §.)

4. Esküdtbiróság itélete tárgyában a következő semmiségi okok veendők *hivatalból figyelembe* (427. §. utolsóelőtti bek.):

a) Az 1. sz. jegyzetben *B)* alatt felsoroltak;

b) ha az esküdtszék nem volt szabályszerüen alakitva (v. ö. 2. sz. jegyzet *a)* pont);

c) ha az esküdtszék határozatának hozásánál szavazott esküdtek bármelyike nem volt jelen az egész főtárgyalás tartama alatt. (V. ö. 6. sz. jegyzetnél *b)* pont.)

45. A kir. járásbiróságnak, a törvényszéknek s kir. itélőtáblának itélete ellen a Curia előtt érvényesithető semmiségi okok.

428. §.

A 426. §. 2., 3. és 4. pontjai esetében a semmiségi panasz a 384. és 385. §-okban meghatározott valamennyi semmiségi okra alapitható.

Mindazáltal a 426. §. 4. pontja esetében az az alaki semmiségi

ok, mely a felebbezésben nem volt felhozva, vagy melynek figyelembevételét a kir. itélőtábla mellőzte, a semmiségi panaszszal már nem érvényesithető.

A 426. §. 5. pontja esetében a semmiségi panasz az 556. §. harmadik bekezdése értelmében használható.

Jegyzet. 1. A Bp. 428. §. azokat a semmiségi okokat sorolja fel, melyek, — az esküdtbiróság itéletétől eltekintve, melyről a 427. §-ban volt szó, — a kir. törvényszéknek s a kir. itélőtáblának itélete ellen semmiségi panaszszal érvényesithetők.

Mindkét bíróságnál, t. i. a törvényszéknél s a kir. itélőtáblánál, két esetet kell megkülönböztetni. Az egyik eset az, midőn a kir. törvényszék, illetőleg kir. itélőtábla elsőfokban járt el; a második eset pedig az, midőn másodfokban hozott itéletet.

a) A törvényszék itélete ellen semmiségi panasz akkor használható, ha a törvényszék oly itéletet hozott, melyre nézve a felebbezés ki van zárva (426. §. 2. pont); t. i., ha a vádlottat egyedül oly bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely járásbiróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe van utalva (381. §. 2. p.). Minden más esetben a törvényszék itélete ellen a semmiségi okok miatt felebbezés használandó, melyet a kir. itélőtábla birál felül (382. §.) s ilyen esetben semmiségi panasz csak a másodbiróság itélete ellen használható, a mennyiben azt a törvény ki nem zárja (428. §. 2. bek.).

A kir. itélőtáblának mint elsőfoku bíróságnak itélete ellen semmiségi panasz a Curiához akkor használható, ha valaki a főtárgyalás alatt a tárgyalóteremben bűncselekményt követett el s a kir. itélőtábla e tárgyban azonnal itéletet vagy perdöntő határozatot hozott (333., 418. §§. első bek., 426. §. 4. pont.).

A most tárgyalt elsőfoku itéletek ellen az általános alaki és anyagi semmiségi okok semmiségi panaszszal érvényesithetők (428. §. első bek.). Ezen semmiségi okok használatánál az általános korlátozó intézkedések érvényesek, melyek az alaki semmiségi okokra nézve a 384. §. 2., 3., 4., 5. bekezdésében s a 386. §-ban; az anyagi okokra nézve pedig a 385. §. utolsó bekezdésében vannak felsorolva.

b) A kir. törvényszéknek s a kir. itélőtáblának másodfokban hozott itélete ellen szintén használható semmiségi panasz; itt azonban már a törvény több korlátozó rendelkezést tesz. És pedig:

1. A törvényszéknek másodfokban hozott itélete ellen semmiségi panasz az 556. §. 3. bekezdése értelmében használható (428. §. utolsó bekezdés). Vagyis: szabadságvesztéssel büntetendő vétségre

vagy ily vétség mellett még más vétségre, illetőleg kihágásra vonatkozó ügyben:

A vétséggel vádolt vagy a miatt elitélt, továbbá házastársa, törvényes képviselője és védője semmiségi panaszszal élhetnek: ha a bíróság a büntetőtörvénynek megfelelő rendelkezését nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta ama kérdésekben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely bűncselekmény tényálladékát; vagy hogy a beszámithatóságot, a bűnvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn.

A vádló ugyanezen ügyekben, vagyis szabadságvesztéssel büntetendő vétségre vagy ily vétség mellett még más vétségre, illetőleg kihágásra vonatkozó ügyben, használhat semmiségi panaszt, de csak akkor, ha a törvényszék olyan bűncselekményt, mely a törvény szerint büntett, — vétségnek vagy kihágásnak minősitett.

Miután a törvény 428. §. utolsó bekezdése járásbirósági ügyekben *csak* a most emlitett anyagi semmiségi okokat emeli ki olyanokul, melyek miatt semmiségi panasz használható, ebből következik, hogy más anyagi semmiségi ok miatt, — *alaki semmiségi ok miatt pedig ilyen ügyekben a semmiségi panasz általában ki van zárva.* Tehát a járásbiróság által elkövetett alaki sérelmet a kir. törvényszék végérvényesen orvosolja; ha pedig a *törvényszék mint másodfoku biróság követ el alaki semmiséget, az semmiféle perorvoslattal nem orvosolható.*

2. A kir. itélőtáblának, mint másodfoku birósagnak itélete ellen a semmiségi panasz a 384., 385. §-okban meghatározott valamennyi semmiségi okra alapitható (426. §. 4. pont, 428. §. első bekezdés). Mindazáltal *az az alaki semmiségi ok,* mely a felebbezésben nem volt felhozva, vagy melynek figyelembevételét a kir. itélőtábla mellőzte, a semmiségi panaszszal már nem érvényesithető (428. §. 2. bekezdés).

Ez a rendelkezés korlátozást csak az *alaki semmiségi* okokra állit fel, de az anyagiakra nem; miből következik, hogy egy és ugyanazon anyagi semmiségi ok a kir. itélőtáblánál felebbezéssel, a Curiánál pedig semmiségi panaszszal érvényesithető.

Az alaki semmiségre felállitott korlátozás, — mint a törvény szövegéből egész világosan kitünik, csak az elsőbiróságnál felmerült alaki semmiségi okokra vonatkozik; tehát ha a kir. itélőtábla követ el alaki semmiséget, az ellen a *384. §. szabályai szerint semmiségi panasz használható.*

A mi az elsőbiróság előtt felmerült alaki semmiségi okokat

illeti, azok a Curiánál nem érvényesithetők, ha az érdekelt a felebbezésben az alaki sérelmet fel nem hozta. Miután itt a *nem hivatalból* észlelendő semmiségi okokról van szó, mert a hivatalból észlelendőket *„felhozás"* nélkül is figyelembe kell venni, — ebből következik, hogy az elsőfokon felmerült hivatalból észlelendő semmiségi okokat a Curia akkor is méltatja, ha az a másodbirósánál át lett ugorva, vagyis ha azt sem a felebbező nem hozta fel, sem a kir. itélőtábla nem vette észre, ugyszintén akkor is, ha a másodbiróság a semmiségi ok fenforgását nem állapitotta meg; a Curia azonban ugy találja, hogy a hivatalból észlelendő szabálytalanság fenforog.

Nem érvényesithető a Curiánál az olyan alaki semmiségi ok, a melynek figyelembevételét a kir. itélőtábla mellőzte. *„Mellőzött"* semmiségi ok alatt a fél által érvényesitett, de a kir. itélőtábla által alaptalannak talált alaki semmiségi ok értendő. (V. ö. 422—424. §-nál 6. jegyzet alatt).

2. A törvény 428. §-a nem szól arról, hogy összbüntetést kiszabó elsőbirósági itélet ellen mily okok alapján használható semmiségi panasz (426. §. 6. pont); ezt azonban megmondja az 518. §. utolsóelőtti bekezdése, mely szerint összbüntetést kiszabó itélet ellen csak a büntetés kiszabása miatt, továbbá a 384. §. 1., 3., 4., 6. és 10. pontjaiban megjelölt semmiségi okok alapján lehet semmiségi panaszszal élni. A büntetés helytelen kiszabása anyagi semmiségi ok, melyre nézve a 385. §. 2., 3. pontja s az 518. §. 8. bekezdése a mérvadó.

46. A semmiségi ok hivatalból észlelésének kizárása.

429. §.

A kir. Curia hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedhetik, ha a közbevetett semmiségi panasz visszautasitandó vagy azért, mert semmiségi panasznak általában nincs helye, vagy azért, mert a használt semmiségi panasz nem érvényesithető.

Jegyzet. 1. A hivatalból észlelendő semmiségi ok figyelembevételének általános akadályai, melyek a kir. itélőtábla előtti eljárásban érvényesek, érvényesek a kir. Curiánál is. Két ilyen, a kir. itélőtáblára s a kir. Curiára közös akadály van, az egyik az, midőn a perorvoslatot azért kell visszautasitani, mert az a törvényben ki van zárva, elkésett, nem jogositottól van használva, vagy a semmiségi ok nincs megjelölve (389., 390., 391., 432. §§.); a másik pedig az, midőn az összes perorvoslatokat visszavonták; ilyen esetekben

fölülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye (394., 430. §. 3. bek.).

2. A 429. §. a hivatalból eszközlendő fölülvizsgálat általános akadályain (1. jegyzet) kivül két, specialiter a Curia előtti eljárásban érvényes okot állapit meg, melynek egyikének vagy másikának fenforgása esetében a kir. Curia hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok alapján sem intézkedhetik. Ezen okok egyike az, midőn a semmiségi panaszban felhozott ok miatt semmiségi panasznak általában nincs helye; a másik pedig az, midőn a használt semmiségi panasz nem érvényesithető.

Ezen okok egyikének vagy másikának fenforgása esetében a kir. Curia hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedhetik.

Hogy mikor nincs helye a semmiségi panasznak általában: azt a semmiségi panaszban felhozott oknak a semmiségi okokkal (384., 385., 427. §§.) való egybevetéséből tudjuk meg; ha a felhozott ok nincs ezek között, akkor a Curia hivatalból nem vizsgálhatja felül más szempontból sem az ügyet; a semmiségi panaszt, — az egyébként hivatalból észlelendő semmiségi ok figyelembevétele nélkül visszautasitja (434. §. 3. bek.). Miután a törvény taxative meghatározza az okokat, melyek alapján semmiségi panasznak van helye: e rendszerből következik, hogy a más okra alapitott semmiségi panasz a törvény szerint ki van zárva, tehát a 429. §. eme rendelkezését, „*ha semmiségi panasznak általában nincs helye*“, — akkép is értelmezhetjük, hogy ez az eset akkor forog fenn, ha a semmiségi panaszt a törvény kizárja (434. §. 3. bek.).

Nem intézkedhetik továbbá a Curia hivatalból figyelembeveendő semmiségi ok alapján sem, ha a semmiségi panasz nem érvényesithető. Azt, hogy a semmiségi panasz mikor nem érvényesithető: a 428. §. 2-ik bekezdése határozza meg.

47. A semmiségi panaszra jogositottak és a felebbezésre megállapitott szabályoknak kiterjesztése a semmiségi panaszra.

430. §.

Semmiségi panaszszal csak a főügyész, a közvédő és a 383. §. I., II. a) *és* b) *és III. 1. pontjaiban megnevezettek élhetnek az idézett pontok értelmében.*

A magánvádló csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha már a másodfoku biróság itéletének meghozása előtt képviselte a vádat.

A 386—390., 392., 394—396. §-ok rendelkezései a semmiségi panaszra nézve is megfelelően alkalmazandók.

Az a semmiségi panasz, melyben semmiségi ok megjelölve nincs, visszautasitandó. A 391. §-ban körülirt eljárásnak nincs helye.

Jegyzet: 1. A semmiségi panaszra jogositottakat a 430. § taxative sorolja fel, — ezek: a főügyész; a közvédő s ezeken kivül a kir. ügyészség (383. §. I.); a vádlott vagy helyette házastársa, ha pedig a vádlott nem teljes koru, törvényes képviselője (383. §. II. *a)*; a védő (383. §. II. *b)*; végül a fő- és pótmagánvádló (383. §. III. 1. pont).

Ha a semmiségi panaszra jogosultak csoportját összehasonlitjuk a felebbezésre jogosultakkal (v. ö. 383. §-t s annak magyarázatát), azt találjuk, hogy e két csoport nem födi egymást; mert a semmiségi panaszra jogosultak köre bizonyos vonatkozásban tágabb, mint a felebbezésre jogosultaké, bizonyos irányban pedig szükebb. Tágabb annyiban, a mennyiben a kir. itélőtábla előtt oly személyek is közremüködnek, a kik az első fokon nem szerepelnek (főügyész, közvédő), tehát ezeket, — a dolog természetéből folyólag — hasonlóképen fel kellett jogositani a semmiségi panasz jogával. Másrészt szükebb a kör azért, mert a vádlott örököse (383. §. II. *c)*, a sértett (383. §. III. 2.) s a sértett jogutóda (383. §. III. 3. pont) csak felebbezéssel élhetnek, de semmiségi panaszt nem használhatnak.

A mi a főügyész és ügyész semmiségi panaszra jogosultságát illeti, miután az ügyészi intézmény egységes és oszthatatlan, az első pillanatra ugy látszik, hogy a törvénybe szövegezési hiba csuszott be, mert e szerint a főügyész mellett az ügyész parallel használhatna semmiségi panaszt, sőt annak ellenére is, a mi az egységesség viszonyát forgatná fel.

Hogy azonban a 430. §-ban nincs szövegezési hiba, az a következőkből tünik ki: a Curia előtti eljárásra megállapitott szabályok alkalmazandók: *a)* esküdtbiróság itélete ellen (426. §. 1. p.); *b)* törvényszéknek olyan itélete ellen, melyre nézve a 381. §. 2-ik bekezdésének 2. pontja a felebbezést kizárja (426. §. 2. p.); s a törvényszéknek másodfokban hozott itélete ellen (426. §. 5. p.); *c)* a kir. itélőtáblának első- és másodfokban hozott itélete s első fokban hozott érdemleges végzése ellen (426. §. 3. pont); *d)* végül összbüntetést kiszabó elsőbirósági itélet ellen (426. §. 6. pont) használt semmiségi panasz esetében.

Az *a), b)* esetben a kir. ügyész; a *c)* alatti esetben a főügyész; a *d)* alatti esetben pedig a közvádnak az a képviselője jelenti be a semmiségi panaszt, a melyik az első fokban eljárt bíróság mellett van alkalmazva. Ebből látható, hogy a 430. §-ban a főügyész mellett nem azért van az ügyész is felemlitve, mintha ezt parallel semmiségi panasz illetné meg a főügyészszel, hanem azért, mert vagy az egyik, vagy a másik használhat semmiségi panaszt, a szerint, a mint olyan itélet forog szóban, a melyik hozatalánál az ügyész (esküdtbiróság stb.) vagy főügyész (kir. itélőtábla) müködött közre.

2. A semmiségi panaszra jogosultak a 383. §. értelmében használhatnak semmiségi panaszt; vagyis: a közvádló (főügyész, ügyész, ügyészségi megbizott, ez utóbbi a 426. §. 6. p. esetében) ugy a vádlott terhére, mint annak javára; a vádlott vagy annak házastársa s törvényes képviselője csak a vádlott javára, ez utóbbiak pedig a vádlottnak kifejezett akarata ellen is; a fő- és pótmagánvádló, de csak a vádlott terhére. Ez utóbbiak semmiségi panaszt csak akkor használhatnak, ha már a másodfoku itéletnek meghozatala előtt képviselték a vádat. Miután a törvény ezt a szabályt általában a *„magánvádlóra"* állitja fel (430. §. 2. bek.), miután magánvádló alatt a fő- s a pótmagánvádló értendő, e szerint főmagánvádra üldözendő cselekményeknél, ha az ügyész közérdekből átvette a vádképviseletet (41. §.), a főmagánvádló semmiségi panaszszal csak akkor élhet, ha a közvádló a másodfokban eljáró törvényszék itéletének hozatala előtt visszalépett a vád képviseletétől.

Ugyanez áll a pótmagánvádlóra is, azaz a pótmagánvádló is csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha a vádat még a másodbirósági itélet meghozatala előtt képviselte. Az nem vitás, ha a közvádló az elsőbirósági itélet hozatala előtt lépett vissza a vád képviseletétől, ellenben vitásnak látszik az, hogy mikor jöhet a sértett abba a helyzetbe, hogy az elsőbirósági itélet meghozatala *után*, de a *másodbirósági* itélet meghozatala előtt képviselje a vádat. Nem nehéz a kérdést eldönteni, ha kiemeljük, hogy a vád képviselete nemcsak a vádbeszédet jelenti, hanem magában foglalja mindama perjogi cselekményeket, melyek a vád érdekében teljesithetők; ilyen a felebbezés. Ha tehát pl. az ügyész a felmentő itéletben megnyugodott, de a sértett felebbezett (383. §. III. 2. *b*) p.), ez a felebbezéssel a vád képviseletét vette át (v. ö. 383. §-nál a 4. sz. jegyzetet) s igy a hozandó másodbirósági itélet ellen semmiségi panaszt használhat.

3. A 386—390., 392., 394—396. §§. rendelkezései a semmiségi panaszra is megfelelően alkalmazandók. Ezen rendelkezések a Curiára *„megfelelően"* alkalmazva a következők:

a) oly eljárási szabálynak megsértése miatt, mely a vádlott javára szolgál, a vádlott terhére semmiségi panasz nem használható (386. §.);

b) a fölülvizsgálat, — kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket (427. §. utolsóelőtti bekezdés, 428. §. első bek., 384. §. utolsó bek. s a 385. §. utolsó bek.) — csak az itéletnek semmiségi panaszszal megtámadott intézkedésére szoritkozik. A vádló részéről azonban, habár a vádlott terhére használt semmiségi panasz mindig a vádlott javára is használtnak tekintendő.

A vádlott büntetése egyedül a vádlónak a vádlott terhére használt semmiségi panasza esetében sulyosbitható. Miután a Curia a büntetést csak akkor módosithatja, ha az itélet megsemmisitése mellett nyomban itéletet is hoz (437. §. 3. bek.), ezen szabály a Curiánál csak a 385. §. 2. és 3. p. esetében érvényesülhet.

Ha a semmiségi panaszt használó vádlott javára szolgáló körülmény oly vádlott javára is fennforog, a ki perorvoslattal nem élt, az itélet ennek javára is megsemmisitendő (387. §);

c) a semmiségi panasz formalismusára nézve következő szabályok érvényesek: a semmiségi panaszra vonatkozó nyilatkozatok irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással tehetők s pedig azt rendszerint az itélet kihirdetése alkalmával azonnal be kell jelenteni; ha azonban az itéletet irásbeli uton közölték, a semmiségi panasz a kézbesitéstől számitott nyolc nap alatt adandó be. A vádlott házastársa s törvényes képviselője a vádlott részére nyitva álló határidőben élhetnek semmiségi panaszszal. A semmiségi panasz a bejelentés, illetőleg az itélet kézbesitése napjától számitott nyolcz nap alatt indokolható, az a bejelentésre nyitva álló idő alatt módositható, az indokolás pedig az előterjesztésére kitüzött határidő alatt kiegészithető.

A vádlottnak s védőjének a semmiségi panasz bejelentésekor előterjesztett kérelmére megengedendő, hogy a semmiségi panasz indokolását csak az itélet kézbesitésétől számitott nyolcz nap alatt nyujtsák be (388. §.);

d) a törvényben kizárt, az elkésett vagy nem jogositott által használt semmiségi panaszt az a biróság utasitja vissza, melynél bejelentették, illetőleg beadták (389., 432. §§.);

e) a semmiségi panasz bejelentésekor mindig világosan meg

kell jelölni, hogy a semmiségi panasz mily semmiségi ok miatt van használva (390. §.); ha ez nincs megjelölve, a semmiségi panasz visszautasitandó (434. §.), a nélkül, hogy a fél, — mint ez a felebbezésnél elő van irva, — annak pótlására volna felhivható (391., 430. §§. utolsó bekezdés);

Vitás az a kérdés, hogy a semmiségi ok mikor van szabatosan megjelölve. A B. J. T.-ban a tulzott formalismus ellen foglalt állást Heil; Baumgarten; Finkey; Vargha Ferenc; Neumann. Ma azonban már bizonyos megállapodás fejlődött ki a Curián, mely az igazság követelményének megfelel s a tulzott formalismust is kiküszöböli. E szerint: alaki okból használt semmiségi panasz esetében — a dolog természetéhez képest — megjelölendő a panasz tárgyává tett határozat vagy intézkedés. Anyagi szabálytalanság esetében, ha csak a szakaszra és annak valamelyik pontjára történik utalás és substantiálva nincs a panasz, a Curia a semmiségi panaszt egybeveti a főtárgyaláson előterjesztett védekezéssel s ugy vizsgálja felül a semmiségi panaszt. — Megjelölés hiánya miatt azonban csak akkor utasitja azt vissza, ha a perorvoslatot használó félnek akarata igy sem tudható ki. Igy pl. ha a vádlott tagad s csak a 385. §. 1. *a)* pontjára utal, a semmiségi panasz visszautasittatik; de ha teszem azt, lopásnál azzal védekezik, hogy a lopottnak állitott dolgot ajándékba kapta, az ügy tárgyalásra utaltatik.

f) a semmiségi panaszt egy példányban kell benyujtani s arról az ellenfél értesitendő; a ki a semmiségi panaszt s indokolását a bíróságnál megtekintheti és *ellenészrevételeit* a bíróságnál az iratok felterjesztéseig, közvetlenül a Curiánál pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéseig benyujthatja. Az ellenészrevételek bevárása végett azonban a felterjesztés el nem halasztható (392. §.);

g) a bejelentett semmiségi panasz mindaddig visszavonható, mig a Curia határozathozás czéljából a zárt ülést meg nem kezdette. A vádlott a házastársa részéről bejelentett semmiségi panaszt is visszavonhatja; a vádlott javára más arra jogosult által bejelentett semmiségi panaszt azonban a bejelentő a vádlott beleegyezése nélkül akkor sem vonhatja vissza, ha azt a vádlott akarata ellen jelentette volna be. Miután a védő csak a vádlott javára használhat perorvoslatot (383. §. II. *b)* pont), ennélfogva ez mindig csak a vádlott beleegyezésével vonhatja vissza a semmiségi panaszt.

A ki a semmiségi panaszt a bejelentésre kitüzött határidő alatt vonta vissza, azt a határidő leteltéig ujra bejelentheti. Ha az összes semmiségi panaszokat visszavonták, fölülvizsgálatnak még

hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye (394. §.). Ez utóbbi szabályra nézve v. ö. 429. §. magyarázatát;

h) a semmiségi panasz bejelentése az itélet semmiségi panaszszal megtámadott részének jogerőre emelkedését felfüggeszti (395. §.);

i) szabály szerint, ha a semmiségi panasz bejelentésére s indokolására nyitva álló idő valamennyi jogosultra nézve lejárt, a semmiségi panasz az ügy irataival együtt a kir. Curiához terjesztendő fel (396. §. első bek., 432. §. utolsó bek.). Ha azonban semmiségi panasz csak az ügyész részéről használtatott s csupán a vádlott terhére, az iratok a koronaügyészhez küldendők meg; hasonlókép jár el a Curia is, ha a semmiségi panaszt az érdekeltek — az ügyészt illetve főügyészt kivéve, — az iratok felterjesztése után vonták vissza. A koronaügyész az iratokat, a mennyiben a közvádló által bejelentett semmiségi panaszhoz hozzájárul, ennek felemlitésével haladék nélkül átteszi a Curiához; ellenkező esetben pedig annak kijelentésével, hogy a közvádló semmiségi panaszát visszavonja, az iratokat ahhoz a bírósághoz küldi, a melyik azt hozzá áttette, (a felterjesztő bíróság, vagy a Curia).

Ha a semmiségi panasz az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást, a bíróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni, ezt a felek megtekinthetik; sőt a felterjesztést másolatban ki is vehetik (396. §.).

48. Semmiségi panasz bejelentése.

431. §.

A kir. itélőtáblának elsőfoku itélete vagy érdemleges végzése (333., 418. §§.) ellen irányuló semmiségi panasz a kir. itélőtáblánál jelentendő be.

A felebbviteli főtárgyaláson jelen volt vagy képviselt jogosultak a kir. itélőtáblának másodfoku itélete ellen is e bíróságnál tartoznak semmiségi panaszukat bejelenteni.

Minden más esetben a semmiségi panasz az elsőfoku bíróságnál jelentendő be.

A kir. itélőtáblánál bejelentendő semmiségi panasznak indokolását ugyanott kell benyujtani. Jegyzőkönyvbe mondásának nincs helye.

A semmiségi panaszra és indokolására vonatkozó határozatait a kir. itélőtábla zárt ülésben hozza.

Ha a semmiségi panasz bejelentésére jogosultak a kir. itélőtábla főtárgyalásán mind jelen vagy képviselve voltak és valamelyikök semmiségi panaszszal élt, a kir. itélőtábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiához terjeszti fel.

Jegyzet: 1. A semmiségi panasz vagy a kir. itélőtáblánál vagy az elsőfoku bíróságnál jelentendő be.

A kir. itélőtáblánál a következő esetekben kell azt bejelenteni:

a) ha a kir. itélőtábla a főtárgyaláson elkövetett büncselekmény miatt elsőfokban hozott itéletet vagy perdöntő határozatot (333. 418. §§.) s a semmiségi panasz az ellen irányul;

b) ha oly fél használ semmiségi panaszt, a ki a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt.

Ha a semmiségi panaszt az *a) b)* pont alatti esetekben a kir. itélőtáblánál jelentették be, az indokolást is ott kell benyujtani; a mit jegyzőkönyvbe mondani nem lehet.

Az *a) b)* alatti eseteken kivül a semmiségi panaszt mindig az elsőbiróságnál kell bejelenteni.

2. A semmiségi panaszra és indokolására vonatkozó határozatait a kir. itélőtábla zárt ülésben hozza (431. §. 5. bek.). Itt a semmiségi panasz elfogadása vagy visszautasitása tárgyában (432. §. első bek.) hozandó határozatot kell érteni.

3. Semmiségi panasz esetében az iratokat az a biróság terjeszti fel, a melyik a semmiségi panaszt elfogadta (432. §. 3. bek.). Ha azonban másodbirósági itéletről van szó és a jogosultak nem voltak mind jelen a felebbviteli főtárgyaláson, akkor a felterjesztést az elsőbiróság teljesiti, jóllehet a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt felek semmiségi panasza elfogadása tárgyában a kir. itélőtábla határozott, mert az itélet kihirdetése tárgyában folytatólag az elsőbiróság intézkedett (425. §. 2. bek.).

Ha ellenben a jogosultak a felebbviteli főtárgyaláson valamennyien jelen voltak, az iratokat a kir. itélőtábla felküldi a Curiához a nélkül, hogy a másodbirósági itéletet az elsőbirósággal közölné.

49. A semmiségi panasz visszautasitása.

432. §.

A törvényben kizárt, valamint az elkésetten, vagy arra nem jogosult egyén részéről használt semmiségi panaszt és indokolását, illetőleg az érvényesiteni kivánt semmiségi oknak megjelölése nél-

kül beadott indokolást az a bíróság utasitja vissza, melynél bejelentették, illetőleg beadták.

E végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés esetében utasitható vissza.

Visszautasitás esetén kivül a semmiségi panasz, a bejelentésére és indokolására nyitva álló határidőnek valamennyi jogosultra nézve való lejárta után, az indokolással s az ügy többi irataival együtt a kir. Curiához terjesztendő fel.

Jegyzet: 1. Mint a felebbezésnél (389. §.), épp ugy a semmiségi panasznál is, az a bíróság, a hol a bejelentés történt, nemcsak azt vizsgálja, — mint a joggyakorlat szerint eddig történt, — hogy a semmiségi panasz kellő időben adatott-e be, hanem ezen felül azt is megbirálja, hogy: *a)* a semmiségi panasz nincs-e a törvényben kizárva; *b)* arra jogosult egyén élt-e azzal; *c)* meg van-e tüzetesen jelölve az érvényesiteni kivánt semmiségi ok.

Ha ezen feltételek valamelyike hiányzik, a semmiségi panaszt az a bíróság utasitja vissza, melynél azt bejelentették, illetőleg beadták. E végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés esetében utasitható vissza.

2. Annak meghatározása végett, hogy a semmiségi panasz a törvényben ki van-e zárva, a Bp. 427. s 428. §-aiból kell kiindulni; ha a semmiségi panasz nem az itt meghatározott okok valamelyikére van alapitva, az *„törvényben ki van zárva"*, ezenkivül figyelembe kell venni azokat a speciális feltételeket is, melyekhez bizonyos esetekben a semmiségi panasz kötve van. Igy pl. a vádló a 427. §. 4. és 6. pontjaiban meghatározott semmiségi okokat csak akkor érvényesitheti, ha miattuk a főtárgyaláson felszólalt, ha ez meg nem történt, a semmiségi panasz a törvény által ki van zárva. Ilyen korlátozó feltétel továbbá az, a melyik 384. §. utolsóelőtti s a 428. §. 2-ik bekezdésében van meghatározva stb. Össze nem szabad azonban e föltételekkel zavarni azokat, melyek isoláltan nem s csakis az ügygyel összefüggésben birálhatók el. Ilyen pl. az az eset, midőn azt kell eldönteni, hogy a semmiségi ok a vádlott érdekeinek sérelmével járt-e vagy sem (427. §. 2. bek.). Ezek fennforgása tárgyában csak a Curia határozhat.

3. Visszautasitandó a semmiségi panasz, ha azt arra nem jogosult adta vagy jelentette be. A jogosultak körét a 430. §. határozván meg, v. ö. ezen §. magyarázatát.

4. Végül vissza kell utasitani a semmiségi panaszt, ha az érvényesiteni kivánt semmiségi ok abban nincs megjelölve. A feleb-

bezésnél láttuk, hogy ha a felebbezésben nincs megjelölve, hogy azt a felebbező mily ok miatt használja, a felebbezést kiegészités végett vissza kell adni (391. §.). Ez az eljárás semmiségi panasznál nem követhető (430. §. utolsó bekezdés). Miután azonban a visszautasitó végzés ellen felfolyamodás használható, fölmerül a kérdés, hogy a semiségi panasz emlitett hiánya a felfolyamodásban pótolható-e? Miután a törvény tiltó rendelkezésének (430. §. utolsó bek.) kijátszása volna, ha a semmiségi ok a felfolyamodásban jelöltetnék meg, azt ily alakban sem lehet elfogadni.

5. Ha a semmiségi panaszt a bíróság elfogadta, azt az iratokkal együtt a Curiához terjeszti föl. A fölterjesztés közvetlenül történik a Curiához.

50. Ülésen kivüli intézkedés.

433. §.

A kir. Curián az ügy előadója és a tanácselnök ülésen kivül intézkednek az iratok kiegészitése és az alsóbb foku bíróság felvilágositó jelentése tárgyában.

A vonatkozó rendelvény az elsőfoku bírósághoz közvetlenül is intézhető.

Az ügyeknek tárgyalásra utasitása is rendszerint ülésen kivül történik.

Ha a tanácselnök és az előadó eltérő nézeten vannak, az ügy tanácsülésben intézendő el.

A mennyiben az alábbi §-ok eltérést nem állapitanak meg, a tanácsülés a kir. Curiánál is a 399. §-ban foglalt szabályok szerint tartandó.

Jegyzet: 1. A kir. Curia ülésen kivül következő esetekben intézkedik:

a) Iratok kiegészitése tárgyában. A kiegészités nem a bizonyitásra vonatkozik, hanem kizárólag az iratok technikai kiegészitésére, mert a bizonyitás kiegészitése csak tárgyaláson s csupán abban az esetben rendelhető el, ha a Curia az itéletet megsemmisiti (437. §. 5. bek.);

b) alsóbb foku bíróság felvilágositó jelentése tárgyában. Ez összefügg a 396. §. utolsóelőtti bekezdésével, mely a Curiánál is alkalmazandó (430. §. 3. bek.) s mely szerint, ha a semmiségi panasz az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást, a bíróság köteles azokra nézve a felterjesztésben nyilatkozni;

c) az ügynek tárgyalásra utasitása tárgyában. Ez azonban csak „*rendszerint*“ követendő szabály, mert kivételesen tanácsülésben kell intézkedni, ha a tanácselnök és az előadó eltérő nézeten vannak (433. §. utolsó bek.). Az eltérő nézet akkor merülhet föl, ha az vitás, hogy tárgyalásra bocsátandó-e az ügy s nem kell-e előbb oly kérdést eldönteni, mely tanácsülésbe tartozik. Pl. ha az előadó a főtárgyalást akarja kitüzni, a tanácselnök ellenben azt állitja, hogy a semmiségi panasz a törvényben ki van zárva, tehát azt vissza kell utasitani (434. §. 3. bek.). Ilyen esetben az előadó által javasolt tárgyalás kitüzése tárgyában is a tanács határoz.

2. A Curia az alsóbb foku birósághoz a 433. §. 2. bekezdése esetében rendelvényt intéz. A rendelvény az alsóbb foku birósághoz közvetlenül is „*intézhető*“; jóllehet ez a szabály facultativ, mindazáltal kivánatos, hogy közvetve, vagyis a kir. itélőtábla utján csak akkor intéztessék rendelvény az elsőbirósághoz, ha egyben a kir. itélőtáblától is kiván felvilágositást a Curia.

51. Tanácsülésbe utalt ügyek.

434. §.

Tanácsülésbe tartozik az elintézés a 400. §. 3. pontja esetében, vagy ha a kir. Curia a semmiségi esetet ugyanabban az ügyben hozott korábbi határozatával már felülvizsgálta.

Tanácsülésben intézkedik a kir. Curia a 400. §. 2. pontja esetében is, ha az előadó az ügyet tanácsülésre jelentette be és a tanács a felterjesztést hiányosnak találja.

Az elkésve bejelentett, a törvényben kizárt, korábbi határozatával már elbirált, továbbá a nem jogositott részéről, vagy a semmiségi ok megjelölése nélkül használt semmiségi panaszt és indokolást a kir. Curia visszautasitja, a mennyiben ezt az alsófoku biróság nem tette.

Ha a semmiségi panaszt az erre jogositott visszavonta, a kir. Curia az ügy iratait fölülvizsgálat nélkül visszaküldi.

Ha a kir. Curia a tanácsülésbe bejelentett ügyet nem oda tartozónak találja, azt tárgyalásra utasitja.

Jegyzet: 1. A kir. Curia tanácsülésben a következő esetekben intézkedik:

a) Ha a semmiségi panasz elkésett, a törvényben ki van zárva, vagy azt arra nem jogositott egyén terjesztette elő (434. §. első bek.);

b) ha a kir. Curia a semmiségi esetet ugyanabban az ügyben hozott korábbi határozatával már felülvizsgálta;

c) ha az előadó az ügyet tanácsülésre jelentette be, a Curia azonban a felterjesztést szabályellenesnek tartja s ez okból az iratok kiegészitése vagy a felebbezésben előadottakra nézve felvilágositás szükséges s ezek iránt ülésen kivül nem történt intézkedés (400. §. 2. p. 434. §. 2. bek.);

d) ha a semmiségi panaszban a semmiségi ok nincs megjelölve s igy azt vissza kell utasitani (434. §. 3. bek.);

e) ha a Curia összbüntetést megállapitó itéletet vizsgál felül (518. §. utolsó bekezdés).

2. A kir. Curia tanácsülésben végzéssel határoz (424., 439. §.) s pedig akkor is, ha kiegészitő intézkedést tesz (424. §.), mert rendelvényt csak ülésen kivül adhat ki (433. §. 2. bek.).

3. A semmiségi panaszt, mely érdemben felül nem vizsgálható (elkésett, törvényben kizárt, korábbi határozatával már elbirált, vagy a semmiségi ok megjelölése nélkül használtat; v. ö. 437—438. §. magyarázatánál a 9. sz. jegyzetet), a kir. Curia végzéssel visszautasitja; — a mennyiben ezt az alsóbiróság nem tette (434. §. 3. bekezdés).

4. Ha a semmiségi panaszt az arra jogositott visszavonta, a kir. Curia az ügy iratait felülvizsgálat nélkül visszaküldi; mely esetben az egyébként hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok sem birálható felül (v. ö. 429. §. magyarázatát).

5. Ha a Curia a tanácsülésbe bejelentett ügyet nem oda tartozónak tartja, azt tárgyalásra utasitja. Ez akkor történik, ha az 1. sz. jegyzet *a—e)* pontjaiban jelzett esetek egyike sem forog fenn.

52. Tárgyalásra utalt ügyek s tárgyalás a Curia előtt.

435. §.

Tárgyaláson birálandók el azok az ügyek, melyek ülésen kivül el nem intézhetők és a 434. §. értelmében tanácsülésbe nem tartoznak.

A 434. §. utolsó bekezdésének esetén kivül az előadó előterjesztésére (433. §. harmadik bekezdés) a tanácselnök utasitja az ügyeket tárgyalásra.

Ugyancsak a tanácselnök tüzi ki a tárgyalás határnapját.

A tárgyalásra a koronaügyész meghivandó.

A vádlott és a magánvádló a határnapról, ha Budapesten lakó megbizottat jelentettek be, ennek kezéhez kézbesitendő idézés-

sel, ellenkező esetben a tárgyalásra kitüzött ügyek jegyzékének a kir. Curia hirdető tábláján a tárgyalás előtt legalább tizenöt nappal való kifüggesztése utján értesitendők. Az idézésben figyelmeztetni kell a vádlottat és a magánvádlót, hogy a tárgyaláson megjelenhetnek ugyan, de csakis ügyvédjeik emelhetnek szót.

A fogva levő vádlott nem kisérhető a kir. Curia elé.

A kir. Curia, ha ezt az ügy körülményeinél fogva czélszerünek találja, hivatalból rendelhet védőt.

A felek az ügy iratait a kir. Curia hivatalos helyiségében a határnap kitüzése után, a tárgyalást megelőző második napig megtekinthetik.

436. §.

A tárgyalás a koronaügyésznek vagy helyettesének jelenléte nélkül nem tartható meg.

Más félnek vagy képviselőjének elmaradása miatt az ülés nem napolható el.

A vádlott kihallgatásának vagy bizonyitásfelvételnek a tárgyaláson nincs helye.

Az ügy előadása és a felek előterjesztései tekintetében a 418. és 421. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók, azzal az eltéréssel, hogy a vádlott és a magánvádló személyesen nem emelhetnek szót.

Jegyzet: 1. Tárgyaláson birálandók el azok az ügyek, melyek ülésen kivül el nem intézhetők (433. §.) és tanácsülésbe (434. §.) sem tartoznak. Miután — mint a 434. §-nál láttuk — a Curia tanácsülésben az ügyet érdemileg felül nem birálhatja s a semmiségi panaszt csak az alakszerüség szempontjából vizsgálja meg, azt a szabályt állithatjuk fel, hogy a Curia tárgyaláson határoz mindig, valahányszor a semmiségi panaszt érdemileg birálja felül. A Curia ugy az alaki, mint az anyagi okból használt semmiségi panaszt csak tárgyaláson birálhatja felül, tehát e tekintetben eltérőleg jár el, mint a kir. itélőtábla, mert ez az alaki semmiségi okokat tanácsülésben vizsgálja felül s az ügyet csak akkor utalja felebbviteli tárgyalásra, ha uj elsőfoku eljárás mellőzésével maga hoz itéletet (404. §. 1. 2. bek.).

2. Az ügynek tárgyalásra utalását vagy az előadó a tanácselnökkel egyetértőleg, vagy a Curia tanácsa rendeli el. Ülésen kivül történik az intézkedés, ha a tanácselnök s előadó e kérdésben egy nézeten vannak (433. §. 3. bek.), ha azonban nézeteltérés forog

fenn s az ügy tanácsülésbe utaltatott (433. §. utolsó bek.), a Curia tanácsa azonban azt látja, hogy tanácsülésben való intézkedésre nincs szükség, az ügyet tárgyalásra utalja (435. §. 2. bek.).

3. A Curia előtt tartott tárgyaláson kötelezőleg csak a koronaügyésznek kell jelen lenni; nélküle tárgyalás nem tartható (436. §. első bek.). A tárgyalás határnapjáról azonban értesiteni kell a vádlottat s — ha az eljárás magánvádra van folyamatban — a magánvádlót. Az értesités kétféleképen történik. Ha ugyanis a vádlott s a magánvádló Budapesten lakó megbizottat jelentettek be, ez a határnapról idézéssel értesittetik. Ha pedig Budapesten lakó megbizott nincs bejelentve, az értesités a tárgyalásra kitüzött ügyek jegyzékének a Curia hirdető tábláján való kifüggesztése utján történik. Az értesitő jegyzéket tárgyalás előtt legalább 15 nappal kell kifüggeszteni. Miután a törvény arról nem rendelkezik, hogy ha az értesités kézbesités utján történik, a valószinü kézbesités s a tárgyalás határnapja közé mennyi időnek kell esni; s miután a XVII. fejezetben elhelyezett 286. §. a Curia előtti eljárásban nem alkalmazandó (439. §.), ez okból ez az időköz teljesen közömbös s pedig annál inkább, mert a koronaügyészen kivül bármely fél maradjon is el a tárgyalásról, az a tárgyalás elnapolására nem vezethet (436. §. 2. bek.). Miután azonban a felek az iratokat megtekinthetik, sőt a tárgyalásra activ befolyást is gyakorolhatnak (418. §. 4. bek., 421. §., 436. §. 4. bek.), kivánatos, hogy a tárgyalás oly időre tüzessék ki, hogy — a mennyiben erről közvetlen irásbeli értesitésnek van helye (435. §. 5. bek.) — a felek az idézés vétele után a tárgyalásra kellőleg elkészülhessenek.

4. A felek a tárgyaláson személyesen megjelenhetnek ugyan, de csakis ügyvédeik emelhetnek szót, következésképen a tárgyalásban csak ügyvédük közvetitésével vehetnek részt a 418. és 421. §§-ban meghatározott módon.

A Curia előtt tartott tárgyaláson közvédő nincs, ellenben a felek ügyvédet küldhetnek oda, sőt a Curia, ha ezt az ügy körülményeinél fogva czélszerünek látja, hivatalból rendelhet védőt. A védő hivatalból való kirendeléseinek okait a törvény nem határozván meg, természetes, hogy itt az 56. §. szabályai nem kötelezők s a Curia ezen jogával mindig élhet, *„ha ezt az ügy körülményeinél fogva czélszerünek találja“*.

A védő kirendelésének módozatait a törvény a Curiára nézve nem szabályozza, mint a kir. itélőtáblánál ezt megtette (412. §.)

s igy a védő ülésen kivül vagy tanácsülésben is kirendelhető, mikor t. i. a tárgyalás kitüzése iránt történik intézkedés.

5. A vádlott kihallgatásának vagy bizonyitás felvételnek a tárgyaláson nincs helye (436. §. 3. bek.); ez a szabály természetes kiegészitő része amaz intézkedésnek, mely szerint a Curia köteles határozatát az alsóbiróság által valóknak elfogadott tényekre alapitani (437. §. első bek.). Ha a Curia a ténymegállapitás alapján nem határozhat, az itélet megsemmisitésével együtt uj eljárást rendel (437. §. 5. bek.).

6. A tárgyalás ugy történik, mint a kir. itélőtáblánál a *bizonyitás felvétele nélkül tartott felebbviteli tárgyalás*, azzal az eltéréssel, hogy a vádlott és a magánvádló személyesen nem emelhetnek szót. (436. §. utolsó bek.).

53. A Curia határozata.

437. §.

A kir. Curia köteles határozatát a 426. §. 1. pontja esetében az esküdtbiróság, ugyane §. 2. és 5. pontja esetében a törvényszék, egyébként a kir. itélőtábla által valóknak elfogadott tényekre alapitani.

Az alaki semmiségi okra nézve, ha az első vagy a másodfoku biróság a 384. §. rendelkezéseit sértette meg, a kir. Curia a 404. §. első és 3—7. bekezdéseiben foglalt szabályoknak megfelelő alkalmazásával, ha pedig a 427. §-ban felsorolt semmiségi okok valamelyike forog fenn, a 404. §. első és harmadik bekezdése értelmében határoz.

Az anyagi törvénynek a 385. vagy az 556. §-ba ütköző megsértése miatt az első- vagy másodfoku birósságnak, vagy mindkét alsóbb foku birósságnak itéletét egészben, vagy ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisiti és a törvénynek megfelelő itéletet hoz.

Az alaptalan semmiségi panaszt a kir. Curia elutasitja.

Ha anyagi semmiségi ok forog fenn (385. 556. §§.) és a büntető törvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan lényeges körülménynek megállapitását teszi szükségessé, melyet az eljárt biróság nem ismert fel, vagy mellőzött: a kir. Curia az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendel el és ezt az eljárt vagy más törvényszékre, esküdtbiróságra, illetőleg kir. itélőtáblára bizza.

Ha a kir. Curia esküdtbiróság hatáskörébe tartozó ügyben rendel el ujabb eljárást, meghagyhatja azt is, hogy az ujabb eljá-

rásban a korábbi esküdtbiróságnak sem birói, sem esküdt tagjai, vagy csak a birói, vagy csak az esküdt tagok ne müködjenek közre.

438. §.

Ha a kir. Curia az itéletet csupán az elitélt érdekében használt semmiségi panasz folytán, vagy hivatalból figyelembe vett semmiségi ok miatt semmisiti meg, az abban kimondott büntetésnél sulyosabbat nem állapithat meg.

Az ujabb eljárásra vagy itélethozásra utasitott biróság köteles a kir. Curia megállapitásait, amennyiben a tényállás az ujabb eljárás alatt nem változott, eljárása, illetőleg itélete alapjául elfogadni.

Jegyzet: 1. A 437. §. azt a szabályt állitja fel, hogy a Curia köteles határozatát az esküdtbiróság, a törvényszék, illetőleg a kir. itélőtábla által valóknak elfogadott tényekre alapitani; aszerint t. i., amint az esküdtbiróság, törvényszék vagy kir. itélőtábla itéletét vizsgálja felül.

Hol keresse és hol találja fel a Curia a valóknak elfogadott tényeket? Kétségtelen, hogy a főtárgyalásról felvett jegyzőkönyvben nem, mert az a főtárgyalás összes adatait s bizonyitékait tartalmazza, tehát nemcsak azokat, melyeket a biróság a bizonyitásnál felhasznált, hanem azokat is, melyeket mellőzött vagy megbizhatatlanoknak tartott.

A Curia ezekből csak azokat a tényeket veheti alapul, melyeket az alsóbb foku biróság „valóknak“ fogadott el. Miután a főtárgyalási jegyzőkönyv csak szabatos összegyüjtése az adatoknak, bizonyitékoknak s megörökitése a főtárgyaláson teljesitett perjogi cselekményeknek, nyilvánvaló, hogy azokat a tényeket, melyeket a biróság valóknak tartott, csakis az itéletben kereshetjük és találhatjuk fel, mert az itélet az, ahol a biróság megrögziti az ügy eldöntésére befolyással biró s általa figyelembe vett tényeket (328. §.) *Ha tehát a törvényszék vagy a kir. itélőtáblának itélete ellen van semmiségi panasz használva*, nem nehéz a Curiának megtalálni ama tényeket, melyekre határozatát alapithatja; sokkal nehezebb azonban helyzete akkor, ha az esküdtbiróság itéletét vizsgálja felül, mert ennek itélete tények helyett az esküdtek határozatát tartalmazza. Ebből kell tehát a Curiának kihalászni azt, hogy mit vettek az esküdtek valónak. Találóan jegyzi meg erre Schwarze: „Die Vergleichung der Feststellungen im Urtheile mit den einschlagenden Rechtsnormen, ist die Grundlage

der Prüfung. — — Dass bei Geschwornengerichtsurtheilen die obige Vergleichung eine ziemlich schwierige sein wird, weil bei den Mangel von Entscheidungsgründen in den, in die Fragen aufgenommenen Thatsachen nur ein sehr dürftiges, für eine nähere Prüfung nicht ausreichendes Material dargeboten wird, ist richtig; am wenigsten würde grade hier ein Rückgriff auf die Akten zulässig sein."[1])

A német birodalomban erős megtámadtatásokban részesült a német S. P. O.; s igen tekintélyes oldalról állittatott, hogy ezen a réven lehetetlenné van téve az, hogy a Reichsgericht az anyagi törvény megsértése esetén revideálja az esküdtbiróság itéletét;[2]) mert a főkérdésbe csak annyi ténykörülmény veendő fel, amennyi a tett individualisálásához szükséges; miután pedig ez a czél a legtöbb esetben már akkor el van érve, midőn még az összes tényálladéki ismérveknek megfelelő történeti események nincsenek a főkérdésbe felvéve, ebből következik, hogy a vád tárgyává tett factum amaz elemei, melyek az individualisátióhoz nem szükségesek, a főkérdésből kiszorulnak s ennek az lesz az eredménye, hogy a főkérdésbe fel nem vett körülményeket a legfőbb biróság anyagjogi szempontból nem birálhatja felül, mert azokat az itélet nem foglalja magában, tehát nem dönthető el, hogy az esküdtek mily tényeket fogadtak el „valóknak."

Büntető perrendtartásunk 355. §-a lényegileg megegyezik a külföldi törvényekkel, mert a főkérdésbe a törvényben meghatározott alkotó, vagyis jogi elemeken kivül csak a tett megkülömböztetésére alkalmas ténybeli körülmények veendők fel a mi törvényünk szerint is. Ámde két expediens biztositékot nyujthat arra nézve, hogy a Curia ne jusson oda, ahol a Reichsgericht van, amely helyzetben az anyagi semmiségi okokat a jelzett okból nem vizsgálhatja felül; az egyik a törvényben gyökerezik, a másik pedig a judikatura helyes fejlődésétől várható.

A büntető perrendtartás 355. §-ának utolsó bekezdése ugyanis előirja, hogy: „Ha valamely alkotó elem fenforgása tekintetében a felek eltérő inditványokat tettek: a vád alapjául szolgáló tett körülirásába a vitás kérdés eldöntésére alkalmas ténykörülmény is felveendő."

Eme nagyfontosságu szabály biztositékot nyujt az iránt,

[1]) *Hotzendorff:* Handbuch II. 292.

[2]) V. ö. *Stenglein* és *Mittelstädt* értekezéseit a Gerichtssaal XXXIV. k. 161., illetve XLIV. kötetében. 400. lap. *Kries:* Lehrbuch 615. lap.

hogy a vitás ténykérdés mindig belekerül az esküdtekhez intézett főkérdésbe, tehát a Curia mindig megállapithatja, hogy az esküdtbiróság mily tényeket vett „valóknak“ (437. §.); s igy felülvizsgálhatja azt, hogy a konkrét tényre helyesen lett-e a Btk. alkalmazva.

Ha pedig a vitás ténykérdés nem lett a főkérdésbe beleszőve, akkor az a büntető perrendtartás 355. §-ának rendelkezése ellenére lett szövegezve, tehát a felek ez esetben semmiségi panaszt használhatnak (427. §. 4. pont); s ily módon a biróság arra szoritható, hogy az uj főtárgyaláson a vitás ténykérdést a főkérdésbe felvegye, mert az ujabb eljárásra utasitott biróság köteles a Curia megállapitásait, — amennyiben a tényállás nem változott, — elfogadni (438. §. 2. bekezdés).

Mint emlitve volt, a főkérdésbe ama jogi elemeknek megfelelő tényelemek veendők fel, melyek az individualisátióhoz szükségesek, továbbá, melyek tekintetében a felek eltérő inditványokat tettek (355. §. utolsó bekezdés), miből következik, hogy azokat a ténykörülményeket, melyek sem az egyik, sem a másik csoportba nem tartoznak, nem kell felvenni a kérdésbe.

Megtörténhetik azonban, hogy az itélet kihirdetése után perorvoslatot használnak a felek pl. oly minősités miatt, mely nem volt a felek közt vita tárgya s a biróság arra nézve hivatalból tett fel kérdést; vagy ha a felek nem használtak egy bizonyos kérdésben perorvoslatot, de a Curia abban az irányban hivatalból vizsgálja felül az ügyet, mert azt találja, hogy a vádlott sérelmére anyagi semmiség követtetett el; ilyenkor valóban oly ténykörülmény forog fenn, melyet a biróság nem köteles a főkérdésbe foglalni, mert az sem nem szükséges az individualisátióhoz, sem ellentétes inditványokat nem tettek annak tárgyában a felek. A törvény mily rendelkezése alapján veendők fel a főkérdésbe ezek a ténykörülmények? Ez a tétel az, amelyikre fentebb utaltam azzal, hogy a judikatura mikénti alakulásától függ az, miszerint ily esetekben meg lesz-e nehezitve a Curia felülvizsgálata vagy nem. Ennél a tételnél nem lesz érdektelen és tanulság nélküli, ha felemlitjük, hogy a Reichsgericht miként jutott oda, ahol jelenleg van; s amely helyzetben — mint Stenglein és Mittelstädt panaszolják — nem képes anyagjogi szempontból felülbirálni a verdictet, mert az esküdtekhez intézett kérdésekből a ténykörülmények hiányoznak. Ebbe a helyzetbe a Reichsgericht — amint

Dalcke[1]) reámutat, — saját judikaturája folytán jutott. Ugyanis szorosan értelmezte a S. P. O. 293. §-át, mely szerint: „Die Hauptfrage beginnt mit den Worten: „Ist der Angeklagte schuldig?“ Sie muss die dem Angeklagten zur last gelegte That nach ihren gesetzlichen Merkmalen und unter Hervorhebung der zu ihrer Unterscheidung erforderlichen Umstände bezeichnen.“

Ezt az utóbbi tételt ugy magyarázta, hogy a főkérdésbe sem kevesebbet, sem többet nem szabad a ténykörülményekből felvenni, csak annyit, amennyi a tett identitásának meghatározásához szükséges, vagyis specialisálni a „tettet“ a főkérdésben nem lehet. Ennek azután az lett a következménye, hogy a főkérdésbe rendszerint csak az elkövetés helye, ideje s a sértett lettek felvéve; de kimaradtak onnan *azok a ténykörülmények, melyek a jogi alkotó elemeknek megfelelnek s igy természetes, hogy a Reichsgericht — legtöbbször — nem állapithatja meg, hogy annak az alkotó elemnek megfelelőleg, mely a semmiségi panasz szerint tévesen lett alkalmazva, mily ténykörülményt fogadott el a jury „valónak“.*

A Reichsgericht téves judikaturája azért keletkezett, mert abból a téves meggyőződésből indult ki, hogy a törvény az individualisátiót megköveteli s implicite a „tettnek“ specialisátióját tiltja. Holott a 293. §-hoz az indokolás ezeket mondja:

„Ob und inwieweit nach der Lage des einzelnen Falles eine Specialisirung im weiteren Umfange (d. h. als zur Individualisirung erforderlich) wünschenwerth sei, muss der Prüfung des Richters anheimfallen.“

A német büntető perrendtartás indokolása kétségtelenül a leghelyesebb nyomon jár; sem a német, sem a magyar, sem más külföldi törvény nem tiltja a specialisátiót, vagyis oly ténykörülményeknek a kérdésbe való foglalását, melyek a tett individualisálásához már nem szükségesek; ebből az következik ugyan, hogy azokat nem is kell a kérdésbe — rendszerint — felvenni, ha azonban a biróság jogérzéke azt mondja, hogy valamely tényálladéki ismérv vitás lehet, akkor az annak megfelelő ténykörülményt vegye fel a kérdésbe akkor is, ha azt a felek nem tették vita tárgyává, vagy ha a tett individualisálásához nem is szükséges. Sajnos a Curia teljesen a Reichsgericht nyomán halad; s a B. P. 427. §. első bekezdésének elhanyagolása odajuttatta a joggyakorlatot, hogy ma az esküdtszék nemcsak a tény, hanem a jogkérdésben is végleg dönt.

[1]) Fragestellung II. kiadás, 61. lap.

2. Alaki semmiségi ok esetében a Curia által követendő eljárásra nézve különbséget kell tenni, aszerint, amint általános (384. §.) vagy az esküdtbíróságokra megállapitott speciális (427. §.) alaki semmiségi ok forog fenn.

Az előbbi esetben,

a) ha a semmiségi panasz alapos, a Curia az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti és ugyanazt a törvényszéket uj eljárásra utasitja, vagy ezzel a kir itélőtábla területén levő más törvényszéket biz meg (404. §. első bek.);

b) ha az itélet több vádlottról, illetőleg több büncselekményről szól, a semmiségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire és a különválasztás lehetséges: a kir. Curia az itéletet csak abban a részében semmisiti meg, melyre nézve a semmiségi ok fenforog (404. §. 3. bek.);

c) ha az a semmiségi ok forog fenn, hogy az alsóbiróság az itélet alakszerüségére vonatkozó szabályokat nem tartotta meg (327. §. utolsóelőtti bek.), a Curia, — az itélet megsemmisitése mellett, — ugyanazt a törvényszéket, illetőleg kir. táblát ujabb itélethozásra, esetleg ujabb főtárgyalás tartására vagy a hiány pótlására utasitja (404. §. 4. bek.);

d) ha az alsóbb biróság helytelenül mondotta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe, a határozat megsemmisitése mellett arra utasitandó, hogy a kir. Curia eltérő megállapitását alapul véve hozzon itéletet; (404. §. 5. bek.);

e) ha a Curia azt a semmiségi okot állapitja meg, hogy az itélet nem meriti ki a vád tárgyát, akkor az ujabb itélethozás csak az el nem intézett vádpontokra nézve rendelendő el (404. §. 6. bekezdés);

f) végül, az egyedül alaki semmiségi ok miatt használt, de alaptalannak talált semmiségi panaszt a kir. Curia elutasitja (404. §. utolsó bekezdés.)

Ha az esküdtbirósági eljárásra megállapitott speciális alaki semmiségi ok (427. §.) miatt van a semmiségi panasz használva, a Curia a most tárgyalt szabályok közül az *a)* s *b)* alatti pontok értelmében jár el.

Ha egybevetjük a Curia által alaki semmiségi panasz esetében követendő eljárást azokkal a szabályokkal, melyek alaki semmiségi ok esetében a kir. itélőtábla által követendők, egy lényeges különbséget találunk, azt t. i., hogy a kir. itélőtábla bizonyos alaki

semmiségi okok esetében (404. §. 2. bekezdés), ha az ügyet érdemben elbirálhatónak találja, azt főtárgyalásra utalja s amennyiben a semmiségi panasz alapos, az itéletet megsemmisiti s az ügy érdemében határoz. A Curiát ez a jog *alaki semmiség* esetében nem illeti s jogköre csak a megsemmisitésre és uj tárgyalás elrendelésére szoritkozik.

3. Igen nagy fontosságu kijelentés foglaltatik a 437. §. harmadik bekezdésében, mely szerint: „A Curia az anyagi törvénynek a 385. vagy az 556. §-aiba ütköző megsértése miatt az első vagy másodfoku biróságnak, vagy mindkét alsóbbfoku biróságnak itéletét egészben vagy ha a különválasztás lehetséges, részben megsemmisiti és a törvénynek megfelelő itéletet hoz.“ Előrebocsátjuk, hogy ez a szabály minden biróság itéletére vonatkozik, amely ellen semmiségi panasz használható (426. §.), tehát az esküdtbiróság itéletére is.

Annak megállapitása végett, hogy a Curia jogköre hol végződik, a törvény alapján a határvonalat tüzetesen meg kell vonni, mert máskép végzetes tévedések következnek be. A törvény rendelkezésének valódi értelmét könnyen feltaláljuk, ha a szakasz első bekezdéséből indulunk ki, mely szerint:

„A Curia köteles határozatát a 426. §. 1. pontja esetében az esküdtbiróság, ugyane §. 2. és 5. pontja esetében a törvényszék, egyébként a kir. itélőtábla által valóknak elfogadott tényekre alapitani.“

Hogy mit értünk *„valóknak elfogadott tények“* alatt, az az 1. sz. a. jegyzetben ki van fejtve.

Ha tehát a Curia az ügy érdemében akar itélni, itéletét az alsóbiróság által megállapitott tényekre alapitja. Itt két eshetőség fordulhat elő; t. i. a megállapitott tényekre az anyagi törvényt helyesen lehet alkalmazni, vagy a ténymegállapitás nem kimerítő, tehát azt pótolni kell.

Ez utóbbi esetben a Curia az itélet megsemmisitésével egyidejüleg uj eljárást rendel és ezt az eljárt vagy más törvényszékre, esküdtbiróságra, illetőleg kir. itélőtáblára bizza (437. §. 5. bek.).

Ha azonban a Curia a *tényállást kimeritően megállapitottnak s olyannak tartja, hogy arra az anyagi törvénynek megfelelő rendelkezése alkalmazható, ez esetben az anyagi törvény helyes alkalmazásánál következő eshetőségek fordulhatnak elő: a)* büntető itélettel szemben felmentő; *b)* felmentővel szemben büntető itéletet kell hozni; *c)* a büntető itélet anyagi szempontból helyesen

hozatott, mert beszámitást stb. kizáró ok nem forog fenn, de a minősités helytelen; itt ismét három eset adhatja elő magát, t. i. a helyes minősités a helytelen minősitéssel szembe állitva: *aa)* sulyosabb; *bb)* enyhébb; vagy *cc)* azzal egyenlő sulyosságu.

A 437. §. helyes magyarázata végett az itt felsorolt eventualitások mindegyikét két szempontból kell megvilágitani, t. i. a szerint, amint az anyagjogi szempontból helytelen itéletet szakbiróság (kir. törvényszék, kir. itélőtábla) vagy esküdtbiróság hozta.

Ad *a)* Ne téveszszük szem elől, hogy a bizonyitás kérdése a Curiánál nem játszik szerepet, jelesül a Curia abból a szempontból sohasem birálhatja felül az alsófok itéletét, hogy be van-e bizonyitva a vádbeli cselekmény vagy nincsen; tehát az *a)* alatti esetben is csak azt vizsgálhatja, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely büncselekmény tényálladékát, vagy hogy a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindităsát vagy a büntethetőséget kizáró ok és melyik forog fenn (Bp. 385. §. 1. *a)* és *c)* pontok). Szakbirósági itéletnél a Curia ebben az esetben rendszerint abban a helyzetben lesz, hogy a megsemmisitéssel egyidejüleg nyomban itéletet hozhat, mert az itéletben „ki kell fejteni, hogy a biróság mely tényeket és mily okokból tart bebizonyitottaknak, továbbá *felsorolandók azok az okok, melyek a jogi kérdésnek eldöntésénél, illetőleg a főtárgyalás során tett, de elutasitott inditványok felett való határozat hozásánál irányadók voltak*“ (328. §.).

Tehát az itélet indokolásában köteles a biróság számot adni az összes ténykörülményekről és jogi kérdésekről, melyeket itéletével eldöntött. Miután a 328. §. szerint nemcsak azok a ténybeli körülmények hozandók fel az itéletben, melyekre az itélet rendelkező része van alapitva, hanem köteles a biróság az elutasitott inditványoknál irányadó körülményeket is felsorolni; — ebből következik, — amire imént utalás történt — hogy szakbiróságnak büntető itéletével szemben a Curia *rendszerint* nyomban meghozhatja a felmentő itéletet. Ugyanis a Curia az alsóbiróság által valóknak elfogadott tényekre a törvény megfelelő rendelkezését alkalmazhatja, mert az itéletben nemcsak a vád álláspontját érvényre juttató, hanem a védelem előterjesztésére alkalmazandó tények is fel vannak sorolva. Példával teszem világosabbá a tételt. Az ügyész sulyos testi sértés büntette miatt emel vádat; a védő ellenben jogos védelem indokából felmentést kér. A biróság, midőn

bünösnek mondja ki a vádlottat a sulyos testi sértés büntettében s a jogos védelmet mellőzi, az indokolásban a védő inditványának elutasitását is meg kell indokolnia, vagyis ki kell jelentenie, hogy ez inditványra mit vett bebizonyitottnak s e bebizonyitottnak vett tényállással szembe kell állitani a jogos védelem ismérveit s azt a következtetést is ie kell vonnia, hogy a megállapitott tényállásra miért nem alkalmazható a Btk.-nek a jogos védelemről szóló 79. §-a. Ily ténymegállapitásnál nem nehéz a Curiának azt vizsgálni, hogy ezt alapul véve a jogos védelemre irányuló kérelem helyesen lett-e elutasitva.

Ez a tipicus eset, midőn az itélet szerkesztése szabatos. Megtörténhetik azonban, hogy a biróság nem veszi fel az indokolásba mindazokat a tényelemeket, melyek a jogos védelem jogi elemeinek megfelelnek. Ilyen esetben a Curia kénytelen az itéletet megsemmisiteni s uj eljárást rendelni, mert az alsóbiróság valamely lényeges körülményt nem állapitott meg vagy mellőzött (437. §. 5. bek.).

Össze ne téveszszük a meg nem állapitott s mellőzött körülménynyel azt, melyre az alsóbiróság negative nyilatkozott, vagyis kijelentette, hogy nincs bebizonyitva, erre nézve uj eljárás nem rendelhető el, mert az itélet a 328. §-ra tekintettel szabatos s mert a Curia csak a *fel nem ismert* vagy *mellőzött* körülményekre rendelhet uj eljárást, de abba nincs joga beleavatkozni, hogy a bizonyitékokat a biróság helyesen mérlegelte-e vagy nem.

Lényeges körülmény megállapitása mellőztetett, ha az alsóbiróság — a felhozott példában — csak azt jelenti ki, hogy a megtámadás nem volt „*közvetlen*“, mert ez a fogalom jogi ismérv, amit a Curia csak akkor birálhat felül, ha az annak megfelelő tényeket is megállapitotta a biróság; ellenben ha az alsóbiróság kijelenti, hogy mily tényt, mint közvetlen támadást hozott fel a védő s kijelenti, hogy ez *nincs bebizonyitva*, az itélet szabatos, de a felülvizsgálatnak nincs helye, mert a vitás jogi ismérvnek megfelelő tényt az alsóbiróság nem fogadta el valónak.

Esküdtbirósági itélet revisiójánál a Curia egészen más helyzetben van, mint ami az imént a szakbiróság itéleténél ki lett fejtve. A Bp. 358. §-a szerint ugyanis a beszámithatóságot kizáró okokra nézve a kérdés feltevése kétféleképen történik. T. i. a beszámithatóságot kizáró ok vagy a főkérdésbe foglaltatik be (358. §. első bek.) s pedig ugy, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja annak fenforgását; vagy pedig, ha a befoglalás a főkérdést igen terjedelmessé vagy nehezen érthetővé tenné: a beszámitást

kizáró ok külön kérdésbe is foglalható. Már most, ha a jury bünösséget állapit meg, ki van zárva a lehetősége annak, hogy a Curia a Bp. 385. §. 1. *c)* pontja alapján revideálhassa az itéletet; az első esetben ugyanis, midőn a beszámithatóságot kizáró ok a főkérdésbe foglaltatott, az erre adott igenlő válasz kizárja annak fenforgását, ha pedig a jury a második esetben a bünösséget akarja megállapitani, a főkérdésre *„igen"*-nel felel, a beszámithatóságot kizáró okra pedig *„nem"*-mel, vagyis mindkét kérdésfeltevési mód szerint a verdictben implicite azt is kijelentette, hogy a beszámitást kizáró okra semmiféle tényállást sem fogadott el valónak. És itt domborodik ki az a rendkivüli különbség, ami a szakbiróság bünösségét megállapitó itéletnek s a jury hasonló tartalmu itéletének revisiója közt fenforog. Mint láttuk, a szakbiróság köteles kijelenteni azt, hogy mit vett bebizonyitottnak s hogy amit bebizonyitottnak vett, arra miként alkalmazta a törvényt. Az esküdtszéknél ez a bifurcatio nincs meg s ha a jury, ugy a ténybeli, mint a jogi körülményeket magában foglaló főkérdést igennel oldja meg, kijelentette, hogy ugy a ténybeli, mint a jogi körülményeket megállapitotta s ha *„nem"*-mel felelt, e határozatában hasonlókép minden képzelhető oka benne van a felmentésnek; tehát nemcsak a bizonyitásból, hanem az anyagi törvényből merithető okok is.

A jurynek e szempontból nem revideálható verdictje ellen mégis két ellenőrző módozat kinálkozik; mindkettő azonban csak közvetve vezethet czélhoz.

Az egyik az, mely szerint, ha az esküdtek a vádlottat bünösnek mondták ki és a birósságnak valamennyi tagja arról van meggyőződve, hogy az esküdtek az ügy lényegében a vádlott sérelmére tévedtek, a biróság a további eljárást felfüggeszti és az ügyet indokolás nélkül hozandó határozattal a legközelebbi ülésszak esküdtbirósága elé utasitja (371. §.).

A másik orvoslási mód semmiségi panasz utján érvényesithető. A védő ugyanis az anyagi törvény megsértésére alapitja ez esetben is a kérelmet, de csak közvetve, közvetlenül pedig a kérdések helytelen feltétele miatt élhet semmiségi panaszszal (427. §. 4. p.), azt hozván fel okul, hogy a jogos védelemről szóló kérdésbe a tény, vagy jogi elemek vagy mindkettő helytelenül lettek felsorolva s a verdict azért ütött ki kedvezőtlenül.

Ezek a nehézségek azonban csak a beszámithatóságot stb. kizáró okoknál forognak fenn (Bp. 358. §.), mert a Curia bünös-

séget megállapitó verdictnél azt az anyagi semmiségi okot, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely bűncselekmény tényálladékát (385. §. 1. *a)* pont) revideálhatja, mert a főkérdést a szükséges tényelemekkel fel kell szerelni (355. §.) s ha valamely tényelem hiányoznék, a 437. §. 5. bekezdése alapján uj eljárást rendelhet.

Ad *b)* Ha az anyagi törvényt helytelenül alkalmazta az alsóbiróság s felmentő itéletet hozott, holott a vádlottat el kellett volna itélnie, a Curia felülvizsgálata következő módon történik. Előzetesen itt ismét hangsulyozzuk, hogy ezen pontnál nem a bizonyitás kérdése a vitás, mert az a Curia cassatorius hatáskörén kivül esik; hanem az első fok tévedése abban van, hogy kijelentette, mikép a vádbeli cselekmény nem bűncselekmény, holott az anyagi törvény helyes alkalmazása szerint az (385. §. 1. *a)* pont); vagy a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását, illetve a büntethetőséget kizáró okot állapit meg (Bp. 385. §. 1. *c)* pont), holott az fenn nem forog.

Ha az első fokban szakbiróság járt el, a Curia szabatosan szerkesztett elsőfoku itélettel szemben, a megsemmisitéssel egyidejüleg nyomban büntető itéletet hozhat, mert az indokolásban ki kell fejteni a bebizonyitottnak vett tényeket, melyekre pl. a beszámithatóságot kizáró okot alapitotta a törvényszék (328. §.). Ha az itélet nincs igy szerkesztve, akkor azon okból, mert az alsófok a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazásához szükséges lényeges körülményt nem állapitott meg, a Curia megsemmisiti az itéletet s uj tárgyalást rendel (437. §. 5. bek.).

Máskép áll a dolog esküdtbirósági ügyekben; mert itt felmentő itélettel szemben a Curia csak egy esetben jöhet abba a helyzetbe, hogy felmentő verdicttel szemben büntető itéletet hozzon.

A jury ugyanis nem indokol s nem köteles számot adni arról, hogy ha fölment, ezt bizonyitás szempontjából vagy jogi okokból tette-e? Következésképen a fölmentő verdictbe a fölmentésnek minden elképzelhető indoka benne van. Tehát a Curia keze már e szempontból is meg van kötve, mert a bizonyitás kérdését nem bolygathatja s csak az anyagi törvény mikénti alkalmazását vizsgálja; ámde — miután nem állapitható meg, hogy a jury bizonyitási vagy jogi okokból mentette-e fel a vádlottat, már ebből a szempontból is ki van zárva annak a lehetősége, hogy fölmentő verdicttel szemben büntető itéletet hozhasson.

Azonban nem ez a kérdés góczpontja, hanem az, hogy a

Curia köteles az alsófok ténymegállapitását valóknak elfogadni. Valahányszor pedig a jury a föltett kérdésre „*nem*"-mel felelt, mint az 1. sz. jegyzetben ki lett fejtve, a vádlott fölmentése implicite magában foglalja az esküdteknek azt a kijelentését is, hogy a kérdésben foglalt tényeket nem fogadták el valóknak; s igy a Curia a jury részéről történt felmentés esetében az itéletet in pejus sohasem reformálhatja, sem közvetlenül, t. i. büntető itélet hozatalával, sem közvetve, t. i. uj eljárás elrendelésével; mert ezt csak akkor rendelheti el, ha a valónak elfogadott tényállás hiányos, de nem akkor, ha az alsófok semmit sem fogadott el valónak. Pl. rablásnál, ha a főkérdésbe nincs felvéve az erőszaknak megfelelő ténykörülmény s az esküdtek a kérdésre „igen"-nel feleltek, az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendelhet, mert a tényállás alapján nem birálhatja el, hogy az erőszak mily concrét tényre lett alkalmazva; de ha a jury a rablásra „*nem*"-mel felelt, uj eljárást nem rendelhet, mert a Curia itéletének semmiféle ténybeli alapja nincsen.

Mint emlitém, egy eset van, midőn a Curia felmentő verdicttel szemben büntető itéletet hozhat; ez akkor fordulhat elő, midőn a vádló abból az anyagi semmiségi okból használt semmiségi panaszt, hogy a jury a beszámithatóságot kizáró okot helytelenül állapitotta meg (385. §. 1. *c)* pont). A dolgok rendes menete szerint azonban ilyenkor is csak kivételesen hozhat a Curia nyomban büntető itéletet; akkor t. i., ha a kérdésfeltétel nem a *szabály*, hanem a *kivétel* szerint történik.

A Bp. 358. §. első bekezdése szerint ugyanis a beszámithatóságot kizáró ok *rendszerint* a főkérdésbe akként foglalandó be, hogy a főkérdésre adott igenlő válasz kizárja fenforgását. Tehát, ha ilyenkor az esküdtek „*igen*"-nel szavaznak, a vádlottat bünösnek mondták ki s a beszámithatóságot kizáró oknak ugy jogi, mint ténybeli alapját kizárták; ha pedig „*nem*"-mel feleltek, fölmentették ugyan a vádlottat, de egyben semmi ténymegállapitást sem tettek, tehát a Curia ilyen esetben, azaz ha a beszámithatóságot kizáró okot a főkérdésbe foglalták, a fölmentő verdictet nem birálhatja felül.

Egészen másként áll a dolog, ha a kérdés feltételénél a biróság a 358. §. 2-ik bekezdése szerint jár el; ez az eset az, midőn fölmentő verdicttel szemben a Curia nyomban büntető itéletet hozhat.

A 358. §. 2. bekezdése szerint ugyanis: „Ha azonban a

befoglalás (t. i. a beszámitást kizáró oknak a főkérdésbe foglalása) a főkérdést igen terjedelmessé vagy nehezen érthetővé tenné: a beszámitást kizáró ok külön kérdésbe is foglalható."

Ha a bíróság a kérdésfeltételnek ezt a módját választja, akkor föltéve, hogy a jury a beszámithatóságot kizáró okot megállapitja, tehát fölmentő verdictet hoz, a határozat igy fog alakulni: a főkérdésre, mely a ténybeli s jogi elemeket foglalja magában, az esküdtek *„igen"*-nel felelnek; a beszámithatóságot kizáró okra hasonlókép igennel határoznak; mely határozat alapján a bíróság a vádlottat a Bp. 373. §. értelmében felmenti. Ebben az esetben a főkérdésre adott válaszszal a vádbeli cselekmény ténybeli s jogi elemei is meg vannak állapitva; a mellékkérdésre adott felelet pedig a beszámithatóságot kizáró okra vonatkozó ténybeli s jogi ismérveket állapitja meg. Tehát egészen másképen alakul a felülvizsgálat, mint olyankor, midőn a főkérdésre *„nem"*-mel határoznak az esküdtek; ez esetben a Curia nem vizsgálhatja felül az ügyet; mert nincs ténymegállapitás, a 358. §. 2-ik bekezdésének esetében azonban a vádbeli cselekményre a főkérdés, a mellékkérdés pedig a beszámithatóságot kizáró okra vonatkozólag megállapitja a tényeket; tehát, ha a Curia azt találja, hogy pl. a jogos védelem nem forog fenn, ezt kijelenti s a főkérdés ténymegállapitása alapján büntető itéletet hozhat.

Ad *c)* Megtörténhetik, hogy a Curia az alsóbiróság büntető itélete alapján szintén büntető itéletet hoz, de az elsőbiróság minősitését nem fogadja el. Itt három eshetőségről kell számot adnunk, t. i. midőn az alsófok minősitésével szemben a Curia minősitése

aa) sulyosabb;

bb) enyhébb;

vagy *cc)* azzal sulyosság tekintetében egyenlő.

Ad *aa)* Szakbiróság itéleténél elsősorban az a mértékadó, hogy a Curia minősitését a vádló inditványozta-e vagy nem. Igenlő esetben az annak megfelelő tényeket s jogismérveket az itélet indokolásának tartalmaznia kell (Bp. 328. §.). Ha a vádló anyagi semmiségi ok miatt semmiségi panaszszal élt, tehát a Curia a minősitést in pejus megváltoztathatja (325. §. 2. bek., 387. §. első bek., 430. §. 3. bek.), de a vádló anyagjogi álláspontja eltérő a Curiáétól, ebben az esetben gyakran hiányos lesz a ténymegállapitás, mert előrelátható, hogy a Curia minősitése oly jogi elemeket foglal magában, melyek egyikének vagy másikának megfelelő tényelem hiányozni fog a ténymegállapitásból. Ilyenkor a Curia

nyomban nem hozhat itéletet, hanem az alsó fok itéletének megsemmisitésével egyidejüleg uj eljárást rendel (437. §. 5. bek.).

Másként áll a dolog akkor, ha a Curia az esküdtbiróság itéletét a helytelen minősités miatt használt semmiségi panasz alapján vizsgálja felül (385. §. 1. *b)* pont.).

A jury itéletének revideálásánál a Curia ismét kétféleképen jár el, aszerint, amint közönséges büntett, vagy sajtó utján elkövetett büncselekmény a vád tárgya. Az előbbi esetben a Curia sulyosabb minősitést nem állapithat meg a jurynél, mert a sulyosabb minősités az enyhébbel szemben mindig több jogi elemet, tehát ennek megfelelőleg több tényt is foglal magában, amely az enyhébb minősitésre szóló kérdésbe nem foglaltatott be s melyre az esküdtek „igen"-nel feleltek; befoglaltatott ugyan a sulyosabb minősitésre irányzott kérdésbe, ámde arra az esküdtek „*nem*"-mel feleltek, tehát a többletként jelentkező jogi elemnek megfelelő tényköriilményt nem fogadták el valónak s igy a felülvizsgálatnak a 437. §. első bekezdése értelmében nincs alapja. Példával teszem érthetőbbé a kérdést. A vádló rablás miatt emel vádat; a védő lopásra alapitja a védelmet. A főkérdés rablásra (355. §.); a kisegitő kérdés (356. §.) lopásra szól:

I. főkérdés:

„Bünüs-e Nagy Péter abban, hogy 1899. julius elsején a budakeszi erdőben Kis Jánost egy bottal fejbe ütötte s ezen erőszak alkalmazásával attól 80 frt értékü arany óráját eltulajdonitási czélzatból elvette."

II. kisegitő kérdés:

„Bünös-e Nagy Péter abban, hogy 1899. julius elsején a budakeszi erdőben Kis Jánostól ennek 80 frt értékü arany óráját eltulajdonitási czélzatból elvette."

Az esküdtek az I. kérdésre „*nem*"-mel, a II. számura igennel felelnek; tehát a rablást nem állapitották meg, ellenben a lopásban bünösnek mondták ki a vádlottat. A közvádló semmiségi panasszal él, mert — szerinte — rablást kellett volna megállapitani. Igen ám, de az esküdtek akkor, midőn az I. sz. kérdésre „*nem*"-mel feleltek, a rabláshoz szükséges oly tényelemeket, melyek a lopással szemben többletet tüntetne fel, nem fogadták el valóknak; hogy ez miért történt, — azért-e, mert a jury az erőszakot nem látta bebizonyitottnak, vagy azt találta, hogy azt a vádlott nem az óra elvétele

céljából követte el; vagy azt állapitotta meg, hogy az nem volt oly foku, amily foku erőszak a rabláshoz szükséges, — az nem derithető ki, — mert a jury nem indokokkal operál, hanem „becsületére s lelkiösmeretére“ utal; de ez közömbös is, mert a Curia sem a jurynél, sem a szakbirósánál nincs jogositva azt kutatni, hogy valamely tényt miért fogadott el valónak s csupán azt vizsgálja, hogy *mily* tény van valónak elfogadva.

Kézenfekvő dolog az, hogy a jury a felhozott példában az erőszaknak megfelelő tényt, t. i. azt, hogy a vádlott a sértettet bottal fejbe ütötte, nem fogadta el valónak s igy a Curia a vádló semmiségi panaszát nem vizsgálhatván felül, sem itéletet nem hozhat, sem uj eljárást nem rendelhet, mert hiszen a juryt nem utasithatja arra, hogy az erőszakot állapitsa meg. Ilyen, a jury jogkörét kiforgató hatalmat egy törvény sem ad a semmitőszéknek.

Ha sajtó utján elkövetett büncselekmény a vád tárgya, a Curia revisionalis joga tágabb körü; ami a kérdések szövegezéséből önként következik.

Ugyanis az 574. §. szerint: „Az esküdtekhez intézendő főkérdésben (355. §.) a vád tárgyává tett büncselekménynek megkülönböztetésére szolgáló ténykörülmény gyanánt, a vád alapjául szolgáló sajtóközlemény, annak a vádiratban megjelölt szavaira való utalással és az, hogy a vádlott milyen minőségben felelős (szerző, kiadó, nyomdatulajdonos stb.) kifejezetten megemlitendők.“

A vádiratban pedig a vádló köteles idézni a nyomtatványnak ama részeit, melyekre vádját alapitja (566. §. 2. bek., 570. §.). Tehát a főkérdésbe a sajtóközleménynek az a része iktatandó, ami a vádiratban foglaltatik; ez az idézett rész szabja meg a tettazonosság határait; a biró, tehát a jury is csak annak keretében mozoghat s a czikk oly részét, mely a főkérdésben nincsen, figyelembe nem veheti. A sajtó-delictumoknak azonban az a sajátságuk, hogy bármily minősités vétessék is fel, azoknak ténybeli alapja mindig ugyanaz, t. i. a sajtóközleménynek a vádiratban idézett része; ha tehát az esküdtek a sulyosabb minősitésre „*nem*“-mel, az enyhébbre „*igen*“-nel feleltek, *rendszerint* felülvizsgálhatja a Curia a sulyosabb minősités szempontjából is az ügyet; mert a „valónak elfogadott tények“ itt is, ott is csak azok lehetnek, melyek a sajtóközleményben foglaltatnak.

Ez alól kivétel az az eset, midőn a sulyosabb minősitést nem az elkövetett cselekmény (sajtóközlemény), hanem a sér-

tett személy minősége szerint kell megállapitani. Például a vádló rágalmazás miatt emel vádat, a védelem azonban — legrosszabb esetben — becsületsértésre szól, ha a jury a fölmentésre irányzott kérelmet nem teljesitené; ez esetben a kérdések igy szólnak:

I. főkérdés (rágalmazásra).

„Bünös-e Nagy Imre, mint szerző abban, hogy a Pesti Hirlap 1899. julius 1-én megjelent számában „Korrupczió" czimü czikkben azt állitotta Fehér Pál gödöllői lakosról, hogy — — — (következik a sajtóközleménynek a vádiratba foglalt része); s igy oly tényt állitott a sértettről, mely valódisága esetében a sértett ellen a büntető eljárás megindításának okát képezné vagy azt a közmegvetésnek tenné ki."

II. kisegitő kérdés (becsületsértésre).

„Bünüs-e Nagy Imre, mint szerző abban, hogy a Pesti Hirlap 1899. julius 1-én megjelent számában „Korrupczió" czimü czikkében azt állitotta Fehér Pál, gödöllői lakosról, hogy — — — (következik a sajtóközleménynek a vádiratban foglalt része); s igy a sértett ellen meggyalázó kifejezést használt".

Mint látjuk, a rágalmazásnál s a becsületsértésnél teljesen identicus a vádbeli cselekmény történelmi eleme, tehát, ha az egyikre *„igen"*-nel felelt a jury, szükségkép valónak fogadta el a másikhoz szükséges ténymegállapitást is; ebből következik, hogy a Curia sajtóügyekben *rendszerint* abban a helyzetben van, hogy a jurynél sulyosabb minősitést vehet fel, de nem mindig; jelesen nem akkor, ha a minősités nem a sajtóközlemény alapján, hanem más okból, p. a sértett személye szerint változik. Ha a felhozott példában az is vitás, hogy a sértett mint magánember vagy mint közhivatalnok volt-e sértve, a Curia sulyosabb minősitést csak akkor vehet fel, ha az esküdtek az ennek megfelelő kérdést is igennel oldották meg, vagyis, ha arra is ily módon határoztak, hogy az állitás a sértett hivatali kötelességeire vonatkozott-e? (Btk. 270. §. 2. pont) s ha erre kérdés nem volt feltéve, a Curia megfelelő perorvoslat folytán uj eljárást rendel, melyen a biróság e tárgyban is köteles kérdést feltenni.

Ad *bb)* Ha az anyagi okból használt semmiségi panasz felülvizsgálatakor a Curia azt találja, hogy a megállapitottnál enyhébb minősitést kell alkalmazni, ez esetben csaknem mindig hozhat ité-

letet s pedig közönséges ügyekben ép ugy, mint a sajtóügyekben és az itélet megsemmisitésével egyidejüleg csak akkor rendel uj eljárást, ha a sulyosabb bűncselekményekre vonatkozó ténymegállapitásban az enyhébb minősités nem foglaltatik.

Rablásnál pl. a ténymegállapitásban a lopás is benn foglaltatik, mert a rablás födi a lopás jogi elemeit s ezzel szemben csak egy többlet van, t. i. az erőszak s fenyegetés, mely a lopásnál hiányzik. Ha tehát az esküdtek a rablásra irányzott főkérdésre „*igen*"-nel feleltek, a Curia pro reo módosithatja az itéletet, tehát lopást megállapithat, ha az erőszakot vagy fenyegetést nem találja olyannak, mely a rabláshoz szükséges; ezen alapon megállapithat zsarolást is, mert sem a lopáshoz, sem a zsaroláshoz uj ténymegállapitás nem szükséges. Szakbiróság itéleténél még könnyebb a Curia helyzete akkor, ha oly enyhébb minősitést akar felvenni, melyre a védelem alapitva volt, mert a 328. §. értelmében az itélet indokolásában meg kell okolni, hogy miért utasittatott el a védő inditványa, bizonyitás okából-e vagy anyagjogi okokból. Ez utóbbi esetben pedig az indokolásban ki kell emelni azt, hogy a bebizonyitott tényekre a Btk.-nek a védő által felhivott rendelkezését miért nem lehetett alkalmazni.

Ha a védő inditványa bizonyitási okokból utasittatott el, akkor a Curia a semmiségi panaszt elutasitja, ha ellenben az elutasitás jogi okokból történt, akkor felülvizsgálhatja a semmiségi panaszt s a megállapitott tényállásra az anyagi törvény megfelelő rendelkezését alkalmazhatja.

A Curia, ha a minősitést felülbirálhatja, vagyis, ha a semmiségi panasz e miatt használtatott (385., §. 1. *b)* pont), nincs a felek inditványához kötve (325., 439. §§.), tehát oly minősitést is felvehet, melyet a felek nem inditványoztak. A dolog természetéből következik, hogy ebben az esetben legtöbbször — az itélet megsemmisitésével egyidejüleg — uj eljárást rendel s megjelöli azokat a tényeket, melyek tárgyában az elsőfoknak határozni kell, mert az itélet indokolása nem minden képzelhető minősitésre terjeszkedik ki, hanem arra, a mit a felek inditványoztak (328. §.).

Ad *cc)* Végül a Curia abban a nézetben is lehet, hogy helytelen ugyan a minősités, de a helyes minősités az elsőfok által megállapitottal egyenlő sulyosságu; pl. nem sikkasztás, hanem csalás, nem csalás, hanem okirathamisitás forog fenn. Ebben az esetben a Curia már ritkábban hozhat itéletet egyidejüleg az elsőbiróság itéletének megsemmisitésével, mert itt nem ugy áll a dolog,

mint a *bb)* alatti esetben, hogy t. i. a sulyosabb minősités mint több, az enyhébbet mint kevesebbet gyakran magában foglalja, hanem a legtöbb esetben oly tények megállapitása szükséges, melyek nélkül helyes minősités nem állapitható meg.

Az uj eljárás — rendszerint — akkor válik szükségessé, ha a Curia oly minősitést akar felvenni, melyet a felek nem inditványoztak, tehát a melyre a bíróság indokolásában nem terjeszkedett ki (328. §.) s a melyre a bíróság az esküdtekhez kérdést nem intézett; mert, ha a felek a helyes minősités tárgyában inditványt tettek, az arra vonatkozó tények az indokolásban (328. §.), esküdtbíróság előtti eljárásban pedig az esküdtekhez intézett kérdésekben foglaltatnak (355., 356., 361. §§.). Az előbbi három pont alatt kifejtettek csak részben érvényesek akkor, ha a Curia a büntetés kiszabása miatt vizsgálja fölül az itéletet (385. §. 2., 3. pont), mennyiben — a dolog természete szerint, — az esküdtbiróságra mondottak itt nem alkalmazhatók, mert a büntetést esküdtbirósági eljárásban is a bíróság állapitja meg (374. §. 5. bek.).

4. „Az alaptalan semmiségi panaszt a Curia elutasitja" (437. §. 4. bekezdés). Ez a szabály az anyagi semmiségi ok miatt használt semmiségi panaszra vonatkozik. Igaz ugyan, hogy az alaki semmiségi ok miatt használt alaptalan semmiségi panaszt is elutasitja, ezt azonban a 404. §. 7. bekezdése alapján teszi, mely semmiségi panasz esetében is alkalmazandó.

5. „Ha anyagi semmiségi ok forog fenn (385., 556. §§.) és a büntetőtörvény megfelelő rendelkezésének alkalmazhatása olyan lényeges körülménynek megállapitását teszi szükségessé, melyet az eljárt bíróság nem ismert fel vagy mellőzött; a kir. Curia az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendel el és ezt az eljárt vagy más törvényszékre, esküdtbiróságra, illetőleg kir. itélőtáblára bizza" (437. §. 5. bek.).

A törvény idézett szabálya akkor alkalmazandó, ha a Curia a 437. §. 3. bek. értelmében az anyagi törvénynek megfelelő itéletet nem hozhat; mert a ténymegállapitás hiányos. Hogy mikor hiányos a ténymegállapitás, a 3. sz. jegyzetnél *a), b), c)* pont alatt mondottakból önként következik.

Jól megjegyezzük azonban, hogy a fel nem ismert vagy mellőzött tények megállapitása csak azt jelenti, hogy a Curia a fel nem ismert vagy mellőzött tények felett való határozatra utasithatja az eljárt bíróságot, de arra nem, hogy mit vegyen bizonyitottnak; tehát az elsőbiróság a Curia által mellőzöttnek vagy fel

nem ismertnek jelzett tények tekintetében felveszi a bizonyitást s saját meggyőződése szerint állapitja azokat meg vagy jelenti ki, hogy azokat nem vette bebizonyitottaknak.

Ha a Curia uj eljárást rendel, azt az eljárt bíróságra bizza, de megbizhat azzal más hasonló foku vagy hasonló hatáskörü bíróságot is.

6. „Ha a Curia esküdtbirósági hatáskörbe utalt ügyben rendel el ujabb eljárást, meghagyhatja azt is, hogy az ujabb eljárásban a korábbi esküdtbíróságnak sem birói, sem esküdttagjai avagy csak a birói vagy csak az esküdttagok ne müködjenek közre“ (437. §. utolsó bek.).

Kiemeljük, hogy ez a szabály csak esküdtbirósági ügyekben érvényes, tehát az uj eljárásból a birák csak itt zárhatók ki. Habár az esküdtek kizárását a törvény e helyütt csak facultative emliti fel, mindazáltal, akár elrendelte azt a Curia, akár nem, az eljárt esküdtek az uj eljárásból mindig ki vannak zárva, mert a 343. §. 4. pontja és 2-ik bekezdése szerint az az esküdt, a ki valamley ügyben mint esküdt müködött, az illető ügy elintézésében semmiség terhe alatt nem vehet részt (427. §. 3. p.).

7. A Bp. 438. §-ának első bekezdése a reformatio in pejus tilalmát szabályozza; mely szerint: „Ha a kir. Curia az itéletet csupán az elitélt érdekében használt semmiségi panasz folytán, vagy hivatalból figyelembe vett semmiségi ok miatt semmisiti meg, az abban kimondott büntetésnél sulyosabbat nem állapithat meg.“ Ez a rendelkezés kiegészitő része a 437. §. 3-ik bekezdésének, mert arra az esetre vonatkozik, midőn a Curia az elsőfoku itélet megsemmisitésével egyidejüleg itéletet hoz.

E szabály értelmezése végett a következőket tartsuk szem előtt: a Curia az itéletnek csak ama részét vizsgálhatja felül, amely semmiségi panaszszal van megtámadva (387., 430. §§. 3. bek.); ha ily értelemben az itélet felülvizsgálható, a felülvizsgálat határainak megállapitásánál azt kell figyelembe venni, hogy a semmiségi panaszt ki használta. Az ügyész rendszerint a vádlott terhére használ perorvoslatot (383. §. I., 430. §. 1. bek.), ámde e perorvoslatnak az a természete, hogy az mindig a vádlott javára használtnak is tekintendő (387., 430. §. 3. bek.); tehát, ha az ügyész a vádlott *terhére* élt semmiségi panaszszal, a Curia a büntetést ugy a vádlott terhére, mint javára megváltoztathatja. Ha azonban az ügyész kifejezetten a vádlott javára élt perorvoslattal (383. §. I.), vagy ha a vádlott javára más jogositott használt semmiségi panaszt (383.

§. II. p., 430. §. 1. bek.), akkor a Curia az alsóbiróság által kimondott büntetésnél sulyosabbat nem állapithat meg.

A törvény ama rendelkezése, hogy sulyosabb büntetést a Curia akkor sem állapithat meg, ha az itéletet hivatalból figyelembe vett semmiségi ok miatt semmisiti meg, oly kijelentés, mely a 385. §. utolsó bekezdéséből önként következik. E szerint ugyanis az anyagi semmiségi okok csak akkor veendők hivatalból is figyelembe, ha a vádlott sérelmére szolgáltak. Mindazonáltal a 438. §. ama kijelentése, mely a büntetés kiszabása tekintetében állit fel korlátokat, szükséges, mert ennek hiányában a Curia akkor, midőn sulyosabb minősités helyett enyhébbet állapit meg, habár sulyosabb nemü büntetést nem, — de hosszabb, — habár enyhébb faju büntetést kiszabhatna; már pedig nemcsak a sulyosabb nemü, hanem az enyhébb faju, de hosszabb tartamu büntetés is sulyosabb.[1]) Pl. ha az esküdtszék a vádlottat gyujtogatás büntettében bünösnek mondotta ki s a biróság a Btk. 92. §. alkalmazásával hat hónapi börtönre itélte; a védő azonban semmiségi panaszszal élt, mert a felgyujtott bódé nem szolgált emberek lakásául, tehát az csak vagyonrongálásnak minősithető; ha a 438. §. nem állitana fel korlátokat a büntetés kiszabása tekintetében, a Curia ingó vagyon rongálása miatt akár három évi fogházbüntetést állapithatna meg. Igy azonban ennek utját állja a Bp. 438. §. első bekezdésében foglalt reformatio in pejus tilalma.

8. „Az ujabb eljárásra vagy itélethozatalra utasitott biróság köteles a Curia megállapitásait, amennyiben a tényállás az ujabb eljárás alatt nem változott, eljárása, illetőleg itélete alapjául elfogadni“ (438. §. 2. bekezdés).

Hasonlókép rendelkezik az osztrák (351. §.) és a német (398. §.) törvény. Azzal a különbséggel, hogy a semmitőszék *jogi* megállapitását ruházza fel kötelező erővel. Kétségtelen, hogy törvényünk sem tény, hanem jogi megállapitást ért, mert hiszen a ténymegállapitás nem tartozik a Curia hatáskörébe (437. §. első bek.); sőt a törvényt is csak az alsóbiróság ténymegállapitására alkalmazhatja.

A törvény eme rendelkezésének felvételét a tapasztalat követelte, mely indokul szolgált az osztrák s német törvény hasonló rendelkezésénél is. Az 1850-iki osztrák törvény ugyanis elfogadta a franczia rendszert, mely szerint a semmitőszék határozata az

[1]) Kries Lehrbuch 662. lap.

alsóbiróságra nem kötelező; ha azonban az eljárt bíróság előbbi határozatához ismét ragaszkodott, a semmitőszék teljes ülésben végérvényesen határoz.[1]) Ez az eljárás egyrészt a legfőbb bíróság tekintélyét sérti, másrészt az ügy lebonyolitását is késlelteti; szükséges volt tehát annak kimondása, hogy a Curia megállapitása az eljárt biróságra kötelező; de csak annyiban, amennyiben a tényállás az ujabb eljárás alatt nem változott; ha ez változott, a Curia megállapitásának kötelező ereje is megszünik.

9. A Curia megállapitásának kötelező ereje kiterjed ugy az alaki, mint az anyagi semmiségi okokra s a mit a Curia semmis perjogi cselekménynek jelentett ki, azt ugy mint első izben történt, elsőfokon felvenni vagy megállapitani nem szabad. A Curia jogi megállapitása nemcsak az elsőfokra, hanem magára a Curiára is kötelező s ha valamely fél oly perjogi cselekmény miatt használ semmiségi panaszt, mely a Curia kötelező jogi megállapitása alapján lett teljesitve, a Curia azon az alapon, hogy a semmiségi panaszt korábbi határozatával már felülbirálta, azt tanácsülésben visszautasitja (434. §. 3. bekezdés).

54. Eljárási szabályok a Curiánál.

439. §.

Egyebekben a XVIII. fejezet rendelkezései a kir. Curia előtt tartott tárgyalásnál, valamint a határozat hozására és annak kihirdetésére nézve is, a 424. §-ban foglalt kiegészitéssel, megfelelően alkalmazandók.

1. V. ö. a 424. §. magyarázatát.

55. A Curia határozatának közlése.

440. §.

Az itélet, illetőleg a végzés kihirdetése és irásba foglalása, valamint a tárgyalás jegyzőkönyvének elkészitése után a kir. Curia az ügy iratait, határozatának kiadványával együtt, ahhoz a birósághoz küldi, mely az eljárás alapjául szolgáló ügyben elsőfokban itélt vagy határozott.

A felek a 425. §. szerint értesitendők.

1. V. ö. a 425. §. magyarázatát.

[1]) Garraud: „Précis de droit criminel“ 741. lap. Mayer Handbuch II. 894. lap.

IV. Perorvoslat a jogegység érdekében.

441. §.

A koronaügyész bármely büntető bíróságnak jogerős határozata vagy egyéb intézkedése ellen, mely a törvényt megsértette, a jogegység érdekében közvetlenül a kir. Curiánál perorvoslattal élhet.

Ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve és nem bir felfüggesztő hatálylyal.

Olyan bünvádi ügyben, melyben a kir. Curia már érdemileg határozott, a jogegység érdekében perorvoslatnak nincs helye.

442. §.

A kir. Curia a jogegység érdekében használt perorvoslatot tárgyaláson intézi el, melyre a koronaügyészen kivül más fél nem idézendő.

Az ülés nyilvános.

Az előadó előadja a perorvoslatra okot adott körülményeket. Ezután a koronaügyész a perorvoslat indokolását szóval fejti ki.

Ezt követi a határozat hozása. A kir. Curia, ha a perorvoslatot alaposnak találja, kimondja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette, ellenkező esetben a perorvoslatot elutasitja.

A határozat mindig nyilvános ülésben, rendszerint azonnal, legkésőbben nyolcz nap alatt hirdetendő ki.

A kir. Curiának a törvény megsértését kimondó határozata a felekre nézve rendszerint nem bir hatálylyal, ha azonban a vádlott a törvény megsértésével volt elitélve, a kir. Curia őt felmentheti vagy büntetését enyhitheti, hatáskör hiánya esetében pedig az itéletet megsemmisiti és az ügyet az illetékes hatósághoz utasitja.

M. i. I. Hanyagság, téves felfogás, tompa kétségbeesés eredményezhetik, hogy a törvényellenes birói intézkedést perorvoslattal senki sem támadja meg. Ez a jogrendet megzavarja, a törvény és a biróságok iránti bizalmat megingatja.

Érthető és helyeslendő a franczia bpts. szerzőinek törekvése, hogy a büntető jogszolgáltatás terén előfordult és a felek részéről perorvoslat tárgyává nem tett vagy nem tehetett törvénysértések ellen is a törvény érdekében közbevetett semmiségi panaszszal (anullation dans l'interêt de la loi 441., 442. cz.) kivántak óvószert nyujtani. Ez a perorvoslat a franczia bpts. szerint inkább közigazgatási jelentőségü, a mennyiben kizárólag a koronaügyész használhatja és a mennyiben a semmis intézkedés hatályon kivül helyezését ipso jure nem

eredményezi, hanem csak a bíróságok figyelmeztetéseül, esetleg a hibát elkövetett közeg fegyelmi megbüntetésének feltételéül szolgál és közvetve a törvény egyöntetü alkalmazását mozditja elő. A gyakorlat azonban oda fejlődött, hogy akkor, ha a koronaügyész az igazságügyi miniszter meghagyásából szorgalmazta a megsemmisitést (441. cz.), a megsemmisitett itéletet a vádlott ellen végre nem hajtják.

Eredeti alakjában, kihatás nélkül a magánfelekre, fogadta el a törvény érdekében használható semmiségi panaszt a belga törvényhozás (441., 442. cz.). Az olasz perrendtartás (684. cz.) a nevezett perorvoslat következtében történt megsemmisitésnek, ha ez a büntetés helytelen kiszabása, vagy lényeges alaki szabálytalanság miatt történt, hasonlókép nem tulajdonit közvetlenül jogváltoztató hatályt, de megengedi, hogy annak alapján az elitélt ujrafelvételt kérjen (685., 686. §§.). Ha azonban a megsemmisités büntetendő cselekmény hiányán alapszik, a büntetés végrehajtása abban marad.

Az 1873. évi osztrák bpts. a törvény érdekében használható semmiségi panaszra az igazságügyi miniszter meghagyása alapján vagy a nélkül (Nichtigkeitsbeschwerde zur Wahrung des Gesetzes) a koronaügyészt minden törvényellenes itélet, határozat vagy birói intézkedés tárgyában jogositja fel (33. §.). A semmitőszéket pedig felhatalmazza, hogy a semmiség megállapitása esetében az elitélt vádlottat felmentse, büntetését leszállitsa, vagy ügyében az eljárás ismétlését rendelje el (292. §.).

A németalföldi és a német birodalmi bpts.-ok a szóban lévő perorvoslatot nem rendszeresitették.

II. Egyazon tekintetek, melyek a felebbezés, továbbá a hivatalból figyelembe veendő semmiségi okok megtartását ajánlatossá tették, szólnak a mellett, hogy a törvény érdekében használható semmiségi panaszt hazánkban meghonositsuk, mindazáltal nem az eredeti (franczia), hanem a gyakorlat és a tudomány igényeihez képest módositott alakban.

Annak kifejezése végett, hogy a perorvoslat első sorban az igazságszolgáltatás emelésére van rendelve, minek a „törvény érdekében" szavak nem eléggé tüzetes kifejezést adnak, a törvény a „jogegység érdekében" elnevezést használja (441. §.).

Továbbá amaz ellenmondás elkerülése végett, hogy a perorvoslatot hivatalból, az állam képviselője gyakran a kormány rendeletéből használja és az annak folytán hozott megsemmisitő határozat az állam közegeire nézve kötelező erővel ne birjon, sőt azokat a semmisnek felismert határozat végrehajtásától se tartsa vissza, a törvény a semmitő bíróságnak jogot ád, hogy a megsemmisitett intézkedést, a mennyiben a vádlott terhére szolgált, de csakis akkor, hatályon kivül helyezze és enyhébb itéletet hozzon, vagy ha az eljárt bíróság hatáskörrel nem birt, az ügyet ahhoz a hatósághoz utasitsa, melynek hatáskörébe tartozik (442. §. 7. bek.). Ennél az érdemleges intézkedő körnél fogva egyuttal nem a semmiségi panasz, hanem „perorvoslat" megjelölést alkalmazza a törvény. Az irányban is gondoskodott a törvény, hogy a kir. Curia önmagával ellentétbe ne jőjjön, s ezért kizárta a szóban lévő perorvoslatot oly ügyben, melyet a kir. Curia már felülvizsgált, mi alatt a tárgyaláson történt elintézés értendő (435—437. §§.).

A perorvoslatra a jogegység érdekében csak a koronaügyész van feljogositva, kitől a kivánatos általános tájékozottság és higgadt függetlenség

elvárható (441. §.). A koronaügyész saját tudomása, a kir. ügyészség, vagy más hatóságok jelentései, vagy az igazságügyi miniszter meghagyása alapján jár el.

A törvény rendszerénél és a perorvoslat czélzatánál fogva csakis a kir. Curia volt a jogegység érdekében használt perorvoslat elbirálásával megbizható. A tárgyalás nyilvánossága emeli az eljárás hatályát. A vádlott és sértett megidézése, kiknek érdekeit a határozat nem sértheti, fölöslegesnek mutatkozott. Az eljárás többi részletei a semmiségi panasz elintézésének rendes módjával megegyeznek s a mennyiben eltérnek, az intézmény rendeltetéséből következnek.

Még csak a törvény ama rendelkezése igényel némi felvilágositást, hogy a kir. Curia felmentő és enyhitő itéletet hozhat, de ezeknek hozhatása végett uj eljárást nem rendelhet (437. §. 5. bek.). A most tárgyalt perorvoslat ugyis kivétel az eljárás rendes menete alól. Nem látszott ajánlatosnak odáig kiterjeszteni, mint az osztr. bptr. 292. §-a, mely szerint belőle az ujrafelvételnek kivételes alakzata fejlődnék. A hatáskör hiányának orvoslása más szempont alá tartozik. Itt a megsemmisités és ujabb eljárás nem az eljárás hézagos volta, hanem alapfeltételének a hatáskörnek hiánya miatt történik, melyet a legfelsőbb bíróság, ha az ügygyel foglalkozik, soha nem ignorálhat (M. i. 650., 651.).

V. Kijavitás.

443. §.

A birói határozatokban esetleg előforduló név-, szám- és más efféle nyilvánvaló hibákat az a bíróság, melynél a hiba történt, bármely érdekelt kérelmére, sőt hivatalból is kijavithatja.

Ugyanez áll akkor is, ha a határozat kiadványa eltér az eredeti szövegtől.

A kijavitás minden hiányos kiadványra reávezetendő.

A kijavitás iránt előterjesztett kérelem visszautasitása ellen perorvoslatnak nincs helye.

M. i. Néha megesik, hogy a bíróság határozatának kiadmánya meg nem felel a valódi határozatnak. Ez onnan eredhet, hogy a bíróság által elfogadott irányelvek a kiadmány szerkesztésekor kellő kifejezést nem nyertek, hogy a szerkesztő szám- vagy tollhibát követett el, vagy hogy a kiadmányt hiányosan másolták le. Mindezekben az esetekben nincs szükség perorvoslatra, melynek czélja csak a bíróság valódi határozatának felülvizsgálata lehet, hanem hibaigazitásra.

A törvény ezeknek a kivánalmaknak megfelelőleg megengedi, hogy a határozatok kijavitását az a bíróság eszközölje, mely azokat hozta, tehát a hiba megállapitására első sorban hivatva van. Hogy azonban a kijavitás a perorvoslat rendszerét megzavaró változtatássá ne fajuljon, meghatározza, hogy csak a nevekben, számokban, számitásban stb. előforduló világos, azaz magából a határozatból megállapitható kétségtelen hibák javithatók ki. Ott, a hol a határozat maga hibás, azaz téves alapból indult ki, vagy a helyes alapból téves következtetést vont, meg nem engedhető a kijavitás, mely tulajdonképen a határozatnak az eljárt bíróság általi fölülvizsgálása volna.

A bíróság, mely a határozatot hozta, legjobban tudja megitélni, hogy megfelel-e annak a kiadmány. Tagadó végzése ellen tehát a perorvoslatnak nem volna értelme (651. lap).

XXI. FEJEZET.

Ujrafelvétel.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.[1])

Az ujrafelvétel a rendkivüli perorvoslatok közé tartozik; föltétele az alapügy jogerős befejezése. — Ez kettőt foglal magában, t. i. a *jogerősséget* és az ügy *befejezését.*

Jogerős a határozat akkor, ha azt a határidőhöz kötött rendes perorvoslatok révén nem lehet megváltoztatni vagy hatályon kivül helyezni, a jogerősség hatálya abban nyilvánul, hogy a felek azt a peres viszonyt, a mit a határozat szabályozott, ujólag eljárás tárgyává nem tehetik; mert a jogerős határozat *az individualiter meghatározott vádlott ellen* érvényesitett büntető igény létezését s tartalmát végleg rendezte. A jogerősség jelzett joghatályának jogpolitikai oka az életviszonyok rendezett voltának szükségszerüségében rejlik; a mi be nem következnék, ha a felek egy és ugyanazon vitás jogviszonyt tetszésük szerint bármikor peres eljárás tárgyává tehetnék.

Miután a jogerős elintézés egy történelmileg s nem jogilag meghatározott tettre s egy bizonyos vádlottra vonatkozik, ebből következik, hogy egy és ugyanazon tett miatt B. vádlott ellen vád emelhető, habár az eljárás A. irányában jogerősen befejeztetett, a nélkül, hogy az ügy ujra felvételét kellene szorgalmazni.

Ellenben uj vád nem emelhető ujrafelvétel nélkül A. irányában, azon az alapon, hogy az alapperben a minősités helytelen volt, mert nem a bűntett jogilag meghatározott minősége, hanem a történelmi esemény tárgyában vált az ügy res judicatává. Miután a büntetőigény tárgyában csak a bíróság határozhat, ebből következik, hogy sem az ügyésznek, sem a rendőri hatóságnak az a határozata, melylyel a nyomozást megszüntette, nem hoz létre res judicatát, tehát az ilyen határozat az eljárás folytatását nem akadályozza.

Az ujrafelvétel második feltétele az ügy *befejezése*, vagyis más szavakkal, ujrafelvétel csak akkor kérhető, ha ügydöntő s nem pervezető határozat emelkedett jogerőre; mert a peres viszonyt csak az ügydöntő határozat (itélet, megszüntető végzés) szabá-

[1]) Térszüke miatt az összehasonlitó jogot nem tárgyalhatjuk s e tekintetben utalunk a törvény indokolásának 654. s következő lapjaira.

lyozza végleg; ellenben a pervezető határozat (pl. a vádhatározat) a pert csak ujabb stadiumba juttatja, a nélkül, hogy az ügyet végleg elintézné.

Habár a jogviszonyok rendezettsége azt követeli, hogy a mely peres viszony jogerősen elbiráltatott, az uj eljárás tárgyává ne tétessék, mindazáltal e szabály merev keresztülvitele nem ritkán igazságtalanságnak válnék forrásává.

Megtörténhetik, hogy az ügydöntő határozat jogerőre emelkedése után oly mértékben tünik ki annak tartalmi helytelensége, hogy a határozat fentartása egyértelmü volna az anyagi igazság meghamisitásának türésével. Ilyen esetben két ellentétes érdek áll szemben egymással, t. i. a jogerősség s az anyagi igazság; ha e kettő födi egymást, vagyis, ha a jogerős határozatban benne van az anyagi igazság, kétségtelen, hogy a res judicatát bolygatni nem szabad; ellenben, ha e kettő ellentétben van egymással, meg kell törni a szabályt, s az anyagi igazság érvényesülése végett meg kell engedni az ügy ujrafelvételét; a minek e szerint más czélja nincs s nem lehet, mint az anyagi igazság megállapitása.[1])

2. Az eljárás folytatása ujrafelvétel nélkül.

444. §.

Az a nyomozás, illetőleg vizsgálat, melyet a magánindítványra jogosult indítványának, illetőleg a felhatalmazásnak vagy kivánatnak (1878. évi V. t.-cz. 269—272. §§.) hiánya, a tettes vagy részes mentelmi joga miatt, vagy azért szüntettek meg, mert a tettes vagy részes nem volt kitudható, vagy távol volt, vagy mert valamely bizonyiték megszerzése rendkivüli nehézségbe ütközött: az elévülés beállta előtt, a vádló inditványára ujabb határozat nélkül folytatható, ha az a körülmény, mely az eljárás folytatását gátolta, megszünt.

1. A törvény az ujrafelvétel szempontjából a határozatokat két csoportba osztja; egyikbe azok tartoznak, melyeknél ujrafelvétel nélkül folytatható az eljárás; ezeket sorolja fel a 444. §.; a másikba pedig azok tartoznak, melyek az ügyet res judicatává teszik, tehát ha ezeknél az anyagi igazság csorbát szenvedett, azt csak ujrafelvétel utján lehet helyreütni; ezekről a 445. §-nál lesz szó.

[1]) L. *Hadady* Lajos: Az ujrafölvétel a bűnvádi perrendtartásban (J. K. 1902. 137.) cz. értekezését.

2. Ujrafelvétel nélkül folytatható az eljárás először abban az esetben.

ha a magáninditványra jogosult inditványának, illetőleg a felhatalmazásnak vagy kivánatnak hiánya miatt szüntették meg a nyomozást vagy vizsgálatot; s a megszüntetés után az inditványt, felhatalmazást, illetőleg kivánatot törvényesen előterjesztették.

Itt különbséget kell tenni az inditványra s a kivánatra, illetőleg felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények közt. Az inditványi cselekmények tárgyában ugyanis az inditvány megtétele előtt nyomozás nem teljesithető s birói eljárásnak sincs helye (3. §.); tehát itt oly esetekről van szó, midőn a nyomozást vagy vizsgálatot hibásan inditották meg s a törvényes akadály kiderülte után azt megszüntették.

A másik esetben, t. i. a felhatalmazásra s kivánatra üldözendő bűncselekményeknél a nyomozást e perjogi feltételek hiányában is lehet teljesiteni, az eljárás azonban a nyomozáson tul nem terjedhet (7. §.). Tehát, ha ilyen ügyekben a megszüntetett eljárás folytatását azért kell elrendelni, mert a felhatalmazást, illetőleg kivánatot előterjesztették, az eljárás folytatása csak a vizsgálat elrendelése vagy a vádirat benyujtása lehet; de nyomozás nem, mert az e nélkül is teljesithető.

3. Az idetartozó második eset az, ha a nyomozást vagy vizsgálatot a tettes vagy részes mentelmi joga miatt szüntették meg: s később a mentelmi jog felfüggesztetett. E rendelkezésnek e helyütt felvétele, a hol *„megszüntetett eljárásról"* van szó, helytelen volt, mert ha a mentelmi jog hiányzik, az eljárás felfüggesztésének (265. §. 3. p.) van helye; a felfüggesztett eljárás pedig ipso jure folytatható.

A harmadik eset az, ha a nyomozást vagy vizsgálatot azért szüntették meg, mert a tettes vagy részes nem volt kitudható vagy távol volt s később a terhelt előkerült. Abban az esetben, midőn a tettes nem volt kitudható, csakis nyomozásról lehet szó, mert vizsgálat csak meghatározott személy ellen rendelhető el. (106. §. 469. §.); ha tehát a tettes nem volt kitudható, ilyen esetben vizsgálatot sem lehetett elrendelni. Másként áll a dolog, ha a tettes ismeretes ugyan, de távol van, ebben az esetben a biróság elé nem állitható távollevő ellen sem vád alá helyezésnek, sem főtárgyalásnak, sem itélet hozásának nincs ugyan helye, de a nyomozás, illetőleg a vizsgálat a bizonyitékok biztositása végett azért befejezendő (472. §.).

4. Végül ujrafelvétel nélkül folytatható az eljárás, ha a nyomozást, illetőleg vizsgálatot azért szüntették meg, mert a bizonyiték megszerzése rendkivüli nehézségbe ütközött; később azonban ez az akadály megszünt. Ez a rendelkezés összefügg a 101. §. 3-ik pontjával, mely szerint: „A nyomozás megszüntetendő — — ha a további eljárástól a bizonyitékok megszerzésének rendkivüli nehézsége miatt eredmény nem várható". Ez a rendelkezés nemcsak az ügyészre, hanem a rendőri hatóság főnökére is áll (101. §. 3. bek.), a ki főmagánvád esetében az emlitett okból hasonlókép megszünteti a nyomozást. A törvény azonban ilyen esetről a birói megszüntetésre vonatkozólag nem rendelkezik; s a 264. §. 6. pontja csak annyit mond, hogy a vádtanács elutasitja a vádiratot s megszünteti az eljárást, ha a terhelt ellen felhozott bizonyitékok nem elegendők arra, hogy bünösségére nézve alapos gyanut keltsenek. Ezt szem előtt tartva, a bizonyitékok megszerzésének nehézsége indokából nem lehet a vizsgálatot megszüntetni.

A nyomozást meg lehet ugyan ezen indokból szüntetni, de ezt — mint láttuk — csak az ügyész vagy a rendőri hatóság főnöke rendelheti el expressis verbis, ilyen indokból a bíróság ugy a nyomozást, mint a vizsgálatot bizonyitás szempontjából csak akkor szüntetheti meg, ha a terhelt ellen felhozott bizonyitékok nem elegendők arra, hogy bünösségére nézve alapos gyanut keltsenek (264. §. 6. p.), arra azonban mint indokra nem szabad hivatkoznia, hogy valamely bizonyiték beszerzése nehézségbe ütközött; tehát a megszüntetés csak azért következhetett be, mert a bíróság a 264. §. 6. p. szerint *„a terhelt ellen felhozott bizonyitékokat"*, vagyis a beszerzett adatokat mérlegeli, de azt nem, hogy egy be nem szerzett adat mily bizonyitó erővel birna, ha az a Bp. szabályai szerint beszerezve bizonyitékká válnék.

Ebből következik, hogy a törvény tárgyalt rendelkezése, mely szerint a nyomozás, illetőleg vizsgálat ujrafelvétel nélkül folytatható, ha azt azért szüntették meg, mert valamely bizonyiték beszerzése rendkivüli nehézségbe ütközött, a birói határozattal szemben soha sem fordulhat elő, mert a birói eljárásban ilyen megszüntetési indok nincsen.

5. A 2—4. pontok alatt előadottakból a következő eredményeket vonhatjuk le:

a) a tettes vagy részes mentelmi joga miatt nem lévén megszüntethető az eljárás, a 444. §-nak erre vonatkozó rendelkezése sem a nyomozásnak ügyészi vagy rendőri megszüntetésével, sem az eljárást megszüntető birói határozattal szemben nem alkalmazható;

b) a 444. §. egyéb eseteiben ugy a kir. ügyészség, mint a rendőri hatóság főnöke jogositva lévén az eljárást megszüntetni, ezek megszüntető határozataival szemben e §. alapján mindenkor ujrafelvétel nélkül folytatható az eljárás;

c) minthogy a bíróság csak két esetben juthat abba a helyzetbe, hogy a 444. §-ban emlitett valamely okból megszüntesse az eljárást, akkor t. i., ha a magáninditvány vagy fölhatalmazás hiányzik (264. §. 4. p.) — és akkor, ha a tettes ismeretes, de távol van (272. §.): ennélfogva a bíróságnak csakis ez okok valamelyikére alapitott megszüntető határozatával szemben lehet az eljárást ujrafölvétel nélkül folytatni. Ebből önként következik, hogy pl. akkor se folytatható ujrafölvétel nélkül az eljárás, ha a nyomozásnak ügyészi megszüntetése után a pótmagánvádló a vizsgálatot inditványozta s ez inditványt a vizsgálóbiró, a vádtanács, illetőleg a kir. Tábla érdemi okokból jogerősen elutasitották.[1])

6. Az eljárás csak az elévülés beállta előtt folytatható; ha tehát az elévülés az akadály megszünte előtt beállott, az eljárás folytatása ki van zárva, ha azonban az akadály olyan természetü volna, — a mi a tárgyalt esetek természetét szem előtt tartva — alig képzelhető, hogy annak tartama alatt az elévülés nyugszik (Btk. 109. §.), akkor bármikor szünjék is meg az akadály, az eljárás folytatható, mert az elévülés csak ennek megszünte után folytatódik.

7. Az eljárás folytatásához ujabb határozat — a törvény szavai szerint — nem szükséges, csak a vádló inditványa kivántatik meg, miből következik, hogy az eljárást azon a perjogi helyen kell folytatni, a hol az abbanmaradt; tehát a vádló is annál a hatóságnál nyujtja be az inditványát, a melyik az eljárás folytatására hivatva van.

8. A törvény szerint uj határozat s ujrafelvétel nélkül akkor folytatható az eljárás, ha „*a nyomozás vagy vizsgálat*“ szüntettetett meg. Ebből kettő következik.

a) Hogy csak a megszüntetett eljárás folytatható ismét, de az nem, a melyik itélettel lett befejezve; mert az itélet vagy felmentő (326. §.) vagy elitélő (327. §. 2. bek.), de az eljárás megszüntetését itéletben kimondani nem lehet.

b) Hogy a 444. §. csak a bíróság által megszüntetett eljárásról szól, de nem arról a nyomozásról, melyet az ügyészség vagy a rendőri hatóság főnöke szüntetett meg, mert az ügyész megszüntető határozata, bármire legyen is az alapitva, a res judicata erejével soha sem bir, tehát az eljárás az ügyésznek s a rendőri ható-

[1]) L. a *Pécsi T.* 1530/903. sz. végzését, melylyel ugyanezt kimondotta (GDt. XI. 766.).

ság főnökének minden, s igy nemcsak a 444. §-ban meghatározott okokra alapitott határozatával szemben is folytatható.

3. Megszüntetett eljárás ujrafelvétele.

445. §.

Ha az eljárás a 444. §-ban nem emlitett okból volt jogerősen megszüntetve: az ujrafelvételnek az elévülés határidején belül csak uj terhelő bizonyiték alapján és egyedül a kir. ügysézség vagy a főmagánvádló inditványára van helye.

Ez inditvány felett, szükség esetén az uj bizonyitéknak kiküldött biró által való felvétele után, a megszüntetett ügyre nézve illetékes elsőfoku bíróság tárgyalás nélkül határoz.

1. Ha az eljárás a 444. §-ban nem emlitett okból volt jogerősen megszüntetve, az eljárás csak ujrafelvétel utján tehető folyamatba. Ezek az okok, a melyek alapján az eljárás megszüntetésének van helye, a 264. §-ban vannak felsorolva; tehát az ezen szakasz értelmében (a 4. pont kivételével, mely a 444. §-ban van felvéve) történt megszüntetés esetében a megszüntető végzéssel szemben ujrafelvételt kell szorgalmazni. Minthogy a 264. §. alapján csak birói végzés keletkezhetik: a kir. ügyész nyomozást megszüntető határozata után ujrafelvétel nélkül is folytatható az eljárás (444. §. 5. j. b) p.). A *bpesti kir. T.* szerint is:

A kir. ügyésznek nyomozást megszüntető határozata nem birói végzés, mely jogerőre emelkedhetik, és ha jogerőre emelkedik, itélt dologgá lesz, hanem a kir. ügyész oly intézkedése, melyet a kir. főügyész hatályon kivül helyezhet: mert a 445. §. helyes értelme nem az, hogy az ügyész megszüntető határozata alapján van ujrafelvételnek helye, hanem az, hogy az eljárásnak a bíróság által történt megszüntetése esetén lehet csak ujrafölvétel utján tovább eljárni (D. II. 194.).

2. Miután a törvény 445. §-a az ujrafelvétel föltételeként az „uj terhelő bizonyitékot" kivánja meg, ebből következik, hogy megszüntető végzéssel szemben leggyakrabban bizonyitás okából, vagyis akkor fognak ujrafelvételt szorgalmazni, ha a megszüntetés a 264. §. 6. pontja alapján történt. Kérhető ugyan akkor is, ha az eljárás jogi okokból lett megszüntetve, pl. mert a vád tárgyává tett cselekmény nem büncselekmény (264. §. 1. pont), ámde uj bizonyiték ehhez is szükséges; mert nem a meglevő bizonyiték mérlegelése, hanem uj bizonyiték képes csak a megállapitott tényállást más jogi szempont alá helyezni.

3. A megszüntetéssel befejezett ügy ujrafelvételét csak a kir.

ügyészség s a főmagánvádló inditványozhatja; tehát arra a sértett mint pótmagánvádló nem jogosult még akkor sem, ha az alapügy az ő vádja alapján volt folyamatban.[1])

Nem jogosult erre a terhelt sem, habár valamely okból érdekében állana az ujrafelvétel, mint pl. az esetben, ha az eljárást a Btk. 76. §-a alapján szüntették meg, holott a terhelt később meggyógyulván — ártatlanságát kivánja bizonyitani. A *pozsonyi T.* egy ily terheltnek ujrafelvétel iránti kérését azzal utasitotta el, hogy miután az ellene inditott eljárás a Bp. 264. §. 3. pontja alá eső okból lett megszüntetve: az ekként megszüntetett ügynek ujrafelvételét a 445. §. szerint csak a kir. ügyészség, illetőleg a főmagánvádló inditványozhatja (GDT. IX. 903.).

4. A végzéssel megszüntetett eljárás ujrafelvételét tárgyazó inditvány felett az a biróság határoz, a melyik a megszüntetett ügyre nézve illetékes.

Miután megszüntetett eljárás felvételét csak a vádló szorgalmazhatja, felmerül a kérdés, hogy az ujrafelvétel tárgyában melyik biróság jár el, ha az ujrafelvétel folytán a hatáskör is változik. Pl. a lopás vétsége miatt folyamatban volt eljárást a járásbiróság megszüntette; az ügyész azonban uj bizonyiték alapján perujitást kér, mert nemcsak az bizonyitható be, hogy a terhelt bünös, hanem az is, hogy a cselekmény nem lopás vétsége, hanem rablás büntette. A törvény erről az esetről a végzéssel megszüntetett eljárás ujrafelvételénél nem rendelkezik, ellenben az itélet ujrafelvételénél kijelenti, hogy:

„Ha büntettnek mutatkozó cselekmény tárgyában járásbiróság vagy közigazgatási hatóság itélt: akkor az inditvány felett való határozat hozására az a törvényszék illetékes, melynek területén a járásbiróság, illetőleg a közigazgatási hatóság székhelye van“ (452. §. 2. bekezdés).

Szerintem végzéssel megszüntetett eljárásnál is ezt a szabályt kell követni, mert igaz ugyan, hogy ilyen esetben nincs tárgyalás, ámde az előzetes eljárást sem teljesitheti a járásbiróság oly ügyben, mely hatáskörébe nem tartozik; mert a járásbiróságnál rendszerint nincs előzetes eljárás, a törvényszéknél ellenben nagyfontosságu garanciákkal körülvett előzetes eljárás után hozható csak ügydöntő határozat.

Nem alkalmazható azonban a 452. §. abban az esetben, ha a jbiróság hatásköréhez tartozó ügy csak összefüggés folytán került

[1]) L. a *pécsi T.* ily értelmü határozatát (GDt. XI. 767.).

a törvényszékhez, a mely mind a két ügyre nézve megszüntette az eljárást s ha ezután a vádló csak a jbirósági ügyre nézve inditványozza az ujrafelvételt. Ez esetben ugyanis megszünvén az összefüggés: az ügy visszakerül ahhoz a birósághoz, a melyhez tartozik s ennélfogva a 445. §. 2. bek. értelmében a járásbiróság — mint a megszüntetett ügyre nézve elsőfoku biróság — előtt inditandó meg az eljárás.[1])

5. A 445. §. alapján inditott ujrafelvételi eljárást a tszék hatáskörébe tartozó ügyekben az ujrafelvételi főtárgyalásig a XV. fejezet szabályai szerint kell lefolytatni. Ennek helyes indokait a *bpesti T.* egyik határozatában igy fejti ki:

A terhelt ellen az alapeljárás során megszüntetett vád — az 1. §. értelmében — ujrafölvétel esetén is csak uj vád alapján tehető folyamatba; az ügyészség pedig az ujrafölfételi eljárás e szakában még vádat nem emelt, csupán a megszüntetett alapeljárás ujrafölvételét inditványozta. Továbbá a 445. §. külön elhelyezéséből s a 446—462. §. rendelkezéseiből is, melyek nemcsak az ujrafölvétel megengedhetőségének kérdését, hanem a további eljárást is szabályozzák, az következik, hogy a 445. §. esetén a megengedhetőség kimondása után a törvény általános szabályai s ehhez képest a XV. fej.-ben megjelölt eljárás alkalmazandó egész az ujrafelvételi főtárgyalásig, mely az ujrafölvétel minden esetében ugyanaz (124/901. — GDt. IX. 902.).[2])

A dolog természetéből következik, hogy a ki az alapeljárás során tanu volt, az ellen a jogerős megszüntető határozat után ujrafölvétel esetén se lehet mint terhelt ellen — uj vádirat nélkül folytatni az eljárást.[3])

4. Ujrafelvétel az elitélt javára.

446. §.

Itélettel befejezett bünvádi eljárás ujrafelvételének az elitélt javára az itéletnek csak jogerőre emelkedése után és a következő feltételek valamelyikének fenforgása esetén van helye:

1. ha az elitélt ellen az alapperben bizonyitékul hamis vagy hamisitott okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanuzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és ezek a bizonyitékok az itéletre befolyással lehettek;

2. ha az itélőbiróságnak valamelyik tagja vagy a vizsgáló-

[1]) L. *Pécsi T.* 1327/905. — GDt. XIII. 484.

[2]) A *kir. T.* e határozatával az iratoknak vádirat előterjesztése végett a kir. ügyészséghez való áttételét rendelte el, mit a *balassagyarmati tszék* — hivatkozással arra, hogy az ujrafölv. eljárásban uj vádiratra nincs szükség — megtagadott.

[3]) L. a *debreczeni T.* ily értelmü határozatát (GDt. XIII. 483.).

biró, illetőleg az esküdtszék határozatának hozásában részt vett esküdt meg volt vesztegetve, vagy ha közülök valamelyik az eljárásra vonatkozólag hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső más megszegését követte el és nincs kizárva az, hogy ezek a büncselekmények az itéletre befolyással voltak;

3. ha az inditványozó olyan uj tényt vagy bizonyitékot hoz fel, mely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal, az elitéltnek nembünösségét, vagy a büntető törvények enyhébb intézkedése alá eső büncselekményben való bünösségét teszi valószinüvé;

4. ha ugyanarra a büncselekményre nézve több itéletet hoztak és ezeknek az itéleteknek, valamint az alapjokul szolgáló tényeknek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy ugyanazt az egyént ismételve itélték el, vagy hogy egy vagy több vádlott ártatlan, illetőleg olyan büncselekményben bünös, a mely a büntetőtörvényeknek enyhébb intézkedése alá esik, mint az, a mely miatt elitélték.

1. Az elitélt javára oly ügyekben, melyek itélettel fejeztettek be, ujrafelvétellel csak az itélet jogerőre emelkedése után lehet élni. Jogerősség alatt itt kétoldalu jogerősséget értünk, vagyis azt, midőn az itélet ellen sem a vádló, sem a vádlott nem használhatnak perorvoslatot. Ha tehát a vádlott perorvoslattal nem élt s igy reá nézve a relativ jogerősség bekövetkezett, de a vádló perorvoslatot használt, az ügy ujrafelvétele nem kérhető.

Ujrafelvétel az alapper bizonyitékainak hamissága alapján.

2. Az ujrafelvétel az elitélt javára elrendelendő:

„Ha az elitélt ellen az alapperben bizonyitékul hamis vagy hamisitott okirat volt használva, — vagy hamis tanuzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és ezek a bizonyitékok az itéletre befolyással lehettek“ (1. p.). Az ujrafelvételnek ezen jogi alapjánál az alapper bizonyitékainak meghamisitott voltát kell kimutatni. — A törvény az okirat, tanu s szakértő felsorolásával az összes bizonyitó eszközöket ki akarta meriteni; s az volt a czélja, hogy bármily bizonyitó eszköz hamisittassék is meg, elrendelhető legyen az ujrafelvétel. Ez a felsorolás szabály szerint kimeritő is lesz; mindazáltal szabatosság kedvéért fel kellett volna emliteni azokat a tárgyakat is, melyek a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók (Bp. 169. §.); mert ezek is meghamisithatók s mert nem mindig esnek a meghamisitott okirat vagy szakértői vélemény fogalma alá. Igaz ugyan, hogy a lefoglalt

tárgy a legtöbb esetben szakértő által vizsgáltatik meg, de csak akkor, ha ahhoz külön szakértelem szükséges (225. §.), egyéb esetekben elegendő a birói szemle; miután pedig ennek tárgya is meghamisitható s a meghamisitott tárgy döntő befolyással lehet az itéletre. kivánatos lett volna, ha a törvény e tekintetben kifejezetten intézkedik s nem hagyja e kérdést nyitva; s nem bizza annak megoldását a judicaturára, mely — a törvény kiterjesztő magyarázatával, — ilyen esetekben is kénytelen lesz az ujrafelvételt megengedni.

3. A részleteket illetőleg a következőket jegyezzük meg:

a) A kiállitásakor a tényeknek meg nem felelően készitett okirat *hamis okirat;* ha pedig a valódi okirat hamisittatik meg, az *hamisitott okirat.* Mindkét esetben megkivántatik, hogy azt az alapperben valódi gyanánt használták legyen. Miután az okirat részben vagy egészben lehet hamis s mint bizonyiték is részben vagy egészben használható fel, abban az esetben, ha az okirat csak részben hamis s azt csak részben használták fel, az ujrafelvétel ez alapon csak akkor kérhető, ha a hamisitott részt használták fel bizonyitékul.

b) A vallomás valamely ténykörülményre lehet positiv vagy negativ; s igy a *hamis vallomás* is ezen kétféle alakban jelentkezhetik. Positive hamis a vallomás, ha a tanu a való tényekkel meg nem egyező tényeket terjeszt elő; ellenben negative hamis a vallomás, ha a közvetlenül észlelt tényekről a tanu azt vallja, hogy azok nem történtek meg. Mindkét esetben inditványozható az ujrafelvétel.

c) A *hamis szakértői vélemény* ép oly alakban jelentkezhetik, mint a hamis okirat, t. i. lehet az részben vagy egészben hamis. Azonban mindkét esetben a szakvélemény hamis s nem az okirat, mely azt feltünteti, mert ha ezt hamisitják meg, akkor nem a hamis szakértői vélemény esete, hanem a bizonyitékul szolgáló okirat meghamisitása forog fenn. Tehát a törvény itt azt az esetet szabályozza, midőn a kihallgatott szakértő hamis véleményt adott.

4. A tárgyalt esetekben nem elég azt bizonyitani, hogy a bizonyiték meg lett hamisitva, mert az ujrafelvételnek csak akkor van helye, ha a hamis vagy meghamisitott *„bizonyitékok az itéletre befolyással lehettek.“* A törvény nem kivánja meg, hogy a hamis bizonyiték az itéletre befolyással *volt,* csak azt, hogy befolyással *lehetett.* Ez azonban csak arra az időpontra áll, mikor az inditvány formai szempontból biráltatik meg s azt czélozza a tör-

vény, hogy az ujrafelvételi kérelem ne utasittassék el a limine, a 454. §. alapján, hanem ez a kérdés a tárgyaláson döntessék el. Másrészt pozitiv formát, t. i. befolyással *volt*, a törvény nem is használhatott, mert azt, hogy az itéletre mily bizonyiték volt befolyással, esküdtbirósági ügyekben a biróság csak a lehetőség szabályai szerint döntheti el.

Ujrafelvétel az alapperbeli biró bűncselekménye alapján.

5. Az ujrafelvételnek második alapja az: „Ha az itélőbiróságnak valamelyik tagja vagy a vizsgálóbiró, illetőleg az esküdtszék határozatának hozásában részt vett esküdt meg volt vesztegetve, vagy ha közülök valamelyik az eljárásra vonatkozólag hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső más megszegését követte el és nincs kizárva az, hogy ezek a bűncselekmények az itéletre befolyással voltak". (2. p.).

A törvény itt három szabályt állit fel; t. i. meghatározza:

a) hogy kik által elkövetett;

b) milyen;

c) és mily okozatossággal biró bűncselekmények esetében inditványozható ujrafelvétel az elitélt javára.

6. Csak az itélőbiró, az itélethozásban részt vett esküdt s a vizsgálóbiró által elkövetett és a következő pontban meghatározott bűncselekmény esetében, inditványozható az ujrafelvétel. Tehát, ha a felsorolt bűncselekmények valamelyikét a jegyző vagy olyan pótesküdt követte el, a ki az itélethozásban nem vett részt, ujrafelvételnek nincs helye; ugyanez áll akkor is, ha rendes esküdt vált bünössé, de ez itélethozás előtt kilépett s a helyét pótesküdt foglalta el.

A törvény szerint a főtárgyalás elnöke pótbirót is rendelhet be (287. §.); a törvény azonban nem rendelkezik arról, hogy inditványozható-e ujrafelvétel, ha ez követte el a bűncselekményt. Kétségtelen, hogy a pótbiróra is az áll, a mi arra az esküdtre, a ki az itélethozásban nem vett részt, mert a törvény, midőn az „*itélőbiróságnak* valamelyik tagját" emliti, világos, hogy csak az itélethozásban részt vett birákat értette, mert a pótbiró az *itélőbiróságnak* nem tagja s itélőbiró csak akkor lesz, ha a tanács valamelyik rendes tagját helyettesiti.

A „*vizsgálóbiró*" közelebbi meghatározását a törvény mellőzte s igy vitás lehet, hogy a megkeresett vagy a helyettes vizsgálóbiró értendő-e ez alatt? Miután a törvény szerint a vizsgálóbiró által

elkövetett bűncselekmény esetében az ujrafelvétel joghatálylyal csak akkor kérhető, ha nincs kizárva, hogy ennek bűncselekménye befolyással volt az itéletre, ebből következik, hogy a kérdés eldöntésénél nem az a mérvadó, hogy a vizsgálóbiró az egész vizsgálatot teljesitette-e vagy nem, hanem az, hogy bűncselekménye az itéletre mily causalitással volt.

A törvény nem emliti fel a nyomozó hatóságot, a vádtanácsot és a törvényszéki tanácsot (268., 283. §§.). A két utóbbinál a mellőzés oka nyilván abban rejlik, hogy e tanácsok csak pervezető müködést fejtenek ki, de oly cselekményt nem teljesitenek, mely az itéletre befolyással lehet.

A rendőri hatóság tagjait pedig azért mellőzte a törvény, mert ezek oly bizonyitékot, mely a főtárgyaláson meg nem ismételhető, rendszerint nem vesznek fel (98. §.) s ha halaszthatatlan szükség esetében mégis teljesitenek ilyet, a felvett jegyzőkönyveket azonnal a vizsgálóbiró elé terjesztik, a ki azt az alaki kellékekre nézve s az eljárás eredménye tekintetében is megvizsgálja és ha szükségesnek véli, az eljárást kiegészitheti vagy ismételheti (98. §. utolsó bek.). Tehát ily módon ki van zárva az, hogy a rendőrhatóság tagjának bűncselekménye az itéletre befolyással lehetne.

A törvény nem emliti fel azt a birót, a ki a főtárgyalás előkészitése alatt vesz fel bizonyitékot (287. §. 2. bek.); ugyszintén azt a birót sem, a ki a kir. itélőtábla határozata alapján szerez meg valamely bizonyitékot (403. §.); az ilyen biró cselekménye azonban vizsgálóbirói functio, tehát azt a vizsgálóbiró fogalma alá kell vonni.

7. Az előbbi pont alatt emlitett személyeknek következő bűncselekménye esetében inditványozható az ujrafelvétel: *a)* megvesztegetés; *b)* hivatalos kötelességnek a büntetőtörvények alá eső más megszegése esetében. Miután a törvény világosan a büntetőtörvények alá eső bűncselekményt emlit, ebből következik, hogy a fegyelmi vétség elkövetése az ujrafelvételre jogalapot nem nyujt.

8. Az előbbi két pont alatt tárgyalt feltételek fenforgása esetében is csak akkor szorgalmazható az ujrafelvétel, ha nincs kizárva, hogy ezek a bűncselekmények az itéletre befolyással voltak.

A törvény itt az elitélt helyzetét nagyon megkönnyiti. Ugyanis mig a 446. §. első pontja esetében ugy kell az elitéltnek az uj bizonyitékokat felsorolni, hogy azokból kitünjék annak lehetősége, hogy az alapper hamis bizonyitékai az itéletre befolyással lehettek;

addig itt, a 2. pont esetében csak azt kell kimutatni, hogy a törvényben meghatározott egyének valamelyike hivatali bűncselekményt követett el a perre vonatkozólag. A positiv bizonyitás — miután a törvény negativ formát használ, — az, hogy a bűncselekménynek az itéletre való befolyása ki van zárva. Ezt az ellenfélnek kell bizonyitani.

9. Ujrafelvétel kérhető, „ha az inditványozó olyan uj tényt vagy bizonyitékot hoz fel, mely akár magában, akár kapcsolatban a befejezett eljárás folyamán felhozottakkal, az elitéltnek nem bünösségét, vagy a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bünösségét teszi valószinüvé (3. p.)".

Az ujrafelvétel e jogalapjánál uj tény vagy uj bizonyiték hozandó fel. Az uj tény azonban, miután a büntető eljárásban vélelemnek nincs helye, magában véve puszta állitás, a mit bizonyitani kell; tehát az uj tény mellett mindig az uj bizonyiték is értendő. Az uj bizonyiték vonatkozhatik az uj tényre, vagy az alapperben már fölmerült tényre s annak jelentősége vagy olyan, hogy egymagában bizonyitja a bizonyitandó tényt, vagy csak a befejezett eljárásban felhozottakkal kapcsolatosan.

Ha az ujrafelvételi inditvány ez alapon terjesztetik elő, annak csak akkor adható hely, ha a novum az elitélt nem bünösségét vagy a büntetőtörvények enyhébb intézkedése alá eső bűncselekményben való bünösségét teszi valószinüvé.

Ez a korlátozás a 446. §. 1. és 2. pontjánál nincs meg, tehát az ott tárgyalt esetekben a czél tüzetes megjelölése nélkül inditványozható az ujrafelvétel; mig itt ki kell jelölni, hogy az elitélt attól felmentést vagy a törvény enyhébb intézkedése alá eső elitélést vár-e?

A törvény enyhébb intézkedése első sorban a tett enyhébb minősitését jelenti; — a mi nemcsak a más bűnfajt, hanem ugyanazon bünfaj keretén belül enyhébb minősitést is jelent. Továbbá ide tartoznak a bünrészesség egyes alakzatai is; — amennyiben a bünsegélyezés enyhébb rendelkezése alá esik a törvénynek, mint a felbujtás és tettesség; végül e jogalaphoz tartozik a kisérlet a bevégzéssel szemben.

Ujrafölvétel több itélet esetén.

10. Utolsó esete az elitélt javára irányuló ujrafelvételnek az, midőn ugyanarra a büncselekményre nézve több itéletet hoztak (4. p.); ebben az esetben az ujrafelvétel kérhető;

a) ha az itéletnek s az alapjokul szolgáló tényeknek egybevetéséből nyilvánvaló, hogy ugyanazt az egyént ismételve elitélték. A perujitáshoz szükséges, hogy mindegyik itélet jogerős legyen, mert ha egyik nem jogerős, felmentő itélet hozandó a felső fokon (326. §. 1. p., 418. §.).

Nem kérhető perujitás, ha az egyik itélet felmentő, mert az csak akkor inditványozható, „ha ugyanazt az egyént ismételve elitélték";[1])

b) ha az itéletnek egyebevetéséből nyilvánvaló, hogy egy vagy több vádlott ártatlan. Pl. megtörténhetik, hogy ugyanazon tett miatt két itélettel két különböző egyént itéltek el s az egyik ártatlan; vagy többet itéltek el s egy vagy több ártatlan;

c) a *b)* alatti esetben, ha az elitélt nem ártatlan ugyan, de oly bűncselekményben bünös, mely a büntetőtörvénykönyvek enyhébb intézkedése alá esik, mint az, a melyik miatt elitélték (v. ö. 9. sz. jegyeztet).

5. Az elitélt javára ujrafelvétel inditványozására jogosultak.

447. §.

A 446. §-ban meghatározott feltételek mellett az ujrafelvételt inditványozhatják:

1. az elitélt, még a büntetés kiállása után is;

2. az elitéltnek mind életében, mind halála után házastársa, törvényes képviselője vagy védője;

3. az elitéltnek halála után fel- és lemenő ágbeli rokonai;

4. a 448. §. utolsó bekezdése alapján hivatalból kinevezett külön védő.

1. Az ujrafelvételt az elitélt javára a következő egyének kérhetik:

a) az elitélt;

b) az elitéltnek házastársa, törvényes képviselője; vagy védője s miután a törvény a védőnél semmi megszoritást nem tesz, nemcsak a vádlott által választott, hanem a hivatalból kirendelt védő is előterjesztheti a kérelmet;

c) az elitéltnek halála után: házastársa, törvényes képviselője; védője s fel- és lemenő ágbeli rokonai (447. §. 2. és 3. pont).

A házastárs jogának meghatározásánál a törvény nem emeli ki, hogy e jog a házastársat megilleti-e akkor is, ha már a házasság nem áll fenn; miután azonban a törvény más helyütt (205. §.

[1]) Egy esetben vádlott ugyanazon bűncselekmény miatt, amelyre nézve jogerősen elitéltetett, másodizben is felelősségre vonatván, ez alkalommal a Bp. 326. §. 2. p. alapján fölmentetett. A kir. ügyész v. javára ujrafölvételt kért abból a czélból, hogy a 326. §. 1. p. alapján mentessék föl. A *kolozsvári T.* elutasitotta a kérelmet: mert a 446. §. 4. p. szerint ujrafölvételnek csak akkor van helye, ha vádlott ismételten elitéltetett, — e körülmény azonban itt nem forog fönn (GDt. XII. 453.).

1. p.), ahol a házassághoz füzött joghatályt a házasság megszünte utáni időre is ki akarta terjeszteni, ezt expressis verbis kifejezte; miután ily rendelkezés e helyütt nincsen, ebből következik, hogy a házastárs ujrafelvételt csak a házasság tartama alatt kérhet; vagy — az elitélt halála után — ha ennek elhalálozásakor a házasság még fennállott. Ugyanez áll a törvényes képviselőre is.

Végül ujrafelvételt kérhet a hivatalból kirendelt védő (448. §. 2. bek.), t. i. az, akit a bíróság oly esetben nevez ki, midőn a bíróság kir. ügyészség vagy más hatóság tudomást szerez oly körülményről, melynek alapján az elitélt javára ujrafelvétel volna inditványozható, ennek érdekében azonban az *a) b) c)* pontok alatt emlitett jogositottak ujrafelvétellel nem éltek.

2. Az 1. sz. jegyzetben emlitett személyek egymás mellett, önállóan élhetnek ujrafelvétellel; tehát ez concurrens és nem substitutiv jog.

3. Az ujrafelvételi kérelem előterjesztése nincs az elévülési határidőhöz kötve, ami természetes, mert itt nem az állam büntető igényének érvényesitéséről, hanem ellenkezőleg annak megállapitásáról van szó, hogy az eredetileg vagy egyáltalában vagy oly terjedelemben nem létezett, amint azt a jogerős itélet megállapitotta.

4. Az ujrafelvétel akárhányszor inditványozható; tehát ha egyik jogalapon előterjesztett inditvány nem vezetett czélra, más alapon az megujitható, sőt ugyanazon alapon is előterjeszthető ismételten, ha az a hiány, mely miatt az czélra nem vezetett, pótolva van.

6. Hivatalból intézkedés az ujrafelvétel tárgyában.

448. §.

Ha a bíróság, kir. ügyészség vagy más hatóság tudomást szerez oly körülményről, melynek alapján az elitélt javára ujrafelvétel volna inditványozható: köteles erről azt az elsőfoku bíróságot, mely az alapperben itélt, ez utóbbi pedig az elitéltet, illetőleg ennek időközben történt elhalálozása vagy meg nem találhatása esetében házastársát vagy törvényes képviselőjét és volt védőjét értesiteni.

Amennyiben az értesitéstől számitott tizennégy nap alatt az érdekelteknek egyike sem terjeszt elő inditványt az ujrafelvétel elrendelése iránt, vagy ha a sürgősség követeli, előbb is, a bíróság azonnal védőt rendel, ki az ujrafelvétel elrendelése tárgyában a legrövidebb idő alatt köteles inditványt tenni.

1. Szabály szerint az ujrafelvételt az elitélt vagy más arra jogositott inditványozhatja; miután azonban megtörténhetik, hogy oly körülmények merülnek fel, melyek alapján az elitélt javára ujrafelvétel volna inditványozható, ezekről azonban sem az elitélt, sem azok, akik ennek javára ujrafelvételt kérhetnek, nem birnak tudomással, — az a biróság, illetve ügyészség vagy más hatóság, mely ily körülményekről tudomást szerez, köteles erről az alapperben eljárt bíróságot azonnal értesiteni; mely utóbbi viszont az elitéltet, illetőleg ennek időközben történt elhalálozása vagy meg nem találhatása esetében házastársát vagy törvényes képviselőjét és volt védőjét értesiteni, — az értesités, amint a törvény szövegéből kitünik, nem együttes, hanem successiv. T. i. az elitélten kivül megjelöltek csak akkor értesitendők, ha az elitélt meghalt vagy nem található.

Ha successiv értesités válik szükségessé, akkor mindig értesitendő a házastárs vagy törvényes képviselő és a védő.

2. Ha az ujrafelvétel tárgyában sürgős intézkedést nem kell tenni, az értesités közlése után tizennégy napig várja a biróság, hogy az elitélt érdekében adnak-e be ujrafelvételi inditványt; ha a tizennégy nap eredménytelenül telik le, vagy a tizennégy nap bevárása nélkül is, ha a sürgősség követeli, a biróság azonnal védőt rendel, ki az ujrafelvétel elrendelése tárgyában a legrövidebb idő alatt köteles inditványt tenni.

Hogy mi tekintendő „legrövidebb időnek", azt a biróság az eset körülményeihez képest állapitja meg.

3. Az ujrafelvétel elrendelésére alkalmas körülmények elhallgatása, illetőleg a védő részéről a kérelem előterjesztésének elmulasztása, fegyelmi — esetleg a Btk. 230. §-ában meghatározott vétség.

7. Ujrafelvétel a felmentett, illetőleg elitélt terhére.[1])

449. §.

A felmentett, illetőleg elitélt terhére kizárólag a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló inditványa folytán, az itélet jogerőre emelkedése után és a következő további feltételek egyikének fenforgása esetén engedhető meg az eljárás ujrafelvétele, amennyiben az itélet tárgyául szolgált büncselekménynek érvényesiteni kivánt büntethetősége még nem évült el:

[1]) *Ért.: Biró* Vilmostól (JK. 1903. 209.).

1. ha a felmentett vagy elitélt javára az alapperben hamis vagy hamisitott okirat valódi gyanánt volt használva, vagy hamis tanuzás volt elkövetve, vagy hamis szakértői vélemény volt adva és e bizonyitéknak az itéletre befolyása lehetett;

2. ha az itélőbiróságnak valamelyik tagja, vagy a vizsgálóbiró, illetőleg valamelyik esküdt meg volt vesztegetve, vagy ha közülök valamelyik hivatalos kötelességének a büntető törvények alá eső más oly megsértését követte el, melyről feltehető, hogy ez a vádlottra nézve kedvező itéletre befolyással volt;

3. ha a kir. ügyészség olyan uj tényt vagy bizonyitékot hoz fel, mely magában vagy az előbbi eljárás alatt felhozottakkal kapcsolatban, a felmentettnek elitélését vagy az elitéltnek a büntető törvények sulyosabb rendelkezése alá eső büncselekményben való bünösségét valószinüvé teszi.

450. §.

Abból a czélból, hogy az elitéltre a büntető törvények sulyosabb rendelkezését alkalmazzák, az ujrafelvétel a 449. §-ban meghatározott feltételek mellett is csak a következő esetekben rendelhető el:

1. ha az elitéltet oly büncselekményben mondták ki bünösnek, melyre a büntető törvények határozott ideig tartó szabadságvesztés- vagy pénzbüntetést állapitanak meg, az uj bizonyiték szerint pedig az elitéltet halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény terheli;

2. ha oly büntett látszik fenforogni, melyre a törvény legkisebb büntetésül öt évi vagy ennél hosszabb tartamu fegyházat rendel és az elitéltet mégis oly büntettben mondták ki bünösnek, melyre a büntető törvények öt évet meg nem haladó szabadságvesztés-büntetést szabnak;

3. ha büntett látszik fenforogni s az elitélt csak vétségben vagy kihágásban volt bünösnek kimondva.

1. A felmentett, illetőleg elitélt terhére ujrafelvételt csak a kir. ügyész vagy a főmagánvádló kérhetnek, de a pótmagánvádló nem. (43. §. utolsó bekezdés.) Sértettek azonban, mint pótmagánvádlók, az ujrafelvételi eljárás során is átvehetik a vád képviseletét, ha a kir. ügyész az ujrafelvétel iránt tett inditványt visszavonja. (Dtár. III. 2.)[1]) Főmagánvád esetén a fölmentett terhére

[1]) L. még a 462. §. 2. jzetét; s *Lénárt* Albert: Pótmagánvádló és ujrafölvétel cz. czikkét (JK. 1902. 233.).

a főmagánvádló lévén jogosult az ujrafelvétel inditványozására, az a körülmény, hogy a 449. §. 3. p. szerint szükséges uj tény vagy bizonyiték nem a kir. ügyészség, hanem a főmagánvádló részéről hozatott föl: az ujrafelvétel megtagadásának indokául nem szolgálhat. (Bht. 118.)

2. Az ujrafelvétel általános kelléke az itélet jogerőssége; megkivántatik továbbá, hogy az itélet tárgyául szolgált bűncselekménynek érvényesiteni kivánt büntethetősége még nem évült el. — Az elévülés itt nem arra a büncselekményre vonatkozik, ami a jogerős itélettel meg lett állapitva, hanem arra, amelyik a perujitás folytán meg lesz állapitandó. Ha tehát a jogerős itélet lopást állapitott meg, az ügyész pedig rablásra alapitja az ujrafelvételi kérelmet, ez utóbbira megállapitott elévülési határidőn belül terjesztheti elő az inditványt.

3. Az ujrafelvételnek a 449. §. 1. pontjában emlitett jogalapja azonos a 446. §. 1. pontjának rendelkezésével.

A 2. pont lényegileg egyezik a 446. §. 2. pontjával, a dolog természetéből folyó ama különbséggel, hogy itt a biró stb. által elkövetett bűncselekménynek olyannak kell lenni, melyről feltehető, hogy ez a vádlottra nézve kedvező itéletre befolyással volt.

Lényeges eltérés továbbá az, hogy a 446. §. 2. pontja alapján csak akkor inditványozható az ujrafelvétel, ha „az esküdtszék határozatában részt vett esküdt" követte el a büncselekményt, mig itt a törvény csak általánosságban *„valamelyik esküdtet" emliti*, mindazonáltal kétségtelen, hogy csak oly esküdtről lehet szó, aki a határozathozásban részt vett, mert egyébként ennek büncselekménye az itéletre befolyással nem lehet.

Az utolsó eset az, midőn a kir. ügyészség uj tényeket vagy bizonyitékokat hoz fel. (3. pont.) A törvény itt csak az ügyészt emliti; miután azonban ez a rendelkezés a szakasz első bekezdése szerint a főmagánvádlóra is vonatkozik, kétségtelen, hogy e rendelkezés alapján a főmagánvádló is inditványozhat ujrafelvételt. (L. 1. jegyz.) Az ujrafelvétel alapja, miként a 446. §. 3. p. esetén, ez esetben se lehet egymagában oly tény, mely az alapeljárásban már fölmerült, habár birói határozat tárgyává nem tétetett.[1])

[1]) Példa erre a következő eset: Vádlottat az esküdtbiróság a Btk. 306. §. alapján emelt vád alól fölmentette. A kir. ügyész ujrafölvételt inditványozott ellene, uj tényként jelölvén meg azt, hogy miután az esküdtek azon az alapon mentették föl vádlottat, hogy nem tudható, ki okozta a sérülést, ezzel szemben a kir. ügyész bizonyitékot hozott föl arra nézve, hogy v. többedmagával bántalmazta a sértettet, hogy tehát a 308. §. esete forog fenn. E tény már az alap-

4. Az ujrafelvétel az elitélt terhére két okból kérhető, *a)* hogy a fölmentett elitéltessék, vagy *b)* hogy az elitéltre a büntetőtörvény sulyosabb rendelkezését alkalmazzák. Előbbi alapon a 449. §-ban meghatározott feltételek mellett kérhető az ujrafelvétel; ha azonban az ujrafelvételnek az a czélja, hogy a B. t. k.-nek sulyosabb rendelkezése alkalmaztassék, akkor még más speciális feltételek is megkivántatnak, melyek a 450. §-ban vannak meghatározva.

Előre bocsátjuk, hogy sulyosabb rendelkezésre alapitott itélet hozását csak a kir. ügyész inditványozhatja, de a főmagánvádló nem, ezt a törvény nem mondja ugyan kifejezetten, de ez a főmagánvádra üldözendő büncselekmények természetéből következik. (41. §.) Ugyanis az elitélt terhére szóló ujrafelvételnek legenyhébb esete az, midőn büntett látszik fenforogni, s az elitélt csak vétségben vagy kihágásban volt bünösnek kimondva. Megtörténhetik, hogy főmagánvádra üldözendő vétség miatt itéltek el valakit, s később kitünik, hogy büntett miatt lett volna elitélendő. Habár az alapperben a főmagánvádló törvényesen járt el, az ujrafelvételt nem inditványozhatja, mert a főmagánvádló csak a Bp. 41. §-ában meghatározott vétségek s kihágások miatt képviselheti a vádat, de büntett tárgyában nem. Inicziálhatja ugyan ezt a kir. ügyésznél, de az inditványt csak ez terjesztheti elő.

5. Az elitélt terhére a B. t. k. sulyosabb rendelkezésének alkalmazása végett inditványozható ujrafelvétel esetei a következők:

a) Ha az elitéltet oly büncselekményben mondták ki bünösnek, melyre a büntető törvények határozott ideig tartó szabadságvesztést vagy pénzbüntetést állapitanak meg, az uj bizonyitékok szerint pedig az elitéltet halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal

perben is fölmerült, — de az esküdtekhez ezirányt kérdés nem intéztetvén, ez bírói döntés tárgya nem lett. A *pécsi T.* helyt adott az ujrafölvételnek, mert fölmentett vádlottról lévén szó: nem kivántatik meg, hogy az uj vád az alapeljárás alatti vádnál sulyosabb legyen (GDt. XI. 768.). E határozat folytán az ujrafölv. főtárgyalás megtartatván: v. a 308. §. alapján elitéltetett; *a kir. Curia* azonban megsemmisitette az esküdtbiróságnak ez itéletét: mert uj tény az oly, bizonyitékokkal ellátott állitás, mely az alapperben használva nem volt, ily tény azonban az ügyész részéről föl nem hozatott, minthogy azok a tanuvallomások, amelyek inditványában foglaltatnak, az esküdtbiróság előtt mind szerepeltek, — az a körülmény pedig, hogy az esküdtek döntése alá az enyhébb minősitésre szóló kérdés nem bocsáttatott: nem oly uj tény, melynek alapján az ujrafölvétel elrendelhető lett volna, — mert ennélfogva a tett azonossága folytán az alapperbeli vád az alapperbeli itélettel consummálva lévén: ugyanazon tett miatt uj vád nem érvényesithető s igy az ujrafölvételi itélet törvényszerü vád nélkül hozatott (384. §. 11. p.) s e szerint semmis (10.693/905.; GDt. XIII. 485.).

büntetendő cselekmény terheli. Tehát bármily enyhe büncselekményt állapitson is meg az alapperben hozott itélet, az ujrafelvétel kérhető, ha az elitéltet halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendó cselekmény terheli. — Ellenkező irányban azonban ez a szabály nem áll, mert bármily sulyos itélettel szemben nem kérhető ujrafelvétel, hanem csak akkor, ha az alapitéletben oly büncselekmény lett felvéve, melyre a törvény határozott ideig tartó szabadságbüntetést állapit meg; — tehát, ha a vádlottat életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény miatt itélték el, azon az alapon, hogy halállal büntetendő cselekmény állapittassék meg, ujrafelvétel nem inditványozható.

b) Ha oly büntett látszik fenforogni, melyre a törvény legkisebb büntetésül öt évi vagy ennél hosszabb tartamu *fegyházat* rendel és az elitéltet mégis oly büntettben mondták ki bünösnek, melyre a büntető törvények öt évet meg nem haladó szabadságvesztés büntetést szabtak. A perujitás ez alapjánál a törvényben, tehát nem az itéletben meghatározott minimum és maximum az irányadó. A minimum az irányadó annál a kérdésnél, hogy mily büncselekmény lesz megállapitandó az ujrafelvételnél, ellenben a maximum a mértékadó ama kérdés eldöntésénél, hogy az alapperben mily büncselekményt vett fel a biróság. Előbbi esetben a feltétel a minimális öt évi fegyház; az utóbbinál a maximális öt évi szabadságbüntetés; miután a törvény az alapitéletnél csak szabadságbüntetést emlit, ebben a fogalomban valamennyi szabadságbüntetés bennfoglaltatik.

c) A harmadik eset az, „ha büntett látszik fennforogni, s az elitélt csak vétségben vagy kihágásban volt bünösnek kimondva". Itt a törvényben megállapitott büntetés közömbös s csak az a mértékadó, hogy az ujrafölvétel folytán büntettet kell megállapitani, holott az alapitélet csak vétséget vagy kihágást állapitott meg. A vétség alatt a törvényben s nem a biró által megállapitott vétséget kell érteni, tehát ha a biró a vétséget correctionalisatio folytán állapitotta meg, ujrafelvétel nem inditványozható.

8. Előzetes kérdés az ujrafelvétel elintézésénél.

451. §.

A 446. §. 1., 2., vagy a 449. §. 1., 2. pontja alapján az ujrafelvétel iránt előterjesztett kérelem csak akkor tárgyalható, ha az ujrafelvétel okául felemlitett büncselekmény jogerős büntető itélettel meg van állapitva vagy miatta a bünvádi eljárás nem bizonyi-

ték hiánya miatt, hanem valamely más okból nem volt folyamatba tehető, illetőleg itélettel befejezhető.

1. E §. meghatározza azokat az ügyeket, melyek a vádlott javára s terhére szóló ujrafelvételi kérelem elintézésére nézve praejudicialisok. Ezek egyik csoportjába a bizonyitékok meghamisitása (446. §. 2. p. 449. §. 1. p.), másikába pedig az eljáró biró hivatali büncselekménye (446. §. 2. p. 449. §. 2. p.) tartozik. Addig, mig ezen büncselekmények tárgyában jogerős határozatot nem hoztak, az ujrafelvételi kérelem nem tárgyalható. „Tárgyalás" alatt nem a főtárgyalást, hanem az ujrafelvételi inditványnak a 456. §. értelmében nyilvános tárgyaláson való elintézését kell érteni.

A praejudicialitás azonban csak a tárgyalásra vonatkozik, de a vizsgálatra nem, tehát azt a 455. §. értelmében a bizonyiték meghamisitása (446. §. 1. p. 449. §. 1. p.) vagy a biró büncselekménye (446. §. 2. p. 449. §. 2. p.) miatt folyamatba tett eljárással parallel kell teljesiteni s a további eljárást az ujrafelvételi ügyben akkor kell felfüggeszteni, ha ebben már tárgyalást kellene tartani, az ujrafelvétel okául felemlitett büncselekmények tárgyában azonban még jogerős határozat nem keletkezett.

2. Az ujrafelvételi inditványt, ha az egyéb feltételek fenforognak, akkor is tárgyalásra kell utalni, ha az ujrafelvétel okául felemlitett büncselekmény miatt a bünvádi eljárás nem bizonyiték hiánya miatt, hanem valamely más okból nem volt folyamatba tehető, illetőleg itélettel befejezhető. Ez esetben az ujrafölvételi kérelem birája azt vizsgálja, hogy az eljárás miért nem lett folyamatba téve, illetőleg miért volt az megszüntetve; ha azt találja, hogy ez bizonyiték hiánya miatt történt, akkor az ujrafelvételi inditványt elutasitja, ellenkező esetben azt tárgyalásra bocsátja s ott birálja el, hogy az ujrafelvétel okául felhozott büncselekmény el lett-e követve vagy nem. Azok az esetek, midőn nem bizonyiték hiánya miatt mellőztetik az eljárás, a 264. §. 1—5. pontjában vannak felsorolva.

3. A bíróság rendszerint a bizonyiték meghamisitása vagy a biró büncselekménye miatt inditott eljárást megszüntető végzésből állapitja meg, hogy az bizonyiték hiányából vagy más okból lett-e megszüntetve: ezt azonban nem meritheti mindig a bíróság végzéséből, mert, ha a vádló elejti a vádat (264. §. 5. p.), az eljárás erre utalással szüntettetik meg (264. §. 2. bekezdés). Ámde a közvádló minden esetben köteles a vádelejtést indokolni (38. §. 2. bek.), tehát ha az eljárás megszüntetése vádelejtés okából történt,

ennek indokaiból állapitja meg a biróság azt, hogy a cselekmény miatt az eljárás miért nem fejeztetett be itélettel.

9. Az ujrafelvételi kérelem illetékes birája.

452. §.

Az ujrafelvétel kérdésében rendszerint az a biróság határoz, mely az ügyet első fokban intézte el, esküdtbiróság által elintézett ügyekben pedig az a törvényszék, mely az esküdtekkel együtt az alapperben eljárt. Ennél nyujtandó be vagy mondandó jegyzőkönyvbe az ujrafelvétel elrendelése iránt tett inditvány, melyben a kérelem alapjául vett okot és bizonyitékot tüzetesen meg kell jelölni.

Ha a büntettnek mutatkozó cselekmény tárgyában járásbiróság vagy közigazgatósági hatóság itélt: akkor az inditvány felett való határozat hozására az a törvényszék illetékes, melynek területén a járásbiróság, illetőleg a közigazgatási hatóság székhelye van.

1. E §. azt a szabályt állitja fel, mely szerint az ujrafelvétel kérdésében az a biróság határoz, mely az ügyet első fokban intézte el. Tehát a kir. itélőtábla előtt az ujrafelvétel csak akkor kérhető, ha elsőfokban is ez járt el. (333., 418. §. első bek.)[1])

2. Az ujrafelvétel kérdésében határozó biróság alakitására nézve az általános szabályok irányadók (1897. XXXIV. t.-cz. 7. §.); ha azonban az ujrafelvétellel megtámadott itéletet esküdtbiróság hozta, az ujrafelvétel megengedhetőségének kérdésében a törvényszék esküdtek nélkül határoz. A tárgyalás is esküdtek közremüködése nélkül tartatik meg, ha az ujrafelvételnél csak oly kérdés döntendő el, melynél az esküdteknek nem kell közremüködniök (457. §.).

3. Az ujrafelvételi kérelmet vagy jegyzőkönyvbe kell mondani vagy kérvényben kell előterjeszteni, mindkét esetben meg kell jelölni a kérelem alapjául vett okot és a bizonyitékot. A kérelem alapjául szolgáló okok a 445., 446., 449. §-okban vannak meghatározva.

Ha a kérelem ezen kellékekkel nem bir, azt a limine el kell utasitani (454. §.).

[1]) A C. is kimondta egy alkalommal, hogy nem vehető figyelembe vádlottnak a kir. Tábla végzése ellen intézett fölfolyamodásában előterjesztett az a kérelme, hogy beadványa esetleg perujitási kérvénynek tekintessék: mert a perujitás mindig csak az elsőbiróságnál szorgalmazható (GDt. IX. 904.).

4. Nem az alapperben eljárt bíróság, hanem a törvényszék határoz az ujrafelvételi inditvány tárgyában, ha az alapperben járásbíróság vagy közigazgatósági hatóság itélt s a büncselekmény büntettnek mutatkozik. Azt, hogy a bűncselekmény büntettnek mutatkozik: a törvényszék az ujrafelvételi inditvány alapján állapitja meg, melynek erre ki kell terjeszkednie (450. §. 3. p. 454. §.).

Ez esetre is áll ugyan a 452. §. első bekezdésének ama rendelkezése, mely szerint az ujrafelvételi kérelmet az első fokban eljárt bíróságnál kell benyujtani; ámde ez, ha a büncselekmény büntettnek mutatkozik, azaz, ha az ujrafelvételt a 450. §. 3. p. alapján kérik, az iratokat azonnal átteszi a törvényszékhez.

10. Az ujrafelvételi inditvány hatálya.

453. §.

Az itélet végrehajtását sem az ujrafelvétel elrendelése iránt tett inditvány, sem az ujrafelvétel elrendelése nem akadályozza és nem szakitja félbe.

Mindazonáltal az ujrafelvételnek az elitélt javára történt inditványozása, valamint a 448. §. esetén joga van a bíróságnak, ha az előbbi itélet hatályon kivül helyezése alaposan várható, annak végrehajtását, valamint a bünügyi költségekre és a magánjogi igényre vonatkozó végrehajtást is, a kir. ügyészség meghallgatása után, az ujrafelvétel kérdésében hozandó elsőfoku érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakitani.

1. Szabály az, hogy az itélet végrehajtását sem az ujrafelvétel elrendelése iránt tett inditvány, sem az ujrafelvétel elrendelése nem akadályozza és nem szakitja félbe. Az itélet végrehajtása alatt nemcsak a büntetés, hanem a mellékrendelkezések végrehajtását is kell érteni.

2. Az itélet végrehajtását az eljáró bíróság kivételesen felfüggesztheti, de csak az ujrafelvétel kérdésében hozandó elsőfoku érdemleges határozat hozásáig.

Érdemleges határozat alatt itt azt kell érteni, melyet a bíróság az ujrafelvétel tárgyában hoz; érdemleges határozat alatt azonban csak ügydöntő határozat értendő. Ilyen határozat kettő van, egyik az, melylyel a megengedhetőség kérdésében tartott tárgyaláson a bíróság az inditványt elutasitja (455. §. 4. bek.); másik pedig a főtárgyaláson hozott itélet (462. §.). Ha az inditvány elutasittatott, az itélet azonnal végrehajtandó; ellenkező esetben az

itélet végrehajtása tárgyában a bíróság a főtárgyaláson ismét határoz, mely alkalommal joga van a bíróságnak az alapitélet végrehajtását az ujitott perben hozott itélet jogerőre emelkedéseig felfüggeszteni, de csak akkor, ha a bíróság a korábbi itéletet hatályon kivül helyezi (462. §. 2. bek.).

Miután a törvény itt semmi korlátozó szabályt nem állit fel, ebből következik, hogy az alapitélet végrehajtása nemcsak akkor függeszthető fel, ha az elitélt az ujrafelvétel folytán felmentetett, hanem akkor is, ha enyhébb büntetés szabatott ki ellene.

3. A törvény nem határozza meg, hogy az itélet végrehajtása mikor és ki által függeszthető fel. Kétségtelen, hogy a felfüggesztést az ujrafelvétel megengedhetőségének kérdésében tartandó tárgyalás előtt kell kérni, sőt kérhető az — s legtöbbször igy fog alakulni a dolog — már az inditvány előterjesztésekor. A kérelmet többször is elő lehet terjeszteni s az elutasitó végzés ellen felfolyamodás használható.

A kérelem tárgyában a „bíróság" határoz; tehát nem a vizsgálóbiró. Bíróság alatt nem a vádtanácsot, hanem a törvényszéknek egy az elnök által megalakitott tanácsát kell érteni, mert a hol valami tenni való a vádtanácshoz van utalva, ott a törvény mindenütt a *„vádtanács"* fogalmat használja.

A bíróság az itélet felfüggesztését csak akkor rendeli el, ha „az előbbi itélet hatályon kivül helyezése *alaposan várható*", ez csak akkor itélhető meg, ha az inditvány nemcsak megjelöli a felveendő bizonyitékot, hanem azt be is mutatja, vagyis — rendszerint — akkor, ha már az inditvány alapján kitüzhető az ujrafelvétel megengedhetősége kérdésében a tárgyalás (455. §. 5. bek.).

4. Az itélet végrehajtásának felfüggesztése vagy csak a büntetésre vagy ezenfelül a mellékrendelkezésekre (bünügyi költség, magánjogi igény) is vonatkozik. Az előbbi értelemben akkor határoz a bíróság, ha az ujrafelvétellel a bünösség nincs érintve s csak enyhébb rendelkezést szorgalmaz az inditványozó (446. §. 3. p.).

5. Az itélet végrehajtásának felfüggesztése előtt az ügyész mindig meghallgatandó; inditványa azonban nem köti a bíróságot.

6. Az itélet végrehajtása csak akkor függeszthető fel, illetőleg szakitható félbe, ha az ujrafelvételt az elitélt javára inditványozzák; a mi természetes, mert az in pejus előterjesztett inditvány folytán az elitélt sorsa csak sulyosbodhatik; tehát a mit az alapitélet megállapitott, az megmarad s igy a végrehajtás felfüggesztése tárgytalan volna.

11. Az ujrafelvételi inditványnak alaki okokból való visszautasitása.

454. §.

A biróság a kir. ügyészség meghallgatása után minden vizsgálat és tárgyalás nélkül végzéssel visszautasitja az ujrafelvétel iránt tett inditványt, ha a jelen törvényben meghatározott kellékeknek nem felel meg, nevezetesen, ha arra nem jogositott egyén tette, ha benne az ujrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve, ha alkalmas bizonyiték nincs felhozva, vagy ha az inditvány az elitélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve.

1. Az ujrafelvételi inditványt a biróság alaki okokból visszautasitja, ha az a törvényben meghatározott kellékeknek nem felel meg. A visszautasitásnál a kir. ügyészt mindig meg kell hallgatni, mert ez a határozat érdemleges határozat s mert érdemleges határozat a kir. ügyészség meghallgatása nélkül nem hozható (33. §.).

2. Az ujrafelvételi inditvány akkor utasitandó a limine visszsza, ha az a törvényben meghatározott kellékekkel nem bir. Ezen általános szabályon kivül a törvény még bizonyos kellékekre is reáutal, nevezetesen, ha az inditványt nem jogositott tette, ha az inditványban az ujrafelvétel alapjául szolgálható körülmény vagy eset nincs megjelölve, ha alkalmas bizonyiték nincs felhozva; végül, ha az inditvány az elitélt terhére az elévülés bekövetkezése után van előterjesztve. Ámbár az ujrafelvételi inditvány kellékeinek nagy része fel van itt sorolva; mégis az nem lévén kimeritő, a felsorolás csak exemplificativ, tehát annak megbirálásánál, hogy nem kell-e az inditványt a limine visszautasitani, a törvény amaz általános rendelkezését kell szem előtt tartani, hogy „az inditvány megfelel-e a törvényben meghatározott kellékeknek". Ilyen, az exemplificativ felsorolásba nem foglalt kellék pl. az, mely szerint a közvádló a törvény sulyosabb rendelkezésének alkalmazása végett csak a 450. §. korlátain belől élhet perujitással, tehát ha a vádlottat kihágás miatt itélték el, nem használható perujitás azért, hogy az vétség miatt itéltessék el. Az elitélt megvesztegetés okából csak akkor élhet ujrafelvétellel, ha az itélőbiró volt megvesztegetve, de nem kérhet ujrafelvételt, ha a pótbiró lett megvesztegetve, mert ez csak akkor itélőbiró, ha a tanácsba valamelyik biró helyére lép stb.

12. Ujrafelvételi vizsgálat és nyilvános tárgyalás.

455. §.

Ha nincs ok az ujrafelvétel iránt tett inditvány visszautasitására és az ujrafelvételt kérő bizonyitékra is hivatkozik, a bíróság ezt megszerzi, esetleg felvételét meghagyja a vizsgálóbirónak, aki a vizsgálatra nézve fennálló szabályok szerint jár el, azzal az eltéréssel, hogy a tanukat, ha törvényes akadály fenn nem forog, megesketi.

A vizsgálat befejezése után az iratok inditványtétel végett a kir. ügyészséghez küldendők.

Ez nyolcz nap alatt a bíróság elé terjeszti inditványát.

A bíróság megvizsgálja a bizonyitás eredményét s ha a bizonyitást teljesen meghiusultnak találja, az ujrafelvétel iránt tett inditványt elutasitja; ellenkező esetben nyilvános tárgyalást tüz ki, melyre azt, ki az ujrafelvételt inditványozza és ellenfelét megidézi.

Nyilvános tárgyalást tüz ki a bíróság akkor is, ha a törvényes kellékeknek megfelelő inditványnyal a bizonyiték is be van mutatva vagy oly tényre történt hivatkozás, mely nem igényel bizonyitást.

A tárgyalás kitüzése ellen perorvoslatnak nincs helye.

Az elitéltnek, illetőleg házastársának, törvényes képviselőjének vagy védőjének, valamint a magánvádlónak elmaradása nem akadályozza a tárgyalás megtartását. Ellenben a kir. ügyészség közbenjárása nélkül a tárgyalás meg nem tartható.

456. §.

A tárgyalást az elnök az ügy rövid megjelölésével nyitja meg.

Ezt követi az előadónak az ujrafelvétel keretéhez mért előadása. Ezután az ujrafelvételt inditványozó tesz szóbeli előterjesztést. Erre az ellenfél válaszolhat.

A bíróság a felek meghallgatása után zárt ülésben határoz az ujrafelvétel elrendelése vagy megtagadása iránt és végzését azonnal, legkésőbb három nap alatt kihirdeti.

Megtagadandó az ujrafelvétel, ha kellő bizonyiték nem támogatja az inditványban felhozott tény valódiságát, vagy ha az ujrafelvételnek feltételei (446., 449., 450., 451. §§.) nem forognak fenn.

Ellenkező esetben az ujrafelvétel elrendelendő.

1. Ha az ujrafelvételi inditványt nem kell alaki okokból (454. §.) a limine visszautasitani, a bíróság kétféle eljárást követ,

a szerint, a mint az inditványban csak hivatkozás történik a bizonyitékra vagy az inditvány kapcsán az be is mutattatik, illetőleg oly tényre történik hivatkozás, mely bizonyitást nem igényel.

Előbbi esetben a bizonyitékok beszerzését a bíróság a vizsgálóbirónak meghagyja, a ki a vizsgálatra nézve fennálló szabályok szerint jár el,[1]) azzal az eltéréssel, hogy ha törvényes akadály fenn nem forog, a tanukat megesketi. Törvényes akadály alatt itt azok az esetek értendők, mikor a tanut megesketni nem szabad (221. §.). Ezenfelül ide tartoznak azok az esetek is, midőn a bíróság az eset körülményeihez képest a tanut az eskütételtől elzárhatja (222. §.). Ha pedig a bizonyiték is bemutattatik, a 3. sz. jegyzet értelmében jár el.

2. A vizsgálat befejezése után az ügyész az iratok közlésétől számitva nyolcz nap alatt köteles inditványt tenni; ez a határidő azonban nem praeclusiv s annak elmulasztása semmi joghatállyal nem jár.

3. Az inditvány alapján a bíróság kétfélekép határozhat; t. i. vagy elutasitja az inditványt, vagy tárgyalást tüz ki, az előbbi határozat érdemleges, tehát az tüzetesen indokolandó; az utóbbi azonban csak előkészitő határozat, melyet legfeljebb annak kijelentésével kell indokolni, hogy: „miután a bíróság a bizonyitást meghiusultnak nem találja, a nyilvános tárgyalást elrendeli“ (455. §. 4. bekezdés).

A bíróság csak akkor utasithatja el az inditványt, ha a bizonyitás „*teljesen* meghiusult.“

Nyilvános tárgyalást három esetben tüz ki a bíróság, t. i. *a)* ha a bizonyitás nem hiusult meg teljesen; *b)* ha a törvényes kellékekkel biró inditványnyal a bizonyiték is be van mutatva; végül *c)* ha oly tényre történt hivatkozás, mely nem igényel bizonyitást.

4. Miután az ujrafelvételi inditvány csak akkor utasitható el, ha a bizonyitás teljesen meghiusult, ebből a contrario következik, hogy ha a bíróságnak e tekintetben kételyei vannak, contradictorius nyilvános tárgyalást tüz ki, a hol a felek is nyilatkoznak a felvett bizonyitékokról (456. §. 3., 4. bek.).

[1]) Ebből következik, hogy a vbiró a 129. §-t is köteles alkalmazni s hogy e szerint abban az esetben, ha a vizsgálatot befejezettnek vagy tovább nem folytathatónak tartja, erről köteles a feleket inditványaik előterjesztése végett értesiteni, mely értesitéstől számitott 15 nap alatt azok a vizsgálat folytatását kérhetik. A pécsi T. e szabály mellőzése folytán megsemmisité a tszéknek ez ujrafölvételi kérelmet elutasitó végzését: mert a vizsgálóbiró, ki a főkönyv és mérleg szakértői megvizsgáltatására volt utasitva, ennek befejezése után nem értesitette a ujrafölvételt kérőt a vizsgálat befejezéséről (GDt. IX. 905.).

Nyilvános tárgyalás tüzendő ki, ha a törvényes kellékekkel biró inditványnyal a bizonyitékok is bemutattatnak. A törvény ezen meghatározásából következik, hogy ha a bizonyitékok bemutattatnak ugyan, de az inditvány törvényes kellékekkel nem bir, azt az 554. §. alapján vissza kell utasitani. A bizonyiték rendesen olyan természetü ugyan, a mit a vizsgálóbirónak kell beszerezni (tanuk, szakértői vélemény stb.), megtörténhetik azonban, hogy az ujrafelvételi inditvány oly bizonyitékra van alapitva, a mit az inditványozó a kérvényhez csatol, ilyen bizonyiték pl. az itéletek csatolása, melyekből kitünik, hogy ugyanarra a bűncselekményre nézve több itéletet hoztak (446. §. 4. p.) stb.

Legritkábban fordul elő az az eset, midőn oly tényre történt hivatkozás, mely nem igényel bizonyitást, mert a büntető eljárásban vélelemnek nincs helye; következésképen itt oly tényről lehet szó, melyről a biróság hivatalosan tudomással bir. Miután azonban a biróság nem subjectiv tudomás, hanem érzékelhető adatok alapján határoz, ily esetben is be kell ezeket az adatokat szerezni. Ha tehát pl. az ujrafelvételi inditványban az állittatik, hogy az elitéltet ugyanaz a törvényszék kétszer itélte el, az elitélésre vonatkozó iratokat csatolni kell, mert ezek bizonyitják a biróság tudomásának alapját.

5. A nyilvános tárgyalás kitüzése ellen perorvoslat nem használható; tehát az a fél, a kinek érdekeit e határozat sérti, csak a tárgyaláson hozott határozat ellen használható perorvoslattal kereshet orvoslást.

Ez a jog azonban szük korlátok közt mozog, mert ha a megtartott tárgyaláson az ujrafelvételt a vádlott javára elrendelték, ez ellen a vádló perorvoslatot nem használhat (459. §.) s hasonló tartalmu végzés ellen csak a vádlott vagy helyette a jogositottak (447. §.) élhetnek perorvoslattal, ha az ujrafelvételt a felmentett, illetőleg elitélt terhére rendelték el (459. §.).

6. A tárgyaláson csak a kir. ügyészség képviselőjének kell jelen lenni; ellenben az elitéltnek, házastársának, törvényes képviselőjének, védőjének vagy a főmagánvádlónak elmaradása még akkor sem akadályozza a tárgyalás megtartását, ha az ujrafelvételt ezek valamelyike inditványozta (455. §. utolsó bek.).

7. Az ujrafelvétel megengedhetősége tárgyában a tárgyalás következő lefolyással bir: az elnök az ügy rövid megjelölésével megnyitja a tárgyalást: ezt követi az előadónak az ujrafelvétel keretéhez mért előadása; tehát a biróság csak az inditvány keretében mozoghat. Ez után az ujrafelvételt inditványozó tesz előterjesztést,

ezt követi az ellenfél válasza. Bizonyitás felvételének nincs helye; s a biróság a felek meghallgatása után zárt ülésben határoz s végzését azonnal, legkésőbb három nap alatt kihirdeti (456. §. 3. bekezdés).

A végzéssel a biróság vagy megtagadja az ujrafelvételt, vagy azt elrendeli. Megtagadandó az ujrafelvétel, ha kellő bizonyiték nem támogatja az inditványban felhozott tény valódiságát vagy ha az ujrafelvételnek feltételei (446., 449., 450., 451. §§.) nem forognak fenn. Ez utóbbiakat szabály szerint a biróság már az ujrafelvételi inditvány előterjesztésekor köteles megvizsgálni (454. §.) s a tárgyaláson csak akkor foglalkozhatik e kellékekkel, ha valamely kellék hiánya csak ott derült ki.

13. Főtárgyalás esküdtbiróság előtt s itélet hozatala főtárgyalás nélkül.

457. §.

Az ujrafelvételnek helyt adó végzésben rendszerint uj főtárgyalást is kell rendelni; esküdtbiróság elé azonban csak akkor, ha az ujrafelvételnél oly kérdés döntendő el, melynél a 355—360. §-ok értelmében esküdteknek kell határozatot hozniok.

Ha azonban az elitélt már meghalt: főtárgyalás nem tartandó, és a biróság az inditványozó részéről bemutatott, esetleg a vizsgálóbiró által felvett bizonyitékok alapján az ügy érdemében hoz határozatot. Az esetben, ha e bizonyitékokat meggyőzőknek találja, a korábbi itéletet részben vagy egészen hatályon kivül helyezi és uj itéletet hoz, ellenkező esetben az ujrafelvétel iránt tett inditványt elutasitja.

Főtárgyalás nélkül akkor is lehet itéletet hozni, ha a beszerzett bizonyiték kellő alapot nyujt az elitéltnek felmentésére vagy büntetésének leszállitására, ha ezt a kir. ügyészség is kifejezetten elismeri, és az elitélt a főtárgyalás megtartását nem kivánja.

A biróság a jelen §. értelmében hozott itéletet bármely érdekelt kivánságára a hivatalos lapban, költségükön pedig más lapban is közzététeti.

1. A 457. §. azokat az eseteket szabályozza, midőn az ujrafelvétel elrendelése után esküdtbiróság elé kell az ügyet utalni, s midőn az ujrafelvétel tárgyában főtárgyalás nélkül is lehet itélettel határozni.

2. Ha az ujra felvett ügy esküdtbiróság elé tartozik, nem

mindig kell a főtárgyalást esküdtek közremüködésével megtartani, hanem csak akkor, ha oly kérdés döntendő el az ujrafelvétel folytán, melynek tárgyában csak az esküdtek határozhatnak. (355—360.§§.)[1]) Vagyis, ha az ujrafelvétel folytán a bünösség (355. §.) minősités (356., 359. §§.) beszámitás (358., 360. §§.) vagy büntethetőség megszünte (359. §.) tárgyában kell határozni. Ha ezeket az eseteket összehasonlitjuk azokkal az okokkal, melyek alapján ujrafelvétel kérhető (446., 449., 450. §§.) azt találjuk, hogy esküdtek alkalmazása csak egy esetben, t. i. akkor mellőzhető, ha ugyanazon bűncselekményekre nézve több itéletet hoztak s az ujrafelvételt ez alapon kérik.

3. Ha a biróság az ujrafelvételnek helyt adott, a főtárgyalást is rendszerint el kell rendelnie, — és pedig tekintet nélkül arra, hogy az esküdtbiróság vagy a törvényszék hatáskörébe tartozó ügyről van-e szó. E *szabály alól két kivétel van*, az egyik az, ha az elitélt meghalt, ez esetben a biróság az inditványozó részéről bemutatott, esetleg a vizsgálóbiró által felvett bizonyitékok alapján határoz.[2]) A másik kivétel pedig az, midőn a beszerzett bizonyiték kellő alapot nyujt az elitéltnek felmentésére vagy büntetésének leszállitására, ezt a kir. ügyészség is kifejezetten elismeri és a főtárgyalás megtartását az elitélt sem kivánja. E szabály az esküdtbirósági ügyekre is áll és igy nem követ el semmisséget (384. §. 5. p.) a tszék, ha ily ügyben, amennyiben a 457. §. 3. bek. föltételei fönforognak, esküdtszéki főtárgyalás nélkül hoz itéletet (C. 7836/903. — GDt. XI. 769.) Mindkét esetben mellőzendő a főtárgyalás s a biróság a nyilvános tárgyaláson (455. §. 4. bek.), melyet az ujra-

[1]) Ez esetben azonban esküdtbiróság előtt kell megtartani az ujraf. főtárgyalást akkor is, ha az esküdtbiróság hatásköréhez tartozó b. cselekmény alól fölmentett vádlott ellen oly cselekmény miatt indittatik meg az ujraf. eljárás, mely a tszék hatásköréhez tartozik. Ily eset volt pl. az, midőn az esküdtbiróság által a Btk. 306. §-ra alapitott vád alól fölmentett egyén ellen ez ujrafölvétel a 308. §-ra alapittatott (Pécsi T. 326/905. sz. — GDt. XII. 454.).

[2]) Megtörténhetik azonban, hogy két elitélt javára indittatik meg az ujraf. eljárás, de ezek egyike a tszéki főtárgyalás után, melyen mindketten fölmentettek, a kir. Táblán tartott főtárgyalás előtt meghal. Egy ily esetben a kir. Curia kimondta, hogy a kir. Tábla az időközben elhalt egyénre nézve is főtárgyaláson, tehát nem a 457. §. 2. bek. alkalmazásával vizsgálhatja fölül az I. foku itéletet: mert két egyén érdekében tétetvén folyamatba az ujrafölv. eljárás, az életbenlevőre nézve a főtárgyalás megtartása mellett kellett a másodbiróságnak itéletet hoznia s amennyiben a főtárgyalást az elhalt védőjének jelenlétében az elhaltra is kiterjesztette s az ujrafölvétel kérdésében rávonatkozólag is ez alapon, nem pedig a 457. §. 2. bek.-hez képest főtárgyalás tartása nélkül itélt: semmisséget nem követett el (6030/901. — GDt. IX. 906.).

felvétel megengedhetőségének eldöntése végett tüzött ki, itéletet hoz.[1])

4. A bíróság a főtárgyalás megtartása nélkül hozott itéletet bármely érdekelt kívánságára a hivatalos lapban, költségükön pedig más lapban is közzététeti. A törvény szövegéből kétségtelen, hogy a hivatalos lapban való közzététel nem az érdekelt költségén történik, tehát e költséget mindig az állam viseli.

14. Letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság elrendelése.

458. §.

Ha az ujrafelvétel a felmentett vagy elitélt terhére van elrendelve: a bíróság a kir. ügyészség inditványára egyuttal az előzetes letartóztatás, illetőleg a vizsgálati fogság elerndelése vagy mellőzése iránt a XI. fejezet rendelkezéseinek megfelelően határoz.

1. Ha a felmentett, illetőleg elitélt terhére rendelték el az ujrafelvételt, annak letartóztatása, illetőleg vizsgálati fogságba helyezése is elrendelhető, ha: az ügyészség inditványozza; s ha ezen intézkedésnek a XI. fejezet értelmében helye van.

Miután a törvény a kir. ügyész inditványát föltételül állitja fel, e nélkül vagy ennek ellenére a letartóztatás nem rendelhető el.

2. A bíróság e határozatát a 456. §. értelmében tartott tárgyaláson s nem a főtárgyaláson hozza, mert a főtárgyalásról a 460. §. rendelkezik, a mely e tekintetben a XVII., XVIII. s XIX. fejezetekre utal, miből következik, hogy főtárgyaláson a bíróság nem a XI. fejezet, hanem a hivatkozott fejezetek, különösen a 330. §. 4. bekezdése értelmében határoz a letartóztatás tárgyában.

15. Perorvoslat az ujrafelvétel tárgyában hozott határozat ellen.

459. §.

Az ujrafelvételt a felmentett, illetőleg elitélt terhére elrendelő végzés ellen csak ezek, vagy a helyettök jogositottak (447. §.) élhetnek felfolyamodással.

Az ujrafelvételnek az elitélt javára történt elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye.

1. Ha az ujrafelvételt a felmentett vagy elitélt terhére rendelték el, csak ez, vagy helyette házastársa, törvényes képviselője

[1]) L. még *Szilassy* Pál idevonatkozó cikkét, melynek értelmében az elitélt terhére elrendelt ujrafölvételi eljárás során elmebetegnek bizonyult elitélttel szemben az ügyészség szintén a 457. §. 3. bek. alapján tesz inditványt az eljárásnak fölmentő itélettel való befejezése iránt (BT. L. 225.).

vagy védője élhetnek perorvoslattal; ennek halála után azonban fel s lemenő ágbeli rokonai perorvoslattal nem élhetnek, mert az elitélt terhére az ujrafelvétel csak ennek életében folytatható. A kir. ügyészt perorvoslat nem illeti, ha tehát a 458. §. alapján letartóztatást inditványozott, de inditványa el lett utasitva, a határozatot felfolyamodással nem támadhatja meg, de a főtárgyaláson ugyanazon inditványt ismét előterjesztheti.

2. Ha az ujrafelvételt az elitélt javára rendelték el, e határozat ellen senki sem élhet perorvoslattal; miből következik, hogy ha a biróság a büntetés végrehajtását felfüggesztette (453. §.), e határozata ellen az ügyész perorvoslatot nem használhat; joga van azonban e tárgyban a főtárgyaláson inditványt tenni. (462. §. 2. bekezdés).

16. Főtárgyalás.

460. §.

A jogerős végzéssel elrendelt főtárgyalás határnapját a főtárgyalás elnöke tüzi ki. A további eljárásnál a XVII., XVIII. és XIX. fejezetek rendelkezései a következő §-okban foglalt eltérésekkel alkalmazandók.

461. §.

Az uj főtárgyaláson, ha ez nem esküdtbiróság előtt tartandó, csak az a bizonyitás veendő fel, mely az ujrafelvétel iránt tett inditványnak és az itélet megtámadott részének alapjául szolgál.

A többé ki nem hallgatható tettesnek, tettestársnak, részesnek, tanunak és szakértőnek vallomása, illetőleg véleménye felolvasható.

A magánfél elhalálozása esetén örökösei idézendők meg a főtárgyalásra, a mennyiben a magánfelet az előbbi itélet szerint magánjogi igény illette.

Az olyan biró, ki az ügy előbbi elintézésénél az itélet hozásában részt vett, lehetőleg mellőzendő az ujrafelvétel megengedhetőségének kérdésében (454—456. §§.) határozó és az uj főtárgyaláson itélő tanács alakitásánál.

M. i. A mennyiben az ujrafelvételi tárgyaláskor itélet hozható nem volt, a biróság főtárgyalást tüz ki (457., 460. §§.), melynek feladata lesz a régi és az uj bizonyitékok együttes figyelembevételével az előző itélet érvényben tartásának, vagy hatályon kivül helyezésének szükségét megállapitani. Ez a főtárgyalás az elsőfoku biróság előtt, tehát ha megelőzőleg első fokban esküdtbiró-

ság vagy kir. itélőtábla itélt (418., 333. §§.) ez előtt tartandó. Előkészitése és megtartása a rendes főtárgyalásra vonatkozó szabályok szerint megy végbe (460. §.), a mennyiben az eljárás rendeltetése eltérésre okot nem szolgáltat.

Ily eltérés először az, hogy a főtárgyalásra megidézendő személyek közül (286. §.) az elhalálozott sértett helyett annak örökösei idézendők meg. A megelőző és az ujabb főtárgyalás közt gyakran közbeeső nagy időköz mellett emez intézkedés szükséges. De a sértett örökösei már nem közvetlen tudomásuk előterjesztése, vagy az inditványozás jogának érvényesitése czéljából, hanem csak vagyoni igényeik megvédhetése végett kapnak idézést. Ha tehát a megelőző itélet szerint őket vagy jogelődjüket ily igény nem illeti, a törvény megidézésöket mellőzhetni vélte.

További eltérés van a főtárgyalásra megidézendő tanuk és szakértők, valamint a főtárgyaláson felveendő bizonyiték tekintetében.

Az előbbieket itt is a bíróság, a főtárgyalást elrendelő végzésben jelöli meg (266. §. 4. bek.), csakhogy e mellett más irányelvek szerint kell eljárnia mint az első főtárgyalásnál. Már meg volt emlitve, hogy az előző itélet alapjául szolgált egész bizonyitás ismétlése nem bir értelemmel, midőn nem az itéletnek megbizhatóságát (446. §. 2. pont), hanem csak egy vagy több intézkedésnek jogalapossággát támadták meg. Ez okból rendeli a törvény, hogy csak az itélet neheztelt részének alapjául szolgáló, továbbá az ujrafelvételi inditványt támogató bizonyitékok veendők fel az uj főtárgyaláson (461. §.). A törvény intentióit kellőleg megértő bíróságnak nem lesz nehéz a középutat a bizonyitás tulságos kiterjesztése és korlátozása között megtalálni. Kétségben inkább több tanut vagy szakértőt fog megidéztetni, mint kevesebbet, mert a főczél a bíróság kellő tájékozása. De meg nem fogja másrészt engedni, hogy nemvitás kérdéseket ujabb bizonyitás és eldöntés tárgyává tegyenek. Szükség esetében a felek még a főtárgyalás kitüzése után is inditványozhatják tanuk vagy szakértők megidézését, illetve kihallgatását (288. §.), minek tárgyában a főtárgyalás elnöke, esetleg az eljárás szakának megfelelőleg, már nem a vádtanács, hanem az itélő bíróság határoz.

Minthogy az első főtárgyaláson kihallgatott tanuk vagy szakértők közül is egyesknek ujabb kihallgatása halál, távollét stb. miatt lehetetlenné válhat, a hézag betöltése végett rendeli a törvény, hogy e tanuknak vallomása, ha a fentebb kifejtettek szerint arra szükség van, felolvastassék. A 313. §. szerint megengedett felolvasás tehát az uj főtárgyaláson esetleg kötelezővé válhatik.

Még a részben is eltér a törvény a főtárgyalásra vonatkozó általános szabályoktól, hogy a neheztelt itélet hozásában részt vett birákat az ujabb főtárgyalásból és itélethozatalból lehetőleg kizárja (461. §. 4. bek.). Kivánatos, hogy az ügy ujabb elbirálásában csak teljesen elfogulatlan és az előbbi itélet fentartására megállapodott vélemény vagy önérzet által sem ösztönzött birák vegyenek részt. Ez azonban tekintettel arra, hogy a vizsgálóbiró és a vádtanács előadója amugy is ki vannak zárva, a vádtanács tagjai pedig lehetőleg mellőzendők (65. §.), sok bíróságnál kivihetlen volna. Kénytelen volt tehát a törvény az előbbi itélőtanács tagjainak mellőzését csak feltételesen, azaz legyőzhetetlen akadály hiányában kötelezővé tenni (671. lap).

Jegyzetek: 1. Az ujrafelvett bünv. perben az itélet tárgya

nem a vád, hanem az alapperbeli itéletekkel megállapitott tényállás valósága vagy helytelensége lévén — ebből a következő tételek folynak:

a) az ujrafelvett perben inditvány visszavonásáról vagy vád elejtéséről szó se lehet;

b) ujrafelvétel utján az alapperbeli itélet csak az esetben fosztható meg hatályától s az ott bűnösnek itélt egyén csak az esetben menthető fel, ha az uj bizonyitékoknak az alapperbeli bizonyitékokkal való együttes mérlegeléséből az tünik ki, hogy az alapperben megállapitott tényállás részben vagy egészben valótlan;

c) valamely ügyfél perbeli mulasztása bizonyitékul nem szolgál és igy abból, hogy a vádló idéztetés dacára nem jelent meg: nem lehet valamely tényt bizonyitottnak venni (Dtár II. 90.).

2. A 423. §. 6. bek. szerint abban az esetben, ha vádlott az I. foku itélet meghozása után meghal: a kir. T. hatályon kivül helyezi az I. foku itéletet és megszünteti az eljárást. E rendelkezés a jogerősen elitélt v. érdekében folyamatba tett ujrafölv. eljárásban nem alkalmazható. Az elitélt javára folyamatba tett ily eljárásban ugyanis az a körülmény, hogy az elitélt később meghalt: az ujraf. eljárás abbanhagyására, illetőleg megszüntetésére okul azért nem szolgálhat, mert itt nem az elhalt egyén ellen a bünv. eljárás megindításáról v. folytatásáról, hanem arról van szó, hogy az alapperben hozott jogerős itéletnek az elitélt érdekében való hatályon kivül helyezésére forog-e fönn törvényes ok v. nem; e kérdés pedig a jogerős itélethez füzött köz és magánérdekek szempontjából abban az esetben is eldöntendő, ha az elitélt időközben meghalt (Dtár II. 135.).

3. A 461. §. 1. bek. ama rendelkezéséből, hogy az uj főtárgyaláson csak az a bizonyitás veendő föl, mely az ujrafölvétel iránt tett inditványnak és az itélet megtámadott részének alapjául szolgál: önként folyik, hogy amennyiben az ujrafölvétel a cselekmény minősitésére s a kiszabott büntetésnek enyhitésére irányul; csak azok a bizonyitékok veendők föl, amelyek e kérdésekkel kapcsolatosak. Ehhez képest a pécsi T. egy esetben kimondotta, hogy az ujraf. főtárgyaláson helyesen lett a tanukihallgatások ismétlése és ismertetése mellőzve, midőn az uj eljárás az elsőbirósági itéletnek csak a cselekmény minősitését és a büntetés kiszabását tárgyazó részére terjedt ki s midőn a törvényszék vádlottra az alapperbeli itélet megváltoztatásával s a Btk. 92. §. alkalmazásával minimális büntetést szabott ki (GDt. IX. 770.); — egy más esetben

pedig a C. utasitotta el a v. által a miatt bejelentett sem. panaszt, hogy a kir. T. a tényállás megállapitását mellőzve, csak a minősités kérdésében határozott. A kérdés itt az volt, hogy az alapperbeli biróság helyesen itélte-e el vádlotttat a Btk. 338. §-a szerint minősülő lopás büntette miatt, mely kérdés elbirálásánál csak az volt vizsgálandó, hogy a v. előzőleg 2 izben büntetve volt-e a 338. §-ban fölsorolt valamely büntett v. vétség miatt s vajjon utolsó büntetése kiállásától 10 év már eltelt-e (U. o. 771.).

17. Itélet.

462. §.

A főtárgyalás eredménye alapján a biróság az előbbi itéletet hatályában fentartja, vagy egészen, illetőleg részben hatályon kivül helyezi és uj itéletet hoz.

Ez itélettel az alapperben jogerősen megállapitva volt büntetésnek az ujrafelvételi eljárás jogerős befejezéseig való félbeszakitása, illetőleg felfüggesztése csak akkor rendelhető el, ha a biróság a korábbi itéletet hatályon kivül helyezte.

Az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel esetében az előbbi itéletben meghatározott büntetésnél sulyosabb nem szabható ki.

A kiállott büntetést az ujabban kiszabott szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe arányosan be kell számitani.

A felmentett vagy elitélt terhére elrendelt ujrafelvétel esetében is, a főtárgyalás eredményéhez képest, felmentő vagy enyhébb büntetést megállapitó itélet hozható.

Az uj itélet ellen a 383., illetőleg 430. §-okban megnevezettek ugyanazokkal a perorvoslatokkal élhetnek, melyeknek más itéletek ellen helyük van.

Annak a felebbezésnek alapján, mely az ujrafelvétel iránti kérelmet elutasitó itélet ellen használva van, a büntetés végrehajtását nem szabad felfüggeszteni.

M. i. I. Az uj itéletet a biróság a főtárgyalás eredményéből meritett szabad meggyőződése alapján hozza (462. §.), de azért az első itélet által figyelembe vett bizonyitékok mérlegelését és egybevetését teljesen nem mellőzheti. Nevezetesen, ha valamely okirat, tanuvallomás vagy szakértői vélemény hamisnak bizonyult, kénytelen lesz megvizsgálni, hogy a fenmaradt vagy az ujrafelvett eljárásban pótolt bizonyitás igazolja-e az első itélet rendelkezéseinek fentartását, vagy ujabb intézkedést tesz-e szükségessé. Ha hivatalos kötelesség megszegésén alapszik az ujrafelvétel, el nem kerülheti annak birálat alá vételét, hogy a kérdéses hivatali büntett vagy vétség befolyással volt-e az előző itéletre. Ha pedig uj bizonyitékot hoztak fel, köteles lesz magának

arról meggyőződést szerezni, hogy azok magukban, vagy az előbbi bizonyitékkal egybekapcsolva megingatják-e az előbbi itélet alapját vagy sem. Ezek részben már az ujrafelvétel elrendelése alkalmával is elbirálás tárgyai voltak, csakhogy akkor csupán lehetőségről és valószinüségről volt szó, mig az uj itélet csak bizonyosságra alapitható. A kérdéses egybehasonlitás és combinálás kétségtelenül megnehezíti az ujabb itélethozás feladatát, mely azonban jogképzett biráknak nem fog legyőzhetetlen nehézséget okozni. Az esküdtbirósági eljárásban a régi és az uj bizonyitó anyag kimeritő felvételével teljes főtárgyalást kell tartani.

II. Az uj itélet hozásánál a megelőző itélet bizonyitó anyagán fölül még tartalma is befolyást gyakorol. Ez az ujrafelvétel perorvoslati természetéből ered, mely azt különösen a vádlottnak engedett kedvezményekre nézve a felebbezéssel azonos tekintetek alá helyezi.

Igy nevezetesen, ha igazságos, hogy a vádlott javára használt felebbezés alapján sulyositó itélet nem hozható, épp oly igazságos e megszoritás az ujrafelvételnél. Itt is helye van ama gondoskodásnak, hogy a vádlottat a kedvezőtlen eredmény lehetősége a perorvoslat használásától vissza ne tartsa és hogy a perorvoslat, melyet az ő javára esetleg tudta és belegyezése nélkül használnak, sorsára kedvezőtlen befolyást ne gyakorolhasson. Továbbá egyaránt méltányos a felebbvitelnél és az ujrafelvételnél, hogy a vádlott terhére közbevetett perorvoslat a biróságot a vádlottnak kedvező intézkedésre is feljogositsa.

A felsorolt okokra vallanak a törvénynek (462. §.) a vádlott érdekében tett intézkedései, melyek szerint az elitélt javára elrendelt ujrafelvétel esetében a büntetés nem sulyosbitható és a vádlott terhére felvett uj eljárásban is a vádlott felmenthető vagy enyhébb büntetésre itélhető.[1])

III. Említést kell még tenni a törvénynek az uj itélet kellékeire vonatkozó egyes intézkedéseiről (462. §.). Az uj főtárgyalás alapján mindig itélet hozandó (321. §.), mely az előző itéletet érvényben fentartja, vagy részben, illetve egészen hatályon kivül helyezi. Mindkét utóbbi esetben „uj itélet"-re van szükség, vagyis az itéletben mindarról teendő intézkedés, mi az előbbi itélet tárgya volt, megemlitve, hogy a régi intézkedések közül melyek maradnak fentartva és melyek helyébe lépnek ujak. Sulyosbitó, vagy enyhitő itélet esetében az előzetes letartóztatás, illetve vizsgálati fogság betudását már a 327. §. *e)* pontja szabályozza. Minthogy azonban a főtárgyalásra és itéletre vonatkozó általános rendelkezések, melyeket a törvény az ujrafelvett eljárásra kiterjesztett, a már kiállott büntetés beszámitásáról, illetőleg félbeszakitásáról mit sem tartalmaznak, azokat ily határozattal ki kellett egésziteni. Az „arányos" beszámitással a törvény azt kivánta kifejezni, hogy akkor, ha az előbb meghatározott büntetés sulyosabb volt, mint az uj itéletben kiszabott, ez utóbbiból a tényleg letelt tartamnál több lesz kitöltöttnek veendő és megforditva.

IV. A törvénynek ama rendelkezéséből, hogy az ujrafelvett eljárás itélettel fejezendő be, következik, hogy az itélet ellen minden perorvoslat használható, melyet a törvény ilynemü határozatra rendszeresitett. Minden két-

[1]) V. ö. *Dénes* Sándor: Sulyosbithatja-e a v. helyzetét az általa használt perorvoslat (JK. 1905. 314.) cz. értekezésével.

ség elkerülése végett a törvény ezt külön ki is jelenti (462. §. 6. bek.). Ha tehát az uj itéletet első fokban törvényszék hozta, az ellen a 381., 382., 427. és 428. §-okban foglalt megszoritásokkal felebbezésnek, illetve semmiségi panasznak, a másodfoku itélet, valamint a kir. itélőtábla által első fokban hozott itélet ellen pedig csak semmiségi panasznak van helye (672. l.).

Jegyzetek. 1. Ujrafölvételi eljárásban a vád nem ejthető el (461. §. 1. jzet); mert a 38. §-ban megjelölt záros határidő csak az alapperre vonatkozik.

2. Habár a sértett — a főmagánvád esetét kivéve — ujrafölvétellel nem élhet (449. §.): mégis az esetben, ha a kir. ügyész inditványa folytán az ujrafelvételi eljárás a 449. §. alapján már megindittatott, a sértett — mint pótmagánvádló — jogositva van az ujra fölvett perben hozott itélet ellen megengedett perorvoslatot használni, ha a közvádló az itéletben megnyugodott v. perorvoslatát visszavonta. A C. ez elvi kijelentést azzal indokolta, hogy midőn az ujraf. eljárásnak a közvádló inditványára hely adatott, az eljárás további menetében az alapeljárásra vonatkozó szabályok irányadók mindama kérdésekre nézve, melyek iránt a 445—462. §-okban külön intézkedés nem foglaltatik s e szerint a sértett, mint pótmagánvádló, a vád átvételére s az elsőbirósági itélet elleni fölebbezésre (462. §. 6. bek.) jogosult (4890/902. — GDt. IX. 908.).

3. Ha oly ügyben hoztak ujrafölvétel után itéletet, melyben az alapperben esküdtbiróság itélt: ez itélet ellen csak semmiségi panasz használható; mert az alapperben is csak sem. panasz használható, akár esküdtek nélkül, akár azok közremüködésével hozott a biróság itéletet.

4. Az anyagi sem. panasz tárgya az ujraf. eljárásban is csak jogkérdés lehet. Ha tehát az elitélt pl. azon az alapon kérte az ujrafölvételt, hogy a cselekményt nem ő, hanem más követte el s ha ennek valóságát az első biróságok tényként meg nem állapitották: a kir. C. már nincs abban a helyzetben, hogy a használt sem. panasz folytán az alsófoku itéletet megváltoztassa, mert miután az a jogkérdés, hogy b. cselekmény forog-e fönn (385. §. 1. *a)* p.) nem kétség tárgya: az a további kérdés, hogy ki követte azt el, már oly ténykérdés, melyet csak az alsóbiróságok dönthetnek el (592/901. — U. o. 907.).

XXII. FEJEZET.

Igazolás.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.

I. A büntető igazságszolgáltatás legfőbb feladata az anyagi igazság érvényre emelése. Az anyagi igazság azonban nemcsak annak birói kideritésében áll, hanem megkivántatik, hogy az a közület tudatában is reflectálódjék. Ez a czél pedig csak akkor érhető el, ha a büncselekményt rövid idő mulva követi az anyagi igazság megállapitása. Hogy mily szerepe van a köztudatnak a bünperben, legjobban bizonyitja az elévülés, mely bizonyos idő multán a bünüldözést, sőt a megállapitott büntetés végrehajtását is jogpolitikai okokból kizárja. Ezen jogpolitikai okok közül első helyen áll az, mely szerint az idejét multa bünüldözésben a polgárok nem az anyagi igazság érvényesülését, hanem igazságtalanságot látnának. A bünperhez tapadt e közérzület megköveteli a büntető eljárás gyorsaságát; ez viszont föltételezi, hogy a perben szereplő felek a perjogi cselekményeket ne önkényszerüleg, bármikor, hanem csak meghatározott napon vagy bizonyos határidőn belül teljesithessék.

Miután ekként a határnapok és határidők szabatos meghatározása szükséges; a törvénynek még tovább kellett menni s a határidők s határnapok meghatározásával egyidejüleg a jogvesztést is ki kell jelenteni, mely szerint, ha az arra jogositott fél a perjogi cselekményt a megállapitott határnapon vagy határidőben nem teljesiti, ahhoz való jogától elesik.

Ámbár a bünper technikája e szabály következetes keresztülvitelét követeli, mindazáltal az egész büntető eljárás vezérgondolata, az anyagi igazság elve követeli, hogy ahol a perjogi cselek-

mény vis major folytán nem volt teljesithető, ott a fél jogától ne üttessék el. Az az eljárás, melynek során a vis major okából történt mulasztás mutattatik ki, az igazolás.

II. A nyomozó perben, az eljárásnak hivatalból teljesitendő, alakszerüséghez kevéssé kötött és a jogerőt majdnem kizáró voltánál fogva, az igazolás szükségét nem ismerték s igy természetes, hogy az igazolás aránylag ujabbkori fejlődése a bünvádi pernek.

Hazánkban az 1853-iki osztrák Bp. hatása alatt keletkezett joggyakorlat az igazolást nem ismerte; a Curia azonban a kor követelményei elől ki nem térhetvén, 1888. márczius 9-én hozott döntvényében kijelentette, hogy a vádlott a véghatározat elleni perorvoslat elmulasztása esetében igazolással élhet.

Ámbár ez a decisio is haladást jelent, de az csak egy lépés, mely az igazolás helyes rendezésétől távol áll.

Első, szembeszökő hibája a döntvénynek, hogy egyoldalu, mert csak a vádlottnak adja meg az igazolás jogát; de fogyatékos azért is, mert csak a véghatározat elleni felebbezés elmulasztására korlátozza azt; holott a bünperben számos oly praeclusive megállapitott határidő van, melynek elmulasztása helyrepótolhatatlan veszteséget jelent az érdekeltre, másrészt nemcsak a vádlottat, hanem a vádlót is érheti vis major, tehát nem indokolt, ha ennek bénitó hatása alól csak a vádlottat oldozzuk fel.

Ezen szempontokat szem előtt tartva, a törvény mindegyik félnek s a sértettnek is megadja az igazolást s azt bármily határidőnek vagy főtárgyalásnak elmulasztására kiterjeszti.

2. Igazolás esetei.

463. §.

Igazolással élhet az a fél és az a sértett, aki valamely határidőt, vagy főtárgyalásnak, járásbirósági tárgyalásnak, valamint törvényszék elé kitüzött felebbviteli tárgyalásnak határnapját, maga vagy képviselője hibáján kivül, tudomás hiánya vagy más elháritathatlan akadály miatt elmulasztotta, amennyiben a törvény az igazolást ki nem zárja és a mulasztás az ügy elintézésére lényeges befolyással volt.

A kir. itélőtábla előtt tartott felebbviteli főtárgyalás határnapjának elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye.

1. Igazolással élhetnek a *„fél és a sértett“*; fél alatt a kir. ügyészséget, a fő- és pótmagánvádlót, valamint a terheltet értjük

(13. §. 5. bek.); miután a törvény a „*fél*“ fogalmat használja, amit a 13. §. szabatosan meghatároz, ebből következik, hogy más érdekelt (pl. tanuk, szakértők) igazolással a XXII-ik fejezet értelmében nem élhet. Ezek is kimenthetik ugyan mulasztásukat (194., 232. §.), ez azonban nem a XXII. fejezet szabályai szerint történik.

2. Igazolással lehet élni „valamely határidőnek, vagy főtárgyalásnak, járásbirósági tárgyalásnak, valamint törvényszék elé kitüzött felebbviteli tárgyalásnak elmulasztása miatt“. A tárgyalásra vonatkozó felsorolás taxativ, tehát más határnap elmulasztása miatt igazolás nem használható. A törvény csak a határnapokat sorolja fel taxative, ellenben a határidőket nem, ebből következik, hogy igazolás bármily határidő elmulasztása miatt használható; tehát, ha a terhelt elhárithatatlan okból elmulasztott kifogást beadni, a törvényes határidő alatt igazolással élhet; ellenben, ha a kifogás tárgyalására kitüzött határnapot elmulasztotta, igazolással nem élhet, mert ez a határnap a taxativ felsorolásában nincs.[1])

3. A törvényben felsorolt határnapok elmulasztása miatt nem lehet igazolással élni, ha a törvény azt kizárja. Igy pl. általános szabály, hogy a főtárgyalásnak elmulasztása miatt igazolással lehet élni, nem használható azonban igazolás: „a kir. itélőtábla előtt tartott felebbviteli főtárgyalás elmulasztása miatt“ (463. §. 2. bek.).

4. Ha oly cselekmény elmulasztásáról van szó, melyre nézve az igazolásnak helye van, az csak akkor engedhető meg, ha a mulasztás

a) az igazolásra jogositott saját vagy képviselője hibáján kivül, tudomás hiánya vagy más elhárithatatlan akadály miatt következett be s

b) ha a mulasztás az ügy elintézésére lényeges befolyással volt.

5. A birói gyakorlatból kiemeljük a következőket:

a) az igazolási kérelem megtagadtatott:

midőn a kir. T. végzése a 80. §. értelmében helyesen adatott át v. nejének, habár ő annak tartalmáról csak később nyert tudomást (GDt. IX. 909.);

midőn v. a tszék, mint II. foku bíróság itélete ellen sem. panasz helyett

[1]) A kifogások tárgyalására kitüzött határnap elmulasztása tekintetében kétségre szolgált okul az, hogy a 463. §. 2. bek. szerint csak a kir. Tábla előtt tartott fölebbviteli főtárgyalás határnapjának elmulasztása miatt nincs igazolásnak helye. E kétség a törvény hibás szerkezete folytán merült föl — amennyiben t. i. a 463. §. 1. bek. taxative fölsorolja azokat a tárgyalásokat, amelyek elmulasztása miatt igazolásnak helye van, és mégis a 2. bek. külön kiemeli a kir. táblai főtárgyalást, melynek elmulasztása miatt igazolásnak nincs helye. A kifogások tárgyalásának határnapja a kettő közé esik s ez idézte elő a kétséget. A *bpesti T.* azonban helyesen ugy oldotta meg a kérdést, hogy e tárgyalás elmulasztása miatt nincs igazolásnak helye: mert határnap elmulasztása miatti igazolásnak csak a 463. §. 1. bek. fölsorolt esetekben van helye (GDt. IX. 911.).

nem a törvénynek megfelelő helyen fölebbezést adván be: e hibát utólagos beadványnyal akarta helyrehozni: mert igazolásnak csak határidő v. határnap vétlen elmulasztása miatt van helye (U. o. 910.);

midőn vádlott a bejelentett fölebbezés indokolását a kihirdetéstől számitott 9. napon adta be, mert a mulasztás igazolásául a 463. §-ban megjelölt körülmények egyikét se hozta fel (U. o. 912.);

midőn v. kihágás miatt folyó ügyben a törvényszék II. foku itélete ellen elkésve adott be semmiségi panaszt, mert ily esetben az 556. §. 2. bek. a perorvoslatot kizárja (U. o. 913.);

midőn v. a kézbesitő által lett megtévesztetése folytán elkésve adta be a bejelentett sem. panasz indokolását, mert a sem. panasz az indokolás beadása nélkül is érdemileg elbirálható volt és igy a mulasztás az ügy elintézésére nem volt lényeges befolyással (U. o. XIII. 486.);

b) az igazolásnak hely adatott:

midőn vádlott az esküdtbirósági itélet kihirdetésekor jogorvoslattal nem élt: mert tudatlansága, nyelvbeli járatlansága s az elnöki kitanitás hiányossága folytán föltehető, hogy mulasztása vétlen volt (U. o. IX. 914.);

midőn a sértett által postára adott fölfolyamodás elkésve érkezett a birósághoz: mert rendes körülmények közt a levélnek 24 óra alatt meg kellett volna érkeznie és igy nem tudható be sértett hibájának, hogy mégis később érkezett meg (U. o. 915.). (Hasonló: C. 1902. okt. 24. 6462.);

midőn a fogva levő terhelt által beadott perorvoslat fölöttes hatóságának mulasztása folytán késett el (U. o. XI. 772.);

midőn vádlott beadványa (sem panasz indokai) a posta hibájától késett el (U. o. XII. 455.).[1])

3. Az igazolásra irányuló kérelem és eljárás.

464. §.

Az igazolásra irányuló kérelmet az akadály megszünte után legkésőbben nyolcz nap alatt ama birósságnál kell jegyzőkönyvbe mondani vagy irásban benyujtani, melynél a határnap el volt mulasztva, illetőleg melynél az elmulasztott cselekmény teljesitendő lett volna.

E kérelemben a mulasztás oka és az ezt igazoló adatok megjelölendők s amennyiben a félnek bizonyiték áll rendelkezésére, az a beadványhoz mellléklendő vagy a birósságnak bemutatandó.

Az elmulasztott beadvány az igazolás iránti kérelemmel együtt nyujtandó be.

[1]) L. még *Finkey* Ferencztől: A cseléd élhet-e igazolással, ha a gazda utasitása folytán a tárgyalást elmulasztotta. Igazolási kérelem megokolása ily esetben (BT. XLV. 79.).

465. §.

A kérelem felett az előterjesztett adatok alapján az a bíróság határoz, mely az elmulasztott cselekménynek kellő időben való teljesitése esetén az ügy érdemében eljárt vagy intézkedett volna.

Ha a folyamodó az igazolást perorvoslat bejelentésének elmulasztása miatt kéri, a bíróság az igazolás iránti kérelemmel a perorvoslat beadványát és az elbirálásához szükséges iratokat is felterjeszti az elmulasztott perorvoslat tárgyában határozat hozására illetékes felsőbb foku bírósághoz.

466. §.

Ha a kérelem adatai az igzolásnak a 463. §-ban emlitett feltételeit valószinükké teszik; az igazolásnak hely adandó; ellenkező esetben a kérelem megtagadandó.

A bíróság, ha az igazolásnak helyt ad, egyuttal a mulasztás pótlása iránt intézkedik, esetleg az érdemben határoz.

M. i. I. Alaki tekintetben a törvény a kérelemre nézve más kellékeket meg nem állapit, mint hogy a folyamodó azzal a mulasztás okát és vétlenségét kimutassa: hogy a rendelkezésére álló bizonyitékokat a bíróság elé terjeszsze; hogy beadvány elmulasztása esetében ezt a kérelemhez csatolja és hogy a kérelmet az akadály megszüntétől számitott 8 nap alatt az eljárásra hivatott bíróságnál nyujtsa be, illetve adja jegyzőkönyvre.

Az igazolás alapjának megjelölése és a mentő adatok és bizonyitékok bemutatása azért szükséges, mert a határozat ezek alapján lesz hozandó. Az eljárás egyszerüsitésére szolgál az elmulasztott beadvány csatolása.

Ama körülmények, melyek a felebbezés és semmiségi panasz határidejének meghatározásánál figyelembe véve voltak, ajánlották az igazolás határidejének hasonlóképen 8 napban való megállapitását. Kezdő pontjául azonban nem lehetett az illető határozat közlésének idejét vagy az elmulasztott határnapot venni, mert az igazolás alapjául az elháríthatatlan akadály szolgál, melynek tartama alatt a mulasztás még mindig kimentettnek tekintendő. Csak annak megszünte után terheli a felet késedelem s attól fogva tüzhető ki jogot korlátozó hatályu határnap.

II. A törvény az eljárást az igazolásra irányuló kérelem tárgyában lehetőleg egyszerüsitette. A bíróság egyedül a kérelemmel beadott adatok és bizonyitékok alapján, az ellenfél meghallgatásának mellőzésével, nyomozás és vizsgálat nélkül határoz. Helyt adó elintézéshez a mulasztás lényeges voltán kivül csak az akadály legyőzhetetlenségének és vétlenségének valószinüvé tevése (463. §.) van kivánva, mire köztudomásu, vagy a bíróság előtt ismeretes tényeknek felhozása is elégséges.

Határozathozásra ama bíróság van hivatva, melyet a mulasztás közbejöttén kivül az érdemleges eljárás vagy intézkedés illetett volna. Lehet ez első vagy felsőbb foku bíróság. A mulasztás közbenjötte nélkül eljárásra hivatott bíróság fog leggyorsabban intézkedhetni és van leginkább ama helyzet-

ben, hogy a mulasztás és annak következményei fölött határozzon. Ehhez még az a haszon is járul, hogy felebbvitel elmulasztása esetében, az annak tárgyában eljárásra hivatott bíróság, ha az igazolásnak helyt ád, az érdemben is határozhat. Hogy ezt tényleg tehesse, annak gyakorlati biztositékát a 465. §. 2-ik bekezdése foglalja magában, mely szerint az igazolás iránti kérelem átvételére hivatott bíróság, a kérelem tárgyában határozat hozására jogositott felsőbb birósághoz, az ügy érdemleges felülvizsgálatára megkivántató ügyiratokat is felterjeszti.

Az igazolásra irányuló kérvény fölötti határozat vagy helytadó vagy elutasitó. Az előbbi esetben a mulasztás igazoltnak van véve, azaz a bíróság a mulasztással közvetlenül egybekapcsolt jogkövetkezményeket, mint például az elmulasztott perorvoslattal megtámadhatott határozat jogerejét vagy a magánvádlói jogok elvesztését megszünteknek nyilvánitja és a mulasztás helyrehozása tárgyában intézkedik. Az intézkedés állhat az elmulasztott cselekmény megengedéséből, az elkésett beadvány elfogadásából és egyes esetekben uj tárgyalás kitüzéséből, valamint a mulasztás következtében hozott határozat hatályon kivül helyezéséből. M. i. 677. lap.

Jegyzetek. 1. Az igazolási kérelemben a mulasztás oka és az ezt igazoló adatok megjelölése elég abban az esetben, ha a félnek speciális bizonyiték nem áll rendelkezésére. Ellenkező esetben a bizonyitékot is, aminő pl. a postai föladó vevény, be kell csatolni, illetőleg be kell mutatni. Amennyiben ez nem történik meg: a bíróság a kérelmet megtagadja. Igy pld. megtagadta a kérelmet a *Bpesti T.*, midőn az igazolással élő kérvényében a mulasztás okául fölhozott adatra vonatkozó bizonyitékot be nem csatolta, illetőleg be nem mutatta (G. Dt. IX. 916.).

2. A 465. §. 1. bek. értelmében az igazolási kérelem fölött az előterjesztett adatok alapján határoz a bíróság. A C. ezt ugy értelmezte, hogy a bíróság egyedül a kérelemben előterjesztett, illetőleg a kérelemmel bemutatott adatok és bizonyitékok alapján határoz; minélfogva törvénysértőnek nyilvánitotta egyik törvényszéknek azt a határozatát, amelylyel az elsőfokban eljárt jbiróságot arra utasitotta, hogy a tárgyalás határnapjának elmulasztása miatt kért igazolás kérdésében tárgyalást tartson s az ajánlott bizonyitékok megszerzése alapján határozzon (11.520/906. — B. Ht. 119.).

3. Minthogy az igazolási kérelem tárgyában az a bíróság határoz, amely az elmulasztott cselekménynek kellő időben való teljesitése esetén az ügy érdemében eljárt v. intézkedett volna: ebből folyólag jbirósági ügyben a tszék, mint II. foku bíróság itélete ellen használható sem. panasz bejelentésének elmulasztása miatt előterjesztett igazolási kérelem elintézése — az 1908:XVIII.

t.-cz. hatálybalépése előtt — a Curia hatásköréhez tartozott (GDt. XI. 773.), jelenleg a kir. Tábla van hivatva a fölött határozni.

4. Igazolás a perorvoslat bejelentésének elmulasztása miatt is kérhető (465. §. 2. bek.). Nem tekinthető azonban a perorvoslat bejelentése elmulasztásának az az eset, midőn a fél képviselve volt a tárgyaláson és igy a perorvoslat képviselője által érvényesithető lett volna, de az ezt nem tette meg. Ehhez képest a C. is elutasitotta a kir. Tábla főtárgyalásán képviselt sértettnek a miatt előterjesztett igazolási kérelmét, hogy ámbár a Tábla határozata rá nézve sérelmes volt, képviselője az ellen még sem élt perorvoslattal: mert a főtárgyaláson képviselt sértett nem tekinthető olyannak, aki a perorvoslat bejelentésének határidejét mulasztotta volna el. (U. o. 917.).

4. Az igazolás joghatálya.

467. §.

Igazolásnak helyt adó végzés ellen felfolyamodás nem használható.

A végzés ellen, mely az igazolást a nyomozás s a vizsgálat folyamán megtagadta, nincs felfolyamodásnak helye; azonban a terhelt a vádirat elleni kifogásban (256., 257. §§.) előterjesztheti kérelmét az elmulasztott cselekmény teljesitése vagy az elkésett beadvány benyujtása iránt és a vádtanács ezeket megengedheti.

468. §.

Az igazolás iránt előterjesztett kérelemnek sem a biróság határozatainak végrehajtására, sem az eljárás továbbfolytatására nincs halasztó hatálya.

A 464. §-ban megjelölt biróság azonban a kérelmet támogató fontos oknál fogva az eljárást, illetőleg a határozatok végrehajtását ideiglenesen felfüggesztheti.

M. i. Mellőzhetetlen volt annak kimondása, hogy az igazolás iránti kérelem nem bir felfüggesztő hatálylyal, azaz hogy az eljárás tovább folyik, mintha az igazolási kérelmet elő sem terjesztették volna. Ellenkező esetben az ügyet elodázni kivánó bármely félnek módjában állana, határidők vagy határnapok szándékos elmulasztása és ismételt igazolási kérelmek által a végbefejezést vagy a véghatározat foganatositását hosszabb időre megakadályozni. Mindazáltal az érintett szabálynak kivételt nem tevő rideg alkalmazása az érdekelt félnek gyakran nem érdemelt sérelmet okozhat és szükségtelen, esetleg világosan czéltalan intézkedésre vezethet. Igy például a főtárgyalás kitüzése és megtartása, ha a vádlott igazolási kérelmében a vádirat

elleni kifogások vétlen elmulasztását s a mellett esetleg büntetlenségét igazolná, a felebbezett ügy felterjesztése, ha a főtárgyalás elmulasztása miatt igazolást kértek (396., 548. §§.) csak fölösleges terheltetéssel és költséggel járna. Hasonló tekintet alá esnék az itélet végrehajtása, ha a vádlott vagy a vádló igazolási kérelmével bemutatott adatok, a felebbezés elmulasztásának vétlen voltát kideritenék.

A törvény segitett ezen a nehézségen, midőn megengedte, hogy az igazolás iránti kérelem átvételére (464. §.) hivatott bíróság e kérelem alkalmából a további eljárást, illetve a végrehajtást felfüggeszsze (468. §. 2. bek.). Ez azonban csak kivételes rendelkezés lehet, melyet a törvény fontos oknak fenforgásához köt. Első sorban meg fogja a bíróság kivánni, hogy az igazolás iránti kérelem alaposnak mutatkozzék, mert ellenkező esetben az eljárás felfüggesztésére nemcsak fontos, hanem egyáltalában minden ok hiányoznék. További feltétele az eljárás felfüggesztésének az lesz, hogy az eljárás, illetve végrehajtás folytatása oly lényeges sérelmet eredményezzen, mely az igazolás megengedése esetében elmaradna. Önként értetődik, hogy a bíróság, melynek a felfüggesztésre nézve szabad kéz van engedve, azt, nevezetesen az igazolás megtagadása esetében belátása szerint ismét meg is szüntetheti, bár a 380. §. szerint az is jogában áll, hogy az eljárás fölfüggesztését, ha az igazolást megtagadó végzés elleni felfolyamodás arra fontos okot szolgáltat, kivételesen tovább is érvényben hagyja.

Ha a törvény azt az általános elvet: „hogy határidő és tárgyalás elmulasztása igazolható", megszoritás nélkül hagyja, ez igen sok esetben a mulasztás utáni eljárásnak megsemmisitését, illetve ismétlését eredményezte volna. Hogy ez a legnagyobb zavart és időveszteséget okozhatja, az nem szorul bővebb fejtegetésre. A jelzett bajok megelőzésére szolgál a törvény 463. §-ának első bekezdése. Nem zárja ugyan ki, hogy az igazolás következtében a bíróság ujabb tárgyalást tartson, vagy a mulasztás után hozott határozatát hatályon kivül helyezze, de ezt a mellőzhetetlen szükség eseteire szoritja. Az igazolásért folyamodónak igényét, hogy a vétlen mulasztás miatt jogaiban csorbát ne szenvedjen, a gyors és sikeres igazságszolgáltatás érdekében némileg korlátozza. De a korlátozás csak a kevésbbé lényeges sérelmeket éri, mert olyanok, melyek a vád vagy védelem érvényesitésére vonatkoznak, az ügy elintézésére sem maradhatnának befolyás nélkül, ekkor pedig helye van az igazolásnak.

Példák a kérdést bővebben fel fogják világositani.

Ha a terhelt a vádirat elleni kifogások elmulasztását kimenti, az igazolásnak hely adandó és a főtárgyalás kitüzése visszavonható, mert a terhelt mulasztása következtében az egész vádalához helyező eljárás elesett és az ügy elintézésének módja változott.

Midőn a meg nem jelent vádlott ellen itéletet hoztak, vagy midőn a magánvádló elmaradása folytán az eljárást megszüntették, kellő mentség esetében az igazolás meg nem tagadható, mert a nevezett felek mulasztása az ügy elintézésére kétségtelenül lényeges befolyással volt.

A kir. ügyész mellett müködő magánvádlónak, a csatlakozónak vagy a sértettnek mulasztása tárgyában rendszerint nem lesz helye igazolásnak, kivéve, ha a mulasztás az eljárás megszüntetésének okául szolgált, vagy ha

oly bizonyiték bemutatása maradt el, mely a hozott határozat alapját megváltoztatja.

Perorvoslatnak elmulasztása tárgyában, ha az illető határozat e miatt jogerőre emelkedett, a kellőleg indokolt igazolás iránti kérelem meg nem tagadható, mivel a mulasztás a felsőbb bíróság intézkedését kizárta s ennélfogva az ügy elintézése módjára befolyást gyakorolt.

Kevésbbé egyszerü a megoldás, ha az ügy más félnek perorvoslata folytán a felsőbb bíróság elé került és ez azt időközben felülvizsgálta. Az eset ugyan ritkán fog előfordulni, mert valószinü, hogy az igazolást még az ügy felülvizsgálása előtt kérik és a bíróság a felebbviteli eljárást még jókor felfüggeszti, de mint lehető, mégis szemügyre veendő. A döntés itt azon fordul meg, hogy az elmulasztott perorvoslat gyakorolhatott-e lényeges befolyást a másod-, illetve harmadfoku határozatra vagy sem. Ha az utóbbi vagy annak része azon alapszik, hogy az igazolást kieszközölt fél nem élt perorvoslattal, vagy ha a bemutatott perorvoslat oly adatokra vagy bizonyitékokra támaszkodik, melyek a fölöttes birót más határozatra birhatták, az igazolás megadása és a hozott határozatnak részben vagy egészben hatályon kivül helyezése nem mellőzhető. Ellenben, ha a perorvoslat csak okadatolást tartalmaz, ha az abban kért orvoslás az ellenfélnek jókor használt perorvoslata alapján is lehető volt, vagy tényleg meg is történt, az igazolás megtagadandó. Indokok: 678. lap.

Jegyzetek. 1. Az igazolásnak helytadó v. az igazolás iránti kérelmet a 467. §. 2. bek. alapján megtagadó végzés ellen használt fölfolyamodás — mint a törvényben kizárt (389. §.) — visszautasitandó (GDt. IX. 916.).

2. A 467. §. 2. bek. ama rendelkezéséből, hogy fölfolyamodásnak csak oly végzés ellen nincs helye, mely az igazolást a nyomozás s a vizsgálat folyamán tagadta meg: önként következik, hogy pld. a vádtanácsnak a vádiratot elutasitó határozata ellen megengedett perorvoslat határidejének elmulasztása esetén helye van az igazolást megtagadó végzés elleni fölfolyamodásnak s hogy annál inkább helye van ennek az eljárás további stádiumában.

XXIII. FEJEZET.

Eljárás az ismeretlenek, távollevők és szökevények ellen.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.

I. A joggyakorlat által megállapitott eljárásunkban abban az esetben, ha az elkövetett cselekmény tettese nem volt kipuhatolható, vagy ha az nem volt kézrekerithető, az eljárást nem folytatták s előbbi esetben a följelentést a bíróság nyomban félretette, utóbbi esetben pedig, mihelyt hatóságilag meg lett állapitva az, hogy a terhelt ismeretlen helyen van, az eljárást megszüntették.

E gyakorlatnak a legtöbb esetben az volt a következménye, hogy ha a tettest később, nem ritkán évek multán kinyomozták vagy elfogták, az eljárás nem vezetett eredményre, mert a bizonyitékok elkallódtak. A törvény ezen visszás helyzeten segit, midőn kijelenti, hogy „Büntett vagy vétség miatt a nyomozás akkor is teljesitendő, ha a tettes, illetőleg a részes ismeretlen vagy távol van“ (469. §.).

Másik nagy fogyatkozása volt a gyakorlatnak, hogy — törvényszék előtti eljárásban, semmi korlátozó szabályt sem állitott fel a körözés tekintetében; s igy nem ritkán megtörtént, hogy jelentéktelen vétség miatt is elrendelte a bíróság a körözést; s ha a terheltet elfogták, ellene a vizsgálati fogságot is rendszerint elrendelték, mert körözve volt. Ez azután arra vezetett, hogy a bíróság, csak azért, hogy a vizsgálati fogságot honorálja s annak törvényes szinezetet adjon, a vádlottat szabadságbüntetésre itélte, holott, ha nem lett volna vizsgálati fogságban, nem ritkán pénzbüntetéssel sujtja, igen gyakran pedig enyhébben bünteti.

A személyes szabadság megsértésének ezen burkolt megke-

rülését kiküszöböli a törvény, mert a távollevők elleni eljárásban az elkövetett büncselekményhez mérten fokozatokat állit fel; melynek legenyhébb esete a hirlapi idézés (469. §.), legsulyosabb pedig a nyomozó levél kibocsátása. Miután a nyomozó levél alapján elfogott terhelt rendszerint le is tartóztatandó (141. §. 2. p. 144. §.), ennélfogva a törvény előirja, hogy nyomozólevél csak büntett elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki (470. §. 3. bek.); ezzel eleje van véve annak, hogy a bíróság a letartóztatás honorálása végett, oly büntetést állapitson meg, aminőt ha a vádlott szabadlábon van, meg nem állapitott volna.

II. Némely külföldi törvény szerint a távollevő vádlott ellen nemcsak a bizonyitékok szerzendők be, hanem ellene itélet is hozható. Törvényünk ezt az ugynevezett makacssági eljárást, az Indokolás szerint következő okokból mellőzte:

A bűnösnek gyors megbüntetése ugyan bir visszarettentő, illetve megnyugtató hatással, de a makacssági itélettől, mely csak azt mondja ki, hogy a bűnöst meg kellene büntetni és egyuttal elárulja, hogy az igazságszolgáltatás eszközei erre elégtelenek voltak, inkább az ellenkező hatás várható. A birói idézés irányában engedetlen megérdemli, hogy ellene kényszeritő eszközt, vagy engedetlenségi büntetést alkalmazzanak, de mulasztása, mely a bünösség elismerésének semmi körülmények között sem vehető, a távollétében való tárgyalást és itélethozást éppen nem igazolja. Hozzájárul még, hogy a hirdetményi idézés annyira köztudomásuvá nem tehető, hogy a távollevő vádlott értesitése tekintetében csak némi biztositékot is nyujtana. A makacssági itélet tehát a kitüzött czélnak meg nem felel, de egyáltalában czéltalan, mert alapján a vádlott, kinek kézrekerülte esetében rendszerint az egész makacssági eljárás hatályát elveszti, meg sem büntethető.

Legnyomatékosabb ellenvetés a makacssági eljárás ellen az, hogy a bűnvádi eljárás általánosan elismert alapelveibe ütközik. Sérti a közvetlenség elvét, mely azt követeli, hogy az itélőbiró lássa és hallja a vádlottat; sérti a szóbeliség elvét, mely szerint a bizonyitás eredménye fölötti nyilatkozat és védelmének előterjesztése a vádlott mellőzhetlen jogai közé tartozik; sérti végre a nyomozó elvet, mely a birót az objectiv való lehető kideritésére kötelezi. A vádlott közbejötte nélkül a tényállás megbizhatóan meg nem állapitható s a vádlott bünösségéről és annak fokáról meggyőződés nem szerezhető. Tények, melyekről csak a vádlott tud, az egész vádat leronthatják, vagy enyhébb szinben tüntethetik fel, a vádlott fellépte és szemtől-szembe tett nyilatkozatai a tanukat és szakértőket vallomásuk, illetve véleményök megváltoztatására birhatják, a biró meggyőződésére lényeges befolyást gyakorolhatnak. A vádlott személyes meghallgatásának elmulasztásával a való kipuhatolására szolgáló hathatós eszköz szándékosan van mellőzve, a bizonyiték pedig, mely a vádlott ellennyilatkozatának tüzpróbáját ki nem állotta, hitelességre igényt nem tarthat (685. lap).

2. Hirlapi idézés; a terhelt elfogatása iránti intézkedések.

469. §.

Büntett vagy vétség miatt a nyomozás akkor is teljesitendő, ha a tettes, illetőleg a részes ismeretlen vagy távol van.

A terhelt, kinek tartózkodóhelye nem volt kipuhatolható és akinek elfogatására a 141. §-ban meghatározott okok egyike sem forog fenn, a hivatalos lapban és ha czélszerünek mutatkozik, más hirlapban is, havi időközökben háromszor közzéteendő hirdetmény utján hivandó fel megjelenésre, vagy tartózkodóhelyének bejelentésére.

Ha a távollevő a felhivásra, ennek utolsó közzétételétől számitott egy hó alatt meg nem jelen és tartózkodóhelyét sem jelenti be, a következő §-ok szerint kell eljárni.

470. §.

Ha a terheltnek tartózkodóhelye ismeretlen, vagy ha az ellene indított bünvádi eljárás alatt megszökött és reá nézve a 141. §-ban meghatározott körülmények valamelyike fenforog, vagy őt a 469. §. szerint hirlap utján eredmény nélkül idézték: elfogatása iránt a körülményekhez képest házkutatással, megkeresés utján, kézrekeritésének elrendelésével, vagy nyomozólevél kibocsátásával kell intézkedni.

Kézrekerités elrendelése esetében a biróság, a kir. ügyészség vagy a rendőri hatóság hivatalos közeget küld ki a terheltnek kinyomozása és letartóztatása végett. Ez intézkedésnek csak büntett vagy fogházzal büntethető vétség esetében van helye.

Nyomozólevél csak büntett elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki. Kibocsátására a vádtanács, sürgős esetekben pedig a vizsgálóbiró is jogosult.

Vétséggel terhelt ellen nem bocsátandó ki nyomozólevél, de ha előállitását fontos ok kivánatossá teszi, akkor a vizsgálóbiró vagy a vádtanács a terheltnek személyleirását a hatóságoknak azzal a felhivással küldi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesitsék azt a biróságot, mely a személyleirást kiadta.

Ha a nyomozólevél kibocsátásának vagy a személyleirás körözésének oka megszünt, ezek azonnal visszavonandók.

1. Büntett vagy vétség miatt a nyomozást akkor is teljesiteni kell, ha a tettes, illetőleg a részes ismeretlen vagy távol van (469. §.). Ez általános szabály, mely a távollevőre kiterjesztetik azzal,

hogy ez ellen még a vizsgálatot is teljesiteni kell (472. §.), amennyiben erre a törvény szerint szükség van. A nyomozás czélja: azoknak az adatoknak kipuhatolása, melyek a vád emelése vagy nem emelése kérdésében a vádló tájékozására szükségesek (83. §.). Ismeretlenek s távollevők ellen a törvény imperativ rendelkezésével, mely szerint a nyomozás ilyenkor is teljesitendő, két czélt érünk el; először elérjük azt, hogy a bizonyitékok nem kallódnak el s ha a tettes kézre kerül, az eljárás bizonyitékok be nem szerezhetése miatt nem válik eredménytelenné; másodszor ily módon lehetővé válik a kir. ügyész tájékozása a vádemelés tárgyában; s ha azt látja, hogy az eljárás jogi okokból nem folytatható, megszünteti az eljárást (101. §.), ha pedig vizsgálat volt tartva, elejti a vádat (128. §.); ami definitiv jellegü lesz s ha a tettes később előkerül, az eljárás megindításának szüksége elesik.

2. A törvény lényegesen eltérő módozatok mellett szabályozza az ismeretlen tartózkodásuak elleni eljárást; a szerint, amint az előzetes letartóztatásnak helye van, vagy az el nem rendelhető. Ez utóbbi esetben a terhelt a hivatalos lapban, ha czélszerünek mutatkozik, más hirlapban is, havi időközökben háromszor közzéteendő hirdetményben hivandó fel megjelenésre vagy tartózkodó helyének bejelentésére (469. §. 2. bek.).

Miután az ellen, aki az eljárás alatt megszökött, a 470. §-ban szabályozott szigorubb eljárás követendő, ebből következik, hogy a hirdetmény utján való idézésnek csak akkor van helye, ha már az eljárás megindítása előtt ismeretlen helyen volt a terhelt.

Minthogy a 469. §. 2. bek. a hivatalos lap utján való idézést említi: ennélfogva az itt emlitett háromszori fölhivás nem a Rendőri Közlönyben, hanem a Budapesti Közlönyben teendő közzé (38.077. sz. r. — lg. K. XI. k. 2. sz.).

3. Szigorubb eljárást kell a terhelt ellen követni, ha *az előzetes letartóztatásnak valamelyik oka fenforog*, s a terhelt az eljárás alatt megszökött, vagy ha annak tartózkodó helye ismeretlen (470. §.). Ámbár, ha a terhelt megszökött, rendszerint el is rejtőzik, s igy tartózkodó helye ismeretlen, mégis a törvény külön felemliti az ismeretlen tartózkodásu terheltet s azt, a ki az eljárás alatt megszökött. Ezzel azt akarta kifejezni, hogy ha a terhelt megszökött, ellene akkor is a 470. §-ban meghatározott szigorubb eljárást kell alkalmazni, ha tartózkodó helye ismeretes. Ennek az az indoka, hogy a szökés a letartóztatásnak egyik alapja (Bp. 141. §. 2. p.);

tehát a ki megszökött, elfogatása iránt kell intézkedni minden esetben, akár ismeretes a tartózkodó helye, akár nem, mert azzal a tényével, hogy az eljárás elől magát elvonta, azt a veszélyt tette imminenssé, hogy az eljárást távollétével meg fogja akasztani. „A megszökés" fogalmát azonban nem szabad kiterjesztőleg magyarázni, mert az ilyen magyarázat a személyes szabadság törvényellenes korlátozására vezetne. (L. a 141. §-t).

Végül a terhelt ellen akkor is a szigorubb eljárást kell alkalmazni, ha hirlap utján eredmény nélkül idézték.

4. Ha az előbbi pontban felsorolt esetek valamelyike fenforog: a terhelt elfogatása iránt kell intézkedni. Az elfogatás iránt tehető intézkedések: a házkutatás, a megkeresés, a kézrekerités elrendelése, nyomozólevél kibocsátása s személyleirás körözése.

a) A *házkutatásnál* a 173. s következő szakaszok szerint kell eljárni: ez esetben ismeretlen ugyan a terhelt tartózkodó helye, de alapos vélelem van arra nézve, hogy házkutatással fel lesz található: az alapos vélelemnek azonban fenn kell forogni, mert e nélkül még a terhelt lakása sem kutatható át (173. §.); csakis korcsmák, csárdák stb. átkutatásához nem kivántatik meg a jelzett alapos vélelem fenforgása (175. §.).

b) A *megkeresésnek* akkor van helye, ha a megkereső hatóságnak biztos adatai vannak a terhelt tartózkodási helyére nézve.

A házkutatás és megkeresés minden büncselekmény tárgyában alkalmazható.

c) A *kézrekerités* csak büntett vagy fogházzal büntethető vétség esetén rendelhető el s a 470. §. 2. bek. értelmében teljesitendő. Elrendelheti ezt nemcsak a biróság, hanem a kir. ügyészség és a rendőri hatóság is.

A hatóság a terhelt *kézrekerítése iránt* megkeresés utján is bármikor intézkedhetik, ha az elfogatás ily uton érhető el; s a megkeresés nemcsak a közvetlen elfogásra, hanem az azt előmozditó bármely cselekményre (pl. házkutatás) is irányulhat.

A *„kézrekerités"* fogalmát s módozatait a törvény szabatosan meghatározza, s e szerint kézrekerités elrendelése esetében az eljáró hatóság hivatalos közeget küld ki a terheltnek kinyomozása és letartóztatása végett. Ha a terhelt tartózkodóhelye ismeretes, egyszerüen csak a letartóztatást kell végrehajtani; ha azonban az ismeretlen, előbb a terhelt tartózkodó helyét kell kipuhatolni, mivégből a kézrekerités más cselekményekkel (pl. házkutatás, megkeresés) kapcsolatosan fog végrehajtatni.

d) A *nyomozólevél* csak bűntett elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki; tehát legalább annyi terhelő adat kivántatik meg, a mennyi a birói eljárás megindításához szükséges (1. §.). A nyomozólevelet rendszerint a vádtanács vagy — sürgős esetben — a vizsgálóbiró bocsáthatja ki; de kibocsáthatja azt a törvényszék is, mert a 470. §-nak nem az az értelme, hogy a nyomozólevél kibocsátására a vádtanácsnál tágabb hatáskörü tszék jogositva ne volna, hanem csak az, hogy erre a nyomozó hatóságok és közegek egyátalán nem, — s a vizsgálóbiró is csak kivételesen jogosult (Pozsonyi T. 393/903. — GDt. IX. 919.).

A nyomozólevelet a fönnálló szabályok értelmében a Rendőri Közlönyben kell közzétenni s ugyane közlöny utján kell azt — ha az elfogatás oka megszünt — visszavonni. (M. IV. k. 80. s köv. l.)[1])

e) Vétséggel terhelt ellen nyomozólevél nem bocsátható ki (470. §. 4. bek.), de *személyleirásának körözése* elrendelhető. E körözés akkép történik, hogy a bíróság a terhelt személyleirásának közlésével a hatóságokat oly felhivással keresi meg, hogy a körözött egyén feltalálása esetén értesitsék azt a bíróságot, mely a személyleirást kiadta; ez az után a körülményekhez képest vagy elővezetteti a terheltet vagy az ellen előzetes letartóztatást, illetőleg vizsgálati fogságot rendel el.

A személyleirás körözése a Rendőri Közlönyben nem tehető

1. E közlönyre vonatkoznak a következő Igm. rendeletek:

a) 1884. évi 11.837. sz., mely szerint az eddigi Rendőri Közlöny helyébe a belügyminiszteriumban szerkesztendő Hivatalos Rendőri Közlöny lép, melynek tartalmát e rendelet 9 pontban állapitja meg (M. IV. 82. l.);

b) 1894. évi 32.373. sz., egyes elsőfolyamodásu bíróságok által a Hivatalos Rendőri Közlönyhöz intézett szabálytalan megkeresések megszüntetése tárgyában, mely szerint: a köröztetni rendelt egyén puszta személyleirásának megküldése helyett szabályszerü nyomozólevél bocsátandó ki s ezt kell közzététel végett a belügyminiszteriumhoz fölterjeszteni, — továbbá amennyiben a körözvény visszavonása rendeltetik el, a határozatban a korábbi nyomozólevél birósági iktatószámát és kibocsátási idejét is föl kell tüntetni (U. o. 85. lap).

c) 1900. évi 17.337. sz., melylyel utasittatnak a bíróságok, hogy mihelyt a vbiró, vádtanács v. tszék bünösséget v. büntetést kizáró ok fönforgásáról v. a vád elejtéséről értesül, a körözvény visszavonása iránt a Rendőri Közlöny utján a nyomozólevél iktató számának és kibocsátási idejének közlése mellett haladéktalanul intézkedjenek (U. o. 85. l.).

d) 1901. évi 38.077. sz., mely a b) alatt emlitett rendeletet a Rendőri Közlönyben kiadatni kivánt közlemények szabályossá tétele tárgyában kiegésziti (Ig. K. XI. k. 2. sz.).

L. még az 1896. évi 661/eln. sz. belügyminiszteri rendeletet, mely szerint ez év máj. 1-től kezdve a Hivatalos Rendőri Közlöny a Belügyi Közlöny melléklete gyanánt jelenik meg.

L. végre *Cipott* György czikkét a nyomozólevél körüli eljárásról (BT. LI. 33.).

közzé, s azt e helyett a már említett fölhivással a hatóságoknak kell megküldeni. A bíróságra van bizva, hogy mely hatóságokat keressen meg e czélból, természetes azonban, hogy az összes bíróságokhoz nem kell a személyleirást elküldeni, sőt annak bírósághoz való elküldése csaknem mindig céltalan volna. Czélszerübb azt azokhoz a rendőri hatóságokhoz elküldeni, amelyek területén a vádlott valószinüleg föltalálható. Ezért használja a 4. bek. a hatóság szót a biróság helyett, mert a biróság policiális intézkedésre nem lévén hivatva, nem is lehet abban a helyzetben, hogy terhelt tartózkodóhelyét puhatolja.

A nyomozólevél és a személyleirás köröztetése csupán abból a czélból, hogy az elévülés megszakittassék, a C. *76. sz. dönlvénye* szerint nincs megengedve. (GDt. IX. 920.).

5. Ha kézre kerül az, a kinek kézrekeritése van elrendelve, illetőleg, a ki ellen nyomozólevél lett kibocsátva, az a közhatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg, a ki a letartóztatást foganatositotta, a terheltet a legközelebbi vizsgálóbiró, járásbiróság vagy rendőri hatóság elé állitja, a mely a letartóztatottat az elfogató parancsban vagy nyomozólevélben megjelölt hatóság elé állitja (144. §.).[1])

A nyomozólevéllel körözött egyén elfogása elsősorban a rendőrség föladata.

Az elfogatásnak az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság a következménye, mert az elfogató parancs rendszerint csak akkor bocsátható ki, ha az előzetes letartóztatás valamely oka fennforog (470. §. első bek.); ugyanez áll a nyomozólevélre is; kivételt képez az az eset, midőn az elfogatás azért van elrendelve, mert a hirdetmény utján történt idézés nem vezetett eredményre. Hirdetmény utján ugyanis *csak* akkor idézik a terheltet, ha a letartózta-

[1]) Az ismeretlen tartózkodásu és körözött egyénekkel szemben követendő eljárást a RU. 102—105. §-ai irják körül. Ezek szerint: *a*) a rendőri hatóság egyik kiváló kötelessége az ismeretlen tettes személyének megállapitása s a terhelt tartózkodási helyének kipuhatolása (102. §.); *b*) ha a letartóztatás törvényes oka fönn nem forog: a nyomozás folyama alatt a rendőri hatóság teszi közzé a hirlapi idézést, és pedig a hivatalos lapban, v., ha valószinü, hogy a terhelt erről tudomást nem szerezhet, más hirlapban (103. §.); *c*) ha a letartóztatásra törvényes ok forog fönn (Bp. 141. §.; 536. §. 3. bek.): a terhelt kézrekeritése, azaz kinyomozása és elfogatása végett a rendőri hatóság megfelelőleg intézkedik, esetleg elfogató parancsot bocsát ki s annak foganatositására v. saját közegét küldi ki, v. azokat a rendőri hatóságokat keresi meg, amelyeknek területén a terhelt valószinüleg tartózkodik (104. §.); *d*) ha a terheltnek csak személyleirása köröztetik: az ily egyén ennek alapján rendszerint nem tartóztatható le, hanem tartózkodási helye egyszerüen bejelentendő annál a bíróságnál, mely a személyleirást köröztette (105. §.).

tásnak egyik alapja sem forog fenn (469. §.). Nézetem szerint ilyen esetben is le kell tartóztatni a terheltet, mert a hirdetmény utján történt idézés eredménytelensége azt bizonyitja, hogy a terhelt avval a czéllal, hogy magát a bűnvádi eljárás elől elvonja, elrejtőzött, a mi egyik oka a letartóztatásnak (141. §. 2. p.).

6. A *járásbiróság* hatáskörébe utalt vétség és kihágás esetén a terhelt ellen sem nyomozólevél ki nem bocsátható, sem körözése el nem rendelhető, hanem csak tartózkodási helyének kipuhatolása iránt lehet intézkedést tenni (536. §.).

7. A fönnebbi 469. és 470. s az 536. §-ok azokról az egyénekről szólanak, akik ellen a bünvádi eljárás folyik, de akik még jogerősen elitélve nincsenek. A jogerősen elitélteknek a letartóztató intézetből való szökése esetén követendő eljárásról az 515. §. szól. E szerint: „Az elitélt ellen, aki büntetésének tartama alatt a letartóztató intézetből megszökött, az országos fegyintézet, a kerületi börtön, a javitó- vagy közvetitő intézet igazgatója, illetőleg a kir. ügyész vagy a járásbiró nyomozólevelet bocsáthat ki.“ (515. §. ut. bek.).

3. Eljárás külföldi által belföldön elkövetett bűncselekmény esetében.

471. §.

Ha külföldi a jelen törvény hatályának területén követett el büntettet vagy vétséget, az eljárás idején pedig nem itt tartózkodik, a nyomozás, illetőleg a vizsgálat ekkor is teljesitendő, s a kiadatása, illetőleg átkisértetése iránti intézkedések megteendők, ha pedig saját hazájában tartózkodik, a további teendőkre nézve a kir. ügyészség a főügyész utján, az igazságügyi miniszter utasitását kéri ki és az igazságügyi miniszter intézkedéséről a bíróságot értesiti.

M. i. Különálló eset az, ha külföldi követett el a belföldön büntetendő cselekményt és azután hazájába menekült. A hirlapi idézés, a kézrekerités és a nyomozólevél ez esetben kevés sikert igérnek, a kiadatás iránti megkeresés pedig eredményre nem vezethet. Egyedüli módszerül a szökevény megbüntetésének kieszközlésére a hazájának hatóságához e végett intézendő megkeresés kinálkozik. Ez azonban rendesen csak diplomatiai uton történhetik. A törvény ennélfogva ily esetekben a követendő eljárás fölötti elhatározást az igazságügyi miniszternek tartotta fenn, kihez a 471. §. értelmében foganatositott nyomozás, illetve vizsgálat befejezése után a kir. ügyészség megfelelő jelentést tesz. Indokok. 687.

Jegyzet. 1. A törvény javaslata nem provideált arról az esetről, midőn a külföldi más államba s nem hazájába menekült, vagy midőn az Horvát-Szlavonországba szökött.

E végből az igazságügyi bizottság a §-ba a következő beszurást tette: „kiadatása, illetőleg átkisértetése iránti intézkedések megteendők". Ezen beszurás folytán a külföldiek irányában háromféleképen kell eljárni és pedig:

a) Ha a külföldi hazájába menekült, a mint az Indokolás mondja, megbüntetéséről diplomatiai uton kell gondoskodni;

b) ha más államba szökött, kiadatását kell szorgalmazni;

c) ha pedig Horvát-Szlavonországba menekült, a kiadatási eljárás mellőzésével, a mit közjogunk kizár, a terhelt átkisértetése iránt kell intézkedni.

2. Amennyiben horvát községi illetőségü magyar honos a magyar Btk. hatályának területén követ el b. cselekményt: az illető ugyanoly szempont alá esik, mint bármily más magyar honos. E szerint a cselekmény elkövetésének helye lévén az illetékesség tekintetében irányadó, a horvát területre menekült tettes a magyar bíróság elé állitandó. Az e részben követendő eljárást az 1893. évi junius 1-én kelt 4593/Igm. sz. rendelet szabályozza. (M. IV. k. 335. l.).[1])

4. Nyomozás és vizsgálat ismeretlenek s távollevők ellen.

472. §.

A bíróság elé nem állitható távollevő ellen sem vád alá helyezésnek, sem főtárgyalásnak, sem itélet hozásának nincs helye.

Ha a távollevőnek kézrekeritése iránt tett intézkedés (470. §.), illetőleg a nyomozó-levél, vagy a kiadatás végett a külföldi hatósághoz intézett megkeresés eredménytelen maradt is, a nyomozás, illetőleg a vizsgálat, a bizonyitékok biztositása czéljából lehetőleg befejezendő, és a mennyiben a védelemről a távollevő vagy hozzátartozói nem gondoskodtak, a terhelt érdekeinek képviseletére védő hivatalból rendelendő ki.

A kihallgatott tanuk megesketendők.

A nyomozás, illetőleg a vizsgálat befejezése után az eljárást a távollevő előállitásáig meg kell szüntetni.

A bíróság elé nem állitható ama távollevő, a kinek tartózkodó helye tudva van, az eljárás menetéről és egyes birói cselekményekről csak akkor értesitendő, ha ez minden nehézség vagy időveszteség nélkül megtörténhetik.

A bíróság az eljárás megszüntetését kimondó végzésben a

[1]) L. Illés Btk. magyarázata III. kiad. I. k. 59. l.

terhelt ellen megállapitja a bünügyi költségeket. Ezek, valamint a magánjogi igény kielégitésére szükséges összeg erejéig a terhelt vagyonára bünügyi zárlat, illetőleg biztositási végrehajtás rendelhető el (492., 493. §§.).

473. §.

Egy vagy több terheltársnak a biróság elé nem állithatása nem akadályozza a biróság elé állitható terhelt ellen inditott bünvádi eljárásnak befejezését.

Ha valamely távollevő előállitása a jelenlevő ellen inditott eljárás eredményére lényeges befolyással birónak mutatkozik és az előállitás alaposan remélhető, az eljárás folytatása rövid időre elhalasztható.

M. i. I. A kézre nem kerithetett egyén ellen folytatott bünvádi eljárás a törvény szerint csak a bizonyiték biztositására czéloz és e czélnak elérése után megszüntetendő (472. §.). A folyamatba tett nyomozásnak vagy vizsgálatnak feladata lesz mindazokat a bizonyitékokat összegyüjteni és jegyzőkönyvrevétel, valamint a bizonyitó személyek megesketése által fixirozni, mely az esetleg kézrekerülő terhelt elleni itélethozásnál jelentőséggel birhat. E czélból a kir. ügyészség bonyolódottabb esetekben vizsgálatot fog inditványozni, ha az egyébként kötelező nem is volna, vagy a terhelő tanuk kisebb száma esetében a nyomozást a vizsgálóbiró által eszközlendő eskü alatti kihallgatásokkal egészitteti ki. Ha pedig a vádlott már az érdemleges eljárás folyamában, esetleg a főtárgyalás kitüzése után szökik meg és előállitása nem sikerült, a biróság a tanuk megesketését a szökevény büntársai ellen esetleg megtartott főtárgyaláson, egyébként pedig vizsgálóbiró által foganatositttatja.

A bizonyiték biztositására vonatkozó eljárásban mint egyébként is, mind a kir. ügyészség, mind a biróság a mentő bizonyitékra is kötelesek figyelmet forditani. Hogy azonban a terhelt érdekei önálló képviseletben is részesüljenek, a törvény a védő közbenjárását kötelezőnek nyilvánitotta. A védőt maga a terhelt vagy hozzátartozói bizhatják meg, ha ezt elmulasztották, hivatalból nevezendő ki védő. A távollevő rendesen nem értesithető az eljárás menetéről, ha pedig ismert helyen tartózkodik és a biróság előtt megjelenni vonakodik, makacskodásánál fogva különös figyelemre és gondoskodásra igényt nem tarthat. Mindazáltal még ekkor sem vonja meg tőle a törvény a méltányos kedvezést, amennyiben rendeli, hogy a nyomozásra és vizsgálatra vonatkozó általános szabályok értelmében az eljárás menetéről vagy egyes birói cselekményekről tudósitandó, ha ez nehézség vagy időveszteség nélkül lehetséges.

II. Jogos és méltányos, hogy a távollevő eleni eljárás következményei csak őt magát érjék és hogy büntársai szökése vagy elrejtőzése miatt ne szenvedjenek. Ez okból mondja ki a törvény (473. §.), hogy az egyik terheltnek a biróság elé nem állithatása az eljárást a többiek ellen meg nem akasztja. Vannak azonban esetek, melyekben a távollevő terheltnek jelenléte a főtárgyaláson szembesités, felismerés stb. czéljából nagy fontossággal

bir. Ekkor a való kideritésének jelentősége elől a vádlottak igénye ügyüknek önálló és lehető gyors elintézésére háttérbe szorul, és a törvény szerint elrendelhető rövid halasztás igazoltnak mutatkozik.

III. Ha a nyomozás, illetve vizsgálat a távollevő ellen be van fejezve, a további eljárás megszüntetendő. A bíróság a költségeket megállapitja és a kártéritésnek megfelelő összeggel együtt a terhelt vagyonára a XXVII. fejezetben részletezett szabályok szerint biztositja. E végből a nyomozást vezetett kir. ügyészség az ügyiratokat az illetékes elsőfoku bírósághoz teszi át.

A foglalás a költségek és a kár erejéig egyetlen jogkövetkezmény, mely a törvény szerint a szökésben levő, vagy kézre nem kerithető terheltet éri. Ez, mint biztositó intézkedés, a végitélet előtt sem ad jogos aggodalomra okot. Indokolás. 686. lap.

Jegyzetek. 1. Habár a 472. és 473. §-ok az ismeretlen tartózkodásu terheltekre vonatkozólag csak az itélet előtti eljárást szabályozzák: azok a dolog természeténél fogva az itélethozatalt követő, sőt a felsőfoku bíróság eljárására is megfelelően alkalmazandók. Igy pld. ha valamely ügyben a kir. Tábla előtti főtárgyalás csak a václott személyes jelenlétében tartható meg, ez azonban ismeretlen helyre távozott: ennek következménye nem az, hogy a Tábla az elévülés bekövetkeztéig visszatartsa az iratokat, hanem az, hogy az az eljárás megszüntetése mellett (472. §.) az illető ellen a 470. §-ban megjelölt intézkedések valamelyikét megtegye. Egy ily esetben a pécsi T. a 472. §. alapján megszüntette a további eljárást s az iratokat azzal küldte vissza a törvényszékhez, hogy vádlott előkeritését ujból kisérelje meg s amennyiben vádlott az elévülési határidőn belül föltaláltatik, erről az eljárás folytathatása végett azonnal tegyen jelentést (GDt. XII. 456.).

2. Fölmerült az a kérdés is, hogy mi történjék abban az esetben, ha vádlott a másodfoku itélet meghozatala után, de előtte történt kihirdetése előtt, megszökött. A birróságok gyakorlatából e tekintetben kiemeljük a következőket:

a) az ismeretlen tartózkodásu v. részére a végett, hogy a fölsőbiróság (kir. T.) itélete előtte kihirdethető legyen, „ügygondnok" nem rendelhető, hanem ily esetben is körözését kell elrendelni (C. 1902. jan. 21. 7073. — jan. 27. 5176. — febr. 11. 4861.; = GDt. IX. 918.).

b) a II. birósági (kir. T.) itélet kihirdetésére szökése miatt meg nem jelent v. részére *külön védő* nem rendelhető, hanem körözését kell elrendelni (Bpesti T. 2838/906. — U. o. XIII. 487.), mely határozat háttere az volt, hogy a lopás miatt a kir. T. által is elitélt v. ügyében a II. foku itélet az időközben megszökött v. előtt kihirdethető nem lévén, a tszék v. képviseletére hivatalból különvédőt rendelt, ezelőtt a II. birósági itéletet kihirdette s mert ez a védő az itéletben megnyugodott: a tszék azt jogerősnek és végrehajthatónak jelentette ki.

c) vádlott ügyében, ki az I. foku itéletet a büntetés enyhitése végett

fölebbezte, s akinek köröztetése időközben elrendeltetett, a közvédő a kir. T. itélete ellen ugyanily irányban semmisségi panaszt jelentvén be, a Curia ezt érdemileg felülvizsgálta, mert ez esetben a közvédő sem. panasza a vádlott érdekét a 385. §. értelmében képviselte (C. 8180/903. — U. o. XI. 774.).

E határozatok szorosan összefüggnek a 425. és 431. §-okkal s a C. *VI. sz. döntvényével* (l. a 425. §. magyarázatát). A kérdés a körül fordul meg, hogy képviseltnek tekintendő-e az a vádlott, akit a kir. Tábla előtt a közvédő képviselt. A fölmerült controversiak a C. ama felfogásából származtak, hogy az ily vádlott nem tekintendő oly módon képviseltnek, mint az, akit az általa megbizott külön védő képviselt. Az előbbi esetben tehát szükségesnek tartják, hogy a másodfoku itélet a vádlott előtt is kihirdettessék, s ennélfogva azt mindaddig nem tartják jogerősnek, amig ez meg nem történt.[1])

[1]) Az ellenkező fölfogás kifejtését l. a Jogállam: 1903. 478. (*Edvi Illés Károly*), és 1908. 161., 286. s 360., 415. (*Tóth Gerő*) lapjain.

E kérdésekkel kapcsolatban l. még *Dombovári* Géza (BT. XLIV. 170., 171.), *Weisz* Ödön (U. o. XLV. 278.), *Szilassy* Pál és *Mendelényi* László (U. o. XLVIII. 225., 249.) czikkeit, — továbbá *Cipott* György „Egy bűnvádi per — több itélet" (JK. 1906. 93.) cz. értekezését.

XXIV. FEJEZET.

Eljárás a kiadatás iránti ügyekben.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.

A kiadatási eljárás gyüjtőfogalmával elég helytelenül nemcsak a szoros értelemben vett kiadatási, hanem a kikérési eljárást is megjelölik; holott egyik a másiktól lényegesen különbözik. Kiadatásnak ugyanis akkor van helye, ha a külföldi külföldön követ el büntetendő cselekményt s Magyarország területére menekül; a kikérési eljárás szabályai pedig akkor alkalmazandók, ha a külföldi vagy belföldi oly büncselekményt követett el, melyért belföldön kell felelősségre vonni.

A kiadatás alaki feltételeire s az eljárásra vonatkozólag eddigelé hazánkban következő jogforrások voltak hatályban: a nemzetközi szerződések; a viszonosság; a birói gyakorlat; az igazságügyi minisztériumnak s a főügyészeknek rendeletei.

Könnyen érthető, hogy a szabályoknak e bő forrása sok bizonytalanságra s kételyre vezetett. A törvény ezek közül csak a nemzetközi szerződéseket s a viszonosságot tartja fenn; s amennyiben sem szerződés, sem viszonosság nem szabályoz valamely alaki kérdést, mértékadó a törvény rendelkezése.

A törvény azonban — a dolog természetéből folyólag, — csakis alaki szabályokat állitott fel; vagyis olyanokat, melyek az eljárást s a kiadatás, illetőleg kikérés alaki feltételeit szabályozzák; az anyagi természetüeket pedig, tehát a kiadatás s kikérés anyagi feltételeit s a kiadott egyén jogállását. érintetlenül hagyta. E tekintetben ezután is a Btk. 9., 17. §§.; a Kbtk. 14. §-a s a nemzetközi szerződések és a viszonosság szolgáltatják az irányadó szabályokat.

2. A nemzetközi szerződések és a viszonosság.

474. §.

A kiadatás feltételeire (1878: V. t.-cz. 9. és 17. §§., 1879: XL. t.-cz. 14. §.) és a kiadatás iránti ügyekben való eljárásra nézve a nemzetközi szerződések s ennek hiányában a fennálló viszonosság az irányadók.

Amennyiben ezek eltérőleg nem rendelkeznek, a kiadatás iránti ügyekben a 475. és 476. §-ok szerint kell eljárni.

1. A közbüntettesek kölcsönös kiadása tárgyában nemzetközi szerződés van érvényben Magyarország és a következő államok közt:

1. A Svéd- és Norvégországgal 1868. évi junius 2-án létrejött szerződést az 1871 : XXIV. t.-cz.

2. Az Olaszországgal 1869. évi február 27-én kötött államszerződést az 1871 : XXVI. törvényczikk.

3. A Montenegróval 1872. évi szeptember 23-án megkötött államszerződést az 1873. évi XXV. t.-cz.

4. A Nagy-Britanniával 1873. évi deczember 3-án létesült államszerződést az 1874. évi II. t.-cz.

5. Az Oroszországgal 1874. évi október 15-én kötött államszerződést az 1875. évi XXXVIII. törvényczikk.

6. A Németalfölddel 1880. november 24-én létrejött szerződést az 1881. évi XVIII. törvényczikk.

7. A Belgiummal 1881. január 12-én kötött államszerződést az ez évi XIX. t.-cz.

8. A Szerbiával 1881. évi május 6-án megkötött szerződést az 1882. évi XXXIV. t.-cz.

9. A Luxemburgra nézve 1882. február 11-én létesült szerződést az ez évi XXXVII. t.-cz.

10. A Braziliával 1883. évi május 21-én kötött szerződést az 1884. évi XXXVII. t.-cz.

11. A Monacoval 1886. évi február 22-én kelt szerződést az 1887. évi VI. t.-cz.

12. Az uruguayi köztársasággal kötött szerződést az 1896:XXX. t.-cz.

13. A svájczi szövetséggel kötött egyezményt az 1896 : XXXIV. t.-cz.

14. A Romániával kötött szerződést az 1902 : XI. t.-cz.

15. A Nagybritanniával és Irhonnal kötött pótegyezményt, mely az 1874 : II. t.-cz.-be iktatott államszerződés XI. czikkét módositja, az 1902 : XVIII. t.-cz. tartalmazza.

2. Később kötött és a törvénybe iktatott pótszerződés tartotta fenn, illetőleg emelte törvény erejére a következő szerződéseket:

1. A Francziaországgal 1855. november 13-án kötött szerződést az annak

kiegészitése végett 1869. évi február 12-én kötött és az 1871. évi XXV. törvényczikkbe foglalt pótszerződés.

Magát az alapszerződést, — vonatkozással az 1871. évi XXV. t.-cz.-re — a m. kir. miniszteriumnak 1871. évi augusztus 1-én kelt rendelete hirdette ki „miheztartartás és alkalmazás végett."

2. Az észak-amerikai Egyesült-Államokkal a büntettesek kölcsönös kiszolgáltatása tárgyában 1856. évi jul. 3-án létrejött államszerződést a kivándorlók állampolgárságának szabályozása iránt 1870. évi szept. 20-án kötött és az 1871. évi XLIII. t.-cz.-be iktatott szerződésnek III. czikke tartotta fenn.

Az alapszerződést az igazságügyi m. kir. miniszternek 1882. évi márczius 25-én, 9581. szám alatt kelt rendelete közölte az igazságügyi hatóságokkal.

3. A kiadatás iránti ügyekre nézve viszonosságban áll Magyarország a német birodalommal, Romániával és az osztrák-magyar monarchia másik államával. Ez utóbbival a viszonosság legszélesebb körü, mert kiterjed valamennyi büntettre és vétségre, nem véve ki a politikai és ezekkel rokon természetüeket sem. A kiadatás Ausztriától az igazságügyminiszter mellőzésével közvetlenül kérhető. (20.155/901. Igmr. — M. P. 672.). A monarchia másik államával szemben kiadatásnak magyar alattvalókra (Btk. 17. §.), a magyar vagy az osztrák törvények szerint kihágásnak tekintendő cselekményekre (Btk. 13. §.), valamint a magyar büntetőbiróságok hatásköre alá tartozó büncselekmények tekintetében nincs helye. Viszonossági gyakorlat áll még fönn Bulgáriával, Spanyolországgal és Törökországgal.[1])

4. A fentebbiekből világos, hogy az 1. és 2. pontban felsorolt államokkal szemben a kiadatásnak alaki feltételeire és a kiadatási eljárás elveire nézve a törvénynek 475. és 476. §-ai csak eventuális hatályt nyernének, vagyis csak annyiban szolgálhatnának jogforrásul, amennyiben az előbb felsorolt törvények, a 3. pontban emlitett államokkal szemben pedig a viszonosság ama kérdéseket eltérőleg nem szabályozták.[2])

[1]) E viszonossági gyakorlat részletes ismertetését l. Magyar Törvények Grill-féle kiadása (*Vargha Ferenc:* Bünvádi perrendtartás) 5. kiadás 316. l.; l. továbbá M. P. 375. l.

[2]) A büntettesek kiadása iránti szerződéseket az Ig. Közl. II. évf. 7. száma (186. l.) s egy később kiadott Igmr. fölsorolta. Az utóbbi rendelet a velük szerződési viszonyban nem álló államokkal fönnálló viszonosságot is vázolta — kijelentvén, hogy a Bp. 475. és 476. §. szerint csak akkor kell eljárni, ha a nemzetközi szerződések, illetőleg a fönnálló viszonosság eltérőleg nem rendelkeznek (M. P. 733. l.).

3. Kikérési eljárás.

475. §.

Ha külföldön tartózkodó egyént oly büncselekmény terhel, mely miatt kiadatásnak helye van, az illetékes bíróság elfogatóparancsot vagy nyomozólevelet bocsát ki, amennyiben pedig vádhatározatot vagy bünösséget megállapitó itéletet hozott, ennek jogerőre emelkedését bevárja, szükség esetében a jogerőre emelkedés előtt elfogató parancsot bocsát ki és a kir. ügyészség meghallgatása után a kiadatás szüksége és kieszközölhetése tárgyában határoz.

Azután a megfelelő esetekben a kiadatás kieszközlése végett az igazságügyi miniszterhez jelentést tesz és ahoz a távollevő személyleirását, továbbá az ellene kibocsátott elfogatóparancsnak, nyomozólevélnek, jogerős vádhatározatnak vagy itéletnek hiteles kiadványát csatolja.

A felterjesztett határozatnak vagy azok egyikének tartalmazni kell a távollevő büncselekményének tüzetes megjelölését, valamint a büntetőtörvény ama §-ainak idézését és teljes szövegét, melyek e büncselekmény minősitését és büntetését megállapitják.

1. Amennyiben a nemzetközi szerződés vagy a viszonosság eltérő szabályt nem állit fel, ha a terhelt külföldre menekült, az illetékes bíróság első sorban elfogató parancsot vagy nyomozó levelet bocsát ki; ha pedig vádhatározatot vagy bünösséget megállapitó itéletet hozott, ennek jogerőre emelkedését bevárja, szükség esetén a jogerőre emelkedés előtt elfogató parancsot bocsát ki. E határozatokat a törvény értelmében kell kiállitani; tehát az elfogató parancsot a 143. §. első s a 150. §. 2-ik bekezdése; a vádhatározatot a 266. §. második bekezdése; az itéletet a 327. §., a nyomozólevelet a 470. §. értelmében kell kiállitani.

A vádhatározat s itélet csak akkor vehető kikérés alapjául, ha jogerős. Miután azonban a vádhatározat ellen felfolyamodás nem használható (269., 270. §§.), az meghozatala után nyomban a kikérési eljárás alapjául szolgálhat.

Másként áll az itéletnél, mely ellen a vádlott perorvoslatot használhat. Itt be kell várni a jogerőt ha azonban a jogerő bevárása a kikérési eljárás sikerét koczkáztatná, a bíróság elfogató parancsot bocsát ki s annak alapján kéri ki a vádlottat.

2. A 475. §. 1. bek. szerint a bíróság akkor bocsát ki elfogató parancsot vagy nyomozó levelet, ha a külföldön tartózkodó egyént

oly „büncselekmény" terheli, amely miatt kiadatásnak helye van. Minthogy a külföldre menekült vagy külföldön tartózkodó egyént a magyar bíróság nemcsak büntett, hanem vétség miatt is felelősségre vonhatja s minthogy eszerint vétség esetén is helye van kiadatásnak: ebből folyik, hogy a 475. §. szerint az elfogató parancs vagy nyomozólevél kibocsátásának nem feltétele az, hogy a vád tárgya büntett legyen. Ennyiben tehát e §. eltér a 470. §-tól, mely szerint: nyomozólevél csak „büntett" elkövetésével alaposan terhelt egyén ellen bocsátható ki (3. bek.). Az alsófoku bíróságok több esetben a külföldről kikérendő egyénre nézve is az utóbbi §-t alkalmazták s ehez képest megtagadták a nyomozólevél kibocsátását, midőn az illető csak vétséggel volt terhelve. A Curia ezzel szemben a jogegység érdekében hozott több (pl. 104. sz. stb.) határozatában kimondotta, hogy: kiadatási ügyben az elfogató parancs vagy nyomozólevél kibocsátására nézve nem a Bp. 470, hanem a 475. §. irányadó s eszerint nyomozólevél vétséggel terhelt egyén ellen is kibocsátható (BHT. 120. sz.); — igy különösen törvénybe ütközőnek mondta ki a *marosvásárhelyi T.* határozatát, amelylyel a Bp. 470. §. alapján megtagadta a nyomozólevél kibocsátását egy poroszországi illetőségü bécsi lakos ellen, ki a Btk 141. §. 2. bekezdésében meghatározott vétséget követte el. (Grill Dtár XIV. k. 334. sz.).

3. A kikérési eljárásnál az ügyész mindig meghallgatandó; miután a törvény csak az ügyész meghallgatását irja elő s nem azt mondja, hogy a kikérés csak az ügyész inditványa folytán szorgalmazható, ebből következik, hogy a bíróság az ügyész inditványa ellenére is kérheti a vádlott kiadatását; amit az ügyész csak védelejtéssel akadályozhat meg.

4. A bíróság, ha az 1. sz. jegyzetben felsorolt határozatok valamelyikét meghozta s az ügyészt is meghallgatta: határozatot hoz a kiadatás szüksége és annak kieszközölhetése tárgyában. A kiadatás szükséges voltát bizonyitja az, hogy a vádlott a bíróság rendelkezése alól elvonta magát s az a határozat, mely a kikérés alapjául szolgál (elfogató parancs stb.); a kiadatás kieszközölhetését pedig a nemzetközi szerződésből vagy a viszonosságból mutatja ki a bíróság. E határozat ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye. (Jeé. 112. sz. — C. 3652/904. — BHT. 121.).

5. A bíróság a kikérés eszközlése végett „megfelelő esetben" az igazságügyminiszterhez jelentést tesz; ez azt jelenti, hogy a kikérés rendszerint diplomatiai uton történik („megfelelő eset-

ben"); miután azonban Ausztriával a bíróság közvetlenül érintkezik kikérési ügyekben, ha a vádlott Ausztriába menekült, a bíróság annak kikérése végett közvetlenül az illetékes osztrák bírósághoz fordul. (Indokolás 691. lap utolsó bek.).

Ha a kikérés diplomatiai uton történik, a jelentéshez csatolni kell a távollevő személyleirását, továbbá a kikérés alapjául szolgáló elfogató parancs stb. hiteles kiadványát.

6. A felterjesztett határozatoknak vagy azok egyikének tartalmaznia kell a távollevő büncselekményének tüzetes megjelölését, valamint a Btk. ama §-ainak idézését és teljes szövegét, melyek e büncselekmény minősitését és büntetését megállapitják.

A bíróság mindig két határozatot terjeszt fel, egyik az elfogató parancs stb., a másik az a határozat, melyet a kiadatás szüksége és kieszközölhetése tárgyában hoz. Ezek valamelyikének kell tartalmazni a büncselekmény megjelölését s a törvény szövegét.

A büncselekmény megjelölése a tényállás s a bizonyitékok felsorolásával történik; a törvényből pedig ugy a minősitésre, mint a büntetésre vonatkozó részt kell idézni. Tehát pl. betöréses lopásnál szószerint kell idézni a Btk. 333., 336. §§. 3. pontját és a 340. §-t.

7. A kikérési eljárásra vonatkoznak a következő Igm. rendeletek:

a) 1873. évi 18.660. sz. a. a külföldre menekült terheltek elfogatása és kiadatása iránti megkeresések fölszereléséről (M. IV. 399.).

b) 1886. évi 30.083. sz. a. a külföldre menekült büntettesek kiadatásának kieszközlésénél követendő eljárásról (U. o. 415.).

c) 1893. évi 23.080. sz. a. a külföldi államok, különösen az Északamerikai Egyesült-Államok által kiadott és harmadik államnak, különösen a Németbirodalomnak területén átszállitandó büntettesek kiadatási ügyeiről (U. o. 421.).

d) 1898. évi 66.416. sz. a. a tartózkodási hely puhatolásának mellőzéséről, midőn a külföldre menekült egyén kiadatásának van helye (M. P. 727.).

e) 1900. évi 54.601. sz. a. a kiadatási kérelemben meg nem emlitett bűncselekményekre vonatkozó további eljárásról (U. o. 732. l.).

4. A kiadatási eljárás.

476. §.

Ha külföldi hatóság olyan megkereséssel kér kiadatást, melyhez nyomozó levél, elfogató parancs, vádhatározat, bünösséget megállapitó itélet, vagy ezekkel egyenlő erejü határozat van mellékelve, — amennyiben a megkeresésből nem nyilvánvaló,

hogy a kiadatásnak nincs helye, a kiadatni kért egyén letartóztatandó.

Ha a letartóztatást nem a 27. §. szerint illetékes törvényszék rendelte el, ennek határozata haladék nélkül kikérendő.

A letartóztatás elrendelése ellen perorvoslatnak nincs helye.

A letartóztatott biztositék mellett szabadlábra nem helyezhető.

Kiadatás iránti alakszerü megkeresés nélkül is helye van a letartóztatásnak, ha a késedelem veszélylyel jár, amennyiben a külföldi hatóság elfogatóparancsot bocsátott ki s erről a belföldi hatóságot átirattal vagy táviró vagy távbeszélő utján értesitette.

A letartóztatott egyén szabadlábra helyezendő, ha az alakszerü megkeresés a letartóztatás foganatba vételétől számitott következő határidők alatt nem érkezik ahoz a törvényszékhez, mely a letartóztatást elrendelte: egy hónap alatt, ha az állam, melynek részéről a megkeresés történt, a magyar állammal határos, — hat hét alatt, ha az más európai állam — és három hónap alatt, ha Európán kivül fekszik.

A 27. §. szerint illetékes törvényszék sürgősen kinyomoztatja, hogy fenforognak-e a kiadatás feltételei.

A nyomozás befejezésével ugyane törvényszék, a kir. ügyészségnek és a kiadatni kért egyénnek nem nyilvános ülésben való meghallgatása után, véleményes jelentéssel felterjeszti az ügy iratait az igazságügyi miniszterhez, aki a kiadatás kérdésében határoz.

A letartóztatott egyént, a jelen §. hatodik bekezdésének esetén kivül, csak az igazságügyi miniszter határozata alapján lehet szabadlábra helyezni.

M. i. I. A 476. §. a szorosabb értelemben vett kiadatási eljárást, vagyis azt az esetet szabályozza, midőn a bűnvádi eljárás lefolytatása, illetőleg a büntetés foganatba vétele végett külföldi hatóság kéri valamely magyar bíróságtól az annak területén lakó, tartózkodó, illetőleg kézrekeritett terheltnek kiadását.

Az eljárás mindig annak a törvényszéknek hatáskörébe tartozik, mely a 27. §. szerint illetékes. Törvényszék fog az eljárásra hatáskörrel birni akkor is, ha azt a bűncselekményt, melyért a kiadatást kérik, mind a hazai, mind a külföldi jog esküdtbiróság vagy járásbiróság (560. §. 3. bek.) elé utalja. A külföldi hatóság részéről előterjesztett hasonló kérelem esetében nincs is alkalom az esküdtbiróság megalakulására (337. §. harmadik bek.) s igy az eljárás csak törvényszék előtt folytatható le. A járásbiróságra pedig nem volt bizható a kiadás fontos kérdésének eldöntése.

II. Az eljárás rendszerint azzal indul meg, hogy a külföldi hatóság a

kiadatás iránti megkeresést diplomatiai uton előterjeszti. Erről a külügyi miniszterium értesiti az igazságügyi minisztert, az utóbbi, a mennyiben a megkeresés további eljárás nélkül megtagadandónak mutatkozik, ez irányban válaszol, ellenkező esetben pedig a 27. §. szerint illetékes törvényszék mellett működő kir. ügyészséget megfelelő utasitással látja el, ha pedig a kiadatni kért egyén tartózkodó helye meg nem állapitható, körözése iránt intézkedik.

A kir. ügyészség, illetőleg a biróság első teendője a kiadatni kért egyén letartóztatásának inditványozása, illetőleg elrendelése. Ez intézkedésnek két esetben van helye. Vagy akkor, ha a külföldi hatóság alakszerü megkereséssel, azaz olyan átiratban kér kiadatást, melyhez nyomozólevél, elfogatóparancs, vádhatározat, bünösséget megállapitó itélet vagy ezekkel egyenlő erejü határozat van mellékelve (476. §. első bek.), vagy pedig akkor, ha a külföldi hatóság nem tesz alakszerü megkeresést, de elfogató parancsot bocsátott ki, erről a belföldi hatóságot átirattal vagy a táviró utján értesiti és ki van mutatva, hogy a késedelem veszélylyel jár (476. §. ötödik bek.) Ez utóbbi esetben azonban a letartóztatás csak ideiglenes jellegü, melynek czélja csupán az, hogy az alakszerü megkeresés megérkeztéig is megakadályozza a terhelt megszökését s mely nem terjedhet tul a 476. §. hatodik bekezdésében megjelölt záros határidőkön.

A 476. §. első bekezdésének az a szabálya, hogy alakszerü megkeresésre a letartóztatás mindig elrendelendő, kétségtelenül jelentékenyen korlátozza a személyes szabadságot, azonban ez a kiadatás iránti ügyekben elfogadott általános elveknek, valamint a nemzetközi érintkezésben követett gyakorlatnak, illetőleg viszonosságnak mellőzhetetlen követelménye és okvetlenül szükséges is a végből, hogy a kiadatni kért egyén ne vonja el magát a bünvádi igazságszolgáltatás elől.

De a 476. §. ötödik bekezdése ellen sem tehető alapos kifogás, mert a legtöbb nemzetközi szerződés szerint az elfogatás távirati megkeresésre is teljesitendő, mert továbbá a mai közlekedés gyors eszközei segitségével a büntettes néhány óra alatt elhagyhatja az ország területét s igy szükséges volt intézkedni az iránt, hogy alaki hiányok ne akadályozzák a belföldi hatóságokat abban, hogy nyomban megtegyék a szökést megakadályozó intézkedéseket.

III. A kiadatás iránti megkeresés alapján a letartóztatás elrendelésére ugyanazok a hatóságok vannak jogositva, melyek az előzetes letartóztatást, illetőleg a vizsgálati fogságot általában elrendelhetik (143. és 150. §§. első bek.), tehát bármely rendőri hatóság (85. §. első bekezdés), a kir. járásbiróság, a vizsgálóbiró, a vádtanács és az itélőbiróság; az utóbbi akkor is, ha nem illetékes. Ezt az eljárás szükségszerü gyorsasága és a kiadatás iránti eljárás czélja követeli. Mindazáltal a törvény a személyes szabadság érdekében felvette azt a korlátozást, hogy ha a letartóztatást nem a 27. §. szerint illetékes törvényszék rendelte el, ezt nyomban értesiteni kell. Az illetékes törvényszéknek ezzel mód van adva arra, hogy a letartóztatást, ha helyét nem látja, hatályon kivül helyezze és a kiadatni kért egyént szabadon bocsássa.

A kiadatás iránti eljárás csak akkor érheti el czélját, ha a kiadatni kért egyén az eljárás befejeztéig a biróság rendelkezése alatt marad. Ez teljesen indokolja a 476. §. utolsó bekezdését, valamint azt a két további szabályt is, hogy a kiadatás okából történt letartóztatásnak elrendelése ellen perorvos-

latnak nincs helye (476. §. harmadik bek.) és hogy a letartóztatott biztositék mellett sem helyezhető szabadlábra (476. §. negyedik bek.). A törvénynek mind e rendelkezései egyébként teljesen megfelelnek a kiadatás iránti ügyekben fennálló gyakorlatunknak.

IV. A fennebb előadottak eléggé feltüntetik annak szükségét, hogy abban az esetben, ha a késedelem veszélylyel járna, a kiadatni kért egyént alakszerü kiadatás iránti megkeresés nélkül is le lehessen tartóztatni. A törvény által kitüzött határidők azonban biztositják az alakszerü megkeresésnek lehető sürgős megküldését. E záros határidők a 476. §. hatodik bekezdése szerint mindig a letartóztatás foganatbavételétől számitandók; tartamuk pedig a kiadatást kérő külföldi államnak távolságától függ. Nevezetesen: egy hónap alatt kell megérkezni az alakszerü megkeresésnek, ha a kiadatást kérő állam a magyar állammal határos, hat hét alatt, ha az más európai állam és három hó alatt, ha Európán kivül fekszik. E különbséget nemcsak az iratváltáshoz szükséges időnek a távolsággal arányos növekedése, hanem az is igazolja, hogy távolabb fekvő államok közt ritkább az érintkezés, ezért ritkább a viszonyoknak és az illető nyelveknek ismerete és hogy ezek a gyors intézkedést lényegesen nehezitik.

A kiadatás iránt jelenleg hatályban levő szerződéseinkben a következő határidők vannak mgállapitva az alakszerü kiadatás iránti megkeresés megérkezésére: két hét a Francziaországgal és a Nagy-Britanniával, husz nap a Németalfölddel, három hét a Belgiummal, a Luxemburggal és a Monacoval, egy hónap az Oroszországgal és a Szerbiával, végre két hó a Braziliával kötött szerződésben. E határidők közül az előbb emlitettek a gyakorlatban egyes esetekben nagyon rövidnek bizonyultak. Az észak-amerikai Egyesült-Államokkal, a Svéd- és Norvégországgal, az Olaszországgal és a Montenegróval kötött szerződések nem állapitanak meg határidőt.

A törvényben foglalt határidők megegyeznek azokkal, melyeket a kiadatásról szóló 1874. évi márczius hó 15-ikéről kelt belga törvény megállapit. Az 1875. évi április 6-án kelt németalföldi hasonló törvény husz napot állapit meg európai és három napot Európán kivül eső államra nézve.

Szóban levő intézkedésénél tartózkodott a törvény a személyes szabadságnak igazolatlan korlátozásától, de figyelemmel volt arra is, hogy a kitüzött határidők alatt az alakszerü megkeresésnek megérkezése alaposan várható és méltányosan megkivánható legyen. Ha a határidők részben hosszabbak is, mint azok, melyeket a fennálló szerződések nagyobb része megállapit, az eltérés inkább látszólagos, a mennyiben a törvény a határidők végpontját más körülményekhez köti.

A 476. §. hatodik bekezdése szerint ugyanis a kitett határidők alatt az alakszerü megkeresésnek ahhoz a törvényszékhez kell megérkezni, mely a letartóztatást elrendelte, mig az érvényben levő nemzetközi szerződések legnagyobb része szerint a megkeresésnek a külügyi miniszteriumhoz való érkezése a döntő. Ajánlatosabbnak látszott a fennebbi eltérő rendelkezés s annak megfelelőleg a határidőknek némi meghosszabbitása, mert a biróság nem ellenőrizheti, hogy az alakszerü megkeresés mikor érkezik a külügyi miniszteriumhoz, s a miatt gyakran megtörténhetnék, hogy a kiadatni kért egyén a törvényes határidőn tul maradna fogva.

A 476. §. hatodik bekezdése kötelezőleg irja elő a szabadlábra helyezést, mihelyt az alakszerü kiadatási megkeresés a törvényben előirt záros határidő alatt bármely okból meg nem érkezik. A letartóztatott tehát éppen ugy szabadon bocsátandó akkor, ha az alakszerü megkeresés a közlekedés akadályai miatt nem érkezik meg kellő időben, mint akkor is, ha az eljáró bíróság felvilágositásokat kivánt s ezeket a törvényes határidőben nem adták meg.

V. Ha a kiadatni kért egyén le van tartóztatva, megindul a tulajdonképeni értelemben vett eljárás a kiadatás iránt. Ennek főmozzanatai: sürgősen teljesitendő rövid nyomozás; a törvényszék előtt a kiadatás kérdésében tartott szóbeli, de nem nyilvános tárgyalás s a törvényszéknek véleményes jelentése az igazságügyi miniszterhez. Az eljárást az igazságügyi miniszternek ügydöntő határozata (27. §. második bek.) zárja be.

A nyomozást az illetékes (27. §. első bek.) törvényszék teljesitteti és pedig rendszerint a vizsgálóbiró utján. A törvény azonban nem zárja ki, hogy a törvényszék a nyomozást, ha ennek czélja ugy inkább elérhető volna, a 110. §. analogiájára járásbiróság által teljesittesse. A kiadatás iránti eljárás czélja kivánja meg, hogy e nyomozás mindig a legnagyobb gyorsasággal legyen teljesitve.

A nyomozás feladata: megállapitani azt, hogy „fenforognak-e a kiadatás feltételei“ (476. §. hetedik bek.) és nincs-e a kiadatásnak valamely akadálya. A nyomozás folyamán mindenekelőtt a terheltet ki kell hallgatni és személyazonosságát ki kell deriteni, azután pedig a kiadatás feltételeinek fenforgására, illetőleg az esetleges akadályokra vonatkozó adatokat kell összegyüjteni. E körülmények tisztázását a kir. ügyészség kétség nélkül inditványozni fogja ugyan, ha azonban ez bármi okból meg nem történt volna, a törvényszék hivatalból is köteles ez adatok tisztázására. Minthogy az 1878. évi V. t.-cz. 17. §-a szerint magyar honos más állam hatóságának soha sem adható ki, magától értendő, hogy a törvényszéknek első sorban kötelessége meggyőződni, hogy a kiadatni kért egyén nem magyar honos-e, sőt ha a megkeresés nem a monarchia másik államából, de külföldről jő, akkor éppen a 17. §. második bekezdése értelmében, nemcsak a magyar honosság kérdését kell tisztázni, hanem azt is meg kell állapitani, hogy az illető nem osztrák honos, vagy boszniai vagy herczegovinai lakos-e.

Továbbá, mivel a magyar állam souverainitása követeli, hogy a területén elkövetett bünselekményért a terheltet a magyar hatóság vonja felelősségre és hogy a magyar állam bármely birósága által hozott itélet belföldön végre is hajtassék, szükséges a kiadatásról határozó bíróságnak meggyőződést szerezni arról is, hogy a kiadatni kért egyén ellen nincs-e a magyar állam valamely birósága előtt bünvádi eljárás folyamatban, illetőleg nincsenek-e törvényszerü adatok ilyennek inditására, vagy nincs-e ellene a magyar állam területén végrehajtandó büntető itélet hozva.

E körülmények kitudása czéljából általános körözést nem kell teljesiteni. Elég, ha e czélból a törvényszék, illetőleg kir. ügyészség a kiadatni kért egyénre vonatkozó adatokat a rendőri körözvényekben és kezelői könyvekben, esetleg, ha a kiadatni kért egyén másutt tartózkodott, a tartózkodás helyének bíróságánál keresteti.

Ha ez esetek bármelyike fenforog: a kiadatás halasztást szenved

addig, mig a belföldön meginditott bünvádi eljárás nincs befejezve, illetőleg a büntetés nincs végrehajtva.

VI. A nyomozás befejezése után jelenlegi gyakorlatunk szerint a törvényszék a kir. ügyészségnek irásban tett inditványa és a nyomozat iratai alapján hármas tanácsban határozatot hoz s ebben — ha a kiadatásnak szerződéses vagy szokásos feltételei fenforognak, — kimondja, hogy a kiadatásnak helye van, ellenkező esetben a megkeresés megtagadása mellett nyilatkozik.

A jelenlegi gyakorlattól a 476. §. utolsó előtti bekezdése több irányban eltér.

Első sorban az iratok alapján való döntés helyett azt rendeli, hogy a törvényszék szóbeli tárgyalás alapján és mind a kir. ügyészségnek, mind a kiadatni kért egyénnek meghallgatása után vegye vizsgálat alá a kiadatás iránti ügy érdemét. A törvényben tehát a kiadatni kért egyénnek a törvényszék előtti meghallgatása is kötelezőleg van előirva, mi egyrészről a felek egyenjoguságának követelménye, de a kiadatni kért egyénnek szóbeli felvilágositásai lényeges befolyást is gyakorolhatnak az eljárás eredményére.

A második lényeges eltérés a mai gyakorlattól az, hogy a törvényszék nem határoz a kiadatás érdemében, hanem csak véleményt nyilvánit és ezt terjeszti fel az igazságügyi miniszterhez. Visszásnak tünt fel, hogy a biróság határozatot hozzon és ezt az igazságügyi miniszterium hatályon kivül helyezhesse.

Ennek elkerülése végett a törvény helyesebbnek tartotta a biróság hatáskörébe csak a véleményadást utalni, a döntésre pedig az igazságügyi minisztert jogositani fel (27. §. második bekezdés).

A törvényszék véleménye és az igazságügyi miniszter döntése a törvény szerint is csak abból indulhat ki, hogy fenforognak-e azok a feltételek, melyekhez a nemzetközi szerződés vagy a fennálló viszonosság, ezek hiányában pedig a bünvádi perrendtartás a kiadatást kötik és nincs-e annak valamely akadálya? A bünügy érdemét s nevezetesen azt, hogy a kiadatni kért egyén alaposan terhelhető-e valamely bünselekmény elkövetésével, sem a törvényszék, sem az igazságügyi miniszter ezután sem vizsgálja.

Minthogy a törvényszék a kiadatás érdemében nem is hoz határozatot, kétséget sem szenved, hogy véleményes jelentésével szemben semmi peorvoslatnak, illetőleg a felek részéről beadványnak nincs helye.

Az igazságügyi miniszter a törvényszék véleményes jelentésétől teljesen függetlenül határoz, tehát annak ellenére is elrendelheti vagy megtagadhatja a kiadatást, vagy további nyomozás teljesitésére is adhat utasitást. Az előbbi két esetben közvetlenül értesiti határozatáról a külügyi miniszteriumot s ha elrendelte a kiadatást, az illetékes kir. ügyészség utján a kiadatni kért egyén átkisérése iránt is intézkedik (M. i. 692. lap).

Jegyzetek. 1. A kiadatás anyagi föltételeit a nemzetközi szerződések és a viszonosság, s ezek mellett a Btk. 17. s a Ktk. 14. §-ai határozzák meg. Utóbbiak szerint: *a)* magyar honos más állam hatóságának sohasem, az osztrák honos pedig csak saját államhatóságának adható ki; *b)* kihágás miatt kiadás nem engedélyezhető. Utóbbi szempontból kiadásnak akkor sincs helye, ha oly cse-

lekmény, mely a magyar büntetőtörvények szerint vétség, az illető külföldi törvény szerint csak kihágás gyanánt büntetendő. Igy pl. Ausztriában az 50 forintnál csekélyebb dolog ellopása kihágás, holott a magyar Btk. szerint vétség; a kiadás ily esetben mégis megtagadandó (29.770. és 72.467/98. Igmr. — M. P. 726.).

2. A kiadatási ügyekben letartóztatottak nyilvántartását a B. Ü. Sz. 74. §-a szabályozza.

XXV. FEJEZET.

Eljárás az 1878. V. t.-cz. 62. §-a esetében.

Irta: VARGHA FERENCZ.

1. Bevezetés.

A XXV. fejezet azt az eljárást szabályozza, mely akkor követendő, midőn valamely nyomtatványban büncselekmény van elkövetve, az eljárás azonban senki ellen sem inditható meg; lényegesen különbözik tehát a XXX. fejezetben szabályozott eljárástól, mely akkor irányadó, ha a nyomtatvány utján elkövetett büncselekmény miatt az eljárás a felelős személy ellen megindittatik. Ez utóbbi esetben az elkobzás csak bünösséget megállapitó verdikt alapján mondható ki, mig a most tárgyalt fejezet értelmében felelős személy nincsen; s a biróság ettől eltekintve állapitja meg, hogy van-e kriminalitás a nyomtatványban. E tekintetben az eljárás hasonló az osztrák objectiv eljáráshoz (S. P. O. 493. §.), a hasonlóság azonban csakis ebben rejlik, egyébként azonban lényeges a különbség, mert az elkobzási eljárásnak nálunk csak akkor van helye, ha a büntető eljárás senki ellen sem inditható meg; első sorban tehát ez állapitandó meg; mig az osztrák objectiv eljárásnál a közvádló tisztán opportunitási okok alapján határoz abban a kérdésben, hogy a rendes eljárást inditsa-e meg a felelős személy ellen, vagy pedig ezt futni hagyja s az objectiv eljárást válaszsza.

Az osztrák törvény az objectiv eljárás fentartásával eltért a legalitás elvétől s tisztán az opportunitás alapjára helyezkedett; mert abból indult ki, hogy az esetleges megtorlásnál sokkal fontosabb az, ha a büncselekményt tartalmazó nyomtatványt lehetőleg azonnal elvonják a nyilvánosság piaczáról; ezen nyiltan bevallott czél mellett azonban a törvény egy másik, be nem vallott s fontosabb czélnak is szolgál: t. i. a politikának. E szerint, ha a közvádló attól tart, hogy a jury nem fog marasztaló verdictet hozni, egyszerüen nem a rendes, hanem az objectiv eljárást

inditja meg; s ha később sulyt helyez a felelős személy megbüntetésére, mikor esetleg a változott politikai helyzet folytán annak elitélését remélheti, ez ellen megindithatja a rendes eljárást, mert az objectiv eljárás ennek nem állja utját.

Törvényünk ezt az eljárást mellőzte; s ezt nagyon helyesen tette, mert az objectiv eljárás a sajtójog felelősségi rendszerének kijátszása; s a nyomtatvány utján elkövetett büncselekménynek illetékes bíróságától, a jurytól való elvonása, ami csak egy esetben jogosult, akkor t. i. — amint törvényünk mondja, — ha a büntető eljárás senki ellen sem inditható meg.

2. Az elkobzás és megsemmisités iránti eljárás.

477. §.

Az 1878. évi V. törvényczikk 62. §-ában meghatározott amaz esetben, melyben a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg: a kir. ügyészség vagy a magánvádló a nyomtatvány, irat vagy képes ábrázolat, illetőleg a minták vagy lemezek elkobzásának és megsemmisitésének birói kimondását a 24. §. szerint illetékes törvényszéknél kéri.

A törvényszék e kérelem következtében a főtárgyalásra határnapot tüz ki s arra lehetőleg megidézi azokat is, akiknek az elkobzandó és megsemmisitendő tárgyakra nézve igényük van. Ezek a vádlottat illető jogokat gyakorolják és a főtárgyalásra maguk helyett ügyvédet is küldhetnek.

Meg nem jelenésök vagy képviseltetésök hiánya nem akadályozza az eljárást és itélethozást.

Ha az elkobzandó és megsemmisitendő tárgyra igénynyel birók ismeretlenek vagy ismeretlen helyen tartózkodnak: részökre hivatalból védő nevezendő ki s a főtárgyalásra ez idézendő meg.

A főtárgyalás a XVIII. fejezet rendelkezései szerint megy végbe, de az itélet csak az elkobzás és megsemmisitès kérdésére és a költségek megállapitására szoritkozik.

Az itélet ellen a felek felebbezéssel élhetnek a kir. itélőtáblához. Ennek határozata végérvényes.

478. §.

A jogerős itélet valamennyi bírósággal, továbbá a közigazgatási hatóságok értesitése végett a belügyminiszterrel is közlendő.

Bármely bíróság, kir. ügyészség vagy rendőri hatóság lefog-

lalhatja az itéletben elkobzandónak kimondott tárgyat s amennyiben az itélet megsemmisitést rendel el és jogerőssé vált, a megsemmisitést is foganatosithatja.

M. i. I. A törvény az elkobzás és megsemmisités iránt a terhelt távollétében teljesithető eljárást amaz esetre szoritotta, midőn a nyomtatvány, irat, vagy képes ábrázolat a BTK. rendelkezéseibe ütközik, de annak közzététele, illetve terjesztése miatt, a felelős személy ismeretlen volta, külföldön tartózkodása, vagy más okok miatt a bünvádi eljárás senki ellen sem inditható meg (477. §.).

Közérdek követelheti, hogy veszélyes tartalmu és esetleg tágabb körökben elterjedt nyomtatvány, irat vagy ábrázolat a forgalomból kivétessék. Ha e végett mindig a felelős személy kipuhatolását és elitéltetését, esetleg több helyen inditandó esküdtszéki eljárás eredményét kellene bevárni, az elkobzás és megsemmisités rendesen meghiusulna, vagy hatását egészen elvesztené. Másrészt nyomtatványoknál, melyek napi eseményeket tárgyalnak, vagy arra vannak szánva, hogy az az idő szerint uralkodó eszméket tisztázzák s a hangulatra befolyást gyakoroljanak, az előzetes lefoglalás hosszabb fentartása tetemes anyagi kárt okozhat és a sajtószabadságot nagy mértékben korlátozhatja.

Ezeknek az ellentétes érdekeknek kiegyenlitését vette czélba a törvény 477., 478. §§-ban szabályozott eljárás. Lehetővé teszi, hogy a bünös tartalmu nyomtatványnak, iratnak, vagy ábrázolatnak és az előállitásukra szolgáló készülékeknek lefoglalása akkor is eszközölhető vagy fentartható, illetve elkobzássá átváltoztatható legyen, ha a bünvádi eljárást a felelős személy ki nem puhatolhatása, vagy más ok miatt meg kell szüntetni, de egyuttal alkalmat ád a nyomtatványra, mintákra stb. igénynyel biróknak, hogy jogaikat érvényesithessék és a sajtószabadságot önkényes megszoritás ellen védelmezzék.

Az utóbbi tekintetben csak a rendes főtárgyalás és itélethozás nyujtja a kellő garantiákat, melyeket a törvény el is fogadott. Az eljárásra és itélethozásra és pedig esküdtek közremüködése nélkül, ama törvényszéket jogositja fel, melynek vizsgálóbirája a nyomtatvány stb. lefoglalását legelőbb rendelte el (24. §.). Az esküdtek közremüködését kizárta ama körülmény, hogy ezek rendszerint csak a bünösség kérdésének eldöntésére hivatvák, mely a tárgyalt esetben fel sem tehető. Ez volt egyuttal az ok, hogy a törvény az egész eljárást sajtó utján elkövetett büntett vagy vétség esetében is a rendes és nem a sajtóbiróságok elé utasitja.

Hogy az érdekeltek igényei lehetőleg megvédve legyenek, az itéletet rendesen contradictorius eljárás előzi meg, s a törvény védőnek hivatalból való kinevezéséről is gondoskodott az esetre, ha az érdekeltek maguk meg nem idézhetők. Ha azonban meg voltak idézve és a tárgyalásra még sem jelentek meg, nincs többé ok, hogy az állam oly igényeket vegyen oltalma alá, melyeket a közvetlen jogosultak, mint lényegteleneket elejtettek.

Bizonyitó eljárásra rendszerint nem lesz szükség, mert a biróság csak annak eldöntésével foglalkozik, hogy az elkobzandó, illetőleg megsemmisitendő nyomtatvány, irat, vagy ábrázolat ütközik-e büntető törvénybe, a mi közvetlenül megállapitható. Az eljárás imént érintett czélzata megadja egyuttal az itélet körvonalait, mely a kifejtettek szerint csakis az elkobzás, vagy

megsemmisités kimondására, vagy megtagadására és a költségeknek a XXVI. fejezet szabályai szerint való megállapitására szoritkozik s ennélfogva az utóbb kipuhatolt terhelt ellen hozandó itéletnek nem praejudikál.

II. Az itéletnek főleg az tulajdonit hatályosságot és gyakorlati jelentőséget, hogy a birói és a közigazgatási hatóságokkal közölve lesz, és hogy annak alapján a határozat tárgya ujabb eljárás és itélet nélkül, melyre az alapkérdésnek egyszer történt eldöntése után már szükség nincs, elkobozható, illetőleg megsemmisithető (478. §.).

Kiemelendő még, hogy az imént részletezett eljárásnak csak a BTK. 62. §-ában megjelölt tárgyakra nézve volna helye. Büntetendő cselekmények elkövetésére használt, vagy azok által létrehozott más tárgyak lefoglalása, elkobzása és megsemmisistése tekintetében, mely a köz- és magánérdek szempontjából hasonló jelentőséggel nem bir, az illetékes bíróságok akkor is, ha a terhelt kipuhatolható, vagy előállitható nem volt, az eljárás rendes szabályai szerint intézkednek. A makacssági eljárásnak a törvény által elfogadott esetei részint az eljárás röviditése, részint más gyakorlati haszon szempontjából igazolják a törvény általános szabályának megszoritását, a nélkül, hogy azt kivételes természetüknél fogva megingatnák. Ellenben a magánjogi elégtétel nem látszott oly fontos érdeknek, mely miatt az emlitett szabály alól további kivétel tehető volna, még pedig annál kevésbbé, mert az polgári per utján, a főtárgyalás és büntető itélethozás nagy apparátusa nélkül is érvényesithető (6. §. 1. pont.) (M. i. 696.).

Jegyzetek. 1. A Btk. 62. §-a alapján inditandó eljárás első föltétele az, hogy a kérdéses nyomtatvány büntettet vagy vétséget foglaljon magában. E szerint pl. valamely hamisitott irat kinyomatása nem tartozik ide, ha tartalma egyébként nem büntetendő.

2. A második föltétel az, hogy a bünv. eljárás a felelős személyek egyike ellen se inditható meg. Az eljárás megindithatásának ténybeli akadályai: a bünös halála, szökése, ismeretlen volta, vagy ismeretlen, illetőleg hozzáférhetetlen helyen (pl. külföldön) tartózkodása; — anyagi jogi akadályai: az alanyi bünösséget és a büntethetőséget kizáró okok és az elévülés.[1])

3. A Btk. 62. §-át kiegészíti a Büntetőnovella 37. §-a, mely szerint az igazságügyminiszter elrendelheti, hogy egyes tárgyak, melyeket a bíróság a Btk. 61. és 62. §-a alapján elkoboztatott, bünügyi muzeumok létesitésére és gyarapitására fordittassanak.

4. A 62. §. alapján inditandó eljárásra illetékes az a törvényszék, amelynek vizsgálóbirája a nyomtatvány lefoglalását legelőbb rendelte el. (Bp. 24. §.).

5. A XXX. fejezet rendelkezései a 62. §. alapján inditandó eljárás esetén nem alkalmazhatók. (575. §.).

[1]) Bővebben l. Illés BTK. magyarázata III. kiad. I. kötet, 165. l.

XXVI. FEJEZET.

A bünügyi költségek.[1])

— Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr. —

1. Bevezetés.

A bünügyi költségek tágabb értelemben részint olyanok, a melyeket az állam a bünvádi eljárást vezető és foganatositó hatóságok, valamint a büntetés végrehajtására szolgáló intézetek szervezésére és fentartására fordit, részint olyanok, amelyek *közvetlenül a bünvádi ügyekből erednek s az eljárás folyama alatt esetről-esetre merülnek fel.* Az előbb emlitett kiadásokat mindenkor maga az állam, a magánfelek megtérités iránti kötelezettségének igénybevétele nélkül fedezi; mig az utóbbi, *szorosabb értelemben vett bünügyi költségek*, amennyiben a közpénztárból előlegeztettek, vagy az ügyben eljárt magánegyén által fedeztettek, ezek részére megtéritendők, s e czélból a vádlott, illetőleg a magánvádló vagy esetleg más magánegyén terhére, *aki a költséget okozta, megállapitandók. A jelen fejezet tárgyai csupán ezek a költségek.*

A bünügyi költségek fogalmának tág értelménél fogva első kérdés az, hogy melyek a bünvádi eljárás czéljaival közvetlenül összefüggő, és igy valamely magánegyén ellen esetről-esetre megállapitandó költségek. (479. §. 1. bek.). E kérdéssel szorosan összefügg annak meghatározása, hogy ki előlegezze s az eljárás befejezése után mely hatóság s ki vagy kik ellen állapitsa meg azokat. (479. §. 2—4. bek.).

Annak közelebbi meghatározása, hogy ki köteles megtériteni a bünügyi költséget: első sorban attól függ, hogy elitélte-e a biróság vádlottat, vagy felmentő itélettel, vagy megszüntető határo-

[1]) *Értekezések: Degré* Miklós: A bünügyi költségekről (JK. 1900. 320.); *Tyrnauer* Albert: Bünügyi költség kamata (JK. 1906. 220.).

zattal, illetőleg a vádinditványt elutasitó végzéssel fejeztetett-e be az eljárás. Ha a biróság bünösnek mondta ki vádlottat s az itélet még életében jogerőre emelkedett: a költség őt terheli, — több büntetendő cselekmény esetében azonban csak ama cselekményre nézve, amelyben bünössége meg lett állapitva (480. §.); ha pedig ugyanabban az ügyben több vádlott van elitélve: ezek a költségek egy részét, amelyeket t. i. ki-ki maga okozott egyénileg, mig más részét rendszerint egyetemlegesen tartoznak megtériteni (481. §.).

Ha a biróság nem állapitja meg vádlott bünösségét: a bünügyi költségek rendszerint az államkincstárt terhelik, kivéve azokat a költségeket, amelyeket a magánvádló, illetőleg a magáninditványra jogosult, esetleg a felmentett vagy az a terhelt köteles megtériteni, aki ellen az eljárást megszüntették, de aki védelmével önmagának vagy vétkes mulasztásával az államkincstárnak költséget okozott (482. §.).

Kivételes szempont alá esnek: *a)* azok a költségek, amelyek tudva hamis vagy feltünően gondatlan feljelentés következtében merültek fel; *b)* a visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat vagy ujrafelvétel iránti kérelem folytán teljesitett, valamint az igazolásra vonatkozó eljárás költségei. Az előbbieket a feljelentő, az utóbbiakat a perorvoslatot használó, illetőleg az ujrafelvételt vagy az igazolást kérő köteles megtériteni (483. és 484. §§.).

Végre arról is intézkedik e fejezet, hogy az ügyvéd vagy megbizott költségeit a képviselt ellenében is megállapithassa az elsőfoku biróság (485. §.).

2. A bűnügyi költség nemei.

479. §. 1. bek.

Bünügyi költségek alatt értendők a nyomozástól kezdve a büntetés végrehajtásának befejezéséig az államkincstárból előlegezett, továbbá a magánvádlónak készkiadásban okozott szükséges költségek; valamint a magánvádló és a terhelt képviselőjének és a védőnek megfelelő dija és készkiadásai is.

1. A bünügyi költségek egy részét felmerülése alkalmával az államkincstár azonnal kifizeti, mig más része utólagosan téritendő meg annak, aki azt felmerülése alkalmával fedezte. Ehez képest a bünügyi költségek két csoportba oszthatók. Egyikbe az államkincstár által előlegezendő, vagyis a közérdekü, a másikba a

magánosok által teljesitett, ennyiben tehát magántermészetü költségek tartoznak.

2. A közpénztárból fedezendő, ugynevezett *bünvádi eljárási* költségek a következők: *a)* a hatósági közegek közbelépésének költségei, igy különösen a biróság és a kir. ügyészség személyzetének napidijai és utiköltségei, valamint a levelezéssel, átküldéssel, hirdetéssel és más ilynemü hivatalos intézkedéssel járó kiadásai; a rendőri hatóságok és közegek dijai és kiadásai azonban csak abban az esetben tartoznak ide, ha a biróság vagy a kir. ügyészség megkeresése folytán teljesitett eljárás alkalmából merültek fel, mert e hatóságoknak és közegeknek önálló hatásköréből folyó eljárása nem kiegészitő része a bünv. eljárásnak és igy az azzal járó kötlségek sem tartoznak a bünügyi költségek közé;[1]) *b)* a tanuk és szakértők megidézése és kihallgatása által okozott kiadások, névszerint a tanuk és szakértők dijai és utiköltségei, továbbá a szemle vagy szakértői vizsgálat foganatositásához szükséges kiadások; *c)* a terhelt megidézésének, elővezetésének, őriztetésének és előzetes letartóztatásának költségei; *d)* a büntetés végrehajtásának költségei, melyek közé az elitélt átkisértetése, a szabadságvesztés-büntetés foganatositására (rab-élelmezés stb.) s a halálbüntetés végrehajtására forditott költségek tartoznak.

3. A bünvádi eljárás czéljaival összefüggő és igy megtérítésre igényt tartó, de az *államkincstárból nem előlegezett költségek* a következők: *a)* a magánvádló szükséges kiadásai; *b)* a magánvádló és a terhelt képviseletével járó költségek;[2]) *c)* a védő dijai és készkiadásai.

4. *A magánvádló* rendszerint nemcsak egyéni, hanem közérdekben is müködik. E minőségében tett kiadásai tehát a bünvádi eljárás czéljaira vannak forditva. Mindazonáltal két tekintetben más szempont alá esnek azok, mint a szorosabb értelemben vett bünv. elj. költségek (2. jegyzet). Egyfelől ugyanis nem előlegeztetnek az államkincstárból, hanem a magánvádló által fedeztetnek,

[1]) *Értekezés: Varga* Nagy István: A rendőri hatóságoknak és azok közegeinek a nyomozás folyamán felmerült napi- és fuvardijairól (BT. XLII. 233.).

[2]) Amennyiben a sértett nem egyszersmind magánvádló: a képviseletével járó költség nem tartozik a bünügyi költségek közé. A Curia is kimondotta, hogy „a kir. ügyész által képviselt vád alapján folytatott eljárásban szereplő sértett képviselőjének dija és költségei nem tartoznak a Bp. 470. §-ában fölsorolt ama bünügyi költségek közé, melyeket a bünösnek kimondott vádlott a Bp. 480. §. 1. bek. értelmében megtériteni köteles" (1325/909. — Büntetőjogi Dtár VII. 100.).

másfelől pedig az e czimen tett nem minden, hanem csak a „szükséges“ kiadás téritendő meg. Szükséges kiadások azok, amelyek az eljárás czéljait előmozditják; ellenben az oly intézkedések költségei, melyeket a magánvádló a vád előkészitése vagy a bizonyiték megszerzése végett ugyan, de egészen czéltalanul tett, nem tartoznak a szükséges kiadások közé, és igy megtérités tárgyai nem lehetnek (M. i. 698. l.). Mikor esik a magánvádló költsége az egyik, s mikor a másik szempont alá: ez ténykérdés, amelyet a biróság esetről-esetre van hivatva megállapitani.

5. *A magánvádló képviseletének költségei* a szükséges kiadások közé tartoznak. A magánvádló ugyanis nem mindig bir azzal a jogi képzettséggel, amely a vád sikeres képviseletéhez szükséges. Minthogy pedig a magánvádló, akár mint fő-, akár mint pótmagánvádló jár el, ugyanazt a szerepet viszi, amelyet közvád esetében a kir. ügyészség, s minthogy e szerint közremüködése oly esetekben, midőn a kir. ügyészség nem képviseli a vádat, feltétlenül szükséges az eljárás folytatásához: ennélfogva a törvényekben járatlan magánvádló képviselete nem csupán a sértett, hanem az igazságszolgáltatás érdekeit is szolgálja. *A terhelt képviselete*, eltekintve a kötelező védelem eseteitől, a bünvádi eljárás folytatásához nem feltétlenül szükséges; minthogy azonban a törvény sok esetben egyenesen megkivánja, hogy a terhelt érdekei képviselve legyenek, mig más esetben joga van a terheltnek magát képviseltetni: az ezzel járó költségek is méltán azok közé soroztatnak, amelyek részére, ha bünössége meg nem állapittatik, viszszatéritendők. A terhelt érdekeinek képviselete nem mindig azonos a védelemmel. Igy pld. az előleges tanukihallgatásnál, birói és szakértői szemlénél, a lefoglalásnál és házkutatásnál oly egyén is képviselheti a terhelt érdekeit, aki egyébként védő nem lehet (55. §. 2. bek.). Ezért emliti a 479. §. 1. bek. külön a terhelt képviselőjének s a terhelt védőjének dijait és készkiadásait.

6. *A védelem költségeinek* a megtéritendő bünügyi költségek közé való felvétele önkényt folyik abból az álláspontból, amelyet a Bp. a védelemmel szemben elfoglalt. Ha ugyanis a védelem lehetőleg megkönnyitendő, s ha a védő nem csak a terhelt képviselője, hanem a helyes igazságszolgáltatásnak is tényezője: ugy a védelem költségei ép oly szükségesek a bünv. eljárás czéljaira, mint péld. a tanuk vagy a szakértők dijai. E szempontból pedig nem lehet különbséget tenni a kötelező és a megengedett védelem, továbbá a szakszerü védelem s a terheltnek a bünv. elj.

közben szükséges egyéb képviselete közt. Mindkettő egy czél szolgálatában áll és költségeinek megtéritése egy alapelvből következik. (M. i. 698. l.). A megtérités azonban csak utólagosan, és csak abban az esetben következik be, ha az eljárás befejezése után van olyan egyén, aki a köv. §-ok értelmében a védelem költségeinek megtérítésére kötelezhető. Az államkincstár rendszerint nem előlegezi a védelem költségeit, kivételesen azonban, a kir. táblánál müködő közvédőket illetőleg rendeli a Bp., hogy ezek az államkincstárból megfelelő dijazásban részesülnek (411. §. ut. bek.). Továbbá a 127. §. 2. bek. esetében is az államkincstár viseli a védő díját és költségeit, ha terhelt ellen meg nem állapithatók vagy tőle be nem hajthatók.[1])

3. A bűnügyi költség fedezése és birói megállapitása.

479. §. 2—5. bek.

A bünügyi költségeket, kivéve azokat, melyeket a magánvád és a terhelt képviselete, illetőleg védelme okozott, megtéritès fentartásával az államkincstár előlegezi.

A büntető itéletben, a büntető parancsban, valamint a vádinditványt elutasitó, vagy a bünvádi eljárást megszüntető végzésben ki kell mondani: hogy a bünügyi költségeket ki vagy kik, és az addig felmerülteket, amennyiben megállapitásuk nem függ más hatóság intézkedéseitől, mily összegben, illetőleg minő arányban kötelesek megtériteni.

Az államkincstárból előlegezett bünügyi költségek tekintetében az 1890. évi XLIII. t.-cz. rendelkezései hatályban maradnak.

Ha az eljárásba bíróság még nem folyt be, a nyomozás teljesitése folytán felmerült költségeket, amennyiben ezek megállapitásának szüksége merül fel, az a bíróság állapitja meg, mely az ügyben eljárni illetékes volna.

1. A bünv. eljárás költségeit rendszerint *azonnal fedezni kell.* Igy pl. a tanuk és a szakértők méltán kivánhatják dijaik és költségeik haladéktalan kifizetését, a fogva levő terhelt és elitélt élelmezése a vonatkozó összeg megállapitásáig és behajtásáig el nem halasztható stb. Mellőzhetetlen tehát, hogy addig is, mig a bíróság a költség viselése, illetőleg megtéritése tárgyában határoz és a

[1]) *Ért.: Weisz* Ödön: A hivatalból kirendelt védő dijainak és készkiadásainak előlegezése az átalány terhére (BT. XLI. 347.).

megállapitott összeget a kötelezettől behajtják: a szükséges kiadások előlegesen fedeztessenek.

2. A bünv. elj. költségeit, akár közvádra üldözendő cselekmény, akár önálló magánvád tárgyában folyik az eljárás: szabályként *az államkincstár előlegezi.* A közvád eseteiben ez természetes, a főmagánvád eseteiben azonban a magánvádló is kötelezhető volna a költség előlegezésére. Csakhogy ez oly megnehezitése volna a magánvádnak, mely a bünv. elj. czéljaival nem volna összeegyeztethető. A 479. §. 2. bek. tehát e részben a köz- és magánvádra inditott bünvádi ügyek között nem tesz különbséget, hanem csak annyiban állapit meg kivételt a költség előlegezésének szabálya alól, amennyiben az illető költség természete a fedezés elhalasztását megengedi. Ily költségek: *a magánvádlónak és a terheltnek kiadásai.* A magánvádlóra és a terheltre nézve kétséges az eljárás folyamán, hogy nem lesznek-e épen ők a költségek viselésére kötelezendők. A nekik adott előleg tehát némely esetben a meg nem érdemelt ajándék természetével birna. De egyébként is hivatalból megtörténnek az ügy helyes eldöntéséhez szükséges intézkedések és igy a fél egyéni álláspontja szerint kivánatosnak látszó lépések költségeivel, illetőleg a költségek előlegezésével, az érdekelt fél jogosan terhelhető. (M. i. 701. l.) Ezekből kitünik, hogy e mondatban: „kivéve azokat, melyeket a magánvád és a terhelt képviselete, illetőleg védelme okozott" a magánvád önállóan, a képviselettől elkülönitve szerepel, vagyis a képviselet nem vonatkozik a magánvádra is oly értelemben, hogy ennél csak a képviselet költségeit nem előlegezné az állam, ellenben előlegezné a magánvádlónak készkiadásban okozott egyéb szükséges költségeit (479. §. 1. bek.).

E költségek s a magánvád képviseletének költségei egyiránt azok közé tartoznak, amelyeket: „a magánvád — okozott." Az államkincstár tehát egyiket sem előlegezi.

3. Az államkincstárból előlegezendő bünv. elj. költségek fedezésére megfelelő pénzalap *(bünv. átalány)* áll a kir. ügyészségek rendekezése alatt. E pénzalap kezelése s ezzel kapcsolatban a bünv. elj. költségek meghatározása tárgyában az 1874. évi 7626. sz. a. kiadott rendelet intézkedik (Marschalko R. T. V. K. 740. l.) E szerint a bünvádi átalányból fedezendők:

a) az idézési, elővezetési és a birósághoz szállitandó tárgyak szállitása által okozott költségek;

b) a birák, birósági hivatalnokok, ügyészek, tanuk, szakértők és tolmácsok napidijai, utazási költségei és esetleg müködési illetményei;

c) A halálbüntetés végrehajtása által felmerült költségek (1. §.).

A rendelet tüzetesen meghatározza e költségeket (2—16. §§.), melyek a tanudijakról szóló 223. és 224. §-ok, s a szakértők dijairól szóló 227. §. ut. bek. kapcsán nagyrészt már előadattak. A rendelet további szakaszai (17—32. §§.) a bünv. átalány kezelésére s az eljárási költségek kifizetése és elszámolása tárgyában követendő eljárásra vonatkoznak.

A szabadságvesztés büntetés végrehajtása céljából *rabtartási átalány* van a kir. ügyészségek rendelkezésére bocsájtva, amelynek mikénti felhasználásáról és kezeléséről részint a fogházrendtartásról szóló 1872. évi 11216. sz. a. kiadott, részint az ezt kiegészitő későbbi rendeletek intézkednek. Ugy a bünv. elj., valamint a rabtartási költséget „megtérités fentartásával" előlegezi az államkincstár (479. §. 2. bek.), minélfogva a kir. ügyészségek, illetőleg a kerületi börtönök s az orsz. fegyintézetek igazgatói nyilvántartó jegyzéket vezetnek mindazokról, akiket a biróság eljárási vagy rabtartási költség megtérítésére kötelezett.

A kir. bíróságok előtt felmerült bünügyi költségek behajtásáról és elszámolásáról az 1890 : XLIII. t.-cz. intézkedik. E t.-cz. rendelkezéseit ugy a fennebbi 479. §. 4. bek., valamint a végrehajtásról szóló 494. §. 5. bek. továbbra is hatályban hagyta. Minthogy a költségek behajtása és elszámolása a végrehajtás körébe vág: *az 1890 : XLIII. t.-cz.* lényegesebb rendelkezéseit a 494. §. 5. bek. kapcsán (lásd u. o. 5. jegyz.) ismertetjük.

4. A rendőri nyomozás során felmerült bünügyi költségek födözése céljából a rendőri hatóságok évenként bizonyos összegü *nyomozási átalányban* részesülnek. — Ez átalányból utalványozható költségekről és ezek elszámolásáról az 1902. évi 137.000 sz. a. kiadott s az igazságügyi hatóságokkal 39.350/1902. Igm. sz. a. közölt belügyminiszteri rendelet intézkedik.

E rendelet szerint ez átalányból födözendők a nyomozások folyamán felmerülő összes elkerülhetetlen költségek (tanu-, szakértő- és tolmácsdijak, ezek utiköltségei és ellátási dijai, hivatalos költségek és napidijak stb.); az elővezetések, üldözések és más rendőri természetü eljárások azonban külön dijazásnak nem tárgyai (2—5. §.). A rendelet további §-ai a büncselekmény elkövetési helyén teljesitendő nyomozás feltételeit, — az utiköltségek stb. előlegezésénél szem előtt tartandó szabályokat, — a szakértők

és tolmácsok dijait, — s az elszámolásra vonatkozó szabályokat stb. (6—22. §.) határozzák meg.[1])

A rendőrhatóság eljárásának befejezése után a fölmerült költségekről készitett jegyzéket a nyomozási iratok kapcsán megküldi a kir. ügyésznek, ill. a jbiróságnak. Amennyiben a kir. ügyész (jbiró) a költségjegyzék tételeit indokoltnak találja, annak egyik példányát igazoló záradékkal ellátva, visszaküldi a nyomozó hatósághoz, másik példányát pedig a nyomozási iratoknál hagyja, ami alapul szolgál a bünügyi költségeknek a Bp. 480—483. §-ok alapján való megitélésére. Ha azonban a kir. ügyész igazolatlan tételeket talál a költségjegyzékben: ezt véleménye kiséretében a vádtanács elé terjeszti, amely vagy törli a kifogásolt tételt vagy helybenhagyja azt s a költségjegyzék egyik példányát megküldi a nyomozó rendőrhatóságnak. Jbiróság hatáskörébe tartozó ügyben a kifogás tárgyában a jbiróság vezetője határoz. A nyomozás folyamán fölmerült költségeket a *biróság* állapitja meg akkor is, ha a költségek viselésére a Bp. 482. és 483. §-a értelmében a sértettet, illetőleg a feljelentőt kell kötelezni. (17. §.)

5. *Az eljárás költségeinek megállapitása*, valamint annak eldöntése, hogy ki köteles és mily összegben a költségeket viselni: kizárólag a *biróság* feladata (479. §. 3. és 5. bek.). A nyomozó rendőri hatóságot és a kir. ügyészséget e jog nem illeti meg. Ha tehát a birói közbenjárás nélkül foganatositott nyomozás alatt merülnek fel bünügyi költségek: ezek megállapitása iránt ahoz a birósághoz kell fordulni, amely az ügyben eljárni illetékes volna. Törvényszéki ügyekben ez a jog nem a vizsgálóbirót, hanem a törvényszéket illeti meg. Kimondta ezt a Curia is a jogegység érdekében hozott határozatában, mely szerint: annak megállapitására, hogy a nyomozás folytán fölmerült költségeket ki tartozik viselni, nem a vizsgálóbiró, hanem a biróság hivatott. (2241/903. BHT. 123.)[2])

A biróság a bünv. eljárást befejező határozatban, névszerint büntető parancsban, a vádinditványt elutasitó vagy az eljárást megszüntető végzésben, itéletben vagy esetleg kivételes felelősséget

[1]) E rendeletet egész kiterjedésében l. Grill Magyar Törvények (Bp.) V. kiad. 338. l.

[2]) Ehez képest egy esetben a *pécsi T.* helybenhagyta a törvényszéknek a kir. ügyész által fölfolyamodással megtámadott határozatát, melylyel az a csendőrség fölhivására irásbeli szakvéleményt adó városi orvos müködési diját megállapitotta (G. Dt. XIII. 488.).

kimondó külön végzésben (483. és 484. §§.) állapitja meg a bünv. elj. költségeit.[1])

Hogy a fizetés kötelezettsége iránt kétség ne támadjon: a bíróságnak minden egyes esetben tüzetesen meg kell határoznia a költség viselésére kötelezett személyt vagy személyeket, valamint a megtéritendő költség összegét. E határozatban a bíróság az 1890: XLIII. t.-cz. 4. §-a alapján, tekintettel a kötelezettnek vagyoni körülményeire, egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánithatja a bünügyi költségeket.

6. A bünügyi költség iránti kötelezettség meg nem állapitása nem semmiségi ok. (C. 8531/901. — G. Dt. IX. 921.).

4. A bünügyi költség megtéritése.

a) A költségviselés kötelessége, ha a vádlott bünösnek mondatott ki.

480. §.

Ha a bíróság a vádlottat bünösnek mondta ki: a bünügyi költségeket a vádlott köteles megtéritени.

Ha az elitélt több büncselekmény miatt állott bünvádi eljárás alatt és a különválasztás lehetséges: csak ama büncselekményre vonatkozó költségeket kell viselnie, melyben bünösnek mondták ki.

Ha az elitélt az itéletnek jogerőre emelkedése előtt meghal, az előlegezett bünügyi költségeket az államkincstár viseli. Az elitélt halála előtt jogerőre emelkedett itéletben az elitélt ellen az 1890 : XLIII. t.-cz. korlátai közt megállapitott bünügyi költségek, a hagyaték erejéig, örököseitől hajtandók be.

481. §.

Több elitélt közül mindenik külön köteles megtéritени azt a költséget, melyet előzetes letartóztatása, illetőleg vizsgálati fogsága, védelme, büntetésének végrehajtása, csakis őt érintő események, vagy csakis az ő részéről elkövetett hibák, illetőleg mulasztások okoztak.

[1]) Kérdés, hogy amennyiben a bíróság már meghozta itéletét s a költség megtéritésére jogosult ennek megállapitását utólagosan kéri: teljesitheti-e a bíróság e kérést. A *pécsi T.* erre igennel felelt, kimondván, hogy a pótmagánvádló képviseletének dijai, mint bünügyi költség, az itélet meghozatala után *végzésileg* is megállapithatók: mert habár a 479. §. 3. bek. szerint ez rendszerint az itélet tárgya, mégis nincs a Bp-nak oly rendelkezése, mely szerint a bünügyi költségekben való marasztalás más határozatban kimondható ne lenne (G. Dt. XIII. 489.).

A többi bünügyi költségeket a vádlott-társak egyetemlegesen tartoznak megtériteni, hacsak a biróság méltányosságból a vádlottak mindegyikére eső költségek összegét külön meg nem állapitja.

1. Azt a kérdést, hogy *ki köteles a bünügyi költségeket viselni*, nagyrészt a magánjog elvei szerint szokták eldönteni, amelyekre azonban módositólag hatnak a büntetőjogi felelősség sajátszerüsége s az államnak a bünv. eljárásban a magán peres féltől eltérő szerepe. Irányadó elvül szolgál az, hogy a véletlen, vagy saját hibája által okozott vagy mások jogos cselekményeiből származó kárt mindenki maga köteles viselni, s hogy megforditva: a kártérités iránti igény csak mások jogellenes eljárására alapitható, ha az szándékosságból vagy gondatlanságból ered. Ebből kifolyólag a büntető jogban is rendszerint áll a szabály, hogy a költséget a pervesztes fél köteles viselni: mert ez olyannak tekintendő, mint aki az ellenfél terhére felmerült költséget jogellenesen okozta. E szabály, s az ezt megszoritó kivételek alkalmazásából folynak a 480—484. §-ok rendelkezései.

2. A pervesztes fél kártéritési kötelezettségéből folyik az a rendelkezés, hogy *a bünügyi költséget a vádlott köteles megtériteni ha a biróság őt bünösnek mondta ki (480. §. 1. bek.)*. A bünösség megállapitása ugyanis magában foglalja annak kijelentését is, hogy a vádlott jogellenes cselekménye szolgált okul a bünv. eljárásra s okozta a költségeket. E szempontból tehát a vádlottat rendszerint az államkincstár terhére felmerült minden eljárási költség viselése terheli; igy különösen köteles a kezdetben más ellen vezetett nyomozás, vizsgálat és érdemleges eljárás folyamán felmerült költségeket, ideértve a fogság költségeit, továbbá a magánvádló által fedezett szükséges kiadásokat és képviseleti költségeket, valamint saját védőjének vagy képviselőjének diját és kész kiadását megtériteni (479. §. 1. bek.).

A fölebbviteli tárgyaláson fölmerült b. költségeket illetőleg a C. kimondta, hogy:

a) a v. fölebbezése folytán megtartott felebbviteli tárgyalás költségeiben is vádlott marasztalandó, ha a másodfoku biróság a bünösségét megállapitó elsőbirósági itéletet helybenhagyta (3985/902. — BHT. 124.);

b) a magánvádlónak a fölebbviteli tárgyalásra megjelenési kötelesség nélkül történt megidéztetése nem szünteti meg a bünösnek kimondott vádlottnak azt a kötelességét, hogy a magánvádló képviselőjének diját és készkiadásait megtéritse (2633/906. — U. o. 125.).

3. Ama szabály alól, hogy az elitélt vádlottat az egész eljárási költség terheli: kivételnek lehet helye, oly esetben, midőn az *eljárást több büntetendő cselekmény miatt indították meg* s a vádlott csak egyik vagy másik miatt itéltetett el. Amennyiben megállapitható, hogy a költség melyik része merült fel az egyik s melyik a másik büntetendő cselekmény alkalmából: ez esetben a vádlottnak, minthogy a különválasztás lehetséges, csak ama büntetendő cselekményekre vonatkozó költségeket kell viselnie, amelyekben bünösnek mondták ki (480. §. 2. bek.). Ez egyébként csak látszólag kivétel a kiemelt szabály alól. Minthogy ugyanis a költségben való marasztalás a bünösség kimondásán alapszik: ebből önkényt következik, hogy a vádlott csak annyiban kötelezhető a költség viselésére, amennyiben bünösnek találták és igy nem kivétel, hanem logikai folyománya e szabálynak az, ha nem terheltetik meg azokkal a költségekkel, amelyeket ellene meg nem állapitott büntetendő cselekmény miatt inditott eljárás okozott. Ellenben kivétel az, ha a vádlott ily esetben az egész költség viselésére kötelezteték, ami különösen akkor történik meg, ha a vádlott terhére rótt cselekményeket együtt tárgyalták s nem állapitható meg, hogy a költségekre a vád melyik része adott alkalmat. Ez esetben a költségek egy részében való marasztalás nem mondható ki s e szerint a vádlott esetleg oly költséget is köteles viselni, amelylyel különben nem volna jogosan terhelhető. Ebben igazolatan szigor csak azért nem található, mert az egész eljárásra mégis az elitélt adott alkalmat (M. i. 699. l.).

4. További kivételeket a *törvény külön rendelkezései állapitanak meg*, amelyek bizonyos egyéneket feltétlenül, tehát akkor is kötelezneк az általuk okozott költség megtéritésére, ha vádlott a kérdéses ügyben elitéltetett. Ily kivételes esetek a következők:

a) ha a tanu vagy szakértő igazolatlan eljárásával költséget okozott (194. és 232. §§.);

b) ha a főtárgyalást a védő meg nem jelenése miatt el kellett halasztani (302. §. 4. bek.);

c) ha valamelyik fél kérelmére rendelik el a főtárgyalás gyorsirói felvételét (331. §. 5. bek.);

d) ha a perorvoslatot vagy az ujrafelvétel iránti kérvényt visszavonták, illetőleg egészen alaptalanul használták (484. §. 1. bek.), vagy ha valamely fél mulasztása következtében merült fel igazolási eljárás szüksége (484. §. 2. bek.).

Ez esetekben a törvény mindenütt megjelöli azt az egyént,

aki a költséget viselni köteles, tekintet nélkül arra, hogy elitéltetett-e vádlott a kérdéses ügyben vagy nem.

5. A bünösnek kimondott vádlottat terhelő költség is csak akkor érvényesithető azonban ellene, *ha az itélet még életében jogerőre emelkedett.* Az ilyen itélet alapján az elitélt ellen megállapitott költség az illetőnek halála után is behajtható, a hagyaték erejéig, örököseitől. Ha azonban a vádlott *az itélet jogerőre emelkedése előtt meghalt: az előlegezett bünügyi költséget az államkincstár viseli* (480. §. 3. bek.). Ez eltérés a magánjog elveitől, melyek szerint a vagyonjogi kötelezettség itélet nélkül is az örökösökre hárul; a szoros kapcsolat mindazonáltal, mely a bünösség megállapitása és a költségviselés kötelezettsége között létezik, okszerünek tünteti fel, hogy az utóbbi az előbbi nélkül hatályt ne nyerjen. Minthogy pedig az itélet jogerőre emelkedése előtt nem tekinthető eldöntöttnek a bünösség kérdése: ezt megelőzőleg a költségviselés kötelezettségének nincs biztos alapja és igy nem tekinthető az a vádlott vagyonát terhelő tartozásnak (M. i. 700. l.).

6. A költségviselésre való kötelezés külön szabályozást igényel, ha ugyanabban az ügyben *több vádlottárs van elitélve* (481. §.). Vádlottársak alatt ez esetben nemcsak a részesek (btk. 69., 70. §§.), hanem az orgazdák és bünpártolók is (370., 374. és 375. §§.) értendők. Általános szabály az, hogy azok, akik valamely büntetendő cselekménynél közremüködtek, egyetemlegesen felelősek a kár és költségért, vagyis mindegyikük az egész kár és költségért felelős. A 481. §. ezt ki is mondja (2. bek.); mindazonáltal két irányban kivételt állapit meg. Vannak ugyanis költségek, amelyeket mindegyik vádlott külön okoz s amelyeknek egy része az illetőnek személyétől el sem választható. Ilyenek különösen az előzetes letartóztatásra, illetőleg a vizsgálati fogságra, továbbá a védelemre s a büntetés végrehajtására forditott költség; de ide tartoznak ama költségek is, amelyeket csakis az illető vádlottat érintő események, vagy csak az ő részéről elkövetett hibák, illetőleg mulasztások okoztak, amelyek tehát egyéni és nem a közös bünösséggel kapcsolatos körülmények folytán állottak elő. Az ilyen költséget mindenik elitélt külön köteles megtériteni (1. bek.). Viszont vannak esetek, midőn az egyik vagy másik vádlottárs közremüködése oly csekély, hogy az egész, esetleg igen nagy összegü bünügyi költségben való egyetemleges elmarasztalás aránytalan jogsérelmet okozna, — ami különösen akkor válnék érezhetővé, ha csak a kevésbé terhelt vádlott bir vagyonnal. Ez esetben tehát szintén

joga van a bíróságnak ahoz, hogy a költségekben való egyetemleges marasztalástól eltérve, a bünügyi költséget a vádlottak között feloszsza és méltányosságból „a vádlottak mindegyikére eső költségek összegét külön" állapitsa meg (2. bek.). Önként értetik, hogy e felosztás nem fejenkint, hanem hozzávetőleg részarányosan a szerint történik, hogy ki okozta a költséget (M. i. 699. l.).

b) A költségviselés kötelessége, ha a vádlott nem mondatott ki bünösnek.[1])

482. §.

Ha a bíróság a vádlottat nem mondja ki bünösnek, akkor a bünügyi költségek, kivéve azokat, melyek a magánvád képviseletével és a terhelt védelmével jártak, rendszerint az államkincstárt terhelik.

Mindazáltal, ha az eljárás egyedül magánvád alapján folyt, vagy ha azt magáninditványnak visszavonása miatt szüntették meg: a bünügyi költségeket az előbbi esetben a magánvádló, az utóbbiban a magáninditványra jogosult köteles megtéríteni.

Több magánvádló vagy több magáninditványra jogosult az okozott költségekért egyetemleges felelősséggel tartozik, de a bíróság a körülményekhez képest megállapithatja a felelősség arányát.

A felmentett, illetőleg az, aki ellen a bünvádi eljárást megszüntették, csak a védelmével járt és a vétkes mulasztásával okozott költségekben marasztalható el.

A kir. ügyészség a bünügyi költségek megtéritésére nem kötelezhető.

1. A magánjog szabályaiból az következnek, hogy az eljárás megszüntetése vagy a vádlott felmentése esetében a bünügyi költséget az állam vagy a magánvádló viselje, aszerint, amint a vádat az állam közege vgy a magánvádló emelte. Ez általános szabálynak kivétel nélküli alkalmazása azonban a gyakorlati igényekkel nem volna összeegyeztethető; minélfogva azt több megszoritásnak kellett alávetni. E megszoritásokat, illetőleg kivételeket is felvette tehát rendelkezései közé a jelen §.

2. *A közvádra indított eljárás megszüntetése vagy felmentő itélettel való befejezése esetében az államkincstárból előlegezett bünügyi költség rendszerint magát az államot terheli.*[2]) E szerint a terhelt és magánvádló költségeit valamint nem előlegezi (479.

[1]) *Ért.: Róth* Samu (JK. 1904. 901.).
[2]) V. ö. C. Jeé. 220. sz.; 5893/906. (G. Dt. XIII. 492.).

§. 2. bek.), ép ugy nem is viseli az államkincstár (482. §. 1. bek.). E rendelkezésnek első sorban pénzügyi oka van; mert jogi szempontból kétségkivül alapos a terheltnek az az igénye, hogy a kellő, illetőleg elégséges alap nélkül ellene inditott eljárással okozott költségeit megtéritsék, valamint igényt tarthatna költségeinek megtérítéséhez a magánvádló is, aki az eljárás czéljaira közremüködött. Hogy törvényünk ez igényeket mégis mellőzte: ennek oka a pénzügyi tekinteten kivül még az volt, hogy bünvádi eljárás csak jogos gyanuokkal terhelt ellen inditható és igy az magában véve nem bir a jogosulatlan intézkedés jellegével, — másfelől pedig a magánvád tulterjeszkedése ellen éppen a költségviselés esetleges kötelezettsége szolgál kivánatos ellensulyul (M. i. 700. l.). Felmentés vagy az eljárás megszüntetése esetében tulajdonképen a vádló mint pervesztes fél volna köteles a költséget viselni; ez mindazonáltal nem következik be akkor, ha a vádat a kir. ügyészség képviseli: mert a kir. ügyészség a bünügyi költség megtérítésére soha sem kötelezhető (482. §. ut. bek.).[1]) E rendelkezés, mint egyébként magától értendő, különösen akkor nyer jelentőséget, ha egyes kiadásokra a kir. ügyészség valamelyik tagjának hibás inditványa vagy mulasztása szolgáltatott okot. A költséggel való megterhelés ez esetben a rendbüntetés természetével birna, ami a kir. ügyészségnek a bíróságtól független állásával össze nem fér. A költség tehát ekkor is az államkincstárt terheli; a hibát vagy mulasztást elkövetett kir. ügyész kérdőre vonása és vagyoni felelősségének megállapitása pedig fegyelmi utra tartozik (M. i. 701. l.).

3. Ama szabály alól, hogy felmentés esetén a bünügyi költséget az államkincstár viseli, kivételnek van helye azokban az esetekben, amelyekben a költség: *a)* a magánvádlót, — *b)* a magáninditványra jogosultat — vagy *c)* a bünösnek ki nem mondott vádlottat terheli.

A magánvádló akkor köteles a bünügyi költséget megtériteni: *„ha az eljárás egyedül magánvád alapján folyt.“* Ez nem csak a főmagánvád eseteiben (41. §.), hanem akkor is megtörténhetik, ha a kir. ügyészség már a feljelentéskor megtagadja a vád képviseletét (34. §.) s ha ennélfogva azt már az eljárás kezdetén a sértett, mint pótmagánvádló veszi át (42. §. 1. és 2. bek.). Ha

[1]) Ily esetben mindazáltal — ha a följelentés teljesen alaptalan (483. §.) — a *följelentő* kötelezhető a bünügyi költség megtérítésére; de ez a C. kijelentése szerint csak meghallgatása után történhetik meg — és pedig abban az esetben is, ha a bünügyi költség a nyomozás alatt merült föl (2241/903. — BHT. 123.).

azonban az eljárást a kir. ügyészség inditja meg, illetőleg inditványozza, s ha a vádat csak az eljárás további folyamán ejti el: ez esetben nem állitható, hogy az eljárás egyedül magánvád alapján folyt és igy a pótmagánvádló nem kötelezhető a bünvádi költség megtérítésére.[1]) Amennyiben az eljárás egyedül magánvád alapján folyt: a magánvádló felelős mindama költségért, amelyek mint bünügyi költségek a 479. §. 1. bek. szerint megtérités tárgyai lehetnek. Ide tartoznak a terhelt képviselőjének és védőjének megfelelő dija és készkiadásai is. (C. 2232/904. — 1166/907. — G. Dt. XI. 778. — BHT. 126.).

Ha tehát az egyedül magánvád alapján inditott eljárás megszüntető határozattal vagy felmentéssel végződött: a magánvádló mind e költségek viselésére kötelezendő (482. §. 2. bek.);[2]) s ha több magánvádló van: ezek az okozott költségekért rendszerint egyetemleges felelősséggel tartoznak (3. bek.). Az együttesen eljáró magánvádlók megtérités iránti kötelezettsége abból ered, hogy a bünv. elj. megindításánál nem fejtettek ki kellő gondosságot. Az egyetemleges felelősségnek alapja pedig itt is ugyanaz, ami a vádlottársaknál; de valamint az utóbbiaknál a bíróság belátására van bizva az egyetemleges vagy az arányos részbeli elmarasztalás (481. §. 2. bek.): ép ugy megállapithatja a bíróság a felelősség arányát az együttesen eljárt magánvádlókra nézve is (482. §. 3. bekezdés).

4. A *magáninditványra jogosult kötelezettsége* a költség megtérítésére ugy az állam, mint a magánvádló ebbeli kötelezettségét megszünteti. A magáninditvány tárgyai ugyanis nem csak a magánvád, hanem a közvád körébe eső büntetendő cselekmények is lehetnek, igy pl. a lopás, sikkasztás, csalás stb. Az utóbbi esetekben első sorban a kir. ügyészség képviseli a vádat, de az eljárás az elsőfoku bíróság itéletéig bármikor megszüntethető, illetőleg megszüntetendő, ha a magáninditványra jogosult inditványát visszavonja (btk. 116. §.). Ha a vádat a magánvádló képviseli: ekkor a magánvádló személye rendszerint azonos a magáninditványra jogosult személyével. Az inditvány visszavonása tehát mit sem változtat azon, hogy a költséget a magánvádló köteles viselni. Ha

[1]) Ezt a C. is több izben kimondta a jogegység érdekében hozott határozataiban, — igy különösen: 754/904. — 1617/904. — 1169/907. és 8070/907. (BHT. 127., G. Dt. XI. 777., BHT. 130., G. Dt. XIV. 336.).

[2]) A főmagánvádló azonban nem kötelezhető a bünügyi költség megtérítésére, ha az eljárás vádlott elhalálozása folytán szüntettetett meg (Curia 2232/905. — G. Dt. XII. 457.).

azonban a magáninditványra jogosult kivételesen más személy, mint a magánvádló: ekkor az inditvány visszavonása az utóbbit mentesiti a költség viselésének terhe alól s e terhet a magáninditványra jogosultra háritja. Amennyiben ez esetekben a magáninditványra jogosult elállása okozta a bünv. elj. megszüntetését: sem az állam, sem a magánvádló perveszteseknek nem tekinthetők és igy a költségekkel csak az a sértett terhelhető, aki szabad elhatározásával akadályozta meg az eljárás befejezését és a költségviselés kötelezettségének szabályszerü megállapitását.[1]) A magáninditványra jogosultat is, miként a magánvádlót az egész bünügyi költség viselése terheli — s ha több magáninditványra jogosult együttesen jár el: a költségek megtérítéseért ezek is részint egyetemlegesen, részint megosztott arányban felelősek. (482. §. 2. és 3. bek.).

5. Kivételesen *az el nem ítélt vádlott is elmarasztalható bizonyos költség megfizetésében.* Ez kivétel nem csak ama szabálylyal szemben, hogy felmentés esetén a bünügyi költséget az államkincstár viseli, hanem eltérés attól a rendelkezéstől is, hogy a bünügyi költséget akkor köteles a vádlott megtériteni, ha a biróság őt bünösnek mondotta ki (480. §. 1. bek.). E kivétel azonban, természeténél fogva, sohasem terjedhet ki az egész bünügyi költség megtérítésére, hanem csak azokra a költségekre vonatkozhatik, amelyeket a felmentett, illetőleg az az egyén, ki ellen a bünvádi eljárást megszüntették „vétkes mulasztásával okozott" vagy amelyek védelmével jártak (482. §. 4. bek.). A vétkes mulasztás fenforgását s az ebből folyó és igy a bünv. elj. czéljaival össze nem függő költségeket a biróság esetről-esetre, a fenforgó körülmények figyelembevételével állapitja meg. A védelem költségei általában a vádlottat terhelik, kivételesen azonban, miként már emlitve volt (479. §. 1. bek. 3. jegyz.), az államkincstár fedezi azokat. A védelem itt a védő által való képviseltetést jelenti, s eszerint nem tartozik ide a vádlott perbeli védekezése pl. az által, hogy rágalmazás esetén a valódiság bizonyitására tanukat hallgattat ki. E tanuk költségei tehát — mint nem a védelemmel járó bünügyi költség, nem róhatók a vádlott terhére (C. 2431/905. — G. Dt. XII. 458. és BHT. 122.).

[1]) Annál kevésbbé terhelhető bünügyi költséggel a vádlott, kire nézve a b. eljárást a magáninditvány visszavonása folytán megszüntették. A C. kijelentései szerint az ily v. akkor se kötelezhető a b. költség megtérítésére, ha erre a magáninditványra jogosulttal szemben az inditvány visszavonásának ellenértékéül önként vállalkozik (8323/905. — G. Dt. XIII. 493. és BHT. 128.).

c) Az alaptalan feljelentés, perorvoslat, ujrafelvétel és az igazolás iránti eljárás költségeinek viselése.

483. §.

Azokban a költségekben, melyek tudva hamis vagy feltünően gondatlan feljelentés alapján megindított eljárással merültek fel, a feljelentőt meghallgatása után kell elmarasztalni.

484. §.

A visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat vagy ujrafelvétel iránti kérelem folytán teljesitett eljárás költségeit a perorvoslatot használó, illetőleg az ujrafelvételt kérő tartozik megtéríteni.

Az igazolásra vonatkozó eljárás költségei azt terhelik, aki az igazolást kérte.

1. Mindenki jogositva van bármely büntetendő cselekményt, amely nem magáninditványra üldözendő, a hatóságnál feljelenteni (89. §.). Az a körülmény, hogy a feljelentés eredménytelen maradt, egymagában még nem szolgálhat okul arra, hogy a feljelentő, ki az eljárás megindításának okozója volt: a felmerült költség viselésére kötelezteссék. Ez mindenkit visszatartana törvényadta joga gyakorlásától. De a gondosság nagyobb mértékét sem követeli ez esetben a törvény: mert a bünv. elj. céljaival ez is ellenkeznék s nem érdemelt terhet háritana egyesekre. A 483. §. csupán *a rosszhiszemü s a feltünően gondatlan feljelentőre háritja az okozott költség megtérítésének kötelességét.* Az ily feljelentő egyébként hamis vád (btk. 227. §.) vagy hatóság előtti rágalmazás (260. §.) miatt is elitélendő lévén, méltán kötelezhető a költség viselésére is. Hamis vád vagy rágalmazás miatt inditott eljárás esetében ez magában e bünügyben megtörténhetik; ha azonban ily eljárás inditvány hiánya miatt folyamatba téve nem lett: ekkor a feljelentő külön végzéssel, meghallgatása után, marasztalandó el, az általa okozott költségben.[1])

2. A 483. §. csak „meginditott" eljárásról szól, amely tudva hamis vagy feltünően gondatlan följelentés folytán tétetett folyamatba. Ez azt jelenti, hogy itt nem az itélettel befejezett bünügyek-

[1]) A C. pl. törvénybeütközőnek mondta ki közcsend elleni kihágás (Ktk. 41. §.) miatt följelentést tett sértettnek v. fölmentése folytán a b. költségben való marasztalását, holott följelentése se rosszhiszemü, se föltünően gondatlan nem volt — amennyiben a jbiróság v.-at el is itélte — s holott a marasztalást megelőzően meg se hallgattatott (C. Jeé 220. sz. — 5893/906. — G. Dt. XIII. 492.).

ben fölmerült költségekről van szó, mert ezeket a bíróság magában az itéletben a 479—482. §. rendelkezéseihez képest állapitja meg az egyik vagy másik fél terhére. Ily esetekben, midőn t. i. az ügy itélettel befejeztetik: önként értetik, hogy a bíróság a tárgyaláson meghallgatja az illető feleket, mert ez a tárgyalás teljességéhez tartozik. Ha azonban az eljárás csak megindittatott, de itélettel be nem fejeztetett: ekkor a följelentő — ha csak nyomozás folyt — a bíróság által egyáltalán nem, ha pedig vizsgálat folyt — csak a vbiró által hallgattatik meg. Ez nem nyujt elég alapot arra, hogy a bíróság (törvényszéki ügyekben a tszék: 479. §. 2—5. bek. — 5. jegyz.) a följelentőt a bünügyi költségben marasztalhassa. — Ehez az szükséges, hogy az a bíróság hallgassa meg a följelentőt, amelyik őt a 483. §. alapján a költség viselésére kötelezheti. — Ezt jelenti a 483. §. ama rendelkezése, hogy e §. alapján a följelentőt „meghallgatása után" kell elmarasztalni. Ezekből következik egyszersmind az, hogy a bíróság e §. alapján csak végzést hozhat. Ehhez képest a C. is törvénybe ütközőnek mondta ki egy esetben a tszék, mint fölebbv. bíróság, itéletét, melylyel a 483. §-ra való hivatkozással kötelezte a följelentőt a fölmentett v. védője dijának megtérítésére (Jeé. 201.—808/906. — G. Dt. XIII. 491.)

3. Kivételes kötelezettség háramlik a *visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat használójára is* (484. §.). Ha valakinek joga van bizonyos perorvoslattal élni, s e jogát gyakorolva, az eljárást továbbra is folyamatban tartja s ez által a költséget szaporitja: ebből még nem háramlik reá kötelezettség az ekként okozott költség megtérítése iránt. Ez a költség is vagy az elitélt vádlottat (480. §. 1. bek.), vagy az államkincstárt, esetleg a magánvádlót (482. §.) terheli. Ha azonban az illető visszavonta a perorvoslatot s ez által annak felesleges voltát maga beismerte, vagy ha nyilván alaptalan perorvoslatot használt: ekkor a költségnek azt a részét, amelyet ez által okozott, ő köteles viselni. A bíróság ezt vagy az ügy érdemében hozott határozatban, midőn az alaptalan perorvoslat folytán az ügyet felülvizsgálja, vagy a perorvoslat visszavonása folytán hozott külön végzésben mondja ki. *Az ujrafelvétel iránti kérelem is lehet nyilván* „alaptalan", vagy esetleg visszavonhatja azt a kérelmező. Ez esetben a költség viselése épp ugy terheli a kérelmezőt, mint a visszavont vagy nyilván alaptalan perorvoslat használóját.

4. *Az igazolás iránt indított eljárás költségei mindig* azt terhelik, akinek érdekében az eljárás folyt (484. §. 2. bek.). Iga-

zolással élhet az a fél és az a sértett, aki valamely határidőt vagy valamely tárgyalásnak határnapját elmulasztotta (463. §.). A mulasztással bizonyos jogát vesztette el az illető fél vagy sértett és igy az igazolás iránti eljárás a mulasztás e következményének elháritására irányul. Méltányos tehát, hogy a költség azt terhelje, akinek mulasztása az eljárásra okul szolgált s aki az eljárásból hasznot remél. A bíróság e költséget az igazolás iránt hozott végzésében állapitja meg.

5. Az ügyvéd és megbizott dijainak megállapitása.

485. §.

Az az ügyvéd vagy megbizott, aki az eljárás alatt a felek valamelyikét vagy a sértettet képviselte; kivánhatja, hogy dijat és költségeit az eljárt elsőfoku bíróság — tekintet nélkül arra, vajjon kit kötelezett a bünügyi költségek viselésére — megbirálja és a képviselt ellenében megállapitsa.

1. Az ügyvéd és a büntető perben megbizott képviselő dijai és készkiadásai is ama bünügyi költségek közé tartoznak (479. §. 1. bek.), amelyeket az köteles viselni, akit a büntető bíróság a 480—485. §-ok értelmében a költség megtéritésére kötelez. Az ilyen költség tehát szintén a vádlottat terheli, ha bünösségét a bíróság kimondotta (480—481. §§.), mig ellenkező esetben azok által viselendő, akik a 482—484. §-ok szerint a költség viselésére kötelezvék. Minthogy azonban a bíróság rendszerint nem a meghatalmazott, hanem a fél részére itéli meg a költséget: az előbbi esetleg elveszti azt, ha viszont ő saját felétől nem követelheti. De megtörténhetik az is, hogy aki köteles volna a költséget megfizetni, teljesen vagyontalan, mig az a fél, akinek érdekében a meghatalmazott eljárt, vagyonnal bir. Hogy tehát a képviselő ily esetekben is kiérdemelt dijához jusson: e czélra szolgál a 485. §.

2. Minthogy itt oly dijak és költségek megitéléséről van szó, amelyeknek alapja a büntető perben szereplő valamelyik fél megbizása: ennélfogva a képviselt ellen való megállapitásának szükséges feltétele az, hogy azt maga az ügyvéd vagy megbizott a bíróságtól kérje. A bíróság e kérelmet nem utasithatja vissza annálfogva, hogy a bünügyi költség viselésére más egyént kötelezett, hanem tekintet nélkül erre: köteles megbirálni és a képviselt ellenében megállapitani. E rendelkezés okai ugyanazok, amelyek a polgári eljárásban is arra vezettek, hogy az ügyvéd vagy meghatalmazott költségeinek saját fele elleni érvényesitésére fel van

jogositva. Az ügyvéd és meghatalmazott, ki a megitélt költség behajtására közvetlen joggal nem bir (mert a képviselt részére van megitélve): díját és költségeit csak képviseltjétől követelheti. Szükséges tehát, hogy követelése ezzel szemben is meg legyen itélve.

3. A 485. §. szerint „az ügyvéd v. megbizott" kivánhatja dijai és költségei megállapitását. Ezzel szemben fölmerült a kérdés, vajjon az 56. §. alapján hivatalból kirendelt védőt is megilleti-e ez a jog. A koronaügyészség egy esetben, midőn az elsőfoku bíróság megállapitotta v. terhére hivatalból kirendelt védője díját: a jogegység érdekében annak kimondását inditványozta, hogy ez törvénybe ütközik, mert: a 485. §. alapja a magánjogi meghatalmazás és nem a hatóság kirendelése. A Curia azonban kimondotta, hogy miután a 479. §. szerint a terhelt védőjének dijai is a bünügyi költségek közé tartoznak, s miután e §. nem tesz különbséget választott és hivatalból kirendelt védő közt: ennélfogva utóbbi is kivánhatja a 485. §. alapján dijainak és költségeinek megitélését (8244/907. — G. Dt. XIV. 337.). — Kérdés merült fel az iránt is, vajon jbirósági ügyben a magánvádló megbizottjaként eljáró ügyvédjelöltet megilleti-e a 485. §-on alapuló jog. A Curia ezt igenlőleg oldotta meg, mert: az 523. §. 3. bek. szerint az ügyvédjelölt a jbiróság előtti eljárásban a magánvádló megbizottjaként a saját nevében is eljárhat (6258/905. — G. Dt. XIII. 494. — BHT. 131.).

4. Az ügyvéd v. megbizott „a képviselet ellenében" kivánhatja költségei megállapitását. Ez szorosan magyarázandó és igy nem engedhető meg az, hogy a főtárgyaláson való képviselet ügyvédi dija abban az esetben, ha a képviselt vádlott vagyontalan, az államkincstár terhére állapittassék meg. (C. 6913/901. — G. Dt. IX. 923.).

5. Az ügyvéd és megbizott dijait a 485. §. alapján „az eljárt elsőfoku bíróság" van hivatva megállapitani. Elsőfokon járhat el a jbiróság, a tszék, az esküdtbiróság és a kir. Tábla. Ellenben a Curia sohase juthat ebbe a helyzetbe. Ennélfogva a védő költségeinek megállapitása a Curia hatáskörén kivül esik. (C. 7627/902. — U. o. IX. 924.).

6. Amennyiben a dijak és költségek megállapitása végzéssel történik: e végzés ellen a 378. §. alapján egyfoku fölfolyamodásnak van helye. A C. is kimondta, hogy az e tárgyban hozott végzés nem tartozik azok közé, amelyekben a 378. §. 2. bek. szerint a

másodfokban hozott végzés ellen is fölfolyamodás használható (U. o. 922.); — továbbá kimondotta, hogy amennyiben az esküdtbíróság itélete már jogerőre emelkedett: a védő költségei kérdésében hozott végzés nem tekinthető az itélet részének s igy ellene nem s. panasznak, hanem a Tábla hatásköre alá tartozó felfolyamodásnak van helye (U. o. 925.).

XXVII. FEJEZET.

A magánjogi igény érvényesitése és biztositása.

Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr.

1. Bevezetés.

I. Midőn valamely büntetendő cselekmény magánjogi következkezményeket von maga után: ebből a sértettnek magánjogi igénye támad. A sértett, illetőleg jogutóda ez igényét vagy a bünvádi eljárástól különváltan, közigazgatási vagy polgári per uton, vagy magában a büntető perben igyekszik érvényesiteni. E különbségekhez képest a büntető bíróság feladata is eltérő leend.

Ha a sértett nem kivánja a büntető bíróság előtt magánjogi igényét érvényesiteni: ezt hivatalból rendszerint nem is kell kinyomozni és megállapitani. Hivatalból az ilyen kár csak annyiban nyomozandó, amennyiben megállapitása a büntető törvények helyes alkalmazása végett szükséges. (486. §.).

Ha azonban a sértett vagy jogutóda a büntető bíróságnál akarja érvényesiteni magánjogi igényét s e czélból a szükséges lépéseket megteszi: ekkor a büntető bíróságnak rendszerint foglalkoznia kell ez igény, vagyis az annak alapjául szolgáló vagyoni kár kinyomozásával és megállapitásával s e kötelesség teljesitését csak kivételesen, a törvényben különösen meghatározott esetekben odázhatja el magától. Az a sértett vagy jogutóda, aki magánjogi igénye érvényesitése végett a bünvádi eljáráshoz csatlakozik: „*magánfél*“ névvel jelöltetik meg. (13. §. 8. bek.).

A magánjogi igény érvényesitése tekintetében különböző kérdések merülnek fel. amelyeket részint az 5. és 6. §-ok, részint a jelen fejezet határozmányai oldanak meg. A két előbbi §. meghatározza, hogy ki van jogositva magánjogi igénynyel a büntető bíróságnál fellépni, hogy a büntető per mely stádiumáig kell az

igényt bejelenteni, hogy ki ellen lehet ez igényt a büntető perben érvényesiteni és hogy a büntető bíróság mely esetekben köteles a magánjogi igény iránt érdemlegesen határozni, s mely esetekben utasithatja az igénylőt polgári perre, illetőleg mely esetben mondhatja ki, hogy a magánjogi követelést polgári bíróság dönti el.

A magánjogi igény érvényesitésének feltételei tehát s a büntető bíróságnak a magánfél igényével szemben követendő eljárása az 5. és 6. §-okban meg lévén határozva: e helyen *csak az igény érvényesitésének* módjáról s ezt kiegészitőleg *a magánjogi igény biztositásáról kellett intézkedni.*

A magánjogi igény érvényesitése a büntető bíróság részéről rendszerint csak akkor jöhet szóba, ha a terheltet a kárt okozó cselekmény miatt elitélte. Ha azonban megszünteti az eljárást vagy a vádlottat felmenti: ekkor a magánjogi igényről érdemben nem határozhat. Ily esetben tehát a büntető bíróság határozatában arról értesiti a magánfelet, hogy magánjogi igénye tárgyában az eljárás megszüntetésének vagy a vádlott felmentésének okából nem határozott. (487. §.)

Az érvényesités módozatairól tehát, ennek előrebocsátása után, rendelkeznek a 488—490. §-ok. E §-ok tüzetesen foglalkoznak a magánjogi igény különböző eseteivel, nevezetesen azokkal: *a)* amelyekben az valamely lefoglalt tárgy visszaadására (488. §.), vagy: *b)* a büntetendő cselekményből eredt kár vagy elmaradt haszon megtéritésére irányul (489. §.), vagy: *c)* midőn a bünösség kimondása a vádlott valamely jogviszonyának vagy a vele kötött jogügyletnek teljes vagy részleges érvénytelenségét vonja maga után. (490. §.).

A magánjogi igény biztositásának két módját, a *bünügyi zárlatot* és a büntető uton elrendelt *biztositási végrehajtást* ismeri a Bp. Az előbbinek feltételeit és szabályait a 492., az utóbbiét a 493. §. határozza meg.[1])

II. A magánjogi igény biztositása és megitélése nem tartozván a büntető bíróság tulajdonképeni feladatai közé, midőn törvé-

[1]) A Bp. 1888. évi javaslata a jelen fej. tárgyai közül csak a magánjogi igény biztositásáról intézkedett és pedig a zárlatról a nyomozással kapcsolatban (87. §.), a biztositási végrehajtásról pedig a vizsgálatot szabályozó határozatok közt (115. §.). Ugy erről, valamint a magánjogi igény érvényesitéséről részletes szabályokat tartalmaznak az 1853. évi és az 1873. évi osztr. bünv. perrendtartások, az előbbi a XVI., az utóbbi a XXI. fejezetben. Az ezekben foglalt rendelkezésekkel nagy részt azonosak a Bp. megfelelő rendelkezései is. (M. i. 703. l.).

nyünk ennek mégis helyt ad: egyszersmind gondoskodott arról is, hogy az ezzel való foglalkozás a büntető bíróságot tulajdonképi feladatának teljesitésében ne akadályozza, illetőleg attól el ne vonja. A Bp. ide vonatkozó rendelkezései a következők:

a) a büntető bíróság polgári perre utasithatja a magánfelet, ha az igény tisztába hozása a bünvádi eljárás befejezését jelentékenyen késleltetné (5. §. 3. bek.), s a mennyiben a büntető bíróság ezt határozatban kimondta: ez ellen perorvoslatnak nincs helye; (4. bek.);

b) a bünösséget és büntetést megállapitó itélet ellen a sértett vagy jogutóda magánjogi igényére nézve csak akkor élhet felebbezéssel, ha a bünösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett. (383. §. III. 2. és 3. pont);

c) az ujrafelvételről szóló XXI. fej. nem nyujt módot a sértettnek arra, hogy a büntető itélettel elutasitott magánjogi igényével ujból a büntető bírósághoz fordulhasson, vagyis: a magánjogi igény tekintetében a büntető eljárás ujrafelvételének helye nincs, ami azonban nem zárja ki, hogy a sértett a büntető bíróság által figyelembe nem vett magánjogi igényét a bünvádi eljárástól elkülönitve, utólag érvényesitse (491. §.).

2. A kár megállapitása hivatalból.

486. §.

A büncselekményből származó kár hivatalból csak annyiban nyomozandó, amennyiben megállapitása a büntető törvények helyes alkalmazása végett szükséges.

1. A büntető bíróságnak nem lévén feladata a büntetendő cselekményt magánjogi vonatkozásaiban vizsgálni, amennyiben ezt a magánfél sem kivánja: a cselekményből származó kár megállapitása rendszerint a bünvádi eljárás körén kivül esik. E szabály alól a kivételt a jelen §. határozza meg.

2. Hivatalból kell kinyomozni a kárt akkor, ha az a büntetendő cselekmény tényálladékához tartozik, ha tehát a kár megállapitása nélkül az anyagi büntető törvényt alkalmazni nem is lehetne. Igy pld. a csalás tényálladékához a vagyoni kár okozása szükséges; sőt ez esetben, valamint a vagyon ellen irányzott több büntetendő cselekménynél a kár összegének nagysága is jelentőséggel bir. Igy pl. a csalás 50 frt értéken alul vétség, ezen felül büntett, a sikkasztás, ha az eltulajdonitott vagy elzálogositott dolog értéke 100 frtot tul nem halad, vétséget, ezen felül büntettet állapit meg; az ingatlan vagyon megrongálása, ha az okozott kár 5 frt értéket felülmul, vétség, mig ellenkező esetben kihágás stb. Ha tehát a bünvádi eljárás ily büntetendő cselekmény miatt folyik: az okozott vagyoni kár, illetőleg a kár összegének kipuhatolása ép

ugy a büntető bíróság feladatai közé tartozik, mint a tényálladék más alkotó elemeinek megállapitása. A nyomozás alatt feladata ez a nyomozó hatóságnak, a vizsgálat alatt a vizsgálóbirónak, s egyiránt köteles erre gondot forditani ugy a közvádló, mint az eljáró bíróság.

3. A 486. §. szabályából ellenkező irányban következik, hogy amennyiben a kár megállapitása a büntető törvény alkalmazása végett nem szükséges és ha a sértett nem érvényesitett magánjogi igényt: a büntető biróra nézve teljesen közömbös, hogy okozott-e a büntetendő cselekmény kárt és mekkorát. Ily esetben tehát az sem feladata a büntető bíróságnak, hogy a sértettet abból a szempontból értesitse a bünvádi eljárás folyamatban létéről, hogy az netalán létező magánjogi igényét a büntető perben érvényesithesse.[1])

3. A magánjogi igény iránti rendelkezés megszüntető határozat vagy felmentő itélet esetében.[2])

487. §.

Ha a büntető bíróság az eljárást megszünteti, vagy a vádlottat felmenti: a határozatban a magánfelet arról értesiti, hogy magánjogi igénye tárgyában ebből az okból nem határoz.

1. E §. abból a feltevésből indul ki, hogy a sértett magánjogi igényének érvényesitése végett a bünvádi eljáráshoz csatlakozott. Ez esetben, ha a bíróság az igénylőt az 5. és 6. §-ok értelmében már előbb vissza nem utasitja: a magánjogi igény iránti határozat az eljárás befejezéséig függőben marad. A bíróság az ügy érdemleges elintézése alkalmával határoz a magánjogi igény tárgyában is; e határozata azonban különböző lesz a szerint, amint a vádlott bünösségét megállapitja, vagy amint megszünteti a további eljárást, illetőleg felmentő itéletet hoz. Az előbbi esetben érdemlegesen dönt a magánjogi igény tárgyában is, mig az utóbbi esetben ez iránt érdemlegesen nem intézkedik, hanem a jelen §. értelmében határoz.

[1]) Az osztrák Bp. ezzel szemben azt rendeli, hogy a büntető bíróságnak mindig hivatalból kell kutatnia a cselekményből származó kárt és a magánjogi következményekre nézve fontos mellékkörülményeket, továbbá, hogy a mennyiben kétséges, vajjon a sértettnek van-e tudomása a büntető eljárásról, hivatalból kell őt értesiteni, hogy az eljáráshoz csatlakozhassék. (365. §.). Az okokat, melyeknél fogva a Bp. e rendelkezést át nem vette, lásd az indokolásban. (M. i. 704. l.).

[2]) *Ért.:* Kármán Elemér Egyezség a büntetőjogban (J. K. 1902. 106.).

2. A 487. §. szerint a büntető biró „nem határoz a magánjogi igény tárgyában". Ez azt jelenti, hogy a bíróság a §-ban érintett esetekben nem teszi birálata és döntése tárgyává azt a kérdést, hogy szenvedett-e valaki kárt a vádbeli cselekményből kifolyólag vagy nem, s hogy ennélfogva van-e igénye kártérítésre. E kérdés eldöntésének a büntető bíróság szóban forgó határozata egyáltalában nem praejudicál, mert azt nem is érinti. Ily esetben tehát a sértett a bünvádi eljárás befejezése után, magánjogi igénye tekintetében abban a helyzetben van, mintha a bünvádi eljárás, amelyhez magánjogi igénye érvényesitése végett csatlakozott, meg sem indittatott volna.

3. A büntető bíróság akkor nem határoz a magánjogi igény tárgyában, ha az eljárást megszüntette, vagy a vádlottat felmentette. A bünvádi eljárás megszüntetése vagy a vádlott felmentése alaki vagy érdemleges okokból történhetik meg. Vannak esetek, midőn büntetendő cselekmény fennforog s a terhelt bünössége is be van bizonyitva, de azért mégis meg kell szüntetni az eljárást, illetőleg fel kell menteni vádlottat. Ilyen eset pld. az, mikor nincs törvényes vád (128. §. 1. bek., 264. §. 5. pont, 323. §.), továbbá, midőn a vád törvényes emeléséhez szükséges felhatalmazás, kivánat vagy magáninditvány hiányzik, vagy az utóbbi kellő időben vissza lett vonva (326. §. 4. pont). Az előbbi esetben az eljárás megszüntetésének, az utóbbiban a felmentésnek tisztán alaki oka van. Ez azonban mit sem változtat azon, hogy a bíróság ily esetekben sem határoz a magánjogi igény tárgyában. Annál kevésbbé teheti ezt akkor, ha anyagi ok folytán, pld. büntetendő cselekmény hiánya miatt szünteti meg az eljárást, vagy menti fel vádlottat, habár az elkövetett cselekmény olyan volt is, amely a sértettnek kárt okozott.[1])

4. Minthogy a büntető bíróság, ha megszüntető határozatot vagy felmentő itéletet hoz, nem határozhat a magánjogi igény tárgyában: ebből következik, hogy az ebben, valamint egyfelől nem kötelezheti kártérítésre a terheltet, ugy másfelől nem is utasithatja el a magánjogi igényt. Ez már azért is helytelen volna, mert meg-

[1]) A franczia és belga jog szerint akkor is dönteni kell a magánfél részéről támasztott magánjogi igény tárgyában, ha büntetendő cselekmény nem forog fenn, vagy más okból kell felmenteni a vádlottat. Ez eljárás visszás következménye azonban az, hogy a büntető biró akkor is kénytelen magához vonni a magánjogi kérdés eldöntését, mikor annak vizsgálata a büntető per szempontjából már nem szükséges és igy csak ok nélkül késlelteti annak befejezését. (M. i. 704., 705. l.).

történhetnék, hogy a polgári bíróság a később inditott polgári per alapján ellentétes itéletet hozna s a korábbi terheltet kártérítésre kötelezné. A magánjogi igény elutasitása helyett tehát a büntető bíróság egyszerüen csak értesiti a magánfelet, hogy igénye tárgyában, az eljárás megszüntetése vagy a vádlott felmentése okából, nem határozott.[1]) Ez lényegesen különbözik nemcsak a magánjogi igény elutasitásától, ami már érdemleges döntés volna, hanem attól a határozattól is, amelylyel a sértett polgári perre utasittatik. A perre utasitás, miként az indokolás mondja, mintegy felhivná a sértettet arra, hogy forduljon a polgári bírósághoz és igy azt a vélekedést kelthetné fel benne, hogy a büntető bíróság elé terjesztett igényének valami alapja van; ezen felül megtörténhetik az is, hogy az a magánjogi igény, mely fölött a büntető bíróság az eljárás megszüntetése, illetőleg a felmentés folytán nem dönthet, nem is a polgári bíróság, hanem más — pld. a közigazgatási — hatóság elé van utalva. (M. i. 705. l.).

5. A 487. §. értelmében a bíróság nincs kötelezve a sértett kutatására, hanem csak azt a sértettet kell értesitenie, aki a bünvádi eljáráshoz magánfél gyanánt (51. §.) csatlakozott.

6. E §. rendelkezése nem alkalmazható a lefoglalt tárgyak visszaadására. E tárgyak akkor is visszaadhatók tulajdonosuknak, ha a bíróság megszüntette a további eljárást vagy felmentő itéletet hozott. Továbbá visszaadhatók azok nemcsak a bünvádi eljárás jogerős befejezése után, hanem a per előkészitő szakában, névszerint a nyomozás és a vizsgálat alatt is (488. §. 4—6. jegyz.).

4. Lefoglalt dolog visszaadása.

488. §.

Ha a büntető bíróság arról győződik meg, hogy valamely dolog, melyet a tettesnél, a részesnél, az orgazdánál, a bünpártolónál, vagy olyan egyénnél foglaltak le, aki ezt a nevezettektől megőrzés végett kapta, a sértettnek tulajdona, vagy annak birtokából, illetőleg birlalatából jogtalanul van elvéve: elrendeli, hogy ez a tárgy az itéletnek jogerőre emelkedése után, ha pedig a terhelt beleegyez és a tárgy bizonyitékul nem szolgál, előbb is, a sértettnek visszaadassék.

Az előző bekezdésben körülirt tárgyat a nyomozás és a vizsgálat alatt a vizsgálóbiró, az eljárásnak a főtárgyalásig terjedő

[1]) Ily értelmü határozatot l. GDt. IX. 926.

későbbi szakában pedig a vádtanács elnöke is visszaadhatja a sértettnek, ha a felek ez iránt megegyeznek és a tárgyra bizonyíték gyanánt nincs szükség.

Az ilyen tárgy visszaadása iránt támasztott igény polgári perre utasitandó: ha az igénylő igényét igazolni nem birja; ha a kérdéses dolog tulajdon átruházására alkalmas módon vagy zálogképpen oly jóhiszemü egyén birtokába jutott, akit a büncselekményre nézve sem tettesség, sem részesség, sem orgazdaság, sem bünpártolás nem terhel; végre, ha a dologra többen támasztanak igényt.

1. A sértett magánjogi igénye nem csupán kártéritésre, hanem arra is irányulhat, hogy a bünvádi eljárás folyamán lefoglalt valamely dolog, amelyet tőle jogtalanul vettek el. neki természetben visszaadassék,[1]) sőt az ily dolog visszaadása kivételesen akkor is megtörténhetik, ha arra a sértett magánjogi igényt nem jelentett be (4. jegyz.). A jelen §. a visszaadás feltételeit, az arra hivatott hatóságokat s azt határozza meg, hogy mikor kell a sértettet ily dologra támasztott igényével polgári perre utasitani.

2. A visszaadás tárgya, a §. értelméből kifolyólag, csak *ingó dolog lehet*, ellenben a sértettnek visszahelyezése az őt tulajdonul megillető ingatlan birtokába nem történhetik meg e §. alapján. A kérdéses ingó dolognak továbbá *természetben meg kell lennie*, minélfogva a lopott, rabolt vagy sikkasztott stb. dolog értékesitéséből származó összeg már nem tartozik ide, hanem ily esetben a magánjogi igény az 5. és 489. §§. szabályai szerint érvényesitendő.

3. Hogy a természetben meglevő ingó dolog visszaadása a sértett vagy jogutóda részére megtörténhessék: ennek két tárgyi feltétele van. Egyik az, hogy a kérdéses dolog a bünvádi eljárás folyama alatt *a tettesnél, részesnél, orgazdánál vagy bünpártolónál, vagy olyan egyénnél volt lefoglalva, aki azt a nevezettektől megőrzés végett, tehát a büntetendő cselekményből kifolyólag kapta.* A lefoglalás tárgyai a 169. §. szerint az oly dolgok lehetnek, amelyek a büntető törvények szerint elkobzandók, amelyek tehát a

[1]) Minthogy a 488. §. oly lefoglalt tárgyakról szól, amelyek a sértettnek visszaadandók: ebből önként folyik, hogy a biróság a sértettől lefoglalt tárgynak a vádlott részére való visszaadását akkor se rendelheti el, ha ez fölmentetik. Egy esetben a lopással vádolt cselédtől gazdája 19 koronát vett el, amely azonban mint bünjel lefoglaltatott. A cseléd azt állitotta, hogy e pénzből 12 K. az ő keresménye és igy kérte, hogy ez neki kiadatni rendeltessék. A pécsi T. ezt el is rendelte (GDt. XIV. 338.), — de helytelenül, mert: a vádlott magánjogi igénye tárgyában a büntetőbiróság sohasem határozhat.

büntetendő cselekmény által hozattak létre, vagy annak elkövetésére eszközül szolgáltak (btk. 61. §.) vagy amelyek a bünvádi eljárásban bizonyitásra felhasználhatók. Az utóbbiakhoz tartoznak rendszerint a büntetendő cselekmény által megszerzett (pld. lopott, rabolt stb.) dolgok is, amelyeknek birtoklása sok esetben lényeges bizonyitékul szolgál az ellen, akinél a dolgot megtalálták és lefoglalták. Vajjon szüksége van-e a bíróságnak az ilyen dologra, mint bizonyitékra: ez döntő jelentőségü a tekintetben, hogy mikor és minő feltételek alatt adható az vissza tulajdonosának.

4. A visszaadás másik általános feltétele az, hogy a kérdéses dolog *bebizonyitottan a sértett tulajdona, vagy az ő birtokából van jogtalanul elvéve.* Ettől függ ugyanis az, hogy van-e egyáltalában valakinek magánjogi igénye a lefoglalt dologra. Ha megállapitható, hogy kinek van ily igénye: ekkor a dolog visszaadása nem függ attól, hogy az illető magánjogi igényének érvényesitése végett, tehát mint magánfél a bünvádi eljáráshoz csatlakozott (5. §.), hanem kiadható a dolog annak is, aki azt nem kérte. Ez kétségtelen abból, hogy a 488. §. nem a magánfélről (51. §.) szól, hanem általában minden sértett részére elrendeli az őt illető tárgy visszaadását. Ez csak látszólag kivétel ama szabály alól, hogy a büntető bíróság hivatalból nem kutatja és állapitja meg a magánjogi igényt; mert a 488. §. abból indul ki, hogy a bünvádi eljárás már kideritette a lefoglalt dolog tulajdonosát, vagy a jogos birtokosát, illetőleg birlalóját, és ez esetben a visszaadás czélja nem annyira a sértett igényének kielégitése, mint az eljárásra nem szükséges tárgyak további őrzésének mellőzése (M. i. 707. l.). Ebből egyszersmind következik, hogy a 487. §-ban foglalt szabály sem terjed ki a jelen §. esetére, és igy a büntető bíróság az eljárás megszüntetése vagy felmentő itélet esetében is elrendelheti a lefoglalt tárgy visszaadását, ha bizonyitva van, hogy az büntetendő cselekmény által volt a sértettől elvéve és ha a visszaadás egyéb feltételei is fenforognak. Kétségtelen továbbá, hogy amennyiben a sértett a bünvádi eljárás folyama alatt meghalt, de be van bizonyitva, hogy a kérdéses dolog tulajdona őt illette, vagy az tőle volt jogellenesen elvéve: a büntető bíróság igazolt jogutóda részére köteles a visszaadást elrendelni.

5. Amennyiben a kiemelt feltételek fenforognak: a lefoglalt dolog visszaadása részint már az előzetes eljárás folyama alatt, részint csak *az itélet jogerőre emelkedése után* történhetik meg. Ez első sorban attól függ, hogy szüksége van-e a lefoglalt dologra,

mint bizonyitékra a biróságnak, vagy nem. Ha a dolog bizonyitékul szolgál: ugy az a sértettnek, vagy annak, akit megillet, csak az itélet jogerőre emelkedése után adható vissza. Ez esetben tehát csak az itélő biróság, az itéletben rendelheti el a tárgy visszaadását. Hogy azonban ezt nem csak a bünösséget megállapitó, hanem a felmentő itéletben, sőt az eljárást megszüntető határozatban is megteheti: ez már a fennebbiekből kitünik. Egyszersmind kétségtelen az is, hogy ily esetben, midőn t. i. az ügy jogerejü elintézése után adatik vissza a dolog: a visszaadásnak nincs egyéb feltétele, mint a fennebbi 3. és 4. pont alatt kiemelt két általános feltétel.

6. *Ha a lefoglalt tárgy olyan, amelyre mint bizonyitékra szükség nincs:* ennek visszaadását a nyomozás és a vizsgálat alatt a vizsgálóbiró, az eljárásnak a főtárgyalásig terjedő későbbi szakában pedig a vádtanács elnöke is elrendelheti. A nyomozó rendőri hatóságnak nem adja meg a törvény azt a felelősségteljes hatalmat, hogy belátás szerint döntsön e nagyfontosságu, nemcsak a magánjogi igényre nézve, hanem a bünvádi eljárás tekintetében is jelentős kérdésben. A rendőri hatóságtól ugyanis rendszerint nem várható a kellő szakképzettség annak megitélésére, hogya kérdéses dologra bizonyiték gyanánt nem lesz-e szükség, s hogy alapos-e a sértettnek igénye; miért is e tárgyban a nyomozás alatt is a vizsgálóbirót illeti meg a döntés (M. i. 706. l.). A főtárgyaláson, illetőleg a járásbirósági tárgyaláson az itélő biróság rendelheti el, hogy a bizonyitékul nem szolgáló dolog az itélet jogerőre emelkedése előtt visszaadassék.

7. Annak speciális feltétele, hogy valamely dolog, amelyre mint bizonyitékra szükség nincs, előzőleg kiadassék, az eljárás különböző szakában különböző. A nyomozás és a vizsgálat alatt, illetőleg a főtárgyalást megelőző későbbi stádiumban a *felek megegyezése* szükséges ahoz, hogy ez megtörténhessék (2. bek.), mig az itélő biróság e rendelkezéséhez a *terhelt beleegyezése* elegendő (1. bek.). E megkülönböztetés oka az indokolás szerint az, hogy az előkészitő és a közbenső eljárás alatt nem az itélő biró dönt a fölött, hogy az igényelt tárgyra van-e szükség bizonyiték gyanánt, és igy legalább a vádló beleegyezését kell megkövetelni, kitől ama kérdés helyes megitélése várható. Ha a vádló nem tesz kifogást a dolog visszaadása ellen: fel lehet tenni, hogy vádját más bizonyitékok támogatják; ha pedig a terhelt sem ellenzi a dolog visszaadását, amelyre rendszerint vagyonjogi szempontból tart igényt: ez a sértett igényének jogszerüsége mellett elővéleményt kelt (M.

i. 707. l.). A dolog természetéből következik, hogy a 488. §. kérdéses eseteiben a feleket, illetőleg a terheltet mindig meg kell kérdezni, hogy beleegyeznek-e az igényelt tárgy visszaadásába.

8. Amennyiben a dolog visszaadásának feltételei hiányoznak, nevezetesen, ha az igénylő igényét igazolni nem birja: *az igény polgári perre utasitandó.* Ezen kivül polgári perre kell még utasitani az igénylőt a következő két esetben: *a)* ha a dolog tulajdonul vagy zálogképen olyan jóhiszemü egyén birtokába jutott, akit a büntetendő cselekményre nézve részesség, orgazdaság vagy bünpártolás nem terhel; *b)* ha ugyanarra a dologra többen támasztanak igényt (3. bek.).

A polgári perre utasitásnál első sorban irányadó szempont az, hogy a bünvádi eljárás folytatása és befejezése nem tehető függővé a magánjogi igény bebizonyitásától vagy több ellentétes igény tisztába hozatalától. Ha tehát a sértett, a részére kitüzött rövid határidő alatt igényét nem igazolja, vagy ha egy tárgyra többen támasztanak igényt: a büntető bíróság a polgári bíróra bizza a döntést. De nem dönthet a büntető bíróság olyan jóhiszemü harmadik egyén jogai felett sem, aki a bünvádi eljárásban egyáltalában nem szerepel. Az átruházásnak azonban, melynek alapján a jóhiszemü harmadik személy a dolgot birja, tulajdon szerzésére alkalmas módon vagy zálog gyanánt kellett történnie. Ezzel szemben közömbös az, hogy a dolog átruházása visszteher mellett vagy anélkül történt-e; és igy a büntető biró akkor sem rendelheti el a dolog visszaadását, ha azt a harmadik jóhiszemü egyén ajándék czimén szerezte meg (M. i. 708. l.).

5. A kártérités megitélése.

489. §.

Ha az a dolog, melyre a sértett igényt támaszt, természetben vissza nem adható, vagy ha a sértett igénye nem valamely tárgynak visszaadására, hanem a büncselekmény folytán szenvedett kárnak, sérelemnek vagy elmaradt haszonnak megtérítésére vonatkozik és sem a jogosultság, sem a jogosult személye iránt nincs kétség, a kártérités összege pedig biztosan meghatározható: a büntető bíróság megitéli a kártérítést.

A követelt összeget, ha tulzottnak találja, esetleg szakértők meghallgatása után, megfelelően leszállithatja.

1. E §. azokról az esetekről szól, amelyekben a magánjogi

igény kártérítésre irányul, s ez igény alapján a büntető bíróság valamely határozott összeget itél meg. A kártérítési igénynek kétféle alapja lehet. Az egyik az, hogy az ingó dolog, amelyet a sértettől jogtalanul elvettek, természetben már nem adható vissza. Ekkor a visszaadás követelése helyébe a megfelelő kártérítési igény lép. A másik jogalap az, hogy valaki a büntetendő cselekmény által másnemü kárt szenved, vagy őt megillető jogos haszontól esik el; mely esetben a magánjogi igény már eredetileg nem valamely dolog visszaadására, hanem az okozott kár, vagy az elmaradt haszon megtérítésére irányul. Ilyen pld. a csalás, a hütlen kezelés stb. által okozott kár. De ilyen különösen az a kártérítés is, amelynek követelésére maga a büntető törvény ad jogot a sértettnek, illetőleg jogutódának. Igy pld. a törvényellenesen letartóztatott egyén részére, ha kivánja, a letartóztatás minden napjáért öt—tiz frtig terjedhető kártalanitás állapitandó meg (btk. 198. §.); gyilkosság és emberölés esetében, ha a megölt után oly személyek maradtak, akiknek tartásáról gondoskodni köteles volt, ezek részére megfelelő kártérités itélendő meg (292. §.), testi sértés eseteiben pedig magának a sértettnek jár a körülményekhez mért kártalanitás (311. §.).[1])

2. A kártérités megitélésének feltételei a következők: *a)* hogy azt az arra jogosult személy kellő időben kérje (5. és 486. §§.); *b)* hogy az illető arra való jogát kétségtelenné tegye; *c)* hogy a kártérités összege a büntető bíróság érdemleges határozatának hozásakor számszerüleg biztosan meghatározható legyen. Ha a büntető bíróság csak azt tudná megállapitani, hogy kárositás történt; de

[1]) A 489. §. e kétségkivül helyes értelmezéséből következik, hogy itt csak oly „kárról" van szó, amelyet közvetlenül maga a büntetendő cselekmény okozott, illetőleg amely ebből okozatként előállott — s hogy e szerint nem tartoznak ide azok a költségek, amelyeket a sértett pl. a büntettes kipuhatolására v. magánjogi igényének a b. bíróság előtt való képviseltetésére forditott. Az ilyen költség nem esvén a 489. §-ban emlitett „kár" fogalma alá: azt a bíróság nem is itélheti meg e §. alapján a vádlott ellen, habár ennek bünösségét megállapitotta is. Következik ez még abból is, hogy a 489. §. 2. bek. szerint az itt szóban forgó kár meghatározása végett szükség esetén szakértők hallgatandók meg — aminek pedig semmi értelme se volna pl. akkor, ha a sértett a képviseltetésével járó költségeinek és dijainak megitéltetését kéri. A *kir. Curia* ennek ellenére kimondotta, hogy a 489. §., mely a kár megitélésének föltételeit meghatározza, nem zárja ki a sértett képviseletével járó dijaknak és költségeknek, mint szintén kárt képező vagyoni hátránynak a megitélését; mert: a sértett ama jogának gyakorlásával járó költségek, hogy magát ügyvéd által képviseltesse, a büntetendő cselekményből származó oly vagyoni hátrány, melyet a kárt okozó megtériteni tartozik (1980/909. — Büntetőjogi Dtár VI. 81.). A *koronaügyészség* az ellenkező álláspontot foglalta el. Ez utóbbi álláspont helyességét kifejti *Dr. Bónis Pál* Jogt. Közl. 1909. é. 22. sz.

a kár összege csak később, a polgári bíróság által volna számszerüleg meghatározható: ez esetben a büntető biró egyáltalában nem bocsátkozhatik bele a kártérités kérdésébe, s nem mondhatja ki pld. azt, hogy a kártéritési igény megállapittatván, a kár mennyisége iránt polgári perre utasitja az igénylőt. Amennyiben a büntető biró, mondja az indokolás, nem itélhet alaposan és kimeritően a magánjogi igény tárgyában, akkor az adhaesio alapfeltétele hiányzik és nincs többé ok a polgári bíróság hatáskörének megszoritására. A 489. §. tehát fentartja a jelenlegi judicaturának azt az álláspontját, hogy midőn a büntető bíróság nem itélhet a kártérités iránti egész igény tárgyában és nem állapithatja meg annak összegét: általában tartózkodnia kell a határozástól (M. i. 708. l.).

3. A kártérités érdemében a büntető bíróság általában az anyagi jog szabályai szerint itél. Amennyiben az anyagi büntető törvény e részben valamely rendelkezést tartalmaz (lásd 1. jegyzet) ezek az irányadók; más esetekben pedig az anyagi magánjog szabályai, illetőleg az ezt pótló birói gyakorlat veendők alapul. A bizonyitás tekintetében azonban a bünvádi eljárás szabályait kell alkalmazni. E szerint ugy a kártéritési igény megállpitása, mint a károsszeg meghatározása a bizonyitékok szabad mérlegelésének alapján történik s igy a bíróság e tekintetben is hivatalból szerzi meg vagy egésziti ki a bizonyitékokat (306. §.), s ezeknek szabad mérlegelésével határoz. (324. §.).

4. A §. 2. bek. speciális szabályt állit fel a kártérités összegének megállapitására nézve. Ennek alapja, amennyiben tárgyi bizonyiték hiányzik, rendszerint a sértett fél vallomása. A büntető bíróság a sértettet tanu gyanánt, eskü alatt is kihallgathatja kártéritési igényére s a kár összegére nézve, mert ezt a 204. és 205. §-ok nem zárják ki, mig a 222. §. egyenesen kimondja, hogy a sértett megesketése a bíróságtól függ. Ha azonban a bíróság aggályosnak tartja a sértett vallomását: szakértőket hallgathat ki a kár összegének megállapitása végett s ezek véleménye alapján megfelelően leszállithatja az igénylő által követelt összeget.

5. A magánjogi igény semmiségi panasz tárgya nem lehet (426. §.). E szerint a 384. §. 5. p. alapján érvényesithető semm. panasznak sincs helye, mert a Bp. a bíróság discretiójára bizta, hogy a magánjogi igény tárgyában érdemlegesen határozzon v. hogy ez iránt a polgári bíróságnak hagyja fönn a döntést. Tehát nem rendeli semmisség terhe alatt, hogy bizonyos esetekben a

magánjogi igényt állapitsa meg, viszont nem tiltja meg, hogy más esetekben az érdemleges döntést magától elháritsa; és igy a biróság egyik esetben se követ el oly szabálytalanságot v. mulasztást, melyet a törvény semmisség terhe alatt tilt. Eszerint a magánjogi igény tárgyában bejelentett semmisségi panasz — mint törvényben kizárt — visszautasitandó.[1])

6. Sérelmes jogügylet érvénytelenitése.

490. §.

Ha a vádlott bünössége valamely vele kötött jogügyletnek teljes vagy részleges érvénytelenségét vonja maga után, a büntető biróság, amennyiben a bizonyitó eljárás eredménye erre biztos alapot nyujt, a jogügyletet egészben vagy részben érvénytelennek nyilvánitja és az ebből folyó jogkövetkezmények iránt is határoz. Házasság érvénytelenségét a büntetőbiróság nem mondhatja ki.

1. A büntetendő cselekmény folytán sok esetben az által szenved valaki sérelmet, hogy a terhelttel valamely reá nézve sérelmes jogviszonyt kötött, illetőleg jogviszonyba jutott. Amennyiben a bünvádi eljárás tisztába hozza, hogy az ily sérelmes jogügyletet a terhelt bünös módon hozta létre: a sértettnek ezzel szemben magánjogi igénye támad arra, hogy ez az ügylet, jogi folyományaival együtt érvénytelennek nyilvánittassék, a jelen §. pedig jogot ad a büntető biróságnak arra, hogy a magánfél ebbeli kérelmét teljesitse.

2. *A jogügyletek*, melyekről itt szó van, a legkülönbözőbb büntetendő cselekményeknél előfordulhatnak. Ilyen eset pld. az, ha valaki csalás folytán aláir egy reá nézve káros okiratot; ilyen továbbá a hamis vagy hamisitott okirat által létrehozott jogügylet, amelynek alapján a kötelezettnek feltüntetett személy ellen valamely nyilvánkönyvi bejegyzés eszközöltetik. Ide tartozik az az eset is, ha az adós hitelezőinek kijátszása czéljából vagyonát álügylettel harmadik személyre átruházza, mely miatt a btk. 386. vagy 387., illetőleg 414. §-a alapján vonható felelősségre. Hasonló ezekhez *az uzsora-ügylet is*, amelyre nézve már az 1883. évi XXV. t.-cz.

[1]) A C. ezzel ellentétben a 384. §. 5. p. alapján érvényesithetőnek jelentette ki a védőnek a miatt bejelentett sem. panaszát, mert az esküdtbiróság vádlottat a kár megtéritésére kötelezte, tehát a magánjogi igény tárgyában határozott. Érdemileg fölülvizsgálta tehát a sem. panaszt s mint alaptalant elutasitotta, mert a kár megitélésének törvényes (489. §.) föltételei fönforogtak. (GDt. IX. 927.). A fönnebbiekből e határozat helytelensége nyilvánvaló.

8. §-a kimondotta, hogy amennyiben a büntető bíróság vádlottat uzsora vétsége miatt elitéli: itéletében egyuttal semmisnek nyilvánitja azt az ügyletet, melyben az uzsora tényálladékát ismerte fel s egyszersmind megállapitja a megsemmisités jogi következményeit, nevezetesen meghatározza, hogy mily érték illeti a hitelezőt s mennyi az adóst. Az uzsoratörvénynek e specziális rendelkezését a jelen §. nem érinti; az abban foglalt szabályt azonban általánositva kiterjeszti a bünös módon létrehozott más jogügyletekre is. Csupán *a házasság érvénytelenségét* nem mondhatja ki a büntető bíróság, habár azt a terhelt bünös módon hozta létre (pld. kettős házasság esetében.)[1]) A 490. §. e megszoritó rendelkezésének oka ugyanaz, ami a 7. §. 4. bekezdéseé. Ezenfelül a házasság megtámadhatósága bizonyos feltételekhez van kötve, melyeknek fenforgása nélkül a büntető bíróság hivatalból nem is vizsgálhatná ennek érvényességét; e mellett pedig nem volna megegyeztethető a házasság rendkivüli fontosságával, hogy ennek érvényessége s az ebből folyó jogkövetkezmények fölött a büntető bíróság mellékesen határozzon. (M. i. 711. l.)

3. A bünös módon létre hozott jogügyletekkel szemben a 490. §. folytán a következő kérdések merülnek fel: *a)* mikor és mennyiben teheti a büntető bíróság intézkedése tárgyává az ilyen jogügyletet; *b)* mit jelent az, hogy e bíróság ez ügyletet egészben vagy részben érvénytelennek nyilvánitja; *c)* mire jogositja fel a büntető bíróságot az, hogy a jogügylet érvénytelenitéséből folyó jogkövetkezmények iránt is határoz.

Az első kérdést illetőleg mindenekelőtt az 5. §-nak az a rendelkezése irányadó, hogy a bünvádi eljárás és itélet csak abban az esetben terjed ki a magánjogi igényre, ha *a sértett vagy jogutóda* ez igény érvényesitése végett a főtárgyalás, illetőleg a járásbirói tárgyalás befejezéséig a bünvádi eljáráshoz csatlakozik, s ebből kifolyólag mint magánfél *a jogügylet érvénytelenitését kéri.* Ezzel nincs ellentétben a 486. §., mely szerint hivatalból nyomozandó a kár, ha ennek megállapitása a büntető törvény helyes alkalmazása végett szükséges. Mert habár pld. csalásnál és okirathamisitásnál éppen az által állapitható meg a kár, ha a büntető bíróság az ezt okozó jogügyletnek bünös módon történt létrehozá-

[1]) A C. *46. sz. döntvénye* szerint is kettős házasság miatti elitélés esetén a házasság semmisségét a büntetőbiró nem mondhatja ki. E döntvény azonban, minthogy teljesen megegyezik a jelen §. megfelelő rendelkezésével, a Bper. 27. §-a folytán hatályát vesztette.

sát megállapitja: ez mindazonáltal nem egyértelmü azzal, hogy itéletében az érvénytelen jogügylet magánjogi következményeiről is intézkedjék. E két dolog különválasztható lévén: az utóbbira a büntető bíróság csak a magánfél kérelme folytán van hivatva.

De még a magánfél kérelme sem kötelezi a büntető bíróságot, hogy a jogügyletet érvénytelennek nyilvánitsa. Ennek további feltétele ugyanis a 490. §. szerint az, hogy a bizonyitó eljárás a jogügylet érvénytelenségének megállapitására *„biztos alapot nyujtson."* A büntető bíróság határozata tehát e részben facultativ és igy abban az esetben, ha a 490. §-ban nyert jogát biztos alap hiánya miatt nem gyakorolja: az érvényesség vizsgálata és eldöntése a polgári bíróság részére marad fenn.

4. Amennyiben a bünvádi eljárás biztos alapot nyujt arra, hogy a bíróság valamely jogügyletet érvénytelennek nyilvánitson: a további kérdés az, *hogy egészben vagy részben érvénytelenitse-e azt.* A bünös módon létrejött jogügylet rendszerint egészben érvénytelen, kivételesen azonban megtörténhetik, hogy az érvénytelenség a jogügyletnek csak egy részére terjed ki. Ily eset pld. az, midőn egy váltón több valódi aláirás mellett egy hamis aláirás is van. A váltói jogügylet arra nézve, akinek nevét hamisan irták a váltóra, érvénytelen, mig a többiekre nézve érvényes. Ez esetben tehát a bíróság csak részben nyilvánitja érvénytelennek a jogügyletet.[1]) A részleges érvénytelenités azonban csak akkor rendelhető el, ha a szétválasztás a jogügylet belső összefüggésénél fogva nincs kizárva.

5. A jogügylet érvénytelenségéből önként folyik, hogy annak *jogi következményei is érvénytelenek.* A kérdés ez ideig csak az volt, hogy ezt is a büntető bíróság mondja-e ki, avagy e tekintetben a polgári bíróságra bizza a döntést.[2]) A 490. §. minden kétség kizárása végett világosan kimondotta, hogy a büntető bíróság az érvénytelennek nyilvánitott jogügyletből folyó „jogkövetkezmények iránt is határoz." Ez azt jelenti, hogy a büntető bíróság levonja a jogviszony vagy jogügylet érvénytelenségének következményeit és ez alapon az anyagi jognak megfelelő rendelkezéseket tesz. Igy pld. elrendelheti a hitelezők megkárositása czéljából álkövetelés alapján foganatositott végrehajtás megszüntetését vagy a hamis okirat alapján eszközölt telekkönyvi bejegyzés törlését stb. E kérdésekben pedig a különböző anyagi jogok, igy különösen a magán-

[1]) Ily értelmü határozat példáját l. GDt. XIII. 495.

[2]) A Curia régi gyakorlatának e kérdésben tanusitott ingadozását több példával megvilágositja a Bp. indokolása (M. i. 710. l.).

jog, váltó, kereskedelmi és csődtörvény rendelkezéseit kell a határozat alapjául elfogadni. (M. i. 712. l.).

6. A jogügylet érvénytelenségének vizsgálata s az ebből folyó jogi következmények levonása nem azonos azzal az esettel, midőn valamely *büntetendő cselekmény birói ítéletnek szolgált alapjául*, igy pld. midőn a polgári bíróság hamis eskü alapján a hamis esküvő fél javára döntött az ügyben. Ha a büntető bíróság ily esetben is határozata tárgyává tehetné a büntettből származó jogi következményeket: ez egyértelmü volna azzal, hogy felülvizsgálná egy más bíróság jogerős határozatát. Ehhez nincs joga, s a 490. §. sem ad jogot erre a büntető bíróságnak. A büntető bíróság tehát, miként a Curia egy izben ki is mondta, az eskütől feltételezetten határozó polgári itéletet akkor sem helyezheti hatályon kivül, ha azt az esküt, melynek letételére a polgári itélet fektetve volt, hamisnak mondta ki (Bjt. XIX. köt. 113—114. l.). Annak megállapitása, hogy a kérdéses eskü hamis, csak a polgári per ujrafelvételére szolgálhat alapul, de nem vonhatja maga után azt a következményt, hogy a büntető biró a polgári bíróság itéletét hatályon kivül helyezze. (M. i. 711. l.).

7. A sértett joga a büntető bíróság által elutasitott, vagy csak részben megitélt magánjogi igénye tekintetében.

491. §.

A sértett a jogerős büntető itéletben foglalt megállapitáson tulmenő vagy elutasitott magánjogi igényével a polgári bírósághoz fordulhat, mely ez igény felett önállóan határoz.

1. E §. akkor jöhet alkalmazásba, mikor a büntető bíróság érdemlegesen határoz a magánjogi igény tárgyában, de határozata az igénylőt nem elégiti ki. Ez tehát épen ellentéte azoknak az eseteknek, midőn a büntető bíróság nem bocsátkozik bele a magánjogi igény érdemébe, hanem határozatában kimondja, hogy az igényt polgári bíróság dönti el (5. §.). Az utóbbi esetben a polgári bíróság oly igény tárgyában itél, amelyről más bíróság érdemileg még nem határozott: mig a 491. §. esetében oly magánjogi igény kerül a polgári biró elé, amelynek érvényesitését a sértett már a büntető bíróság előtt is megkisérelte, s amelyre nézve a büntető bíróság saját vizsgálata alapján már döntő határozatot hozott. Az ilyen határozattal szemben engedi meg a 491. §. azt, hogy a sér-

tett magánjogi igényével a polgári bírósághoz fordulhasson, s hogy e bíróság az igény tárgyában ujabb érdemleges itéletet hozhasson.

2. A sértett két esetben fordulhat a polgári bírósághoz a büntető biró által már döntés tárgyává tett magánjogi igényével, ugyanis: *a)* ha a büntető bíróság elutasitotta; *b)* ha igénye tulmegy azon, amelyet részére a büntető bíróság megállapitott. A sértettnek mindegyik esetben uj bizonyitékot kell felhoznia, amelylyel teljesen elutasitott magánjogi igényét kellően kimutatja, illetőleg a reá nézve sérelmesnek tartott itéletet megtámadni képes. Az uj bizonyiték alapján az első esetben igényének megállapitását, a másodikban nagyobb mértékben való megitélését kérheti. Természetes, hogy e kérelem előfeltétele az, hogy a sértett a büntető bíróság előtt perorvoslat utján már nem szerezhet érvényt igényének.

3. A polgári bíróság az igény tárgyában önállóan határoz. Az e részben előtte megindított eljárás ép olyan, mint minden más magánjogi követelésre vonatkozó uj polgári per. Eltérés csak abban nyilvánul, hogy a sértettnek a büntető bíróság itéletével szemben uj bizonyitékot kell felhoznia, ami az ujabb eljárást némi vonatkozásba hozza a bünvádi perrel. A polgári birónak abból a jogából, hogy az igény felett „önállóan határoz", önkényt folyik, hogy e részben teljesen független a büntető bíróság megállapitásától. Az ellentétes itéletek hozása, mely ebből előállhat, nem tünik fel visszásnak; mert a magánjogi igény eldöntése csak mellékes tárgya a bünvádi eljárásnak, önálló elbirálása pedig a polgári bíróság természetes hatáskörébe tartozik. (M. i. 712. l.).

8. A magánjogi igény biztositása.

a) Bevezetés.

Abból az elvből, hogy a sértett magánjogi igényét a büntető bíróság előtt is érvényesitheti: önkényt folyik, hogy a bíróságnak joggal kell birnia arra is, hogy az igény biztositása iránt szükség esetén a kellő intézkedést megtehesse. Ha ez a jog csupán a polgári bíróságnak adatnék meg: ez gyakran a magánjogi követelés meghiusitására vezetne; mert amig a fél a polgári bírósághoz folyamodnék, vagy ehez a büntető bíróság megkeresést intézne s amig a polgári bíróság ez iránt határozna s határozata folytán intézkednék: ez alatt a terhelt kényelmesen elrejthetné vagy jogellenesen átruházhatná vagyonát, vagy arra mások szerezhetnének zálogjogot. E vagyonelvonásnak csak kellő időben, még a bünper

kezdetén tett gyors intézkedéssel lehet elejét venni, erre pedig csak az ügyben eljáró büntető bíróság van képesitve.

Ez okból már a gyakorlat szerint is joga volt a büntető bíróságnak a kár biztosításáról gondoskodni. Nevezetesen a kir. Curiának *69. sz. döntvénye* kimondotta: *a)* hogy a bünvádi eljárás folyamán a büntető bíróság hatásköréhez tartozik a büntetendő cselekmény által vagyonában kárositott fél más uton nem biztositott kártérítési igényeinek biztositása; *b)* hogy e biztositásnak két neme különböztetik meg, ugymint a terhelt rendelkezési jogának korlátozása czéljából csupán ingó vagyonára elrendelt bünügyi zárlat és annak bárminemü vagyonára elrendelt biztositási végrehajtás zálogjog elnyerése végett; *c)* hogy mindkettő csak a kárositott kérelmére, a kár valószinü összegéig, büntetendő cselekmény megállapitása, nyomatékos terhelő adatok fenforgása és veszély kimutatása esetén rendelhető el; *d)* hogy a bünügyi zárlatot a nyomozatot vagy vizsgálatot teljesitő biró rendeli el és foganatositja, a biztositási végrehajtást pedig a per bírósága rendeli el, de foganatositása végett a polgári végrehajtási törvény szerint illetékes bíróságot keresi meg. (Btj. T. XVIII. köt. 209. l.).[1])

E nyomon haladva, a Bp., a magánjogi igény biztositásának szintén két nemét, t. i. a bünügyi zárlatot és a biztositási végrehajtást fogadta el. A bünügyi zárlat rendeltetése az, hogy a terheltet meggátolja ingóságainak elrejtésében vagy átruházásában addig is, mig a biztositási végrehajtás, melynek elrendelése és foganatositása rendszerint hosszabb időt vesz igénybe, megtörténhetik; ellenben a biztositási végrehajtás a terhelt minden vagyonára kiterjedhet és hatályára nézve mindenben megegyez a polgári bíróság által elrendelt biztositási végrehajtással. A biztositás mindkét neme csak abban az esetben alkalmazható, ha a sértettet tényleg kártérités illeti, melynek valószinü összege meghatározható, ha megállapitható, hogy e kárért ki felelős mint tettes vagy részes, s ha a körülményekből alaposan lehet következtetni a kár meg nem téritésének veszélyére. E feltételek egyikének vagy másikának hiányában sem a bünügyi zárlat, mely rendeltetésénél fogva kevesebb formasághoz van kötve és gyorsan foganatositható, sem a biztositási végrehajtás, melynek foganatositása, minthogy zálogjogi hatálylyal van összekötve, hosszabb eljárást igényel, el nem

[1]) A német Bp. 332—336. §-ai a büntető bíróságnak csak a szökésben levő vagy külföldön tartózkodó terhelt vagyonának lefoglalását engedik meg.

rendelhető. A közelebbi feltételeket a bünügyi zárlatra nézve a 492. §., a biztositási végrehajtásra nézve a 493. §. határozza meg. Általánosságban még megjegyezzük, hogy a biztositó intézkedéseknek mindkét faja az egész eljárás alatt, tehát már a nyomozás folyamán is elrendelhető, sőt elrendelheti azt a felső foku biróság is; továbbá, hogy a biztositó intézkedések tárgya csakis a magánjogi igény lehet, ellenben nem terjedhet az ki a kiszabandó pénzbüntetésre vagy a bünügyi költségekre.[1])

b) Bünügyi zárlat.

492. §.

Ha nem fér kétség ahhoz, hogy kártérítéssel tartozik az, akit valamely büntettnek vagy vétségnek nyomatékos gyanuja terhel, de egyszersmind alaposan tartani kell attól, hogy vagyonának elidegenitése vagy elrejtése a kártérítési igény érvényesitését meghiusitja: ingóságaira a valószinü károsszeg erejéig bünügyi zárlat rendelhető el.

A bünügyi zárlatot a sértettnek kérelme, vagy a kir. ügyészségnek, illetőleg a nyomozást teljesitő rendőri hatóság tagjának megkeresése alapján, vagy hivatalból is, rendszerint a vizsgálóbiró rendeli el.

Ilyen kérelem vagy megkeresés tárgyában mindig haladék nélkül kell intézkedni s az elrendelt zárlatot azonnal foganatositani.

Ha a terhelt intézkedéseket tesz vagyonának elidegenitésére vagy elrejtésére, a nyomozást teljesitő rendőri hatóság is elrendelheti a bünügyi zárlatot.

A zárlat foganatositásánál szükség esetében egy vagy több becsüs is alkalmazandó és a zár alá vett tárgyak értéke a jegyzőkönyvben mindig kitüntetendő.

Egyebekben a zárlat foganatositására nézve a 178., 181., 182., 183., 185. és 187. §-ok rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

A zárlatnak nincs zálogjogi hatálya.

A zárlat hivatalból feloldandó, ha elrendelésének oka megszünt, vagy ha a magánfél a zárlat elrendelésétől számitott harmincz nap alatt a 493. §. értelmében biztositási végrehajtást nem kért.

[1]) A német Bp. 325. §-a a terhelt ingóságainak zár alá vételét a kiszabható pénzbüntetésnek és az eljárás költségeinek biztositása végett is előirja. A Bp. eddigi gyakorlatunkhoz csatlakozott, midőn e rendelkezést nem vette át (M. i. 715. l.).

1. A bünügyi zárlat tekintetében e §. folytán a következő kérdések merülnek fel: *a)* mely esetekben van helye a zárlatnak; *b)* minek biztositására és mely tárgyakra vonatkozhatik az; *c)* mily napon rendelhető el; *d)* mely hatóság van jogositva elrendelésére; *e)* miként történjék foganatositása; *f)* miben áll joghatálya; *g)* mily esetekben kell megszüntetni.

Zárlat föltételei.

2. *A bünügyi zárlat akkor rendelhető el*, ha a biztositó intézkedések általános feltételei fenforognak. A 492. §. ezek közül csak kettőt emel ki. Egyik az, hogy kétség ne férjen ahhoz, hogy kártéritéssel tartozik az, a kit valamely büntett vagy vétség nyomatékos gyanuja terhel, a másik az, hogy alaposan kell tartani a kártéritési igény meghiusitásától. Hogy a sértettet tényleg kártérités illesse és hogy e kár valószinü összege már előzőleg meghatározható legyen: ez részint a dolog természetéből, részint a 492. §. kiemelt rendelkezéseiből önkényt folyik. Egyszersmind az is következik e §-ból, hogy a bünügyi zárlat csak büntett vagy vétség esetében rendelhető el, ellenben kihágás miatt folyó eljárásban sem ennek, sem biztositási végrehajtásnak helye nincs.

Mikor forognak fenn a kiemelt feltételek s különösen a kártérités iránt támasztott igény meghiusitásának veszélye: ezt a bünügyi zárlat elrendelésére hivatott hatóság belátása szerint itéli meg. Legkönnyebben megállapitható a veszély akkor, ha a terhelt már intézkedéseket tesz vagyonának elidegenitésére vagy elrejtésére. Ez azonban nem mindig szükséges feltétele a zárlat elrendelésének, hanem csak ahhoz szükséges, hogy a nyomozó rendőri hatóság is megtehesse a biztositó intézkedést (4. bek.). A biróság kevésbbé kézzelfogható alapon is megállapithatja a veszélyt és elrendelheti a zárlatot.

Zárlat tárgyai.

3. A bünügyi zárlat *a valószinü kár erejéig, a terhelt ingóságaira rendelhető el.* A valószinü kár meghatározása feltétlenül szükséges, mert a zárlat czélja a magánjogi igény biztositása lévén: jogosultsággal csak annyiban bir, a mennyiben e czél érdekében szükséges. Hogy pedig a zárlat ezen tul ne terjedhessen: a zár alá vett tárgyak értékét a jegyzőkönyvben ki kell tüntetni (5. bek.). Mihelyt a jegyzőkönyvben kitüntetett érték eléri a kár valószinü összegét, melynek biztositására a zárlat irányul: a lefoglalást

abban kell hagyni. A zárlat körét azért korlátozza a törvény csupán az ingóságokra, mert czélja csak a könnyen elrejthető és elidegenithető dolgok megőrzését biztositani s e biztositás egyáltalán nem ad zálogjogot. Az ingóságok közül sem tartoznak azonban a bünügyi zárlat körébe a bünjelek s általában a 169. §. értelmében lefoglalandó tárgyak. Ezek lefoglalása ugyanis nem a kár biztositása, hanem a bünvádi eljárás sikere érdekében történik s ezért az ily tárgyak rendszerint csak a bünvádi eljárás befejezése után adhatók vissza tulajdonosuknak (488. §.), mig a bűnügyi zárlat feloldásának egészen más okok folytán van helye (lásd alább, 8. jegyz.). A bünjelek stb. lefoglalása tehát nem tartozik a 492. §., hanem a XII. fej. rendelkezései alá.

Zárlat elrendelése.

4. *A zárlat elrendelésének alapja* rendszerint a sértett kérelme, vagy a kir. ügyészségnek, illetőleg a nyomozást teljesitő rendőri hatóságnak a bírósághoz intézett megkeresése; de hivatalból is elrendelheti azt a biróság (2. bek.). A bíróságnak adott e jog ellentétben levőnek látszik azzal az alapelvvel, hogy a bünvádi eljárás csak akkor terjed ki a magánjogi igényre, ha a sértett annak érvényesitése végett a büntetőbírósághoz fordul (5. §.). Ez ellentét azonban csak látszólagos, mert a zárlat elrendelésének is mindenkor feltétele az, hogy a sértett magánjogi igényét bejelentette, sőt kára valószinü összegét is meghatározta. Ha e mellett még a zárlat elrendelését is kérte: ugy az e kérelem alapján foganatositandó; ha azonban a sértett ez iránt nem terjesztett is elő kérelmet, a mi esetleg a törvényekben való járatlanságának lehet folyománya: a biróság nem lép tul az 5. §. alapelvén, ha a bejelentett, de veszélyben forgó kár biztositására hivatalból rendeli el a zárlatot, a melynek további fentartása, illetőleg biztositási végrehajtássá való átváltoztatása különben is a sértett féltől függ (8. jegyz.). E szerint nem csak nem ellenkezik az 5. §. alapelvével, hanem méltányos is, hogy az elrejtés és elidegenités veszélyének kitett ingóságok a sértett érdekében hivatalból zár alá vétessenek és igy megőrzésük biztositva legyen.

Az sem ellenkezik a zárlat természetével, hogy az a *bizt. végrehajtással együtt* rendeltessék el. A bizt. végrehajtás ugyanis csak zálogjogot biztosit, — a zárlat pedig a terhelt ingóságainak a sértett magánjogi igényének kijátszását czélzó elidegenitését és elrejtését akadályozza meg; tehát azok mindegyike más módon biz-

tositja a sértett magánjogi igényének érvényesitését. (Bpesti T. 2780/902. — GDt. IX. 928.)

A zárlat elrendelése előtt nem kell a terheltet meghallgatni, mert a terhelt előzetes meghallgatása által csak fokoztatnék az a veszély, amelynek elháritása végett a zárlat elrendeltetik. (U. o. — L. a. 493. §. ut. bek.-ét és 5. jzetét).

5. *A zárlat elrendelésére* rendszerint csak a biróság van jogositva, kivételesen azonban megteheti azt a nyomozást teljesitő rendőri hatóság is (2. és 4. bek.). A nyomozó rendőrség szabályként azért van kizárva e jog gyakorlatából, mert nem feladata magánjogi igények megállapitásával foglalkozni s mert a könnyelmüen s a tévesen elrendelt zárlat is aránytalan és nem érdemelt kárt okozhat. Minthogy azonban a zárlat csak ideiglenes intézkedés, amelynek zálogjogi hatálya nincs s minthogy sok esetben a halasztás veszélylyel jár: a törvény kivételesen mégis megengedi, hogy azt a rendőri hatóság is elrendelje. Ily kivételnek akkor van helye, ha vagy a sértett kimutatja, vagy hivatalból megszerzett adatok vannak arra nézve, hogy a terhelt intézkedéseket tesz vagyonának elrejtésére vagy elidegenitésére. E tények rendszerint oly könnyen megállapithatók és oly biztosan mutatnak a terhelt rosszhiszemüségére, hogy fennforgásuk esetében a rendőri hatóság is kellő alapot nyer a zárlat elrendeléséhez. Ha a bünügyi zárlatot a rendőri hatóság rendelte el: ez ellen a vizsgálóbirónál, a vizsgálóbiró rendelkezése ellen pedig a vádtanácsnál lehet orvoslást keresni (M. i. 714. és 716. l.).

E kivételes esetektől eltekintve, a zárlatot „rendszerint a vizsgálóbiró rendeli el.“ A törvény e rendelkezése nem zárja ki azt, hogy esetleg a vádtanács is elrendelhesse a zárlatot. Erre különösen akkor nyilik alkalom, mikor a vizsgálatot a 110. §-hoz képest a jbiróság teljesiti. Ez esetben ugyanis a *IV. sz. döntvény* szerint e vádtanács rendeli el a vizsgálatot s a jbiróság azt csak ennek alapján teljesitheti. A következetesség tehát itt azt hozza magával, hogy a bünügyi zárlatot is a vádtanács rendelje el.[1])

Zárlat foganatositása.

6. *A zárlat foganatositása tekintetében* két szabály emelkedik ki. Egyik az, hogy az elrendelt zárlatot azonnal foganatositani kell (3. bek.); a másik pedig az, hogy a foganatositást ugyanaz a ható-

[1]) Egy eset alkalmából ugyanezt a Bpesti T. is kijelentette (GDt. IX. 928.).

ság eszközli, vagy legalább eszközölheti, a mely a zárlatot elrendelte. A foganatositás módját illetőleg a 492. §. 5. bek. és a 6. bekezdésben hivatkozott §-ok az irányadók. Ezekből a következő tételek folynak:

a) a terhelthez intézett vagy tőle származó levelek, táviratok és egyéb küldemények zár alá vétele, a mennyiben bizonyos értéket képviselnek, szintén megtörténhetik és pedig az illető postahivatalhoz vagy szállitó-intézethez czimzett irott határozattal, vagy ugyanott jegyzőkönyv felvétele mellett, továbbá táviró vagy távbeszélő utján, az alakszerü határozat utólagos megküldése mellett (178. §.)

b) a zárlat rendszerint annak, aki ellen elrendelve van, vagy megbizottjának jelenlétében foganatositandó; ezek távollétében, illetőleg hiányában pedig a terheltnek teljes koru családtagjai vagy szomszédjai közül képviselő rendelendő, a ki mindazokat a jogokat gyakorolhatja, a melyek az általa képviselt egyént megilletik; ezenkivül két birósági tanunak is jelen kell lenni (181. §.);

c) a határozat foganatositása előtt annak, a ki ellen a zárlat elrendelve van, esetleg megbizottjának vagy kirendelt képviselőjének kihirdetendő s kivánatukra nekik, a zár alá vett tárgyak jegyzékének másolatával együtt három nap alatt kézbesitendő (182. §.).

d) a zár alá vett tárgyak a jegyzőkönyvben tüzetesen leirva felsorolandók (183. §. 1. bek.), értékük pedig ugyanott mindig kitüntetendő s e czélból a zárlat foganatositásánál szükség esetén egy vagy több becsüs is alkalmazandó (492. §. 5. bek.);

e) az illető tárgyak, a mennyire minőségük engedi, külön boritékba vagy megfelelő tartóba teendők s hivatalos pecséttel, esetleg a jelenlevő fél pecsétjével is lezárandók, — minek megtörténte után azokat az eljáró hatóság, illetőleg közege rendszerint magával viszi, vagy megőrzésükről másként intézkedik (183. §.);

f) a postán stb. lefoglalt tárgyakat csak a vizsgálóbiró vagy helyette a biróságnak vagy a kir. ügyészségnek az a tagja veheti át, a kit a vizsgálóbiró vagy az eljáró biróság ez iránt megkeresett; mely esetben az átvételről jegyzőkönyv veendő fel s a zár alá vételről az érdekeltek, a mennyiben az eljárás czélja megengedi, nyomban értesitendők (185. §.);

g) a romlás veszélyének kitett, vagy csak költség mellett fentartható tárgyak szükség esetén azonnal eladhatók, de áruknak letétbe helyezéséről az érdekeltek haladék nélkül értesitendők (187. §. 2. bek.).[1])

Zárlat hatálya és megszünése.

7. *A büntigyi zárlat hatálya* csak az, hogy a terheltnek zár alá vett ingó dolgai, nehogy elidegenittessenek vagy elrejtessenek, ideiglenesen őrizet alá helyeztetnek; ellenben zálogjogi hatálya a zárlatnak nincs (7. bek.).

[1]) A 187. §. többi rendelkezései zárlat esetében nem alkalmazhatók, mert itt további eljáráshoz nem szükséges tárgyakról és ezek visszaadásáról nincs szó.

A zár alá vett dolgok ideiglenes őrizete legfeljebb harmincz napig tarthat, mert ettől kezdve a biztositási végrehajtásnak kell azt felváltania; ha pedig ez be nem következik annálfogva, mert a magánfél elrendelését nem kérte; ezzel a zárlat hatálya önként véget ér.

8. *A zárlat megszüntetendő: a)* ha elrendelésének oka megszünt; *b)* ha a magánfél a zárlat elrendelésétől számitott harmincz nap alatt biztositási végrehajtást nem kért (8. bek.). Mindkét esetben hivatalból kell a zárlatot feloldani, de természetesen a terhelt is kérheti azt, ha az egyik vagy másik ok fenforog. Az első ok alapján akkor kell feloldani a zárlatot, ha a később kideritett körülmények a veszély valószinüségét kizárják, ha a terhelt ellen a további eljárást jogerejüleg megszüntették, vagy a vádlottat jogerős itélettel felmentették, ha sértett magánjogi igényéről lemondott stb. Az alapját vesztett zárlatot a perszak állásához képest illetékes bíróság (járásbíróság, vizsgálóbiró, vádtanács vagy itélőbíróság) oldja fel s ez esetben a tárgyakat, amennyiben azokra más valaki igényt nem jelentett be, a zárt szenvedőnek visszaadja. (M. i. 716. l.).

c) Biztositási végrehajtás.

493. §.

Amennyiben a 492. §. első bekezdésében meghatározott feltételek fennforognak, vagy veszély fennfogása van igazolva: a magánfélnek az eljárás alatt bármikor előterjesztett kérelmére a vádirat benyujtásáig a vizsgálóbiró, a vádirat benyujtásától a főtárgyalás megtartásáig a vádtanács, az eljárásnak későbbi szakában pedig az itélőbiróság a terheltnek mind ingó, mind ingatlan vagyonára biztositási végrehajtást rendelhet el.

A kérelem szóval vagy irásban terjeszthető elő. A kivánt kártérités határozott összegben kell megjelölni és összegét valószinüvé tenni.

A kártérités összegét a vizsgálóbiró, illetőleg a biróság szabad belátása szerint állapitja meg.

A biztositási végrehajtás foganatositása végett a végrehajtási eljárásról szóló törvény szerint illetékes polgári biróságot, illetőleg telekkönyvi hatóságot kell megkeresni. Ha a büntető biróság az eljárást jogerős határozattal megszünteti vagy a vádlottat jogerősen felmenti: a foganatositott biztositási végrehajtás feloldását hivatalból köteles elrendelni és foganatosittatni.

Egyebekben a biztositási végrehajtási kérvényre, valamint a biztositási végrehajtás elrendelésére, foganatositására, hatályára, feloldására, a foganatositás ellen használható perorvoslatokra, az el nem tartható ingóságok elárverezésére és az igényperre nézve a végrehajtási eljárásról szóló törvény rendelkezései megfelelően alkalmazandók.

1. A biztositási végrehajtás tekintetében is ugyanazok a kérdések igényelnek megoldást, amelyek a bünügyi zárlatra nézve az előző §-nál már kifejtettek. A következőkben tehát a fennebbi sorrendet tartjuk meg, mindegyik pontnál kitüntetve a különbséget, mely a magánjogi igény biztositásának e két neme közt fennforog.[1])

Biztositási végrehajtás föltételei.

2. A biztositási végrehajtás *elrendelésének feltételei* általában ugyanazok lévén, amelyek alapján a bünügyi zárlat is elrendelhető: e tekintetben a jelen §. első sorban egyszerüen csak utal a 492. §. első bekezdésére. A törvény eredeti tervezete ezzel be is érte; az ig. biz. azonban e pontot a következő szavakkal egészitette ki: „vagy veszély fennforgása van igazolva". Ez első pillanatra feleslegesnek látszik, mert a 492. §. 1. bek. szerint is csak akkor rendelhető el a zárlat, ha alaposan kell attól tartani, hogy a terhelt vagyonának elidegenitése vagy elrejtése által, a kártérités iránti igény érvényesitését meghiusitja, — vagy más szavakkal, ha a kártérítési igény veszélyeztetve s a veszély fennforgása valószinüsitve van.

E két rendelkezés közötti különbséget az ig. biz. jelentése azzal a kijelentéssel világositja fel, hogy a biztositási végrehajtás veszély fennforgása esetében akkor is elrendelhető, ha az ez iránt előterjesztett kérelem bünügyből származik (61. l.). Ez nyilván azt jelenti, hogy mig a zárlatnál, melynek tárgyai csak ingóságok lehetnek, a veszély csupán azzal igazolható, hogy e tárgyak elidegenitésétől vagy elrejtésétől kell tartani, a mi a bünügy keretén

[1]) A zárlattól és bizt. végrehajtástól egyaránt különbözik a *büntetőper telekkönyvi följegyzése*. A 492. és 493. §. erről nem intézkednek; a birói gyakorlat szerint azonban ez is eszköze lehet a magánjogi igény biztositásának, mert a Bp. nem tartalmaz oly tiltó rendelkezést, amely a telekkönyvi rendtartásnak e tekintetben fönálló szabályát (152. §.) kizárná. (Bpesti T. 5857/902. — 6913/902. — G. Dt. IX. 932.); — mihezképest elrendeltetett a büntetőper tkvi följegyzése, midőn hamis magánokirat alapján a tkvi hatóság az élethossziglani haszonélvezeti jog törlésének bekebelezését rendelte el s ez okirathamisitás miatt bünvádi per tétetett folyamatba (G. Dt. XI. 779.). A büntetőper telekkönyvi följegyzéséről l. Szegő Hugó és Mérai Frigyes értekezéseit. (Bt. XLVIII. 1., 18., 78.)

rendszerint kivül esik: addig a biztositási végrehajtásnál, már csak az ingatlanokra való tekintettel is, tágabb alapra kellett fektetni a veszély igazolását. A 493. §. e szavai tehát „vagy veszély fennforgása van igazolva" — arra jogositják fel a biróságot, hogy nem csak a vagyon elidegenitése vagy elrejtése folytán előálló, hanem bármily más veszély esetében is elrendelhesse a biztositási végrehajtást.

A veszélynek azonban olyannak kell lennie, amely a kártéritési igény érvényesitésének meghiusitását vonhatja maga után; mihez képest egy eset alkalmából nem rendeltetett el a végrehajtási törv. 224. §-a alapján kért bizt. végrehajtás, midőn a sértett csak azt igazolta, hogy terhelt a föltétlenül marasztaló elsőbirói itélet daczára se tette le birói kézbe a károsszeget s az iránt más módon se biztositotta sértettet (Bpesti T. 7742/902. G. Dt. IX. 931.).

Biztositási végrehajtás tárgyai.

3. A biztositási végrehajtás csak *határozott összeg erejéig* rendelhető el, ennek biztositása czéljából azonban a terheltnek *mind ingó, mind ingatlan vagyonára kiterjedhet.*[1]) Az a különbség, hogy itt a „valószinü kár" kimutatása helyett a kár határozott összegének megállapitása szükséges, önként folyik abból, hogy a biztositási végrehajtásnak zálogjogi hatálya van. E hatálylyal ugyanis csak határozott összegre vonatkozólag lehet biztositást kieszközölni. A kár összegét első sorban a sértett határozza meg; nehogy azonban tulzott felbecsülés alapján a valóban okozott kárt meghaladó érték kerüljön birói zálog alá: a 493. §. megengedi, hogy a büntető bíróság az összeget a fennforgó körülmények mérlegelésével megállapithassa (3. bek.). Hogy az ekként meghatározott összeg erejéig, nem csak az ingó, hanem az ingatlan vagyonra is elrendelhető a biztositási végrehajtás: ez önként folyik nem csak abból, hogy a polgári biztositási végrehajtás mindkét irányban kieszközölhető, hanem abból is, hogy nem volna indokolt az ex delicto követelést más követelésekkel szemben megröviditeni (M. i. 715. l.).

Biztositási végrehajtás elrendelése.

4. A biztositási végrehajtás csak a *magánfél kérelmére* rendelhető el. E kérelmet a magánfél az eljárás bármelyik szakában

[1]) Ingó és ingatlan vagyonra együtt csak bizt. végrehajtás kérhető. (G. Dt. IX. 929.)

előterjesztheti (1. bek.) és pedig szóval vagy irásban (2. bek.) A magánfélnek első sorban azt kell kimutatnia, hogy a biztositási végrehajtásnak a 493. §. 1. bek. értelmében helye van; továbbá határozott összegben meg kell jelölnie s ez összeg erejéig valószinüvé kell tennie a kivánt kártérités t. Amennyiben a biztositási végrehajtás elrendelését már megelőzte a bünügyi zárlat foganatositása: ez esetben a biztositási végrehajtás iránti kérelmet, ha a sértett a zár alá vételt fenn akarja tartani, harmincz nap alatt kell előterjeszteni (492. §. 8. bek.). E határidőn tul is sikerrel lehet kérni a biztositási végrehajtást, de ez esetben megtörténhetik, hogy a terhelt időközben elidegeniti vagy elrejti ingóságait, melyek a harmincz nap letelte után neki visszaadattak.

Kérdés: elrendelhető-e a bizt. végrehajtás annak javára, akinek magánjogi igénye tárgyában polgári per folyik vagy a polg. bíróság már itélt (5. §. 3. bek.). Ez esetben ugyanis nem a büntetőbiróság állapitja meg a magánjogi igényt és igy a sértett magánfélnek nem is tekinthető. A *Bpesti T.* mindazonáltal kimondta, hogy e körülmény nem foszthatja meg sértetteket ama joguktól, hogy a bünper eredménye alapján megujitandó polgári per sikerét, illetőleg magánjogi igényüknek ez uton leendő érvényesitését már a bünper során is biztositthassák (5857/902. — 6913/902. — G. Dt. IX. 932. §.[1])

A dolog természetéből következik, hogy a bünügy befejezése után már nem rendelhető el a bizt. végrehajtás (C. 179/902. — G. Dt. IX. 930.).

5. A biztositási végrehajtás *elrendelésére mindenkor csak a bíróság van jogositva.* Minthogy pedig a fél bármikor, az eljárás bármelyik szakában kérheti a végrehajtást; a 493. §. azt is meghatározta, hogy e különböző perszakok szerint melyik biróság van jogositva elrendelésére. Igy különösen: *a*) a vádirat benyujtásáig a vizsgálóbiró; *b*) ettől kezdve a főtárgyalás megtartásáig a vádtanács; *c*) az eljárás későbbi szakában az itélő biróság gyakorolja e jogot. A vádirat benyujtását a nyomozás vagy a vizsgálat előzi meg. Habár tehát a nyomozást a rendőri hatóság teljesiti: a biztositási végrehajtás iránti kérelmet ez esetben is a vizsgálóbiróhoz kell intézni, aki a vele közölt nyomozási iratok alapján határoz. Ha azonban a vádtanács rendelkezése folytán vizsgálat folyik

[1]) E biztositás azonban csak a büntetőper tlkvi följegyzéséből állott és igy ebből nem lehet levonni azt a következtetést, hogy az 5. §. 3. bek. esetén is helye van a 493. §. alapján elrendelendő bizt. végrehajtásnak.

s ezt a jbiró teljesiti: akkor a vádirat benyujtása előtt is nem a vizsgálóbiró, hanem a vádtanács rendeli el a bizt. végrehajtást (l. 492. §. 4. j.). A vádirat benyujtásától a főtárgyalás megtartásáig különböző helyen lehet az ügy; nevezetesen: a vizsgálóbirónál, ha a vádiratot hozzá kell benyujtani, a vádtanács elnökénél, ha a vádirat benyujtását csak nyomozás előzte meg (254. §.), a vádtanácsnál, midőn az ügy kifogások folytán hozzá kerül, a törvényszéknél, ha kifogások nem adattak be, vagy ha közvetlen idézés volt inditványozva és a főtárgyalás elnökénél, a tárgyalás előkészitésének szakában. E birák, illetőleg biróságok bármelyikénél legyen az ügy a vádirat beadása után: a főtárgyalás megtartása előtt mindig a vádtanács van hivatva a biztositási végrehajtás elrendelésére. A kérelmet tehát ehhez kell intézni. Az eljárás későbbi szakában az itélő bíróság határoz e kérdésben, tehát esetleg a felebbezési bíróság, ha az ügy ennél van s ha a végrehajtás szüksége ekkor merül fel. A biztositási végrehajtás elrendelésére hivatott bíróság, amennyiben a jelen §. eltérő rendelkezést nem tartalmaz: a biztositási végrehajtási kérvényre és a végrehajtás elrendelésére nézve a végrehajtásról szóló törvény szabályait köteles alkalmazni (493. §. ut. bek.). Minthogy pedig e törvény (1881:LX.) 229. §-a szerint a bizt. végrehajtási kérvény az ellenfél meghallgatása nélkül intéztetik el: a büntető bíróság is a terhelt meghallgatása nélkül határoz e kérdésben (Bpesti T. 2780/902. — G. Dt. IX. 928.).

Biztositási végrehajtás foganatositása.

6. A biztositási *végrehajtás foganatositása* teljesen eltér a zárlat foganatositásától. Amig ugyanis az utóbbit maga az elrendelő hatóság foganatositja: addig a biztositási végrehajtás foganatositása iránt mindig a végrehajtási törvény szerint illetékes polgári bíróság, nevezetesen: ingókra nézve a járásbíróság, ingatlanokra nézve a telekkönyvi hatóság keresendő meg. E polgári bíróság a 493. §. világos kijelentése szerint minden tekintetben a végrehajtásról szóló törvény, vagyis az 1881. évi LX. t.-cz. s az ezt módositó és kiegészitő vhajtási novella (1908:XLI. t.-cz.) rendelkezéseit (különösen: IV. czim) köteles alkalmazni. Igy különösen e törvény rendelkezései irányadók: a biztositási végrehajtás elrendelésénél (ami azonban még a büntető bíróság feladata); továbbá a végrehajtás foganatositása és a foganatositás hatálya tekintetében, a biztositandó összegnek készpénzben vagy óvadékképes értékpapi-

rokban való letételére nézve, a biztosítási végrehajtás feloldására, illetőleg a zálogjog kitörlésére, az el nem tartható vagy csak nagy költséggel fenntartható ingóságok elárverezésére, valamint az igényperekre vonatkozólag. A végrehajtás foganatosítása körül felmerült jogsérelmek orvoslása is a végrehajtási törvényben engedett eszközökkel kisérlendő meg, mig a biztosítási végrehajtást elrendelő végzés ellen, minthogy azt a büntető bíróság hozza: a Bp. szerint használható perorvoslattal, vagyis felfolyamodással lehet orvoslást keresni.

Biztosítási végrehajtás hatálya és föloldása.

7. A biztosítási végrehajtás *hatálya* az, amit ennek a végrehajtásról szóló törvény tulajdonit. A végrehajtatónak tehát a követelt összeg erejéig zálogjoga van a lefoglalt ingóságokra, illetőleg azokra az ingatlanokra, amelyekre a biztosítási végrehajtás fel van jegyezve. E zálogjogi hatály pedig mindaddig tart, amig a végrehajtás feloldva nincs.

8. A biztosítási végrehajtás *feloldása* vagy az érdekeltek kérelmére következik be, vagy hivatalból eszközlendő. Ha a magánfél lemond igényének ily módon való biztosításáról: a polgári bírósághoz intézett egyszerü kérvénynyel kieszközölheti a végrehajtás feloldását. Ha azonban a feloldás ekként nem történik meg: ez esetben a büntető bíróság, mely a végrehajtást elrendelte, van hivatva a feloldás elrendelésére is, mihelyt ez a törvény szerint eszközlendő. Igy különösen, ha a terhelt ellen, kinek vagyona végrehajtásilag lefoglalva van, jogerősen megszüntetik a további eljárást, vagy ha őt jogerejüleg felmentik: ezzel egyidejüleg a biztosítási végrehajtás feloldását is hivatalból köteles elrendelni a büntető biró. A feloldás foganatosítása végett pedig szintén hivatalból keresi meg azt a polgári bíróságot, amely a végrehajtást foganatositotta (4. bek.).

Biztosítási végrehajtás esetén perorvoslatok.

9. A bizt. *végrehajtás elrendelése* iránti végzés ellen a Bp. szerinti, — a foganatosítás során hozott végzések ellen pedig a végrehajtási eljárásról szóló törvény szerinti perorvoslatnak van helye (Dtár III. 81.).

XXVIII. FEJEZET.

Végrehajtás.

Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr.

1. Bevezetés.

I. A büntető bíróságnak minden határozata, névszerint az itélet, a büntető parancs és a végzés, végrehajtást igényel. Még a felmentő itéletben s a további eljárást megszüntető végzésben is vannak oly rendelkezések, igy pld. lefoglalt dolog visszaadása, amelyeket végre kell hajtani; a büntetést megállapitó itéletek végrehajtása pedig részletes, külön e czélra megállapitott szabályok szerint történik, amelyek ahhoz képest változnak, amint ezt az illető büntetés végrehajtása megköveteli.

Minden büntető határozat végrehajtása tekintetében két általános kérdés merül fel. Egyik az, hogy mikor kezdhető meg a végrehajtás, a másik, hogy mely hatóság eszközölje azt.

A *végrehajtás megkezdésének időpontját a* 494. §. 1—4. bek. és az 506. §., az utóbbi kizárólag a szabadságvesztés büntetésekre nézve, határozzák meg. Ezek szerint a büntető itélet szabályként csak jogerőre emelkedése után hajtható végre, kivételesen azonban a jogerőre nem emelkedett itélettel kiszabott szabadságvesztés büntetést is végre lehet hajtani, ha az elitélt ezt maga kivánja (506. §. 2. bek.). A büntető parancs végrehajtható, ha a terhelt vagy hozzátartozója kellő időben sem a pénzbüntetést le nem fizeti, illetőleg erre halasztást nem kér, sem az ügynek tárgyalásra való kitüzését nem kivánja. A végzés pedig rendszerint haladék nélkül végrehajtandó, kivéve, ha ezt a törvény egyenesen kizárja (494. §. 3. bekezdés).

A *végrehajtás foganatositására* részint a *bíróság*, részint a *kir. ügyészség* van hivatva. Amennyiben a büntető bíróság hatá-

rozatának foganatosítása csak nyilatkozatból vagy kijelentésből áll, mint pl. a kihirdetés, feddés, szabadlábra helyezés, vagy valamely tárgy kiszolgáltatása: ez mindenkor a bíróság hatásköréhez tartozik. Ezekről a jelen fejezet nem is szól, hanem a B. p. más helyein (157., 158., 329., 418., 425., 440. és 541. §§.) találunk megfelelő rendelkezéseket. Más szempont alá esik a büntetések végrehajtása s ezzel kapcsolatban a bünügyi költség behajtása, amelyre nézve két ellentétes felfogással találkozunk.

A franczia és ezzel rokon törvényhozások az államügyészségre bizzák a büntetések végrehajtását, ami az első franczia köztársaságban nagy alkotmányos garantiának tartott hatalom megosztás elvének volt kifolyása; ellenben a német közönséges jogelv, melyet az ausztriai törvények is átvettek, az volt, hogy a büntető bíróság maga hajtatja végre itéleteit. Ettől azonban a német birodalmi B. p. eltért, mert az államügyészségre ruházta a büntető itéletek végrehajtását (483. §.) e szabály alól csak a schöffenbíróságok itéleteit véve ki.

Nálunk már az 1871. évi XXXIII. t.-cz. 17. §-a a kir. ügyész hatáskörébe utalta a büntetések végrehajtását s e nyomon haladva, a jelen törvény szabályként szintén kimondotta, hogy a végrehajtás foganatosítása a büntetésre s az államkincstárból előlegezett költségekre a kir. ügyészséget illeti (494. §. 5. bek.) E szabály alól csak a járásbíróság itéletei vannak kivéve, amelyeknek végrehajtását, a kir. ügyészség ellenőrzése mellett, maga a járásbíróság eszközli (559. §.). A kir. ügyészség által végrehajtandó büntető itéletek tekintetében csak annyiban gyakorol befolyást a bíróság, hogy az itélet értelme iránt támadt kétségek tárgyában, továbbá az előzetes letartóztatásnak, illetőleg a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámitása, viszont a szándékosan okozott betegség tartamának a büntetésbe be nem számitása s több büntetésnek össz-, illetőleg együttes büntetésbe foglalása iránt mindig a bíróság határoz (505., 516. és 518. §§.).

A magánfél részére megitélt kártérités vérehajtása nem tartozik a büntető bíróság és a kir. ügyészség feladatai közé. Ennek az illetékes bíróságnál való kieszközlése a magánfél dolga.

II. *Az egyes büntetések* végrehajtására vonatkozó szabályokat részint az anyagi büntetőtörvények és az ezeket kiegészitő rendeletek, részint a Bp., nevezetesen a jelen fejezet határozmányai tartalmazzák.

A btk. rendelkezései e tekintetben a következők:

a) a halálbüntetés zárt helyen kötél által hajtatik végre (21. §.);

b) a fegyház és börtön végrehajtása országos fegyintézetekben, illetőleg kerületi és törvényszéki börtönökben, az ir-rendszer elvei szerint, történik, — mihez képest: kezdete a magánelzárás, a mely legfeljebb egy évig tarthat, folytatása a nappali közös munka éjjeli elkülönitéssel, befejezése jó magaviseletüeknél a közvetitő intézetben való elhelyezés, melyet a büntetés háromnegyed részének kitöltése után a feltételes szabadonbocsátás követ (28—34., 36—38., 44—51. §§.);

c) az államfogház, mint custodia honesta, országos fogházban, megfelelő enyhe bánásmód mellett hajtatik végre (35. §.);

d) a fogház végrehajtása rendszerint a törvényszéki és járásbirósági fogházakban s a magánelzárás mellőzésével történik (39—41. §.), — kivételesen azonban életkoruk 20-ik évét meg nem haladott egyénekre nézve magánelzárás vagy javitó-intézetben való elhelyezés által helyettesittetik (42—43. §§.);[1])

e) a pénzbüntetés végrehajtásának alapelve az, hogy a mennyiben azt nem lehet behajtani: helyette az itéletben meghatározott szabadságvesztés büntetést kell az elitéltnek kitöltenie (53. §.). Ugyanez áll a kihágás miatt kiszabott pénzbüntetésre is (ktk. 22. §.). Az elzárás, mint a kihágás büntetése, a mennyiben a körülmények megengedik, magánzárkában hajtandó végre, — olyan helyeken pedig, a hol javitó-intézetek vannak: az életkoruk 20-ik évét meg nem haladott egyének a három napnál hosszabb időre terjedő elzárást ez intézetben állitják ki (18. és 19. §§.).[2])

A halál, fegyház, államfogház, börtön, fogház és pénzbüntetések végrehajtásának részletes szabályait az 1880. évi 2106. sz. a. kibocsátott I. m. rendelethez 1—7 ·/. a. csatolt utasitások s a Bp. életbeléptetése alkalmából kiadott rendeletek tartalmazzák.

Az anyagi büntető törvények s az ezeket kiegészitő rendeletek nem érintik a büntetések végrehajtására vonatkozó ama kérdéseket, amelyek szorosan a *bünvádi eljárás keretébe tartoznak*. Ezekről a jelen fejezet 496—520. §-ai rendelkeznek. Igy különösen:

a) A *halálbüntetést* illetőleg mindenekelőtt szabályozást igényel a kegyelmezés kérdése, melyre vonatkozólag az eljárást a 496—500. §-ok és az 501. §. 1. bek. szabályozzák. Ezután következnek a halálbüntetés kihirdetésére,

[1]) A Btk. ez utóbbi rendelkezése csak az 1909. év végéig marad hatályban. Az 1910. év január 1-től kezdve a Büntetőnovellának a fiatalkoruakra vonatkozó 15—35. §-ai lépnek életbe. Ezek szerint a 18. évüket tul nem haladott fiatalkoruak büntetései: *a)* dorgálás; *b)* próbára bocsátás; *c)* javitó nevelés; *d)* fogház, illetőleg államfogház (17. §.). A fogház legkisebb tartama 15 nap, maximuma rendszerint 5 év, 15. évét tulhaladott fiatalkorura nézve azonban halállal v. életfogytiglani fegyházzal büntetendő cselekményeknél 10 év, — az államfogház leghosszabb tartama 2 év (26. §.). A fogházbüntetés fiatalkoruak részére fölállitott külön fogházban hajtandó végre (27. §.).

A javitó nevelés a 21. év betöltéséig tarthat s e czélra állami és az igazságügyminiszter által arra alkalmasnak talált más intézetek szolgálnak (24. §.).

[2]) Ez utóbbi rendelkezés is csak 1909. végéig marad hatályban.

[3]) L. az 592. §. után.

végrehajtásának idejére és módjára, a jegyzőkönyv felvételére s a holttest eltakaritására vonatkozó rendelkezések (501—503. §§.).

b) A *szabadságvesztés-büntetések végrehajtása* azzal veszi kezdetét, hogy a biróság a jogerősen elitéltet a kir. ügyészségnek adja át (504. §.). A biróság határozza meg a büntetés kezdetének időpontját is, egyszersmind pedig dönt abban a kérdésben, hogy az előzetes letartóztatás, illetőleg vizsgálati fogság által a büntetésből mennyi veendő kitöltöttnek (505. §.). A kir. ügyészség a neki átadott elitélten rendszerint azonnal végrehajtja a büntetést (506. §.); bizonyos esetekben azonban el kell halasztani a jogerőssé vált büntetés végrehajtását is (507. §.), mig más esetekben elhalasztható az (508—511. §§.), sőt kivételesen a már megkezdett szabadságvesztés-büntetés félbeszakitása is megtörténhetik (513. §.). A büntetés elhalasztására jogositott hatóság csekélyebb esetekben azt is megengedheti, hogy az elitélt büntetését nem az első fokon itélt biróság székhelyén, hanem más fogházban, illetőleg börtönben töltse ki (512. §.). E rendelkezéseken kivül a szabadságvesztésbüntetés végrehajtásával kapcsolatban még a kegyelmi kérvények elintézéséről (514. §.), az idézésre meg nem jelent elitélt elővezetéséről, illetőleg elfogatásáról (515. §.) s a büntetési idő alatt kórházban töltött időnek a büntetésbe be- vagy be nem számitásáról (516. §.) intézkedik a jelen fejezet. E mellett külön rendelkezik a jogerős itéletekkel megállapitott több szabadságvesztésbüntetés végrehajtásáról (517. és 518. §§.).

c) A *pénzbüntetés* végrehajtását illetőleg csak azt a kijelentést teszi az 519. §.: hogy az erre vonatkozó szabályokat az igazságügyminiszter rendelettel állapitja meg.

d) A *magánjogi igény tekintetében* az 520. §. a büntetőbiróság itéletének a magánjogi igény s a magánváddal járó költség megállapitására vonatkozó hatályát határozza meg, valamint kijelöli a végrehajtás elrendelésére hivatott biróságot.

2. A büntető határozatok végrehajthatóságának feltételei.

494. §. 1—4. bek.

Büntető itélet, illetőleg büntető itéletnek egyes intézkedése csak jogerőre emelkedése után hajtható végre.

Az az itélet, mely ellen perorvoslat egyáltalában nem, vagy csak a jogegység érdekében (441. §.) használható, meghozásával, más itélet pedig akkor emelkedik jogerőre: midőn a jogositottak elmulasztották, illetőleg visszavonták a használható perorvoslatot, vagy azt a biróság visszautasitotta vagy elutasitotta.

A végzés végrehajthatósága a 380. §., a büntető parancsé pedig az 535. §. szerint itélendő meg.

A végrehajthatóságot a határozat kiadványain az elsőfoku biróság elnöke, illetőleg vezetője bizonyitja.

1. A *büntető itélet*, az 506. §. 2. bek. kivételével, csak jogerőre emelkedése után lévén végrehajtható: e szabály alkalmaz-

hatása végett mindenekelőtt meg kell határozni, hogy mikor válik valamely itélet jogerőssé. Erre a választ a jelen §. 2. bekezdése adja meg.

2. Az itélet *két esetben emelkedik jogerőre*, — ugyanis: *a)* ha ellene perorvoslat egyáltalában nem használható, vagy csak a jogegység érdekében van megengedve; *b)* ha a jogositottak a használható perorvoslatot elmulasztották, illetőleg visszavonták, vagy ha azt a bíróság visszautasitotta vagy elutasitotta. Az előbbi esetben „meghozásával", az utóbbiban a perorvoslat használatára nyitva álló idő eredménytelen elteltével, illetőleg a használt perorvoslat visszavonásával, továbbá a bíróság ama végzésének meghozásával emelkedik jogerőre az itélet, amelylyel a használt perorvoslat jogerősen el- vagy visszautasitotta. Minthogy a perorvoslat elmulasztása csak a bejelentésre nyitva álló határidő lejárta után bizonyos, mert addig azt a lemondás vagy visszavonás daczára még mindig be lehet jelenteni (394. §. 4. bek., 430., 548. §§.), e szerint az alsóbbfoku birróságok itéletei, amelyek ellen még perorvoslat használható, az ennek bejelentésére kitüzött határidő lejárta után, vagy ha a perorvoslat jókor be volt jelentve, de a bejelentési határidő letelte után vissza leti vonva, a visszavonás időpontjában válnak jogerősekké és igy végrehajthatókká.[1]) Nem használható perorvoslat a kir. Curia itéletei és az alsófoku bíróságoknak rendes perorvoslattal meg nem támadható itéletei ellen (556. §. 2. bek.). Ezek tehát keltjük időpontjával emelkednek jog-

[1]) Kérdés merült föl aziránt, hogy midőn vádlottat a kir. Tábla főtárgyalásán közvédő képviseli s ez a Tábla itéletében megnyugszik: jogerőssé válik-e ez itélet — a nélkül, hogy ez a jelen nem volt vádlott előtt is kihirdettetett. A megoldás attól függ, hogy képviseltnek tekintendő-e az a vádlott, akit a közvédő képvisel; mert ha igen: akkor a 431. §-hoz képest a Tábla itélete, ha ellene a főügyész se használt perorvoslatot, kihirdetésekor jogerőre emelkedik. A Curia *VI. sz. döntvénye* szerint azonban a vádlott csak akkor tekinthető képviseltnek a kir. Tábla főtárgyalásán, ha az általa választott védő (különvédő) volt jelen, mert csak ez esetben lehet a védő által bejelentett perorvoslat folytán az iratokat közvetlen a kir. Curiához fölterjeszteni (BHT. 116.), — mig ellenkező esetben, tehát akkor is, ha a közvédő volt jelen, a 425. §. szerinti eljárás követendő: le kell küldeni az itéletet kihirdetés végett a törvényszékhez, hol a vádlott szintén jelenthet be perorvoslatot v. esetleg megnyugodhatik. Ebből egyszersmind az is következik, hogy mikor a közvédő nem jelentett be perorvoslatot, az itéletet ekkor is le kell küldeni kihirdetés végett s vádlott ekkor is jelenthet be perorvoslatot, — vagyis: a közvédő által képviselt s távollevő vádlott ügyében hozott II. foku itélet sohase válhatik jogerőssé a kir. Táblán való kihirdetés alkalmával. E helytelen álláspontot tüzetesen cáfolják *Edvi Illés Károly* és *Tóth Gerő* (Jogállam 1908. évf.). E kérdéssel függ össze *a 88. sz. döntvény is*, amelynek törvénybe ütköző és sok esetben magára a vádlottra nézve is sérelmes következményeit meggyőzően kifejti *Tóth Gerő* (Jogt. Közl. 1909. 2—4. sz.).

erőre.[1]) Perorvoslat alatt ez esetekben a felebbezés és a semmiségi panasz értendő. A jogegység érdekében használható perorvoslat, amely nincs határidőhöz kötve s amelynek nincs felfüggesztő hatálya (441. §.), itt figyelembe nem jöhet. Ha tehát valamely büntető itélet ellen helye van is e rendkivüli perorvoslatnak, a felebbezés és semmiségi panasz használhatása azonban már ki van zárva: az ilyen itélet ugy tekintendő, mint amely ellen perorvoslat egyáltalában nem használható s amely e szerint meghozatalakor jogerőre is emelkedik.

3. A jogerősség *az itélet egyes részeire* is beállhat s igy ezekre nézve a végrehajtás feltétele szintén fenforog. A 494. §. 1. bek. tehát megengedi, hogy a büntető itélet egyes intézkedései, amennyiben jogerőre emelkednek, külön végrehajtassanak. A határt, ameddig e téren el lehet menni, a kivihetőség és czélszerüség szerint maga a biróság jelöli meg. Igy pl. ha több vádlott közül egyikre vagy másikra nézve az itélet nincs perorvoslattal megtámadva: az ilyen itélet részleges végrehajtása semmi nehézségbe sem ütközik. Ha azonban az itéletnek jogerős és perorvoslattal megtámadott részei ugyanarra a vádlottra vonatkoznak: ekkor a részleges végrehajtás nem mindig kivihető. Igy pl., ha valaki szabadságvesztésre s mellékbüntetés gyanánt az országból való kiutasitásra (btk. 64. §.) itéltetik s ha ez esetben az itéletnek a kiutasitásra vonatkozó része már az első fokon jogerőre emelkedik: ezt külön nem lehet végrehajtani annálfogva mert az elitéltnek előbb a szabadságvesztésbüntetést kell kitöltenie. Viszont vannak esetek, amelyekben a részleges végrehajtás, ha lehetséges volna is, nem ajánlatos. Igy pl., ha több egynemü büntetés volt kimondva, melyeknek külön végrehajtása a költséget szaporitaná, vagy ha összbüntetés kiszabásának valószinüsége forog fenn stb. (M. i. 718. l.).

[1]) A Curia csak akkor hoz itéletet a fölülvizsgálat végett hozzá fölterjesztett ügyben, ha az alsófoku itélet érdemében határoz (437. §. 3. bek.); ellenkező esetben, midőn t. i. az alaptalan sem. panaszt elutasitja v. a nem érvényesithető semmiségi panaszt visszautasitja: végzéssel határoz. Ez azonban mit se változtat azon, hogy az itélet a Curia határozatának meghozatalakor válik jogerőssé. Ennek jelentősége különösen akkor tünik ki, ha vádlott a Curia határozatának hozatalakor vizsgálati fogságban volt. Ekkor ugyanis a C. határozatának kelte és kihirdetése közti idő ahhoz képest lesz a vizsg. fogság kiegészitő részének v. a jogerős büntetés megkezdésének tekintendő: amint a határozat keltekor v. kihirdetésekor válik jogerőssé. A C. következetesen az az előbbi álláspontot juttatja érvényre s ehhez képest törvénysértőnek mondta ki az elsőbiróságnak azt a határozatát, amellyel a vizsg. fogságban levő vádlottra elsőfokulag kiszabott fegyház kezdőpontjául nem a Curia végzésének keltét, hanem a végzés kihirdetésének napját állapitotta meg, ami vádlottra nézve 14 napi különbözetet jelentett (BHT. 132.).

4. A *végzés* ellen, amennyiben a törvény ki nem zárja, egy, esetleg két foku felfolyamodásnak van helye (378. §. 1. és 2. bek.); a felfolyamodásnak azonban csak azokban az esetekben van felfüggesztő hatálya, amelyekben ezt a törvény kifejezetten kimondja, vagy a biróság kivételesen elrendeli (380. §. 1. és 2. bek.). E rendelkezések alapján állapitandó meg a végzés végrehajthatóságának időpontja. Minthogy a végzés végrehajthatósága, az ellene benyujtott felfolyamodás daczára, csak kivételesen, a 380. §-ban meghatározott esetekben van felfüggesztve: ennélfogva a végzéssel megállapitott teendők foganatositása a végzés meghozatala után rendszerint azonnal teljesithető, — vagyis: *a végzés meghozásának időpontjában rendszerint végrehajthatóvá is lesz.* A kivételeket e szabály alól bizonyos végzésekre nézve a törvény, más végzésekre nézve esetről-esetre a biróság állapitja meg. Igy pl. a biróságnak ama végzése ellen benyujtott felfolyamodásnak, amelylyel a kiszabott pénzbüntetésnek szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatását utólagosan, az itélet meghozása után állapitja meg: az 505. §. nyilt kijelentése szerint felfüggesztő hatálya van. E végzés tehát csak jogerőre emelkedése után (2. jegyz.) hajtható végre. De oly rendelkezés is van a törvényben, amely az általános szabályt még megerősiti annak kimondásával, hogy bizonyos végzés ellen egyik vagy másik irányban közbevetett felfolyamodás nem akadályozza meg a végzés egyéb intézkedéseinek végrehajtását. Igy pl. a 270. §. szerint a terhelt, vád alá helyezése esetében is (266. §.), felfolyamodással élhet letartóztatása tárgyában, de ez a felfolyamodás nem akasztja meg a végzés végrehajtását, vagyis a főtárgyalás kitüzését.

5. A *büntető parancs*, természeténél fogva, mind az itélettől, mind a végzéstől különbözik. Nem itélet az, mert tárgyalás nélkül szab ki büntetést a terheltre, de nem is végzés, mert érdemlegesen dönti el az ügyet. Ehhez képest végrehajthatósága is saját lényegéből itélendő meg. A büntető parancsban kiszabott pénzbüntetést tizenöt nap alatt kell a terheltnek lefizetni; ha azonban ezt önkényt meg nem teszi: e mulasztása nem a büntető parancs végrehajthatóságát, hanem azt vonja maga után, hogy a járásbiróság az ügyet tárgyalásra tüzi ki. A tárgyalást az emlitett határidő lejárta előtt is kérheti a terhelt vagy hozzátartozója, ami szintén megakasztja a végrehajtást. A büntető parancs tehát akkor lesz végrehajthatóvá, ha a terhelt a pénzbüntetés lefizetésének megkezdésével annak önkényt aláveti magát, vagy ha a kitüzött tárgyalásra igazolatlanul meg nem jelent. Utóbbi esetben a büntető biró-

ság tárgyalás nélkül kimondja, hogy a büntető parancs végrehajtható (535. §.).

6. A *végrehajthatóságot*, ha feltétele beállott, a *büntető bíróság minden határozatára reá kell vezetni.* A társas bíróság (vádtanács, törvényszék, esküdtbíróság) határozatainak kiadványán az elnök, a járásbíróság határozatait illetőleg e bíróság vezetője bizonyítja a végrehajthatóságot. Minthogy a végrehajtás mindig az elsőfokon történik: a végrehajthatóság bizonyitása is ide tartozik (4. bek.). Midőn a végrehajtást nem a bíróság, hanem a kir. ügyészség eszközli, vagy a magánfél kéri: a határozatnak a végrehajthatóság záradékával ellátott kiadványát a kir. ügyészségnek s a magánfélnek is kézbesiteni kell; ha pedig a határozat a végrehajthatóság beállta előtt van kiadva: arra a jogerőre emelkedés záradékát utólag, az érdekelt fél kérelmére kell reávezetni (7. bek.).

Oly esetben, midőn az itélet vagy más birói határozat nem tartalmaz hivatalból végrehajtandó rendelkezéseket: a végrehajthatóságot csak az érdekelt fél kérelmére kell a határozatra vezetni. (Szegedi T. 737/902. — GDt. IX. 933.).

3. A végrehajtásra hivatott hatóság.

494. §. 5—8. bek.

A végrehajtás foganatositása a büntetésre és az 1890: XLIII. t.-cz intézkedéseinek korlátai közt az államkincstárból előlegezett költségekre nézve is a kir. ügyészséget illeti.

Egyéb megitélt költség és megitélt magánjogi igény tekintetében a végrehajtásnak csak az érdekelt egyén kérelme alapján van helye.

E czélból a határozatnak a jogerőre emelkedés záradékával ellátott kiadványa a kir. ügyészségnek és annak is kézbesitendő, a kinek részére kártérités vagy más igény van megállapitva. A mennyiben a határozat a végrehajthatóság beállta előtt van kiadva, a jogerőre emelkedés záradékát az érdekelt egyén kérelmére utólag kell rávezetni.

A büntetések foganatositásának részleteiről rendelet intézkedik.

495. §.

Ha valamely bünvádi határozat értelmezéséhez, különösen a megállapitott büntetés számitásához kétség fér: ama bíróság határozata kérendő ki, melynek itélete a kétségre okot adott.

1. A büntető bíróság határozatainak végrehajtása a bíróság és a kir. ügyészség között oszlik meg. Ezek hivatalból eszközlik a hatáskörükbe eső végrehajtást. A magánfél részére megitélt kártérités vagy más igény végrehajtását is a bíróság eszközli, de csak az illető fél kérelmére.

2. *A büntetések végrehajtása* s az államkincstárból előlegezett *bünügyi költségek behajtása* (a járásbirósági ügyek kivételével) a kir. ügyészség hatásköréhez tartozik (494. §. 5. bek.). A büntető határozatok egyéb részeit az elsőfoku bíróság hajtja végre. Ezekről fennebb (Bev. II.) már szólottunk. Ezuttal tehát csak a 494. és 495. §-ok keretébe eső rendelkezések kifejtésére szoritkozunk.

3. A kir. ügyészség *a büntetéseket* a végrehajthatóság záradékával ellátott itéletek alapján hajtja végre. A bíróság tehát a jogerőre emelkedés záradékával ellátott itéletet a kir. ügyészségnek kiadja (494. §. 7. bek.); ha pedig a szabadságvesztés-büntetést megállapitó itélet valamely vádlott ellen már jogerőre emelkedése előtt végrehajtható (506. §. 2. bek.): erre utólagosan kell reávezetni a jogerősség záradékát. Az egyes büntetések végrehajtásának lényegét a büntető törvénykönyv határozza meg, foganatositásuk részleteiről rendelet intézkedik (Bev. II.). A büntetések végrehajtásáról szóló rendeletek szorosan az anyagi büntető törvényekhez csatlakozván; e szempontból részletes ismertetésünk itt mellőzhető.[1])

4. Habár a büntetések végrehajtása a kir. ügyészséget illeti, *a végrehajtás alatt felmerült vitás kérdések* tárgyában mégis az illető elsőfoku bíróság határoz. Igy különösen, ha a megállapitott szabadságbüntetés számitásához kétség fér, mint pld. abban az esetben, ha az itéletből nem tünik ki elég világosan a büntetés kezdőpontja vagy időtartama; ekkor a kir. ügyészség nem magyarázhatja tetszése szerint az itéletet, hanem a bírósághoz kell fordulnia, hogy a kétség tárgyában döntsön (495. §.). Az előzetes letartóztatásnak vagy vizsgálati fogságnak beszámitása vagy be nem számitása, s mily tartamban leendő beszámitása tárgyában is, a mennyiben erről az itélet nem intézkedik, utólagosan a bíróság határoz (505. §.): valamint a bíróság dönt abban a kérdésben is, hogy mennyiben számitandó be a büntetésbe az annak végrehajtása alatt kórházban töltött idő (516. §.). A Bp. e rendelkezéseinek czélja az, hogy a kir. ügyészség a büntetés tartamának

[1]) E rendeletek és végrehajtási utasitások teljes szövegét l. a Grill-féle törvénygyüjteménynek „Az anyagi büntető törvényeket" magábanfoglaló kötetében (V. kiad. 22—90. l.).

meghatározása tekintetében önkényesen el ne járhasson, s ez által megszüntessenek azok az aggodalmak, a melyek a büntetéseknek a kir. ügyészség által eszközölt végrehajtásával szemben több oldalról felmerültek (M. i. 719. l.).

Az itt kiemelt eseteken kivül a büntetés végrehajtására vonatkozóan fölmerült bármily más kérdés tárgyában a kir. ügyészség határoz, mert a 494. §. 5. bek. szerint a büntetés végrehajtásának foganatositása a kir. ügyészséget illeti. E szerint az ügyészség hatásköréhez tartozik annak eldöntése is, hogy valamely büntetés végrehajthatóságát nem zárja-e ki az elévülés, minthogy a Bp. e kérdés eldöntését se bizta valamely kivételes rendelkezéssel a bíróságra (C. 5870/907. — GDt. XIV. 339.).

5. Az *államkincstárból előlegezett bünügyi költségek* behajtására a kir. ügyészség „az 1890. évi XLIII. t.-cz. intézkedéseinek korlátai közt“ van hivatva. E t.-cz. idevágó rendelkezései a következők:

a) bünügyi költség alatt nem csak a bünvádi vagy fegyelmi eljárásnak, hanem a büntetések végrehajtásának költségei is értendők (1. §.);

b) a biróság határoz a felett, hogy a bünügyi költségeket ki, vagy kik, és minő arányban tartoznak megtéríteni — de ha a biróság a beszerzett vagyoni bizonyitványból azt látja, hogy a bünügyi költségek behajtása által a kötelezettnek vagy hozzátartozóinak életfentartása veszélyeztetve volna: a bünügyi költséget egyelőre behajthatatlannak nyilvánitja (4. §.);

c) a biróság, ha a bünügyi költséget behajthatatlannak nem nyilvánitotta, a jogerős határozatot a fizetésre kötelezettnek vagyoni bizonyitványával s a költségjegyzékkel együtt rövid uton átszolgáltatja a kir. ügyészségnek, mely azután egyénenkint különálló tartozási kimutatást készit, s abba ugy a jogerejü határozattal megállapitott, mint az első biróság határozata után felmerült vagy megállapithatóvá lett költségek összegét feljegyzi (5. §.);

d) az ugynevezett rabtartási költséget a letartóztatási hely felügyelője, a törvényszéki fogházaknál tehát a kir. ügyészség, a letartóztatás megszüntével, illetőleg félévenként utólag számitja fel s az esedékessé vált költségekre vonatkozó kimutatásokat minden év január, április, julius és október hónapokban közli az illetékes pénzügyigazgatósággal (6. §.);

e) a halálbüntetés végrehajtásának költségeiről azok szabályszerü megállapitása után szintén a kir. ügyész késziti el a tartozási kimutatást s küldi meg a pénzügyi igazgatósághoz (7. §.).

A bünügyi költségek a közadó módjára hajtandók be (9. §.), mire nézve az 1890. évi XLIII. t.-cz. további rendelkezései (10—20. §§.) s az 1883. évi XLIV. t.-cz. az irányadók.

6. Az államkincstárból előlegezett bünügyi költségeken kivül egyéb költséget is megitél a biróság. Ilyenek különösen *a magánvád képviseletével és a védelemmel járó költségek*. Ezek,

valamint a megitélt *magánjogi igény* végrehajtása csak az érdekelt egyén kérelme alapján történik meg. (494. §. 6. bek.)[1]) Hogy az illető e kérelmet előterjeszthesse: a jogerőre emelkedés záradékával ellátott határozatot neki is kézbesiteni kell (7. bek.). E határozat a végrehajtható közokirat hatályával bir s ennek alapján a végrehajtást a polgári biróság rendeli el (520. §.).

4. A halálbüntetés végrehajtása és az ezt megelőző eljárás.

a) A kegyelmezés iránti eljárás.

496. §.

Halálbüntetés csak akkor foganatositható, ha a király az elitéltnek nem adott kegyelmet.

497. §.

Ha az esküdtbiróság birói tanácsa halálbüntetést állapitott meg, az itélet kihirdetése után az elnök kérdést intéz az elitélthez az iránt, hogy kiván-e kegyelemért folyamodni. Az elitélt válasza jegyzőkönyvbe veendő.

Közvetlenül ezután az esküdtbiróság birói tanácsa a kir. ügyészség képviselőjének nem nyilvános ülésben való meghallgatása után indokolt véleményt nyilvánit arra nézve, hogy a halálra itéltet a kegyelemre méltónak tartja-e és hogy igenlő esetben a halálbüntetés helyett mily büntetésnek megállapitását javasolja.

498. §.

A 497. §. esetében az eljárt tanács elnöke felszólitja a védőt, aki a főtárgyaláson közbenjárt, hogy a halálra itélt érdekében három nap alatt kegyelmi folyamodványt nyujtson be.

Az ügynek összes iratai a kegyelmi kérvénynyel, ha ilyen benyujtva van, akkor is felterjesztendők a kir. Curiához, ha a halálbüntetést megállapitó itélet ellen semmiségi panasz nincs használva.

[1]) Az államkincstár által nem előlegezett költség lehet a Btk. 277. s a Bp. 574. §-a alapján hirlapilag közzététetni rendelt sajtóközlemény kinyomatásának dija. A kérdés itt az, hogy ki köteles azt megtériteni, ha a magánvádló azt előlegezte. Egy esetben a magánvádló kifizette a hirlapi közzététel költségeit az illető lapnak s ezután e költség erejéig kielégitési végrehajtást kért a vádlott ellen; a *bpesti T.* azonban e kérelmet elutasitotta, mert: az itéletnek hirlapi közzététele a Btk. 277. §-a értelmében büntetés jellegével bir, — a büntetés foganatositása s a végrehajtással fölmerült költség behajtása pedig a Bp. 494. §-a szerint a kir. ügyészség hatáskörébe tartozik (Dtár III. 111.). E megoldáshoz szó fér. L. *Illés:* Btk. magyarázata III. kiadás, II. kötet, 467. lap (Btk. 277. §.) 7. jegyzet).

499. §.

Minden halálbüntetést kimondó jogerős ítélet tárgyában a kir. Curia is tartozik a 497. §. második bekezdése szerint véleményt adni.

E véleményt a kir. Curiának az ügyben eljáró büntető tanácsa zárt ülésben állapitja meg, és pedig semmiségi panasz esetében ennek elvetése alkalmával, egyébként pedig külön ülésben.

A véleményadást mindkét esetben nem nyilvános ülés előzi meg, melyben az előadónak az ügy állásához mért előterjesztése után, a koronaügyész a kegyelmi kérvény iránt nyilatkozik.

A kir. Curia elnöke a véleményt, a nem nyilvános és a zárt ülésről felvett jegyzőkönyvvel, s az összes iratokkal együtt, az igazságügyi miniszterhez teszi át.

500. §.

A királyhoz az igazságügyi miniszter intézi a felterjesztést. Ennek megtételénél nincs kötve a biróságok véleményéhez.

1. A halálbüntetés megszoritására irányuló törekvés csaknem mindenütt maga után vonta azt az intézkedést, hogy a halálbüntetést kimondó jogerős itélet jóváhagyás, illetőleg megkegyelmezés végett az államfőhöz terjesztendő fel. Hazánk régi gyakorlata szerint a halálbüntetést kimondó itéleteket hivatalból nem terjesztették a király elé; az 1862. évi junius 12-én 9424. sz. a. kelt királyi leirat azonban elrendelte, hogy a kir. Curia kebelében kegyelmi tanács alakitandó, melynek feladata, hogy midőn a legfelsőbb biróság halálbüntetést mondott ki, véleményt adjon az iránt, hogy vannak-e okok a megkegyelmezésre, s hogy mely büntetés volna a halálbüntetés helyett alkalmazandó. E rendelet azzal a későbbi módositással, hogy a felterjesztést az igazságügyminiszter közvetiti, a mai napig hatályban maradt. Elvileg ugyanez álláspontot foglalta el a Bp. is, midőn szabályul kimondotta, hogy *a halálbüntetés csak akkor foganatositható, ha a király az elitéltnek nem adott kegyelmet (496. §.)*. Ebből kifolyólag a halálbüntetést kimondó jogerős itéletet mindenkor hivatalból kell a királyhoz felterjeszteni. Hogy minő előzmények után és mely hatóságok közvetitésével történjék ez meg: erről a 497—500. §§. intézkednek.

2. Halálbüntetés a btk. 128. és 278. §-ai szerint csak felségsértés és gyilkosság miatt lévén kiszabható, minthogy e büntettek az esküdtbiróság hatáskörébe vannak utalva (Él. t. 15. §.): ennélfogva halálbüntetést kimondó itéletet az első fokon csak az es-

küdtbíróság hozhat. E bíróság itéletei ellen pedig felebbezésnek helye nem lévén (381. §.), hanem csak semmiségi panasz engedtetvén meg a kir. Curiához (426. §.): ebből kifolyólag az esküdtbíróságnak halált kimondó itéletével még csak a kir. Curia foglalkozhatik. E két bíróság van tehát hivatva arra, hogy halálbüntetés kimondása esetében a megkegyelmezés tárgyában nyilatkozzék.

3. *Az esküdtbíróságnál* e bíróság birói tanácsa mondja ki, az esküdtek verdiktje alapján, a halálbüntetést. Ez itélet is, mint az esküdtbíróság minden más itélete, már az első fokon jogerőre emelkedhetik, ha t. i. az ellen sem a vádló, sem a vádlott, illetőleg a védő semmiségi panaszszal nem élt. Ellenkező esetben az esküdtbíróság itélete, tehát a halálbüntetés kimondása is csak a kir. Curián válhatik jogerőssé. A kegyelmezés iránti eljárásra azonban e különbségnek nincs befolyása. Mert akár jelentettek be semmiségi panaszt az esküdtbíróság itélete ellen, akár nem: ez mit sem változtat azon, hogy a halálbüntetést kimondó itélet kihirdetése után az elnöknek *kérdést kell intéznie az elitélthez az iránt, hogy kíván-e kegyelemért folyamodni,* s hogy az elitéltnek e kérdésre adott válasza jegyzőkönyvbe veendő (497. §. 1. bek.). A különbség csak az, hogy midőn semmiségi panasz is van bejelentve: az iratok ennek folytán terjesztetnek föl a kir. Curiához, mig ellenkező esetben hivatalból folyik a további eljárás.

4. Az elitélt nyilatkozatának jegyzőkönyvbe vétele után az elsőfoku bíróság még két irányban tesz intézkedést a megkegyelmezés tárgyában. Első intézkedése az, hogy az esküdtbíróság birói tanácsa közvetlenül az elitélt meghallgatása után, *nem nyilvános ülést tart,* s ezen a kir. ügyészségnek a tárgyaláson részt vett képviselőjét a kegyelmezés iránt meghallgatja, azután pedig indokolt véleményt nyilvánit arra nézve, hogy a halálra itélt méltó-e a kegyelemre, s ha igen: mily büntetés volna a halálbüntetés helyett alkalmazandó (497. §. 2. bek.). Ez czélszerü ujitás az eddigi eljárással szemben, mely szerint halálbüntetés esetében az ügygyel és az elitélttel legtüzetesebben foglalkozó elsőfoku bíróság sohasem nyilatkozhatott a megkegyelmezés tárgyában, hanem e tekintetben a kir. Curián alakitott kegyelmi tanácsnak volt fentartva a véleményadás.

5. Az elsőfokon teendő másik intézkedés az, hogy az eljárt tanács elnöke *felszólitja a halálra itélt védőjét, hogy ennek érdekében három nap alatt kegyelmi kérvényt nyujtson be.* (498. §., 1.

bek.) A miniszteri javaslat ehhez még hozzátette, hogy amennyiben a védő a kérvényt e határidő alatt nem nyujtja be: mulasztása az ügyvédi kamarának tudomására hozandó és a folyamodvány elkészitésével más ügyvéd bizandó meg, a ki azt öt nap alatt tartozik benyujtani; az ig. biz. azonban e rendelkezést kihagyta: mert a védőt, a ki alaposan remélheti, hogy a kimondott halálbüntetés a bejelentett semmiségi panasz következtében helybenhagyva nem lesz, kegyelmi folyamodvány benyujtására kényszeriteni nem lehet, más ügyvéd megbizása pedig, a mellett, hogy a védő mellőzését jelenti, az ügy elintézésének késleltetésével járna. (Jelentés 62. l.) Ebből kitünik, hogy a védőnek főleg akkor mulhatatlan kötelessége a kegyelmi kérvényt benyujtani, mikor az itélet ellen perorvoslattal nem élt. E kötelesség elmulasztása annyival inkább sulyos beszámitás alá esik, mert a védőnek a kir. Curián már nem nyilik alkalma azt helyrehozni.

6. Mihelyt a jelzett intézkedések megtörténtek: *az ügy összes iratai haladéktalanul felterjesztendők a kir. Curiához.* Az elitélt s a védő részéről benyujtott kegyelmi kérvény szintén az iratokhoz lévén csatolandó: ezekkel együtt jut el a legfelső birósághoz. A felterjesztés, miként már emlitve volt, hivatalból is megtörténik, ha semmiségi panasz bejelentve nem volt; ellenkező esetben a semmiségi panasz folytán terjesztik fel az iratokat. (498. §. 2. bek.)

7. *A kir. Curia eljárása* a hozzá felterjesztett ügyben ahhoz képest különbözik, a mint az semmiségi panasz folytán, vagy a nélkül került hozzá. Ha semmiségi panasz volt bejelentve: a kir. Curia első sorban ennek alapján foglalkozik az ügygyel, s csak akkor tér át a megkegyelmezés kérdésére, mikor a semmiségi panasz elvetésével a halálbüntetést helybenhagyta. Ennek megtörténte után ugyanaz a büntető tanács nem nyilvános ülést tart, melyen az előadó az ügy állásához mért előterjesztést tesz, mire a tanács meghallgatja a koronaügyészt a kegyelmi kérvény iránt és zárt ülésben megállapitja saját véleményét. Ha pedig az ügy semmiségi panasz nélkül került a kir. Curiához: ekkor az eljárás a kegyelmi kérvény tárgyában tartandó nem nyilvános üléssel kezdődik, melyet azután a zárt ülés követ. E két ülés lefolyása s tárgya ez esetben is ugyanaz, a mi semmiségi panasz esetében. A kir. Curia véleményét, a nem nyilvános és a zárt ülésről felvett jegyzőkönyvekkel s az összes iratokkal, a kir. Curia elnöke terjeszti fel az igazságügyi miniszterhez (499. §. ut. bek.), a ki az

ügyet, saját véleménye kiséretében a királyhoz terjeszti fel. (500. §.)

b) A halálbüntetést megerősitő itélet és királyi elhatározás kihirdetése s az ezt követő eljárás.

501. §.

Az elsőfoku biróság a kegyelmi kérvényre vonatkozó királyi elhatározást és ha a kir. Curia a semmiségi panaszt elvetette, előbb az e tárgyban hozott határozatot az elitéltnek és a kir. ügyészségnek nem nyilvános ülésben hirdeti ki.

A kihirdetésre a védő is meghivandó, de elmaradása nem akadályozza a kihirdetést.

A halálbüntetés a kihirdetést követő nap reggelén hajtandó végre.

A kihirdetés után az elitélt mellé vallásának lelkésze rendelendő.

Az elitéltet, a hivataluknál fogva erre kötelezetteken kivül, csak hozzátartozói, védője és azok látogathatják meg, kikkel maga kiván találkozni.

502. §.

Elmebetegnek, vagy teherben levő nőnek felgyógyulásuk előtt sem a felső biróság ama határozata nem hirdethető ki, melynek következtében az ellenök megállapitott halálbüntetés jogerőssé vált, sem a kegyelmi folyamodvány eredménytelenségéről nem értesithetők, sem rajtok a halálbüntetés nem hajtható végre.

503. §.

A halálbüntetés zárt helyen hajtandó végre.

A végrehajtásnál jelen kell lenni az eljárást vezető kir. ügyésznek vagy helyettesének, a törvényszék részéről kiküldött birónak és jegyzőkönyvvezetőnek, a helybeli közigazgatási hatóság egyik főbb tisztviselőjének, a fogházfelügyelőnek, a lelkésznek és a halál megállapitása végett alkalmazott két orvosnak.

Az elitéltnek rokonai és védője a végrehajtás helyére bocsátandók. A kir. ügyész a helyi viszonyokhoz képest a jelenlétet más férfiaknak is megengedheti.

Ha több halálbüntetés hajtandó végre, intézkedni kell, hogy az az elitélt, a kire a sor később kerül, se az előbbi kivégzésnél jelen ne legyen, se az előbb kivégzettet ne lássa.

A végrehajtásról a kiküldött biró és a jegyzőkönyvvezető veszi fel a jegyzőkönyvet. Ebben leirandó a végrehajtás egész lefolyása és különösen kiteendő a kivégzés megkezdésének, valamint a halál bekövetkezésének az orvosok által megállapitott időpontja.

A jegyzőkönyvet a törvényszék részéről kiküldött biró és jegyzőkönyvvezető, továbbá a kir. ügyész, illetőleg helyettese, a közigazgatási tisztviselő és az orvosok irják alá.

A kivégzettnek holttteste egyszerü és feltünést nem okozó eltemetés végett a rokonoknak átadható.

1. A kegyelmezési eljárás bevégzése, illetőleg a kir. Curiának a semmiségi panasz folytán szükségessé vált rendelkezése után az ügy ismét visszakerül az elsőfoku birósághoz. Ha az elitélt kegyelmet nyert s halálbüntetés helyett szabadságvesztés büntetésre itéltetik: az elsőfoku biróság, a megkegyelmezésre vonatkozó királyi elhatározás közlése mellett, szokott módon kihirdeti előtte a jogerős itéletet, s azt végrehajtás végett az elitélttel együtt átadja a kir. ügyészségnek. Ha azonban a király nem ad kegyelmet, hanem szabad folyást enged az igazságszolgáltatásnak: ekkor külön szabályok szerint történik a kir. elhatározás kihirdetése, valamint külön szabályozást igényel az elitéltnek előkészitése a halálra s a halálbüntetés végrehajtása. Az utóbbit a kivégzésről szóló jegyzőkönyv felvételére s a holttest eltakaritására vonatkozó rendelkezések követik.

2. Az egész eljárás megkezdése egyelőre halasztást szenved az által, *ha az elitélt elmebeteg, vagy ha az elitélt nő teherben van* (502. §.). Elmebetegség esetében a büntetés elveszti czélját, a halálbüntetésnek terhes nőn való végrehajtása pedig, a mellett, hogy az anya büntetése az ártatlan méhmagzatra is kiterjedne, egyszersmind embertelenség volna. Ez esetekben tehát a halálbüntetés végrehajtása, és igy a kegyelmi folyamodványt elutasitó legfelsőbb elhatározás kihirdetése is függőben marad mindaddig, mig az elitélt egészségét vissza nem nyeri. Az itélet után bekövetkezett elmezavar, bármily hosszu ideig tart, csak a halálbüntetés kihirdetését és végrehajtását akadályozza meg, de nem enyészteti azt el, mert nincs felsorolva amaz okok között, a melyek a btk. 117. §-a szerint a büntetés végrehajtását kizárják. Ily esetben a halálra itélt mint beteg fegyencz marad felügyelet alatt, a mig meg nem gyógyul, vagy mig a kimondott halálbüntetés hatálya elévülés folytán vagy más módon meg nem szünik. (M. i. 721. l.).

3. A mennyiben a halálbüntetés végrehajtását akadályozó

valamely ok (496. és 502. §§.) fenn nem forog: az elsőfoku bíróság elnöke, a kir. ügyészséggel egyetértőleg, megteszi *a szükséges előintézkedéseket az itélet végrehajtása és kihirdetése iránt.* Minthogy ugyanis a halálbüntetés a kihirdetést követő nap reggelén hajtandó végre (501. §. 3. bek.), s e szerint a kihirdetés és a végrehajtás közé legfeljebb egy nap idő eshetik, a melyet sem a netalán közbeeső ünnepnap, sem a halálbüntetés végrehajtására szükséges intézkedések és készületek miatt meghosszabbitani nem szabad: e körülményeket a bíróságnak az itélet kihirdetése előtt már figyelembe kell vennie. Gondoskodnia kell tehát, hogy a szükséges intézkedések akkor már megtéve legyenek s a kivégzésnek a kihirdetést követő reggelen mi sem álljon utjában.[1])

4. Mihelyt a szükséges intézkedések megtörténtek: az elsőfoku bíróság a kegyelmi kérvényre vonatkozó királyi elhatározást s a kir. Curiának a semmiségi panasz tárgyában hozott határozatát azonnal *kihirdeti.* A kihirdetés nem nyilvános ülésen, csupán az elitéltnek, esetleg a védőjének s a kir. ügyésznek a jelenlétében történik. A védőt is meg kell hivni a kihirdetésre, de elmaradása ezt nem akadályozza meg (501. §. 1. és 2. bek.). A kihirdetésnek oly időben kell megtörténni, hogy a halálbüntetés az azt követő reggelen végrehajtható legyen. (3. bek.)[2])

5. A kihirdetéstől a halálbüntetés végrehajtásáig fennhagyott idő alatt *az elitélt előkészitendő a halálra.* Az utóbbi czélból vallása lelkészét kell az elitélt mellé rendelni. Hogy pedig ez idő alatt maga az elitélt is előkészülhessen a halálra s megkiméltessék az idegenek látogatásával járó nyugtalanságtól: őt, a hivataluknál fogva erre kötelezetteken kivül csak hozzátartozói, védője s azok látogathatják meg, kikkel maga kiván találkozni (501. §. 4. és 5. bek.).[3])

[1]) Az előkészitő intézkedések részleteit az 1900. évi 6757. sz. Igmr. határozza meg. (Ig. K. 1900. évf. 11. sz.) E szerint: *a)* a törvényszék elnöke bizalmasan közli a végrehajtandó itéletet a kir. ügyészséggel s gondoskodik arról, hogy az kihirdetéséig hivatalos titok maradjon, a kir. ügyész pedig arra ügyel, hogy azt az elitélt meg ne tudja; továbbá megvizsgáltatja a börtönorvossal az elitéltet, hogy nincs-e oly törvényes akadály (Bp. 502. §.), mely az itélet végrehajtását akadályozza, ezután pedig gondoskodik arról, hogy a hóhér, kellő segédletével mielőbb rendelkezésére álljon (1. §.); *b)* az itélet csak akkor hirdethető ki, ha a hóhér már rendelkezésre áll; a határnap pedig olykép tüzendő ki, hogy arra vasár- v. ünnepnap ne következzék (2. §. 1. bek.).

[2]) Ezzel összhangzásban áll az 1900. évi r. 2. §-a, mely szerint: a halálos itélet a reggeli órákban az 501. §-ban meghatározott módon hirdetendő ki; a kihirdetés után a bíróság átadja az elitéltet a kir. ügyészségnek s a végrehajtáshoz egy birót és jegyzőkönyvvezetőt rendel ki; a végrehajtás helyét és óráját a kir. ügyész határozza meg s az elitélttel is közli (2. §. 2—4. bek.).

[3]) Lényegileg ugyanezt rendeli a hivatk. rend. 3. §-a.

6. Hogy a halálbüntetés *zárt helyen hajtandó végre* (503. §. 1. bek.): ezt már a btk. 21. §-a is kimondotta. A zárt helyen való végrehajtás azonban nem a nyilvánosság kizárását, hanem csak a nagy közönség távoltartását jelenti. Bizonyos személyeknek már a halálbüntetés szabályszerü végrehajtásának bizonyitása végett is jelen kell lenniök, mig mások a közönség köréből jelen lehetnek a czélból, hogy az elitélt kivégzése ez uton is köztudomásra hozassék. Kötelesek jelen lenni a végrehajtásnál: a kir. ügyész vagy helyettese, a törvényszék kiküldött birája és jegyzőkönyvvezetője, a közigazgatási hatóság egyik főtisztviselője, a fogházfelügyelő, a lelkész és két orvos; jelen lehetnek: *a)* az elitélt rokonai és védője, kiknek joguk van a végrehajtás helyére menni; *b)* a közönség köréből azok a férfiak, a kiknek a kir. ügyészség a jelenlétet megengedi (503. §. 2. és 3. bek.).[1])

7. *Több halálbüntetés végrehajtása* esetében a gyakorlat eddig az volt, hogy az elitéltek együtt voltak a kivégzés helyén, a hol a később kivégzettek tanui voltak a korábbi kivégzettek halálának. Minthogy ez kétségkivül sulyosbitotta az illetőnek helyzetét: az itéletben meghatározták azt a sorrendet is, a melyben a halálbüntetés az elitélteken végrehajtassék s e sorban utolsónak hagyták azt, a kinek bünössége legnagyobb volt. E szokástól a jelen törvény eltér, mert a halál, mint legsulyosabb büntetés, minden szigoritás vagy kinzás alkalmazását kizárja. Ehhez képest rendeli, hogy több halálbüntetés végrehajtása esetében intézkedni kell az iránt, hogy az az elitélt, a kire a sor később kerül, se az előbbi kivégzésnél jelen ne legyen, se az előbb kivégzettet ne lássa. (503. §. 4. bek. Min. rend. 4. §. ut. bek.)

8. A végrehajtás előtt, mely kötél által történik (btk. 21. §.), a kivégzésre rendelt helyen, tanuk jelenlétében fölolvasandó az elitéltnek a halálbüntetést kimondó jogerős itélet rendelkező része, esetleg a kir. Curiának a sem. panaszt elutasitó határozata és a kegyelem kérdésében hozott királyi elhatározás (Végrh. rend. 5. §. 1. bek.). Ezt nyomban követi a végrehajtás, mely után a kivégzettnek holtteste amaz időponttól kezdve, midőn a jelenlevő orvos a

[1]) A végrehajtási rendelet e tekintetben a következőket rendeli: a kir. ügyész a megjelenésre kötelezetteket vevény mellett kézbesitendő iratban hivja meg; gondoskodik arról, hogy a szükséges őrszemélyzet s az esetleg szükséges rendőri v. katonai segédlet rendelkezésre álljon; az elitélt rokonain és védőjén kivül a helyi viszonyokhoz képest a jelenlétet más férfiaknak is megengedheti, — de csak oly számban, hogy a kivégzés helyén tolongás v. rendzavarás ne támadjon (4. §. 3—5. bek.).

halál kétségtelen bekövetkezését megállapitotta, még 30 perczig marad a bitófán (5. §. 1. bek.).

9. A végrehajtásról *jegyzőkönyvet* vesznek fel. Ennek tartalmaznia kell: *a)* a végrehajtás egész lefolyását; *b)* a kivégzés megkezdésének, valamint a halál bekövetkezésének az orvosok által megállapitott időpontját. A jegyzőkönyvet a törvényszék kiküldött birája és a jegyzőkönyvvezető veszik fel, aláirják pedig ugyanezek, továbbá a kir. ügyész, a közigazgatási tisztviselő és az orvosok (503. §. 5. és 6. bek.) A jegyzőkönyv eredeti példányát a bünper irataival együtt a kir. törvényszéknek kell bemutatni, másolatát a kir. ügyész az igazságügyminiszteriumhoz terjeszti föl; egyszersmind az anyakönyvvezetőt is értesiti a biróság a szükséges adatok bejegyzése végett (V. R. 6. §.).[1])

10. *A kivégzettnek holttestе* két óra lefolyása előtt sem fel nem bonczolható, sem el nem szállitható arról a helyről, a hol a kivégzés történt (V. R. 5. §. 3. bek.). A régi utasitás szerint a holttestet nem volt szabad kiadni eltemetés végett. E rendelkezést a Bp. megszüntette annak kimondásával, hogy a kivégzettnek holttestе, eltemetés végett a rokonoknak átadható (503. §. 7. bek.). Ezzel a Bp. szakitott a régi perrendtartások rendszerével, mely az elitéltet még halála után is meggyalázó következményekkel fenyegette. Egyszersmind azonban intézkedett az iránt is, hogy a humanizmusnak tett ez engedményt botrányra vagy tüntetésre fel ne használhassák. Ennek az által kivánta elejét venni, hogy a kivégzett holttestének csak „egyszerü és feltünést nem okozó“ eltemetését engedi meg.[2])

11. A halálbüntetés végrehajtása alkalmával a bakó (hóhér) dija 30 korona, a segédeké külön-külön 6 korona; ha pedig a halálbüntetés a bakó rendes lakhelyén kivül hajtatik végre: annak szabályszerü mértföldpénz és — tekintet nélkül segédei számára — naponként 6 korona élelmezési dij fizetendő (7626/74. Igmr. — M. V. k. 746. l.)

[1]) A halálos itélet végrehajtásáról azt az anyakönyvvezetőt kell hivatalból értesiteni, aki a halotti anyakönyvek vezetésére a halálbüntetés végrehajtásának helyén illetékes (38.531/95. Igmr. — M. III. 365.).

[2]) A Végrh. rend. 7. §-a nyiltan kimondja, hogy a kir. ügyész csak oly föltétel alatt adhatja ki a holttestet eltemetés végett, ha ez botrányra v. tüntetésre alkalmul nem szolgálhat. Ugyane §. szerint a holttest, ha a rokonoknak ki nem adatik, minden külső disz mellőzésével, a legegyszerübb módon, a köztemetőben takaritandó el; a kir. ügyész pedig ily esetben megengedheti, hogy a holttest — eltemetés előtt — az orvosi tudomány érdekében felboncoltassék.

5. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása.

a) Az elitélt átadása a kir. ügyészségnek.

504. §.

A bíróság a jogerősen szabadságvesztés-büntetésre ítéltet az ítélet kihirdetése után a kir. ügyészségnek adja át.

Ha az ítéletet kézbesítés útján közlik, vagy ha az elítélt az ítélethirdetésre elő nem állítható: a további eljárás a kir. ügyészséget illeti. (515. §.)

1. A 494. §. ama rendelkezéséből, hogy a büntetéseket a kir. ügyészség hajtja végre (5. bek.), önként következik, hogy a szabadságvesztés-büntetésre elitélt egyént, mihelyt az ítélet végrehajthatóvá lesz (494. §. 2. bek., 506. §. 2. bek.), át kell adni a kir. ügyészségnek. Az átadás módja attól függ, hogy kihirdetés, vagy kézbesítés utján közlik-e az elitélttel a jogerős itéletet, illetőleg, hogy előállítható-e az elitélt az itélet kihirdetésére.

2. Ha a törvényszék az idézésre megjelent vagy a fogva levő elitélt előtt kihirdeti a végrehajtható itéletet: ennek megtörténte után, mint elitéltet azonnal átadja őt a kir. ügyészségnek.[1]) Ez akként történik, hogy a törvényszék az elitéltre nézve a kihirdetéskor irásbeli értesitést ad a kir. ügyészségnek, melyben az elitélt nevét és személyes viszonyait megjelöli, az itélet rendelkező, illetőleg végrehajtandó részét rövid és szabatos kivonatban közli, s a mennyiben a törvényszék az elitéltet átadta a kir. ügyészségnek: ezt a körülményt is felemliti (506. §. 3. és 4. bek.).

3. Ha a szabadlábon levő elitélt rendes idézés daczára meg nem jelent az itélet kihirdetésére: elővezettetését maga a bíróság rendeli el, melynek meghagyásával szemben engedetlen volt. De ha az itélet kézbesitès utján volt közölve, vagy ha az elővezetés nem sikerült: ekkor a törvényszék csupán a kir. ügyészség előtt hirdeti ki az itéletet, s ez alkalommal adja át neki a távollevő elitéltet. A további eljárás ezután a kir. ügyészséget illeti. A kir. ügyészség az elitéltet, kinek az itéletet kézbesitették, egyszerüen

[1]) A törvényszéknek, midőn az itéletet végrehajthatónak mondja ki s az elitéltet a kir. ügyészségnek átadja, az is kötelessége, hogy az egy évet tulhaladó szabadságvesztésre itéltet, akinek vagyona van, megkérdezze az iránt, hogy van-e megbizottja, aki vagyonát kezeli, — ha pedig az illetőnek nincs ily megbizottja: akkor megkeresi a gyámhatóságot, hogy a vagyon kezelésére gondnokot rendeljen ki; abban az esetben pedig, ha az egy évnél hosszabb időre elitélt egyént illetőleg a gyámtörvény (1877:XX.) 23. §. b) pont értelmében atyai hatalmának fölfüggesztése válik szükségessé: eziránt intézkedés végett keresi meg a gyámhatóságot (27050/900. Igmr. — M. P. 604.).

csak megidézi szabadságvesztés büntetésének megkezdésére, — ha azonban az illető az idézésre meg nem jelent, vagy ha megszökésétől kell tartani: elővezetését vagy elfogatását rendeli el, ha pedig már megszökött vagy elrejtőzött: ekkor nyomozólevelet bocsát ki ellene (515. §. 1. és 2. bek.). A tényleges katonai szolgálatban álló egyén irányában követendő eljárásról lásd ugyane §. 3. bekezdését.

b) A szabadságvesztésbüntetés tartamának meghatározása előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság beszámitása esetében.

505. §. 1—3. bek.

A szabadságvesztés-büntetésből le kell vonni a jogerős itéletben kitöltöttnek nyilvánitott időt.

Az előzetes letartóztatásnak és a vizsgálati fogságnak a büntetésbe beszámitása vagy be nem számitása, s mily tartamban leendő beszámitása felett, amennyiben erről az itélet nem intézkedik, az elsőfoku biróság utólag, tárgyalás nélkül, végzéssel határoz.

Az itéletben és ebben a végzésben megállapitott levonásokon felül levonandó még az előzetes letartóztatásban vagy a vizsgálati fogságban töltött az az idő is, mely akkor:

1. ha az elitélt felebbezéssel vagy semmiségi panaszszal megtámadható itélet ellen perorvoslattal nem élt, az itélet kihirdetésétől,

2. ha az elitélt megengedett perorvoslattal élt, de ezt visszavonta, a visszavonás napjától,

3. ha az elitélt perorvoslatát elkésés vagy határozatlanság (390., 391. §§.) miatt visszautasitották, a jogerős visszautasitás keltétől;

4. ha pedig az itélet ellen perorvoslat egyáltalában nem, vagy csak a jogegység érdekében (441. §.) volt használható, az itélet keltétől,

a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelt.

1. A büntetés tartamának kiszámitása nem mindig egyszerü számtani müvelet. Vannak esetek, a melyekben a büntetés naptár szerinti tartama csak egybevetés és aránylagos betudás mellett állapitható meg. Ily esetek:

a) midőn az előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság folytán a kiszabott büntetésből bizonyos idő levonandó (505. §. 1—3. bek.);

b) midőn az elitélt büntetésének tartama alatt, szökés vagy betegség által félbeszakitja a végrehajtást, vagy midőn neki az igazságügyminiszter a félbeszakitást megengedi (513., 516. §.);

c) midőn a biróság ugyanazon egyén ellen több önálló büntetést állapit meg s ezeket egy összbüntetésbe foglalja össze (517., 518. §.).

2. A btk. 94. §-a szerint az itéletben meg kell határozni, hogy az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság által a büntetésből mennyi tekintendő kitöltöttnek. Ehhez képest a Bp. is kötelességévé teszi ezt mind az alsó, mind a felsőfoku bíróságoknak (327. §. *e)* pont, 418., 439., 542. és 555. §§.). A mennyiben a bíróság e kötelességének eleget tesz: a végrehajtásra hivatott ügyészség előtt tisztán áll, hogy a kiszabott büntetés tartamából mennyit vonjon le az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság czimén. Ez esetre vonatkozik az 505. §. 1. bek., mely szerint a büntetésből *le kell vonni az itéletben kitöltöttnek nyilvánitott időt.* A kérdés ezzel szemben csak az, hogy a büntetés kezdetéből vagy végéből történjék-e a levonás. A gyakorlat ezt akként oldotta meg, hogy a bíróság itéletében mindenkor pontosan meghatározza a napot, a melyen a szabadságvesztésbüntetés kezdetét veszi. Igy pld. abban az esetben, ha az elitélt, a ki az eljárás kezdetén vizsgálati fogságban töltött bizonyos időt, az itélet meghozásakor szabad lábon volt: a büntetés kezdőpontja a jogerős itélet végrehajtásának első napjára esik, ha azonban a vádlott fogságban van, mikor jogerős itéletet nyer: ekkor a bíróság naptár szerint szokta meghatározni azt az időpontot, a melytől a büntetés kezdete számitandó. Ekként a büntetés kezdőpontja mindegyik esetben meg lévén határozva: a kir. ügyészség az előzetes letatóztatás vagy vizsgálati fogság által kitöltöttnek vett időt csak a büntetés végéből vonhatja le. Ha tehát valaki pld. 1900. január 1-től számitott két évi fegyházra itéltetik, a melyből a vizsgálati fogság által hat hónap veendő kitöltöttnek: e rendelkezés folytán az 1901. év. julius—deczember hónapok vonandók le a büntetés tartamából és igy a büntetés ez esetben az 1901. év junius 30-án ér véget.

3. Vannak azonban esetek, a melyekben *az itélet nem tartalmaz rendelkezést a tényleg* kitöltött előzetes letartóztatás vagy vizsgálati fogság beszámitásáról. Kivételesen megtörténhetik ez a bíróság elnézéséből vagy téves felfogása következtében is, lehetnek azonban esetek, a melyekben bizonyos körülmények folytán az itélet nem is tartalmazhat ily megfelelő határozatot. Igy pl. ha a felsőbiróság sulyos büntetést szab a szabadlábon levő vádlottra, a kit ennélfogva a kir. ügyészség, minthogy megszökésétől lehet tartani, előzetesen letartóztat, mielőtt még előtte a felsőbiróság itéletét kihirdetik: ez esetben felsőbiróság e letartóztatás betudásáról nem intézkedhetett; s a mennyiben az elitélt a kérdéses itélet ellen perorvoslattal nem élhet vagy nem él: más biróság sem teheti azt

itélete tárgyává. Továbbá megtörténhetik, hogy a felsőbiróság a semmiségi panaszt elutasitja. Ez esetben jogerőssé válik az alsófoku biróság itélete, a mely azonban nem tartalmazhat rendelkezést arról a fogságról, a mely itéletének hozatala és a semmiségi panasz elutasitása, illetőleg az elutasitó végzés kihirdetése között letelt. Mindez esetekben kétessé válik, hogy beszámittassék-e a büntetésbe s mily mértékben számittassék be az ekként kitöltött vizsgálati fogság, melyről az itélet nem szól. Az 505. §. 2. bek. e tekintetben az elsőfoku biróságot ruházza fel azzal a joggal, hogy a kérdésben tárgyalás nélkül, végzéssel határozzon. E jog pedig akkor is megilleti az I. foku biróságot, ha a II. vagy III. foku itélet szorul kiegészitésre. Az e tárgyban hozott végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye (378. §. 1. bek.), a melynek azonban felfüggesztő hatálya nincs (380. §.).

4. Az előzetes letartóztatásnak vagy a vizsgálati fogságnak az a tartama, *a mely a végitélet, vagy az ezt követő határozat keltétől a büntetés végrehajtásának megkezdéséig* letelik, természeténél fogva nem lehet tárgya sem az itéletnek, sem az ezt kiegészitő végzésnek. Minthogy pedig ez idő rendszerint az elitélt hibáján kivül telik le s e szerint annak a büntetésbe való be nem számitása a biróság intentiója ellenére meghosszabbitaná a szabadságvesztés tartamát: ennélfogva azt a kir. ügyészség minden előleges birói cognitió nélkül, a törvény rendelete folytán, köteles a büntetésből levonni. Az 505. §. 3. bek. meghatározza azokat az eseteket, a melyekben e levonás eszközlendő. E *levonások* abban különböznek az ugyane §. 2. bekezdése értelmében eszközlendő *beszámitástól*, hogy az előzetes letartóztatásnak és vizsgálati fogságnak a 3. bek. 1—4. pontjaiban megjelölt ideje mindig annak teljes tartamával, tehát birói mérlegelés nélkül vonandó le a büntetésből, — ellenben a birói mérlegelés tárgyául szolgáló beszámitásnál az eltöltött előz. letartóztatás vagy vizsgálati fogság esetleg csak a büntetés nemához arányositott rövidebb tartamban számittatik be a büntetésbe.

5. A 3. bek. 1—4. p. alapján eszközlendő levonások a következők: *a)* Az egyik eset az, ha az elitélt akkor, midőn az itélet felebbezéssel vagy semmiségi panaszszal megtámadható: perorvoslattal nem élt (1. pont). Ezzel analog eset az, midőn az itélet ellen perorvoslat már egyáltalában nem (vagy csak a jogegység érdekében) használható, a midőn tehát az elitélt ez okból nem is élhetett perorvoslattal (4. pont). A két eset megegyezik abban, hogy az itélet ellen perorvoslat nem használtatott; de különböznek egymástól

abban, hogy mig az első esetben az itélet kihirdetésekor, a perorvoslat be nem jelentése folytán, válik jogerőssé: addig a rendes perorvoslattal meg nem támadható itélet jogereje keltével esik össze. Ez eltéréshez képest különbözik az időpont is, a melytől kezdve a vizsgálati fogságnak a büntetésből levonandó tartamát ki kell számitani. Az első esetben ugyanis *az itélet kihirdetésétől*, a másodikban *az itélet keltétől* a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelt idő az, a melyet a bíróság által megállapitott időn kivül a szabadságvesztés-büntetés tartamából le kell vonni.[1])

b) Épen ellentéte a kiemelt két esetnek az, midőn az elitélt megengedett perorvoslattal (felebbezéssel vagy semmiségi panasszal) élt, de azt visszavonta (2. pont), vagy midőn a bejelentett perorvoslatot elkésés vagy határozatlanság miatt (390., 391. §.) visszautasitotta (3. pont). E két esetben az elitélt tényleg megakasztotta az itélet jogerőre emelkedését és nincs igénye arra, hogy vizsgálati fogságának az itélet kihirdetésétől letelt egész tartama beszámittassék a büntetésbe. E beszámitásnak csak amaz időponttól fogva van jogosultsága, midőn a jogerősség akadálya megszünt. Az első esetben tehát a *visszavonás napjától*, a másodikban *a jogerős visszautasitás keltétől* a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelt időt kell a büntetésből levonni.

A 3. pont csak a perorvoslatnak elkésés vagy határozatlanság miatt való *visszautasitásáról* szól. Kétségtelen azonban, hogy ugyane szempont alá esik az az eset is, midőn a perorvoslatot más okból utasitották vissza vagy *elutasitották*. Az az idő ugyanis, a mely ettől kezdve a büntetés végrehajtásának megkezdéséig letelik, époly természetü, mint a 3. pontban emlitett idő. Ennélfogva a *kir. Curia* is kimondotta, hogy miután a perorvoslattal megtámadható itélet akkor válik jogerőssé, mikor a bíróság a perorvoslatot vissza vagy elutasitotta (494. §. 2. bek.) s miután vádlott vizsgálati fogsága az itélet jogerőre emelkedésekor megszünik s helyébe a szabadságvesztésbüntetés végrehajtása lép: ebből folyólag a perorvoslat vissza- vagy elutasitásának keltétől annak kihirdetéséig

[1]) Kérdés merült föl aziránt, hogy amennyiben a fogvalevő vádlott nem állittatik elő a kir. tábla főtárgyalására: a másodfoku jogerős itélet meghozatalának napjától e v. előtt történt kihirdetése napjáig letelt idő az 505. §. 2. bek. vagy 3. bek. 1. p. szerint itélendő-e meg. A *bpesti T.* az utóbbi pontot alkalmazta, mert: ellenkeznék a 3. bek. 1. pontjában foglalt törvényes rendelkezés intenciójával, mely az itéletben megnyugvó v. részére kedvezményt akart biztositani, ha a kérdéses idő e §. 2. bek. értelmében birói mérlegelés és határozat alapján, tehát esetleg nem is annak teljes tartamában, hanem leszállitott tartamban vétethetnék számitásba (5546/903. — GDt. XI. 780.).

letelt időtartam a vizsgálati fogság be vagy be nem számításának (505. §. 2. bek.) tárgyává nem tehető. (Jeé. 7079/906. — BHT. 132.)[1])

c) A pénzbüntetésnek szabadságvesztés-büntetésre való utólagos átváltoztatása.

505. §. 4. bek.

A pénzbüntetésnek, ha be nem hajtható, mily nemü és tartamu szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatása iránt, a mennyiben erről az itélet nem intézkedik, az elsőfoku bíróság utólag, tárgyalás nélkül, végzéssel határoz. Az e végzés ellen bejelentett felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van.

1. E rendelkezés az ig. biz. javaslata folytán jutott a törvénybe (Jelentés 62. l.). Alapja az a lehetőség, hogy akad olyan bíróság, a mely a törvény világos rendelete ellenére kiszabja a pénzbüntetést, a nélkül, hogy meghatározná a szabadságvesztésnek azt a tartamát is, a mely a pénzbüntetés behajthatatlansága esetére annak helyébe lép.

2. Ha tényleg előfordul oly hibás itélet, amelyben a pénzbüntetés átváltoztatásáról intézkedés nincs: ezzel szemben mindenekelőtt az a kérdés, hogy semmiségi oknak tekintendő-e az itélet e fogyatékossága. A 327. §. utolsóelőtti bek. szerint ez nem lévén semmiségi ok: ennek következtében a hiányt a 384. §. 5. pontja és 387. §. 1. bek. értelmében esetleg a felsőbíróság sem pótolhatja. Hogy tehát ez utólagosan mégis megtörténhessék: e czélból rendeli az 505. §. ut. bek., hogy ily esetben a pénzbüntetésnek szabadságvesztés-büntetésre való átváltoztatása iránt az I. foku bíróság utólag, tárgyalás nélkül végzéssel határoz.

3. A bíróság az 505. §. 2. és 4. bek. értelmében hozandó határozatát, az elitélt vagy a kir. ügyészség inditványára, zárt ülésben hozza. A tények, melyek alapján a bíróságnak mindegyik esetben határoznia kell, már az itéletben meg vannak állapitva, vagy az ügyiratokból kivehetők. Tárgyalás szüksége tehát nem forog fenn (M. i. 727. l.).

[1]) Ez elvnek megfelelően ismételten kimondta a C., hogy sérti a törvényt a törvényszéknek oly határozata, mellyel a sem. panaszt elutasitó curiai határozat keltétől (pl. ápril. 6-tól) e határozatnak v. előtt történt kihirdetéséig (pl. ápril 19-éig) terjedő időt is a vizsg. fogság beszámitása kérdésében hozott végzése tárgyává teszi, — holott beszámitás tárgya csak a perorvoslattal megtámadott határozat és a felsőbíróság vissza- v. elutasitó határozatának kelte közti idő lehet (U. o.; D. I. 262., II. 180., III. 54.; Ig. Közl. X. 133.)

d) A szabadságvesztésbüntetés végrehajtásának megkezdése és elhalasztása.

506. §.

A jogerősen megállapitott szabadságvesztés-büntetés rendszerint azonnal foganatba veendő.

Az a vádlott, a ki perorvoslattal nem élt, vagy a kiszabott büntetés nemében megnyugszik és csak a büntetés mértéke miatt él perorvoslattal, az ellene megállapitott szabadságvesztés-büntetést az itéletnek jogerőre emelkedése előtt is megkezdheti.

Az ilyen elitéltre, valamint arra nézve, a ki ellen szabadságvesztés-büntetést jogerősen megállapitottak, a törvényszék a kihirdetéskor irásbeli értesitést ad a kir. ügyészségnek.

Ez értesitésben az elitélt nevének és személyi viszonyainak megjelölésével, az itélet rendelkező, illetőleg végrehajtandó része rövid, de szabatos kivonatban közlendő, s a mennyiben a biróság a jelenlevő elitéltet átadta a kir. ügyészségnek, ez a körülmény is felemlitendő.

Az értesités kiállitása után esetleg bejelentett perorvoslatról a kir. ügyészség azonnal értesitendő.

A második bekezdés esetében az elitélt a perorvoslat elintézése előtt is azonnal szabadlábra helyezendő, mihelyt a kiszabott büntetés ideje letelt.

507. §.

Ha a szabadlábon levő elitélt akkor, midőn ellene a szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása megkezdendő volna, elmebetegségben vagy olyan sulyos betegségben szenved, mely miatt büntetésének végrehajtása életét veszélyeztetné: bármely nemü és tartalmu szabadságvesztés-büntetésnek végrehajtása az elitéltnek felgyógyulásáig elhalasztandó.

508. §.

Elhalasztható a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása, ha az elitélt habár nem sulyos, de ragályos betegségben szenved, vagy az elitélt nőnek terhessége annyira előrehaladott, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható.

Egyéb okból a fegyház-, valamint az egy évnél hosszabb tartamu börtön- vagy fogházbüntetés megkezdésére az 514. §. esetén kivül halasztás rendszerint nem adható.

509. §.

Elzárás, valamint az egy évi és ennél rövidebb tartamu fogház- vagy börtönbüntetés végrehajtásának megkezdése, habár az 507. és 508. §-okban emlitett okok közül egyik sem forog fenn, egy izben legfeljebb két hónapra elhalasztható; ha a szabadlábon levő elitélt kimutatja, hogy a büntetésnek azonnal való végrehajtása neki vagy családjának a büntetés czélján kivül eső sulyos sérelmet okozna és ha szökésétől nem kell tartani.

Hat hónapnál nem hosszabb szabadságvesztés-büntetésnek katonai szolgálatra kötelezett elitélt ellen való végrehajtása, az illetékes katonai hatóság megkeresése folytán, az elitéltnek tényleges szolgálattételre történt behivása miatt, e szolgálat leteltéig az erre vonatkozó szabályok értelmében elhalasztható.

510. §.

A halasztásra (507., 508. §§., 509. §. első bekezdés) irányuló kérelem, a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt terjesztendő elő.

A határozat a kir. ügyészséget, illetőleg az igazságügyi minisztert illeti.

A kérelem előterjesztése a végrehajtás megkezdését nem függeszti fel és nem szakitja félbe.

A mennyiben különös tekintetet érdemlő körülmények forognak fenn, az igazságügyi miniszter, két évet meg nem haladó bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtására, esetleg biztositék kivánása mellett, több izben és két hónapnál hosszabb tartamu halasztást is adhat.

511. §.

Az államfogház-büntetés végrehajtásának elhalasztása iránt az igazságügyi miniszter intézkedik.

Jegyzetek.

A végrehajtás megkezdésének föltételei.

1. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása törvényszéki ügyekben csak akkor kezdhető meg, ha a törvényszék az elitéltet a kir. ügyészségnek átadta. Mikor és mily módon adja át a biróság az elitéltet a kir. ügyészségnek: ezt az 504. §. s az 506. §. 3. és 4. bek. határozzák meg (lásd 504. §. jegyzeteit). A törvényszék

rendszerint csak a jogerősen elitélt vádlottat adja át a büntetés végrehajtása végett a kir. ügyészségnek. E szabály alól azonban az 506. §. kivételt állapit meg, midőn kimondja, hogy a szabadságvesztés-büntetés nem jogerős itélet alapján is végrehajtható, ha a vádlott perorvoslatot vagy egyáltalában nem, vagy csak a büntetés mértéke ellen használt s ha maga kivánja a büntetés megkezdését (2. bek.). E kivételes esetben is épp ugy át kell adni az elitéltet a kir. ügyészségnek, mint midőn az itélet jogerős (3. és 4. bek); természetes azonban, hogy az illető azonnal szabadlábra helyezendő, mihelyt a kiszabott büntetés ideje letelt, habár a perorvoslat ez alatt elintézést nem nyert (6. bek.).

A mennyiben az elitélt szabadságvesztés-büntetését az itélet jogerőre emelkedése előtt az 506. §. 2. bek. értelmében megkezdi: a büntetés a tényleges megkezdéstől számitandó és igy az ettől kezdve az itélet jogerőre emelkedéséig töltött idő vizsgálati fogság czimén a Btk. 94. §-ában meghatározott beszámitás tárgya nem lehet. (Jeé 84., 97., 98., 138., 156. — BHT. 133; GDT. XI. 781; XIII. 496.)

Az elhalasztás esetei.

2. Ama szabály alól, hogy a kir. ügyészségnek átadott egyén ellenében a szabadságvesztés-büntetés *azonnal végrehajtandó* (506. §. 1. bek.), kivételnek van helye akkor, ha valamely oknál fogva a büntetést azonnal végrehajtani nem lehet, vagy ha oly körülmények forognak fenn, a melyek alapján az arra hivatott hatóság a végrehajtást bizonyos időre elhalasztja. Az előbbi esetben a büntetés végrehajtásának elhalasztása kötelező, az utóbbiban csak megengedett. A kötelező elhalasztás okait az 507. §., a megengedett elhalasztás eseteit az 508., 509. és 514. §-ok, mig az eljárást és a halasztás megadására hivatott hatóságokat az 510. és 511. §-ok határozzák meg.

Kötelező elhalasztás.

3. A büntetés végrehajtásának elhalasztásáról általában csak akkor lehet szó, ha az elitélt még szabadlábon van; mert ha az illető már megkezdette a büntetés kitöltését: ekkor csak ennek félbeszakitása jöhet szóba, a mi egészen más feltételekhez van kötve, mint az elhalasztás. *A kötelező elhalasztás okai:* az elmebetegség s az olyan sulyos testi betegség, a mely miatt a büntetés végrehajtása az illetőnek életét veszélyeztetné (507. §.) *Az elmebetegség* a halálbüntetés végrehajtásának is akadályául szolgál

(502. §.); önkényt s a dolog természetéből következik tehát, hogy az elmebetegségben szenvedő elitélten, ki a büntetés jelentőségét fel sem foghatja, a szabadságvesztés-büntetést sem lehet végrehajtani. E büntetésnek *sulyos betegen*, élete koczkáztatásával való végrehajtása is oly szigoritása volna a büntetésnek, a mely semmivel sem igazolható. Mikor tekintendő ily sulyosnak a testi betegség e tekintetben a végrehajtásra hivatott hatóság épp ugy az orvos-szakértő véleményét fogja elhatározásának alapjául elfogadni, mint az elmebetegség megállapitása tekintetében.

Megengedett elhalasztás.

4. *A halasztás megengedésére szolgáló okok a következők:*

a) ha az elitélt ragályos betegségben szenved, vagy ha az elitélt nő terhessége annyira előrehaladott, hogy a szülés bekövetkezése a büntetés tartama alatt várható (508. §.);

b) ha a büntetés haladéktalan végrehajtása az elitéltnek vagy családjának a büntetés czélján kivül eső sulyos sérelmet okozna (509. §. 1. bek.);

c) ha a katonai szolgálatra behivott egyén büntetésének elhalasztása hadügyi szempontból kivánatos (509. §. 2. bek.);

d) ha az elitélt, büntetése végrehajtásának megkezdése előtt, kegyelmi kénrvényt myujtott be (514. §.).[1])

Az elhalasztás ez okaira a következőket jegyezzük meg:

5. *Ragályos betegség vagy terhesség* miatt bármily nemü és tartamu szabadságvesztés-büntetés végrehajtása elhalasztható. A szabadlábon levő elitélt büntetésének tartama egyébként rendszerint nem haladja meg az öt évet, mert az ennél sulyosabb büntetés többnyire együtt jár a vizsgálati fogsággal. A ragályos betegség nem annyira az elitélt érdekében, mint a letartóztatási helyiségeknél figyelembe veendő egészségügyi szempontból tekintendő elhalasztási oknak. A terhes állapot pedig azért van az elhalasztás okai közé sorolva, mert a szülés a fogságban ugy az elitéltre, mint gyermekére komoly következményekkel járhat s a fogház kezelését is megneheziti. Ha tehát e körülmények fenn nem forognak: a büntetés mindkét esetben végrehajtható. Végrehajtható a ragályos betegen is, ha a fogházban a teljes elkülönités eszközölhető; valamint letartóztatható a terhes nő is, ha a szü-

[1]) Az ujrafelvétel elrendelése rendszerint nem akadályozza meg az itélet végrehajtását; ha azonban az előbbi itélet hatályon kivül helyezése várható: a biróság annak végrehajtását az I. foku érdemleges határozat meghozásáig felfüggesztheti (453. §.). Hasonló rendelkezést tartalmaz az 1892. évi 42275. sz. I. M. R. (Marschalko. Rendeletek tára IV. k. 26. l.)

lésnél szükséges helyiségről és ápolásról gondoskodva van s ha viszont az illető nőnek nincs sem lakása, sem hozzátartozója. Ily esetekben nem csak sérelem nélkül, hanem az elitélt érdekében történik a büntetés végrehajtása.

6. A végrehajtás elhalasztása annálfogva, mert *az a büntetés czélján kivül eső sulyos sérelmet okozna* az elitéltnek vagy hozzátartozójának: csak egy évi s ennél rövidebb tartamu fogház- vagy börtönbüntetés, valamint elzárás esetében történhetik meg. Az elhalasztás oka ily esetben rendszerint valamely fontos családi vagy vagyoni érdek. Különösen az utóbbi akkor szolgálhat okául az elhalasztásnak, ha az elitélt bizonyos munkát (pl. aratást) éppen akkor végezhetne, mikor büntetését meg kellene kezdenie s ha az ő jelenléte nélkül a munka rendkivüli hátramaradást szenvedne s e miatt őt és családját sulyos vagyoni veszteség érné. Az ilyen és ehhez hasonló sérelem a büntetés czélján kivül esik s ezért a végrehajtásra hivatott hatóság által figyelembe vehető. Természetes azonban, hogy csak oly egyén részesülhet e kedvezményben, a kinek szökésétől nem kell tartani.

7. *Katonai szolgálat* miatt csak a hat hónapot meg nem haladó szabadságvesztés-büntetés végrehajtása halasztható el. Nagyobb büntetés esetében, a szökés valószinüsége miatt e czimen halasztás nem adható. Hat hónapi, vagy rövidebb tartamu szabadságvesztés-büntetés esetében a végrehajtás elhalasztásának feltétele az, hogy ez iránt az illetékes katonai hatóság megkeresést intézzen a kir. ügyészséghez, illetőleg az igazságügyminiszteriumhoz. E megkeresés folytán függeszti fel a végrehajtásra hivatott hatóság a büntetés végrehajtását és pedig arra az időre, a mig az illetőnek szolgálata le nem telt. Habár az 509. §. 2. bek. szerint a büntetés végrehajtása ez esetben is csak „elhalasztható", és igy az elhalasztás nem kötelező: mindazonáltal tekintve az állam hadügyi érdekeit és a katonai szolgálat igényeit, melyek a büntetések végrehajtásánál sem hagyhatók figyelmen kivül (M. i. 723. l.), a halasztás ez esetben alig lesz megtagadható, ha ezt az illetékes katonai hatóság kéri.

8. *A kegyelmi folyamodvány* rendszerint nem lehet oka a végrehajtás elhalasztásának. Minthogy azonban nincs kizárva, hogy azt oly adatok támogatják, a melyek valószinüvé teszik a kedvező eredményt: a törvény kivételesen megengedi, hogy a büntetés végrehajtása, a kegyelmi folyamodás elintézéséig felfüggeszthető legyen. A korlátozás, melynél fogva az elhalasztás e czimen

csak kivételes fog lenni, abban nyilvánul, hogy annak megengedése az igazságügyi miniszter részére van fentartva.

Elhalasztás megengedésére hivatott hatóságok.

9. A büntetés végrehajtásának elhalasztása azt *a hatóságot illeti meg, amely a büntetés végrehajtására hivatva van.*[1]) Törvényszéki ügyekben tehát rendszerint a kir. ügyészség, járásbirósági ügyekben a járásbiró intézkedik az elhalasztás iránt. Fölöttük áll az igazságügyminiszter, a ki rendkivüli esetekben és kivételes jogánál fogva oly esetekben is halasztást adhat, midőn ezt a nevezett hatóságok már nem tehetnék meg. Az eljárás attól függ, hogy a halasztás, melyet az elitélt igénybe akar venni, olyan-e, a melyet a kir. ügyészség is megadhat, vagy olyan, a melynek megadásához csak az igazságügyminiszternek van joga.

10. *A kir. ügyészséghez kell intézni* a halasztás iránti kérelmet az 507. és 508. §-ok és az 509. §. első bek. eseteiben.[2]) Az 509. §. 2. bek. szerint a halasztás csak az illetékes katonai hatóság megkeresése folytán lévén megadható: ez esetben az elitéltnek, ha ki akarja eszközölni a halasztást, ez iránt a katonai hatósághoz kell folyamodnia, amely azután saját szabályai és belátása szerint jár el. A halasztási kérelem a büntetés megkezdése előtt szóval vagy irásban terjeszthető elő. A kir. ügyészség erre nyomban határoz. Ha a kérelemnek helyt ad: a büntetés végrehajtását az 507—509. §-okban meghatározott időre felfüggeszti. Ha azonban elutasitó határozatot hoz: ez ellen a kir. főügyésznél, az utóbbinak végzése ellen pedig az igazságügyi miniszternél lehet panaszt tenni. (M. i. 723. l.) E panasz a büntetés végrehajtását, vagyis a kir. ügyész határozatának foganatositását nem akadályozza meg.

11. *Az igazságügyminiszter* amaz eseteken kivül, midőn a kir. ügyészség határozata panasz folytán hozzá került, kizárólag van jogositva a halasztás megadására a következő esetekben:

a) midőn a vádlott két évi fegyházra vagy egy évnél hosszabb idejü, de két évet tul nem haladó börtönre vagy fogházra van elitélve, s az 507. és 508. §-okban felhozott okok egyike sem forog fenn, de más rendkivüli körülmény a halasztás megadását indokolja;

b) midőn büntetés gyanánt államfogház van megállapitva (511. §.);

[1]) Az 1885. évi 12054 sz. I. M. R. a kir. ügyészségre és járásbiróságra, illetőleg az igazságügyminiszterre ruházta a szabadságvesztés-büntetés elhalasztásának jogát. Az elhalasztás okai is lényegileg azonosak az 507—509. §-okban felhozott okokkal. (Marschalkó-Rendeletek gyüjteménye VI. kötet 19. lap.)

[2]) A halasztás megadása iránti eljárást az 1899. évi 5800. sz. Igmr. szabályozza.

c) midőn az elitélt büntetésének megkezdése előtt kegyelemért folyamodott. (514. §. 2. bek.)

A kir. ügyészség az elitéltnek vagy családjának személyes viszonyai alapján csak két hónapi halasztást s ezt is csak egy izben adhat (509. §.) Az igazságügyminiszter ugy ebben, mint a kizárólagos hatásköréhez tartozó esetekben két hónapnál hosszabb időre is elhalaszthatja a büntetés végrehajtását, s ezt nem csak egy izben, hanem egymásután többször is megteheti (510. §. 4. bek.). *Az államfogház végrehajtásának* elhalasztása minden korlátozás, tehát a kiszabott büntetés tartamára való tekintet nélkül van az igazságügyminiszterre bizva: mert e büntetéssel szemben a méltányosság s a politikai czélszerüség is jelentőséget nyerhetnek (M. i. 724. l.). Épp igy áll a dolog a kegyelmi kérvény alapján engedett halasztásra nézve. Minthogy ez esetben is döntő jelentőségre emelkedhetnek a méltányosság és a politikai czélszerüség tekintetei: a halsztás megadása itt sincs korlátokhoz kötve.

e) A szabadságvesztésbüntetés végrehajtására vonatkozó vegyes rendelkezések.

512. §.

A büntetés elhalasztására jogositott hatóság megengedheti, hogy az elitélt a reá kimondott elzárást, egy évnél rövidebb tartamu fogház- vagy börtönbüntetést ne az első fokban itélt bíróság székhelyén levő, hanem más fogházban, illetőleg börtönben töltse ki.

513. §.

Bármely szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának félbeszakitását, a 453. és 468. §-okban meghatározott esetek kivételével, csak az igazságügyi miniszter engedheti meg fontos okból.

514. §.

A 498. §. esetén kivül a bíróságnál vagy a kir. ügyészségnél benyujtott vagy jegyzőkönyvbe mondott kegyelmi kérvény közvetlenül az igazságügyi miniszterhez terjesztendő fel.

A kegyelmi kérvénynek rendszerint nincs felfüggesztő hatálya; az igazságügyi miniszter azonban a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának a kegyelmi kérvény érdemleges elintézéséig való elhalasztását vagy félbeszakitását elrendelheti.

515. §.

A kir. ügyészség a szabadlábon levő elitéltet rendszerint megidézi a szabadságvesztés-büntetésének megkezdésére.

Ha az idézésre meg nem jelen, vagy ha megszökésétől kell tartani, elővezető- vagy elfogató-parancsot, ha pedig megszökött vagy elrejtőzött, nyomozólevelet is bocsáthat ki ellene.

Ha az elitélt tényleges katonai szolgálatban áll, a feljebbvaló katonai hatóság keresendő meg a fennálló szabályok értelmében a büntetésnek végrehajtása, illetőleg az elitéltnek e végből leendő átkisértetése végett.

Az elitélt ellen, a ki büntetésének tartama alatt a letartóztatóintézetből megszökött, az országos fegyintézet, a kerületi börtön, a javító- vagy közvetitő-intézet igazgatója, illetőleg a kir. ügyész vagy a járásbiró nyomozólevelet bocsáthat ki.

516. §.

A büntetés végrehajtása alatt kórházban töltött idő a büntetésbe beszámitandó, kivéve, ha az elitélt betegséget szinlelt vagy betegségét, a büntetés végrehajtásának megakadályozása végett maga idézte elő.

Ez időnek be nem számitása tekintetében a kir. ügyészség indítványára az a törvényszék határoz, melynek területén az elitélt büntetését tölti.

A bíróság az elitéltet vizsgálóbiróval vagy járásbiróval kihallgattatja és tárgyalás nélkül végzést hoz.

1. E §-ok rendelkezései nagyrészt kiegészitik az előző §-okat. Igy pld. a büntetés félbeszakitása s a kegyelmi kérvény beadása (513. és 514. §§.) szorosan összefüggnek a büntetés elhalasztására vonatkozó rendelkezésekkel; az 515. §., mely arról szól, hogy miként kell eljárni az olyan elitélt ellen, a ki a büntetés végrehajtása czéljából megidéztetvén, önként meg nem jelenik vagy megszökik: az 504. §. ama rendelkezését egészíti ki, hogy a jogerősen szabadságvesztés-büntetésre itélt egyén a kir. ügyészségnek adatik át; az 516. §. pedig, mely a kórházban töltött időnek a büntetésbe való be- vagy be nem számitásáról rendelkezik: analog természetü az 505. §-sal, mely a vizsgálati fogság beszámitásáról szól. Minthogy ennélfogva e §-ok, az 512. §. kivételével, az illető helyen már érintve és tárgyalva voltak: e helyen azokkal egy közös czim alatt röviden végezhetünk.

A szabadságvesztés-büntetésnek más fogházban v. börtönben való kitöltése.

2. A büntetés elhalasztására nézve elfogadott alapon nyugszik *az 512. §.*, mely szerint *megengedhető az elitéltnek, hogy büntetését ne az itélő bíróság székhelyén levő börtönben, illetőleg fogházban töltse ki.* Itt is a büntetés aránytalanul sulyositásának, méltányossági okokból való megszüntetéséről van szó. Ilyen ok különösen az, ha az elitélt nem lakik az itélőbiróság székhelyén, s ennélfogva a távolabb fekvő fogházba való utazás sok költséget okozna, a hozzátartozókkal való találkozás pedig és a vagyonkezelés iránti rendelkezés nagyobb nehézséggel járna. A kir. ügyészség ily esetben az elitélt kérelmére megengedheti, hogy az illető az általa kijelölt börtönben vagy fogházban töltse ki büntetését. Természetes azonban, hogy előbb érintkezésbe helyezi magát ama kir. ügyészséggel vagy járásbirósággal, a melynek hatásköréhez az illető fogház vagy börtön tartozik, mert esetleg lehetnek helyi akadályok, a melyek a kérelem teljesitésének ellene szólnak. Ha a kir. ügyészség nem teljesiti a folyamodó kérelmét: az illető ez ellen panaszt tehet az igazságügyminiszternél; e panasz azonban, valamint az elhalasztás iránti kérelem elutasitása esetében, ugy a fenforgó esetben sem akadályozza a büntetés végrehajtását. Hogy az 512. §. szerint megadható kedvezmény csak kisebb büntetésekre, névszerint egy évet meg nem haladó börtön, fogházra s elzárásra terjedhet ki: ez önkényt folyik abból, hogy méltányossági okokból a büntetés végrehajtásának elhalasztása is, csak ugyane büntetésekre engedhető meg (509. §. 1. bek.). Minthogy az 512. §. csak az elitélt részére megengedhető kedvezményről szól: ez nem érinti a büntetés végrehajtásával megbizott hatóságnak ama jogát, hogy helyszüke, járvány és hasonló körülmények esetében, az elitélt kérelme nélkül is más, mint a rendes letartóztató intézetet jelöljön ki a büntetés végrehajtására (M. i. 725. l.).

A szabadságvesztés-büntetés félbeszakitása.

3. A már *megkezdett szabadságvesztés-büntetés félbeszakitása* (513. §.) sokkal nagyobb jelentőségü, mint a büntetés végrehajtásának elhalasztása. A szabadságvesztés-büntetés, a mely megszakitva két vagy több részletben töltetik ki, sulyából lényegesen veszit, s ennélfogva a megszakitás a jogerős itélet büntető határozatát ingatja meg; továbbá megzavarja a magánelzárás hatályát, ha ennek tartama alatt következik be. Ezért a félbeszakitás megengedését csak nagyon fontos okok igazolhatják, s ez okok lehető

szigoru és egyöntetü megbirálást igényelnek. Minthogy pedig ez csak egységes kezelés mellett válik lehetővé: az 513. §. csak az igazságügyminiszternek adja meg azt a jogot, hogy administrativ uton a megkezdett büntetés félbeszakitását fontos okból megengedhesse. Ez azonban nem zárja ki, hogy a letartóztatási helyiségek biztonsága vagy egészségügyi viszonyai szempontjából kivételesen szükségessé válható félbeszakitások eseteit az igazságügyminiszter szabályrendeletben állapitsa meg (M. i. 725. l.). Amaz eseteket sem érinti az 513. §., a melyekben a biróság rendelheti el *az ujrafelvétel vagy az igazolás iránt megindított* eljárás alkalmából, a büntetés félbeszakitását (453. és 468. §§.).

Kegyelmezési eljárás.

4. A szabadságvesztés-büntetésre itélt egyén *kegyelmi folyamodványt, melyről az 514. §. szól*, vagy a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt, vagy a büntetés végrehajtása alatt nyujthat be. Mindegyik esetre nézve két kérdés igényel megoldást. Egyik az, hogy kinél és mily módon kell a kérvényt benyujtani, a másik az, hogy minő hatása lehet a kegyelemért való folyamodásnak a büntetés végrehajtására nézve. A szabadlábon levő elitélt akár a bíróságnál, vagy kir. ügyészségnél, akár az igazságügyminiszternél benyujthatja a kegyelmi kérvényt; czélszerübb azonban közvetlenül az utóbbi helyen benyujtani: mert a kir. ügyészség is ide terjeszti azt fel ama kérdés eldöntése végett, hogy tárgyaltassék-e a folyamodvány, vagy tárgyalás nélkül visszautasittassék-e az. A fogva levő elitélt kegyelmi folyamodványát az a hatóság terjeszti fel az igazságügyminiszterhez, a mely az illető fogház vagy börtön felügyeletére, illetőleg igazgatására hivatva van, a fegyházban levő elitéltek kegyelmi kérvényét azonban csak az igazságügyminiszter kiküldött biztosa veheti át.[1])

A benyujtott kegyelmi kérvény rendszerint nem akadályozza meg a büntetés végrehajtását s nem idézi elő a megkezdett büntetés félbeszakitását. Az igazságügyminiszter azonban kivételesen mindegyik kedvezményt megadhatja a folyamodónak, ha a kegyelmi kérvényből arról győződik meg, hogy ez valószinüleg a kivánt eredményre fog vezetni. A törvény e tekintetben nem köti meg az igazságügyminisztert, maga a miniszterium azonban saját eljá-

[1]) A kegyelmi kérvényre vonatkozó eljárást, ezek tárgyalásának módját stb. lásd a Btk. magyarázata c. kézikönyvem III. kiad. I. kötetében.

rásának irányzójául bizonyos szabályokat állapitott meg, a melyeket a kegyelmi kérvények elintézésénél követ.

A büntetés végrehajtása czéljából teendő előzetes intézkedések.

5. Az 515. §. arról az esetről szól, midőn a szabadságvesztésbüntetésre elitélt egyén a kitüzött időig meg nem jelent, vagy midőn oly elitélt, a ki büntetését már megkezdette, a fogházból stb. megszökött. Az előbbi esetben a még meg nem kezdett szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának önkényes elhalasztásáról, az utóbbi esetben a már megkezdett büntetés önkényes félbeszakitásáról van szó. *A megszökött egyén irányában* követendő eljárás mindkét esetben azonos. A büntetés végrehajtására hivatott hatóság ugyanis a szükevény kézrekeritése czéljából „nyomozólevelet" bocsáthat ki (2. és 4. bek.). A szabadlábon levő elitélttel szemben a ki nem szökött meg, enyhébb eszközök alkalmazandók. Első a megidézés. A kir. ügyészség az általa kitüzött időre megidézi azt, a kivel a jogerős itéletet kézbesités utján közölték (504. §. 2. bek.), vagy a ki a büntetés megkezdése tekintetében halasztást nyert. Amennyiben az illető az idézésre meg nem jelenik, szökésétől azonban tartani nem kell: az ily elitélt ellen a kir. ügyészség elővezető parancsot bocsát ki, — ha pedig megszökésétől kell tartani: akkor elfogatását rendeli el. Az elővezetési parancs kibocsátásának módjáról a 131. §., az elfogató parancsról és nyomozólevélről a 470. §. rendelkezik.[1])

6. Ha az elitélt *tényleges katonai szolgálatban áll:* a büntetést vagy a katonai hatóság vagy a kir. ügyészség hajtja végre. A kir. ügyészség az előbbi esetben a büntetés végrehajtása végett, az utóbbi esetben az iránt keresi meg az elitélt felettes hatóságát, hogy őt a büntetés foganatositása czéljából a kir. ügyészséghez átkisértesse (3. bek.).[2])

[1]) Elővezetés iránti megkeresés a községi előljárósághoz nem intézhető; hanem e végből a főszolgabiró v. a csendőrség keresendő meg (15.610/900. Igmr. — Ig. K. 1900. 361.).

[2]) Az eljárás módozatait közelebbről a közös hadsereghez és haditengerészethez tartozó egyéneket illetőleg az 1883. évi szept. 24. kelt 23.368. sz. és az 1891. évi 14560. sz., — a honvédséghez és csendőrséghez tartozókat illetőleg az 1885. évi 561. sz. Igmrendeletek szabályozzák. Ezek szerint: a) a tényleges katonai és haditengerészeti szolgálatban álló egyénekre kiszabott s egy évnél rövidebb tartamu szabadságvesztés-büntetés a katonai birósági fogházban — az egy évi s ezt tulhaladó szabadságvesztés-büntetés az országos letartóztatási helyiségekben hajtandó végre; b) a szükséges megkeresést az illető katonai hadtestparancsnoksághoz az a kir. főügyészség intézi, melynek kerületében az elsőfokon eljárt kir. biróság székel, — és pedig az első esetben az iránt, hogy a kiszabott büntetést hajtsák végre, — az utóbbiban aziránt, hogy az elitéltet a büntetés végrehajtása végett szolgáltassák ki, — ha pedig

Kórházban töltött idő beszámitása.

7. A büntetés félbeszakitását nemcsak az az igazságügyminiszter engedélye (513. §.), s az elitélt szökése (515. §. 4. bek.), hanem az a körülmény is előidézheti, hogy az *elitélt büntetésének tartama alatt kórházban tölt el bizonyos időt* (516. §.). A különbség csak az, hogy a két előbbi esetben a szabadon töltött idő sohasem számitható be a büntetésbe, mig a kórházban töltött idő be- vagy be nem számitása iránt esetleg a bíróságnak kell határoznia. Rendszerint beszámitandó a büntetésbe az ennek végrehajtása alatt kórházban töltött idő is; e szabály alól azonban kivételnek van helye akkor, ha az elitélt *betegséget szinlelt, vagy maga idézte elő betegségét* a végett, hogy a büntetés végrehajtását megakadályozza. E két esetben a kórházban töltött idő nem számitható be a büntetésbe; de vajjon fenforog-e ez esetek egyike vagy másika: ez ténykérdés, a melyet mindannyiszor a bíróságnak kell eldöntenie. A döntés tárgyi feltétele az, hogy az elitélt kórházi ápolása tényleg bekövetkezzék, s ez a büntetés végrehajtását megzavarja. Ez azonban magában véve még nem elég, mert a vétlenül támadt betegség, habár az elitéltnek kórházban vagy tébolydában való ápolását eredményezte, s ekként kétségkivül félbeszakitotta a büntetés szabályos végrehajtását, annak tartamából nem vonható le. Ehhez szükséges az is, hogy az elitélt czélzatosan, és pedig vétkes czélzattal, maga idézze elő betegségét vagy betegséget szinleljen. Ennek lehető elfogulatlan megállapitása végett az 516. §. a határozat hozását a bíróságra, nevezetesen arra a törvényszékre ruházta, a melynek területén az elitélt büntetését tölti. E bíróság leggyorsabban, s minthogy területén felmerült uj tény birálandó el, legalaposabban is járhat el. Határozatának alapja majdnem kivétel nélkül az orvosszakértői vélemény lesz; e mellett azonban az elitélt nyilatkozatából és egyes tanuk vallomásából is tájékozást meiithet. A kihallgatást ez esetben nem maga a törvényszék, ha-

az egy évi v. hosszabb szabadságvesztés-büntetésre elitéltet a főtárgyaláson letartóztatják s átadják a kir. ügyészségnek: erről a főügyészség csak értesiti a katonai hatóságot; c) a tényleges szolgálatban álló honvédeket és csendőröket illetőleg e szabályok azzal a módositással állanak, hogy csak az egy hónapot tul nem haladó szabadságvesztés-büntetés hajtandó végre a katonai fogházban — ellenben a hosszabb tartamu büntetésre elitéltek az országos letartóztató intézetekben töltik ki bünetésüket; d) mozgósitás esetén a megkeresést a közös hadügyminiszterhez kell intézni, ki annak tárgyában a honvédelmi miniszterrel egyetértőleg határoz.

A polgári bíróságok által megállapitott szabadságvesztés-büntetésnek a katonai fogházakban való végrehajtásával fölmerült költségek megtéritéséről l. a 38.021/88. sz. Igmr.-et (M. VI. 34.).

nem megkeresése folytán a vizsgálóbiró vagy a járásbiróság eszközli. Az ekként beszerzett vizsgálati anyag alapján a kir. ügyészség inditványt tesz, a törvényszék pedig zárt ülésben, tárgyalás nélkül határoz. Végzése ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye (378. §.), a melynek azonban nincs felfüggesztő hatálya (380. §.).

6. Jogerős itéletekkel megállapitott több szabadságvesztés-büntetés végrehajtása.[1])

517. §.

Ha valakit különböző jogerős itéletekkel több szabadságvesztés-büntetésre itéltek és az itéletek hozásánál az összbüntetésre, illetőleg a büntetések egyesitésére nézve irányadó szabályokat (1878. évi V. t.-czikk 96. §., 1880:XXXVII. t.-czikk 36. §.) nem alkalmazták: a büntetések utólag összbüntetésbe foglalandók, illetőleg egyesitendők.

Ez az eljárás nem akadályozza a kiszabott büntetések végrehajtását, melyek közül előbb a legsulyosabb nemü veendő foganatba.

518. §.

Az összbüntetés meghatározása, illetőleg a büntetések egyesitése a kir. ügyészség vagy az elitélt inditványára történik.

Ha a külön itéletekben kiszabott szabadságveszlés-büntetésnek tartama együttvéve két évet meghalad, vagy ha az elitélt az itélethozásra hivatott biróság székhelyén kivül van fogva, részére hivatalból rendelendő védő.

Az eljárásra annak az esküdtbiróságnak birói tagjai, illetőleg az a törvényszék vagy járásbiróság illetékes, melynek itélete, vagy a melynek itéletére vonatkozó felsőfoku itélet mondta ki a legsulyosabb büntetést.

Ha ez kétséges, az a biróság jár el, melynek itélete legutóbb kelt.

A biróság az inditvány következtében nyilvános tárgyalásra határnapot tüz ki, és erre a kir. ügyészséget, a szabadlábon, vagy a biróság székhelyén fogva levő vádlottat és ha védő van, ezt is megidézni.

A tárgyalás az itéletek felolvasásával kezdődik. Azután a

[1]) L. *Weisz Ödön* értekezését (BT. XLVI. k. 217—221. l.) több eset ismertetésével.

kir. ügyészség terjeszti elő indítványát. Erre az elítélt, ha jelen van, és védője válaszolhatnak. A bíróság ítélettel dönt és ezt azonnal kihirdeti.

Az egyesített, illetőleg összbüntetés meghatározása egyedül az előbbi ítéletekkel kimondott büntetések tartama és súlyosságuk aránya alapján történik.

Súlyosító vagy enyhítő körülmények többé nem vehetők figyelembe.

Ez ítélet ellen csak a büntetés kiszabása miatt, továbbá a 384. §. 1., 3., 4., 6. és 10. pontjaiban megjelölt semmiségi okok alapján lehet a kir. Curiához semmiségi panaszszal élni.

A kir. Curia tanácsülésben határoz.

Jegyzetek.

Összbüntetés kiszabása és büntetések egyesítése.

1. Ha több büntetendő cselekmény egyszerre vagy egymásra való tekintettel kerül elítélés alá (bünhalmazat), s mindegyik szabadságvesztéssel büntetendő: e büntetéseket egy *összbüntetésbe* kell összefoglalni (btk. 96. és 104. §§.). Ha pedig valaki a jogerős ítélettel reá kiszabott szabadságvesztés-büntetés tartama alatt követ el büntetendő cselekményt, a melyre szintén szabadságvesztés-büntetés van megállapitva (1880:XXXVII. t.-cz. 36. §.): e miatt az illető külön ítélendő el, de büntetését azonnemü szabadságvesztés-büntetésben kell megállapitani, a melynek tartama alatt az ujabb cselekményt elkövette.[1]) Az ekként ujabban kiszabott büntetés az előbbivel egyesitendő, a mi azt jelenti, hogy a két büntetést egy huzamban, ugyanazon büntetés folytatásaként kell kitölteni. Ebben áll a *büntetések egyesítése.*

2. Az összbüntetés kiszabása és a büntetések egyesitése rendszerint már az ügy, illetőleg az ügyek érdemleges tárgyalása alkalmával, a bünösséget és büntetést megállapitó itéletben megtörténik; igy különösen az összbüntetés kiszabására vagy az nyujt alkalmat, hogy a bíróság a halmazatban levő büntetendő cselekményeket együtt tárgyalja s egy itéletben dönti el (btk. 96. §.), vagy az a körülmény adja meg a lehetőséget, hogy midőn a halmazatban levő cselekményeket más-más bíróság, vagy ugyanaz

[1]) A jogerős büntetés tartama alatt elkövetettnek tekintendő a cselekmény akkor is, ha azt az elitélt föltételes szabadonbocsáttatásának ideje alatt követte el (GDt. XIII. 500.).

a bíróság nem egyszerre tárgyalja és itéli el: az utolsó ügy tárgyalásakor a többiekben már jogerős itéletek keletkeztek, s ekkor a különböző itéletekkel megállapitott szabadságvesztés-büntetések egy összbüntetésbe foglalhatók össze (btk. 104. §.). Ez eljárásra a Bp. módot és alkalmat nyujt, midőn egyfelől elrendeli a halmazatban levő ügyek egyesitését (19. §.), másfelől megengedi az ily ügyek különválasztását és elkülönitett elintézését (21. §.); a tárgyalás szabályai pedig az utóbbi esetben is lehetővé teszik az összbüntetés kiszabását, ha az elkülönitetten tárgyalt ügyekben hozott itéletek, az utolsó ügy tárgyalása alkalmával, a halmazati büntetés megállapithatása czéljából egyesittetnek. Minthogy azonban ez nem mindig sikerül, mert lehetnek esetek, midőn a külön tárgyalt ügyek mindegyikében jogerős itélet keletkezik, a nélkül, hogy összbüntetés kiszabható lett volna, — s minthogy az itélő bíróság esetleg a büntetések egyesitését is elmulaszthatja: e lehetőségekre való tekintettel vált szükségessé az oly intézkedés, a mely módot nyujt arra, hogy az összbüntetés kiszabása, illetőleg a büntetések egyesitése utólagosan, a kérdéses ügyekben hozott itéletek jogerőre emelkedése után is, megtörténhessék. E módot adják meg s az erre vonatkozó eljárást szabályozzák az 517. és 518. §§.

3. Az összbüntetés kiszabásának tárgya csak szabadságvesztés-büntetés lehet. — Ehhez képest a Curia kimondta, hogy az összbüntetés kiszabása a pénz — mint főbüntetés átváltoztatására nem terjed ki (GDt. IX. 936.), — továbbá a 384. §. 4. p. alapján megsemmisitette az alsófoku itéletet, midőn a bíróság a különböző jogerős itéleteknek a pénzbüntetéseket és azok mértékét, s a behajthatatlanságuk esetén helyettesitő szabadságvesztés-büntetések tartamát megállapitó részeit hatályon kivül helyezte s ujból pénzbüntetéseket szabott (GDt. XI. 782.). Ezzel függ össze az a kérdés, hogy tárgya lehet-e az összbüntetésnek a *mellékbüntetés* is. A pénz, mint mellékbüntetést illetőleg két kérdés merül föl. Egyik az, hogy a különböző itéletekkel megállapitott pénzbüntetések összbüntetés esetén megváltoztathatók-e. A felelet erre csak tagadó lehet. A másik az, hogy a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztés az összbüntetésként kiszabott szabadságvesztésre változtatandó-e. A Btk. 53. §-a alapján erre igennel kell válaszolnunk, mert e szerint a pénz, — mint mellékbüntetés azonnemü szabadságvesztésbüntetésre változtatandó át, a melyre vádlott a pénzbüntetésen fölül itéltetett. Ehhez képest a Curia a 385. §. 2. p.

alapján megsemmisitette az alsófoku birőságok itéletét, a melylyel vádlottat összbüntetésként fegyházra itélték, e mellett azonban a mellékbüntetésként kiszabott pénzbüntetést helyettesitő fogházat érintetlenül hagyták, — holott ez esetben a helyettesitő szabadságvesztés fegyházban lett volna megállapitandó (GDt. XI. 506.).

A *hivatalvesztés s a politikai jogok gyakorlatának* fölfüggesztése tekintetében kétféle fölfogással találkozunk. Egyik abból indul ki, hogy miután e mellékbüntetések mindegyike a szabadságvesztés-büntetés kiállásának kezdőnapjától számitandó (Btk. 57. §.), s ennélfogva ha több cselekményre külön itéletekkel több mellékbüntetés van kiszabva: ezek egymás mellett párhuzamosan folynak, mig végre a leghosszabb tartamban megállapitottnak ideje is letelik: ez okból összbüntetés kiszabása esetén e mellékbüntetések érintetlenül hagyandók. Igy itélt a Curia is egy esetben, midőn vádlott három külön itélettel 5, 3 és 5 évi tartamban megállapitott hivatalvesztésre itéltetett. Az alsófoku birőság az összbüntetés kiszabása alkalmával e mellékbüntetések egységes tartamát 10 évben állapitotta meg; a C. azonban megsemmisitette ez itéletet: mert e mellékbüntetések egymásután sorolása a Btk. 57. §-ával szemben nem történhetik meg s mert e szerint nem állhat meg a 10 évi tartam kiszabására vonatkozó az az indok, hogy a három mellékbüntetés összeadva 13 évet tenne ki (7275/904. — GDt. XI. 783.).[1]) Más fölfogás szerint a törvény, igy különösen a Btk. 103. §-a nem állja utját annak, hogy amennyiben különböző itéletekkel több mellékbüntetés állapittatott meg, ezek közül a leghosszabbnak tartama *a Btk. 57. §-ának keretén belül* fölemeltessék s összbüntetésként állapittassék meg. Ez elvnek megfelelően a Curia két itélet alapján 6 évi, három itélet alapján 10 évi hivatalvesztést állapitott meg vádlottak ellen, kiknek e mellékbüntetését az alsófoku birőság 10, illetve 15 évi tartamban szabta ki (5350/901. — Uo. IX. 945.): mert a Btk. 103. §-ának helyes értelmezése alapján kifejlődött birói gyakorlat az, hogy amennyiben v. egy itéletben mondatik ki bünösnek több oly cselekmény miatt, melyek mindegyikére mellékbüntetést állapit meg a törvény, ezek

[1]) Azonos esetek: V. két külön itélettel 3 évi és 1 évi hivatalvesztésre itéltetett, — v. több különnemü szabadságvesztés-büntetésre, két esetben pedig mellékbüntetésként 3 és 3 évi hivatalvesztésre itéltetett. A C. mindkét esetben mellőzte az összbüntetésbe való egybefoglalást, mert a v. ellen két külön itélettel kiszabott mellékbüntetés ugyanegy időpontban, t. i. az összbüntetésül kiszabott büntetés befejeztével veszi kezdetét (859/905. — 10336/905. GDt. XIII. 507.).

összefoglalva, a főbüntetés tartamának megfelelően állapittatnak meg s mert nincs elfogadható ok arra, hogy ugyanez a szabály akkor is ne nyerjen alkalmazást, mikor a külön itéletekkel megállapitott cselekmények miatt utólag összbüntetés szabandó ki (728/903. — Uo. 946.). Az utóbbi fölfogás felel meg a törvény szellemének.

A büntetések egyesitése is csak szabadságvesztés-büntetésekre vonatkozik. Ez azonban nem zárja ki azt, h. amennyiben v. ujabban oly cselekmény miatt itéltetik el, melyre mellékbüntetésként pénzbüntetés van megállapitva, az ezt helyettesitő szabadságvesztés-büntetés is az egyesités folytán kiszabott szabadságvesztésben állapittatik meg. Igy pl. vádlottra nézve, ki fegyházbüntetése kiállása alatt s. testi sértés vétségét követte el, a C. az e miatt rá kiszabott főbüntetéssel kapcsolatos pénzbüntetést behajthatlansága esetére szintén fegyházra változtatta, holott az elsőfoku birróságok e büntetést fogházban állapitották meg (8320/902. — GDt. IX. 939.).

4. Az 517. és 518. §-ok alkalmazhatásának alapfeltétele az, hogy egymással összefüggő s több külön ügyben *több külön jogerős itélet keletkezett*, a melyek mindegyike szabadságvesztés-büntetést állapit meg. A mig az egyik vagy másik itélet nem jogerős: addig a birróságnak abbeli mulasztásán, hogy az ügyek egyesitését, illetőleg az összbüntetés kiszabását nem eszközölte, perorvoslattal esetleg még segiteni lehet.

A perorvoslat czélja ez esetben nem az, hogy a felső birróság mondja ki az elsőfoku birróság részéről elmulasztott egyesitést és összbüntetést, mert ezzel a felsőbirróság hivatása körén tul menne, a mennyiben vádlottól felebbezési jogát az összbüntetés tárgyában megvonná, — hanem csak az lehet, hogy a sérelmes itélet megsemmisittessék s az elsőfoku birróság az összbüntetés kiszabása végett ujabb eljárásra utasittassék. Néha azonban a perorvoslat sem vezet czélra, mert esetleg a felsőbirróság is mellőzendőnek tartja valamely okból az összesitést. Ezenfölül pedig lehetnek esetek, a melyekben perorvoslat hiánya miatt a felsőbirróság elől a közbelépés el van zárva. Továbbá előfordulhat az is, hogy a vádlott több birróság területén követett el büntetendő cselekményeket, a melyek tárgyában az illető birróságok, egymás eljárásáról mit sem tudva, különálló itéleteket hoznak. Mindez esetekben megtörténhetik, hogy mindegyik itélet, a mely a vádlott ellen szabadságvesztés-büntetést állapit meg, önmagában jogerőre

emelkedik. Ilyen jogerős itéletek létezésétől függ első sorban az 517. és 518. §-ok alkalmazása;[1]) e mellett föltételeztetik az is, hogy az elitélt a rá kiszabott büntetést v. büntetéseket még ki nem töltötte; mert ha pl. két büntetés esetén az elitélt az egyiket már kitöltötte, mielőtt összbüntetést szabtak ki: ekkor az egyedül maradt büntetés összbüntetésbe nem foglalható.

Ezt az elvet mondta ki a Curia egy esetben, midőn v. 7 hónapi és 1 évi börtönre itéltetvén, előbbi büntetését már kitöltötte s az utóbbit is megkezdette, mikor összbüntetés kiszabását kérték. A C. szerint az alsóbiróság nem követett el törvénysértést, mikor a kir. ügyész inditványának elutasitásával az összbüntetés kiszabását megtagadta (8154/904. — GDt. XIII. 499.). Ezzel szemben a *pozsonyi T.* azt az álláspontot foglalta el, hogy összbüntetés kiszabásának ily esetben is van helye: mert ez a Btk. 104. §. 2. pontjából önként következik (292/906. — Uo. 497.).

Illetékes biróság.

5. Minthogy itt több külön itélettel megállapitott büntetések összesitéséről van szó, a melyek mindegyikét más-más biróság szabhatta ki: az összesités végett inditandó külön eljárással szemben az első kérdés az, hogy *melyik biróság legyen illetékes.* A szabály e tekintetben az, hogy illetékes az az I. foku biróság, a melynek itélete, vagy a melynek itéletére vonatkozó első foku itélet a legsulyosabb büntetést mondotta ki. Ez elsőfoku biróságok: az esküdtbiróság birói tagjai, a törvényszék és a járásbiróság. Ha kétséges az, hogy melyik itélet állapitotta meg a legsulyosabb büntetést, a mi vagy a büntetések egyenlősége vagy egybe nem hasonlithatása miatt történhetik meg: ez esetben az a biróság lesz illetékes, a melynek itélete legutóbb kelt. (518. §. 3. és 4. bek.) E szabályok helyes alkalmazása a biróságok közötti összeütközésnek elejét veszi.

Az eljárás meginditása.

6. Az illetékes biróság előtt vagy a *kir. ügyészség, vagy az elitélt inditja meg az eljárást.* (518. §. 1. bek.) Az eldöntendő kérdés nem érinti annyira a közérdeket, hogy e miatt hivatalból való közbelépésre szükség volna. A magánvádló s a többi érde-

[1]) Ez elvnek megfelelő határozatok, melyek szerint: összbüntetés csak akkor szabható ki, ha valamennyi itélet jogerőre emelkedett (GDt. IX. 935; Uo. XV. 465. és B. H. T. 135. C. Jeé.), — a jogerős itéletek tárgyául szolgáló cselekmények egyikére vonatkozó ujrafölvétel az összbüntetés kiszabását nem akadályozza (U. o. 937.).

keltek sem avatkozhatnak bele ebbe a dologba: mert a Bp. ezeknek a jogerős itélettel megállapitott büntetés megváltoztatására nem enged befolyást. E szerint a kir. ügyészségnek vagy az elitéltnek kell az összbüntetés kiszabása, illetőleg a büntetések egyesitése iránt inditványt tenni, hogy az eljárás meginditható legyen.

Védelem.

7. Habár ez eljárás közvetlenül érinti az elitélt érdekeit, mert a büntetések összesitése azok reductiójával jár: ez érdek itt még sem lép annyira előtérbe, mint az ügy érdemleges tárgyalásánál. Itt ugyanis a bünösség és a beszámitás már nem lehetnek határozat tárgyai, hanem csak a büntetések leszállitásáról s az ekként elérendő összbüntetés megállapitásáról van szó, a mi inkább számtani, mint jogi müvelet. Az e tárgyban inditandó eljárás tehát esetleg az elitélt részvétele nélkül is lefolyhat; bizonyos esetekben azonban mégis megkivánja a törvény, hogy vagy maga a vádlott részt vegyen az eljárásban, vagy védő képviselje érdekeit. Igy különösen rendeli, hogy *hivatalból kell védőt rendelni az elitéltnek:*

a) ha a külön itéletekben kiszabott büntetések tartama együttvéve két évet meghalad; *b)* ha az illető az itélethozásra hivatott bíróság székhelyén kivül van fogva (518. §. 2. bek.).

Ha tehát az egyes büntetések tartama két évet meg nem halad s az elitélt az eljáró bíróság székhelyén van fogva: akkor védő által való képviseltetése nem szükséges, ellenben feltétlenül szükséges ez akkor, ha más helyen van fogva, habár az összefoglalandó büntetések tartama két évet nem is halad meg. Az utóbbi esetben ugyanis az elitélt személyes részvétele ki van zárva, mert a bíróság e czélból nem szállitja őt székhelyére; mig abban az esetben, ha az illető a bíróság székhelyén van fogva: a tárgyaláson való részvétel neki magának is meg van engedve. Ily esetben az elitélt személyes részvétele egészen az ő tetszésétől függ; a védő által való képviseltetés azonban még ekkor is csak annyiban van belátására bizva, a mennyiben a büntetések tartama két évet meg nem halad. Ezen tul a bíróság székhelyén fogva levő terheltre nézve is kötelező a védelem s igy hivatalból kell védőt kirendelni, ha az illető ez iránt maga nem gondoskodik.

Amennyiben a bíróság ez esetben védő közbejötte nélkül szabott ki összbüntetést: ez a 384. §. 6. p.-ba ütköző s hivatalból figyelembe veendő sem. ok (GDt. IX. 940.).

Tárgyalás.

8. A kir. ügyészség vagy az elitéltnek inditványa folytán az illetékes bíróság *nyilvános tárgyaláson határoz.* E tárgyalásra megidézendők: *a)* a kir. ügyészség; *b)* a szabadlábon vagy a bíróság székhelyén fogva levő elitélt; *c)* a netalán megbizott vagy hivatalból kirendelt védő (518. §. 5. bek.). A kir. ügyészség képviselőjének s a hivatalból kirendelt védőnek feltétlenül jelen kell lenni a tárgyaláson. A szabadlábon s a bíróság székhelyén fogva levő elitélt jelenléte azonban nem kötelező. Ha megjelenik: gyakorolhatja az őt megillető jogokat; elmaradása azonban a tárgyalás megtartását nem akadályozza. Ez abból következik, hogy a kir. ügyész inditványára az elitélt csak jogositva van válaszolni: „ha jelen van", de jelenléte nem kötelező. Természetes azonban, hogy a bíróság a székhelyén fogva levő elitéltet maga elé állittatja s a tárgyalást jelenlétében végzi. E megszoritással a tárgyalás contradictorius s minthogy az eljárás czélja a jogerős büntető itéletek módositása: tényleg kivánatos, hogy a védelem ne csak a sulyosabb, hanem az enyhébb esetekben is képviselve legyen. Az összbüntetés kiszabása czéljából az érdekeltek megidézésével külön tárgyalási határnapot kell kitüzni s e tárgyalásról külön jegyzőkönyvet kell fölvenni. E szerint szabálytalanság az, ha a bíróság a curiai itélet kihirdetése alkalmával nyomban nyomban itéletet hoz az összbüntetés tárgyában. E szabálytalanság azonban nem sem. ok (C. 8977/900. — GDt. IX. 988.). A tárgyalás anyagául csupán a jogerős itéletek szolgálnak. Ezek felolvasását csak a kir. ügyész inditványa s az elitéltnek vagy védőjének erre adott válasza egészitik ki. Ezután a bíróság itéletet hoz s azt azonnal kihirdeti (518. §. 6. bek.).

Itélet.

9. *Az itélet egyedüli tárgya ez esetben az összbüntetés kiszabása, illetőleg a büntetések egyesitése* (518. §. 7. és 8. bek.). Hogy az elitélt mely cselekményekben bünös s hogy azokért különkülön minő büntetést érdemel: ezt a jogerős itéletek már meghatározták. A sulyositó és enyhitő körülmények is kellő méltatásban részesültek ez itéletben. E kérdések tehát itt ujra nem jöhetnek szóba, mert ezzel az ügynek ujabb érdemleges elbirálása történnék, a mi az eljárás czéljával ellenkeznék. Itt csak a büntetések összesitéséről van szó, *a mi összbüntetés megállapitásánál azt jelenti*, hogy a bíróság, figyelembe véve a külön kiszabott büntetés-

sek nemét és tartamát, valamint az együttes, megszakitatlan foganatositásban foglalt sulyosbitást, a különböző büntetéseket a legsulyosabb büntetés nemére reducálja és oly mértékre szállitja le, mely az eitélt ellen valamennyi büntetendő cselekményének együttes elbirálása esetében alkalmazva lett volna (M. i. 729. l.). Hogy e müveletnél a legsulyosabb büntetés veendő alapul s hogy e büntetés bizonyos mértékig felemelhető· ezt a btk. 97—101. §§. határozzák meg. Ezek alkalmazása mellett az összbüntetés meghatározása legczélszerübben a mérsékelt cumulatio elve szerint eszközölhető[1]). E szerint az összbüntetés alakitásánál a következő módon kell eljárni:

a) a konkurráló büntetések közül kiválasztandó a legsulyosabb mint alapbüntetés, vagyis az a büntetési nem, a melyben az összbüntetés kiszabandó;

b) ehhez hozzáadandók a többi büntetések és pedig a maguk teljességében, ha ugyanazonnemüek, mint az alapbüntetés, ellenben arányosan leszállitva, ha enyhébb nemüek;

c) az ekként összefoglalt büntetések mindegyike (az alapbüntetés is) megfelelően reducálandó abból a czélból, nehogy megszakitatlan kiállásuk folytán igazságtalan tulszigor álljon elő.

Az ily módon nyert büntetés leend a keret, a melynek maximalis és minimalis véghatára közt a bíróság feltalálja azt a büntetést, a melyet a concret esetben összbüntetésként alkalmaznia kell.

10. Más alapon eszközlendő a bünhalmazati kapcsolatban nem álló *büntetések egyesitése*. Ez esetben a bíróság az egyenlő nemü büntetéseket egyszerüen összecsatolja, a különböző nemüek közül pedig az enyhébbekre nézve meghatározza, hogy azoknak a legsulyosabb büntetés mely tartama felel meg s ezután azt is a legsulyosabb büntetéshez csatolja. Az ekként megállapitott uj büntetés leszállitás nélkül csatoltatik a végrehajtás alatt levő alapbüntetéshez, a melynek folytatásaként kitöltendő. A bíróság ugy az összbüntetés kiszabásánál, mint a büntetések egyesitésénél csak a tényleg már megállapitott büntetésekkel foglalkozik, tekintet nélkül kiszabásuk indokaira. Az itéletek felolvasása a birákat a határozat tárgya tekintetében tájékozza, a felek felszólalásai pedig a figyelembe veendő mozzanatokat megvilágositják és igy a határozat kellően elő van készitve.

11. Minthogy a bíróság ez esetben *itéletet hoz:* ebből ön-

[1]) Ez elv részletes kifejtését lásd Illés Btk. magyarázata III. kiadás I. kötet.

ként következik, hogy határozatának alaki és tartalmi kellékei itt is ugyanazok, a melyeket az érdemleges itéletre nézve a 327. és 328. §§-ok előirnak. A különbség csak az, hogy ez esetben az itélet a bünösségre s a beszámitást sulyositó vagy enyhitő körülményekre, továbbá a magánjogi igény megállapitására már nem terjed ki és igy az idézett §-oknak ezekre vonatkozó rendelkezései itt nem alkalmazhatók. Az előzetes letartóztatás vagy a vizsgálati fogság betudása már szintén megoldást nyer az előző itéletekben; ha azonban ez nem történt volna meg, a levonás az összbüntetés megállapitásánál lesz figyelembe veendő.

12. Az itélethozásnál figyelembeveendő szempontokat illetőleg a birói gyakorlatból kiemeljük a következőket:

a) a Curia *megsemmisitette* az összbüntetést kiszabó alsófoku itéleteket:

midőn a bíróság a kir. tábla által beszámitani rendelt vizsgálati fogságot az összbüntetés kiszabásánál ujra beszámitás tárgyává tette: mert a vizsgálati fogságnak az az időtartama, mely a külön itélettel kiszabott büntetésből kitöltöttnek vétetett, az összbüntetés kiszabásánál változatlanul hagyandó (GDt. IX. 942.), — midőn az alsóbiróság az egy hónapi és 8 napi fogházra elitélt v. összbüntetését 1 hónapban állapitotta meg: mert a külön itéletekkel kiszabott büntetések egyikét se szabad elengedni (U. o. 943.), — midőn a két külön itélettel 2 évi és 6 hónapi fegyházra itélt v. összbüntetése 4 évi és 10 hónapi fegyházban állapittatott meg, mert: ezzel a bíróság nem tett eleget a törvény ama követelésének, hogy a külön kiszabott büntetések arányosan leszállitandók (Uo. 944.),[1]) — midőn a tszék az egyik itéletnek azt a rendelkezését, hogy a büntetésből 1 hó és 9 nap kitöltöttnek vétetik, hatályon kivül helyezte és csak 1 hónapot vett kitöltöttnek (C. Jeé. 130. — Uo. XI. 784. és BHT. 134.), — midőn a tsz. a jogerős itélettel megállapitott és tényleg megkezdett büntetés kezdetének napját az összbüntetés kiszabásakor megváltoztatta (Uo. 785.), — midőn a 2 évi fegyházra, 6 havi börtönre és egy évi börtönre elitélt v. összbüntetése 3 évi és 4 havi fegyházban állapittatott meg: mert a bíróság ez összbüntetés kiszabásánál a külön itéletekkel kimondott büntetések tartamát s az összbüntetésként kiszabott fegyház sulyát nem vette kellő tekintetbe (Uo. 788.), — midőn a 12 évi fegyházra és 14 napi államfogházra elitélt v. összbüntetése 12 évi fegyházban állapittatott meg, mely büntetést a C. 12 évi és 6 napi fegyházra emelte föl (Uo. XIII. 498.), — midőn a 6 hónapi és 8 hónapi börtönre elitélt vádlott összbüntetése 1 évi és 2 havi börtönben akként állapittatott meg, hogy a bíróság a büntetés kezdőnapjául az összbüntetés kiszabása napját tekintette, a 6 havi börtönből előzőleg kitöltött időt pedig vizsg. fogság czimén beszámitani rendelte (Uo. 502.);

b) a Curia *elutasitotta* a sem. panaszt:

midőn a 15 évi fegyházra elitélt vádlottat e büntetésének tartama alatt az esküdtbiróság külön itélettel 10 évi fegyházra itélte: mert a Btk. 104.

[1]) A C. ez esetben az összbüntetést 4 évi fegyházban állapitotta meg.

§. 2. p. nem követeli, hogy az ujabb elitélés alkalmával állapittassék meg az összbüntetés, mert e szerint ily esetben a Bp. 517. és 518. §-ainak alkalmazásával az összbüntetés utólagos kiszabásának van helye (Uo. IX. 938.), — midőn a külön itéletekkel börtönbüntetésekre itélt v. ügyében a kir. ügyész azért jelentett be sem. panaszt, mert a biróság az összbüntetést nem fegyházban állapitotta meg (Uo. 949.), — midőn a védő a 385. §. 2. p. alapján azért jelentett be sem. panaszt, mert a biróság az összbüntetés kiszabásánál a megengedett enyhitést figyelmen kivül hagyta, holott az összbüntetés meghatározása egyedül az előbbi itéletekkel kimondott büntetések tartama és sulyosságuk aránya alapján történik (visszautasitás) (Uo. 950.), — midőn a külön itéletekkel 3 évi fegyházra és 8 hónapi börtönre itélt v. összbüntetése 3 évi és 7 havi fegyházban állapittatott meg, mert ezzel a biróság nem lépte tul a büntetés kiszabásánál a törvényben meghatározott korlátokat (Uo. XIII. 508.). Az utóbbi határozat azonban ellentétben van a fönt közöltekkel, melyek szerint a C. fegyházbüntetés kiszabása esetén a börtön v. fogház nagyobb mértékü leszállitását tartja indokoltnak.

Perorvoslat.

13. Az itélet ellen *perorvoslat gyanánt csak semmiségi panasz használható (518. §. 9. bek.).*[1]) Az 518. §. szerint e sem. panasz tárgyában a Curia határoz; ezt a rendelkezést azonban az 1907 : XVIII. t.-cz. akként változtatta meg, h. amennyiben a jbiróság szabta ki az összbüntetést: ennek itéletét a kir. Tábla van hivatva fölülvizsgálni. A semmiségi panasz elsősorban a büntetés kiszabása ellen irányulhat, s igy rendszerint a 385. §. 2. p.-ra alapitandó. Minthogy azonban az 518. §. ezt külön nem emeli ki: ebből a C. kijelentése szerint az következik, hogy a büntetés kiszabása miatt használható sem. panasz a 384. és 385. §-ban egyenként megjelölt sem. okokhoz kötve nincs (728/903. — GDt. IX. 944.). A büntetés kiszabásán kivül sem. panasznak van helye a 384. §. 1., 3. ,4., 6., és 10. pontjaiban megjelölt semmiségi okok alapján. E szerint tehát semmiségi panasznak van helye:

a) ha az itélőbiróság nem volt törvényesen alakitva (1. pont);

b) ha az itélethozásban oly biró is részt vett, a ki nem volt jelen az egész tárgyaláson (3. pont);

c) ha az itélőbiróság hatáskörét tullépte vagy hatásköréhez tartozó ügyet (518. §. 3. bek.) ahhoz nem tartozónak mondott ki (4. pont);

d) ha a tárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartották meg (kir. ügyész és hivatalból kirendelt védő), kinek jelenléte a törvény szerint mellőzhetetlen (6. pont);

[1]) A miniszteri javaslat egyfoku felebbezésnek is helyt adott; az ig. biz. azonban e rendelkezést mellőzte, mert az összbüntetést kimondó itélet az elitéltre nézve a korábbi állapothoz képest a tartam tekintetében mindig enyhébb lévén, ez ellen a semmiségi panasz használhatása elegendő. (Jelentés 63. 64. l.)

e) ha az itélet rendelkező része érthetetlen, vagy ha az indokolás a rendelkező résznek ellene mond (10. pont).

E semmiségi okok mindig hivatalból is figyelembe veendők (384. §. ut. bek.). A kir. Curia, illetőleg a kir. Itélőtábla a semmiségi panasz tárgyában tanácsülésben határoz (518. §. ut. bek.).

A mennyiben az eljáró bíróság az összbüntetés kiszabása iránt tett inditványt elutasitja pl. azért, mert az a C. itéletének kihirdetése alkalmával még időelőtti: e határozat ellen fölfolyamodásnak van helye, melynek tárgyában a körülményekhez képest a tszék, mint felebbv. bíróság v. a kir. Tábla határoz (C. 4178/907. — GDt. XIV. 342.).

Végrehajtás.

14. Ez összesitő eljárás *a kiszabott büntetések végrehajtását nem akadályozza* (517. §. 2. bek.). Minthogy ugyanis kétségtelen, hogy az elitéltnek büntetést kell szenvednie, valamint kétségtelen, az is, hogy összesitett büntetése az ellene megállapitott legsulyosabb büntetési nemben lesz kiszabva: nincs ok a büntetés foganatositásának felfüggesztésére. Különösen, ha a legsulyosabb nemü büntetés végrehajtását kezdették meg: ez természetes megkezdése a később kiszabandó összbüntetésnek is; ha pedig tévedés folytán az enyhébb büntetésen kezdették volna meg a végrehajtást: ez az összesitő itéletben arányos betudással kiegyenlithető. Utóbbi esetben egyébiránt az összesitő eljárás megindításával a legsulyosabb büntetés végrehajtását is meg kell kezdeni, minek folytán az összesitett büntetés kezdőpontja is ez időpontra fog esni (M. i. 730. l.). A C. is kijelentette, h.:

az összbüntetés kezdőnapjául a jogerős itélet alapján már megkezdett büntetés első napja veendő (GDt. IX. 941.);

fegyházban kiszabott összbüntetés akkor is a büntetés megkezdése napjától számitandó, ha az börtönbüntetéssel kezdődött (Uo. XV. 466.).

7. A pénzbüntetés végrehajtása.

519. §.

A pénzbüntetés végrehajtására vonatkozó szabályokat az igazságügyi miniszter rendelettel állapitja meg.

1. Pénzbüntetést a büntetőbiróság az anyagi büntető törvények alapján *itéletben és büntető parancsban s az eljárási* törvények, névszerint a Bp. szabályai alapján *végzésben* szabhat ki. Az anyagi büntető törvényekben megállapitott pénzbüntetések kiszabásáról a btk. 53., a ktk. 22. és 23. §-ai rendelkeznek; az eljárási törvényeken alapuló pénzbüntetésekről és pénzbirságokról

általánosságban a Bp. 12. §-a tartalmaz megfelelő szabályokat. Mind e pénzbüntetések és pénzbirságok az 1892. évi XXVII. t.-cz.-ben meghatározott czélra forditandók. Nyilvántartásukról, behajtásukról és kezelésükről s behajthatatlanság esetében törlésükről rendeletek intézkednek. E rendeleteket a jelen §. irányadókul fentartotta.

2. *A pénzbüntetés csak az által válik végrehajthatóvá*, ha az alapjául szolgáló itélet, büntető parancs vagy végzés, a 494. §. 2. bek., illetőleg a 380. és az 535. §-ok értelmében jogerőre emelkedik, tehát végrehajthatóvá lesz. E végrehajthatóságot e határozat kiadványain az elsőfoku bíróság elnöke, illetőleg vezetője (járásbiró) bizonyitja; a végrehajtás foganatositása pedig törvényszéki ügyekben a kir. ügyészséget, járásbirósági ügyekben a járásbiróságot illeti (494. §. 4., 5. bek. és 559. §.). E törvényes rendelkezések alapul vétele mellett alkalmazandók a pénzbüntetésre vonatkozó rendeletek.

3. A pénzbüntetés végrehajtása tárgyában *az 1880. évi aug. 9-én 2106/IME. szám alatt kelt rendelet 6/. alatti melléklete intézkedik* (l. Marschalko: Rendeletek gyüjteménye VI. k. 394. l.).

E szerint itéletileg kimondandó, hogy az elitélt a reá kiszabott pénzbüntetést az itélet jogerejétől számitandó 15 nap alatt lefizetni köteles (1. §.); a mi, ha meg nem történnék, a behajtás iránt, a kir. ügyészek vagy a járásbirák tartoznak intézkedni, a szerint, a mint az itélet első fokulag a kir. törvényszék vagy a járásbiróság által hozatott (2. §.). A végrehajtás mindaddig folytatandó, mig a pénzbüntetés és végrehajtási költségek be nem folynak (3. §.), kivéve, ha az elitéltnek vagyontalansága minden kétséget kizárólag igazolva lévén, a végrehajtás előreláthatólag eredménytelennek mutatkoznék (4. §.). Veszély esetén előleges biztositásnak is van helye (5. §.). A befolyt pénzből mindenek előtt a végrehajtás költségei fedezendők, késedelmi kamat beszedésének helye nincs. Ha valaki a pénzbüntetés helyett vagylagosan kiszabott szabadságvesztés-büntetését már kiállotta, a további végrehajtásnak még a korábban felmerült végrehajtási költségek beszedésének czéljából sincs helye. (6. §.) Ha a pénzbüntetésnek egy része fedeztetik, a fedezetlen maradt rész a btk. 53. §. alapján megfelelő szabadságvesztés-büntetésre átváltoztatandó. A vagylagosan kiszabott és a vádlott által már megkezdett szabadságvesztés-büntetés csak akkor szakittatik meg, ha a hátralevő résznek megfelelő pénzösszeg s a netán felmerülő végrehajtási költségek készpénzben lefizettetnek (7. §.). A nyilvános gyüjtés utján befolyt pénz el nem fogadható (8. §.).

4. Ez utasitást az igazságügyminiszter későbbi rendeleteivel több tekintetben kiegészitette és módositotta. Igy különösen a következőket rendelte:

a) midőn a járásbiróság által megállapitott pénzbüntetés

behajtása alkalmával igényperek merülnek fel, vagy midőn az ingatlanokra vezetett végrehajtásoknál oly cselekmény válik szükségessé (pl. árverés kérelmezése, vagy a kielégitési sorrend megállapitása), melynél az illető biró el nem járhat: ez esetben a büntetéspénzek orsz. alapjának képviselete végett a kir. ügyészséget kell megkeresni (1885:36805. sz.);[1]) a közigazgatási hatóságok által megállapitott pénzbüntetések behajtása alkalmából felmerülő igénykereseteknél pedig köztörvényhatósági tiszti ügyészek képviselik az államkincstárt (1884:17766. sz. I. M. r.; Marschalko id. (1891 : 24205.szám);[2])

b) a végrehajtási eljárás akkor is mellőzendő s a helyettesitő szabadságvesztés-büntetés veendő foganatba (2106. sz. utasitás 4. §.), ha az elitélt ellen megállapitott bünügyi költségeket a bíróság az 1890:XLIII. t.-cz. 4. §-a alapján egyelőre behajthatatlanoknak nyilvánitotta, s ha ez esetben az elitélt a pénzbüntetést 15 nap alatt be nem fizeti, avagy e határidő letelte előtt azt a nyilatkozatot teszi, hogy a pénzbüntetést megfizetni nem képes (1891:24205. szám);[1])

c) a bíróság által kiszabott pénzbüntetésekről szerkesztett nyilvántartások és pénznaplók évenkint egyszer, az év végén zárandók le és terjesztendők fel megvizsgálás végett az igazságügyminiszterium számvevőségéhez; a befolyó pénzösszeg pedig, tekintet nélkül az összeg nagyságára, minden hónap végével kettős jegyzék mellett az adóhivatalba szállitandó, mely jegyzék egyik példánya, az adóhivatal részéről aláirva, a pénzt beszolgáltató hatóságnak visszaadatik, másik példánya pedig a büntetéspénzek orsz. alapjáról vezetett számadáshoz csatoltatik. (1896:26766. sz.)[3])

5. *A behajthatatlan pénzbüntetés* a nyilvántartó jegyzékben törlendő lévén: e tekintetben az igazságügyminiszter elrendelte, hogy a törlés ne a peresomónál hagyandó szegénységi bizonyitványok, hanem a helyettesitő szabadságvesztés végrehajtását elrendelő határozat s az erre vezetett hivatalos bizonylat alapján eszközöltessék (1894:19474. sz.)[4]) A pénzbüntetés behajthatatlanságával függ össze az a rendelet is, mely szerint a fogházbüntetés helyett legfelsőbb kegyelem folytán bíróilag megállapitott pénzbüntetés behajthatatlansága esetében is intézkedni kell a helyet-

[1]) Marschalko id. m. VI. k. 404. l.
[2]) Marschalko id. m. VI. k. 407. l.
[3]) Marschalko id. m. 413. l. VI. k.
[4]) Marschalko id. m. 410. l. VI. k.

tesitő szabadságvesztés végrehajtása iránt, habár a vonatkozó legfelsőbb elhatározásban nincs kimondva, hogy a megállapitandó pénzbüntetés behajthatatlansága esetén az eredetileg kiszabott fogház végrehajtandó (1890:3585. sz.)[1])

A pénzbüntetés behajthatatlansága folytán a behajtás megkisérlésére forditott költség is behajthatatlanná válik. E behajthatatlan eljárási költség azt a pénzalapot terheli, melynek javára a pénzbüntetések forditandók (1887:25092.sz.).[2])

6. Habár a pénzbüntetés szabályként 15 nap alatt s egy összegben fizetendő s habár a 2106. sz. utasitás *a részletfizetés* megengedéséről nem intézkedik: a gyakorlat mégis oda fejlődött, hogy kivételesen, egyes méltánylást érdemlő esetekben, a kir. főügyészek engedélyt adnak arra, hogy az elitélt a pénzbüntetést részletekben törleszthesse. Ez különösen akkor történhetik meg, miként az igazságügyminiszter 1894. évi 14005. sz. rendeletében kijelenté, ha a pénzbüntetés egy család fentartására szolgáló csekély értékü ingatlan elárverezésével volna csak behajtható s a család tönkretételét vonná maga után, holott az engedély megadása esetében, a pénzbüntetés behajthatóságának koczkáztatása nélkül remélhető, hogy az elitélt a pénzbüntetést részletekben képes és hajlandó lesz lefizetni (Marschalko id. m. VI. k. 416. l.). A büntető parancscsal kiszabott pénzbüntetésnek részletekben való lefizetését a törvény erejénél fogva kérheti a terhelt (535. §.) s ez esetben a járásbiróság adja meg erre az engedelmet.

7. Ha a pénzbüntetés szabadságvesztés-büntetés mellett van megállapitva: ez esetben az a körülmény, hogy az *elitélt feltételesen szabadon bocsáttatik*, nem okoz változást a pénzbüntetés lefizetése, illetőleg az ezt helyettesitő szabadságvesztés kitöltése tekintetében. Oly esetben tehát, midőn a feltételes szabadságra bocsátásért folyamodó ellen pénzbüntetés is van megállapitva: a felterjesztő jelentésben mindig kifejezetten megemlitendő, hogy a pénzbüntetés lefizettetett, illetőleg behajtatott, vagy pedig az azt helyettesitő szabadságvesztés - büntetés lesz végrehajtandó (1891: 17745. sz. r.).[3]) Utóbbi esetben a feltételes szabadság idejének megkezdése előtt ki kell töltenie az elitéltnek a pénzbüntetést helyettesitő szabadságvesztést.

[1]) Marschalko id. m. 415. l. VI. k.
[2]) Marschalko id. m. 415. l. VI. k.
[3]) Marschalko id. m. VI. k. 440. l.

8. Egyes büntetendő cselekmények tekintetében *külön rendeletek* intézkednek a pénzbüntetésről. Ezekből kiemeljük a következőket:

a) sajtóügyekben csak az esküdtszék által vétkeseknek kimondott egyénekre kiszabott pénzbüntetések számolandók el az igazságügyi tárcza javára; ellenben a sajtóügyi eljárás folyamán megállapitott s rendbüntetés természetével biró pénzbirságok a pénzügyi tárczát illetik (1887. évi 5704. sz. ig. m. r.).[1]) Az ily pénzbüntetések behajtása és kezelése is az 1892. évi 16401. sz. ig. m. r. világos kijelentése szerint az 1880. évi 2106. sz. utasitás értelmében történik (1894. évi 36245. sz. I. M. r.);[2])

b) Szeszjövedéki kihágás miatt kiszabott pénzbüntetés behajthatatlanságának kideritése a pénzügyigazgatóságok hatáskörébe tartozván, a tszék csak a behajthatatlanságnak a pénzügyi hatóság részéről történt igazolása esetén s e hatóság megkeresésére eszközölheti az átváltoztatást és pedig az 1883 : XLIV. t.-cz. 108. §. értelmében (1894. évi 30726. sz. II. Igmr.; M. VI. k. 408. l.);

c) A jövedéki kihágási ügyekben birósági itéletekkel kiszabott pénzbüntetések átváltoztatásánál a naponként 5 frttal számitott fogházbüntetés 6 hónapnál tovább nem terjedhet, — kivéve a bünhalmazat (Btk. 102. §.) és az 1876:IV. t.-cz. 17. §. utolsóelőtti bek. esetét; a pénzügyi hatóság által kiszabott pénzbüntetéseknek szabadságvesztésre való átváltoztatása pedig mellőzendő, — kivéve az 1894:XV. t.-cz. 14. §. esetét (23520/95. Igmr. és 27051/94. Pmr. — M. VI. 410.);

d) a véderőtörvény ellen elkövetett kihágás miatt kiszabott pénzbüntetés felerészben a büntetéspénzek országos alapja, felerészben az illetőségi község szegényalapja javára forditandó, *a vétség miatt* kiszabott büntetéspénzek pedig a hadmentességi dijalap javára esnek. Az ilyen büntetéspénzek kezelése külön szabályzatokkal állapittatik meg (1896. évi 56820. sz. ig. m. r.[3]) A mennyiben az 1889:VI. t.-cz. 44. §. 2., 3. és 4. bek. s az 50. §., valamint a 61. §. II. rész *b)* pontja alá eső kihágás miatt ausztriai állampolgár itéltetik el: a befolyt pénzbüntetés felerésze az illetékességi osztrák községnek lévén megküldendő, e fele részt tájékoztató jelentéssel esetről esetre az igazságügyminiszteriumhoz kell felterjeszteni; mig a pénzbüntetés másik felerésze a büntetéspénzek or-

[1]) Marschalko id. m. IV. k. 261. l.
[2]) Marschalko id. m. IV. k. 261. l.
[3]) Marschalko id. m. VI. k. 409. l.

szágos alapja javára elszámolandó (1896. évi 36462/95. sz. ig. m. rend.)[1])

e) a mezőrendőri kihágás miatt kiszabott pénzbüntetés az 1894: XII. t.-cz. 101. §-a szerint részben az országos közgazdasági alapot, részben az elkövetés helyéül szolgált községet illetvén meg, e pénzbüntetések nem számolandók el az igazságügyi tárcza keretében. Ha tehát a bíróság ily kihágás miatt szab ki pénzbüntetést: az ezt megállapitó jogerős itéletet további eljárás végett közölni kell azon járási főszolgabiróval, vagy városi rendőrkapitányi hivatallal, melynek hatásköréhez tartozó területen a kihágás elkövettetett (1896:46418/95. sz. I. M. r.).[2])

8. Végrehajtás a magánjogi igény s a magánvád képviselete és a védelem által okozott költség tekintetében.

520. §.

A büntető bíróságnak jogerős határozata a benne megitélt magánjogi igénynek s azoknak a megitélt költségeknek tekintetében, melyeket a magánvád képviselete, illetőleg a védelem okozott, végrehajtható közokirat hatályával bir.

A végrehajtást a polgári bíróság rendeli el.

1. A büntető bíróság itélete a magánjogi igény s a magánvád képviselete és a védelem által okozott költség tekintetében is csak jogerőre emelkedése után és csak akkor válik végrehajthatóvá, ha a végrehajthatóságot a határozat kiadványán az elsőfoku bíróság elnöke, illetőleg vezetője (a járásbiró) bizonyitja (494. §. 2. és 4. bek.). Ez esetben a büntető bíróság határozata a kérdéses költség és igény tekintetében végrehajtható közokirat hatályával bir.

2. Az ekként végrehajthatóvá lett közokirat alapján az érdekelt fél a végrehajtási törvény (1881. évi LX. t.-cz.) értelmében ép oly foganattal kérheti a végrehajtást, mint bármely más közokirat alapján. A végrehajtásnak ez esetben csakis az érdekelt egyén kérelme alapján van helye (494. §. 6. bek.). Minthogy pedig a végrehajtást e kérelem folytán a polgári bíróság rendeli el (520. §. 2. bek.): ennélfogva e tekintetben az eljárás, ugy a végrehajtási kérvény felszerelésére és benyujtására, valamint a további intéz-

[1]) Marschalko id. m. VI. 412. l.
[2]) Marschalko id. m. VI. k. 412 l.

kedésekre vonatkozólag a végrehajtási törvény szabályai szerint történik. Természetes, hogy itt csak a valódi vagyoni végrehajtásról van szó, s ennélfogva az 520. §. nem érinti a büntető bíróságnál vagy megbizottja által őrzött tárgyak át- illetőleg visszaadását, vagy a letiltó és hasonló határozatok visszavonását, a melyeket maga a büntető bíróság foganatosithat.

XXIX. FEJEZET.

Eljárás a járásbiróság előtt.

Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr.

1. Bevezetés.

I. A kisebb büntetés elá eső és egyszerübb tényálladéku büntetendő cselekmények elbirálására mindenütt egyes birák vannak hivatva, a kik kevesebb alakisághoz kötve járnak el, mint a sulyosabb törvényszegések fölött itélő társas bíróságok, a törvényszék és az esküdtbiróság.

Angliában a kihágások és csekélyebb vétségek birája a béke- és rendőrbiró, a kik esküdtek közremüködése nélkül, rövid és kevés alakszerüséghez kötött szabályok szerint biráskodnak; Francziaországban a békebiró hatásköréhez tartoznak az oly kihágások, melyek 15 frankig terjedhető pénzbüntetéssel vagy öt napig terjedhető elzárással büntetendők; ugyanez áll Belgiumról, hol a béke- mint rendőrbiró eljárása szintén a tárgyalásra való idézéssel kezdődik, melyen a biró, a bizonyitékok felvétele s a felek meghallgatása után nyomban itéletet hoz.

A németalföldi törvény a járásbirákra bizza a kihágások tárgyában való rendes biráskodást, a mely annyiban tér el a törvényszék előtti eljárástól, hogy a tárgyalás határideje rövidebb, hogy vizsgálatnak, vizsgálati fogságnak, vádhatározatnak helye nincs, s hogy a terheltet rendszerint meghatalmazottja helyettesitheti a tárgyaláson. Az olasz Bp. szerint is a járásbirákat illeti a kihágási biráskodás.

Németországban a kihágások és egyes külön megjelölt vétségek a schöffen-biróság hatásköréhez tartoznak, a járásbiró azonban kivételesen schöffök közremüködése nélkül itélhet, ha a csupán

kihágással terheltet elővezetik és ez bünösségét elismeri. A schöffenbiróság előtti eljárás szabályait a német birodalmi Bp. foglalja magában, az egyes rendelkezéseknél megjelölvén azokat, a melyek a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazandók. Ez eljárásban vizsgálatnak nincs helye, a főtárgyalás vádirat és vádalálhelyezés nélkül is megtartható, a terhelt a vádirat ellen előleges kifogást nem tehet, büntető parancs bocsátható ki, enyhébb esetekben a tárgyalás terhelt távollétében is megtartható stb.

Az osztrák törvény szerint a kihágások tárgyában a járásbiróságok itélnek és pedig akként, hogy a feljelentésre vagy vádiratra, elővizsgálat vagy vádalálhelyezés nélkül, nyomban tárgyalás tüzetik ki, mely az ügy végelintézéséig folytatható, hogy a tárgyalást terhelt távollétében is megtartják, hogy bizonyos esetekben büntető parancs bocsátható ki stb.[1])

II. Hazánkban is már régóta egyes birák itélkeznek csekélyebb törvényszegések eseteiben. Hajdan az alispán és a szolgabiró gyakorolták a birói hatalmat, melyet az 1843. évi büntető javaslat is meg akart náluk hagyni.

Az 1853. évi osztrák Bp. uralma alatt is külön szabályok szerint kezelték a kisebb jelentőségü bünügyeket. A hatvanas években pedig ujra feléledt a szolgabiró és esküdttársának biráskodása kihágási ügyekben. E biráskodás jogát a kir. birósógok szervezésekor, tehát 1871-től kezdve a járásbiróságokra ruházták át.

A 70-es évek vége felé keletkezett törvényeink már több kihágást utaltak a közigazgatási hatósághoz; a büntető törvénykönyvek életbe léptetése alkalmából pedig az 1880. évi XXXVII. t.-cz. már a kihágások egész sorozatának birói elintézését a közigazgatási hatóságra bizta. Ettől kezdve tehát a kisebb jelentőségü vétségek és a kihágások feletti biráskodás két forum, u. m. a járásbiróság s a közigazgatási hatóság mint egyes bíróság között oszlott meg. Az előbbinek hatásköréhez tartozó eseteket az id. t.-cz. 40., az utóbbiéhoz tartozókat, ugyanennek 41. §-a jelölte meg. Ehhez járultak a későbbi külön törvények, a melyek részint a járásbirósághoz, tulnyomóan azonban a közigazgatási hatósághoz utalták az azokban meghatározott kihágásokat.

Az eljárás szabályai is különböztek egyfelől a járásbirósághoz, másfelől a közigazgatási hatósághoz tartozó ügyekre nézve. A járásbiróság büntető eljárását az 1880 : XXXVII. t.-cz. 44. §-ában

[1]) M. i. 731—732. l.

nyert felhatalmazás folytán az igazságügyminiszter 1880. évi augusztus 15-én 2265. sz. alatt kiadott rendeletével, a közigazgatási hatóság büntető eljárását ugyane t.-cz. 42. §-a alapján 1880. évi 38547. sz. a. kibocsátott belügyminiszteri rendelet szabályozta.[1])

A járásbirósághoz utalt büntető ügyekre nézve az 1880. évi rendelet önállóan, a törvényszéki eljárástól függetlenül, szabályozza az eljárást. Rendelkezései tehát mindarra kiterjednek, a mi ez eljárásra vonatkozik.

Igy különösen az általános rendelkezések az ügyek kiosztásáról, az eljárás megindításának feltételeiről, a felek nyilatkozatainak felvételéről, a magánjogi igény érvényesitéséről, a határidőkről s a vétség esetében való kiadatási eljárásról (1—7. §-ok) szólnak. Ez után következik az illetékesség és hatáskörnek (8—16. §-ok), a királyi ügyészség, a magánvádló és a sértett fél jogkörének (17—39. §§.), a birói határozatok közlésének (40—44. §.), a tárgyalás kitüzésének (65—68. §§.), a tárgyalás lefolyásának (69—85. §.), a felebbezésnek (86—90. §§.), az itélet végrehajtásának (91—99. §§.) s a bünügyi költségeknek (106—108. §§.) részletes szabályozása.

A járásbiróság előtti büntető eljárás szabályozásának e módszerét tartotta szem előtt a Csemegi-féle 1882. és 1886. évi bünv. eljárás tervezete is, a mely csak a törvényszék előtti eljárásra szoritkozva, a járásbirósági büntető eljárásnak szabályozását külön törvény részére tartotta fenn. Ettől eltérőleg a Bp. több külföldi törvény példáját követve s a czélszerüség szempontja által vezéreltetve, az általános bünvádi perrendtartás keretébe foglalta be a járásbiróság előtti büntető eljárást is. Ez akként történt, hogy a Bp. előző fejezetei magukban foglalják a törvényszéki eljárásra vonatkozó speciális rendelkezéseken felül amaz általános rendelkezéseket is, a melyek a társas birósági s a járásbirósági eljárásra egyiránt vonatkoznak; ezután pedig a jelen XXIX. fejezet a járásbiróság előtti eljárásra vonatkozó külön rendelkezéseket foglalja össze, ezek során kitüntetvén azokat az egyes pontokat, a melyekre nézve az eljárás a törvényszék előtti eljárástól eltér. A közigazgatási hatóság birói hatásköréhez tartozó kihágásokra nézve az eljárást ezentul is külön rendelet fogja szabályozni, melyet a belügyminiszter, az igazságügyminiszterrel egyetértőleg, a Él. t. 28. §-a alapján bocsát ki.

III. A járásbiróság előtti büntető eljárás tárgyai csak azok a vétségek és kihágások, a melyeket a törvény e biróság büntető hatóságához utal. Ezenkivül azonban a társas biróság hatásköré-

[1]) Ez eljárási szabályzat szövegét és magyarázatát lásd Illés: a kihágásokról szóló törvények magyarázata II. kiad.

hez tartozó büntetendő cselekmények eseteiben is végez egyes birói cselekményeket a járásbiróság, a mennyiben a Bp. ezt különösen rendeli. Ezek azonban nem tárgyai a jelen fejezetnek, hanem a törvény illető helyein fordulnak elő.

Igy különösen része lehet a járásbiróságnak a törvényszék vagy esküdtbiróság hatásköréhez tartozó bünügyek iránt folyó nyomozásban és vizsgálatban.

A nyomozást illetőleg a Bp. ezeket rendeli: *a)* egyes nyomozó cselekmények teljesitése iránt a kir. ügyészség a járásbiróságot is megkeresheti, mely azután a megkeresés tárgyával összefüggő vagy abból folyó további nyomozó cselekményeket ujabb megkeresés nélkül is teljesiti (86. §.); *b)* nem természetes halál vagy ismeretlen egyén holttestének találása esetében a rendőri hatóság a legközelebbi járásbiróságot is megkeresheti a szükséges intézkedések megtétele iránt (88. §.); *c)* a feljelentést és a magáninditványt a járásbiróságnál is be lehet adni, a mely azt a kir. ügyészséghez teszi át (89. és 90. §§.), kivételesen azonban haladéktalanul teljesiti mindama nyomozó cselekményeket, a melyeknek elhalasztása az eljárás czélját veszélyezteti (95. §.); *d)* midőn a rendőri hatóság hivatalból nyomoz nem magáninditványra üldözendő büntetendő cselekményt, s a kir. ügyészség értesitéséig a nyomok megsemmisitésétől vagy megváltoztatásától lehet tartani: a szükséges birói cselekmény teljsitése végett a járásbiróságot keresi meg (94. §.), különösen a tanu eskü alatti kihallgatása, megbüntetése vagy vallomásra kényszeritése, a szakértő megbüntetése, továbbá a szemle, lefoglalás, személymotozás vagy házkutatás foganatositása, vagy az előzetes letartóztatás elrendelése végett ugy a kir. ügyészség, valamint a rendőri hatóság rendszerint a vizsgálóbiróhoz vagy a járásbirósághoz fordul (98. §.); *e)* a gyanusitott is kérheti egyes nyomozó cselekmények teljesitését a járásbiróságnál, mely a kérelem alapján a védelem érdekében szükséges cselekményeket elrendelheti és foganatosithatja (100. §.).

A vizsgálat folyamán a vizsgálóbiró, ha a székhelyén levő járásbiróság területén kivül kell egyes vizsgálati cselekményeket teljesiteni, e végett a foganatositás helyének járásbiróságát is megkeresheti (109. §.); a vádtanács pdig fontos okból a vizsgálat teljesitését is a székhelyén kivül levő járásbiróságra bizhatja, mely esetben a Bp. mind ama rendelkezései, melyek a vizsgálóbiróra vonatkoznak, a járásbiróságnak arra a birájára is értendők, a ki a vádtanács megbizása alapján jár el (110. §.). A járásbiróságnak e tagja a havi jelentést irásban küldi be a vádtanácshoz, a hol ezt annak egyik tagja adja elő (115. §.). Ezenkivül a kir. tábla által elrendelt bizonyitás felvételével is megbizható a járásbiróság, mely esetben az illető járásbiró jelentését közvetlenül a kir. itélőtáblához terjeszti fel (406. §.).

A járásbiróság hatásköréhez utalt vétségek és kihágások eseteiben követendő eljárás szabályait részint a jelen fejezet, részint a Bp. egyéb rendelkezései foglalván magukban: a járásbiróság előtti büntető eljárás teljes képe, e két elem egyesitéséből áll elő. Az alábbiakban tehát a Bp. ama rendelkezéseivel is kiegészitjük a jelen fejezet szabályait, a melyek az egész bünvádi eljárás terü-

letén érvényesek lévén, a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazandók.

2. A Bp. előző rendelkezéseinek alkalmazása.

521. §.

A megelőző fejezetek rendelkezései a járásbiróság hatáskörébe utalt bűnvádi ügyekben is alkalmazandók, a mennyiben a jelen fejezet eltérő szabályokat nem tartalmaz.

1. E §. tartalmazza azt az általános kijelentést, mely a jelen fejezetet a Bp. egyéb rendelkezéseivel kiegészíti, s ekként a járásbiróság előtti büntető eljárás szabályozását teljessé teszi. Ez általános utaláson kivül azonban még némely specziális utalás is történik az előbbi fejezetekre. Igy különösen az 542. §. szerint a XVIII. fej. határozatai a járásbiróság tárgyalásán is megfelelően alkalmazendók; az 544. §. szerint pedig a tárgyaláson kivül teljesitendő birói cselekményeknél a IX., XII., XIII. és XIV. fejezetek értelmében kell eljárni stb.

2. A Bp. előző rendelkezései legczélszerübben azon a helyen illeszthetők be a magyarázó jegyzetek közé, a hol erre a jelen fejezet valamelyik specziális rendelkezése alkalmat nyujt. Vannak azonban az előző fejezetek közt olyanok, a melyeket az 522—560. §-ok egyáltalában nem érintenek. Ezeket tehát a jelen §. kapcsán a Bp. fejezeteinek sorrendjében, előre bocsátjuk, mindegyik fejezetnél megjelölve azokat a rendelkezéseket, a melyek a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazandók.

A Bp. általános rendelkezései. (1—13. §-ok).

3. Az első §. különösen a tekintetben, hogy bünv. elj. csak *vád alapján* inditható, a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazást nyer. Itt is áll az az elv, hogy a hol nincs vádló, ott nincs biró. Ezzel szorosan összefügg *a vád képviselete* (2. §.); minthogy azonban erről az 522. §. kapcsán, a mely kimondja, hogy a közvádat a járásbiróság előtt az ügyészségi megbizott képviseli, tüzetesen lesz szó: e helyen arra utalni elégséges.

4. Minthogy a járásbiróság hatásköréhez is tartoznak *magéninditványra üldözendő büntetendő cselekmények* (Btk. 110. §.), ide értve a főmagánvád eseteit is (41. §.): ennélfogva itt is áll a 3. §. ama rendelkezése, hogy ily cselekmények miatt, „az inditvány megtétele előtt“ még nyomozásnak sincs helye. Ez egyébként össz-

hangzásban van az 525. §-szal, mely szerint a járásbiróság a halaszthatatlan nyomozó cselekményeket is csak a feljelentés vagy a vádinditvány folytán teszi meg. A 4. §., mely a felhatalmazási vétségekről szól: e helyen nem alkalmazható, mert a járásbiróság hatásköréhez ily vétségek nem tartoznak.

5. *A magánjogi igény érvényesitése* (5. és 6. §-ok) a járásbiróság előtti büntető perben is előfordulhat, igy pld. lopás, sikkasztás vagy csalás eseteiben. A mennyiben a sértett e követelését a büntető perben érvényesiti: e minőségben mint „*magánfél*“ jár el. Hogy a büntető perben ki s minő feltétel alatt, a per melyik szakáig s ki ellen érvényesitheti a magánjogi igényt: e tekintetben az 5. és 6. §-ok irányadók; a magánjogi igény érvényesitésének módozatait pedig a 486—491. §-ok határozzák meg, mig a 492. és 493. §-ok a magánjogi igény biztositásáról, névszerint a bünügyi zárlatról és biztositási végrehajtásról intézkednek. Mind e §-ok rendelkezései a járásbiróság előtti eljárásban is érvényesek; valamint alkalmazandók a megitélt magánjogi igény végrehajtása tekintetében a 494. és 520. §-ok vonatkozó rendelkezései.

6. Annak megállapitása, hogy forog-e fenn büntetendő cselekmény és milyen: a járásbiróság előtti eljárásban is összefüggésben lehet valamely *köz- vagy magánjogi kérdés előleges eldöntésével* (7. §.). Itt is áll tehát a szabály, hogy az ily előleges kérdést is rendszerint maga a büntető biró és pedig a bünv. elj. szabályai szerint dönti el; továbbá, hogy a mennyiben valamely előleges magánjogi kérdést a polgári biróság már eldöntött: e döntés a büntető birót nem kötelezi, ellenben köteles elfogadni a közjogi vagy közigazgatási kérdésben, minő pld. a honosság kérdése lehet, az illetékes hatóság előleges döntését. A 7. §. 4. *bek.*, minthogy a házasság érvényessége vagy érvénytelensége főleg a kettős házasság s a családi állás elleni büntett vagy vétség eseteiben válhatik kérdésessé, e cselekmények pedig nem tartoznak a járásbiróság hatásköréhez: e helyen nem alkalmazható.

7. A 8. §., mely a vád tárgyává tett *büntetendő cselekmény előleges minősitéséről szól*, a járásbiróság hatásköréhez tartozó ügyekben kevés jelentőséggel bir. A vétség és kihágás között ugyanis mindig felismerhető különbség van, s e mellett a vétség sohasem válhatik correctionalisatio folytán kihágássá. A cselekmény minősége tehát már az eljárás kezdetén tisztán áll; egyébként pedig maga az eljárás is rendszerint ugyanaz marad, akár vétség, akár kihágás miatt inditják meg. Kivétel e szabály alól a

büntető parancs, melynek tárgya csak kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség lehet (532. §.); továbbá kivétel az is, hogy ugyanez esetekben a terhelt jelenléte nélkül is el lehet őt ítélni, míg más esetekben nincs helye makacssági ítéletnek. E különbségek tehát már az eljárás megindításakor jelentősek, s ennyiben alkalmazást nyerhet a *8. §. 1. bek.*, mely szerint az eljárás megindításánál a cselekménynek a büntető törvényekben megállapitott minősitése irányadó.

8. A *9. §.* rendelkezése oly általános természetü, hogy a büntető eljárás egész területén érvényes. A járásbiró is köteles tehát a hatásköréhez utalt ügyekben nemcsak a terhelő és sulyositó, hanem az enyhitő és mentő körülményeket is egyenlő gondossággal figyelembe venni; továbbá köteles a terheltet az őt megillető jogokról s a megengedett perorvoslatokról mindenkor felvilágositani.

9. Hogy *a sürgős intézkedések* vasárnapokon és ünnepnapokon is elrendelendők és foganatositandók *(10. §.)*: a járásbiróság előtti eljárásban sem lehet kétséges. Általános szabály az is, hogy a *törvényes határidők* csak kivételesen, a törvényben külön meghatározott esetekben hosszabbithatók meg, hogy nem számitandó be a határidőbe az a nap, melyen a határidő kezdetét megállapitó intézkedés, cselekmény, vagy esemény történt, — és hogy nem számitható be a vasárnap és a Gergely naptár szerinti ünnep, ha az a határidő utolsó napjára esik. *(11. §.)*.

10. *Pénzbüntetést és pénzbirságot*, mint rendbüntetést, a járásbiróság is szabhat ki (pld. az 542. §. 3. bek. alapján). A *12. §.* rendelkezései tehát a tekintetben, hogy minő czélra forditandó a kiszabott pénzbüntetés, illetőleg pénzbirság, s hogy mikor és minő mérték szerint változtatandó át a be nem hajtható pénzbüntetés szabadságvesztés-büntetésre: a járásbiróság előtti eljárásban is érvényesek.

11. *A büntető perben szereplő egyének megjelölése (13. §.)* a járásbirósághoz tartozó ügyekben is nagyrészt ugyanaz, a mi a törvényszék előtti eljárásban. Igy különösen:

a) A vádat köz- vagy magánvádló képviseli. Az előbbi rendszerint *az ügyészségi megbizott* (522. §.), az utóbbi a sértett mint *fő- vagy pótmagánvádló* (13. §. 1. bek.). Ehhez járul a járásbirósági eljárásban a *magánvádlónak tekintett sértett*, vagyis az az egyén, a ki a közvád tárgyául szolgáló ügyben feljelentést vagy vádinditványt tett s a kit a biróság, ha az ügyészségi megbizott a vád képviseletét el nem vállalta, magánvádlónak tekint, mielőtt az illető erről értesitést nyert és nyilatkozott volna (526. §. 2. bek.);

b) A járásbíróság előtti eljárásban az, a ki ellen az eljárás folyik: általában *terhelt (13. §. 2. bek.). Gyanusitottról (3. bek.)* itt alig lehet szó, mert a járásbirósági eljárásnak nincs olyan perszaka, a melyet a vizsgálat elrendelése vagy a vádirat benyujtása határolna el; a *„vádlott"* megjelölés pedig (4. bek.) épen nem használható: mert a járásbirósági eljárásban sem vádhatározat, sem főtárgyalás elő nem fordul. Következetlenség tehát, hogy az 540. s köv. §. ismételve vádlottnak nevezik a terheltet;

c) A *„felek"* megjelölést (5. bek.) a jelen fejezet is többször használja (pl. az 542. §.). Értendők ez alatt: *a vádló (köz- és magánvádló)*, valamint az, a ki ellen a bünvádi eljárás folyik, vagyis *a terhelt;*

d) A *sértett* vagyis az az egyén, a kinek valamely jogát sértette vagy veszélyeztette a büntetendő cselekmény (13. §. 6. bek.), különböző minőségben járhat el. *Magánvádló* akkor, ha a vádat képviseli; *magánfél* akkor, ha magánjogi igényének érvényesitése végett a bünv. eljáráshoz csatlakozott (8. bek.); *magáninditványra jogosult abban* az esetben, ha az ő inditványától függ (btk. 110. §.) a bünvádi eljárás megindítása (9. bek.). A sértettet törvényes képviselője és jogutóda is, bármelyik minőségében helyettesitheti (7. bekezdés);

e) A *„katonai szó"* s a *„fegyveres erő"* megjelölés szintén előfordulnak a járásbirósági eljárás keretében. Ezek értelmére nézve tehát a 13. §. 10. és 11. bek. irányadók.

Birói hatáskör és illetékesség (14—32. §§.)

12. *A járásbiróság hatáskörét meghatározó külön törvény (14. §.)* a Bp. életbeléptetéséről szóló 1897 : XXXIV. t.-cz. Ennek 18. §-a sorolja fel a járásbiróság hatásköréhez utalt vétségeket és kihágásokat. (L. e kötet végén).

13. Hatáskörét és illetékességét a biróság (tehát a járásbiróság is) *hivatalból vizsgálja* (15. §.). A hatáskör tullépése semmiségi ok (384. §. 4. pont), az illetékesség hiánya folytán azonban nem válik semmissé az eljárás.

14. *Illetékes* rendszerint az a járásbiróság, a melynek területén a büntetendő cselekmény *elkövettetett;* ha pedig a cselekmény több biróság területén, vagy e területek határán volt elkövetve, vagy ha az elkövetés helye bizonytalan: ekkor az a járásbiróság illetékes, a melyik a másikat *megelőzte*, vagyis, a melyik az ügyben korábban hozott valamely határozatot vagy korábban tett valamely intézkedést (16. §. 1—3. bek.). Kivételesen *a terhelt lakóvagy tartózkodó helye* is megállapithatja a járásbiróság illetékességét, ha ez valamely intézkedésével vagy határozatával az elkövetés helyének biróságát megelőzte (17. §. 1. bek.). Ez akkor történhetik meg, ha pl. az ügyészségi megbizott czélszerüségi szempontból, vagy ha a magánvádló a terhelt lakó- vagy tartózkodó helyé-

nek bíróságánál kérték az eljárás megindítását, esetleg a sürgős nyomozást. Ha azonban az ügyészség a tárgyalás inditványozása előtt (a mi itt egyjelentőségünek vehető a vádirat benyujtásával) az ügyet az elkövetési hely szerint illetékes bírósághoz kivánja áttétetni: e kivánságot a járásbíróságnak teljesitenie kell (17. §. 2. bek.). Vajjon a magánvádló vagy a terhelt kérésére is elrendelhető-e s ki által az ügy áttétele s vajjon e szerint alkalmazható-e a járásbirósági eljárásban a 17. §. 2. bek. 2. pontja: ez legalább is kétes. A járásbirósági ügybe ugyanis nincs beleszólása a vádtanácsnak és igy az áttételt vagy maga az eljárást megkezdett járásbiró vagy a törvényszék, mint felebbviteli forum rendelné el. Irányadó az, hogy melyik helyen czélszerübb az ügy tárgyalása.

15. Az illetékesség rendes szabályaitól egyes egyénekre vagy egyes ügyekre nézve eltérést állapithat meg az a körülmény, hogy többen egy büntetendő cselekményben részesek, vagy hogy ugyanaz az egyén több büntetendő cselekményt követett el. Az előbbi esetben *a tárgyi*, az utóbbiban *az alanyi összefüggés* hozza létre a kivételt. Igy különösen:

a) A tettes, részes, orgazda és bünpártoló bírósága rendszerint ugyanaz és pedig szabályként a tettes illetékes bírósága a többiekre nézve is illetékes. Ha azonban a részes, az orgazda vagy a bünpártoló cselekménye oly sulyos, hogy arra a tettes bíróságának (a járásbíróságnak) hatásköre ki nem terjed: ekkor a tárgyi összefüggés azt hozza magával, hogy a tettesre nézve is az a bíróság válik illetékessé, a mely a legsulyosabban terhelt irányában eljár (18. §.). E tárgyi összefüggés folytán a tettes, illetőleg a legsulyosabban terhelt egyén bírósága a részeseknek stb. külön vagy másokkal együtt elkövetett büntetendő cselekményeire nézve is illetékes;

b) Alanyi összefüggés esetében, ha t. i. ugyanazt az egyént több büntetendő cselekmény terheli *(bünhalmazat)*: e cselekmények tárgyában rendszerint együttes itélet hozandó (19. §. 1. bek.), habár az egyes cselekmények különböző bíróságok területén követtettek el. Az ügyek ilyetén egyesitésére a járásbíróság akkor van hivatva, ha az elkövetett cselekmények egyike sem haladja meg hatáskörét; több járásbíróság közül pedig ez esetben az lesz az illetékes, a melyik a többit megelőzte (19. §. 2. bek.). Kivételt állapit meg az illetékesség rendes szabálya alól az is, ha *kölcsönös rágalmazás, becsületsértés vagy testi sértés miatt folyik az eljárás.* Ez esetben az a bíróság, mely az egyik vád alapján az eljárást megindította: a hatásköréhez tartozó másik vádra is megállapithatja, nyomban viszonzott kölcsönös becsületsértés esetében pedig köteles megállapitani illetékességét (23. §.), habár a kölcsönös sértések egyike más bíróság területén volt elkövetve.

16. *Összefüggés esetében sem egyesithetők* más ügyekkel azok, a melyekben az I. foku bíróság már itéletet vagy megszüntető határozatot hozott (20. §. 1. bek.); valamint mellőzheti, illetőleg meg-

szüntetheti a bíróság az összefüggő ügyek egyesitését és együttes elintézését más fontos okból is s ez esetben az eljárást egyes ügyekben vagy egyes terheltek ellen elkülönitve folytathatja, esetleg más illetékes hatóságnak engedheti át (21. §.). Más, nevezetesen a kisebb hatáskörü hatóságnak kell átengedni a további eljárást akkor, ha a járásbiróság az ügyek összefüggése alapján inditotta meg az eljárást a kisebb hatáskörü hatósághoz tartozó ügyben is s ha ez esetben az illetékességét megállapitó delictum tekintetében az eljárást a tárgyalás kitüzése előtt megszüntette (22. §.). Igy pl. ha vétség s a közigazgatási hatósághoz utalt kihágás miatt folyik az eljárás: a járásbiróság a feltett esetben az ügyet a kihágásra vonatkozólag a közigazgatási hatósághoz teszi át. E hatóság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasithatja.

17. *Az illetékesség kivételes szabályozás alá esik* azokban az esetekben, midőn: *a)* külföldön elkövetett büntetendő cselekmény miatt a magyar biróság van hivatva eljárni (25. §.), *b)* külföldről kiadott egyénre nézve kell megállapitani valamely magyar biróság illetékességét (26. §.), *c)* a külföldi hatóság által kikért egyén kiadása iránt kell határozni (27. §.). Ez esetek akármelyike a járásbiróság hatásköréhez utalt vétségek tekintetében is előfordulhat; a kiadatási eljárásról járásbirósági ügyekben az 560. §. külön rendelkezik.

18. A járásbiróságok között *illetékességi*, a járásbiróság és törvényszék között pedig *hatásköri összeütközés* támadhat, ha a járásbiróság hatásköréhez tartozó valamely ügyben két vagy több járásbiróság vallja magát illetékesnek *(illetékességi összeütközés)*, vagy ha ugyanazt az ügyet a törvényszék is, a járásbiróság is saját hatásköréhez tartozónak mondja ki, illetőleg, ha ugyanabban az ügyben sem a törvényszék, sem a járásbiróság nem állapitja meg hatáskörét *(hatásköri összeütközés)*.

E vitás kérdések eldöntése a 28. §. szerint a következőleg történik: *a)* ha az illetékességi összeütközés ugyanazon törvényszék területén levő több járásbiróság közt merül fel: a kir. ügyész meghallgatása után a törvényszék határoz; *b)* ha egy kir. tábla területén levő járásbiróságok között illetékességi avagy járásbiróság és törvényszék között hatásköri összeütközés merül fel: ez összeütközés tárgyában, a főügyész meghallgatása után, az illető kir. tábla dönt; *c)* ha pedig több kir. tábla területén vannak azok a járásbiróságok, a melyek között illetékességi, vagy különböző kir. táblák területén van az a járásbiróság és az a törvényszék, melyek közt hatásköri összeütközés merül fel: ez esetben, a koronaügyész meghallgatása után a kir. Curia határoz.

Az összeütközés felmerülése után az ügy iratai a döntésre

illetékes bíróság elé terjesztendők, melynek határozásáig csak azokat a sürgős cselekményeket szabad teljesiteni, a melyeket a nem illetékes bíróságnak is foganatositania kell. Minthogy a 28. §. csak a kir. bíróságok közötti összeütközésről szól: a járásbíróság és a közigazgatási hatóság közt felmerült hatásköri összeütközés tárgyában az 1907: . t.-cz. alapján alakitott hatásköri bíróság dönt.

19. A rendes illetékesség *bíróküldés által is* megváltozhatik (29. §.). A bíróküldés joga általában, tehát a járásbíróságot illetőleg is, a kir. Curiát illeti meg, mely azt a felek bármelyikének inditványa alapján, vagy a bíróság előterjesztésére, a koronaügyész meghallgatása után, gyakorolja.

Helye van a bíróküldésnek: *a)* ha az illetékes járásbíróság kizárás okából (64., 66. §§.) nem járhat el; *b)* ha az illető bíróságtól részrehajlatlan eljárás és határozat nem várható; *c)* ha az a közbéke vagy közbiztonság érdekében szükséges.

20. A 30. §., mely szerint a Bp. *a katonai bíróságok hatáskörére vonatkozó szabályokat* nem érinti: a járásbirósági eljárásra is kiterjed; valamint érvényes az a szabály is, a melyet a 31. §. a *területenkivüliség vagy a személyes mentesség* kedvezményét élvező terheltekre felállit. A területenkivüliség kedvezménye a diplomatiai képviselethez tartozó személyeket, a személyes mentesség a consulsághoz tartozókat illeti meg. A területenkivüliséget élvezők általában kivétetvén a belföldi, reájuk nézve idegen állam joghatósága alól: az ilyenek ellen természetesen a járásbíróság sem indithat eljárást.

A személyes mentesség, a nemzetközi szerződések és a gyakorlat szerint rendszerint csak azt a kedvezményt foglalja magában, hogy az illető személy a csekélyebb vétségek és kihágások miatt nem vonható felelősségre. Minthogy a járásbíróság hatásköréhez ép ilyen vétségek és kihágások tartoznak: ennélfogva itt kiváló jelentőséget nyer a 31. §-nak az a rendelkezése, hogy a mennyiben a terheltet a területenkivüliség vagy a személyes mentesség kedvezménye illeti, vagy e tekintetben kétség merül fel: az esetről nyomban jelentés teendő az igazságügyminiszterhez. A bünvádi eljárás megindítása vagy folytatása, illetőleg abbanhagyása ezután attól függ, hogy miként rendelkezik az igazságügyminiszter.

21. Ki van véve a büntető bíróság rendes joghatósága alól az is, a *kit a mentelmi jog* véd (32. §.). Mentelmi jog az ország-

gülés, valamint a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottság tagjait illeti meg. A jbiróság tehát ezek ellen vétség vagy kihágás miatt nem indithatja meg, illetőleg nem folytathatja az eljárást, a mig az illető mentelmi jogának felfüggesztését ki nem eszközli. A mentelmi jog felfüggesztése végett az illetékes járásbiróság, a főügyész utján, terjeszti a megkeresést az illető ház vagy bizottság elé (40. §.).

A kir. ügyészség, a magánvádló és a magánfél (33—52. §§.).

22. Minthogy a jbiróság előtti eljárásban a közvádat rendszerint az ügyészségi megbizott képviseli (522. §.), ez pedig tagja a kir. ügyészségnek (75. §.), s minthogy az ügyészségi megbizottak teendőit a kir. főügyész és helyettese, a kir. ügyész és alügyész is végezheti (Él. t. 14. §.): ennélfogva a kir. ügyészségre vonatkozó általános rendelkezések nagyrészt a jbirósági eljárásban is érvényesek.

23. A hivatalból üldözendő vétségek és kihágások eseteiben a *legalitas elve* érvényesül, a mennyiben az ügyészségnek kötelessége a tudomására jutott ily cselekmények tárgyában az eljárás megindítását, esetleg a nyomozás teljesitését inditványozni s a közvádat képviselni (33. §. 1. bek.). A magáninditványra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben csak az inditványra jogosult fellépése folytán jár el az ügyészség, — a főmagánvád eseteiben pedig (41. §. 3. bek.) csupán közérdekből avatkozik az eljárásba.

24. *A jbirósághoz tartozó ügyekben sem köteles az ügyészség eljárni akkor,* ha meggyőződése szerint a feljelentett cselekmény nem büntethető, vagy ha az eljárás sikeréhez szükséges bizonyiték nem szerezhető meg (34. §.); e meggyőződését azonban nem a feljelentést vagy magáninditványt tett sértettnek hozza tudomására, hanem nyilatkozat alakjában a jbirósághoz terjeszti be, mely azután az ügy állásához képest határoz (lásd alább). A 34. §. 2. bek. tehát a jbirósági eljárásban nem alkalmazható.

25. Az ügyészséget a jbirósági eljárásban is megilleti az a jog, hogy az *ügy iratait* a magánvád alapján meginditott és folytatott eljárás alatt is *megtekintheti,* vagy rövid időre hozzá leendő áttételöket kivánhatja, — továbbá, hogy a *vádat indokolva megváltoztathatja és elejtheti,* az *elejtett vádat pedig ujra felveheti* (35. és 38. §§.). A vád elejtése a jbirósági tárgyalás befejezéséig, — ha pedig az ügyészség büntető parancs kibocsátását inditványozta: ennek kiadásáig történhetik meg; sőt, ha a jbiróság a tár-

gyalás alapján nem hoz itéletet, vagy ha a kibocsátott büntető parancs hatályát veszti (535. §.): az ügyészség ez által a mondott határidő után is visszanyeri jogát a vád elejtésére (38. §. 2—4. bekezdés).

26. Az *ügyészség illetékessége* tekintetében általában, tehát az ügyészségi megbizottakra nézve is a 36. és 37. §-ok szabályai irányadók. A mennyiben az ügyészségi mebizott saját hatásköréből kifolyólag valamely *közigazgatási hatósághoz megkeresést intéz:* ezek a megkeresést pontosan és haladéktalanul kötelesek teljesiteni (39. §.). Ily esetben azonban, különösen, ha karhatalom igénybevétele válik szükségessé: az ügyészségi megbizott első sorban ahhoz a kir. ügyészséghez fog fordulni, a melynek hatósága alatt áll (Él. t. 12. §.).

27. Az ügyészség vádlói hivatását a *sértett, mint magánvádló* teljesiti azokban az esetekben, a melyek főmagánvád tárgyai (41. §.), vagy a melyekben az ügyészség a vádat elejtette. Utóbbi esetben a sértett mint pótmagánvádló jár el; minthogy azonban a vád elejtéséről nem az ügyészségtől, hanem a jbiróságtól nyer értesitést: e helyen a 42. §. nem alkalmazható. Ellenben érvényes az a szabály, hogy a fő- és pótmagánvádló a vád képviselete körül általában a kir. ügyészség jogait gyakorolják, — s hogy viszont nem illetik meg a magánvádlót a kir. ügyészségnek közhatósági jellegéből folyó jogai (43. §.).

28. Minthogy a vád képviseletéről alább az 522. §. kapcsán lesz szó: e helyen a több magánvádlónak egymáshoz való viszonyáról, a csatlakozókról, a magánvádló s a sértett képviseletéről s a magánvádló jogainak megszünéséről szóló *44—49. §-ok* rendelkezéseit mellőzzük.

29. *Az a sértett,* a ki az ügyészség által képviselt vád esetében magánfél gyanánt fel nem lép, csak annyiban vehet részt a büntetőperben, a mennyiben inditványt tehet bizonyitás felvétele vagy a bizonyitó eljárásnak valamely tüzetesen meghatározott irányban való kiegészitése iránt és e czélból az ügy iratait is megtekintheti (50. §.); ellenben a *magánfélnek,* a ki igényének érvényesitése végett a jbirósági tárgyalás befejezéséig felléphet, joga van a terhelt bünösségének és a magánjogi igénynek bizonyitására szolgáló adatokat a bíróságnak bemutatni, — az ügy iratait már a nyomozás alatt is, a tárgyalás kitüzése után pedig mindenesetre megtekinteni, — továbbá a tárgyalásra leendő megidézését kivánni és ha ott megjelent: a magánjogi igény érdekében szükséges indit-

ványokat s a tanukhoz és szakértőkhöz intézendő kérdéseket megtenni. A bíróság ez esetben utasithatja sértettet, hogy magát ügyvéddel képviseltesse (51. §.).

30. A sértett, a ki mint magánvádló, csatlakozó vagy magánfél fellépni kiván: köteles e szándékát, jogosultságának igazolása mellett, *az eljáró bíróságnál bejelenteni.* A megengedett perorvoslat használása ily bejelentésnek tekintendő; főmagánvád eseteiben pedig az eljárás megindítását kérő feljelentés vagy vádinditvány a vád képviseletére való jelentkezésnek veendő. A bejelentés tárgyában az eljáró biró határoz, — s a mennyiben a jelentkezőt visszautasitja: e határozat ellen a törvényszéknél lehet orvoslást keresni (52. és 545. §§.).

A birák s az ügyészség tagjainak kizárása és mellőzése (64—76. §§.)

31. A fennebbiekben az ügyfelek perjogi állásáról, képviseletéről és nyilatkozatairól volt szó. Az 525. §-tól kezdve *a bíróság és az ügyészség eljárásának szabályozása* következik. Ezt megelőzőleg tehát czélszerünek látszik a birák s az ügyészség tagjainak kizárására és mellőzésére vonatkozó okokat (64—76. §§.), s a bíróság határozataira és ezek közlésére vonatkozó általános szabályokat (77—82. §§.), illetőleg e szabályoknak a járásbirósági eljárásban való alkalmazhatását ismertetni.

32. A *kizáró okok* egy része a bíróra, a jegyzőkönyvvezetőre s az ügyészség tagjaira egyiránt vonatkozik, — mig más részük vagy csak a birót és jegyzőkönyvvezetőt, vagy csupán a kir. ügyészség tagjait illeti.

a) Mint *biró, jegyzőkönyvvezető s mint ügyész* nem vehet részt a bünvádi ügy elintézésében: a sértett, illetőleg a feljelentő, — a terhelt vagy sértett férje, vagy volt férje és jegyese, — a vádlónak, terheltnek, sértettnek vagy ezek képviselőjének a 64. §. 3. és 4. pontja szerinti rokona vagy hozzátartozója, — továbbá az: a ki az ügyben mint tanu vagy szakértő oly dolgokra nézve lett kihallgatva, a melyek nem hivatalos uton jutottak tudomására. (64. §. 1., 2., 3., 4. és 6. pontok és 73. §.) A sértett, illetőleg a magánvádló és magánfél, továbbá a terhelt kérelmére mellőzendő, illetőleg mellőzhető az a biró, jegyzőkönyvvezető és ügyész is, a kinek *elfogulatlansága ellen* alapos okot hoznak fel. (68. és 74. §§.)

b) Mint *biró és jegyzőkönyvvezető* ki van zárva az ügy elintézéséből az, a ki abban mint a kir. ügyészség tagja, mint védő, mint a magánvádló, illetőleg a sértett képviselője, vagy mint rendőri közeg közremüködött. (64. §. 5. pont.) A 65. és 66. §-okban felhozott kizáró okok csak a társas bíróság tagjaira vonatkozván, e helyen nem alkalmazhatók.

c) A *kir. ügyészség* tagja nem járhat el abban az ügyben, a melyben

korábban mint biró, védő, vagy mint a magánvádlónak vagy a sértettnek képviselője működött. (73. §. 2. bek.)

Nem szolgálhat mellőzés okául a biró ellen, hivatalos kötelességére vonatkozólag elkövetett becsületsértés vagy rágalmazás, vagy a bünvádi eljárás megindítása után ellene tett bünvádi vagy fegyelmi feljelentés, mely az elintézés alatt levő ügygyel összefüggésben nincs. (71. §.)

33. A kizáró ok folytán a mellőzést vagy maga a biró, jegyzőkönyvvezető vagy ügyész, vagy valamely érdekelt fél kérheti.

a) Az *itélőbiró és a jegyzőkönyvvezető*, mihelyt a 64. §-ban meghatározott valamely kizáró ok tudomására jut: köteles azt hivatali főnökének (az járásbiró és jegyzőkönyvvezető a járásbirónak, a járásbiró a törvényszéki elnöknek) azonnal bejelenteni és abban az ügyben minden hivatalos tevékenységtől tartózkodni (67. §.); ha pedig a birónak abban a perben, a melyben eljárni hivatva van, saját elfogulatlansága iránt aggodalma van: hivatali főnökétől, az ok előadásával mellőzését kérheti (70. §.). Az *ügyészségi megbizott* is köteles a reája nézve fenforgó kizáró okot közvetlen főnökének bejelenteni (75. §. 2. bek.), a ki azután helyettesitéséről gondoskodik.

b) A *vádló, a terhelt vagy magánfél* a törvényszéknél kérheti annak a járásbirónak vagy jegyzőkönyvvezetőnek mellőzését, a kire nézve kizáró ok forog fenn, vagy a kinek elfogulatlanságát kétségbe vonja. A törvényszék a kérelem felett zárt ülésben, a kifogásolt biró vagy jegyzőkönyvvezető meghallgatása után, de bizonyitás felvétele nélkül, határoz. A mellőzés megtagadása esetében hasonló kérelemnek ugyanabban az ügyben csak olyan ok alapján van helye, mely az előbbi kérelem előterjesztése után merült föl (68. és 69. §.). *Az ügyészségi megbizott mellőzése* hivatali főnökénél kérendő, ki az illetőnek szükség esetében való meghallgatása után, bizonyitásfelvétele nélkül, végérvényesen határoz (75. §. 3. bek.).

34. A biró, a jegyzőkönyvvezető vagy a kir. ügyészség tagja, a ki maga kérte mellőzését, kérelme elintézéséig nem járhat el; ha azonban az illetőnek mellőzését más erre jogosult kérte: az a kérelem elintézéseig tovább is eljárhat, — a biró mindazonáltal, ha mellőzése törvényes kizáró ok alapján (64. §.) van kérve: a kérelem elintézéséig itéletet nem hozhat. (76. §.)

35. A VI. fejezet többi intézkedései a járásbiróság előtti eljárásban nem alkalmazhatók.

A biróság határozatai és közlésük. (77—82. §§.)

36. A biróság itélettel vagy végzéssel határoz, a melyeket indokolni kell, — kivéve az idéző leveleket, az alárendelt hatóságnak és közegnek szóló meghagyásokat és az ügyvitelre vonatkozó utasitásokat. (77. §.)

37. A biróság határozatait a jelenlevőkkel kihirdetés, a távol-

levőkkel kézbesités utján közli. A kihirdetésről jegyzőkönyv veendő fel; a kézbesitett határozat a fogva levő egyén előtt, kérésére, felolvasandó s megmagyarázandó. Az ügyészséggel a bíróság rendszerint az eredeti fogalmazvány áttételével közli határozatait. (78. §.)

38. Az idéző levelet rendszerint a megidézendőnek kell kézbesiteni; a magánvádló meghatalmazottjának kezéhez történt kézbesités azonban a magánvádlóval szemben is hatályos (79. §.). Ha mindazonáltal a magánvádlót tanuként idézik meg; akkor az ügyvéde kezéhez történt kézbesités hatálya reá nem terjed ki.

39. Ama szabály alól, hogy az idézőlevelet a megidézendőnek kell kézbesiteni, kivételnek van helye még a következő esetekben:

a) ha a fegyveres erőhöz tartozó egyént kell terhelt, tanu vagy szakértő gyanánt megidézni: az idézés feljebbvaló hatóságuk utján történik (130. §. 4. bek., 197. §. és 227. §. 6. bek.);

b) ha a kézbesitő nem találja a megidézendőt, aki lakó- vagy tartózkodóhelyét nem hagyta el: az idézőlevelet házanépe valamelyik teljes koru tagjának kell átadni, ha pedig ilyen nem volna: ki kell azt függeszteni, lehetőleg tanu jelenlétében, az illető házának kapujára vagy lakásának ajtajára, az érdekeltet pedig erről ajánlott levélben értesiteni kell; e mellett a községi előljáróság is értesitendő a kifüggesztés teljesitéséről, azzal a felhivással, hogy azt az érdekeltnek tudomására hozza (80. §.);

c) ha a megidézendőnek lakása vagy tartózkodóhelye ismeretlen; az idézőlevelet a bíróság székhelyének s a megidézendő egyén illetősége helyének községházánál, a hirdetések táblájan kell kifüggeszteni, esetleg a hivatalos és más lapokban is közzé lehet tenni (81. §.).[1])

40. A bíróság területén kivül lakók részére a kézbesités megkeresés utján történik. A külföldön teljesitendő kézbesitésekre nézve a nemzetközi szerződések és az e tekintetben fennálló szabályok irányadók (82. §.).

3. A vád képviselete.[2])

522. §.

A közvádat a járásbíróság előtt rendszerint ügyészségi megbizott képviseli.

1. A jbirósági eljárás eddig a nyomozó elven alapult, mert *az 1880. évi rendelet* szerint az eljárás megindítása nincs vádhoz kötve (2. §.), a biró a vádra és védelemre vonatkozó adatokat hiva-

[1]) A terheltre vonatkozólag l. még a 469. §. 2. bek.

[2]) L. *E. Illés Károly:* A vád képviselete a járásbirósági eljárásban c. ért. (B. T. XXXIX. 211.).

talból köteles összegyüjteni (4. §.), a hivatalból üldözendő vétségek és kihágások tárgyalásakor pedig rendszerint a közvádló teendőit is végzi (76. §.), mig a kir. ügyészség csak az ugynevezett *A)* táblázat közvetitésével gyakorolja az ellenőrzést (17. §.). A *Bp. 1. §-a folytán* ez megváltozott, mert e szerint csak vád alapján inditható és folytatható az eljárás s a biró csak vád alapján hozhat itéletet. Minthogy pedig a jbiróság hatásköréhez is hivatalból és magáninditványra, illetőleg magánvádra üldözendő vétségek és kihágások tartoznak: a vád képviselete itt is e különbségekhez képest igényel szabályozást.

2. *A hivatalból és a magáninditványra üldözendő büntetendő cselekmények* közvád tárgyai (2. §.). Ezekre nézve tehát a vádat első sorban *a kir. ügyészség*, a jbiróság előtti eljárásban rendszerint *az ügyészségi megbizott* képviseli (522. §.). A magáninditványra üldözendő vétségek és kihágások (btk. 110. §.) tekintetében ez annyiban áll, a mennyiben az illető vétség vagy kihágás a Bp. külön rendelkezése folytán (41. §.) nem tartozik a főmagánvád esetei közé. E szerint a jbiróság hatásköréhez utalt vétségek és kihágások (Él. t. 18. §.) általában közvád tárgyai, kivéve azokat, melyeket a Bp. 41. §-a főmagánvád tárgyai gyanánt kijelöl. Az a körülmény, hogy a cselekmény hivatalból vagy magáninditványra üldözendő, a vád képviselete szempontjából csak azzal a jelentőséggel bir, hogy mig az előbbi esetben a cselekmény közvetlen hivatalos észlelet vagy feljelentés utján (89. §.) jut az ügyészség tudomására: addig a magáninditványra üldözendő esetekben a magáninditványra jogosultnak inditványa (90. §.), illetőleg a sértettnek vagy törvényes képviselőjének, vagy a sértett nő férjének feljelentése (525. §. 2. bek.) szükséges ahhoz, hogy az ügyészség a vád képviseletét átvehesse.

3. Az ügyészségi megbizott közvetlenül annak a kir. ügyésznek van alárendelve, a kinek kerületébe kirendelése szól (Él. t. 12. §.); teendőit pedig a járásbiróságnál a kir. főügyész és helyettese s a kir. ügyész és alügyész is végezheti (Él. t. 14. §.). E szerint a járásbiróság előtti eljárásban *az ügyészi megbizott, mint a kir. ügyészség tagja képviseli a vádat* s e tekintetben a kir. ügyészség utasitásához van kötve, akadályoztatása esetében pedig, vagy ha ezt valamely fontos ok követeli: a kir. ügyészség vagy főügyészség bármely tagja is eljárhat a közvád képviselője gyanánt. Ha az ügyészségi megbizottra nézve valamely kizáró ok forog fenn (Bp. 73. §.): ezt köteles közvetlen hivatali főnökének, tehát az illető kir.

ügyésznek bejelenteni, a ki azután helyettesitéséről gondoskodik (75. §.).[1])

4. A mig az ügyészség képviseli a vádat: *a sértett* a hivatalból s a magáninditványra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben, nem vehet részt a vád képviseletében, hanem csak az 50. §. szerint részére fentartott jogokat gyakorolhatja.

5. Ama szabály alól, hogy a hivatalból s a magáninditványra üldözendő cselekmények eseteiben az ügyészség képviseli a vádat, kivételnek van helye akkor, ha az *ügyészség megtagadja a vád képviseletét (34. §.), vagy ha az eljárás alatt elejti a vádat* (38. §.). Törvényszéki ügyekben a vád képviseletének megtagadásáról a kir. ügyészség magát a sértettet értesiti, a ki azután vagy átveszi a vád képviseletét *(pótmagánvádló)*, vagy a főügyészhez folyamodik az iránt, hogy az ügyészséget a vád képviseletére utasitsa (42. §.). A járásbiróság előtti eljárásban az ügyészségi megbizott ily módon nem érintkezik a feljelentést vagy vádinditványt tett sértettel, hanem a járásbirósághoz intézett nyilatkozatában jelenti ki, hogy a vád képviseletét nem vállalja el. A járásbiróság pedig egyszerüen tudomásul veszi e nyilatkozatot s a mennyiben a feljelentés vagy vádinditvány oly egyéntől származik, a ki a vád képviseletére jogosult (525. §. 2. bek.): ekkor ugy jár el, mintha az illető a vád képviseletét átvette volna (526. §.). Tehát nem értesiti külön a feljelentést vagy vádinditványt tett egyént az ügyészségi megbizott elállásáról, hanem ez elállás folytán *magánvádlónak tekinti az illetőt s mint ilyet idézi meg a tárgyalásra.*

6. *A magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben* a vádat első sorban és rendszerint a sértett, mint főmagánvádló képviseli (2. §. ut. bek.). E vétségek és kihágások, melyeket az Él. t. 18. §-a kivétel nélkül a járásbiróság hatáskörébe utal, a Bp. 41. §-a szerint a következők:

a) a rágalmazás és becsületsértés (btk. 258. és 261. §§.), a mennyiben hivatalból való eljárásnak (269—272. §§.) nincs helye;

b) a btk. 327., 332. és 421. §-ai szerint büntetendő vétségek, továbbá a 418. §-ban meghatározott vétség, a mennyiben egy évi tartamot meghaladó fogház alkalmazásának esete fenn nem forog s a 301. §. szerint büntetendő könnyü testi sértés vétsége;

[1]) Az ügyészségi megbizottak szolgálati viszonyait, kötelességeit és jogait, hatáskörét, felügyeletüket és az ügyvitelt a 4700/99. sz. r.-tel kiadott utasitás szabályozza (L. *Illés:* A büntető járásbiróságok zsebkönyve 359. l.).

A főügyészségeknek a jbiróságok és ügyészségi megbizottak fölügyeletére vonatkozó hatásköre iránt l. a 62.914/900. Igmr. III. sz. pontját; az ügyészségi megbizottak utinaplóinak az igazságügyminiszteri számvevőséghez fölküldése iránt a 46.141/900. Igmr.-et (Ig. K. 1900. 282.).

c) a ktk. 126. és 127., — s az 1895 : XLI. t.-cz. 8. és 9. §-aiban körülirt kihágások. Ez esetekben a sértett, mint főmagánvádló, az ügyészségi megbizottnak a vád képviseletére való előleges felhivása nélkül, vádat emelhet; az ügyészség pedig csak közérdekből veheti át a vád képviseletét, mely esetben a magánvádlót kisegitő hatáskör illeti meg, vagyis: az iratokat megtekintheti, a határidőről stb. értesitendő s inditványokat tehet a vádlott elitélése, valamint a kiszabandó büntetés tárgyában (41. §. 3. bek.).[1])

7. A *magánvádló* is ép ugy, miként a közvádló a tárgyalás befejezéséig, illetőleg a büntető parancs kibocsátásáig *elejtheti a vádat* (38. és 43. §§.). Ez azonban főmagánvád eseteiben sem akadályozza az ügyészséget, hogy a vád képviseletét átvegye (35. és 41. §§.). Tekintve azonban, hogy a főmagánvád esetei egyszersmind inditványi büntetendő cselekmények is (btk. 110. §.) s tekintve, hogy az inditvány visszavonása az eljárás megszüntetését vonja maga után (btk. 116. §.): ennélfogva abban az esetben, ha a sértett a vád elejtése helyett a btk. alapján visszavonja inditványát, az ügyészség a vád képviseletét már át nem veheti.

8. *Ha több sértett* van jogositva a magánvád képviseletére: ezt közülük mégis csak egyik teljesitheti (44. §.). Ily esetben, ha a sértettek közös egyetértéssel meg nem állapitották, hogy ki képviselje a vádat: az lesz a magánvádló, a ki a bíróságnál először jelentkezett, — ha pedig egyszerre többen jelentkeztek: akkor az, a ki a beadványban vagy jegyzőkönyvben első helyen van megnevezve. A többiek vagy tartózkodnak minden beavatkozástól, vagy *mint csatlakozók* vesznek részt a magánvád képviseletében (45. és 46. §§.) A csatlakozókat csak ellenőrző és kisegitő hatáskör illeti meg, nevezetesen: az ügy iratait megtekinthetik s inditványokat tehetnek (kivéve a minősités és büntetés tekintetében). A vádbeszédek száma nem szaporitható a csatlakozás által. A csatlakozók külön idézést csak a tárgyalásra kapnak, a biróság azonban közös meghatalmazott választására is utasithatja őket. Ha a magánvádló elejti a vádat: ennek képviseletét a csatlakozók valamelyike átveheti; e változás folytán azonban az előbb teljesitett birói cselekmények s a korábban eljárt vádló inditványai és nyilatkozatai hatályukat nem vesztik el.

4. A felek képviselete, különösen a védelem.

523. §.

A terhelt letartóztatása alatt is hatósági ellenőrzés nélkül érintkezhetik védőjével.

[1]) Minden egyéb vétség és kihágás, tehát pl.: a zugirászat is közvád tárgya (C. Jeé. Dtár II. 163. és BHT. 136.).

Hivatalból védő nem rendelendő.

A terheltnek védője és a sértett meghatalmazottja férfi hozzátartozójuk (205. §. 1. pontja), ha nem is ügyvéd, továbbá ügyvédjelölt is lehet, utóbbi azonban az eljárás folyamán mind szóban, mind irásban az állam nyelvét köteles használni.

A szülő gyermekének, a férj feleségének, a gyám vagy gondnok gyámoltjának, illetőleg gondnokoltjának képviseletében külön meghatalmazás nélkül is eljárhat és a magánvádra üldözendő büncselekmények (41. §.) miatt vádat is emelhet.

1. A büntetőperben szereplő felek (eltekintve a közvádlótól), egyfelől *a sértett*, kinek érdekében az eljárás folyik, — másfelől *a terhelt*, ki ellen a vád irányul. Mindegyik félnek bizonyos jogokat ád a törvény, a melyeket első sorban saját személyükben gyakorolhatnak. E mellett azonban megengedi a törvény azt is, hogy a felek jogaikat, vagy jogaik egy részét képviselőik által gyakorolják. A védő, mint a terhelt képviselője szintén e szempont alá esik és igy a jelen §. általában a felek képviseletéről szól. Tekintve azonban, hogy a védőt a terhelt jogaitól különvált önálló jogok is megilletik (igy pl. a perorvoslatok használatának joga): az alábbiakban a védelemről, ezután pedig a sértett, illetőleg a magánvádló képviseletéről külön lesz szó.

Védelem.

2. *A védelem* anyagi vagy alaki. Az anyagi védelmet a bíróság nyujtja a terheltnek az által, hogy a mentő- és enyhitő körülményeket is összegyüjti és figyelmére méltatja (9. és 100. §.); az alaki védelem a védő használatából áll. Törvényszéki ügyekben részint hivatalból kirendelt, részint választott védő teljesiti a védelmet; a járásbiróság előtti eljárásban *„hivatalból védő nem rendelendő“*, — és igy e helyen az 56—61. §-ok rendelkezései nem alkalmazhatók. A mennyiben tehát a terhelt védelmét az 523. §. szerint erre jogositott védő nem teljesiti: az illető saját védekezésén kivül csak a bíróság által gyakorolt anyagi védelemben részesül.

3. A járásbirósági ügyekben teljesitendő védelmet illetőleg első kérdés, hogy *ki lehet védő?* Erre az 55. és 523. §-ok együtt adják meg a választ; mert kétségtelen, hogy a ki törvényszéki ügyben védő lehet: az annál inkább védőül választható a járásbiróság előtti ügyben, csakhogy itt ezenkivül még oly egyének is teljesithetik a védelmet, a kik a törvényszék előtti eljárásban e

tisztségből ki vannak zárva. E szerint a járásbiróság előtti bünügyben védő lehet:

a) az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd s az egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár;

b) a terhelt férfi hozzátartozója, ha nem is ügyvéd, — továbbá az ügyvédjelölt.[1])

Az ügyvéd, az egyetemi vagy jogakadémiai tanár s az ügyvédjelölt, mint védő szóval és irásban az állam nyelvét köteles használni (55. és 523. §. 3. bek.). A terhelt férfi hozzátartozójára nézve ezt nem kivánja meg a törvény. Hozzátartozók alatt a Bp. indokolása szerint — a 205. §. 1. bekezdésében megnevezett közel rokonsági, sógorsági és ezekhez hasonló viszonyban levő egyének értendők (M. i. 736. l.). A ki a 61. §. szerint védőül ki nem rendelhető: az, kivéve a terhelt hozzátartozóit, a járásbiróság előtti eljárásban sem teljesithet védelmet.

4. A védelemre jogositott személyek egy része csak *megbizás folytán* juthat a védői tisztséghez, mig másrészük a törvény alapján *külön meghatalmazás nélkül* is védő lehet.

A *védőválasztás joga* első sorban a terheltet illeti meg; ha azonban e jogával nem élt: helyette törvényes képviselője, házastársa, illetőleg fel- vagy lemenő ágbeli rokona önállóan választhatnak védőt (53. §.). Törvényes képviselők: a szülők, nagyszülők, a gyám és a gondnok. Házastársak a törvényes házasságban élő férj és feleség; a fel- vagy lemenő ágbeli rokon ugy a törvényes, mint a törvénytelen származásuakat átfoglalja. Mind e személyek védőt választhatnak a terhelt részére azok közül, a kik az előbbi pont szerint a járásbiróság előtt védelmet teljesithetnek. A terhelt azonban, kinek védőválasztási joga az 523. §. határain belül korlátlan, bármikor elvonhatja a hozzátartozója által választott védőtől a megbizatást, valamint természetesen elvonhatja ezt attól is, a kit ő maga választott (53. §. 3. bek.). Ahhoz is joga van a terheltnek, hogy több védőt vigyen magával a tárgyalásra, de ezzel az inditványok s a perbeszédek száma nem szaporitható (53. §. ut. bek.). A biróságnak figyelmeztetnie kell a terheltet, mikor szükséges, hogy védőt választhat (54. §.).

5. *A terhelt megbizása nélkül is* eljárhat védő gyanánt az illetőnek atyja, férje, gyámja vagy gondnoka (523. §. ut. bek.). Ez

[1]) Minthogy a jbirósági eljárásban a terhelttől nyert megbizás alapján önállóan jár el az ügyvédjelölt: ennélfogva őt a dijazás megilleti s a biróság védődijának és készkiadásainak megállapitását nem tagadhatja meg (C. Jee. GDt. XI. 789. és B. H. T. 137.).

különösen a kiskoru terheltet illetőleg jöhet alkalmazásba, kinek részéről a külön felhatalmazást már helyzete is fölöslegessé teszi, ha járásbiróság előtti védelmét pl. gyámja vagy gondnoka teljesiti. Minthogy az 53. §. szerint a terhelt csak a maga vagy hozzátartozója által választott védőtől vonhatja el a megbizást: ennélfogva nem illeti meg e jog azzal a védővel szemben, a ki a törvény alapján, külön meghatalmazás nélkül képviseli érdekeit.

6. *A védő jogait* általánosságban a 62. §. 1. bek. határozza meg, mely szerint a védő védettje érdekében az eljárás bármely szakában eljárhat. A 62. §. további rendelkezéseit, melyek a *védőnek letartóztatott védettjével való érintkezését* szabályozzák, a fennebbi 523. §. 1. bek. helyettesiti. A különbség az, hogy a mig törvényszéki ügyekben a védő csak a vádirat benyujtása, illetőleg a vizsgálat befejezése után érintkezhetik szabadon a terhelttel: addig a járásbirósági eljárásban, melynek ily perszakai nincsenek, a védő letartóztatott védettjével is bármikor szabadon, hatósági ellenőrzés nélkül érintkezhetik. E szabadság ugy a levelezésre, mint a szóbeli érintkezésre kiterjed.

7. A 63. §. 1. bek. szerint joga van a terheltnek és védőjének *az ügy iratait és csatolmányait megtekinteni;* e jog azonban törvényszéki ügyekben szintén csak a vádirat benyujtása és a vizsgálat befejezése után illeti meg feltétlenül a védőt, mig a nyomozás és vizsgálat alatt meg lehet tőle tagadni az iratok betekintését. Kérdés, hogy van-e helye megfelelő korlátozásnak a járásbirósági eljárásban, a mennyiben az kivételesen nyomozással kezdődik meg. Az 523. §. ezt nem zárja ki, mert az iratok megtekintését illetőleg nem tartalmaz oly általános szabályt, mint a terhelttel való érintkezésre nézve. Az indokolás azonban az ellenkezőre enged következtetést vonni, midőn kimondja, hogy a 62. és 63. §-ok korlátozó intézkedése a nyomozás, illetőleg a vizsgálat eredményének meghiusitása ellen irányul és igy a járásbirósági eljárásban, hol a nyomozás csak tájékozásul szolgál és vizsgálatnak nincs helye, ily korlátoknak nem volna értelme (M. i. 736. l.). A 62. §-t illetőleg, az 523. §. nyilt kijelentése folytán, ez feltétlenül áll, a 63. §. korlátozó intézkedésének alkalmazásától azonban semmi sem tiltja el a járásbirót, ha arra a nyomozás eredményének biztositása végett kivételesen szüksége van.

Sértett képviselete.

8. *A sértett* a járásbirósági eljárásban is különböző minőségben fordulhat elő. Vádlói minőségben mint fő- vagy pótmagánvádló, s mint csatlakozó szerepelhet; magánjogi igénye tekintetében mint magánfél jár el; a büntető törvényben gyökerező inditványozási jogának gyakorlásában pedig magáninditványra jogosultnak tekintetik. Ha sem vádló, sem magánfél gyanánt fel nem lép, de mint sértett mégis részt vesz a büntetőperben, a mennyiben feljelentést vagy magáninditványt tesz: ugy csupán az 50. §-ban meghatározott jogok illetik meg. A sértett mindez esetekben részint személyesen, részint meghatalmazottja vagy törvényes képviselője által gyakorolhatja jogait. Minő feltételekhez van kötve az, hogy a sértett mint fő- vagy pótmagánvádló eljárhasson, illetőleg mint csatlakozó a vád képviseletében részt vegyen: ez iránt lásd az 522. §. magyarázatát Az 523. §., kiegészitve a 47. és 48. §-okat, a sértett képviseletéről szól és pedig részint általában, részint különös tekintettel vádlói minőségére.

9. *A sértettnek meghatalmazott által való közvetlen képviseletéről* csak annyiban lehet szó, a mennyiben maga a sértett jogositva van a vád, illetőleg magánjogi igényeinek képviseletére vagy az inditványozási jog gyakorlatára. E jogok nem illetik meg az életkorának 16. évét be nem töltött egyént, a ki helyett mindig törvényes képviselője, továbbá az elmebeteg, gyengeelméjü és siketnéma, az egy év óta távollevő és ismeretlen tartózkodásu és az egy évnél hosszabb idejü szabadságvesztés büntetésre elitélt fogva levő sértettek, a kik helyett gondnokuk van hivatva ugy a vád képviseletére, valamint az inditványozási jog kizárólagos gyakorlatára (Bp. 47. §. és btk. 113. §.). A távollevő s a szabadságvesztés-büntetésre elitélt azonban az 1877. évi XX. t.-cz. 28. §-a szerint csak akkor lévén gondnokság alá helyezhető, ha vagyona kezelésére megbizottat nem rendelt, a mennyiben az illető ezt megtette és igy gondnokság alá nem helyeztetett: ez esetben távolléte és fogsága csak fizikailag akadályozza abban, hogy az őt, mint sértettet megillető jogokat gyakorolja, de mi sem áll utjában annak, hogy magát e jogok gyakorlása tekintetében meghatalmazott által képviseltesse.

Az életkorának 16. évét betöltött kiskoru saját személyében képviselheti a magánvádat, de helyette és mellette törvényes kép-

viselőjét is megilleti e jog.[1]) Ugyanez áll a vagyon elleni büntetendő cselekmények eseteiben a pazarlás miatt gondnokság alatt álló sértettet illetőleg, mig az oly testületek, társaságok vagy egyesületek, a melyek polgári pereket folytathatnak, mindenkor csak ama személy által gyakorolhatják a sértettet megillető jogokat, a ki magánjogi viszonyaikban is képviseli. (47. §.)

10. A sértett, a kit e minőségében bizonyos jogok megilletnek, valamint a nem önjogu sértett törvényes képviselője meghatalmazott által is gyakorolhatja jogait. *Ki lehet a sértettnek, illetőleg törvényes képviselőjének meghatalmazottja:* ezt a 47. és 523. §-ok, egymást kiegészitve, határozzák meg. Ezek szerint meghatalmazott lehet:

a) az ügyvéd (47. §. 2. bek.);

b) a sértett férfi hozzátartozója, ha nem is ügyvéd, továbbá az ügyvédjelölt (523. §. 3. bek.).

Az ügyvéd és ügyvédjelölt ez eljárásukban is az állam nyelvét kötelesek használni (48. §. 2. bek. és 523. §. 3. bek.. A férfi hozzátartozók iránt lásd a fennebbi 3. jegyzetet.

A biróság, ha szükségesnek látja, meghagyhatja a vád képviseletében eljáró sértettnek, vagy ha többen volnának, ezek egyikének, hogy ügyvédet, esetleg a kézbesitések átvételére a biróság székhelyén lakó megbizottat válasszon. (47. §. 3. bek.)

A sértett ily meghagyás esetében is megbizhatja az 523. §. alapján nem ügyvéd férfi hozzátartozóját s az ügyvédjelöltet is képviseletével.

A sértett akkor is megjelenhet a biróság előtt, ha ügyvéd (esetleg más meghatalmazott) képviseli (47. §. ut. bek.); a miből viszont következik, hogy a mennyiben a biróság személyes megjelenésre kötelezte is sértettet: érdekeinek képviseletére ekkor is ügyvéddel vagy más meghatalmazottal jelenhetik meg.

Külön meghatalmazás nélkül is eljárhat a sértett képviseletében az illetőnek atyja, férje, gyámja és gondnoka, kiknek ahhoz is joguk van, hogy magánvádra üldözendő büntetendő cselekmények eseteiben (41. §.) vádat emeljenek. (523. §. ut. bek.)

11. Nem lehet a sértett, illetőleg a magánvádló képviselője az, a ki a tárgyalásra tanuként van megidézve, kivéve, ha a 205. és 206. §-ok szerint őt megillető mentességet igénybe veszi. (48. §.)

[1]) Főmagánvád eseteiben (41. §.), ha az inditvány kellő időben előterjesztetett: a kiskoru sértett anyja is képviselheti a vádat a jbiróság előtt (C. 43.445/901. és 10.050/904. — GDt. IX. 951. és XIII. 508.).

5. A felek nyilatkozatai.

524. §.

Magánegyének minden nyilatkozatot vagy kérelmet szóval is előterjeszthetnek.

A járásbíróság, illetőleg az ügyészségi megbizott, miután a jelentkező személyazonosságáról meggyőződött, nyilatkozatáról, illetőleg kérelméről jegyzőkönyvet vesz fel.

1. „Magánegyén" alatt e helyen a terhelt és a sértett, és pedig az utóbbi bármelyik minőségében értendő. A kir. ügyészség és az ügyészségi megbizott mint közvádló szerepelvén a járásbirósági perben: ezekre a jelen §. ki nem terjed. Habár tehát a közvádló sincs elzárva a szóbeli inditványozástól: e joga nem a jelen §-on, hanem az eljárás általános szabályain alapul. E mellett egyes esetekben meg is kivánja a törvény, hogy a közvádló irott inditványt tegyen, és igy már ennélfogva sem alkalmazható reá általános szabályként, hogy inditványait szóval is előterjeszthetí.

2. Az érdekelt magánfelek feljelentést, inditványt vagy más nyilatkozatot terjeszthetnek a járásbíróság elé. A terhelt pl. bejelentheti védőjét, vagy kérheti valamely tanu megidézését stb. Mind e kérelmet és nyilakozatot részint irásban, részint szóval terjesztheti elő a magánegyén.

3. Az eljárás megkönnyitésére szolgál az is, hogy a jelentkezés nem csak a járásbiróságnál, hanem az ügyészségi megbizottnál is történhetik. Természetes, hogy az illető, kinél a jelentkezés történt, mindenek előtt a kérelmező személyazonosságát állapitja meg. Ennek módját a törvény az eljáró közhivatalnok belátására bizza. Ha az ügyészségi megbizott ugy találja, hogy a nyilatkozat felvételére inkább a járásbiróság van hivatva, igy pl. midőn a tárgyalás elhalasztását kéri: ez esetben az illetőt a járásbirósághoz utasithatja.

4. Hogy a szóbeli kérelmet vagy nyilatkozatot jegyzőkönyvbe kell foglalni: a dolog természetéből következik. Ez alkalommal a terheltet az őt megillető jogokról is fel kell világositani. (9. §.)

6. A feljelentés, a vádinditvány és ezek elintézése.

525. §.

A feljelentés vagy vádinditvány (41. §. első bekezdés) rendszerint az illetékes járásbiróságnál teendő, azonban azt más kir. biróságok, a kir. ügyészség és a rendőri hatóságok és közegek is

kötelesek elfogadni és a 89. §. második bekezdése értelmében az illetékes járásbirósághoz áttenni.

A sértett, illetőleg törvényes képviselője, továbbá a sértett nő férje részéről tett feljelentés vádinditványnak tekintendő és a büntető törvények értelmében az eljárás megindításához szükséges magáninditványt (90. §.) is pótolja.

A járásbiróság a közvetlenül nála tett vagy hozzá érkezett feljelentést vagy vádinditványt, inditvány, illetőleg nyilatkozat (41. §. és 532. §. második bekezdés) előterjesztése végett haladék nélkül közli az ügyészségi megbizottal. Egyidejüleg azonban teljesiti a bünjelek megőrzése, vagy a terhelt szökésének megakadályozása végett, illetőleg letartóztatása következtében halasztást nem türő intézkedéseket, nevezetesen a sürgős szemléket és tanukihallgatásokat is.

1. A vádrendszer követelménye, hogy a biróság vád nélkül el ne járjon. E szabály a járásbirósági eljárásban is érvényesül, gyakorlati alkalmazása azonban attól függ, hogy hivatalból vagy magáninditványra, illetőleg magánvádra üldözendő büntetendő cselekményről van-e szó, s vajjon a vádat az ügyészségi megbizott vagy a magánvádló képviseli-e.

Följelentés és vádinditvány.

2. Hivatalból üldözendő vétségek és kihágások eseteiben az eljárás feljelentéssel indul meg. A feljelentést vagy a hatóság, illetőleg a hatósági közeg teszi meg a hivatali hatáskörében tudomására jutott büntetendő cselekményről (87. §.), vagy valamely magánegyén (89. §.). A hivatalból üldözendő vétséget vagy kihágást ugyanis mindenki akár irásban, akár szóval feljelentheti; s ha a feljelentés szóbeli volt: ezt az illető hatóság, melynél a feljelentés történt, járásbirósági eljárásban pedig rendszerint a járásbiró vagy az ügyészségi megbizott jegyzőkönyvbe köteles foglalni (89. és 524. §-ok).

3. Magáninditványra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben az eljárás szabályként nem feljelentéssel, hanem a magáninditvány előterjesztésével veszi kezdetét (90. §.). Ez már nem származhatik hatóságtól, sem bármely érdekeletlen magánegyéntől, miként a feljelentés, hanem csupán attól, a kit a btk. 113. §-a szerint a magáninditvány gyakorlásának joga megillet. Alakisága tekintetében azonban nem különbözik a feljelentés a magáninditványtól, mert ezt is akár szóval, akár irásban, s a panasz felvéte-

lére jogosult bármely hatóságnál, elő lehet terjeszteni. A 90. §. ezenfelül megkivánja, hogy a magáninditványban a panaszolt büntetendő cselekmény határozottan megjelöltessék és a tettesre, valamint a részesekre vonatkozó adatok lehetőleg felemlittessenek; minthogy azonban ugyane §. azt is kimondja, hogy a határozatlan vagy hiányos magáninditvány pótlása rövid uton, esetleg a jogosult kihallgatásával eszközlendő, s hogy a cselekmény téves minősitése az inditvány hatályát nem érinti: ennélfogva a magáninditvány e tekintetben sem sokban különbözik a feljelentéstől, a mely szintén nem utasitható el annálfogva, mert hiányos stb.

4. Magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben (41. §.) a magáninditványt vád emelése helyettesiti. Ez esetekben ugyanis a sértett mint főmagánvádló, tehát a vád képviselője gyanánt lép fel. Habár tehát a kérdéses cselekmény egyszersmind inditványi a btk. 110. és köv. §-ai értelmében, és igy az eljárás megindításához a btk. szempontjából az arra jogosultnak inditványa szükséges: ez inditványt főmagánvád eseteiben a vád emelése pótolja.

5. A magáninditványt és a főmagánvádlótól származó vádemelést, ellentétben a hivatalból üldözendő cselekményekre vonatkozó feljelentéssel: az 525. §. vádinditványnak nevezi. A vádinditvány tehát csak arra jogositott, bizonyos személyektől származhatik, mig a feljelentést mindenki megteheti. Megtörténhetik azonban, hogy az a személy, a ki magáninditvány előterjesztésére vagy vád emelésére van jogositva, e helyett egyszerüen csak feljelentést tesz. Az ilyen feljelentés rendszerint nem pótolja a vádinditványt, az 525. §. 2. bek. azonban kivételként rendeli, hogy a sértett, illetőleg törvényes képviselője, valamint a sértett nő férje által tett feljelentés vádinditványnak tekintendő és a btk. értelmében az eljárás megindításához szükséges magáninditványt is pótolja.

6. Az 525. §. 2. bek. némileg kitágitja a magáninditványra jogositott személyek körét. A magáninditvány joga csak az életkorának 16. életévét meghaladott s elmebetegség, gyengeelméjüség, távollét vagy fogság-büntetés miatt gondnokság alatt nem álló sértettet illeti meg (btk. 113. §.); feljelentést azonban a 16-ik életévét be nem töltött s a gondnokság alatt levő személy is tehet. Minthogy pedig a járásbirósági eljárásban a sértett feljelentése minden korlátozás nélkül pótolja a magáninditványt; ennélfogva itt az oly sértett is inditványra jogosultnak tekintetik, a kit a btk. szerint e jog meg nem illet. A btk. szerint a férj sem helyettesitheti külön

meghatalmazás nélkül nejét az inditványozási jog tekintetében, feljelentést azonban érvényesen tehet. Az 525. §. 2. bek. szerint e feljelentés is pótolja a magáninditványt.

Főmagánvád eseteiben a vád képviseletének joga nem csak a sértettet, hanem ennek szülőjét, férjét, gyámját és gondnokát is megilleti, a kik a sértett helyett külön meghatalmazás nélkül is vádat emelhetnek (523. §. ut. bek.). Ez esetekre nézve tehát az 525. §. 2. bek. nem tágitotta ki a jogositott személyek körét, hanem csak azt az alaki tágitást tartalmazza, hogy a feljelentés itt is pótolja a vádinditványt, vagyis a vádemelést, akár magától a sértettől vagy ennek törvényes képviselőjétől, akár a sértett nő férjétől származik az. A szülő, gyám és gondnok, mint törvényes képviselő által tett feljelentés szintén pótolja a vádinditványt.

7. A feljelentést vagy vádinditványt legczélszerübb az illető járásbiróságnál megtenni. Az 525. §. 1. bek. mindazonáltal megengedi, hogy az érdekelt fél más kir. biróságnál, a kir. ügyészségnél, nevezetesen az ügyészségi megbizottnál, valamint a rendőri hatóságoknál és közegeknél is tehessen feljelentést, illetőleg vádinditványt. Az illető hatóság köteles a panaszt elfogadni, esetleg jegyzőkönyvbe venni (524. §.), ennek megtörténte után azonban ahhoz a járásbirósághoz áttenni, a melynek hatásköréhez az ügy tartozik.

Följelentés és vádinditvány elintézése.

8. A feljelentés vagy vádinditvány első elintézése az esetek különbségéhez képest eltéréseket tüntet fel. Irányadó elv az lévén, hogy vád nélkül nem inditható meg az eljárás, minthogy a vádat a hivatalból s a magáninditványra üldözendő büntetendő cselekmények eseteiben első sorban az ügyészségi megbizott képviseli, a főmagánvád eseteiben pedig közérdekből képviselheti: ennélfogva az ügyészségi megbizott minden feljelentés és vádinditvány iránt, a mely nem tőle származik, előzőleg meghallgatandó. A feljelentés, illetőleg vádinditvány első elintézése tehát mindenekelőtt attól függ, hogy az ügyészségi megbizottól vagy más személytől származik-e az, s vajjon a járásbiróságnál vagy más hatóságnál tétetett-e.

9. Az ügyészségi megbizott minden feljelentés és vádinditvány tárgyában köteles inditványt tenni, illetőleg nyilatkozni. Ha tehát valaki nála tesz feljelentést: erre vonatkozólag első dolga az, hogy azt megfelelő inditvány vagy nyilatkozat kiséretében a járásbirósághoz áttegye (526. §.); ha pedig a feljelentés vagy vádindit-

vány előbb jutott a járásbirósághoz, mint az ügyészségi megbizotthoz; ekkor a járásbiróság mindenekelőtt azzal intézi azt el, hogy inditványtétel végett közli az ügyészségi megbizottal. Ekként az eljárás megindítása előtt egyetlen feljelentés vagy vádinditvány sem kerülheti ki az ügyészségi megbizottat.

10. Ha nem az ügyészségi megbizottnál, de nem is a járásbiróságnál történt a feljelentés: ezt az illető biróság vagy hatóság az illetékes járásbirósághoz köteles áttenni. Törvényszéki ügyekben a 89. §. szerint minden feljelentést a kir. ügyészséghez kell áttenni, a mely a biróságnál vagy rendőri hatóságnál tétetett; a járásbirósági eljárásban ettől eltérőleg, nem az ügyészséghez, illetőleg az ügyészségi megbizotthoz, hanem magához a járásbirósághoz kell a feljelentést áttenni (525. §. 1. bek.). A járásbiró azután ép ugy jár el az ily feljelentéssel szemben, mintha az közvetlenül nála tétetett volna.

11. Az 525. §. 3. bek. ugyanis egyenlő szempont alá helyezi azt a feljelentést, a mely „közvetlenül" a járásbiróságnál tétetett, azzal, a mely „hozzá érkezett", vagyis más biróság vagy hatóság által hozzá áttétetett (525. §. 1. bek.). A járásbiróság mindenik esetben kétféle intézkedést tehet, illetőleg köteles tenni. Az egyik, feltétlenül szükséges intézkedés az, hogy a feljelentést vagy vádinditványt, inditvány, illetőleg nyilatkozat előterjesztése végett haladéktalanul közli az ügyészségi megbizottal. A másik, csak esetleges intézkedésre az szolgálhat okul, hogy a rendőri hatóság a feljelentés folytán le is tartóztatta a terheltet s ezt, valamint a bünjeleket szintén beszállitotta a járásbirósághoz; továbbá, hogy az eljárás sikere érdekében már a feljelentés kapcsán valamely halaszthatatlanul sürgős intézkedést kell tenni, igy pld. szemlét vagy tanuk hallgatást kell foganatositani. Ily esetben a járásbiróság rövid uton szerzi be az ügyészségi megbizott inditványát, egyidejüleg azonban mindazt a birói intézkedést megteszi, a mi az eljárás sikere érdekében halaszthatatlanul szükséges. Ez természetesen nem más, mint az ügy érdemleges tárgyalását megelőző nyomozás, a melyről tüzetesebben az 528. §. 1. bek. kapcsán lesz szó.

7. Az ügyészségi megbizott inditványai és nyilatkozatai.

526. §.

Az ügyészségi megbizott a hivatalból üldözendő bűncselekmények tárgyában vádat emelhet a sértett vagy hatóság részéről tett feljelentés nélkül is.

Ha az ügyészségi megbizott a nála tett, vagy vele közölt fel-

jelentés vagy vádinditvány alapján (525. §.) a vád képviseletét nem vállalja el, erről a feljelentés és csatolmányai megküldésével értesíti a járásbíróságot, mely, — a mennyiben a feljelentést, illetőleg a vádinditványt az 525. §. második bekezdésében megnevezett egyén tette, — annak alapján haladék nélkül ugy jár el, mintha a sértett a vád képviseletét átvette volna.

Minden más esetben az ügyészségi megbizott a hozzá érkezett feljelentések és inditványok alapján a járásbíróságnál megfelelő inditványt tesz.

1. Az ügyészségi megbizott nemcsak a nála tett, vagy a járásbíróság által vele közölt feljelentés, illetőleg vádinditvány tárgyában köteles a járásbírósághoz intditványt vagy nyilatkozatot előterjeszteni, hanem vádat emelhet ugyanott akkor is, ha valamely hivatalból üldözendő vétség vagy kihágás más módon, pld. *névtelen feljelentés folytán jut* tudomására. Az 1880. évi eljárási szabályzat a névtelen feljelentést hatálytalannak mondja ki (2., 3. §§.). Ennek a jelen törvényben, az állandó vádközeg felállitása mellett, nem volna értelme. A Bp. szerint sincs helye eljárásnak névtelen feljelentés alapján, ha azt a közvádló nem inditványozza, mert ily esetben nincs sem vád, sem annak helyét pótló feljelentés. Ha azonban az ügyészségi megbizott, habár névtelen feljelentés alapján, pld. nyomozást inditványoz: ekkor már meg van a kellő alap (a jogosult vád), a melyen az eljárás megindulhat.

2. Az ügyészségi megbizott *inditványaitól* meg kell különböztetni *ennek nyilatkozatait*. Inditványt akkor tesz az ügyészségi megbizott, ha a vádat képviseli s ennek folytán az eljárás megindítását kivánja; ellenben nyilatkozatot akkor terjeszt a járásbírósághoz, ha a vád képviseletét nem vállalja el. Ez iránt akkor tartozik nyilatkozni az ügyészségi megbizott, mikor valaki nála tett feljelentést vagy vádinditványt, vagy mikor a járásbíróság a hozzá intézett feljelentést vagy vádinditványt vele közli. Ez esetekben az ügyészségi megbizott vagy elvállalja a vád képviseletét s ennek megfelelő inditványt tesz, vagy nem vállalja azt el, s erről a járásbíróságot értesiti. Ez értesités az ügyészségi megbizott nyilatkozata.

3. Ha az ügyészségi megbizott *nem vállalja* el a vád képviseletét: a járásbíróság egyszerüen tudomásul veszi nyilatkozatát, s a mennyiben a feljelentés vagy vádinditvány oly egyéntől származik, a ki ennek megtételére az 525. §. 2. bek. értelmében jogosult: ekkor ugy jár el, mintha a sértett a vád képviseletét átvette volna. Tehát nem értesiti külön a sértettet, illetőleg azt, a ki a feljelentést

vagy vádinditványt tette, az ügyészségi megbizott nyilatkozatáról, hanem e nyilatkozat folytán magánvádlónak tekinti az illetőt, s mint ilyet idézi meg a tárgyalásra. Ez a jelen 526. §. 2. bekezdésének s az ezt kiegészitő 529. §. értelme.

4. A mennyiben az ügyészségi megbizott a vád *képviseletét elvállalja;* a feljelentést vagy vádinditványt megfelelő inditványnyal terjeszti a járásbiróság elé, igy pld. a nyomozást vagy a tárgyalás kitüzését inditványozza stb.

8. A járásbiróság határozatai a feljelentés és vádinditvány tárgyában.

527. §.

Ha az eljárás megindítását a vád emelésére jogosultaknak (2., 41., 42. §§.) egyike sem kívánja, vagy ha a büncselekmény, mely miatt vádinditványt vagy feljelentést tettek, nem büntethető, vagy végre, ha a magáinditvány hiányzik: a járásbiróság a bünvádi eljárás megindítását végzéssel megtagadja és erről a vádlót, illetőleg a feljelentőt értesiti.

Ha az ügy elintézése más biróság vagy hatóság hatáskörébe vagy illetékessége alá tartozik, a járásbiróság ahhoz az ügy iratait átteszi és, a 144. §. harmadik bekezdésének esetén kivül, a letartóztatott terheltet átkisérteti, a vádlót pedig ekkor is értesiti.

Az ügy áttétele nem rendelhető el, ha törvényszék vagy felsőbb biróság az ügyet a járásbiróság hatásköréhez és illetékességéhez tartozónak nyilvánitotta, vagy mint ilyet visszaküldte.

A mennyiben nincs ok az eljárás mellőzésére vagy az ügynek áttételére, a járásbiróság megindítja az eljárást.

1. A járásbiróság mindig csak az ügyészségi megbizott inditványa vagy nyilatkozata folytán hozhat valamely feljelentés vagy vádinditvány tárgyában határozatot; mert ha a panasz közvetlenül a járásbirósághoz érkezett is, és habár a panaszolt cselekmény csak magánvádra üldözhető (41. §.): a járásbiróság ekkor is átteszi azt inditvány, illetőleg nyilatkozat végett az ügyészségi megbizotthoz (525. §. 3. bek.). Ekként a járásbiróság első határozatának alapja mindig az ügyészségi megbizott inditványa vagy nyilatkozata. A határozat pedig vagy az, hogy a járóság az eljárás megindítását megtagadja, vagy az, hogy az ügyet más birósághoz vagy hatósághoz teszi át, vagy végre az, hogy az eljárást saját hatáskörében megindítja.

2. *Az eljárás megindításának mellőzésénél* két irányadó elvet kell szem előtt tartani. Egyik az, hogy a teljesen jogosulatlan vádak visszautasitása a bíróság müködését jelentékenyen könnyiti, a másik az, hogy a szóbeliség követelményéhez képest, a bíróság tárgyalás nélkül az ügy érdemét csak egészen világos esetekben döntse el (M. i. 738. l.). E két irányadó elv szabja meg azt a határt, a melyen belül a járásbíróságnak a feljelentés, illetőleg a vád visszautasitása tárgyában eljárnia kell. Az első elv arra utalja, hogy midőn nyilván czéltalan volna az ügy szóbeli tárgyalása: azt lehetőleg mellőzze, a második arra inti, hogy kétség esetén inkább szóbeli tárgyaláson döntse el az ügyet, sem mint a panasz visszautasitásával ujabb sérelmet okozzon annak, a ki különben is sérelmet szenvedett.

3. A visszautasitás első oka az lehet, hogy *az eljárás megindítását a vád emelésére jogosultak egyike sem kívánja.* Vádemelésre első sorban a sértett vagy hozzátartozói, illetőleg a sértettnek törvényes képviselője lévén hivatva (523. §. 4., 525. §. 2. bek.): a feljelentésnek, illetőleg vádinditványnak rendszerint ezek valamelyikétől kell származnia. Csupán a hivatalból üldözendő büntetendő cselekményeknél léphet fel az ügyészségi megbizott más személy feljelentése vagy hivatalból észlelt tények alapján is vádló gyanánt (526. §. 1. bek.). Ha az ügyészségi megbizott ez esetek bármelyikében az eljárás megindítását inditványozza: ekkor ő az a vád emelésére jogosult személy (közvádló), a kinek vádja az eljárás megindításának alapul szolgál. Ha azonban az ügyészségi megbizott a vád képviseletét nem vállalja el (526. §. 2. bek.): ekkor az a kérdés, hogy oly személytől származik-e a feljelentés vagy vádinditvány, a ki erre jogositva van s a kit e szerint a járásbíróság a vád képviselőjének tekinthet (magánvádló), avagy oly személytől, a ki a vád képviseletére nem jogosult. Az előbbi esetben a járásbíróság ép ugy jár el, mintha az ügyészségi megbizott képviselné a vádat (526. §. 2. bek.), mig az utóbbi esetben megtagadja az eljárás megindítását, mert ezt „a vád emelésére jogosultak egyike sem kivánta".

4. Az eljárás mellőzésének második oka az lehet, hogy *a cselekmény, mely miatt feljelentést vagy vádinditványt tettek, nem büntethető.* A cselekmény büntethetősége többféle okból lehet kizárva; igy különösen:

a) ha a panasz tárgyává tett tényálladék nem ütközik a büntető törvények valamely rendelkezésébe (btk. 1. és ktk. 1. §.);

b) ha a cselekmény büntetendő volta a bevádolt egyén halála, királyi kegyelem, elévülés (btk. 105. §.), vagy jogerős ítélet folytán, vagy végre egyes büntetendő cselekményekre nézve a törvényben külön megjelölt okoknál fogva megszünt, illetőleg ki van zárva;[1])

c) ha a terhelt oly személy, a kinek cselekményei egyáltalában be nem számithatók, névszerint: ha elmebeteg (btk. 76. §.), vagy serdületlen koru (83. §.). A beszámithatóságot kizáró többi körülmények (btk. 77—82. §-ok) csak az ügy szóbeli tárgyalásán jöhetnek figyelembe.

5. Az eljárás mellőzésének harmadik oka az lehet, hogy a szükséges *magánindítvány hiányzik.* Magánindítvány azokban az esetekben szükséges az eljárás megindításához, a melyek a büntető törvények szerint csak a sértett, vagy törvényes képviselőjének inditványára üldözhetők (btk. 110—113. §-ok). Hogy a vád képviseletének szempontjából ezek egy része közvád, mig más részük magánvád tárgyai (Bp. 2. és 41. §-ok): ez annak megitélésénél, hogy van-e magánindítvány, amely az eljárás megindításához szükséges, teljesen közömbös. A magánindítvány előterjesztésére nem jogosult személy feljelentése vagy vádindítványa s az ügyészségi megbizott vádemelése ez esetekben nem helyettesithetik az eljárás megindításához szükséges magánindítványt; ellenben pótolja ezt a sértett, vagy törvényes képviselője, illetőleg a sértett nő férje részéről tett feljelentés.

6. Ez okokon kivül más okból nem tagadhatja meg a járásbiróság az eljárás megindítását.[2]) Igy különösen nem lehet ennek oka az, hogy a *terhelt ellen felhozott bizonyitékok nem elegendők arra, hogy bünösségére nézve alapos gyanut keltsenek* (264. §. 6. pont).[3]) Törvényszéki ügyekben, midőn a vádirat kifogás folytán a

[1]) A büntethetőséget kizáró ok azonban rendszerint csak az itélethozatalnál veendő figyelembe. Igy pl. a rágalmazás nem büntethető, ha az állitás valódisága a Btk. 263. §-a értelmében bebizonyittatott. — Ez azonban nem lehet előleges elbirálás tárgya; mihez képest a C. is (Jeé.) törvénybeütközőnek mondta ki a jbiróság ama határozatát, mellyel a rágalmazás miatt tett följelentés esetén az eljárás megindítását megtagadta: mert annak eldöntése, h. a magábanvéve rágalmazó állitás adott esetben megállapitja-e a Btk. 258. §. tényálladékát, az itélet föladata (8620/907. — GDt. XV. 469.).

[2]) Igy pl. nem tagadható meg az eljárás megindítása amiatt, mert a följelentés nem a biróságok hivatalos nyelvén adatott be; mert amennyiben ezt nem a biróságnál, hanem pl. az ügyészségi megbizottnál adták be s ez az eljárás megindítását inditványozta: ez esetben az inditvány már a biróság hivatalos nyelvén előadja a följelentés tartalmát, — ha pedig közvetlenül a biróságnál adatott be az idegen, pl. német nyelvü vádinditvány: ezt a 90. §. értelmében hiánypótlás végett vissza kell adni (C. Jeé. 214. — GDt. XIII. 509.).

[3]) Ehhez képest a Curia törvénysértőnek mondta ki a jbiróságnak az eljárás megtagadását kimondó határozatát, midőn a csendőri tényvázlatot

vádtanács elé kerül, s a vádtanács contradictorius tárgyalás alapján vizsgálja át a per anyagát: megnyugvással lehet az eljárást azon az alapon megszüntetni, hogy nincs elegendő bizonyiték; a járásbirósági eljárás menete azonban ezt kizárja: mert itt csak az ügy szóbeli tárgyalásán itélhető meg, hogy van-e elegendő bizonyiték a vád igazolására s a terhelt elitélésére.

7. A járásbiróság ama végzéséről, a melylyel az eljárás megindítását megtagadta, a vádlót, illetőleg a feljelentőt értesiteni kell. Ez a végzés ellen egyfoku felfolyamodással élhet a kir. Törvényszékhez (378. és 546. §-ok).

Az ügy áttétele.

8. Minthogy a biróság hivatalból vizsgálja hatáskörét és illetékességét (15. §.): a járásbiróság is köteles ezt megtenni a vád előzetes megvizsgálása alkalmával. Ez annál szükségesebb, mert a járásbirósági eljárásban a tárgyalás kitüzése ellen felebbezésnek nincs helye, s mert az illetéktelenség az alaki semmiségi okok közé felvéve nincs (384. §.), és igy a felek az illetékesség kérdésében perorvoslattal nem élhetnek.

9. A járásbiróság hatáskörét az Él. t. 18. §-a határozza meg, az illetékesség szabályait a Bp. 16. és köv. §-ai tartalmazzák. A mennyiben a járásbiróság azt találja, hogy a kérdéses ügy más biróság, vagy a közigazgatási hatóság hatásköréhez tartozik, vagy hogy arra nézve más járásbiróság illetékes: a feljelentést, illetőleg a vádinditványt nem utasitja vissza, hanem illetékes helyre juttatja. Ez teljes összhangzásban van azzal, a mit a 263. §. az ügy áttételére nézve rendel. Ha tehát a járásbiróság illetéktelenségét vagy hatáskörének hiányát kimondta: az ügyet a nézete szerint *illetékes birósághoz vagy közigazgatási hatósághoz köteles áttenni.*

Az áttétel azonban csak az eljárás megindítása, igy különösen csak a tárgyalás kitüzése előtt történhetik meg. Ez önként következik az 527. §. ut. bekezdéséből, melyszerint a jbiróság az eljárás megindítását akkor rendeli el, ha nincs ok az eljárás mellő-

azért nem fogadta el a tárgyalás kitüzése alapjául, mert a tett elkövetését senki se látta s a tanuk is csak azt igazolták, h. látták vádlottat az eset elkövetése helyén kaszálni s ott vérnyomok is voltak, — s midőn az áruvédjegybitorlás miatt tett följelentést azért utasitotta vissza, mert a följelentő és a terhelt áruján használt védjegy közt felismerhető eltérés van, holott az 1890 : II. t.-cz. 25. §. szerint az eredeti védjegy csekély változtatással való használata a védjegybitorlást nem zárja ki; annak elbirálása pedig, h. az utánzat mennyiben tér el az eredetitől: az ügy érdeméhez tartozván, a tárgyalás föladata (C. Jeé. — GDt. XV. 468. és 470.).

zésére vagy az ügy áttételére. A C. is igy értelmezi e rendelkezést s ehez képest:

mellőzte az ügy áttételét, midőn a jbiróság a magánvádlónak a tárgyaláson tett kijelentése folytán az elkövetési hely szerint illetékes jbirósághoz tette át az ügyet: mert a Bp. 17. §-a a lak- v. tartózkodóhely szerinti illetékességet is megállapitja arra az esetre, ha megelőzés forog fenn (GDt. XIII. 510.);

megállapitotta a jbiróság illetékességét, midőn az már meginditotta az eljárást a tárgyalás elrendelésével: mert az 527. §. 2. és ut. bek. egybevetéséből s a 274. §-ból nyilvánvaló, hogy az ügynek illetéktelenség szempontjából való átvétele csak az eljárás meginditása előtt rendelhető el (Uo. 511.).

10. Az ügy áttételét kimondó határozat rendszerint nem terjed ki *a fogva levő terhelt* további fogvatartására vagy szabadonbocsátására. Ha tehát pld. a rendőri hatóság a feljelentéssel együtt a letartóztatott terheltet is a járásbiróság elé állitja, ez pedig illetéktelenségét vagy hatáskörének hiányát kimondja: ekkor az ügy irataival rendszerint a fogva levő egyént is átkisérteti ahhoz a birósághoz vagy hatósághoz, a melyet illetékesnek tart. E szabály alól csupán akkor van helye kivételnek, ha a letartóztatás elfogató parancs vagy nyomozó levél alapján történvén: az átvevő járásbiróság arról győződik meg, hogy az illető nem az az egyén, a kinek elfogatása vagy körözése elrendelve van. Ekkor ugyanis a 144. §. 3. bek. szerint azonnal szabadlábra kell helyezni a letartóztatottat, habár az ügy, melyben a letartóztatás történt, nem tartozik is az átvevő járásbiróság hatásköréhez. Ellenkező esetben a 144. §. 3. bek. szerint is intézkedni kell, hogy a letartóztatott ama hatóság elé kisértessék, a mely az elfogató parancsban vagy nyomozó levélben megjelölve van.

11. Némi kivételt állapit meg az imént kiemelt szabály alól az is, ha a *törvényszék hatásköréhez tartozó ügyben letartóztatott egyént állitottak a járásbiróság elé.* A járásbiróság ekkor sem határoz a szabad lábra helyezés kérdésében, de mielőtt a letartóztatott egyént az ügyiratok kapcsán átkisértetné: köteles a letartóztatásról 24 óra alatt az illetékes vizsgálóbirót értesiteni, s addig is, mig a vizsgálóbiró, esetleg a vádtanács intézkedik, az illető egyént fogva tartani (145. §. 5. bek.).

12. A 145. §-nak az a rendelkezése, hogy a járásbiróság köteles az általa *letartóztatott* vagy elébe állitott *egyént azonnal*, legkésőbb 24 óra alatt *kihallgatni* (1. bek.) akkor is áll, ha az ügy más biróság hatásköréhez tartozik. E kihallgatás azonban rendszerint csak a személyazonosság megállapitására szoritkozik, mert

magához az ügy érdeméhez az illetéktelen járásbíróságnak semmi köze.

13. Nincs többé helye a hatáskör és illetékesség fölötti határozatnak, ha *az ügyet a törvényszék vagy fölöttes bíróság tette át vagy küldte vissza a járásbírósághoz* (527. §. 3. bek.). Ez esetben a járásbíróság illetékessége annyira valószinü, hogy a kivételesen mégis előfordulható tévedés ellen az eljárás megindítását esetleg késleltető előzetes intézkedésre szükség nincs. Ha a járásbíróság esetleg még sem birna hatáskörrel, ezt az itélet felülvizsgálása alkalmával a felebbviteli bíróság a 384. §. 4. pontja alapján még mindig kimondhatja (M. i. 739. l.). Illetéktelenség okából azonban, miként emlitve volt, a felebbviteli bíróság már nem semmisitheti meg az eljárást.

Az eljárás megindítása.

14. A feljelentés, illetőleg a vádinditvány elintézésének harmadik módja az, hogy a *járásbíróság megindítja az eljárást*, vagyis megteszi a szükséges intézkedéseket arra nézve, hogy a kérdéses ügyet saját hatáskörében itélettel fejezze be. Az erre vezető előkészitő intézkedés rendszerint a tárgyalás kitüzése, kivételesen azonban más is lehet.

15. Azok az esetek, a melyekben a járásbíróság *nem a tárgyalás kitüzésével inditja meg az eljárást*, a következők:

a) ha bizonyos kérdések előleges tisztába hozatala vagy pld. a bünjelek beszerzése végett sürgős birói szemlére, tanukihallgatásra vagy más nyomozó cselekményekre van szükség (525. §. ut., 528. §. 1. bek.);

b) ha a felek a járásbíróságnál önként megjelennek vagy nyomban előhivhatók, — mely esetben a tárgyalás, a terhelt beleegyezésével minden előző eljárás és idézés nélkül is megtartható (531. §.);

c) ha fenforognak azok a feltételek, a melyek szükségesek ahhoz, hogy a járásbíróság büntető parancsot bocsásson ki a terhelt ellen (532. §.).

9. A nyomozás.

528. §. 1. bek.

A nyomozás a mellőzhetetlenül szükségesekre szoritkozik s azt a feljelentés után az eljáró biró teljesiti vagy teljesitteti. Vizsgálatnak nincs helye.

1. A Bp. amaz intentiója, hogy a járásbirósági eljárásban ugy a bizonyitás, mint a felek nyilatkozatai, minden előleges nyomozás vagy vizsgálat nélkül, a tárgyaláson történjenek: nem mindig valósulhat meg. Gyakran az eljárás eredményét veszélyeztetné

ugyanis az, ha sürgős esetekben egyes birói cselekmények a tárgyalásra halasztatnának. Ezek előleges foganatositását tehát megengedi a törvény. De ez csak kivétel lévén a szabály alól, mint ilyen, két korlátozó feltételhez van kötve. Egyik korlát az, hogy vizsgálatnak ily esetekben sincs helye, hanem csak nyomozás tartható, a másik az, hogy a nyomozás is csak a mellőzhetetlenül szükségesekre, különösen a halasztást nem türő, sürgős esetekre szoritkozzék (525. §. ut. és 528. §. 1. bek.).

2. Mikor és mely irányban mellőzhetetlen a nyomozás: ezt a törvényben nem lehet meghatározni. Ezért az 525. §. ut. bek. is csak példaként hoz fel néhány esetet, a melyekben előleges intézkedésre szükség van. A bünjelek beszerzése és megőrzése, valamint a tett nyomainak megállapitása mindenkor haladéktalan eljárást igényel; minélfogva e czélból a birói szemle, valamint sok esetben a tanukihallgatás csak nyomban a tett elkövetése után vezethet sikerre. De halasztást nem türő intézkedések azok is, melyek a szökés gyanujában levő vagy megszökött s a letartóztatott terheltre vonatkoznak. Ezeket tehát az 525. §. külön kiemelte; a mi azonban távolról sem zárja ki azt, hogy a járásbiróság más nyomozó cselekményeket is teljesithessen, ha azok mellőzhetetlenül szükségesek.

3. A nyomozás tárgya azoknak az adatoknak kipuhatolása és megállapitása lévén, a melyek a vádló tájékozására szükségesek (83. §.): e czél érdekében részint a terhelt *előleges kihallgatása* esetleg *letartóztatása* vagy *elővezetése*, részint a tárgyi adatok és bizonyitékok összegyüjtése válhatik szükségessé. A terhelt előleges kihallgatásáról a jelen §. ut. bek., elővezetéséről és előzetes letartóztatásáról pedig az alábbi 536—538. §-ok külön rendelkeznek. A nyomozás egyéb eszközei: *a lefoglalás, házkutatás, személymotozás, tanukihallgatás, birói szemle és szakértők alkalmazása*, melyekre nézve a XII., XIII. és XIV. fej. rendelkezései a járásbiróság előtti eljárásban is megfelelően alkalmazandók (521. §.), azokkal az eltérésekkel, a melyeket e tekintetben az 544. §. megállapit.[1])

[1]) A XII., XIII. és XIV. fejezetek rendelkezéseinek a jbirósági eljárásban való megfelelő alkalmazását l. *Illés:* A büntetőjárásbiróságok zsebkönyve 228. s köv. l.

10. A tárgyalás előkészitése.

a) A határnap kitüzése s a terhelt és a sértett előzetes kihallgatása

528. §. 2—5. bek.

Az eljárás rendszerint a tárgyalás határnapjának kitüzésével indítandó meg.

A tárgyalás kitüzése és a tárgyalásra idézés ellen perorvoslatnak nincs helye.

A XV. fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.

Tárgyalás előtt a terhelt csak az esetben hallgatandó ki, ha fogva kisérték a járásbirósághoz; a sértett pedig csak a feljelentés vagy vádinditvány szóbeli előterjesztése alkalmával, valamint akkor is, ha a vád tárgya másként nem tudható ki, illetőleg a vád támogatására szolgáló bizonyiték másként nem szerezhető meg.

1. A mennyiben a feljelentésből, illetőleg a vádinditványból, vagy az ezt kiegészitő nyomozásból kitünik, hogy nincs ok az eljárás mellőzésére, vagy az ügy áttételére: a biróság *rendszerint tárgyalásra tüzi ki az ügyet.* E szabály alól csak az 531. §. esete s a büntető parancs kibocsátása vannak kivéve.

2. A *tárgyalás határnapjának megállapitása* tekintetében általános szabályul szolgál, hogy a határidő lehetőleg rövid legyen. Ezt hozza magával egyfelől a járásbirósági eljárás kivánatos gyorsasága, másfelől az 530. §. 3. bekezdésének rendelkezése. E szerint ugyanis akként kell kitüzni a határnapot, hogy közte és az idézőlevél vétele közt a terheltnek, a megjelenésre szükséges időn kivül legalább egy napi ideje maradjon; ha pedig a terhelt fogva van: ekkor lehetőleg 48 óra, illetőleg 8 nap alatt kell az ügynek tárgyalásra kerülni (537. §. 1. bek.). Annyi időt azonban kell a terhelt részére fenhagyni, hogy az idézés valószinü vételének napja és a tárgyalás napja között módjában álljon a védelmet előkészíteni s az ehhez szükséges bizonyitékokat beszerezni. A kitüzendő határnap ideje tehát a körülményektől, nevezetesen az ügy fontosságától, valamint attól függ, hogy a megidézett felek a járásbiróság székhelyén vagy távolabb eső helyen laknak-e.

3. Hogy a tárgyalás kitüzése s az ezzel járó idézés ellen *perorvoslatnak nincs helye:* a dolog természetéből folyik. A törvényszék előtti eljárásban sincs helye külön perorvoslatnak a közvetlen idézést elrendelő végzés ellen (283. §.), sőt illetékességi kifogást sem tehet a terhelt az ily végzés ellen (281. §. ut. bek.). Annál inkább áll tehát ez a járásbirósági eljárásban. Természetes, hogy

ennélfogva a vádirat és kifogásokról szóló XV. fej. alkalmazhatása is ki van zárva. Megtörténhetik azonban az, hogy a mennyiben a terhelt vagy védője az idéző végzés kézhez vétele után fenmaradt időt a védelem előkészitésére rövidnek tartja: a tárgyalás elhalasztását kérheti; a bíróság pedig e kérésnek, ha kellő alapja van, a 60. és az 521. §-okra való hivatkozással, eleget tenni köteles.

4. A törvényszék előtti eljárásban a fogva és a szabadlábon levő *vádlott előleges kihallgatásának* egyiránt helye van. Az utóbbit kihallgathatja, az előbbit köteles kihallgatni a főtárgyalás elnöke (285. §. 3. és 4. bek.). A *járásbirósági eljárásban tárgyalás előtt csak akkor hallgatandó* ki a terhelt, ha fogva kisérték a bírósághoz. A kihallgatást ez esetben első sorban az teszi szükségessé, hogy a letartóztatott egyén személyazonossága megállapittassék. E mellett azonban kihallgatandó a terhelt arra nézve is, hogy nem kiván-e mentségére valamely bizonyitékot megjelölni, az ellene emelt vádra nyilatkozni vagy védőt választani. Ez a 285. §. 3. bekezdésének megfelelő alkalmazásából (521. §.) folyik.

5. A *sértett előleges kihallgatása* a járásbirósági eljárásban nagyobb jelentőségü, mint a törvényszékhez tartozó ügyekben. Itt ugyanis gyakori eset az, hogy a sértett szóval terjeszti elő panaszát (524. §.). Ez alkalmat nyujt a birónak arra, hogy a sértettet bizonyitékaira nézve is kihallgassa. Más esetekben ügyvéd közbejötte nélkül, hézagosan és zavartan adja elő a sértett irásba foglalt panaszát. Ekkor a vád tárgyát rendszerint csak a sértett előleges kihallgatása utján lehet kitudni, valamint a vád támogatására szolgáló bizonyitékokat is csak ez uton lehet beszerezni. Minthogy pedig ezek nélkül a tárgyalás előreláthatólag meddő volna: a járásbiró a sértett előleges kihallgatásával pótolja ki a hiányt s szerzi meg a szükséges bizonyitékokat.

b) A tárgyalásra megidézendő személyek.

529. §.

A tárgyalásra a terhelt, ennek védője, az ügyészségi megbizott, vagy ha azt külön kivánta, a kir. ügyészség, illetőleg a magánvádló vagy a magánvádlónak tekintendő (525. §. második bek.) sértett, továbbá a magánfél, valamint a tanuk és a szükséges szakértők idézendők meg.

Ha a jelen törvény 41. §-ában meghatározott eset nem forog fenn és a kir. ügyészség elvállalta a vád képviseletét; a sértett csak akkor idézendő meg a tárgyalásra, ha kihallgatása a bizonyitás érdekében szükséges.

A bíróság a terhellet, a magánvádlót és a sértettet személyes megjelenésre is kötelezheti.

1. A tárgyalásra megidézendők a következők:

a) vádló gyanánt az ügyészségi megbizott, illetőleg a kir. ügyészség vagy a magánvádló;

b) a terhelt és védője;

c) a magánfél, illetőleg a sértett;

d) a tanuk és a szakértők.

2. Kit kell *vádló gyanánt* megidézni: ez attól függ, hogy a kérdéses ügyben ki képviseli a vádat, nevezetesen, hogy köz- vagy magánvádló jár-e el.

A közvádat rendszerint az ügyészségi megbizott képviseli (522. §.). Minthogy azonban ez a kir. ügyészségnek van alárendelve: a kir. ügyész vagy helyettese bármely ügyben maga is teljesitheti a vád képviseletét. A mennyiben erre vonatkozó elhatározását a járásbiróságnál bejelenti: a tárgyalásra közvádlóként a kir. ügyészséget, egyébként azonban az ügyészségi megbizottat kell megidézni.

Magánvádló gyanánt a magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben (41. §.) a sértett, illetőleg törvényes képviselője, vagy a sértett nő férje (525. §. 2. bek.), mint főmagánvádló idézendő. Minthogy azonban az ügyészségi megbizott közérdekből ily esetben is átveheti a vád képviseletét (522. §.): a tárgyalásról azt is értesiteni kell. A hivatalból s a magáninditványra üldözendő esetekben a sértett, a ki feljelentést vagy vádinditványt terjesztett elő, magánvádlónak lévén tekintendő, ha az ügyészségi megbizott a vád képviseletét nem vállalja el (526. §. 2. bek.): ez esetben a sértettet, illetőleg törvényes képviselőjét, vagy a sértett nő férjét (ha ez tette a feljelentést), kell magánvádló gyanánt megidézni.

3. A *terheltet* mindig meg kell idézni a tárgyalásra; személyes megjelenésre azonban nem mindig lehet kötelezni. Ha ugyanis a vád tárgya csak kihágás vagy pénzbüntetéssel büntetendő vétség: a tárgyalást a terhelt távollétében, megbizott védőjével vagy a néikül is meg lehet tartani. Ily esetben tehát rendszerint nem köteles a terhelt személyesen megjelenni; az 529. §. 3. bek. azonban feljogositja a biróságot, hogy a terheltet kivételesen személyes megjelenésre kötelezhesse. E rendelkezés természetesen csak arra az esetre vonatkozhatik, midőn a terhelt egyébként nem volna köteles személyesen megjelenni; mert hiszen, a hol a törvény feltétlenül megkivánja a terhelt jelenlétét a tárgyaláshoz: ott feles-

leges volna a birónak külön jogot adni arra, hogy az illetőt személyes megjelenésre kötelezheti. A bíróság akkor fogja személyes megjelenésre kötelezni az egyébként megjelenni nem kötelezett terheltet, mikor vallomására, a bizonyitékok kiegészitése vagy esetleg szembesités végett szüksége van.

A *bejelentett védőt* mindig meg kell idézni, személyes megjelenésre azonban nem lehet kötelezni.

4. A *magánfél, vagyis a sértett,* a ki csak magánjogi igényének érvényesitése végett csatlakozik a büntetőperhez, mindig megidézendő. E szempontból azonban a sértettet nem lehet személyes megjelenésre kötelezni. De ha a sértett mint magánvádló szerepel, s ha e minőségében, vagy ha egyáltalában szükség van a tárgyaláson leendő kihallgatására: ez esetben őt is és pedig akár mint magánvádlót, akár mint egyszerü sértettet személyes megjelenésre lehet kötelezni.

A *sértettnek* nemcsak *személyes megjelenésre* való kötelezése, hanem rendszerint megidézése is mellőzendő akkor, ha a főmagánvád eseteit kivéve (41. §.), az ügyészség képviseli a vádat. Ez esetben a sértettet csak akkor kell megidézni a tárgyalásra, ha kihallgatása a bizonyitás érdekében szükséges (2. bek.).

5. A *tanuk és szakértők közül azok idézendők meg a tárgyalásra,* a kiknek vallomása, illetőleg nyilatkozata a bizonyitás érdekében szükséges. Az a szakértő, a ki már a tárgyalás előtt kellő formában nyilatkozott (pl. a testisértésről az orvos) a tárgyalásra rendszerint nem idézendő meg, kivéve, ha a bíróság, vagy valamelyik fél ujabb nyilatkozat czéljából a tárgyalásra való megjelenését szükségesnek tartja. A *távol lakó tanu megidézése is* mellőzhető, ha megkeresés utján való kihallgatásával is czélt lehet érni; ellenkező esetben meg kell őt idézni a tárgyalásra (543. §. 4. bek.).

c) Az idézőlevél tartalma.

530. §.

Az idézésben a felek felszólitandók, hogy még be nem jelentett tanuikat és egyéb bizonyitékaikat magukkal hozzák, vagy a bíróságnak a tárgyalás előtt olyankor jelentsék be, hogy még kellő időben megidézhetők, illetőleg megszerezhetők legyenek.

A terheltnek szóló idézőlevélben (130. §.), ha az kizárólag kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség miatt van kibocsátva, megemlitendő: hogy a terhelt maga helyett is védőt

küldhet, és hogy a tárgyalást távollétében is meg fogják tartani, ha pedig az idézőlevél szabadságvesztéssel büntethető vétség, vagy ily vétség mellett még más vétség, illetőleg kihágás miatt van kibocsátva, abban a terheltet arra kell figyelmeztetni, hogy ha meg nem jelen és elmaradását elfogadható módon ki nem menti, elő fogják őt vezetni.

A határnap akként tüzendő ki, hogy közte és az idézőlevél vétele közt a terheltnek, a megjelenésre szükséges időn felül, még legalább egy napi időköz maradjon: továbbá, hogy a tárgyalás az 537. §. első bekezdésében megállapitott határidő lejárta előtt lehetőleg megtartható legyen.

A magánvádló, illetőleg a magánvádlónak tekintendő sértett azzal idézendő, hogy a mennyiben a tárgyalás órájára sem ő, sem képviselője nem jelen meg a biróság előtt, a vádtól elállottnak fogják tekinteni.

A magánfél arra figyelmeztetendő, hogy elmaradása, illetőleg képviseltetésének elmulasztása esetén magánjogi igényét a biróság előterjesztett kérelme alapján birálja meg.

A sértett a tárgyalás határnapjáról azzal a figyelmeztetéssel értesitendő, hogy ha nem jelenik meg, illetőleg magát nem képviselteti; a biróság azt fogja vélelmezni, hogy a közvádló által esetleg elejtendő vádnak képviseletét nem szándékozik átvenni.

1. Az idézőlevél részint általános, valamennyi megidézett személyre kiterjedő, részint az egyes megidézettekre vonatkozó intézkedéseket, illetőleg kijelentéseket tartalmaz.

2. *Az idézőlevél általános érvényü intézkedéseihez* tartoznak a következők:

a) a kitüzött határnap megjelölése (3. bek.);

b) a felekhez intézett felszólitás, hogy még be nem jelentett tanuikat és egyéb bizonyitékaikat magukkal hozzák a tárgyalásra, vagy kellő időben jelentsék be a bíróságnak (1. bek.).

A határnap kitüzéséről már fennebb, az 528. §. 2. bek. kapcsán volt szó. A felekhez intézett felszólitás mindig szükséges, mert sohasem lehet tudni, hogy valamelyik fél a tárgyalás előtt nem kivánja-e bizonyitékait ujabb tanuk bejelentésével, vagy más módon kiegésziteni. Az a felszólitás azonban, hogy a fél hozza magával még be nem jelentett tanuit, oly figyelmeztetés, a melynek csak esetleg lehet érvénye, mert a tanu nem köteles a fél kiván-

ságára a bíróság előtt megjelenni. Czélszerü tehát a tanukat, ha az idő még engedi, a bíróságnál bejelenteni.

3. A *terhelt megidézése* zárt idézőlevélben történik, a melynek tartalmaznia kell a bíróság és a terhelt nevét, a tárgyalás idejét és helyét, a hivatalos pecsétet s az idéző biró aláirását. Egyszersmind megjelölendő a tárgyalásra kitüzött s az idézésnek alapul szolgáló büntetendő cselekmény, továbbá megemlitendő, hogy az idézett terhelt gyanánt idéztetik (130. §.). A terheltnek szóló idéző-levél további tartalma attól függ, hogy minő vétség vagy kihágás az eljárás tárgya. Ha kihágás vagy csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt történik az idézés: ekkor helye van a makacsági eljárásnak, és igy megemlitendő, hogy a terhelt maga helyett védőt küldhet s hogy a tárgyalást távollétében is meg fogják tartani. Ez alól csak kivételesen, t. i. akkor van helye eltérésnek, ha a bíróság ily esetben is személyes megjelenésre kötelezi terheltet (529. §. 3. bek.). Ha makacsági eljárásnak helye nincs: az idéző-levélben arra kell figyelmeztetni terheltet, hogy a mennyiben meg nem jelenik s elmaradását alapos okkal ki nem menti: elővezetése fog elrendeltetni.

A *fegyveres erő és a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagja, valamint a rendőrség és pénzügyőrség személyzete*, ha felebbvaló hatósága helyben van, terhelt gyanánt e hatóság utján idézendő meg, egyébként azonban, s ha a késedelem veszélylyel jár, hatóságának értesitése mellett közvetlenül is megidézhető. Más *közszolgálatban álló vagy magánvállalatnál* alkalmazott egyén, ha eltávozása esetére helyettesitése közérdekből szükséges, felebbvalójának értesitése mellett idézendő (130. §. 4. és 5. bek.).

4. A *vádló* közremüködése nélkülözhetetlen eleme lévén a tárgyalásnak: ennek biztositásáról, ha az ügyészség képviseli a vádat, maga a törvény gondoskodik, ha pedig magánvádló jár el, az idéző-levél intézkedik. Minthogy ugyanis a magánvádló nem köteles megjelenni a tárgyaláson, miként a közvádló: az idéző-levélben kell őt figyelmeztetni, hogy a mennyiben a tárgyaláson meg nem jelenik s maga helyett képviselőt sem küld: a vádtól elállottnak fogják tekinteni. E figyelmeztetés pedig nemcsak annak szól, a ki már kezdetben magánvádló gyanánt lép fel (41. §.), hanem ahhoz a sértetthez, illetőleg ama sértett nő férjéhez is intézendő, a ki feljelentést vagy vádinditványt tett (525. §.), s a ki azután, minthogy a közvádló időközben elállott a vádtól, ennek folytán magánvádlónak tekintetik (526. §. 2. bek.). A magánvádló meg

nem jelenésének további következményeit, hogy t. i. ily esetben a bíróság megszünteti az eljárást, az 539. §. határozza meg.

Minthogy a bíróságnak joga van ahhoz, hogy a való kideritése végett bárkit maga elé idézhessen: e jogából kifolyólag a magánvádlóval szemben is eltérhet az idézés rendes módjától. Joga van tehát kivételesen a magánvádlót s az annak tekintendő sértettet is személyes megjelenésre kötelezni (529. §. ut. bek.), mely esetben az idézőlevél tartalma ehhez képest módosul.

5. A *magánfélnek* kéréssel kell a büntető bírósághoz fordulnia, ha azt akarja, hogy magánjogi igénye a büntetőperben részére megitéltessék (5. §.). E kérést azonban már a tárgyalás előtt, a feljelentésben vagy vádinditványban is előterjesztheti a sértett. Ez esetben a bíróság magánfél gyanánt idézi őt a tárgyalásra. Követelésének megitélése azonban nem függ attól, hogy megjelenik-e a tárgyaláson vagy nem, mert e tárgyban a végindítványt megteheti a közvádló is. Ez okból a magánfél nem azzal idézendő, hogy elmaradása esetén igényével elutasittatik, hanem csak arra kell őt figyelmeztetni az idézőlevélben, hogy a mennyiben meg nem jelenik s magát nem képviselteti: a bíróság magánjogi igényét előterjesztett kérelme alapján birálja meg.

6. A *sértett, mint ilyen,* akkor értesitendő a tárgyalásról, ha sem a vádat nem képviseli, sem magánjogi követelésének érvényesitése iránt előterjesztést nem tett. Ez esetben az idézést egyszerü értesités helyettesiti, a melynek czélja csak az, hogy a sértettnek tudomása legyen a tárgyalásról s alkalma nyiljék jogait érvényesiteni, különösen pedig a vád képviseletét átvenni, ha az ügyészség azt elejtené. Ennélfogva az értesitésben csak arra kell figyelmeztetni a sértettet, hogy a mennyiben személyesen vagy képviselője által meg nem jelenik: a bíróság azt vélelmezi, hogy nem szándékozik átvenni a közvádló által esetleg elejtendő vádat.

7. A *tanuk és szakértők* a 194., illetőleg 232. §-okban megállapitott jogkövetkezményekre való figyelmeztetéssel idézendők. A *védő s a magánérdekeltek idézése azonban* rendszerint külön figyelmeztetés nélkül történik, — kivéve azt az esetet, ha a bíróság az illetőnek személyes megjelenését tanukihallgatás végett vagy más okból szükségesnek tartja.

11. Közvetlen tárgyalás.

531. §.

Ha a felek a járásbíróságnál egyszerre megjelennek, vagy nyomban előhivhatók, a tárgyalás a terhelt bleegyezésével minden előző eljárás és idézés nélkül is megtartható.

Mindazonáltal, tettenkapás és beismerés esetén kivül, a terhelt kívánságára ezt a tárgyalást a vádnak és a támogatására szolgáló bizonyitékoknak tisztába hozása után, a terhelt bizonyitékainak beszerzése végett szükséges időre félbe kell szakitani.

1. E §. kivételt állapit meg ama szabály alól, hogy a tárgyalást határnap kitüzése s a felek megidézése előzi meg. A kivétel oka a sértettnek ez az érdeke, hogy az ügyet gyorsan elbirálják; minthogy azonban ez érdek könnyen ellentétbe jöhet a terhelt érdekével, hogy védelmét kellően előkészithesse és bizonyitékait előállithassa: a törvény bizonyos korlátokat állit fel a tárgyalásnak minden előkészitő intézkedés nélkül való megtartása, illetőleg befejezése ellen.

2. A tárgyalás rögtöni megtartásának positiv feltétele az, hogy *a felek a bíróság előtt egyszerre megejelenjenek vagy nyomban előhivhatók legyenek.* Az utóbbi rendelkezés lehetővé teszi, hogy a tárgyalás oly esetben is nyomban megtartassék, midőn csak a sértett jelenik meg a bíróság előtt, ellenben a terhelt és a tanuk ugyanoda csak előhivhatók. Ha ez nyomban, minden akadály nélkül megtörténhetik: a bíróság ép ugy letárgyalhatja az ügyet, mintha a felek egyszerre jelentek volna meg.

3. A második positiv feltétel az, hogy a *terhelt az ügy közvetlen tárgyalásába beleegyezzék.* Ha a terhelt ellenzi az 531. §. alapján való tárgyalást: ugy a bíróság azt meg sem kezdheti, hanem kitüzi a tárgyalás határnapját s arra megidézi a feleket. Ha azonban a terhelt beleegyezik a rögtöni tárgyalásba, s a bíróság ezt megtartja: ekkor a vádnak és a támogatására szolgáló bizonyitékoknak tisztába hozása után nyilik joga a terheltnek ahhoz, hogy bizonyitékainak beszerzése végett a tárgyalás félbeszakittassék. Csak tettenkapás és beismerés esetében nem kivánhatja a terhelt a tárgyalásnak ily alapon való félbeszakitását; ellenben más esetekben köteles azt a bíróság elrendelni, ha a terhelt kivánja. Tettenkapás és beismerés esetében is félbeszakitható vagy elhalasztható a tárgyalás, de csakis akkor, ha erre nézve a terhelt valamely alapos okot hoz fel (542. §. 1. és 6. bek.).

4. A mennyiben a közvetlen tárgyalás positiv feltételei fennforognak: a bíróság azt megtarthatja. A törvény mindazonáltal nem kötelezi erre a bíróságot, mert közbejöhetnek *ügykezelési és más akadályok*, melyek az ügynek közvetlen tárgyalását lehetetlenné teszik. Ily esetben a bíróságnak joga van ahhoz, hogy a tárgyalásra határnapot tüzzön ki, mig más esetekben az ügyet rendszerint azonnal letárgyalja. Az 531. §. e szavai: „a tárgyalás megtartható" szabad kezet engednek a bírónak arra nézve, hogy azt a czélszerüséghez képest elrendelje vagy megtagadja.

12. Büntető parancs.[1])

a) A büntető parancs kibocsátásának feltételei.

532. §.

Ha a feljelentést hatóság, közhivatalnok, rendőri közeg, katonai őr vagy őrség, felesketett erdőőr, mezőőr vagy hegyőr hivatalos eljárása közben szerzett közvetlen tapasztalata alapján teszi és valósága ellen nem merült fel aggodalom, tárgya pedig csak kihágás, vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség, és a biró kétszáz koronát meg nem haladó pénzbüntetést talál kiszabandónak: a közvádlónak indokolt irásbeli inditványára büntető parancsot bocsáthat ki a szabadlábon levő terhelt ellen.

A megjelölt büncselekmények miatt és büntetés erejéig, a közvádló inditványára vagy hozzájáruló nyilatkozatára a szabadlábon levő terhelt ellen akkor is bocsátható ki büntető parancs: ha a feljelentést vagy vádinditványt magánegyén tette, de a terhelt bünösségét köz- vagy magánokirattal vagy más bizonyitékkal valószinüvé tette és a biró meg van győződve a vád alaposságáról.

1. A büntető parancs lényege az, hogy a biró *a terhelt meghallgatása nélkül*, csupán a feljelentés, illetőleg a vádinditvány alapján, állapitja meg a bepanaszolt egyén bünösségét és büntetését. Minthogy az ily határozat könnyen sérelmes lehet: kibocsátásának több feltétele van. E feltételeket a jelen §. határozza meg.

2. A feltételek egy része általános, akár hatóságtól, vagy hatósági személytől, akár magánegyéntől származzék a feljelentés vagy vádinditvány; más részük a szerint különbözik, hogy közvagy magánegyén-e a feljelentő, illetőleg a vádló.

[1]) *Ért.*: *Vámbéry Rustem* és *Lengyel* Imre: Büntető parancs és ügyészségi megbizott (JK. 1899 : 41., 42.).

3. Büntető-parancs *általában akkor bocsátható ki:*

a) ha a feljelentés tárgya csak kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség;

b) ha a biró kétszáz koronát meg nem haladó pénzbüntetést tart kiszabandónak;

c) ha a terhelt, ki ellen a feljelentés irányul, szabad lábon van.

4. Ha a kiemelt feltételek fenforgása esetében *hatóság, közhivatalnok, rendőri közeg, katonai őr vagy őrség, felesketett erdőőr, mezőőr vagy hegyőr teszi a feljelentést*, büntető-parancs kibocsátásának akkor van helye:

a) ha az illető hivatalos eljárása közben szerzett tapasztalatból meriti tudomását;

b) ha a feljelentés valódisága ellen nem merül fel aggodalom;

c) ha a közvádló irásban indokoltan inditványozza a büntető parancs kibocsátását.

5. Ha a feljelentést vagy vádinditványt *magánegyén* tette: a büntető parancs kibocsátásának specziális feltétele, a harmadik pontban kiemelteken kivül még az, hogy

a) a közvádló is inditványozza vagy hozzájáruló nyilatkozatával támogassa a büntető parancs kibocsátását;

b) a terhelt bünössége köz- vagy magánokirattal vagy más bizonyitékkal valószinüvé tétessék;

c) a biró e bizonyitékok alapján meg legyen győződve a vád alaposságáról.

6. *A terhelő alap tekintetében felállitott különbség* a szerint, a mint a vád köz- vagy magánegyéntől származik, csak látszólag ellenkezik a bizonyitékok szabad mérlegelésének elvével. Ha hatóságtól vagy hatósági közegtől származik is a feljelentés: a biró ezt egymagában nem köteles a bünt. parancs kibocsátásának alapjául elfogadni, hanem megfontolás tárgyává teheti, hogy nem forog-e fenn aggodalom még az ily feljelentés valósága ellen is. Másfelől abban az esetben, ha magánegyén teszi a feljelentést: a biróság szintén szabadon mérlegeli azt, hogy valamely bizonyitékkal, a minő pld. a köz- vagy magánokirat, valószinüvé van-e téve a terhelt bünössége s ez esetben a büntető parancsot csak akkor fogja kibocsátani, ha a vád alaposságáról meg van győződve. Hogy törvényünk ily körülirással a magánegyén kérésére is megengedi a büntető parancs kibocsátását: ez kellően megokolt, mert lehetnek esetek, pld. ha a terhelt bünösségét beismerte, vagy azt több aggálytalan tanu bizonyitja, vagy ha a terhelt ellen sajátkezü okirata bizonyit stb., melyekben a vádinditványnyal vagy feljelentéssel

bemutatott adatok sokkal meggyőzőbbek, mint a hatóság feljelentése (M. i. 743. l.).

7. *A közvádló indokolt irásbeli inditványa, illetőleg hozzájáruló nyilatkozata* a büntető parancsra vonatkozó szabályok helyes alkalmazásának biztositására szolgál. Ha a feltételek tárgyában két hatóság (az ügyészség és a bíróság) megegyező véleményben van, a tévedés valószinüsége csekély mértékre száll alá. Az inditvány irásbeli előterjesztése pedig az eset megitélését könnyiti s a mellett a közvádló és a biró között a büntetőparancs kibocsáthatósága fölött fenforgó egyetértés constatálására szolgál (M. i. 743. l.).

b) A büntető parancs alakja és tartalma.

533. §.

A büntető parancs a terheltre előleges tárgyalás nélkül szab ki büntetést.

A büntető parancsnak tartalmaznia kell: a terhelt nevét és állását vagy foglalkozását, a vád tárgyává tett büncselekmény megnevezését, valamint tárgy, hely és idő szerint való megjelölését, a feljelentő, illetőleg a vádinditványt tevő sértett nevét, a bizonyitó adatok felsorolását, a pénzbüntetés összegének meghatározását, annak be nem hajthatás esetére mily nemü és tartamu szabadságvesztésbüntetésre való átváltoztatását és az alkalmazott törvény vagy rendelet szakaszának idézését, valamint azt az utasitást, hogy a pénzbüntetést tizenöt nap alatt a járásbiróságnál fizesse le; tartalmaznia kell továbbá azt az figyelmeztetést, hogy a biróság a pénzbüntetés lefizetésének elmulasztása esetében a fizetésre kitüzött határidő lejárta után a terheltnek, házastársának vagy törvényes képviselőjének kérelmére pedig azonnal szabályszerü tárgyalást fog kitüzni; végre figyelmeztetendő a terhelt, hogy ha a büntető parancsban megnyugszik, a kiszabott pénzbüntetés lefizetésére a járásbiróságtól halasztást kérhet, vagy részletfizetés megengedését kérheti.

1. A bünt. p. alaki kellékeit és tartalmát az a körülmény határozza meg, hogy abban a biróság büntetést szab ugyan a terheltre, a nélkül azonban, hogy ellene itéletet hozna. Ezt fejezi ki a §. első bek., mely szerint a bünt. p. *előleges tárgyalás nélkül szab ki a terheltre büntetést.* Minthogy e szerint a büntető parancsban ki nem mondható, hogy a terhelt bünös, mert ez csak tárgyalás alapján, itéletben történhetik meg: ehhez képest e birói határozat

alakja és tartalma, bár sok tekintetben hasonlit az itélethez, ettől a kiemelt különbség folytán mégis eltér.

2. *A bünt. p. alaki kellékei és tartalma:* a terhelt, a tett és a büntetés körülirására, illetőleg megjelölésére vonatkoznak. Ezen kivül pedig magában foglalja a bünt. p. azokat a figyelmeztetéseket, a melyek e határozattal szemben a terheltet jogairól és kötelességeiről felvilágositják. A magánjogi igények contradictorius eljárás nélkül nem lévén megállapithatók, a bünt. p. intézkedései közül ki vannak zárva.

3. *A terhelt személyét illetőleg* elegendő, ha az illetőnek neve, állása vagy foglalkozása a bünt. parancsban meg van jelölve. A többi személyes körülmények rendszerint csak nyomozás vagy kihallgatás utján lévén megállapithatók, felemlitésüket a törvény nem követeli. Mindazonáltal helyesen cselekszik a biró, ha adott esetben a terhelt más személyes körülményeit is, a mennyiben azokat ismeri és névcsere elkerülésére szolgálhatnak, a büntető parancsba szintén felveszi (M. i. 744. l.).

4. *A tett körülirására* vonatkozólag mind azt tartalmaznia kell a bünt. parancsnak, a mi annak felismeréséhez, vagyis a tett azonosságának megállapitásához szükséges. E szempontból a büntető parancsnak tartalmaznia kell:

a) a vád tárgyává tett vétség vagy kihágás megnevezését, mialatt első sorban a törvényben használt elnevezés, s a törvény, illetőleg rendelet vonatkozó szakaszának idézése értendő;

b) a tett közelebbi megjelölését tárgy, hely és idő szerint, vagyis a ténybeli ismertető jeleket;

c) a feljelentő, illetőleg a vádinditványt tevő sértett nevét;

d) a bizonyitó adatok felsorolását. Az utóbbiak felvilágositják a terheltet arról, hogy mily adatok és bizonyitékok keltették ellene a bünt. p. kibocsátásához szükséges birói meggyőződést. Erre különös gondot kell forditani, mert a bizonyitékok ismerete nélkül a terhelt védelméről kellően nem gondoskodhatik és bünössége esetében alaptalan kifogásra ösztönöztetik; holott a terhelő adatok ismerete mellett ettől valószinüleg tartózkodnék (M. i. 744. l.).

5. A bünt. parancsban *kiszabható büntetés csak pénzbüntetés lehet.* E tekintetben a bünt. parancsnak tartalmaznia kell:

a) a kiszabott büntetés összegének meghatározását, annak kiemelésével, hogy behajthatatlansága esetére mily nemü és tartamu szabadságvesztés-büntetésre lesz átváltoztatandó;

b) az alkalmazott törvény vagy rendelet szakaszának idézését;

c) a terhelthez intézett utasitást, hogy a pénzbüntetést a járásbiróságnál tizenöt nap alatt fizesse le;

d) azt a figyelmeztetést, hogy a mennyiben a terhelt a büntető parancs-

ban megnyugszik: a kiszabott pénzbüntetés lefizetésének elhalasztását, vagy részletfizetés megengedését kérheti.

6. Minthogy a bünt. p. előleges tárgyalás nélkül szab ki a terheltre büntetést: a törvény megengedi, hogy az ügy a terhelt vagy hozzátartozójának kivánságára tárgyaláson intéztessék el. A *terheltnek tehát, külön figyelmeztetéssel, azt is tudtára kell adni a* bünt. parancsban, hogy a bíróság abban az esetben, ha a pénzbüntetést kellő időben le nem fizeti, a fizetésre kitüzött határidő lejárta után, ha pedig a terhelt vagy házastársa, avagy törvényes képviselője korábban kérték: e kérelem folytán szabályszerü tárgyalásra fogja az ügyet kitüzni. Ily felvilágositás nélkül a törvényekben járatlan terhelt, ha ártatlan is, a bünt p. elleni orvoslattól gyakran elesnék.

7. *Az eljárás költségeinek* megállapitása nem minden esetben szükséges és igy nem tartozik a bünt p. általános kellékei közé. Ha azonban költségek merültek fel: ezek a 479. §-hoz képest a bünt. parancsban is megállapitandók (M. i. 744. l.)

c) A büntető parancs kézbesitése.

534. §.

A büntető parancsot a bíróság székhelyén erre kijelölt közege, egyebütt törvényhatóság jogával felruházott és rendezett tanácsu városban a hatóságnak erre alkalmas és megbizott közege, nagy- és kisközségben a községi, illetőleg a körjegyző kézbesiti.

A kézbesitő köteles a büntető parancsot a terheltnek saját kezéhez adni, előtte felolvasni és egyuttal megmagyarázni, ezeknek megtörténtét pedig a kézbesitő-iven bizonyitani.

1. Habár a terhelt már a bünt. parancsban is figyelmeztetve lesz ennek jelentőségére (533. §.); a jelen §. ezen felül még külön szabályokat állit fel a kézbesitésre nézve, a melyeknek czélja ugyanaz, a mi az előző §-ban jelzett figyelmeztetésé. Ennek oka az, hogy a büntető parancs csak az által nyer jogosultságot, ha kellő biztositékot nyujt az iránt, hogy a büntetést csak az ellen foganatositják, a ki magát bünösnek érzi. E biztositékok egyike a szabályszerü kézbesités.

2. A helyes kézbesités első feltétele az, hogy lehető *értelmes és megbizható közegek által teljesittessék.* E közegek a jelen §. szerint:

a) a bíróság székhelyén az, a kit erre maga az illető bíróság kijelöl;

b) egyebütt, nevezetesen: törvényhatósági joggal felruházott és ren-

dezett tanácsu városban a határozatok erre alkalmas és megbizott közege, nagy- vagy kisközségben pedig a községi, illetőleg a körjegyző. Ha a kézbesitést más közeg, pl. községi kisbiró teljesiti: a büntető parancs hatálytalan.

3. Második feltétel a *személyes kézhezadás;* mig a harmadik feltétel az, hogy a kézbesitő a *terheltnek felolvassa és megmagyarázza a bünt. parancsot.* A képességet erre csak az előbbi pontban megjelölt közegről teszi fel a törvény; szükséges pedig e kellékek pontos betartása azért, mert csak ez uton lehet elérni azt, hogy a terhelt kellően felfogja az ellene irányuló bünt. p. jelentőségét, s megtegye az ellen kifogását, ha ártatlan, vagy alávesse magát neki, ha bünös. A müveltebb terhelt kevésbbé szorul rá a parancs megmagyarázására, de azért ezzel szemben is meg kell azt tenni, mert a törvény kötelezőleg rendelkezik.

4. A kézbesités bizonyitékául annak szabályszerü foganatositását igazoló *kézbesitő iv* szükséges. E kézbesitő ivből ki kell tünni, hogy a kézbesitést a törvény szerint arra hivatott személy teljesitette, s hogy ezt a bünt. parancsot magának a terheltnek kézbesitette, s ugyanennek felolvasta és megmagyarázta. Ezek megtörténtének bizonyitékául a kézbesitő és a terhelt aláirása, illetőleg az utóbbinak kézjegye szolgál. Ha a terhelt az aláirást megtagadta: ezt a kézbesitő külön megjegyzi a kézbesitő iven.

5. A kézbesités iménti kiemelt szabályainak meg nem tartása a min. jav. szerint azt a következményt vonta maga után, hogy a biró ily esetben a bünt. parancsot vissza vonja és tárgyalást tüz ki (535. §. 1. bek.). A törvényből e rendelkezés kimaradt és igy ma az 534. §. sanctio nélkül áll. Ebből az következik, hogy a mennyiben a bünt. p. kézbesitése nem az előirt szabályok szerint történt: a biróság, megjelölve a szabálytalanságot, a kézbesitésnek ujabb szabályszerü foganatositását rendeli el.

d) Eljárás, ha a büntető parancs czélt nem ér.

535. §.

Ha a terhelt a kiszabott pénzbüntetést a kitüzött határidőben nem fizette le, sem erre halasztást nem kért, vagy részletfizetés megengedését nem kérte, vagy ha a terhelt, illetőleg házastársa vagy törvényes képviselője az ügy tárgyalását kéri: akkor a biróság az ügy tárgyalására azonnal határnapot tüz.

A tárgyalásra a terhelt, az elmaradással jelen §. negyedik bekezdése szerint kapcsolatos jogi következményekre való figyelmeztetés mellett, idézendő.

Az idézés kézbesitése az általános kézbesitési szabályok szerint történik.

A mennyiben a tárgyalás órájára sem a szabályszerüen megidézett terhelt, sem védője, illetőleg házastársa vagy törvényes képviselője a biróság előtt meg nem jelentek és elmaradásukat elfogadható módon ki nem mentették: a biróság tárgyalás nélkül kimondja, hogy a büntető parancs végrehajtható.

Ha a felek megjelennek, a tárgyalás az 539—544. §§-okban foglalt szabályok szerint tartandó meg és az itéletnél a büntető parancs a biróságot semmi irányban sem köti.

1. A bünt. p. akkor éri el czélját, ha a terhelt a reá kiszabott pénzbüntetést kellő időben lefizeti, vagy kellő időben kéri a fizetés elhalasztását, illetőleg a részletekben való lefizetés megengedését (533. §.). A mennyiben a terhelt ezt nem teszi és igy a pénzbüntetés lefizetésére kitüzött tizenöt napi határidő eredménytelenül telik le: ez által a bünt. p. hatályát veszti és tárgyalás kitüzése nélkül végre nem hajtható.

2. A másik ok, a mely miatt a bünt. p. czélt nem ér, az lehet, hogy a terhelt, illetőleg házastársa vagy törvényes képviselője a bünt. p. kézbesitése után, mielőtt a fizetésre kitüzött határidő letelik, az ügy tárgyalását kéri. Ez esetben már a fizetésre kitüzött határidő letelte előtt hatályát veszti a bünt. p.

3. Akár önmagától, a fizetési határidő eredménytelen letelte folytán, akár a jogosult fél kérelme következtében válik hatálytalanná a bünt. p.: ennek következménye mindegyik esetben az, hogy *a biróság azonnal határnapot tüz ki az ügy tárgyalására.* A bünt. p. külön visszavonása, miként a min. jav. megkivánta (m. j. 535. §. 1. bek.), a törvény szerint nem szükséges.

4. A *tárgyalás kitüzése* ez esetben is ugy történik, mint a járásbiróság hatásköréhez tartozó más ügyben (529. és 530. §§.). Csupán a terhelthez intézett előleges figyelmeztetés különbözik attól, a mely egyébként az idéző levélben foglaltatik. A mig ugyanis a terhelt csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség vagy kihágás esetében (a mik a bünt. parancsnak is tárgyai lehetnek) rendszerint arra figyelmeztetendő, hogy a tárgyalásra maga helyett védőt is küldhet, s hogy távollétében is megtartják ellene a tárgyalást (530. §. 2. bek.): addig a jelen esetben, midőn a tárgyalás kitüzését büntető parancs kibocsátása előzte meg, *azzal a figyelmeztetéssel kell a terheltet megidézni,* hogy a mennyiben a tárgyalás órájára sem ő, sem védője, illetőleg házastársa vagy törvényes

képviselője meg nem jelennek s elmaradásukat elfogadható módon ki nem mentik, a bíróság tárgyalás nélkül kimondja, hogy a bünt. parancs végrehajtható.

5. A *kitüzött tárgyalás eredménye* a szerint módosul, a mint azon a szabályszerüen megidézett terhelt, illetőleg megbizott vagy törvényes helyettese megjelent vagy nem. Az utóbbi esetben (4. bek.), miként az idéző levélben foglalt figyelmeztetésből önkényt folyik, a bíróság végrehajthatónak mondja ki a büntető parancsot, s ezután ugy jár el, mint mikor a büntető parancs, tárgyalás kitüzése nélkül czélt ér (1. jegyz.). Hogy azonban a bíróság ezt megtehesse: ennek több feltétele van. Egyik az, hogy a terhelt szabályszerüen meg volt idézve; másik az, hogy a tárgyalás órájára sem ő, sem képviselője a bíróság előtt meg nem jelent s elmaradásukat ki nem mentették.

Hogy a terhelt védőt is küldhet maga helyett; ez annak folyománya, hogy a büntető parancs tárgya csak oly ügy lehet, a melyben a személyes megjelenés nem kötelező.

6. A törvény ama rendelkezése, hogy a terhelt vagy képviselője „*a tárgyalás órájára*“ köteles megjelenni, azt jelenti, hogy az illető a kitüzött óra kezdetén már a bíróság előtt legyen. Az indokolás szerint is kétségtelen, hogy a „tárgyalás órájára“ kitétel nem az egész órát, hanem a tárgyalásra kitüzött óra beálltának időpontját jelenti; és igy pld. abban az esetben, ha a terhelt reggeli 9 órára volt idézve, 9 óra 1 perczkor már elkésve jelentkezik. Csakhogy a gyakorlatban ily szigor ritkán fog beállani. A biró be fogja várni a vádló inditványát, constatáltatja a terhelt távollétét, s a mig ez megtörténik, a határozat kimondását elhalasztja. A végzés meghozásáig a terhelt elmaradását még mindig kimentheti s a biró elfogadható mentség esetében a tárgyalást megtarthatja. Sőt a végzés meghozása után megjelent terhelt is elhárithatja mulasztása következményeit igazolás iránti kérelemmel, melynek a biró, az ellenfél meghallgatása után, helyt adhat, és a tárgyalást ekkor is nyomban megtarthatja (M. i. 746. l.). Természetes, hogy abban az esetben, ha a terhelt vagy képviselője teljesen elmaradt a tárgyalásról, mulasztását szintén csak igazolási kérelemmel orvoslhatja.

7. A büntető parancs, ha czélját elérte (1. és 5. jegyz.), *a jogerős itélet hatályával bir*. Ebből következik, hogy a büntető parancs ellen, a mennyiben az igazolás iránti kérelem elvettetett, továbbá perorvoslatnak helye nincs: valamint következik az is, hogy a ki-

szabott büntetés végrehajtható s a megállapitott költségek beszedhetők. De az ujrafelvétel is ki van zárva a büntető parancs ellen: mert az ujrafelvétel megelőző tárgyalást és ténybeli megállapitásokat tesz fel, melyek a büntető parancsnál elő nem fordulnak s a melyeket a terhelt hallgatag beismerése pótol (M. i. 747. l.). A büntető parancs hatálya még az is, hogy miután ezzel a terhelt tettének büntetőjogi következményei teljesen ki vannak meritve: a kérdéses tett miatt, habár azt esetleg helytelenül minősitették, vagy meg nem felelő büntetéssel sujtották, a terhelt ellen ujabb bünvádi eljárás nem inditható. Ez a res judicata természetéből, különösen, ha a fenforgó esetben még az ujra felvétel is ki van zárva, önkényt folyik.

8. Ha a *kitüzött tárgyaláson a felek megjelentek* (5. bek.): ez által az ügy oly mederbe kerül, mintha büntető parancs ki sem bocsáttatott volna. Ebből két dolog következik; ugyanis: *a)* hogy a tárgyalás ép ugy tartandó meg, mint a járásbiróság hatáskörébez tartozó más bünügyben; *b)* hogy a határozat meghozatalánál az előzőleg kibocsátott büntető parancs semmi irányban sem kötelezi a biróságot, vagyis nem létezőnek tekintendő. Hogy a tárgyalás eredményeként itéletet ,vagy megszüntető végzést kell-e hozni: ez a körülményektől függ. Ha pld. a közvádló vádját visszavonja s a tárgyalásra a magánvádra jogosultak meg nem jelennek: a biróság az eljárást megszünteti (539. §.). Más esetekben rendszerint itéletet hoz.

13. A terhelt személyére vonatkozó intézkedések.

a) Idéző levél és elővezető parancs.

536. §. 1. bek.

A terhelt ellen sem nyomozólevél nem bocsátható ki, sem személyleirásának körözése nem rendelhető el. A távollevő terhelt tartózkodóhelye lehetőleg kipuhatolandó, és ha ez sikerült, a terhelt megidézendő, illetőleg a mennyiben erre a 131. §-ban meghatározott feltételek megvannak, elővezetése rendelendő el.

1. Abból a czélból, hogy a terhelt előállittassék, különböző eszközök állanak a biróság rendelkezésére: nevezetesen: *a)* a megidézés; *b)* az elővezetés; *c)* az elfogatás; *d)* a nyomozólevél kibocsátása; *e)* a személyleirás körözése. A két utóbbi a járásbiróság eljárásából ki van zárva, mig a többieket a járásbiróság is alkalmazhatja.

2. A terheltet, ha szabadlábon van, rendszerint *idéző levéllel* hivja fel megjelenésre a bíróság. Az idéző levél tartalma iránt lásd az 530. §-t; a megidézés módja iránt pedig (79—82. §-ok) lásd fenn az 521. §-nál. A mennyiben a terhelt tartózkodó helyét nem lehet kipuhatolni, s e miatt az idéző levél neki nem kézbesithető: a hivatalos lapban, és ha czélszerünek mutatkozik, más hirlapban is havi időközökben háromszor közzéteendő *hirdetmény utján* hivandó fel megjelenésre, vagy tartózkodó helyének bejelentésére (469. §. 2. bek.). Az idézés e kivételes módja az 521. §. folytán a járásbirósági eljárásban is alkalmazandó, minthogy a jelen 536. §. ezt ki nem zárja. Az a rendelkezés ugyanis, hogy „a távollevő terhelt tartózkodó helye lehetőleg kipuhatolandó, és ha ez sikerült, a terhelt megidézendő", csak arra az esetre vonatkozik, mikor a terhelt tartózkodó helyét kipuhatolni sikerült; minthogy azonban ez nem mindig sikerül, s minthogy ez esetre nézve az 536. §. dispositiót nem tartalmaz: ennélfogva ily esetben a 469. §. 2. bekezdése megfelelően alkalmazandó.

3. Ha terhelt az idézésre meg nem jelent, holott megjelenése kötelező, *elővezetését lehet elrendelni*. Ez elővezető parancs kiadásával történik meg, melynek feltételei a 131. §. szerint a következők:

a) hogy az előzetes letartóztatásnak valamely törvényes oka forogjon fenn (lásd alább);

b) hogy a szabályszerüen megidézett terhelt elmaradását figyelembe vehető okokkal ki nem mentette, a hatóság előtti megjelenése pedig továbbra is szükséges.

A terhelt megjelenése akkor feltétlenül szükséges, ha személyes jelenléte nélkül a tárgyalást megtartani nem lehet, vagy ha egyébként személyes megjelenésre van kötelezve (529. §. 3. és 530. §. 2. bek.). Az idézés szabályszerü akkor, ha a 79—82. §-okban meghatározott módon történt. E módozatok közt van az az eset is, midőn az idéző levelet ajánlott levélben is megküldik a terheltnek, ki tartózkodó helyéről el nem távozott, de a kézbesitő által feltalálható nem volt (80. §.). Ez esetben csak az ellen lehet kibocsátani az elővezető parancsot, a ki az ajánlott levél kézhez vételével a megidézésről tudomást szerzett (131. §. 2. pont).

Az elővezető parancs alakját, tartalmát és foganatositását a 131. §. 2—5. bekezdései határozzák meg, a melyek e helyen is irányadók.

4. Ha a terheltnek tartózkodóhelye ismeretlen, vagy ha az

ellene inditott bünvádi eljárás alatt megszökött s ha e mellett reá nézve az előzetes letartóztatásnak valamely törvényes oka forog fenn: *elfogatása iránt* a körülményekhez képest házkutatással, megkeresés utján vagy kézrekeritésének elrendelésével kell intézkedni.[1]) Kézrekerités elrendelésének csak fogházzal büntetendő vétség esetében van helye, s ez esetben a biróság hivatalos közeget küld ki a terhelt kinyomozása és letartóztatása végett. A 470. §-ból vett e rendelkezés, az 521. §. folytán, a járásbirósági eljárásban is alkalmazandó, minthogy azt, miként a nyomozó-levél kibocsátását és a körözés elrendelését, a jelen 536. §. világosan ki nem zárja. Az elfogatás elrendelése egyébként kevesebb lévén, mint az elfogatást követő előzetes letartóztatás: a dolog természetéből is következik, hogy midőn a járásbirónak joga van valakit előzetesen letartóztatni, e jog az ismeretlen tartózkodásu terhelt kinyomozásának és elfogatásának jogát is szükségkép átfoglalja.

5. A törvényszéki ügyekben nyomozó-levél kibocsátása, s a terhelt személyleirásának körözése is amaz eszközök közé tartozik, a melyek az ismeretlen tartózkodásu terhelt kézrekeritése czéljából alkalmazhatók (470. §. 2. és 3. bek.). Ez eszközök a járásbirósági eljárásból ki vannak zárva, minthogy az idetartozó esetek aránylag csekélyebb sulyánál fogva nagyobb sérelmet okozhatna a terheltnek az ekként való nyilvános pellengére állitás, mint a mennyi hasznot ebből az igazságszolgáltatás merithet. A járásbirósági eljárás igényeit a fennebb kiemelt eszközök s az előzetes letartóztatás alkalmazása teljesen kielégitik.

b) Előzetes letartóztatás.

536. §. 2—5. bek.

Vizsgálati fogság a terhelt ellen egyáltalában nem rendelhető el.

Előzetes letartóztatásnak csak szabadságvesztés-büntetéssel büntetendő cselekmény miatt, csak a 141. §. 2., 4. vagy 5. pontja alapján, de ez esetben is csak akkor van helye, ha a terhelt ellen igen nyomatékos gyanu merült fel, vagy hogy el van itélve és az itélet ellen felebbezett.

[1]) Ez az intézkedés azonban, miként az 1901. évi 51.215. Igmr. is kijelenti, nem állhat abban, h. a jbiróság a hatáskörébe tartozó vétséggel v. kihágással terhelt egyén kinyomozása végett a többi jbiróságokat a terhelt személyleirásának közlésével megkeresi: mert ez egyértelmü volna a nyomozó-levél kibocsátásával s mert e mellett az ily megkeresésnek a birósághoz való küldése eredménynyel se jár (M. P. 587.).

A fegyveres erőnek vagy a csendőrségnek tényleges szolgálatban álló tagja ellen előzetes letartóztatás, kivéve ha szökésben van, nem foganatosítható, hanem az ilyen terheltnek felügyelet alatt tartása végett a feljebbvaló katonai hatóság megkeresendő.

A letartóztatott katonai szökevény a legközelebb levő katonai hatóságnak adandó át.

537. §.

Az előzetes letartóztatás kihágás miatt csak negyvennyolcz óráig, vétség miatt az ítélet előtt csak nyolcz napig tarthat.

Meg kell azt előbb is szüntetni, ha a terhelt vagy helyette más valaki a 162. és 163. §-oknak megfelelő biztosítékot tesz le, vagy ha a terheltnek gazdája, illetőleg munkaadója, vagy a bíróság előtt ismert más egyén kezességet vállal azért, hogy a terhelt szabályszerü idézésre a bíróság előtt bármikor megjelenik, és ha a kezes feddhetlensége és megbizhatósága ellen nem merül fel kétség.

Ha a terhelt idézésre nem jelenik meg, a kezes elmaradandó a terhelt elfogatásának és elővezetésének költségeiben.

Fölmentő ítélet esetében az előzetes letartóztatás azonnal megszüntetendő, büntetést megállapító ítélet esetében pedig akkor is, mihelyt a kiszabott szabadságvesztés-büntetés tartamát elérte.

Az előzetes letartóztatásnak teljes tartama a büntetésből mindig levonandó.

538. §.

Az előzetes letartóztatás elrendelése és megszüntetése tekintetében a vizsgálóbiró hatásköre (143. és 160. §§.) az ítélőbirót illeti.

Ugyanez határoz a biztositék vagy a kezesség elfogadhatósága felett.

Az ügyészségi megbizott az ő, vagy a kir. ügyészség indítványára elrendelt vagy fentartott (160. §. második bekezdés) előzetes letartóztatás megszüntetése előtt meghallgatandó.

Az előzetes letartóztatást megszüntető végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye.

1. A jogerejü elitélést megelőző szabadságvesztés két neme, az előzetes letartóztatás és a vizsgálati fogság közül a járásbirósági eljárásban csak az előbbi alkalmazható. A vizsgálati fogság (148. §.), minthogy a terheltnek csekélyebb büneseteken aránytalan sérelmet okozhatna, s ezen fölül ott, a hol vizsgálatnak helye nincs, alappal nem is bir: ez eljárásból ki van zárva.

2. Az előzetes letartóztatás tekintetében a következő kérdések merülnek fel:

a) mily alapon és ki ellen rendelhető el (536. §. 3—5. bekezdései);

b) mily hosszu ideig tarthat (537. §. 1. bek.);

c) minő feltételek alatt lehet, illetőleg mily esetekben kell azt megszüntetni (537. §. 2—4. bek.);

d) mennyi számitandó be abból a büntetésbe (537. §. 5. bek.);

e) ki van hivatva annak elrendelésére és megszüntetésére (538. §.).

3. *Az előzetes letartóztatás elrendelésének általános feltétele az,* hogy a terhelt ellen *szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény* miatt tétessék folyamatba az eljárás. E cselekmény lehet vétség vagy kihágás, mert a törvény e tekintetben különbséget nem tesz, sőt az 537. §. külön rendelkezik a kihágás miatt elrendelt előzetes letartóztatás tartamáról.

További általános feltétel az, hogy a terhelt ellen *igen nyomatékos gyanu merül fel* az iránt, hogy a vádbeli cselekményt elkövette. E gyanu jogi bizonyossággá válik az által, ha a biróság terheltet elitéli. Ily esetben tehát, a mennyiben a terhelt felebbezett az itélet ellen: az elitélés ténye is ép ugy alapja lehet az előzetes letartóztatásnak, mint itélet előtt a nyomatékos gyanu. A nyomatékos gyanu a bünvádi eljárás megindításához egyébként is szükséges (1. §.), e helyen tehát csak a biró figyelmeztetése végett van kiemelve, hogy még nyomatékosabb gyanu szükséges. Az sem okozhat aggodalmat, hogy az elitélt, kinek kézrekeritése utóbb nehézséggel járna, az itélet után letartóztatva maradjon: mert fogsága büntetésébe rendszerint betudható, a mellett pedig nem is tarthat tovább, mint a büntetés megállapitott tartama (537. §. 4. bekezdése).

4. *Az előzetes letartóztatás különös feltételei,* a járásbirósági eljárást illetőleg a 141. §. 2., 4. és 5. pontjaiban vannak meghatározva. Ezek szerint helye van az előzetes letartóztatásnak:

a) ha a terhelt megszökött, vagy abból a czélból, hogy magát a bünvádi eljárás elől elvonja, elrejtőzött és utóbb a hatóságnál önként nem jelentkezett, vagy ha bizonyitók forog fenn arra nézve, hogy a szökésre előkészületeket tett;

b) ha a terhelt megszökésétől alaposan lehet tartani annálfogva, mert állandó tartózkodóhelye vagy keresetforrása nincs, vagy mert ismeretlen és magát igazolni nem tudja (2. pont);[1])

c) ha a terhelt nem magyar honos s alaposan kell attól tartani, hogy

[1]) E pontból a következő szavak: „vagy az alkalmazandó büntetésnek előrelátható nagyságánál fogva“ — kihagyattak, mert a járásbirósági eljárásban a büntetés előrelátható nagysága alig válhatik okává a terhelt szökésének.

szabadlábon hagyása esetében a hatóság ujabb idézésére nem fog megjelenni (4. pont);

d) ha a terhelt az eljárás alatt ujabb vétségeket követett el, vagy ha bebizonyithatólag a megkisérelt vétség végrehajtásával vagy azzal fenyegetődzött, hogy ujabb vétséget fog elkövetni (5. pont).[1])

A 141. §. 1. pontja, mely a tettenkapásról, és 3. pontja, mely az összejátszásról szól, a járásbirósági eljárásban nem lehet alapja az előzetes letartóztatásnak. A tettenkapás — az indokolás szerint — elégséges ok lehet a terheltnek biróság elé vezetésére, de egymagában nem elég arra, hogy az illető csekélyebb törvénysértés esetében továbbra is fogva maradjon; a collusiótól pedig ott, hol a tárgyalás nyomban megtartható és a terhelt a bizonyitékról csak a tárgyaláson értesül, nem kell annyira tartani, hogy a terhelt a miatt fogságba helyezhető volna (M. i. 748. l.).

5. A mennyiben a kiemelt általános és különös feltételek fenforognak: az előzetes letartóztatás rendszerint bárki ellen elrendelhető, a ki ellen a járásbiróság hatásköréhez tartozó ügyben eljárás tétetett folyamatba. E szabály alól azonban ki vannak véve *a fegyveres erő és a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjai*, a kik ellen előzetes letartóztatás, kivéve ha szökésben vannak, nem foganatositható. Az ilyen terheltnek felügyelet alatt tartása végett felebbvaló katonai hatóságát kell megkeresni; a letartóztatott katonai szökevény pedig a legközelebbi katonai hatóságnak adandó át (536. §. 4. és 5. bek.). *Az országgyülés tagjának előzetes letartóztatását*, valamint *elővezetését* is, csak akkor lehet elrendelni, ha az illetőnek mentelmi jogát az országgyülés illető háza felfüggesztette (32. §.).

6. Az előzetes letartóztatás tartama (537. §. 1. bek.) a szerint különbözik, a mint az eljárás vétség vagy kihágás miatt folyik. Kihágás esetében az előzetes letartóztatás csak 48 óráig tarthat. A törvény itt nem teszi azt a megkülönböztetést, hogy itélet előtt vagy elitélés után történt-e a letartóztatás, és igy csak arra a következtetésre juthatunk, hogy kihágás miatt az itélet meghozatala után, habár az ellen az elitélt felebbezett, előzetes letartóztatásnak helye nincs. Nem volna ugyanis értelme annak, hogy valaki elitéltetése után 48 óráig fogva tartassék, azután pedig, habár a

[1]) E pontból a büntett felemlitése kimaradt: mert a járásbiróság hatásköréhez büntettek nem tartoznak. Ha tehát valaki ujabb büntettet követ el: ennek összes ügyei a törvényszék hatáskörébe mennek át és igy letartóztatása is oda tartozik.

helyzet nem változott, s a büntetés sem telt le, szabadon bocsáttassék.

7. Szabadságvesztéssel büntetendő *vétség esetében „az itélet előtt csak nyolcz napig tarthat"* az előzetes letartóztatás. A törvény e rendelkezése, egybevetve a §. 4. bekezdésével, azt jelenti, hogy vétség miatt folyó eljárásban az előzetes letartóztatás nyolcz napi tartama csak az elitélést megelőző letartóztatásra vonatkozik, mig az elitélés után elrendelt előzetes letartóztatás addig tarthat, a mig a kiszabott szabadságvesztés-büntetés tartama le nem jár. A midőn ugyanis a 4. bek. kimondja, hogy büntetést megállapitó itélet esetében akkor szüntetendő meg az előzetes letartóztatás, mihelyt a kiszabott szabadságvesztés-büntetés tartamát elérte: ezzel nyilván tulment az első bekezdésben jelzett nyolcz napi határidő keretén. Mert ha az előzetes letartóztatás az itélet után is csak nyolcz napig tarthatna: ekkor a 4. bek. csak oly esetben volna alkalmazható, midőn a biróság nyolcz napnál rövidebb időre itélte el terheltet. Ámde ép ez esetekben volna legkevésbbé indokolt az itélet utáni letartóztatás; ellenben felmerülhet ennek szüksége akkor, ha a biróság valakit, a kinek személye teljesen megbizhatatlan (pld. egy kóborczigányt) aránylag hosszabb időre itél el. Ha az illetőt nyolcz nap mulva ki kellene bocsátani, holott büntetése néhány hónapra terjed: az előzetes letartóztatás ez esetben illuzórius volna. A helyes megoldás tehát csak az lehet, hogy az itélet utáni letartóztatás a kiszabott büntetés leteltéig tarthat.

8. *Az előzetes letartóztatás különböző okok folytán szünhetik meg* (537. §. 2—4. bek.). Egyik ok az lehet, ha a letartóztatás törvényes ideje (48 óra, illetőleg nyolcz nap vagy a kiszabott büntetés tartama) letelt. De megszünhetik az előzetes letartóztatás ez idő letelte előtt is, ha a terhelt *biztositék vagy kezesség mellett*, avagy felmentő itélet folytán szabad lábra helyeztetik.

A biztositék letételére nézve itt is a 162. és 163. §-ok szabályai irányadók.

A biztositékra vonatkozó 164—168. §-okat az 537. §. nem emliti, de azért az 521. §. folytán ezek is megfelelően alkalmazandók, kivéve a biztositék elfogadásáról szóló 164. §-t, a melyet az 538. §. 2. bek. helyettesit.

9. A járásbiróság hatásköréhez utalt ügyek kevésbbé sulyos volta következtében a törvény nemcsak a biztositék, hanem *a kezesség mellett való szabadlábra helyezést is megengedi*. Kezes általában csak oly egyén lehet, a kinek feddhetetlensége és megbiz-

hatósága ellen nem merül fel kétség. Ez általános feltétel kiemelése mellett az 537. §. első sorban a terhelt gazdáját és munkaadóját jelöli meg kezesekül alkalmas egyének gyanánt; megengedi azonban, hogy a bíróság előtt ismert más feddhetetlen és megbízható egyén is kezes lehessen. A kezes az iránt vállal felelősséget, hogy a terhelt szabályszerü idézésre bármikor megjelenik a bíróság előtt; következménye pedig a kezességnek az, hogy a mennyiben a terhelt idézésre nem jelenik meg: a kezes elmarasztalandó a terhelt elfogatásának és elővezetésének költségeiben.

10. Az 537. §. 5. bek., mely *szerint az előzetes letartóztatás teljes tartama a büntetésből mindig levonandó*, eltér a btk. 94. §-ától, mely szerint a vizsgálati fogságnak (értve ez alatt az előzetes letartóztatást is) csak a vádlott hibáján kivüli hosszu tartama számitandó be a büntetésbe.

11. Előzetes letartóztatásnak csak szabadságvesztéssel büntetendő vétség vagy kihágás miatt lévén helye, — ha a bíróság tényleg szabadságvesztésre itéli terheltet: az előzetes letartóztatás tartamának levonása a büntetésből nagyon egyszerü. Ha azonban a bíróság, a btk. 92. vagy a ktk. 21. §-a alapján, *fogház, illetőleg elzárás helyett pénzbüntetést szabott ki:* ekkor a levonás kulcsa az, hogy a pénzbüntetés helyett, behajthatatlansága esetére, hány napi fogházát vagy elzárást kellene az elitéltnek kitöltenie. Az előzetes letartóztatás tartama ez esetben akként vonható le a büntetésből, hogy az elitélt sem a helyettesitő szabadságvesztésből az előzetes letartóztatás napjainak megfelelő számu napokat kitölteni, sem a pénzbüntetésből annyit, a mennyi e napok által helyettesittetik, lefizetni nem köteles.

A dolog természetéből következik, hogy a törvény parancsoló rendelkezése mellett is ki kell tenni az itéletben, hogy az előzetes letartóztatás által a büntetésből mennyi vétetett kitöltöttnek (btk. 94. §.).

12. Az *előzetes letartóztatás elrendelése* (538. §.) az itélő járásbiró hatásköréhez tartozik. Kivételesen azonban, ha a késedelem veszélylyel jár, a rendőri hatóság is elrendelheti azt. A határozatot irásba kell foglalni, s abban lehetőleg pontosan megjelölendő a terhelt személye, a terhére rótt büncselekmény, a letartóztatás törvényes oka, — s a mennyiben a letartóztatást a rendőrség rendelte el: megemlitendő ama bíróság is, a mely elé a terhelt állitandó. A határozat a terheltnek elfogatásakor, esetleg a hatóság elé állitásakor kézbesitendő. Irásba foglalása és kézbesitése csak

akkor halasztható el, de csak huszonnégy órára, ha a késedelem veszélylyel jár (143. §. 1. és 2. bek.).

A mennyiben a rendőrség vagy a pénzügyőrség tagja, továbbá állami, törvényhatósági, községi vagy felekezeti szolgálatban álló vagy az egyházi rendhez tartozó, vagy ha vasuti, gőzhajózási vagy bányavállalatnál alkalmazott egyén ellen van helye előzetes letartóztatásnak: ennek elrendeléséről az illetőnek felebbvaló hatósága, — ügyvéd vagy közjegyző ellen való elrendeléséről pedig: fegyelmi hatósága lehetőleg a foganatositás előtt értesitendő (143. §. 3. bek.).[1])

13. Az *előzetes letartóztatás megszüntetése iránt* a járásbiróság önállóan és véglegesen határoz. E részben a 160. §-ra való hivatkozásnak alig van értelme, mert e §. szerint a vizsgálóbiró nem mindig szüntetheti meg a letartóztatást, hanem bizonyos esetekben csak a kir. ügyészség hozzájárulásával helyezheti szabadlábra a foglyot. Ezzel ellentétben az 538. §. 3. bek. csak azt a korlátot állitja fel, hogy a mennyiben az előzetes letartóztatás elrendelése vagy fentartása az ügyészségi megbizott vagy a kir ügyészség inditványára történt: ez esetben az ügyészségi megbizott az előzetes letartóztatás megszüntetése előtt meghallgatandó. E meghallgatásnak csak az a jelentősége van, hogy a járásbiró ez esetben kikéri az ügyészségi megbizott véleményét, ahhoz azonban nincs kötve; hanem annak véleménye ellenére is szabadon bocsáthatja a letartóztatottat.

14. *„Az előzetes letartóztatást megszüntető végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye"*. Az 538. §. e rendelkezéseiből a contrario az következik, hogy a letartóztatást elrendelő végzés ellen helye van felfolyamodásnak. Ezzel némileg ellentétben levőnek látszik az indokolás következő helye:

„Az itélőbiró határozatát az előzetes letartóztatás megszüntetése tárgyában *is* végleges hatálylyal kellett felruházni". Az „*is*" szócska arra vall, mintha az indokolás szerint a letartóztatást elrendelő végzés ellen sem volna helye felfolyamodásnak. A törvény ennek ellene mond. Gyakorlatilag mindazonáltal ugy áll a dolog, hogy tekintve az itélet előtti letartóztatás rövid tartamát, ez ellen a felfolyamodás teljesen czéltalan volna és igy el sem képzelhető, hogy azt valaki igénybe vegye.

[1]) A fegyveres erő és a csendőrség tényleges szolgálatban álló tagjai ellen a járásbirósági eljárásban előzetes letartóztatás elrendelhető nem lévén (536. §. 4. és 5. bek.): e helyen a 143. §. 4—7. bek. nem alkalmazhatók.

15. A *biztositék vagy a kezesség elfogadhatósága felett is* végérvényesen határoz a járásbíróság. Törvényszéki ügyekben a kir. ügyészség által a biztositék mellett való szabadlábra helyezés ellen bejelentett felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van (164. §. 3. bek.). Járásbirósági ügyekben ily felfolyamodásnak helye nincs. Az indokolás szerint az a garantia, melyet a terheltnek jogellenes szabadlábra helyezése ellen a vádtanács határozata nyujt, a járásbirósági eljárásban nem volt alkalmazható: mert a vádtanács hatásköre a járás- mint itélőbiróságra ki nem terjed, külön felfolyamodás megengedése pedig az eljárás természetével össze nem egyeztethető (M. i. 749. l.).

14. A tárgyalás.

a) A tárgyaláshoz szükséges személyek s az egyik vagy másik fél elmaradásának következményei.

539. §.

Oly ügyben, a mely hivatalból üldözendő vétség vagy kihágás miatt van inditva, a tárgyalást az ügyészségi megbizott jelenléte nélkül nem lehet megtartani.

A mennyiben a vádat nem a közvádló képviseli, a járásbíróság megszüntető végzést hoz az esetben is, ha a tárgyalás helyén a kitüzött órára sem a fő- vagy a pótmagánvádló, illetőleg a magánvádlónak tekintendő sértett, sem meghatalmazottjuk rendes idézés daczára nem jelent meg és elmaradásukat elfogadható módon ki nem mentették, a vád emelésére jogosultak közül pedig senki sincs jelen, vagy a jelenlevő jogosult nem hajlandó a vád képviseletének átvételére.

A magánvádló, illetőleg a sértett elmaradása miatt hozott megszüntető végzés ellen perorvoslat kizárásával csak igazolásnak van helye.

A biró azonban a már meghozott megszüntető határozatot is félreteheti és megtarthatja a tárgyalást, ha a sértett a tárgyalás befejezése után még oly időben jelen meg, midőn a többi megidézettek még nem távoztak el.

A megelőző bekezdésben emlitett intézkedés ellen perorvoslat nem használható.

540. §.

Ha szabadságvesztéssel büntethető vétség miatt vagy személyes megjelenés kötelezettségével (529. §. végső bekezdés) idézett terhelt igazolatlanul elmarad, a bíróság őt elővezetteti, vagy a mennyiben ez a tárgyalás napján már nem lehetséges, a tárgyalást elnapolja és intézkedik a terheltnek az uj tárgyalásra leendő elővezetése iránt.

Ha az elmaradt terhelt csak kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség miatt volt megidézve és a tényállást kihallgatása nélkül is tisztába lehet hozni: a biró a tárgyalást megtartja és a felmerült bizonyitékok alapján itél.

Az itélet ez utóbbi esetben a vádlottnak kézbesitendő.

Ez itélet ellen a vádlott igazolást is kérhet. Ha a bíróság annak helyt ád, uj tárgyalás tartandó. A mennyiben a vádlott az uj határnapról is elmarad és azon védője vagy törvényes képviselője sem jelen meg, a vádlott távollétében hozott korábbi itélet hatályban marad.

1. A tárgyaláshoz feltétlenül szükséges személyek a vádló és a terhelt: mert vád nélkül a biró nem járhat el, a terhelt jelenléte nélkül rendszerint nem itélhet és igy nem is tarthatja meg a tárgyalást. Vádló gyanánt bizonyos esetekben az ügyészségi megbizott jelenléte szükséges, más esetekben a magánvádlóé is elegendő. Ha pedig a sértett, mint ilyen, vagy mint magánfél csatlakozik az eljáráshoz: ez is a tárgyalásra megidézendő személyek közé tartozik. (529. §.) A terhelt védőt is használhat s ez esetben védője is a tárgyaláshoz szükséges személy. Mily esetekben szükséges az egyik vagy másik fél jelenléte a tárgyaláshoz, és melyek az illető fél elmaradásának következményei: ezekről intézkednek a jelen §-ok.

2. A közvádló szükséges jelenlétét az 539. §. 1. bek. akként fejezi ki, hogy oly ügyben, mely „hivatalból üldözendő vétség vagy kihágás miatt van inditva“, a tárgyalást az ügyészségi megbizott jelenléte nélkül nem lehet megtartani. Ez kétséget támasztott aziránt, hogy idetartoznak-e a magáninditványi vétségek és kihágások is. E vétségek és kihágások eseteiben ugyanis — amennyiben nem főmagánvád tárgyai (41. §.) — szintén a kir. ügyészség képviseli a vádat, de azért ezek mégse tartoznak a „hivatalból üldözendő“ büncselekmények közé, melyektől a btk. a magáninditványra üldözendő büncselekményeket megkülönbözteti. Szószerint véve tehát az 539. §. e rendelkezését: ez azt jelentené, hogy ez a magáninditványi cselekményekre nem terjed ki. A §. 2. bek. azon-

ban, mely azokról az esetekről szól, midőn a vádat „nem a közvádló képviseli": az ellenkező következtetésre vezet. Ennek ellentéteként ugyanis az 1. bek. nyilván azokat az eseteket akarta megjelölni, melyekben a vádat a közvádló képviseli. Ezek közé pedig nemcsak a hivatalból üldözendő, hanem azok a magáninditványi vétségek és kihágások is tartoznak, melyek a 41. §. szerint nem főmagánvád tárgyai. A §. 1. bek. tehát azt jelenti, hogy azokban az esetekben, melyek közvád tárgyai: az ügyészségi megbizott jelenléte nélkül nem lehet megtartani a tárgyalást. A C. is igy értelmezi e rendelkezést, ismételve kijelentvén, hogy:

Az 539. §-nak az a rendelkezése, mely szerint a jbiróság előtt folytatott eljárásban a tárgyalást az ügyészségi megbizott jelenléte nélkül megtartani nem lehet, mindazon, habár csak a sértett fél inditványára üldözhető, büntetendő cselekmények eseteiben is alkalmazandó, melyek a 41. §-ban fölsorolva nincsenek (C. 10.390/903. — Jeé. — B. H. T. 143.).[1])

Ebből az a további következtetés folyik, hogy az ügyészségi megbizott jelenléte a tárgyaláson ez esetekben akkor is szükséges, ha előleges nyilatkozatával a vád képviseletét nem vállalta el, ha tehát a vádat a pótmagánvádló, illetőleg a magánvádlónak tekintett sértett (526. §.) képviseli. Itt se tesz különbséget az, ha a cselekmény hivatalból v. csak a sértett fél inditványára üldözendő-e. A C. ezt is kijelentette egyik jogegységi határozatában, melyszerint:

A hivatalból üldözendő s a jbiróság hatáskörébe tartozó vétség v. kihágás miatt inditott ügyben a tárgyalást az ügyészségi megbizott jelenléte nélkül abban az esetben sem lehet megtartani, ha az ügyészségi megbizott a vele közlött följelentés alapján a vád képviseletét el nem vállalta (Bp. 539. §.) (C. 3602/903. — B. H. T. 142.).

E határozat tárgya a btk. 359. §-ba ütköző, tehát hivatalból üldözendő sikkasztás vétsége volt; tekintve azonban, hogy a C. más határozatiban akként értelmezi az 539. §. 1. bekezdését, hogy ez a magáninditványi vétségekre és kihágásokra is vonatkozik: kétségtelen, hogy e határozata is ily értelemben veendő.

3. A mennyiben a vádat nem a közvádló képviseli: a tárgyaláshoz *a fő- vagy pótmagánvádló, illetőleg a magánvádlónak tekintendő sértett* (526. §. 2. p.) jelenléte szükséges. A szabályszerüen megidézett magánvádló, illetőleg magánvádlónak tekintett sértett, ha jogait fenn akarja tartani, a tárgyalásra kitüzött helyen „a kitüzött órára" köteles megjelenni. Ez azt jelenti, miként a büntető parancsnál (535. §.), hogy az illető a kitüzött óra kezdetén a biró-

[1]) Azonos határozatok: GDt. IX. 952.; XI. 790—791.; B. H. T. 141.

ság előtt köteles lenni, s a mennyiben ez időt, habár csak néhány perczczel elmulasztja: megjelenése már késedelmes és maga után vonhatja a törvény által meghatározott következményeket.

A késedelem a vádtól való elállásnak vétetik (530. §. 4. bek.). Ennek következménye azonban itt nem az, a mi a törvényszékhez tartozó ügyekben, hogy t. i. a magánvádló elállása esetében a csatlakozók, illetőleg a magánvádra jogositottak a vád képviseletének elvállalására felszólitandók (42—45. §-ok). E felszólitás, minthogy az eljárást lassitaná, a járásbirósághoz tartozó ügyekben mellőzendő. E helyett a biró, abban az esetben, ha a vád képviselője gyanánt megidézett magánvádló elmaradt, csak a jelenlevő vádra jogositottakat (a közvádlót, a csatlakozókat és a sértettet) kérdezi meg, hogy fentartják-e a vádat. Tagadó válasz esetében, vagy ha a vádra jogosultak közül senki sincs jelen: minden további eljárás nélkül *megszüntető végzést hoz.* Ezzel a sértett elesik magánvádlói jogaitól, más hátrányos következmény azonban, igy különösen a költségekben való elmarasztalás, mulasztása miatt nem éri. Az indokolás szerint nem követelhető a sértettől, hogy kártéritési igényeinek bejelentése után, még akkor is folyton eljárjon a tárgyalásokra, ha jelenléte a való kideritése czéljából már nem szükséges és folytonos közbenjárása kártérités iránti igényével semmi arányban nem levő költséget, sőt esetleg megtéríthetetlen veszteséget eredményez. (M. i. 751. l.). Ezért a Bp. a magáninditványra jogosult és a sértett elmaradásához nem köti az 1880. évi rendelet 35., 71. és 72. §-aiban megállapitott következményeket.

4. Az elkésett vagy *a tárgyaláson meg nem jelent magánvádló kétféle módon orvosolhatja* a vétlen mulasztásából származó hátrányt. Ha a kitüzött órára pontosan nem jelent meg, de a tárgyalás napján még oly időben érkezett a bíróság elé, mikor a többi megidézettek még nem távoztak el: ekkor *rövid uton igazolhatja elmaradását,* — és ha ezt alapos okokkal kimenti: a biró az igazolást elfogadja, az időközben hozott megszüntető végzést egyszerüen félreteszi és a tárgyalást megtartja. A bíróságnak ez intézkedése ellen perorvoslat nem használható. A másik eset az, midőn a magánvádló sem a kitüzött órára, sem a tárgyalás napján meg nem jelent. Ekkor az elmaradása folytán hozott *megszüntető végzés ellen igazolási kérelemmel élhet az illető.* Ez igazolási kérelem feltételei és tárgyalási módja iránt lásd alább a perorvoslatoknál.

Az igazoláson kivül más perorvoslat az ilyen megszüntető végzés ellen nem használható. (539. §. 3—5. bek.).

5. *A terhelt személyes jelenléte* akkor szükséges feltétlenül a tárgyaláshoz, ha az eljárás szabadságvesztéssel büntetendő vétség miatt folyik. De más esetekben is meg kell jelennie, ha a tényállást kihallgatása nélkül tisztába hozni nem lehet, s ha ennélfogva őt a biró személyes megjelenésre kötelezi (529. §.). Ez esetekben igazolatlan elmaradásának következménye az, hogy a bíróság őt azonnal elővezetteti; ha pedig ez a tárgyalás napján már nem lehetséges: a tárgyalást elnapolja és intézkedik a terheltnek az uj tárgyalásra leendő elővezetése iránt, vagyis ez esetben idéző levél helyett a 139. §. értelmében elővezető parancsot ad ki (540. §. 1. bek.). Természetes, hogy midőn a terhelt megidéztetése után elhalt s e miatt nem jelent meg a tárgyaláson: az eljárás a btk. 105. §. alapján végzéssel megszüntetendő.

6. Rendszerint *nem szükséges a terhelt jelenléte a tárgyaláson*, ha az eljárás csak kihágás vagy pénzbüntetéssel büntetendő vétség, vagy ezek halmazata miatt folyik. A kivételt e szabály alól lásd az előbbi pont alatt. Midőn a biró kétségeinek eloszlatása s a tényállás tisztába hozása végett a kérdéses esetekben nincs szükség a terhelt kihallgatására: ekkor elmaradásának csak az a következménye van, hogy a bíróság távollétében hoz itéletet, mely a körülményekhez képest felmentő vagy büntetést kiszabó lehet. Az elmaradás magában véve még nem elég az elitéléshez, mert hallgatag elismerésnek nem vehető és maga az elismerés is birói mérlegelés tárgya. Minthogy a terhelt jelenléte nem szükséges: megjelenésére a kitüzött órán tul nem is kell várni; ha azonban a tárgyalás alatt megjelent: akkor az itélet meghozásáig bármikor felszólalhat, s ha ennek folytán szükségesnek mutatkoznék, a bizonyitás folytatandó. (M. i. 750. l.). A makacssági itéletet a terheltnek kell kézbesiteni.[1]) Ellene kétféle perorvoslattal élhet, ha a bíróság elitélte. Egyik a rendes perorvoslat, vagyis a felebbezés, a mely a járásbíróságnak minden itélete ellen használható; a másik az igazolás, a melynek csak a vádlott távollétében hozott itélet ellen van helye. A mennyiben a biró helyt ad az igazolásnak: az ügyet uj tárgyalásra tüzi ki és a terhelt jelenlétében ujra tárgyalja; ha azonban a vádlott az uj tárgyalás napjáról is elmarad s azon védője vagy törvényes képviselője sem jelent meg: a távollétében hozott korábbi

[1]) A védőnek vagy a törvényes képviselőnek kezéhez történt kézbesítés ez esetben nem elegendő.

ítélet hatályban marad (540. §. 2—4. bek.). A felebbezés határideje ez esetben az ujabb kézbesitéstől számitandó.

A makacssági eljárásban kiváló jelentőséget nyer a közvádlónak és a birónak 9. §-ból eredő kötelessége, hogy a vád és védelem körülményeit egyenlő figyelemben részesitsék, hogy tehát gondot forditsanak mindama mentő és enyhitő körülményekre is, a melyeket maga a terhelt felhozhatott volna. (M. i. 750. l.).

7. *A magánjogi igényt bejelentett s a feljelentést tett sértett jelenléte a tárgyaláson nem szükséges.* De ha meg voltak idézve: elmaradásuk következményeit az idéző levélben foglalt figyelmeztetés határozza meg. A magánfél elmaradásának következménye az, hogy a biróság előterjesztett kérelme alapján birálja meg magánjogi igényét; ha pedig a sértett nem jelent meg: erről a biróság azt vélelmezi, hogy a közvádló által esetleg elejtendő vád képviseletét nem szándékozik átvenni (530. §. 5. és 6. bek.).

b) A tárgyalás menete.

541. §.

Minden ügy lehetőleg egy tárgyalással fejezendő be.

A tárgyalás a vád előterjesztésével kezdődik.

Erre a terhelt nyilatkozhatik.

Azután a bizonyitás veendő fel.

Ennek befejezésével a vádló megteszi inditványát, melyben a vád adatai alapján itéletet kér, ezután pedig a terhelt és esetleg védője előadják a védelmet.

A perbeszédek után következik az itélet hozása és kihirdetése, mely utóbbi csak nagy terjedelmü vagy elvi jelentőségü ügyben halasztható el huszonnégy órára. A kihirdetett itélet lehetőleg azonnal, de legkésőbb, kihirdetésének elhalasztása esetében is, huszonnégy óra alatt irásba foglalandó.

542. §.

A XVIII. fejezetnek határozatai a járásbiróság előtt tartott tárgyalásnál is megfelelően alkalmazandók.

Ha az eljárás az 1878. évi V. törvényczikk 258. vagy 261. §-ába ütköző vétség miatt foly, a feleknek egyező kérelme alapján a nyilvánosság kizárása mindig elrendelendő.

Az elnök és a törvényszék teendőit a tárgyaló biró teljesiti; ki azok ellen, kik rendeletének nem engedelmeskednek, vagy intése daczára a tárgyalás rendjét zavarják, vagy a tárgyalás alatt durva

vagy sértő magaviseletet tanusitanak, a 124. §. 1—7. bekezdéseiben foglalt szabályok értelmében jár el.

A tárgyaló biró végzései ellen a perorvoslatot azonnal be kell jelenteni. A biró köteles erre a feleket a felebbvihető végzésnek kihirdetése után figyelmeztetni. A perorvoslat csak az itélet felülvizsgálata alkalmával intézendő el.

A kir. ügyészség alatt rendszerint az ügyészségi megbizott értendő.

A védő elmaradása, megbetegedése vagy eltávozása egyáltalában, a terhelté pedig kihágás vagy egyedül pénzbüntetéssel büntethető vétség esetében nem ok a tárgyalásnak félbeszakitására vagy elnapolására.

A tárgyalásról felvett jegyzőkönyv itélet hozása előtt mindig elkészitendő és a biró által átvizsgálandó. Abba a feleknek, képviselőiknek és a tanuknak semmiség terhe alatt semmit sem szabad belejegyezniök.

1. A tárgyalás menete egészben véve ugyanaz, a mi a törvényszékhez tartozó ügyekben a főtárgyalásé. Egyes eltérések főleg abból származnak, hogy a járásbiróságnál *egyes biró*, mig a törvényszéknél *itélő tanács* tárgyalja az ügyeket, s hogy a járásbirósági tárgyalás *nagyobb gyorsaságot és egyszerüséget igényel*, mint a törvényszéki főtárgyalás. Ez eltérésekből kifolyólag állapitják meg a jelen §-ok a járásbirósági tárgyalás menetét. Minthogy azonban e §-ok mellett a főtárgyalásról szóló XVIII. fej. rendelkezései is megfelelően alkalmazandók (542. §. 1. bek.): a járásbiróság előtti tárgyalás menete e két elem összeolvasztásából áll elő.[1]) A következőkben a XVIII. fej. szakaszainak sorrendjét vesszük az ismertetés alapjául, — kivéve a bizonyitó eljárásra vonatkozó 306—313. §-okat, a melyek az 543. és 544. §-okkal függnek össze.

2. A járásbiróság *tárgyalása rendszerint nyilvános* (293. §. 1. és 2. bek.). A nyilvánosság korlátozására vonatkozólag a 293. §. 4. és 5. bek. s a 294. és 295. §-ok, kiegészitve a fennebbi 542. §. 2. bekezdésével, irányadók. Az utóbbi esetben, ha t. i. az eljárás rágalmazás vagy becsületsértés miatt folyik: a felek egyező kérelme alapján mindig elrendelendő, mig az előbbi esetekben a biróság belátása szerint elrendelhető, a nyilvánosság kizárása.

3. *A tárgyalás vezetése és a rendbüntetések* tekintetében a

[1]) A jbirósági eljárásban a tárgyalás menetét a XVIII. fej. megfelelő rendelkezéseinek alkalmával l. *Illés:* Büntetőjárásbirósgok zsebkönyve 273. l.

296—300. §§. s az 542. §. 3. és 4. bek. akalmazandók. A tárgyalás vezetését illetőleg a főtárgyalás elnökének s az itélő tanácsnak jogait gyakorolja a tárgyaló biró (296. §.). A rendbüntetést is a tárgyalóbiró alkalmazza azok ellen, a kik rendeletének nem engedelmeskednek, vagy intése daczára a tárgyalás rendjét zavarják, vagy a tárgyalás alatt durva vagy sértő magaviseletet tanusitanak; e tekintetben azonban az 542. §. 3. bek. nem a főtárgyalás elnökének, hanem a vizsgálóbirónak jogaival ruházza fel a tárgyalást vezető járásbirót.[1]) E jogok a 124. §. 1—7. bekezdéseiben vannak meghatározva; némi kiegészitést nyernek azonban a 297. és 299. §-ok ama rendelkezései által, a melyek természetüknél fogva a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazhatók. A biró rendbüntetési jogából kifolyó végzések ellen használható perorvoslatot a 300. §. jelöli meg, mig használatának módját és idejét az 542. §. 4. bek. határozza meg.

4. *A tárgyalás megnyitásáról s az ezt kiegészitő rendelkezésekről* a 301. §. szól. E §. 6. bekezdését, mely szerint a megidézettek egyikének vagy másikának elmaradása esetében a felek meghallgatása után határoz a biró a tárgyalás elnapolása vagy folytatása iránt: az 542. §. 6. bek. azzal egésziti ki, hogy a védő elmaradása, megbetegedése vagy eltávozása egyáltalában, a terhelté pedig kihágás vagy pénzbüntetéssel büntethető vétség esetében nem ok a tárgyalás félbeszakitására vagy elnapolására. A 302. és 303. §-ok, melyek a felek megjelenésének kötelességét s az egyik vagy másik fél elmaradásának következményeit határozzák meg, az 539. és 540. §-ok folytán a járásbiróság előtti eljárásban nem alkalmazhatók, kivéve a 302. §. 3. bek. s részben a 303. §-t, a mennyiben a hivatkozott §-okkal nem ellenkeznek.

5. Minthogy a járásbirósági eljárásban vádirat és vádhatározat nem szükséges: ezek felolvasása helyett (304. §.) *a vád előterjesztésével kezdődik meg a tárgyalás* (541. §. 2. bek.). A vád szóbeli előadása az ügyészségi megbizottat vagy az ügyészség más tagját, esetleg a magánvádlót illeti. A biró azonban, mint a tárgyalás vezetője, szükség esetén maga is hozzájárulhat a vád tárgyának tisztázásához az által, hogy ez iránt a vádlóhoz kérdéseket intéz (M. i. 752. l.).

6. A vád előterjesztése után, a mennyiben makacssági eljá-

[1]) A C. is kimondta ezt a Jeé. hozott egyik határozatában (B. H. T. 144.), — mely szerint jbirósági eljárásban a rendbüntetés maximuma a 124. §-hoz képest 100 korona.

rásnak helye nincs, *a terhelt nyilatkozata, illetőleg kihallgatása következik* (541. §. 3. bek.). Ha a terhelt nyilatkozata a vád és bizonyitékai tekintetében világos és teljesen kimeritő: további kihallgatása felesleges; ellenkező esetben őt a biró a 304. és 305. §-okban foglalt szabályok szerint kihallgatja. Ezek közül különösen fontos rendelkezés az, hogy *a terhelthez a tárgyalást vezető birón kivül sem közvetlenül, sem a biró közvetitésével senki sem intézhet kérdést* (304. §. ut. bek.). Minthogy a 304. §. 5. bek. a terhelt kihallgatása tekintetében a X. fej. rendelkezéseire is hivatkozik: a járásbiróság előtti eljárásban ezek is megfelelően alkalmazandók.

7. A terhelt kihallgatása után következik a *bizonyitékok felvétele* (541. §. 4. bek.). A bizonyitó eljárás szabályait általában az alábbi 543. és 544. §-ok határozzák meg. E tárgyról tehát, kapcsolatban a 306—313. §-okkal, alább az illető helyen lesz szó.

8. A bizonyitást követik a *perbeszédek*, melyekre nézve a 314—320. §-ok, kiegészitve az 541. §. 5. bekezdésével, megfelelően alkalmazandók. Igy különösen:

a) A bizonyitó eljárás befejezése után felhivja a biró a vádlót inditványának előterjesztésére. A 41. §. esetében a közvádló után a főmagánvádló is felszólalhat. A vádló után a magánfél vagy képviselője szólhat. Ezt követi a védelem, melyre a vádló válaszolhat; az utolsó beszéd azonban a terheltet és védőjét illeti (314. §.).

b) A vádló véginditványának abban az esetben, ha azt a törvényekben járatlan fél terjeszti elő, nem kell formaszerü vádinditványnak lenni, hanem elég a vádlónak oly nyilatkozata, melyben „a vád adatai alapján itéletet kér" (541. §. 5. bek.). Ez esettől eltekintve: a vád előterjesztését illetőleg a 315. és köv. §-ok irányadók.

c) Ha a vádló *megváltoztatja a vádat, vagy az ügy áttételét inditványozza:* a bíróság e kérdésben mindig a terhelt meghallgatása után határoz. A részleteket illetőleg s különösen ama kérdésre nézve, hogy mikor lehet vagy kell a vád megváltoztatása folytán a tárgyalást félbeszakitani vagy elnapolni: lásd a 316—318. §-okat.

d) A perbeszédet csak kivételesen, a 319. §-ban meghatározott feltételek alatt szakithatja félbe a biró. A csekélyebb müveltségü, vagy a tárgyalás nyelvében járatlan terhelt megfelelő módon kitanitandó (320. §.).

9. A tárgyalás eredményeként a *biróság különböző határozatokat hozhat.* Igy különösen: *a)* a bizonyitékok kiegészitését rendelheti el; *b)* végzéssel megszüntetheti a további eljárást; *c)* itélettel felmentheti vagy bünösnek mondhatja ki a terheltet.

10. A 322. §., mely szerint a biróság közbeszóló határozattal az *eljárás kiegészitését rendelheti el:* a járásbiróság előtti eljárás-

ban csak kivételesen, t. i. akkor alkalmazható, ha az uj bizonyiték felvétele tárgyaláson kivül történik meg (543. §.), mig más esetekben a járásbiróság félbeszakitja vagy elnapolja a tárgyalást s az uj tárgyaláson veszi fel az uj bizonyitékokat.

Az eljárás megszüntetésének akkor van helye: ha a tárgyaláson kitünik, hogy a terhelt meghalt (301. §. ut. bek.), — ha a vádló a tárgyaláson ejti el a vádat s a megjelent sértettek egyike sem vette át a vád képviseletét (323. §.), — ha oly esetben, midőn magánvádló képviseli a vádat, a tárgyaláson sem a fő-, sem a pótmagánvádló meg nem jelent, a jelenlevő jogosult pedig a vád képviseletét át nem veszi (539. §. 2. bek.).

11. *Az itélet* felmentő vagy bünösséget kimondó. Bizonyitékok elégtelenségéből való felmentésnek helye nincs (324. §.). A biróság nem tehet itélete tárgyává oly tettet, mely miatt a vádló vádat nem emelt (tett azonossága) (325. §.). A felmentés eseteit a 326. §., az itélet alaki és tartalmi kellékeit a 327. és 328. §-ok határozzák meg. E §-ok rendelkezései, a mennyiben nem vonatkoznak a törvényszék, mint társas biróság eljárására, e helyen is megfelelően alkalmazandók. *Az itélet kihirdetése és irásba foglalása tekintetében* a 329. §-t az 541. §. ut. bek. egészíti ki. E szerint a kihirdetésnek azonnal meg kell történni és csak nagy terjedelmü ügyben halasztható az el 24 órára; a kihirdetett itélet pedig szintén legkésőbb 24 óra alatt irásba foglalandó. Az itélet kihirdetése után megkérdezendők a vádló s a terhelt, hogy kivánnak-e perorvoslattal élni: a perorvoslatra vonatkozó nyilatkozatok előterjesztése után pedig a biró a terhelt fogvatartása vagy szabadlábra helyezése iránt határoz (330. §. 1—3. bek.).

12. A tárgyalásról, semmiség terhe mellett *jegyzőkönyv veendő fel,* melynek a tárgyalás helyét és napját, a biró s a megjelent felek és érdekeltek nevét stb. s a tárgyalás menetének hü leirását kell tartalmaznia (331. §. 1—5. bek.). A tárgyalási jegyzőkönyv itélet előtt mindig elkészitendő s a biró által átvizsgálandó és aláirandó, a feleknek és tanuknak azonban semmit sem szabad abba belejegyezni (542. §. ut. bek.); mindazonáltal a felek megtekinthetik és lemásolhatják a jegyzőkönyvet, továbbá annak kiegészitését és helyesbitését is kérhetik (331. §. ut. bek.). A jegyzőkönyv bizonyitó erejéről lásd a 332. §-t.

13. Ha valaki a *tárgyaláson követ el büntetendő cselekményt:* a biróság őt a közvádló inditványára letartóztathatja s ellene, ha az ügy hatáskörét tul nem haladja, a tárgyalás félbeszа-

kitásával azonnal, vagy a tárgyalás után itéletet hozhat, ellenkező esetben az illetékes törvényszékhez teszi át az ügyet (333. §.); ha pedig annak gyanuja merül fel, hogy valaki a *tárgyaláson hamisan tanuskodott:* a biró őt letartóztathatja s a vallomásáról felvett jegyzőkönyvet a királyi ügyészséggel közli stb. (334. §.)

14. A megkezdett tárgyalást bizonyos esetekben *félbeszakitani vagy elnapolni lehet vagy kell.* A félbeszakitás azt jelenti, hogy a biróság meghatározott időre (pld. néhány órára, vagy néhány napra) felfüggeszti a tárgyalást s ez idő letelte után ujabb határozat nélkül folytatja; ellenben az elnapolás abban áll, hogy a biróság határozatlan időre elhalasztja a tárgyalást s az uj tárgyalás napját uj határozattal tüzi ki. A járásbirósági eljárás természetével rendszerint sem a tárgyalás félbeszakitása, sem elnapolása nem fér össze s ezért az 541. §. 1. bek. világosan kimondja, hogy *minden ügy „lehetőleg egy tárgyalással fejezendő be".* Mindazonáltal itt is szükségessé válhatik ugy a félbeszakitás (pld. a biróság és a felek pihenése végett), valamint az elnapolás. A feltételeket és okokat, a melyek alapján ez megtörténhetik, a 335. és 336. §-ok határozzák meg, minélfogva ezek rendelkezései, habár csak kivételesen, a járásbiróság előtti eljárásban is megfelelően alkalmazandók.

15. A tárgyaló biró *közbenszóló végzései ellen azonnal be kell jelenteni a perorvoslatot,* a mely azonban csak az itélet felülvizsgálata alkalmával intézendő el. A biró a felebbvihető végzés kihirdetése után köteles figyelmeztetni a feleket, hogy minő perorvoslatot használhatnak (542. §. 4. bek.).

15. Bizonyitó eljárás.

543. §.

A bizonyitás a tárgyaláson veendő fel.

Sürgősség esetében, vagy ha a bizonyitást lényegesen könnyiti, a tárgyalás a tett vagy a szemle szinhelyén is megtartható.

Ha azonban más törvényszék területén vagy még távolabb lakó, vagy oly tanunak kihallgatása válik szükségessé, ki a 201. §-ban felsorolt okok miatt a biróság elé nem állitható, a biró a kihallgatást megkeresés utján, illetőleg a tanu lakásán, lehetőleg eskü alatt és a 125. §. második bekezdésében foglalt rendelkezésnek megfelelő alkalmazásával teljesiti és e végett a tárgyalást félbeszakitja vagy elnapolja.

Távol lakó tanu is megidézendő a tárgyalásra, ha a tárgyaló biró előtt való kihallgatása szükségesnek mutatkozik.

Ha a szemle vagy a szakértői vizsgálat és véleményadás azért, mert sok időt vesznek igénybe, vagy helyi, illetőleg müszaki nehézség miatt a tárgyaláson nem teljesithetők, a tárgyalás félbeszakitása vagy elnapolása mellett tárgyaláson kivül foganatositandók.

544. §.

Az 525., 528. és 543. §§-ok szerint tárgyaláson kivül teljesitendő birói cselekményeknél a biró a IX., XII., XIII. és XIV. fejezetek szabályai szerint jár el.

Mindazáltal a terheltet elmeállapotának megfigyelése végett nem szállittathatja az e czélra szolgáló intézetbe; magánokiratokat csak akkor kutathat át, ha a terheltnek birtokában vannak; leveleket és táviratokat továbbitás közben le nem foglalhat és fel nem bonthat.

Rendes jegyzőkönyv csak ama cselekményekről veendő fel, melyek a tárgyalásnál bizonyitékul szolgálnak és ott nem ismételhetők.

Más esetekben az eljárás eredményéről a biró vagy a jegyzőkönyvvezető rövid feljegyzéseket tesz.

1. A járásbirósági eljárás contradictorius alapra lévén fektetve: a bizonyitékok felvétele rendszerint a tárgyaláson történik (543. §. 1. bek.). E szabály alól azonban két irányban van eltérésnek helye. Egyik eltérés az, hogy sürgősség esetén a halasztathatatlan nyomozó cselekmények már a tárgyalás előtt foganatositandók (525. §. ut. és 528. §. 1. bek.); a másik az, hogy midőn a tárgyaláson merül fel oly birói cselekmény foganatosításának szüksége, a melyet helyi vagy más nehézségek miatt a tárgyaláson alig lehetne teljesiteni: ez esetben a törvény megengedi, hogy azok tárgyaláson kivül foganatositassanak (543. §. 3. és 5. bek.). Akár az 525. és 528. §-ok, akár az 543. §. alapján merül fel annak szüksége, hogy valamely birói cselekmény tárgyaláson kivül foganatositassék: a biró mindegyik esetben a IX., XII., XIII. és XIV. fej. szabályai szerint jár el (544. §. 1. bek.), a tárgyaláson felveendő bizonyitás tekintetében pedig a 306—313. §-ok alkalmazandók (542. §. 1. bek.).

A vizsgálatról szóló fejezet megfelelő alkalmazása.

2. Habár a IX. fej. „a vizsgálat"-ról rendelkezik, a járás-

bírósági eljárás keretéből pedig a vizsgálat ki van zárva, mert itt csak nyomozás teljesíthető: mindazonáltal, tekintve, hogy a nyomozás alatt is mindama bírói cselekmények előfordulhatnak, a melyek a vizsgálat során foganatosithatók, a IX. fej. egyes rendelkezései ugy a nyomozás alatt általában, mint különösen a járásbiróság előtti eljárásban is, az 544. §. 1. bek. folytán, megfelelően alkalmazandók. Ki vannak innen zárva a IX. fej. ama szakaszai, a melyek a vizsgálat elrendelésének okaira s a vizsgálóbirónak a vádtanácshoz való viszonyára vonatkoznak; ellenben alkalmazhatók a vizsgálat menetére s ennek keretében a biró és az ügyfelek jogaira vonatkozó rendelkezések. Ezek közül gyakorlati jelentőséggel birnak, s mint ilyenek kiemelendők a következő szakaszok:

a) a 109. §. annyiban, a mennyiben kimondja, hogy a bírói cselekményt részint személyesen, részint megkeresés utján foganatosithatja a biró;

b) a 117. és 118. §-ok, melyek a biró tennivalóit s különösen azt határozzák meg, hogy minő sorban kell az egyes bírói cselekményeket foganatositani s mily módon kell kihallgatásokat eszközölni;

c) a 119. és 120. §-ok, amelyek a felek inditványozási jogáról s különösen a kir. ügyészséget, a magánvádlót és a terheltet megillető különös jogokról szólanak;

d) a 121. és 122. §-ok, melyek szerint minden vizsgálati cselekményről jegyzőkönyv veendő fel s a melyek különösen a kihallgatásról felvett jegyzőkönyvre nézve tartalmaznak részletes szabályokat;

e) a 124. §., mely a biró által az eljárás sikere és a rend fentartása érdekében tehető intézkedéseket s a biró rendbüntetési jogát határozza meg;

f) a 125—127. §-ok, a melyek az ügyfélnyilvánosságról, vagyis az ügyfeleket megillető ama jogokról szólanak, a melyeknél fogva bizonyos bírói cselekmények teljesitésénél jelen lehetnek s inditványaikkal a bizonyitás felvételéhez hozzájárulhatnak.

A vizsgálat megszüntetéséről és befejezéséről szóló 128. és 129. §-ok e helyen nem alkalmazhatók.

Lefoglalás, házkutatás, személymotozás.

3. A XII. fej. *a lefoglalásról, házkutatásról és személymotozásról szól (169—191. §§.).* E bírói cselekmények a járásbirósági ügyekben is előfordulhatnak; a mennyiben tehát tárgyaláson kivül kell lefoglalást, házkutatást vagy személymotozást eszközölni: a biró általában a XII. fej. szabályaihoz van kötve, azzal a kivétellel, a melyet e tekintetben *az 544. §. 2. bek.* megállapit. E szerint a járásbiróság, a hatásköréhez tartozó ügyben „magánokiratokat csak akkor kutathat át, ha a terheltnek birtokában vannak, leveleket és táviratokat pedig továbbitás közben le nem foglalhat és fel nem bonthat". E megszoritás különösen a 171. és 172. §-okat mó-

dositja. Ezt szem előtt tartva, a terhelthez intézett vagy tőle származó levelek, táviratok és egyéb küldemények lefoglalásának a járásbirósági eljárásban csak akkor van helye:

a) ha a terhelt nem csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt nyomozás alatt áll, vagy le van tartóztatva, vagy ha ellene ily vétség miatt az elővezetés, az elfogatás vagy a tárgyalás el van rendelve;

b) ha oly körülmények forognak fenn, a melyekből alaposan következtethető, hogy a kérdéses levelek, táviratok vagy küldemények a terhelt vagy büntársa ellen bizonyitékul szolgálhatnak;

c) ha e tárgyak a terheltnél, vagy más magánszemélynél vannak, mig a posta- és táviró-intézetek nem kötelesek azokat kiadni.

A terhelt hozzátartozóinál (205. §. 1. pont) csak akkor lehet e tárgyakat beleegyezésök nélkül lefoglalni, ha ezeket a részesség, orgazdaság vagy bűnpártolás nyomatékos gyanuja terheli, a védőnél pedig csak akkor, ha ellene az eljárás részesség stb. miatt már meg van inditva (172. §.).

4. Egyebekben a XII. fej. rendelkezései itt is megfelelően alkalmazandók. Igy különösen alkalmazandók: a 169. és 170. §-ok, melyek a lefoglalás tárgyait és a lefoglalás módját, a 173—175. §-ok, melyek a házkutatás és személymotozás fogalmát és feltételeit határozzák meg, továbbá a 177—179. §-ok, melyek a lefoglalás, házkutatás és személymotozás elrendeléséről s 180—191. §-ok, melyek e birói cselekmények foganatositásáról szólnak. Az 544. §. 2. bek. e §-ok rendelkezéseire is annyiban hat módositólag, a mennyiben a szóban forgó birói cselekmények elrendelésénél és foganatositásánál figyelembe veendő, hogy a terheltet illető magánokiratok átkutatása csak akkor eszközölhető, ha az ő birtokában vannak; ellenben a másnak birtokában levő magánokirat, minthogy át nem kutatható, ennélfogva lefoglalás, házkutatás és személymotozás tárgya sem lehet.

Tanuk.

5. *A tanukról szóló XIII. fej.* (192—224. §§.) a tanukra vonatkozó mindama rendelkezéseket magában foglalja, a melyek akár a tárgyaláson, akár a tárgyaláson kivül foganatositandó tanukihallgatásnál szem előtt tartandók.

Igy különösen meghatározza:

a) a tanuzás kötelességét, a tanu megidézését és tanuzásra kényszeritését (192—196. §§.);

b) azokat a kivételes eljárási szabályokat, a melyek bizonyos tanuk megidézésénél és kihallgatásánál alkalmazandók (197—203. §§.);

c) a tanuságtétel akadályait, vagyis a tanu gyanánt bizonyos ügyben

ki nem hallgatható (204. §.), továbbá a tanuságtétel kötelessége alól mentes személyeket (205—209. §§.);

d) a tanukihallgatás alaki és anyagi szabályait, tekintettel a felismerő eljárásra és a tanuk szembesitésére (210—216. §§.);

e) a tanu vallomásának megerősitését esküvel vagy ünnepélyes bizonylással s az esküre nem bocsátható, valamint az esküteteltől elzárható egyéneket (217—222. §§.);

f) a tanuk dijait (223—224. §§.).

Mind e rendelkezések, alig számbavehető eltérésekkel, a járásbiróság előtti eljárásban is alkalmazandók. A mi különösen a tanu megesketését illeti: e tekintetben az eddigi eljárási szabályzatnak az a rendelkezése, hogy a tanuk megesketése rendszerint elmaradhat (79. §. 2. bek.), az uj eljárás folytán megváltozott. A tanu a járásbiróság előtti eljárásban is rendszerint megesketendő, kivéve, ha az eskütétel alól fel van mentve (205. §.), ha esküre nem bocsátható (221. §.), vagy ha megesketése mellőzhető (222. §.). A tanu kihallgatása tárgyaláson kivül a 210—216. §-ok szabályai szerint történik, ideértve azt az esetet is, midőn a tárgyaló biró a távollakó, vagy a 201. §. folytán biróság elé nem állitható tanunak megkeresés utján való kihallgatását rendeli el és e végett a tárgyalást félbeszakitja vagy elnapolja (543. §. 3. bek.). A tárgyaláson eszközlendő tanukihallgatásról alább lesz szó.

6. *A XIV. fej. a birói szemléről és a szakértőkről szól* (225—253. §§.). Rendelkezései szintén általánosak, s legnagyobb részt ugy a tárgyaláson, mint a tárgyaláson kivül felveendő birói szemlére és szakértői kihallgatásra vonatkoznak, — bár e két birói cselekmény, céljánál és természeténél fogva, az eljárásnak inkább a tárgyalást megelőző szakában, mint a tárgyaláson fordul elő. Ezért még abban az esetben is, ha a birói szemle vagy a szakértői vizsgálat a tárgyalás előtt foganatositva nem lett: a tárgyaló biró annak tárgyaláson kivül leendő foganatositását, s e végett a tárgyalás félbeszakitását vagy elnapolását rendelheti el, ha felvételük a tárgyaláson sok időt venne igénybe, vagy helyi, illetőleg müszaki nehézségekbe ütköznék (543. §. 5. bek.). A XIV. fej. rendelkezései a járásbirósági eljárásban különösen akkor alkalmazandók, ha a birói szemle, vagy a szakértői vizsgálat tárgyaláson kivül teljesitendő (544. §. 1. bek.). E fejezet némely része azonban, tárgyánál fogva, csak a törvényszék és az esküdtbiróság hatáskörébe utalt ügyben alkalmazható. Ilyenek különösen: a halottszemléről és bonczolásról szóló 240—242., a gyermekölés és mérgezés megállapitására vonatkozó 243. és 244. §-ok, s a csalárd és vétkes bukás

megállapitásáról szóló 251. §., — mert ezek tárgyai csak oly büntetendő cselekmények lehetnek, a melyek nem tartoznak a járásbiróság hatásköréhez.

7. A járásbiróság előtti eljárásban is megfelelően alkalmazandók a XIV. fej. egyéb rendelkezései; igy különösen:

a) a 225—227. §-ok, melyek a birói szemle elrendeléséről és foganatositásáról, — *b*) a 227. §. 3—7. bek. s a 228—230. §-ok, melyek a szakértők alkalmazásáról, dijairól és a szakértőkül nem alkalmazható, illetőleg e tekintetben kifogásolható egyénekről, — *c*) a 231—234. §-ok, melyek a szakértői működésre való kötelességről, az engedetlen és makacs szakértő megbüntetéséről s a szakértő megesketéséről és jogairól, — *d*) a 235—239. §-ok, melyek a szakértői szemle foganatositásáról, a hiányos szemle pótlásáról szólnak, — továbbá a 247—249. §-ok, melyek a pénz- és bélyeghamisitás, — s 250., 252. és 253. §-ok, melyek az irás azonosságának s a cselekmény által okozott kárnak megállapitására vonatkoznak.

E §-ok rendelkezései körül, eltekintve a járásbirósági eljárás természetéből folyó módositásoktól, az 544. §. 2. bek. csak a 246. §. alkalmazását illetőleg állit fel korlátot annak kimondásával, hogy a járásbiró a hatásköréhez tartozó ügyben nem szállithatja a terheltet, elmeállapotának megfigyelése végett, az e czélra szolgáló intézetbe. Egyébként a járásbiró is elrendelheti a kétes elmeállapotu terhelt szakértői megfigyelését, s e tekintetben ugy jár el, a mint azt a 246. §. előirja.

Bizonyitás fölvétele tárgyaláson.

8. Midőn *a bizonyitás felvétele tárgyaláson* történik: ez esetben szintén a XII—XIV. fejezetek rendelkezései irányadók, a mennyiben azok nem vonatkoznak csupán a nyomozás alatt teljesitendő cselekményekre (mint pld. a tanuk előleges megesketése és szembesitése, s a felek részvétele a birói szemle és szakértői vizsgálat foganatositásánál stb.). E fejezetek általános rendelkezései mellett a 306—313. §-ok még külön szabályokat állitanak fel a tárgyaláson felveendő bizonyitásról, a melyek azonban nem ellenkeznek a XII—XIV. fejezetekkel, hanem csak kiegészitik azokat. Vajjon a tárgyalás a járásbiróság székhelyén, vagy kivételesen a tett vagy a szemle szinhelyén tartatik-e meg (543. §. 2. bek.): ez mitsem változtat a bizonyitás felvételének szabályain.

9. *A 306—313. §-ok* a bizonyitékok felvételének sorrendjét, s ezzel kapcsolatban uj bizonyiték felvételének elrendelését (306. §.), a tanuk és szakértők kikérdezését, hogy t. i. kik, minő sorban és miként intézhetik a kérdéseket (307. és 308. §-ok), a bizonyité-

kok felvételénél, különösen a tanuk és szakértők kihallgatásánál jelenlevő személyeket, s a szembesítés szabályait (309. és 310.. §-ok), a tanuk és szakértők megesketésének feltételeit (311. §.), s a tárgyaláson felolvasandó vagy felolvasható iratokat (313. §.) határozzák meg. A hol e §-okban az elnökről van szó: ez alatt e helyen a tárgyalást vezető biró értendő. A 312. §., mely szerint a tárgyaláson meg nem jelenhetett tanunak a 287. §. szerint megkeresés utján leendő kihallgatását rendelheti el a bíróság: a járásbíróság előtti eljárásban nem alkalmazható, mert az 543. §. 3—5. bek. külön rendelkeznek azokról az esetekről, midőn a tárgyalás megkezdése után, ennek félbeszakitásával vagy elnapolásával, tárgyaláson kivül történhetik meg a bizonyitás felvétele, s egyebek közt a távol lakó vagy csak a lakásán kihallgatandó tanu vallomásának kivétele és megesketése.

16. Perorvoslatok.

545. §.

A járásbíróság határozatait az a törvényszék vizsgálja fölül, melynek területén az eljáró járásbíróságnak székhelye van.

1. Perorvoslat általában minden perjogi cselekmény, melyet a felek a végett tesznek, hogy valamely birói határozat megváltoztatását kieszközöljék. — E tág értelemben perorvoslatok nemcsak a *felfolyamodás, felebbezés és semmiségi panasz,* hanem a határidők vagy határnapok elmulasztásának káros jogkövetkezményei elháritása végett használt *igazolás* s a jogerős itélet ellen megengedett *ujrafelvétel.* A két utóbbit mindazonáltal sajátszerü természetüknél fogva, a perorvoslatoktól elkülönitett fejezetekben (XXII. és XXVI. fej.) szabályozza a Bp., és igy szorosabb értelemben vett perorvoslatok gyanánt csak a felfolyamodás, a felebbezés és a semmiségi panasz maradnak fenn, a melyekhez *a jogegység érdekében használható perorvoslat* járul. Mind e perorvoslatok a járásbíróság előtti eljárásban is használhatók; igy különösen: a felfolyamodásról az 546., a felebbezésről az 547—555., a semmiségi panaszról és a jogegység érdekében használható perorvoslatról az 547. és 556. §-ok rendelkeznek. Az ujrafelvételről az 558. §. szól, mig az igazolás tekintetében az 521. §. folytán a XXII. fej. rendelkezései irányadók.

2. A járásbíróság határozatait első sorban a *törvényszék* vizsgálja felül (545. §.). Ennek hatásköréhez tartozik ugy a vég-

zések, mint az itéletek felülvizsgálata. Ennélfogva *a vádtanács* felülvizsgáló hatásköre a járásbirósághoz tartozó ügyekre egyáltalában nem terjed ki, akár közbeszóló, akár ügydöntő végzések legyenek azok, a melyeket a járásbiró ily ügyekben hoz. De ki van zárva a járásbirósági ügyek felülvizsgálatából az 1907:XVIII. t.-cz. folytán — a jogegység érdekében használható perorvoslatot kivéve — a kir. Curia is; mert e törvényczikk szerint a jbiróság hatásköréhez tartozó ügyekben s panasznak a kir. Táblához van helye. A törvényszék, mint II. foku biróság végzései ellen perorvoslatnak egyáltalán nincs helye.

17. Felfolyamodás.

546. §.

A járásbiróságnak ama végzései ellen, melyekre nézve a törvény a perorvoslatot ki nem zárja, egyfoku felfolyamodással lehet élni.

A 378. §-nak, a 379. §. 2—5. bekezdéseinek és a 380. §-nak intézkedései megfelelően azzal az eltéréssel alkalmazandók, hogy a felfolyamodást annál a járásbiróságnál kell bejelenteni vagy benyujtani, mely a végzést hozta; hogy az elkésett, határozatlan, arra nem jogosult egyén által használt, vagy a törvényben kizárt felfolyamodást a járásbiróság utasitja vissza.

1. A felfolyamodás tekintetében a következő kérdések igényelnek megfejtést: *a)* mi lehet tárgya a felfolyamodásnak; *b)* kik élhetnek felfolyamodással; *c)* mely alakszerüségek mellett, minő határidő alatt s mely birósánál kell bejelenteni a fölfolyamodást; *d)* minő jog illeti meg az ellenfelet; *e)* mily okok alapján s mely biróság által utasitandó vissza a felfolyamodás; *f)* miként jár el a felfolyamodás tárgyában a felülvizsgáló biróság; *g)* minő hatálya van e perorvoslatnak. Minde kérdések a jelen §. alapján s az ebben hivatkozott 378—380. §-ok rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával döntendők el.

2. *A felfolyamodás tárgya csak végzés lehet.* A járásbiróság azonban részint ügydöntő (pld. az eljárást megszüntető), részint csak közbenszóló végzést hozhat (pld. a tárgyalás félbeszakitása vagy elnapolása iránt). Minthogy az utóbbiakat illetőleg az 542. §. 4. bek. azt rendeli, hogy az ezek ellen a tárgyalás folyamán bejelentett perorvoslat *„csak az itélet felülvizsgálata alkalmával intézendő el“*: ennélfogva az önálló felfolyamodás tárgya, melylyel

a törvényszék mint II. foku bíróság is önállóan foglalkozik, csak a tárgyaláson kivül hozott és az ügydöntő végzés lehet. A tárgyalás közben hozott végzés ellen is felfolyamodást kell bejelenteni, ha ez meg van engedve, de ennek sorsa összefügg az itélet sorsával, a mennyiben csak akkor jut felülvizsgálat alá, ha az itélet felebbezés folytán törvényszék elé kerül, a mi pedig bizonyos esetekben ki van zárva.

3. *Felfolyamodás szabályként minden végzés ellen használható.* A törvény azonban bizonyos végzésekre nézve kizárja ezt. Igy pld. nincs helye perorvoslatnak a tárgyalás kitüzése s a tárgyalásra idézés ellen (528. §. 3. bek.), az előzetes letartóztatást megszüntető végzés ellen (538. §. ut. bek.), a magánvádló, illetőleg a sértett elmaradása miatt hozott megszüntető végzés ellen (539. §. 3. bek.), stb. A járásbiróság ama végzései ellen, a melyekre nézve a törvény ekként a perorvoslatot ki nem zárja: *mindig csak egyfoku fölebbvitel* van megengedve (546. §. és 556. §. 1. bek.), és pedig mindenkor csak ama törvényszékhez, a melynek területén az illető járásbiróságnak székhelye van (545. §.). E szerint a 378. §. 2. bek., mely bizonyos esetekben a II. fokon hozott végzés III. foku felülvizsgálatát is megengedi: e helyen nem alkalmazható.

4. *Felfolyamodással* a 378. §. 4. bek. szerint a *következő személyek élhetnek:*

a) a terhelt javára vagy terhére az ügyészségi megbizott; *b*) a terhelt javára: ő maga, továbbá helyettese házastársa vagy törvényes képviselője vagy védője és pedig ez utóbbiak a terhelt kifejezett akarata ellenére is; *c)* a terhelt ellen a fő- és pótmagánvádló (383. §.); *d*) a tanuk, szakértők és mások, a kikre a végzés vonatkozik.

Az *a)* és *c)* pontok tekintetében megjegyezzük, hogy a mennyiben a biróság oly eljárási szabályt sértett meg, mely a terhelt javára szolgál: ez okból az ő terhére perorvoslat nem használható (386. §.).

5. A felfolyamodás nincs különös alakszerüséghez kötve. *Bejelenthető az irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással* (378. §. 5. bek.). E bejelentés is ama nyilatkozatok közé tartozik tehát, a melyek az 524. §. szerint szóval is előterjeszthetők. A nyilatkozatot azonban közvetlenül annál a járásbiróságnál kell megtenni, a mely a felfolyamodással megtámadott végzést hozta (546. §. 2. bek.), és pedig a törvényben kijelölt határidő alatt.

6. *Mikor és mely határidő alatt jelentendő be a felfolyamodás:* e tekintetben különbséget tesz az, hogy kihirdetés vagy kézbe-

sités utján közölték-e a végzést az érdekelt féllel. Kihirdetés esetében azonnal, *kézbesités esetében* pedig ettől számitott 8 nap alatt kell a felfolyamodást bejelenteni (378. §. 6. és 7. bek.). A felfolyamodás és indokolása egy perjogi cselekmény, mindazonáltal kétfelé is lehet azokat választani, oly módon, hogy előbb a felfolyamodás bejelentése, azután az indokolás benyujtása történik meg. E kettéválasztás különösen akkor válhatik szükségessé, ha a végzés kihirdetés utján közöltetik. Ez esetben a felfolyamodást azonnal be kell jelenteni, az indokolást pedig 8 nap alatt lehet beadni. Ha azonban kézbesités utján közölték a végzést: ekkor a felfolyamodás bejelentése rendszerint az indokolással együtt történik meg. Kivétel mindkét irányban előfordulhat; mert egyfelől a végzés kihirdetésekor, a felfolyamodás bejelentésével együtt jegyzőkönyvbe lehet mondani az indokolást is, — másfelől pedig nincs kizárva, hogy valaki a 8 napi határidőn belül előbb jelenti be a kézbesitett végzés ellen felfolyamodását, s csak azután adja be az indokolást.

7. A mennyiben a felfolyamodást az arra jogosult kellő időben és kellő helyen bejelenti: a végzést hozott *biróság azt*, a szükséges iratokkal együtt, haladéktalanul *felülvizsgálat alá terjeszti*. A felfolyamodó ellenfelének azonban joga van a felfolyamodást és indokolást az eljáró bíróságnál megtekinteni, s az ellen észrevételeit, az iratok felterjesztéseig ugyanott, ezután pedig az ügy bejelentéseig a felebbviteli törvényszéknél, benyujtani (378. §. 8. és 9. bek.). Ezzel a Bp. oly jogot ad a perorvoslatot használó ellenfelének, a mely azt az eddigi gyakorlat szerint meg nem illette. A biróság azonban nem értesiti e jog gyakorolhatása végett a felfolyamodó ellenfelét, miként a felebbezésről az ellenfelet (392. §. 2. bek.), hanem az illetőnek magának kell tudomást szerezni a felfolyamodásról. De épen ezért nem is tüz ki a törvény záros határidőt az észrevételek beadására, hanem helyt ad ennek mindaddig, a mig a II. foku biróság az ügyet elintézés alá nem veszi.

8. Ha a felfolyamodás elkésett, határozatlan, vagy a törvényben kizárt, vagy ha azt arra nem jogosult egyén adta be: a *járásbiróság azt visszautasitja* (546. §. 2. bek.). De ha az érdekelt a visszautasitó végzés ellen is felfolyamodást használ: az csak elkésés okából utasitható vissza (380. §. 3. bek. és 389. §. 2. bek.). Határozatlan a felfolyamodás akkor, ha abban nincs világosan megjelölve az, hogy azt a felfolyamodó a végzésnek mily intézkedése ellen használja. A mennyiben a felfolyamodás ily értelemben határozatlan: a járásbiróság felhivja a folyamodót, hogy e hiányt

három nap alatt pótolja s ha a felhivás eredménytelen maradt: a felfolyamodást visszautasitja (380. §. 3. bek. 390. és 391. §§.).

9. Mielőtt a felfolyamodás a II. foku bíróság elintézése alá kerül. azt a *felfolyamodó módosithatja vagy visszavonhatja. A módositás* a felfolyamodás bejelentésére nyitva álló határidő alatt történhetik meg, az indokolást pedig az előterjesztésére kitüzött határidő alatt *egészitheti* ki a felfolyamodó (380. §. 3. bek. és 388. §. 6. bek.). A *visszavonásnak* helye van a II. foku határozat hozása czéljából tartott tanácskozás megkezdéséig. A terhelt a házastársa részéről bejelentett felfolyamodást is visszavonhatja; a terhelt javára bejelentett felfolyamodás azonban az ő beleegyezése nélkül nem vonható vissza. A ki a felfolyamodást a bejelentésre kitüzött határidő letelte előtt vonta vissza: az azt a határidő leteltéig ujra bejelentheti: és ha az összes felfolyamodásokat visszavonták: felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye (380. §. 3. bek. és 394. §.) Az ügyészségi megbizott által bejelentett felfolyamodást a felebbviteli törvényszék mellett müködő kir. ügyész is visszavonhatja, ha az egyedül a terhelt ellen irányul. Hogy a kir. ügyészség e jogát gyakorolhassa: a járásbiróság ily esetben a felfolyamodást az iratokkal együtt az illetékes kir. ügyészséghez teszi át, mely azután az iratokat, a mennyiben a felfolyamodáshoz hozzájárul, a törvényszékhez terjeszti be, mig ellenkező esetben annak kijelentésével, hogy a felfolyamodást visszavonja, a járásbirósághoz küldi vissza. Ez eljárás követendő akkor is, ha a végzés a többi felfolyamodásoknak a felterjesztés után történt visszavonása folytán csupán az ügyészségi megbizottnak a terhelt ellen intézett felfolyamodása következtében jut a törvényszékhez (380. §. 3. bek. és 396. §. 2. bek.)

10. Ha a felfolyamodás olyan sérelmi pontokat foglal magában, a melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást: a *biróság köteles* azokra nézve *felterjesztésében nyilatkozni.* A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségükre másolatban kivehetik (380. §. 3. bek. és 396. §. 3. és 4. bek.).

11. A *törvényszék mint II. foku biróság* eljárását a felfolyamodás tárgyában a 379. §. szabályozza. E §. 2—5. bek. megfelelő alkalmazása a járásbiróság előtti eljárásban a következő eredményekre vezet:

a) *A törvényszék zárt tanácsülésben vagy ülésen kivül* intézkedik a felfolyamodás tárgyában. Tanácsülésben az ügyet érdemileg intézi el, vagy a felfolyamodás visszautasitása iránt határoz. Ülésen kivül pedig az ügy érdem-

leges elintézése előtt az iratok kiegészitését rendelheti el vagy felvilágositást kivánhat a felfolyamodásban foglaltakra nézve a járásbirósságtól (2. bekezdés).

b) A felfolyamodást akkor utasitja vissza a törvényszék, ha *ezt a járásbiróság elmulasztotta.* (3. bek.) A visszautasitás okai tehát csak azok lehetnek, a melyeket a járásbiróság is figyelembe vehet, illetőleg figyelembe venni köteles.

c) Ha a törvényszék *érdemben határoz*: ekkor a megtámadott végzést, a mennyiben erre törvényes alap van, megváltoztatja, illetőleg megsemmisiti és a törvénynek megfelelő végzést hoz, — ellenkező esetben elutasitja a felfolyamodást. Hivatalból kell megsemmisiteni a felülvizsgálati végzést, ha a hatáskör hiánya, vagy ha a területenkivüliség vagy a mentelmi jog megsértése forog fenn (4. és 5. bek.). Ez természetesen csak akkor történhetik meg, ha a felfolyamodást az érdekelt felek kellő időben vissza nem vonták.

A 379. §. e rendelkezéseit kiegészitik még a 387. és a 425. §-ok, melyekre a 380. §. 3. bek. szintén hivatkozik. Az előbbi §. szerint a felülvizsgálat, kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket, a végzésnek csak felfolyamodással megtámadott intézkedésére szoritkozik, s a vádló részéről, habár a terhelt ellen használt felfolyamodás mindig a terhelt javára használtnak is tekintetik, — mig a 425. §. arról rendelkezik, hogy a felülvizsgáló biróság határozatának kiadványát s az ügy iratait az elsőfoku biróságnak küldi meg, az elsőfoku biróság pedig e határozatot az érdekelt feleknek kihirdeti vagy kézbesiti.

12. A felfolyamodásnak *rendszerint nincs felfüggesztő hatálya* (380. §. 1. és 2. bek.). Ehhez képest a végzés, meghozatala után, habár felfolyamodással volt is megtámadva: rendszerint azonnal végrehajtható (494. §.). Kivételesen azonban maga a törvény rendeli bizonyos végzésekre nézve, hogy az ezek ellen beadott felfolyamodásnak felfüggesztő hatálya van: mig más esetekben az eljáró biróság, mely a megtámadott végzést hozta: fontos okból felfüggesztheti ennek foganatositását a felfolyamodás elintézéséig. A 380. §. 2. bek. szerint ugyan e jog csak a vádtanácsot, a törvényszéket, esküdtbiróságot és a kir. itélőtáblát illeti meg; minthogy azonban az 546. §. szerint a 380. §. minden megszoritás nélkül a járásbiróság előtti eljárásban is megfelelően alkalmazandó: ebből az következik, hogy e §. 2. bek. a járásbiróság által hozott végzésekre is kiterjed.

13. A 380. §. 3. bek. azokat a szakaszokat sorolja fel, a melyek első sorban a felebbezésre vonatkoznak, de a melyek a felfolyamodásnál is megfelelően alkalmazandók. A fennebbi pontokban

e §-ok mindegyike érintve lőn azon a helyen, a hová a tárgy összefüggésénél fogva tartozik.

18. Felebbezés.

547. §.

Járásbiróság itélete ellen az 518. §. kilenczedik bekezdésének esetén kivül perorvoslatul csak a felebbezés és a jogegység érdekében megengedett perorvoslat (411. §.) használható.

Felebbezéssel az itéletnek rendelkező része tekintetében, továbbá a tárgyaláskor és az itélethozásnál felmerült semmiségi okok (384., 385. §§.) miatt, valamint az itéletnek indokolására nézve is lehet élni.

Csupán a büntetés kiszabása tekintetében nincs helye felebbezésnek:

1. a vádlott javára akkor, ha a járásbiróság a vádlottat, — akár az 1878. évi V. törvényczikk 92., illetőleg az 1879. évi XL. törvényczikk 21. §-ának alkalmazásával, akár a nélkül, — főbüntetésül, vagy fő- és mellékbüntetésül együtt véve, csupán ötven koronát meg nem haladó pénzbüntetésre itélte. Bünhalmazat esetében nincs helye a felebbezésnek, ha egyik büncselekmény büntetése sem haladja meg az ötven koronát;

2. a vádlott terhére általában, kivéve ha a járásbiróság az 1878. évi V. t.-cz. 92., illetőleg az 1879. évi XL. t.-cz. 21. §-át alkalmazta.

548. §.

A felebbezést az itélet kihirdetésekor kell annál a járásbiróságnál bejelenteni, mely az itéletet hozta.

Ha az itéletet kézbesités utján közlik, a felebbezés a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt jelenthető be irásban vagy jegyzőkönyvbe mondással.

A vádlott házastársa és törvényes képviselője a vádlott részére nyitva álló határidőben élhetnek felebbezéssel.

A felebbezés a jelen §. első bekezdése esetében a bejelentés, a második bekezdés esetében pedig a kézbesités napjától számitott három nap alatt külön beadványnyal is indokolható, vagy külön indokolása módositható vagy kiegészithető.

Felebbezéssel élhetnek a 383. §-ban megnevezettek és az ügyészségi megbizott, az utóbbi és a kir. ügyészség a magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben (41. §.) is.

A felebbezés tárgyának meghatározására, a felebbezés beadványára, az ellenészrevételekre, uj bizonyitékra és a felebbezés visszavonására nézve a 390—394. §§-ok az irányadók.

Ha a vádlott meghallgatása nélkül hozott itélet ellen felebbezés van bejelentve és egyuttal a határnap elmulasztása miatt igazolás is kérve, első sorban az igazolás kérdése döntendő el és a felebbezés csak az igazolás megtagadása esetében terjesztendő fel a másodfoku birósághoz.

549. §.

Felebbezett itélet, az 506. §. második bekezdésében megjelölt eseten kivül, nem hajtható végre.

Az elkésett, határozatlan (390. §.), arra nem jogositott egyén részéről használt, vagy a törvényben kizárt felebbezést a járásbiróság utasitja vissza. Ellenkező esetben az iratokat a 396. §-ban foglalt intézkedéseknek megfelelő alkalmazásával felterjeszti a törvényszékhez, illetőleg, ha a járásbiróság itélete ellen csak az ügyészségi megbizott a vádlott terhére felebbezett, a törvényszék mellé rendelt kir. ügyésznek küdi meg.

A kir. ügyész a 396. §. második bekezdése értemében jár el.

1. Felebbezés a járásbiróság előtti eljárásban az a perorvoslat, a melylyel az *I. foku itéletet* érdemben, valamint semmiségi okok alapján megtámadni lehet. A járásbiróság itélete ellen, eltekintve az 518. §. esetétől (2. jegyz.) ez az egyedüli rendes perorvoslat; e perorvoslat kizárólagos birája pedig a törvényszék. Kivételesen még a jogegység érdekében használható perorvoslat van a járásbiróság itéletével szemben megengedve, melynek tárgyában a kir. Curia határoz (441. §.); ez azonban, minthogy rendszerint nem érinti a perben álló feleket: e helyen figyelembe nem jöhet. Az igazolás és az ujrafelvétel sem tartozván törvényünk szerint a tulajdonképi perorvoslatok közé (545. §. 1. jegyz.): ezek itt, a hol a járásbiróság itélete ellen használható perorvoslatról van szó, szintén mellőzendők.

A felebbezés tárgya.

2. *A felebbezés tárgya* egyfelől maga az itélet, másfelől a tárgyaláskor és az itélethozásnál felmerült törvénytelenség vagy szabálytalanság lehet.

Ehhez képest felebbezéssel lehet élni: *a)* az itélet rendelkező része és indokolása ellen, — *b)* valamely semmiségi ok miatt (547. §. 2. bek.).

Az itélet, az alább kiemelendő korlátok között, mindig és minden részében megtámadható felebbezéssel. E szabály alól csak egy eset van kivéve, — az t. i. midőn a járásbiróság több jogerős itélet alapján *összbüntetést állapit meg*, illetőleg több büntetés egyesitését mondja ki. A biróság e tárgyban is itélettel dönt; ez itélet ellen azonban általában, és igy a járásbiróság hatásköréhez tartozó ügyekben is, csak *semmiségi panasznak* van helye. Ez tehát az egyetlen eset, a melyben a járásbiróság itélete nem felebbezéssel, hanem semmiségi panaszszal támadható meg. Minden más esetben az itélet rendelkező részének minden megállapitása ellen, tehát a bünösség, a büntetés, a költségekben s a kártéritési igényben való marasztalás stb. tekintetében, továbbá az indokolás minden kijelentése ellen igénybe vehető a felebbezés. Minthogy pedig az 547. §. 2. bek. külön emliti az itélet rendelkező részét s külön az indokolást: ennélfogva az utóbbi ellen akkor is helye van felebbezésnek, ha az illető fél a rendelkező részben megnyugodott.

3. *A semmiségi okok*, melyek alapján a járásbiróság itélete felebbezéssel megtámadható: a 384. és 385. §-okban vannak meghatárczva. Az előbbi az alaki, az utóbbi az anyagi semmiségi okokat sorolja fel.

Alaki semmiségi okok, 384. §. 1—11. pontjait a járásbiróság előtti eljárásra alkalmazva, a következők:

a) ha a törvény szerint kizárt biró itélt (2. pont), vagy ha oly biró hozott itéletet, a ki nem volt jelen az egész tárgyaláson (3. pont); *b)* ha az itélőbiró hatáskörét tullépte, vagy hatásköréhez tartozó ügyet ahhoz nem tartozónak mondott ki (4. pont); *c)* ha az itélőbiró oly szabálytalanságot vagy mulasztást követ el, melyet a törvény semmiség terhe alatt tilt (5. pont), — igy különösen: *d)* ha a tárgyalást oly egyén jelenléte nélkül tartotta meg, kinek jelenléte a törvény szerint mellőzhetetlen (6. pont), ha a nyilvánosságot törvényes ok nélkül kizárta (7. pont), ha a tárgyaláson, a fél ellenzése daczára, valamely semmis vallomást vagy oly iratot olvastatott fel, a melynek felolvasását a törvény tiltja (8. pont), ha a felebbezőnek a tárgyaláson tett inditványa felett nem határozott, vagy inditványa ellenére a vád vagy a védelem elvét sértő törvényellenes közbenszóló határozatot hozott (9. pont); *e)* ha az itélet rendelkező része érthetetlen vagy ha ennek az indokolás ellentmond (10. pont); *f)* ha az itélet törvényszerü vád nélkül van hozva, vagy a vád tárgyát nem meriti ki (11. pont).

A 3., 4., 6. és 10. pontban megjelölt semmiségi okok, valamint a 11. pontban megjelölt akkor, ha a biróság törvényes vád nélkül hozott itéletet: hivatalból veendők figyelembe; ellenben az 5. 8. és 9. pontokban megjelöltek egyáltalában nem érvényesithetők, ha az alaki sérelem az itéletre nem volt befolyással, — valamint nem

használható perorvoslat a tárgyaláson tett intézkedés, mulasztás vagy közbenszóló határozat ellen sem, ha azt az illető fél azonnal be nem jelentette (384. §. 2—4. bek.).

4. A 385. §-ban meghatározott *anyagi semmiségi okok* a vád tárgyává tett cselekmény büntethetőségére, minősitésére és beszámitására, s a kiszabott büntetésre vonatkoznak. Minthogy azonban e kérdések az itélet rendelkező részében nyernek megoldást, s minthogy ennek minden pontja ellen helye van a felebbezésnek, — ezek folytán a járásbiróság itélete ellen irányzott felebbezésben a 385. §-ra való hivatkozás csak azzal a jelentőséggel bir, hogy midőn a felebbezés anyagi semmiségi okra van alapitva, a törvényszék első sorban megsemmisiti és csak azután változtatja meg a járásbiróság itéletét, mig ellenkező esetben, a törvényszék az I. foku itéletet, a mennyiben helyben nem hagyja, egyszerüen csak megváltoztatja, a nélkül, hogy előbb megsemmisitené.

A felebbezés korlátai.

5. *A felebbezés csak a kiszabott büntetéssel szemben van bizonyos korlátokhoz kötve.* (547. §. 3. bek.). Az első korlátozás az, hogy a mennyiben a járásbiróság fő, vagy fő- és mellékbüntetésül együttvéve ötven koronát meg nem haladó pénzbüntetést állapitott meg, vagy ha bünhalmazat esetében egyik cselekmény büntetése sem haladja meg az ötven koronát: ez esetben a vádlott, vagy az ő javára „más" csupán a büntetés kiszabása miatt nem élhet felebbezéssel. A másik korlátozás pedig abban áll, hogy a vádló, a mennyiben az itéletben egyébként megnyugszik: csupán a büntetés kiszabása miatt nem élhet felebbezéssel a vádlott terhére, — kivéve azt az esetet, ha a biróság fogház vagy elzárás helyett a btk. 92., illetőleg a ktk. 21. §-a alapján pénzbüntetésre itélte őt.[1]) Minthogy e két korlátozás ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a felebbezésre jogosultak az itéletben egyébként megnyugosznak és csak a büntetés kiszabása ellen kivánnak felebbezéssel élni: ennélfogva abban az esetben, ha az illető fél az itéletnek bármely más része ellen vagy valamely alaki hiány miatt felebbezéssel él: ezt bármily csekély büntetést megállapitó itélettel szemben is megteheti s ezzel kapcsolatban a büntetés kiszabása ellen is korlátozás nél-

[1]) A mennyiben a vádló ez alapon fölebbezéssel élt: a II. foku biróság a büntetés tekintetében akkor is felülvizsgálhatja a jbiróság itéletét, ha a Btk. 92. §. alkalmazását helyénvalónak látja (C. Jeé. — GDt. XV. 472.).

kül felebbezhet. (M. i. 757. l.) Ez álláspontnak megfelel a kir. Curia *82. sz. döntvénye* is, mely szerint:

A törvényszék a vádlott részéről a bünösség v. a minősités tekintetében fölebbezett jbirósági itéletnek a büntetésről rendelkező részét akkor is fölülvizsgálhatja, ha a kiszabott büntetés az 547. §. 3. bek. 1. pontjában meghatározott mértéket meg nem haladja és a tszék a jbiróság itéletét a bünösség és a minősités kérdésében helybenhagyja (B. H. T. 145.).

Felebbezésre jogosultak.

6. *Felebbezésre jogosult személyek* (548. §. 5. bek. és 383. §.) a következők:

a) a közvádló, névszerint az ügyészségi megbizott és pedig a magánvádra üldözendő vétségek és kihágások eseteiben is (41. §.); *b*) a fő- és pótmagánvádló, a sértett és ennek jogutóda, — a két utóbbi azonban csak a magánjogi igény tekintetében és csupán akkor, ha a bünösséget megállapitó itélet ellen a jogosultak valamelyike felebbezett, vagy ha a felmentő itélet ellen a vádló nem felebbezett;[1]) *c*) a terhelt, vagy helyette házastársa, s ha nem teljes koru: törvényes képviselője,[2]) — továbbá a védő és pedig az utóbbiak a terhelt kifejezett akarata ellenére is; *d*) a terhelt örököse, de csak az itéletnek a magánjogi igényre vonatkozó része ellen.

A közvádló ugy a terhelt javára mint terhére felebbezhet; a magánvádló, valamint a sértett és jogutódának felebbezése a terhelt ellen irányul, — mig a terhelt s a helyette perorvoslatra jogosultak felebbezése csak az ő javára szolgálhat. A mennyiben a biróság oly eljárási szabályt sértett meg, a mely a terhelt javára szolgál: ez okból az ő terhére felebbezés nem használható (386. §.).

Felebbezés bejelentése.

7. *A felebbezést annál a járásbiróságnál, mely az itéletet hozta, bizonyos idő alatt kell bejelenteni,* (548. §. 1—4. bek.). Ha a terhelt jelen volt a tárgyaláson: a biróság előtte s a jelenvolt többi érdekeltek előtt kihirdeti az itéletet. Ez esetben a fölebbezést az itélet kihirdetésekor kell bejelenteni. E bejelentés a dolog természeténél fogva, szóval történik; a felebbezés indokolását azonban a bejelentéstől számitott három nap alatt, csak irásban lehet, illetőleg kell benyujtani (4. bek.). Midőn az itéletet kézbesités utján közlik: a felebbezést a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt kell

[1]) A védjegybitorlás (1895: XLI. t.-c.) főmagánvád tárgya lévén (41. §.): ez esetben a panaszos nem a sértettet, hanem a főmagánvádlót megillető fölebbezési jogot gyakorolja (C. Jeé. — GDT. XV. 473).

[2]) A törvényes képviselő is csak abban a határidőben élhet jogorvoslattal, a melyben a vádlott (C. Jeé. — BHT. 146).

bejelenteni. A terhelt akkor juthat abba a helyzetbe, hogy kézbesités utján közöljék vele az itéletet, ha a tárgyalás kihágás, vagy csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt távollétében tartatott meg. A bejelentés ez esetben irásban, vagy jegyzőkönyvbe mondással történhetik meg. Az irásbeli bejelentés rendszerint magában foglalja az indokolást is, a felebbezés szóbeli bejelentésénél azonban ez esetleg elmarad. Kérdés, hogy mennyi idő alatt adható be ez esetben a külön indokolás. Az 548. §. 4. bek. szerint ez „a kézbesités napjától számitott három nap alatt történhetik meg.“ Ámde ez nyilván tévedés; mert képtelenség, hogy mig a felebbezést nyolcz nap alatt lehet bejelenteni (2. bek.): addig a felebbezés indokolását a kézbesitéstől számitott három napon tul már nem lehet beadni, és igy a három napon tul indokolás nélkül bejelentett felebbezés már nem indokolható. A tévedés onnan származik, hogy a törvény miniszteri javaslatában a bejelentésre is három nap volt megállapitva és igy az 548. §. 2. és 4. bek. kellő összhangzásban volt; az ig. biz. azonban a 2. bek.-be három nap helyett nyolcz napi határidőt vett (jelentés 67. l.), de a 4. bekezdésben meghagyta a három napot. Ebből származik az inconvenientia, melyet a gyakorlatban csak ugy lehet megkerülni, ha a felebbező a bejelentéssel együtt indokait is előterjeszti. A kihirdetéskor bejelentett felebbezést azonban, a 4. bek. folytán, mindenkor legkésőbb három nap alatt kell külön beadványnyal indokolni. E határidők érvényesek a terhelt házastársára és törvényes képviselőjére nézve is, a kik szintén a terhelt részére nyitva álló határidőben élhetnek felebbezéssel.

Felebbezés módositása, kiegészitése, visszavonása.

8. A felebbező bizonyos idő alatt *módosithatja, kiegészitheti és visszavonhatja felebbezését*, illetőleg a felebbezés indokolását. A módositás és kiegészités külön beadványban az itélet kihirdetésétől, illetőleg az itélet kézbesitésétől számitott három nap alatt történhetik meg (548. §. 4. bek.) A visszavonás tekintetében az 548. §. 6. bek. folytán a 394. §. irányadó, mely szerint a bejelentő a II. foku itélet meghozása czéljából tartott zárt ülés megkezdéseig vonhatja vissza felebbezését, — továbbá: a terhelt a házastársa részéről bejelentett felebbezést is visszavonhatja, ellenben a terhelt javára, habár akarata ellen bejelentett felebbezés az ő beleegyezése nélkül nem vonható vissza. Azt is kimondja e §., hogy a ki felebbezését a bejelentésére kitüzött határidő letelte előtt vonta vissza: az azt a határidő elteltéig ujra bejelentheti, — s hogy midőn az

összes felebbezéseket visszavonták, felülvizsgálatnak még hivatalból figyelembe veendő semmiségi ok miatt sincs helye.

Felebbezés beadványa; ellenészrevételek; uj bizonyitékok.

9. A *felebbezés beadványáról, az ellenészrevételekről s a felebbezésben megjelölhető uj bizonyitékokról az 548. §.* 6. bekezdésében megjelölt §-ok rendelkezései, a járásbiróság előtti eljárásra alkalmazva, a következők:

a) A felebbezést és indokolását egy példányban kell benyujtani. Erről értesiteni kell az ellenfelet, a ki a felebbezést és indokolását megtekintheti, és ellenészrevételeit a járásbiróságnál az iratok felterjesztéséig, a törvényszéknél pedig az ügynek elintézés végett való bejelentéséig benyujthatja (392. §.).

b) Ugy a felebbező, valamint ellenészrevételeiben az ellenfél, a bizonyitani kivánt tény határozott megjelölésével, uj bizonyitékra is hivatkozhatik, továbbá külön kérvényben közvetlenül a törvényszéknél, sőt a törvényszék felebbviteli tárgyalásán is jelenthet be uj bizonyitékot (393. §. 1. bek.). Miként határoz a törvényszék az uj bizonyiték tárgyában (393. §. 1. és 3. bek.): erről alább a törvényszék eljárásának ismertetésénél lesz szó.

Igazolási kérelem makacssági itélet ellen.

10. Oly esetben, midőn a terhelt meghallgatása nélkül (kihágás, vagy csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség miatt) hozott a járásbiróság itéletet: megtörténhetik, hogy az elitélt nemcsak az itélet ellen jelent be felebbezést, hanem *a tárgyalási határnap elmulasztása miatt igazolási kérelemmel is él.* (548. §. 7. bek.). Ez esetben a járásbiróság első sorban az igazolási kérvény tárgyában határoz, s ha az igazolásnak helyt ad: az ügyet a terhelt jelenlétében érdemileg ujra letárgyalja és uj itéletet hoz. Ha azonban megtagadja az igazolást: ekkor a felebbezést az iratokkal együtt ép ugy felterjeszti a törvényszékhez, mintha a felebbező igazolást nem kért volna.

Felebbezés elintézése.

11. Mielőtt a járásbiróság a felebbezést és az iratokat a törvényszékhez felterjesztené: saját hatáskörében megvizsgálja azt abból a szempontból, hogy *nem kell-e visszautasitani* (549. §. 2. bek.). Ha a felebbezés elkésett, arra nem jogositott egyén részéről használt, vagy a törvényben kizárt: a járásbiróság azt egyszerüen visszautasitja: ha azonban határozatlan, vagyis, ha abban a felebbező nem jelöli meg világosan, hogy a felebbezést az itéletnek mely intézkedése ellen használja (390. §.), ez esetben a járásbiróság a

felebbezőt felhivja, hogy az itéletnek azt az intézkedését, a mely ellen felebbezni kiván, három nap alatt jelölje meg. A felebbezést ily esetben a járásbiróság csak akkor utasitja vissza, ha a felebbező a felhivásnak eleget nem tesz (391. §.).

12. Ha a járásbiróság a felebbezést vissza nem utasitja: ugy haladéktalanul *fel kell azt terjesztenie* II. foku elintézés végett. A felterjesztés részint közvetlenül a törvényszékhez, részint a törvényszék mellett müködő kir. ügyészséghez történik. Rendszerint a törvényszékhez kell az ügyiratokat felterjeszteni; ha azonban a járásbiróság itélete ellen csak az ügyészségi megbizott, a vádlott terhére, felebbezett: ekkor a járásbiróság kivételesen a kir. ügyészséghez küldi meg további intézkedés végett a felebbezést és az iratokat. Hasonlóan jár el a törvényszék, ha az itélet a többi felebbezéseknek a felterjesztés után történt visszavonása folytán csupán az ügyészségi megbizott által, a vádlott terhére, maradt felebbezve. A kir. ügyészség ez esetekben az iratokat, ha a felebbezéshez hozzájárul, ennek felemlitésével, haladéktalanul a törvényszékhez teszi át, — ellenkező esetben annak kijelentésével, hogy az ügyészségi megbizott felebbezését visszavonja: visszaküldi a járásbirósághoz, illetőleg a törvényszékhez (396. §. 2. bek.).

Ha a felebbezés az eljárásra vonatkozó olyan sérelmi pontokat foglal magában, a melyekről az iratok nem nyujtanak kellő felvilágositást: a felterjesztő biróság köteles azokra nézve nyilatkozni. A felterjesztést a felek megtekinthetik és költségükre másolatban kivehetik (396. §. 3. és 4. bek.).

Felebbezés hatálya.

13. *A felebbezés hatálya* rendszerint az, hogy a felebbezett itélet végrehajtását felfüggeszti (549. §. 1. bek.). Az ilyen itélet tehát csak jogerőre emelkedése után hajtható végre (494. §.). Kivétel e szabály alól az az eset, midőn a szabadságvesztésbüntetésre elitélt a büntetés nemében megnyugszik és csak a büntetés mértéke miatt él perorvoslattal, az ellene megállapitott szabadságvesztésbüntetést azonban haladéktalanul meg akarja kezdeni. Az ily egyén ellen a jogerőre nem emelkedett itélet is végrehajtható (506. §.).

19. A felebbezés elintézése a törvényszék által.

550. §.

A felebbezett ügyet a törvényszék előbb a 399. §. szabályai szerint tartandó tanácsülésen vizsgálja meg és az alábbi esetekben el is intézi.

Ha az itélethozást alaki okok vagy hiányok (400. §. 1., 2., 3., 4., 5., 6. pontjai) akadályozzák, a törvényszék a felebbezést visszautasitja, illetőleg a járásbiróságot a 391. §-ban körülirt eljárásra utasitja, az iratok áttételét, vagy a szükséges kiegészitéseket elrendeli, esetleg a bizonyitás pótlása vagy kiegészitése végett saját biráját küldi ki, vagy a területén lévő járásbiróságok valamelyik biráját bizza meg.

Ha az itélőbiróra, annak eljárására vagy itéletére nézve a 384. §-ban felsorolt valamelyik semmiségi ok forog fenn és az idézett §. harmadik, negyedik és utolsó bekezdése szerint figyelembe vehető: a 404. §-ban a kir. itélőtábla részére megállapitott szabályokat megfelelően alkalmazza, azzal az eltéréssel, hogy az ügyet csak akkor utasitja területén levő más járásbirósághoz, midőn annak az illetékes járásbiróság más birája által való elintézése nem rendelhető el.

Ha a felebbezést csak közbenszóló végzés (542. §. negyedik bekezdés) miatt, vagy a büntetés kiszabása, a bünügyi költségek, vagy a magánjogi igény tárgyában használták, azonnal az érdemben itél és a járásbiróság itéletét helybenhagyja vagy megváltoztatja.

Ha végre a járásbiróság itéletének alapjául szolgált ténybeli megállapitások vagy az itéletnek a megelőző bekezdésben nem érintett intézkedései vannak megtámadva, vagy az előbbiek helyességére nézve a törvényszéknek másként el nem oszlatható kétsége van: az ügyet felebbviteli tárgyalásra utasitja.

551. §.

Midőn a törvényszék az 550. §. utolsó bekezdése értelmében felebbviteli tárgyalás tartását rendeli el, egyszersmind elhatározza, hogy a felebbviteli tárgyaláson a bizonyitás, az összes vagy csak egyes vitás ténybeli megállapitásokra terjedjen-e ki, hogy mily bizonyitás lesz felveendő és hogy a felek közül kiknek jelenléte szükséges.

A tárgyalás elnöke tüzi ki a 286. §. második bekezdésének

szem előtt tartásával a tárgyalás napját és arra megidézi a feleket, a magánfelet és képviselőiket, esetleg a tárgyalást elrendelő végzésben megjelölt tanukat és szakértőket.

Azok, kiknek megjelenését a törvényszék szükségesnek találta, elővezetés terhe mellett, a többiek csak azzal a megjegyzéssel idézendők, hogy a tárgyalást elmaradásuk esetében is meg fogják tartani.

A fogva levő vádlott csak a törvényszék határozata alapján kisérhető a felebbviteli tárgyalásra.

552. §.

A felebbviteli tárgyaláson jelen kell lenni a kir. ügyésznek, kivéve, ha a vád tárgya csak a 41. §-ban felsorolt vétség vagy kihágás és sem az ügyészségi megbizott, sem a kir. ügyészség a vád képviseletét át nem vették.

A tárgyalás a személyes megjelenésre kötelezettek jelenléte nélkül sem tartható meg.

A tárgyalás elnöke mindenekelőtt ezeknek megjelenését köteles megállapitani.

A törvényszék az elmaradottaknak elővezetését, esetleg ujabb idézését a tárgyalás elnapolása mellett vagy a nélkül elrendelheti.

553. §.

A mennyiben az alábbi szabályok eltérőleg nem intézkednek, a felebbviteli tárgyalás a XVIII. fejezet rendelkezéseinek megfelelő alkalmazásával tartandó meg.

Ha a törvényszék az egész bizonyitó eljárás ismétlését határozta el, a felebbviteli tárgyaláson a vádhatározatnak, illetőleg a vádiratnak a 304. §-ban megjelölt részei helyett a járásbiróság itélete, továbbá, a mennyiben a felebbező fél, illetőleg ellenfele nem jelent meg és maga helyett képviselőt sem küldött, a felebbezés indokolása és az ellenészrevételek olvasandók fel.

Ha a törvényszék a bizonyitó eljárásnak ismétlését egészen mellőzte, vagy csak részleges ismétlését találta szükségesnek: a tárgyalás megnyitását a 418. §. utmutatása szerint az ügy előadása, felvilágositások nyujtása, illetőleg a járásbirósági tárgyalás jegyzőkönyve egyes részeinek, vagy más iratoknak felolvasása követi.

Ezután kihallgatandó a megjelent vádlott és felveendő a bizonyitás.

A tárgyalás végén a kir. ügyész (552. §. első bekezdés) szóval előadja inditványát és ha felszólalni kivánnak, a felek, a magánfél vagy képviselőik teszik meg előterjesztéseiket. Az első felszólalás a felebbezőt, az utolsó előterjesztés vagy válasz mindig a vádlottat és védőjét illeti.

554. §.

A törvényszék a felebbviteli tárgyalás eredményéhez képest esetleg az 550. §-ban emlitett végzéseket hozza; a mennyiben pedig alaki okok vagy hiányok nem akadályozzák, az ügy érdemében itél.

A törvényszék az utóbbi esetben helybenhagyja vagy megváltoztatja a járásbiróság itéletét, a 385. §-ban meghatározott semmiségi ok esetében a 423. §. második bekezdése szerint, végre a 404. §. második bekezdése esetében a 423. §. első bekezdésében foglalt szabály alkalmazásával jár el.

Ha a járásbiróság oly büncselekmény esetében itélt, mely hatáskörét meghaladja: a kir. törvényszék a járásbiróság itéletét megsemmisiti, s a mennyiben saját hatásköre megengedi, a tényállást pedig felderitettnek látja, s a vád vagy védelem uj előkészitése nem szükséges: a XV. fejezetben szabályozott eljárásnak mellőzésével elsőfoku itéletet hozhat. Ellenkező esetben az ügyet az illetékes birósághoz teszi át, vizsgálatot, vagy egyes vizsgálati cselekményeket rendel el.

555. §.

Mind az 550. §., mind az 553. és 554. §-ok eseteiben a végzés, illetőleg az itélet hozásánál a 386., 387. és 424. §-ban foglalt rendelkezések a törvényszékre is kötelezők.

1. A törvényszék, mint felebbviteli biróság, a hozzá felebbezett ügyet részint *tanácsülésen, részint felebbviteli tárgyaláson intézi el.* Az ülésen kivüli elintézés ez esetben ki van zárva. E szerint a kisebb jelentőségü rendelkezések is tanácsülésen történnek; viszont azonban tanácsülésen határozza el a törvényszék azt is, hogy van-e szükség felebbviteli tárgyalásra. Ekként a járásbiróságtól felebbezett minden ügy először szükségkép a törvényszék tanácsülésén nyer elintézést, és csak az az ügy jut felebbviteli főtárgyalásra, a melyre nézve ezt a törvényszék előbb tanácsülésen elhatározta.

2. *Tanácsülés alatt*, miként a kir. táblai eljárásban (399. §.), itt is a bíróságnak az az ülése értendő, a mely nyilvánosan és a felek megengedett jelenléte mellett, de tárgyalás nélkül, tartatik. Az ügyállást az előadó ismerteti; ezután felolvassák a felülvizsgálandó itéletet és a tanács által kijelölt egyéb ügyiratokat s végre ezek alapján a tanács határoz. A törvényszék tanácsülésének hatásköre kiterjedettebb, mint a kir. itélő tábláé. A törvényszék tanácsülése ugyanis nemcsak az előzetes és alaki kérdésekben, hanem részben az ügy érdemére vonatkozólag is határoz. Ehhez képest a tanácsülésen hozott határozatokat két csoportra oszthatjuk. Az egyikbe az előzetes és az alaki kérdésekre vonatkozó, — a másikba az ügy érdemében hozott határozatok tartoznak. Amazokról az 550. §. 2., 3. és 5. bek., az utóbbiakról ugyane §. 4. bek. intézkednek.

3. *Az előzetes és az alaki kérdések tárgyában* a törvényszék *végzéssel* határoz (13. jegyz.). Igy különösen a következő ilynemü határozatokat hozhatja:

a) visszautasitja a felebbezést, ha elkésve, nem jogositott személy által vagy felebbezéssel meg nem támadható határozat ellen volt használva s a járásbiróság ez okok valamelyike alapján azt már vissza nem utasitotta;

b) elrendeli a felebbező kikérdezését, s e czélból visszaküldi a járásbirósághoz az iratokat, ha a felebbezés határozatlan (390. §.), s ha a járásbiróság e hiány tárgyában a 391. §. szerint nem intézkedett;

c) az ügynek más birósághoz vagy hatósághoz való áttételét rendeli el, ha a felebbezés felülvizsgálatára az illető törvényszék hatásköre vagy illetékessége ki nem terjed;

d) utasitja a járásbiróságot, hogy a felterjesztés hiányait pótolja, vagy egyes fel nem deritett pontok tárgyában nyilatkozzék;

e) a bizonyitékok pótlását vagy kiegészitését rendeli el, s e czélból vagy saját biráját küldi ki, vagy a területén levő járásbiróságok valamelyikének biráját bizza meg, ha ez a tényállás felderitéséhez szükséges;

f) részben vagy egészben megsemmisiti a járásbiróság itéletét, s a szükséghez képest ujabb eljárást rendel el, ha az itélőbiróra, annak eljárására vagy itéletére nézve valamely alaki semmiségi ok forog fenn;

g) felebbviteli tárgyalásra utasitja az ügyet, ha a felsorolt esetek egyike sem forog fenn s ha az ügy érdemében tanácsülésen nem itélhet.

Az *a)—e)* pontok alatt megjelölt határozatok az 550. §. 2. bekezdésén, az *f)* és *g)* pontok alatt megjelöltek e §. 3., illetőleg 5. bekezdésén alapulnak. E pontok közül az *e)* és *f)* alattiak külön megvilágitást igényelnek.

Pótlás vagy kiegészités elrendelése tanácsülésen.

4. Ha a törvényszék a *bizonyitékok pótlását vagy kiegészitését rendeli el* (3. jegyz. e) pont): ennek teljesitésével — az indokolás szerint — saját biráját vagy vizsgálóbiráját, vagy a területén müködő járásbirót bizza meg. E járásbiró lehet az, a ki az itéletet hozta, de lehet más járásbiró vagy aljárásbiró is. A kiküldött, illetőleg megbizott biró a 406. §. értelmében közvetlenül a törvényszéknek tesz jelentést, mely az ügyet ismét tanácsülésben veszi vizsgálat alá. A kiküldött választására nézve a czélszerüség irányadó, a mely ajánlja, hogy lehetőleg a törvényszék birája legyen kiküldve. A czélszerüség a mellett is szól, hogy a nagyobb pótlásokat maga a törvényszék nyilvános tárgyaláson eszközölje, a mennyiben ez ellen akadály fel nem merül (M. i. 759. l.).

Megsemmisités alaki semmiségi ok folytán tanácsülésen.

5. *Ha a törvényszék alaki semmiségi ok folytán megsemmisiti a járásbiróság itéletét* (3. jegyz. *f)* pont): ez esetben a 404. §. megfelelő alkalmazásával s az 550. §. 3. bek. által igényelt eltérés figyelembe vételével, különböző intézkedéseket tehet. Igy különösen:

a) ha a törvényszék az itéletet azzal az egész eljárással együtt, mely a semmiségi okot megállapitó cselekmény után következett, megsemmisiti és uj eljárást lát szükségesnek: az ügyet ugyanazon járásbirósághoz, vagy a mennyiben annak az illetékes járásbiróság más birája által való elintézése nem rendelhető el, a területén levő más járásbirósághoz utasitja;

b) ha az itélet tartalmáról szóló 327. §. első bekezdésének 1., 4., 7. és 9. vagy második bekezdésének *b*) és *e*) pontjaiban megjelölt valamely semmiségi ok forog fenn: a törvényszék, a mennyiben az ügyet maga tárgyaláson el nem intézheti, az itélet megsemmisitése mellett ugyanazt a járásbiróságot ujabb itélet hozására, illetőleg ujabb tárgyalás tartására, vagy a hiány pótlására utasitja;

c) ha a járásbiróság helytelenül mondta ki, hogy az eljárás nem tartozik hatáskörébe: a határozat megsemmisitésével arra utasitandó, hogy a törvényszék eltérő megállapitása alapján hozzon itéletet;

d) ha azonban a semmiségi panaszt a 384. §. 2., 5., 7., 8. és 10. pontjaiban meghatározott valamely semmiségi ok miatt használták, s a törvényszék a felebbezést alaposnak, de egyuttal az ügyet érdemben elbirálhatónak tartja: azt felebbviteli tárgyalásra utasithatja.

A mennyiben az itélet több vádlottról, illetőleg több büncselekményről rendelkezik, a semmiségi ok pedig nem vonatkozik valamennyire, s a különválasztás lehetséges: az itélet csak abban

a részben semmisitendő meg, melyre nézve a semmiségi ok fenforog. Ha pedig az a semmiségi ok van megállapitva, hogy az itélet nem meriti ki a vád tárgyát: az ujabb itélethozás csak az el nem intézett vádpontokra nézve rendelendő el (404. §. 3. és 6. bekezdés.).

Az egyedül alaki semmiségi ok miatt használt, de alaptalannak talált felebbezést a törvényszék elutasitja (7. bek.).

Az ügy érdemleges elintézése tanácsülésen.

6. *Az ügy érdemében tanácsülésen hoz itéletet a törvényszék* a következő esetekben: *a)* ha a felebbezés csak közbenszóló végzés ellen használtatott (542. §. 4. bek.); *b)* ha akár a vádló, akár a terhelt csak a büntetés kiszabása miatt, vagy *c)* ha az érdekelt fél csak a bünügyi költség vagy a magánjogi igény tárgyában felebbezett (550. §. 4. bek.). Ez esetekben a törvényszék nem utasitja felebbviteli tárgyalásra az ügyet, hanem tanácsülésen azonnal az ügy érdemében itél. Tehát a felek meghallgatása nélkül helybenhagyja vagy megváltoztatja a járásbiróság itéletét. Más esetekben csak felebbviteli tárgyaláson itélhet az ügy érdemében. De még e kivételes esetekben is fölebbviteli tárgyalásra utasithatja az ügyet, ha erre kétségeinek eloszlatása végett szüksége van (C. Jeé—BHt 147.).[1])

A jbirósági itéletnek a bünösséget megállapitó része elleni fölebbezés mindig tárgyaláson intézendő el; ennek elmulasztása azonban s az ügynek tanácsülésen való fölülvizsgálata a C. kijelentése szerint nem hivatalból észlelendő semmiségi ok (Jogt. Közl. 1900. évf.). Az elévülés kérdése is, mint ténykérdés, csak fölebbviteli tárgyaláson birálható fölül; a C. azonban nem vette hivatalból figyelembe azt a semmiségi okot, hogy a tszék e kérdést tanács-

[1]) A C. elvi kijelentéseiből kiemeljük még a következőket:

A pótmagánvádlónak az elsőbiróság itélete ellen *általában* bejelentett felebbezése folytán a törvényszék csak tárgyalás alapján hozhat itéletet (Jeé.— BHt. 147);

csak a büntetés miatt fölebbezett jbirósági itélet tanácsülésben intézendő el akkor is, ha a fölebbezési indokokban a bünösség kérdése is fölvetteteti (GDt. IX. 954);

a bünösség és minősités kérdésében fölebbezett jbirósági itélet csak fölebbviteli tárgyaláson vizsgálható felül, — a tanácsülésen való elintézés pedig ily esetben a 384. §. 8. és 11. p. alá eső semm. ok (U. o. 955).

Az utóbbi határozatnak megfelelő utasitás foglaltatik a 67.535/900. sz. a. kiadott Igm. rendeletben (M. P. 614.).

ülésben döntötte el, miután a vádló által használt semmiségi panaszt visszautasitotta (Dtár II. 253.).

Fölebbviteli tárgyalás.

7. *A felebbviteli tárgyalás* lényege az, hogy a törvényszék nyilvános tárgyaláson, a kir. ügyészség meghallgatása után s rendszerint contradictorius eljárás alapján hoz itéletet. Felebbviteli tárgyalás általában akkor tartandó, ha a törvényszék tanácsülésben tárgyalásra utasitja az ügyet. Ez a következő esetekben történhetik meg: *a)* ha a járásbiróság itéletének alapul szolgált ténybeli megállapitások vannak megtámadva; *b)* ha a felebbezés az itéletnek az 550. §. 4. bekezdésében nem érintett valamely intézkedése ellen irányul; *c)* ha a törvényszéknek oly esetben, midőn a felebbezés csak közbenszóló végzés, a büntetés kiszabása, bünügyi költség vagy magánjogi igény miatt volt használva (550. §. 4. bek.), ezek helyességére nézve másként el nem oszlatható kétségei vannak (550. §. 5. bek.); *d)* ha a törvényszék megsemmisiti a járásbiróság itéletét, de az ügyet érdemben elbirálhatónak tartván: ez okból azt felebbviteli tárgyalásra utasitja (5. jegyz. *d)* pont).

8. *A felebbviteli tárgyalás* egészben véve a törvényszéki főtárgyalás képét mutatja. Attól mindazonáltal részint terjedelmére, részint a tárgyalás rendjére nézve több tekintetben különbözik. A *felebbviteli tárgyalás terjedelme* attól függ, hogy mennyi tért enged a törvényszék a bizonyitásnak akkor, midőn a felebbviteli tárgyalást elrendeli. E tekintetben a következő lehetőségek merülnek fel:

a) a törvényszék egészen mellőzheti a bizonyitó eljárás ismétlését, vagy:

b) a bizonyitás felvételének csak részleges ismétlését rendeli el (553. §. 3. bek.);

c) a törvényszék az egész bizonyitó eljárás ismétlését határozhatja el (553. §. 2. bek.).

E különbségekhez képest változik a felebbviteli tárgyalás rendje. Vannak azonban bizonyos általános szabályok, a melyek minden felebbviteli tárgyalásnál megtartandók, akár az összes, akár csak az egyes ténybeli megállapitásokra terjed ki a bizonyitás (551. §. 1. bek.).

Felebbviteli tárgyalás általános szabályai.

9. Általában *minden felebbviteli tárgyalásra nézve állanak a következő szabályok:*

a) a tárgyalás napját a felebbviteli tanács elnöke tüzi ki a 286. §. szem előtt tartása mellett, s ugyanő idézi meg a tárgyalásra a feleket (vádló

és terhelt) a magánfelet és képviselőiket s a tárgyalást rendelő végzésben megjelölt tanukat és szakértőket (551. §. 2. bek.).

b) A kir. ügyészt mindig meg kell idézni a tárgyalásra, mert ahhoz jelenléte szükséges, kivéve a főmagánvád eseteit (41. §.), ha a vád képviseletét az ügyészség át nem vette (552. §. 1. bek.).[1]) Hogy kinek kell megjelenni a többi felek és érdekeltek közül: ezt a törvényszék határozza el, mikor az ügyet felebbviteli tárgyalásra utasitja (550. §. ut. és 551. §. 1. bek.).

Habár tehát a felebbviteli tanács elnöke a feleket és képviselőjüket mindig megidézi: elővezetés terhe mellett mindazonáltal csak azokat idézheti meg, akiknek megjelenését a törvényszék szükségesnek találta és elrendelte, mig a többiek csak azzal az értesitéssel idézendők hogy a tárgyalás elmaradásuk esetében is megtartatik; a fogva levő terhelt pedig csakis a törvényszék határozata alapján kisérhető a felebbviteli tárgyalásra (551. §. 3. és 4. bek.).

Fölmerült itt a kérdés, hogy a jbiróság által fölmentett vádlottat elitélheti-e a fölebbviteli tárgyaláson való jelenléte és meghallgatása nélkül a törvényszék. A kir. Tábla, mint II. foku biróság a törvény nyilt rendelkezése szerint ezt nem teheti meg (423. §. 4. bek.); a jbirósági ügyeket illetőleg azonban a Bp. ily rendelkezést nem tartalmaz, hanem a tszék birálatára bizza, hogy mikor kötelezze vádlottat személyes megjelenésre. E szerint a fölmentett vádlottat sem kell személyes megjelenésre kötelezni, amiből az következnék, hogy az itélet távollétében is minden irányban felülvizsgálható és igy v. bünössége is megállapitható. A törvény szelleme mindazonáltal ennek ellene mond, mert ugyanaz az ok, amelynél fogva a kir. Tábla nem itélheti el meghallgatása nélkül a fölmentett vádlottat, a jbirósági ügyeket illetőleg is fenforog. E fölfogást tette magáévá a kir. Curia is a következő elvi kijelentésekkel:

A jbiróság által fölmentett v. ügyében a tszék csak a fölmentett vádlott meghallgatása után és igy csak fölebbviteli tárgyaláson hozhat marasztaló itéletet: mert a 413. §. 2. bek.-ben foglalt általános szabály a jbirósági eljárásban is érvényes (GDt IX. 956);

a fölmentett viszonvádlott jelenléte nélkül tartott fölebbv. tárgyalás semmis (384. §. 6. p.). (U. o. 961.);

[1]) A C. is több izben kimondta, hogy hivatalból üldözendő vétség és kihágás esetében, aminő pl. a hatóság előtti rágalmazás is (Btk. 260. §.), a fölebbv. tárgyalás a kir. ügyész jelenléte nélkül nem tartható meg és hogy e szabály megsértése a 384. §. 6. pontjába ütköző sem. ok; továbbá, hogy főmagánvád esetében a kir. ügyész jelenléte csak akkor szükséges, ha a vád képviseletét elvállalta (Jeé.) (GDt. IX. 952., 959., 960. — XI. 791. — XV. 474).

rágalmazás miatt emelt vád esetén a fölmentett és személyes megjelenésre kötelezett vádlott jelenléte nélkül nem tartható meg a fölebbviteli tárgyalás, mert: a rágalmazás fogházzal büntetendő vétség lévén: ily esetben az 540. §. 1. bek.-hez képest v. jelenléte nélkül nem lehet megtartani a tárgyalást (U. o. 962).

Az utóbbi határozat indokolásából az következnék, hogy a felmentett vádlott jelenléte nem szükséges a törvényszék tárgyalásán, akkor, ha a vád tárgya csak pénzbüntetéssel büntetendő vétség vagy kihágás (540. §. 2. bek.). E megszoritás azonban nem indokolt, mert a 413. §. általános érvényü szabálya, mely szerint a kir. Tábla főtárgyalására mindig megidézendő a fölmentett vádlott, ily különbséget nem ismer. Annál kevésbbé helytálló a C. két ujabb határozata, mely szerint: a jbiróság által felmentett vádlott meghallgatása nélkül is marasztalható a törvényszék által, ha személyes megjelenésre nem köteleztetett (GDt. XIII. 513.). A tszék által ugyanis a 413. §-hoz képest mindig megidézendő az alsófokulag fölmentett vádlott, ami kapcsolatban a 413. §. 4. bekezdésével, azt jelenti, hogy az ily vádlott személyes megjelenésre is kötelezendő. Ha tehát a törvényszék nem kötelezte személyes megjelenésre a felmentett vádlottat s meghallgatása nélkül büntető itéletet hozott: ez esetben itélete nem a szabálytalan megidézés miatt, hanem a 384. §. 6. p. alapján megsemmisitendő, mert a tszék oly egyén jelenléte nélkül hozott itéletet, akinek jelenléte a tárgyaláson kötelező.

10. Minthogy a tárgyalás sem a kir. ügyészség képviselőjének, sem a személyes megjelenésre kötelezetteknek jelenléte nélkül meg nem tartható; a felebbviteli tárgyalás elnöke mindenekelőtt ezek megjelenését állapitja meg; s ha az utóbbiak közül egyik vagy másik meg nem jelent: a törvényszék az elmaradottak elővezetését, esetleg ujabb megidézését és pedig a tárgyalás elnapolása mellett vagy a nélkül elrendelheti (552. §. 2—4. bek.).

Egyebekben, igy különösen a tárgyalás nyilvánossága, vezetése és menete tekintetében a XVIII. fej. rendelkezései alkalmazandók, a mennyiben a felebbviteli tárgyalás kiterjedése és czélja eltérést nem hoz magával (553. §. 1. bek.).[1])

A C. megállapitásaiból kiemeljük a következőket: *a)* a tszék az 554. §. 3. bek. esetén csak a jbiróság előtt már vád tárgyát képező tett azonossága körén belül hozhat elsőfoku itéletet (GDt XII. 460.); *b)* a tszék előtt föl-

[1]) A XVIII. fej. szóbanforgó rendelkezésének megfelelő alkalmazását l. *Illés*: A büntetőjárásbiróságok zsebkönyve 273. s köv. l.

merült uj adat csak ujrafölvétel (449. §. 3. p.) utján értékesithető (U. o. XIV. 345.); a fölebbviteli tárgyaláson v. terhére a vád nem módositható (U. o. IX. 963.).

A tárgyalás menete.

11. Ez általános szabályok szem előtt tartása mellett a felebbviteli *tárgyalás rendje különböző lesz* a szerint, a mint a törvényszék a bizonyitó eljárás ismétlését elrendelte, vagy csak részleges ismétlését találta szükségesnek, avagy a bizonyitó eljárást egészen mellőzte. Az első esetben a tárgyalás menete az, a mi a törvényszéki főtárgyalásé. A különbség csak abban áll, hogy mig a főtárgyalás a vádhatározat, illetőleg a vádirat felolvasásával kezdődik (304. §.), addig a felebbviteli tárgyalás a járásbiróság itéletének felolvasásával veszi kezdetét. A mig továbbá a főtárgyaláson a vád és a védelem szükségkép szóval terjesztendő elő: addig a felebbezési tárgyaláson, ha a felebbező fél, illetőleg ellenfele nem jelent meg, ezek szóbeli előadását a felebbezés indokolásának és az ellenészrevételeknek felolvasása helyettesiti (553. §. 2. bek.).

12. Ettől eltérő a tárgyalás akkor, ha az a bizonyitó eljárás mellőzésével, vagy csak részleges ismétlésével tartatik meg. Ez esetben a felebbviteli tárgyalás rendje ugyanaz, a mi hasonló körülmények között a kir. táblai főtárgyalásé (418. §.). E szerint a tárgyalás megnyitását az ügy előadása, felvilágositások nyujtása, illetőleg a járásbirósági tárgyalás jegyzőkönyvének, vagy a jegyzőkönyv egyes részeinek, továbbá más iratoknak felolvasása követi (553. §. 3. bek.). A járásbiróság itéletének felolvasása, illetőleg az ügy előadása s az ezt kiegészitő iratok ismertetése után a biróság kihallgatja a megjelent vádlottat, és ha a bizonyitó eljárás teljes, vagy részleges ismétlése volt elrendelve: felveszi a bizonyitást (553. §. 4. bek.). A tárgyalás vége mindegyik esetben az, hogy a kir. ügyész szóval előadja inditványát, s ezt kiegészitőleg, ha felszólalni kivánnak, a felek s a magánfél és képviselőik teszik meg előterjesztéseiket. Ezek közül az első felszólalás mindig a felebbezőt, az utolsó szó mindig a terheltet és védőjét illeti (553. §. 5. bek.).

A felebbviteli tárgyaláson hozott határozat.

13. A felebbviteli tárgyalás eredményeként a *törvényszék végzést vagy itéletet hoz.* (555. és 424. §§.) *Végzéssel* akkor dönt a törvényszék, ha a tárgyaláson merülnek fel oly körülmények, a

melyek az ügy érdemében való itélethozatalt akadályozzák. E körülményeket az 550. §. sorolja fel; minélfogva a bíróság ez esetben e §. egyik vagy másik pontja alapján határoz, tehát: visszautasitja a felebbezést, az ügy áttételét, a felterjesztés hiányainak pótlását, a bizonyitékok kiegészitését stb. rendeli el (3. jegyz.). Ha azonban ily végzés hozásának szüksége fenn nem forog és ha alaki okok vagy hiányok sem akadályozzák az ügy érdemleges elintézését: ekkor a törvényszék itéletet hoz (554. §. 1. bek.).

14. *A törvényszék itélete* vagy helybenhagyja, vagy megváltoztatja a járásbiróság itéletét (553. §. 2. bek.), ha tehát a bünösség kérdésében történt a felebbezés: a törvényszék itélete is felmentő vagy a bünösséget megállapitó lesz. A járásbiróság itéletét megváltoztató II. foku itélet rendszerint nem jár együtt az előbbinek megsemmisitésével. Három esetben mindazonáltal előbb a járásbiróság itéletének egészben vagy részben való megsemmisitését mondja ki a törvényszék s csak ennek folyományaként itél az ügy érdemében. *Az egyik eset az*, midőn a felebbezés a 384. §. 2., 5., 7., 8. vagy 10. pontjára alapitott alaki semmiségi ok miatt volt használva, s a törvényszék az ügyet a 404. §. 2. bek. alapján felebbviteli tárgyalásra utasitotta. Ez esetben a törvényszék, ha a felebbviteli tárgyalás megtartása után a felebbezést ugyan alaposnak, de az ügyet érdemben is elbirálhatónak találja: az itélet megsemmisitése mellett az ügy érdemében határoz (423. §. 1. bek.). *A másik eset az*, midőn a felebbezés valamely anyagi semmiségi ok, vagyis a büntető törvény nem helyes alkalmazása miatt (385. §.) volt használva, vagy midőn hivatalból figyelembe veendő anyagi semmiségi ok forog fenn (385. §. 2. bek.). A törvényszék ekkor is megsemmisiti és pedig egészben, vagy ha a különválasztás lehetséges, részben a járásbiróság itéletét, s a törvénynek megfelelő itéletet hoz (423. §. 2. bek.), vagyis: elitélheti azt, a kit a járásbiróság felmentett vagy felmentheti azt, a kit a járásbiróság elitélt stb. *A harmadik eset az*, midőn a járásbiróság hatáskörét tulhaladó büntetendő cselekmény tárgyában itélt. A törvényszék ez itéletet mindenkor megsemmisiti, az érdemben mindazonáltal csak akkor itél, és pedig ez esetben mint elsőfoku biróság, ha az ügy hatáskörébe tartozik, ha a tényállást felderitettnek látja, s ha a vád vagy védelem előkészitése nem szükséges. A törvényszék e feltételek fenforgása esetében, a vádiratról és kifogásokról szóló XV. fejezetben szabályozott eljárás mellőzésével, azonnal elsőfoku itéletet hoz; ha azonban a kiemelt feltételek hiányoznak: ekkor az

ügyet az illetékes bírósághoz teszi át, vizsgálatot, vagy egyes vizsgálati cselekményeket rendel el (554. §. 3. bek.).

15. Akár végzéssel, akár itélettel dönt a törvényszék a hozzá felebbezett ügyben, határozata meghozatalánál az 555. §. folytán mindenkor irányadókul kell tartania a következő szabályokat:

a) ha a járásbiróság oly eljárási szabályt sértett meg, a mely a terhelt javára szolgál: ez okból ellene felebbezés nem használható (386. §.), minélfogva a törvényszék az ily felebbezést elutasitja;

b) a fölülvizsgálat csak az itéletnek felebbezéssel megtámadott intézkedésére szoritkozhatik, kivéve a hivatalból figyelembe veendő semmiségi eseteket (387. §. 1. bek.);

c) a vádló felebbezése a terheltre nézve különösen két szempontból jelentékeny, ugyanis: egyfelől e felebbezés, habár a vádlott terhére volt használva, mindig az ő javára használtnak is tekintendő, másfelől pedig a vádlott büntetése csakis a vádló felebbezése folytán sulyosbitható (387. §. 2. és 3. bek.);

d) a vádlott felebbezése folytán, az ő javára szolgáló körülmény alapján, ha az más vádlottra nézve is fenforog: az itélet az utóbbi javára is megváltoztatandó, habár felebbezéssel nem élt (387. §. 4. bek.).

16. A törvényszék, mint másodfoku bíróságnak *végzése ellen felfolyamodás nem használható* (556. §. 1. bek.). A törvényszék, mint II. foku bíróságnak itélete ellen csak semmiségi panasz használható (556. §.). A mennyiben a jogosultak valamelyike semmiségi panaszt jelentett be s ezt a törvényszék elfogadta: ez esetben a hozott határozat kiadmányát akkor is köteles az iratokhoz csatolni, ha azok az 557. §. értelmében közvetlenül terjesztetnek fel a felülvizsgáló bírósághoz (32.775/900. Igmr.—Ig. K. 1900. év 6. sz.).

20. Semmiségi panasz.

556. §.

Törvényszéknek mint másodfoku bíróságnak végzése ellen felfolyamodás nem használható.

Felebbezett ügyben kelt törvényszéki itélet ellen, ha az elbirálás tárgya mind a vád, mind az itéletek szerint csak kihágás vagy csupán pénzbüntetéssel büntethető vétség volt, csak a jogegység érdekében használható perorvoslatnak (441. §.) van helye.

Szabadságvesztéssel büntetendő vétségre vagy ily vétség mellett még más vétségre, illetőleg kihágásra vonatkozó ügyben a vétséggel vádolt vagy a miatt elitélt, továbbá házastársa, törvényes képviselője és védője a törvényszéknek másodfoku itélete ellen a kir. Curiához a 385. §. 1. a) és c) pontja esetében semmiségi pa-

naszszal fordulhatnak. A vádló ugyanezekben az ügyekben csak akkor használhat semmiségi panaszt, ha a törvényszék olyan bűncselekményt, a mely a törvény szerint büntett, vétségnek vagy kihágásnak minősitett.

557. §.

A semmiségi panasz az itélet kihirdetésekor, vagy ha az itéletet kézbesités utján közölték, a kézbesitéstől számitott nyolcz nap alatt az első fokban itélt járásbiróságnál jelentendő be.

Ez utasitja vissza az elkésett, a törvényben kizárt, a nem jogosult egyén részéről használt, vagy az érvényesiteni kivánt semmiségi okot meg nem jelölő semmiségi panaszt.

Egyebekben a 429—439. §-ok a törvényszék másodfoku itélete ellen használt semmiségi panaszra és ennek elintézésére is megfelelően alkalmazandók.

1. A törvényszék, mint másodfoku biróság itélete ellen rendes perorvoslat gyanánt csak *semmiségi panasz* használható. Az 1907 : XVIII. t.-cz. szerint e semmiségi panaszt az illetékes *kir. Tábla* vizsgálja fölül. *A jogegység érdekében* igénybe vehető kivételes perorvoslatról, mely nemcsak a törvényszék II. foku, hanem a járásbiróság itélete ellen is használható (547. §. 1. bek.), a következő czim alatt külön lesz szó.

2. Hogy *mikor használható* semmiségi panasz: ennek részint általános, részint a vádlottra, illetőleg a vádlóra vonatkozó különös feltételei vannak.

Általában csak akkor használható *semmiségi panasz*, ha az eljárás és az itélethozatal tárgya *szabadságvesztéssel büntetendő vétség volt*. Vajjon a vétség egyedül, vagy más, habár csak pénzbüntetéssel büntetendő vétséggel, avagy kihágással kapcsolatban fordult-e elő: ez mit sem változtat a dolgon. A szabadságvesztéssel büntetendő vétség mellett ezekre nézve is használható a semmiségi panasz; ha azonban az elbirálás tárgya mind a vád, mind az itélet szerint „csak kihágás [pl. védjegybitorlás (GDt. IX. 969.)], vagy csupán pénzbüntetéssel büntethető vétség“ volt: ez esetben semmiségi panasznak már nincs helye, hanem csak a jogegység érdekében használható perorvoslat van megengedve. (556. §. 2. és 3. bek.).

Kérdés tárgya volt, hogy van-e helye sem. panasznak a szabadságvesztéssel büntetendő vétség esetében, ha a két elsőbiróság csak pénzbüntetésre itélte vádlottat. A C. egyizben kimondta, hogy rágalmazás esetén, midőn a biróság vádlottat fölmentette, a tsz.

pedig becsületsértés czimén pénzbüntetésre itélte, v. sem. panaszszal nem élhet (GDt. IX. 967.);[1]) állandó gyakorlatnak mindazáltal az tekinthető, hogy a mennyiben a vád tárgya szabadságvesztéssel büntetendő vétség, sem. panasz akkor is használható, ha mindkét alsóbiróság pénzbüntetéssel büntetendő vétséget állapitott meg (Uo. 968.; XI. 794.).

Általános szabály az is, hogy valamint tszéki ügyekben a kir. Tábla itélete ellen: ugy a jbirósági ügyekben a tsz. itélete ellen csak a jogkérdésben van helye sem. panasznak. (Uo. IX. 970.); mihez képest visszautasitandó az a miatt bejelentett sem. panasz, hogy a vádbeli cselekmény nincs bebizonyitva (Jogt. Közl. 1900. évi 25. sz.).

3. A szabadságvesztéssel büntetendő vétséggel *vádolt*, vagy a miatt elitélt csak *anyagi semmiségi ok miatt*, és csak a következő esetekben élhet semmiségi panaszszal: *a)* ha a törvényszék nem alkalmazta, vagy tévesen alkalmazta az anyagi büntetendő törvényt a tekintetben, hogy a vád alapjául szolgáló tett megállapitja-e valamely büntetendő cselekmény tényálladékát; *b)* ha a törvényszék helytelenül alkalmazta vagy mellőzte az anyagi büntető törvényt azokban a kérdésekben, hogy fennforog-e a beszámithatóságot, a bünvádi eljárás megindítását vagy a büntethetőséget kizáró valamely ok (385. §. 1. *a)* és *c)* pont). A jbiróság hatásköréhez tartozó vétségekkel és kihágásokkal kapcsolatba hozható beszámithatóságot és büntethetőséget kizáró körülményeket a btk. 67., 76—84. és 88., továbbá a 263., — a bünv. elj. megindítását kizáró okokat pedig a btk. 105. és 110. §-ai határozzák meg. Ezek valamelyikének helytelen alkalmazása vagy mellőzése *(b)*, avagy büntetendő cselekmény megállapitása oly esetben, midőn a kérdéses tett a büntető törvények szerint nem büntetendő, vagy megforditva, *(a)*, lehet csak alapja annak, hogy a törvényszék által II. fokulag elitélt egyén semmiségi panaszszal élhessen a kir. Curiához. Ellenben a cselekmény minősitése és a büntetés kiszabása miatt (385. §. 1. *b)* pont, 2. és 3. p.) az elitélt nem használhat további perorvoslatot. Azokban az esetekben, midőn a vádlottat, illetőleg elitéltet a semmiségi panasz joga megilleti: az ő javára házastársa, törvényes képviselője és védője is élhetnek semmiségi panaszszal (556. §. 3. bek.).

[1]) Ez csak az esetben helyes, ha a vádló a tszék tárgyalásán már csak becsületsértés miatt tartotta fönn a vádat (l. *Finkey* Ferenc értekezését; BT. XLV. 92.).

E korlátozás azonban nem zárja ki, hogy oly esetben, midőn az elitélt az 556. §. alapján érvényesithető sem. panaszszal élt, az ő javára figyelembevehesse a *hivatalból észlelendő* alaki és az 556. §-ban nem emlitett anyagi semmiségi okokat. Az előbbiek tekintetében a *80. sz. döntvény* kimondta, hogy:

a tszék II. foku itélete ellen, ha az 556. §. 3. bek.-ben megnevezetttek valamelyike e §-ban megengedett sem. panaszszal élt: az itélet, a mennyiben a 429. §-ban megjelölt eset fönn nem forog, a 384. §-ban megjelölt és hivatalból figyelembe veendő alaki sem. okok bármelyike alapján megsemmisithető (BHt. 148.).

A most emlitett 429. §. szerint a C. hivatalból figyelembevehető sem. ok alapján sem intézkedhetik, ha a sem. panasz visszautasitandó. E megszoritással a 80. sz. döntvényben kifejezett elv a 385. §. 1 *b)* s 2. és 3. pontjaiban megjelölt sem. okokra is alkalmazandó.

A C. gyakorlatából az elitélt semmiségi panaszára vonatkozólag kiemeljük még a következőket:

a 385. §. 1. *c)* p. alapján bejelentett sem. panasz se vehető figyelembe, ha már a jbiróság itélete ellen nem érvényesittetett (GDt IX. 971.); a tsz. II. foku itélete ellen a 385. §. 3. pontjára alapitott sem. panasz nem használható (U. o. 972.); ha azonban a bejelentett sem. panasz folytán az ügy felülvizsgálható, a Btk. 92. §-ának hivatalból való alkalmazása megtörténhetik (U. o. XIII. 516.); a 385. §. 1. *b)* p. alapján hivatalból megsemmisittetett a tszék II. foku itélete, a melylyel v. levélben tett közlésére a Btk. 262. §-a alapján itéltetett el (3239/901); ha a tszék — annak ellenére, h. a közvádló nem fölebbezett — a törvény alapján pénzbüntetést is szab ki, de egyuttal a szabadságvesztésbüntetés tartamát mérsékli: emiatt sem. panasznak nincs helye (U. o. IX. 984.); nincs helye sem. panasznak sem a kért helyszini szemle mellőzése, sem amiatt, ha a jbiróságnál ugy az alapperben, mint az ujrafelvételi eljárásban ugyanaz a biró járt el (Dtár II. 52.); visszautasittatott az amiatt használt sem. panasz, mert a rágalmazó állitás valódiságának bizonyitása nem rendeltetett el (U. o. I. 345.); az a kérdés, h. könnyü testi sértés v. kölcsönös becsületsértés forog-e fönn: a minősitésre, — a Btk. 275. §-a pedig a büntetésre vonatkozván: e kérdésekben sem. panasznak nincs helye (U. o. III. 173.).

4. *A vádló is csak szabadságvesztéssel büntetendő vétség miatt indított ügyben élhet semmiségi* panaszszal a törvényszék II. foku itélete ellen, de ez esetben is csak akkor, ha a törvényszék olyan cselekményt, a mely a törvény szerint büntett: vétségnek vagy kihágásnak minősitett (556. §. 3. bek.). A vádlót tehát csakis a minősités kérdésében, s ebben is csak a kiemelt szük korlátok között illeti meg a perorvoslat joga; és igy abban az esetben, ha a törvényszék a vádlottat akármily czimen felmentette, vagy

bármily csekély büntetésre ítélte: a vádló e miatt semmiségi panaszszal nem élhet.

Az 556. §. 3. bek. 2. p. szerint a kir. ügyész sem élhet sem panaszszal a vádlott terhére a 385. §. 1. *a)* és *c)* p. alapján; minthogy azonban a 383. és 430. §§. szerint joga van a v. javára is perorvoslatot bejelenteni: ebből kifolyólag az 556. §. 3. bek. rendelkezése, mely csak vádlói müködését korlátozza, nem szolgál akadályul annak, hogy midőn a bejelentett fölebbezést visszavonta és igy vádlóként már nem szerepel, a vádlott javára a 385. §. bármelyik pontja alapján bejelenthessen sem. panaszt. E fölfogásnak megfelelően a C. is kimondta, hogy midőn a közvádló az ügyészi megbizott fölebbezését visszavonta: a tsz. ítélete ellen a v. javára sem. panaszszal élhet (GDt. XIII. 517.).

5. *A semmiségi panasz bejelentésének helye és határideje ugyanaz,* a mi a járásbiróság ítélete ellen használt felebbezésé. A bejelentés helye az első fokon itélt járásbiróság, a melyhez a törvényszék itéletét kihirdetés, illetőleg kézbesités végett visszaküldi; a semmiségi panasz bejelentésének határideje pedig, ha az itéletet kézbesités utján közölték: ettől számitott nyolcz nap, mig a kihirdetés utján közölt itélet ellen a kihirdetéskor kell a perorvoslatot bejelenteni (557. §. 1. bekezdés). Az indokolás beadásának külön határidejéről itt nincs szó; természetes azonban, hogy valamint a felebbezésnél a kihirdetéstől számitott három nap alatt külön beadványban lehet benyujtani az indokolást (548. §. 4. bek.): ugy legalább ennyi idő annak is rendelkezésére áll, a ki a törvényszék itéletét semmiségi panaszszal támadta meg. Kézbesités esetében a nyolcz napi határidő elég alkalmat nyujt a semmiségi panasz használójának arra, hogy indokait is előterjessze.

A Curia gyakorlatából kiemeljük a következőket:

a fölebbviteli tárgyaláson jelenlevő vádlott csak itt jelenthet be sem. panaszt (állandó gyakorlat), (GDt. IX. 976.); a vádlottat perorvoslati jogára figyelmeztetni kell (U. o. 977.);

az a fél, a ki a törvényszéknél tartott fölebbviteli tárgyaláson jelen volt: a tszéknél köteles sem. panaszát bejelenteni (Dtár I. 167.; Bjt. XLI. k. 239., 382. és XLII. k. 190. l.);

ha a tszék itélete a fölebbv. tárgyaláson jelen volt védő előtt kihirdettetett: annak kihirdetése a v. előtt a jbiróságnál v. részére való kézbesitése ugyanott már nem eszközölhető a végett, hogy perorvoslatot jelenthessen be (GDt. IX. 978—980.);

a fölebbv. tárgyaláson jelen nem volt védő sem. panaszszal nem élhet (U. o. 981.);

a 430., illetőleg 390. §-ok a jbiróság előtti eljárásban is alkalmazan-

dók lévén, az érvényesiteni kivánt sem. ok, ha a panasz bejelentésekor meg nem jelöltetett, az indokolásban is megjelölhető (Dtár I. 236.);

jbirósági ügyben is kérheti a v. és védője, h. az itélet kézbesittessék s az indokolás beadásának határideje a kézbesités napjától számittassék (GDt. XI. 795.).

A semmiségi panasz beadványára s az ellenészrevételekre is a 392. §. irányadó (557. §. 3. bek. és 430. §. 3. bek.).

6. Hogy az ügyben I. fokulag itélt járásbiró utasitja vissza a nála bejelentett semmiségi panaszt is (valamint az 549. §. szerint a felebbezést) ha az elkésett, a törvényben kizárt, nem jogosult egyéntől származik vagy határozatlan: ez a dolog természetéből s az eljárás eddigi szabályaiból önkényt következik.[1]) A semmiségi panasz akkor határozatlan, ha az érvényesiteni kivánt semmiségi okot meg nem jelöli (557. §. 2. bek.). Ez esetben a járásbiróság nem a 391. §. értelmében jár el, hanem egyszerüen visszautasitja a semmiségi panaszt (557. §. 3. bek. és 430. §. 4. bek.).[2]) A visszautasitó végzés ellen használt felfolyamodás csak elkésés esetében utasitható vissza (557. §. 3. bek. és 432. §. 2. bek.).

7. Az 557. §. 3. bekezdésében hivatkozott 429—439. §-ok részint magára a semmiségi panaszra vonatkozó rendelkezéseket tartalmaznak, részint a kir. Curiának a semmiségi panasz tárgyában követendő eljárását szabályozzák. Az előbbi kérdésre a 430—432., az utóbbi tárgyra a 429. s a 533—439. §-ok vonatkoznak. Az előbbi csoportba tartozó §-ok rendelkezései közül némelyik már a fennebbi jegyzetekben felhasználtatott, igy pl. az 5. pont alatt a 430. §. 3. bek., a 6. pont alatt ugyane §. 4. bek. s a 432. §. 2. bekezdésére történt hivatkozás, mig az idetartozó §-ok más része az 556. és 557. §-ok megfelelő rendelkezéseivel helyettesittetik. Igy különösen azt a kérdést, hogy ki élhet semmiségi panaszszal (430. §. 1. és 2. bek.), az 556. §. 3. bek., — annak meghatározását, hogy mikor és hol jelentendő be a semmiségi panasz (431. §. 2., 3. és 6. bek.), az 557. §. 1. bek., — a semmiségi panasz visszautasitásának eseteit pedig (432. §. 1. bek.), az 557. §. 2. bek. már megoldotta. Az imént kiemelt rendelkezések tehát a járásbirósági ügyekre nem alkalmazhatók. Ellenben alkalmazást nyerhetnek ama rendelkezések, a melyek a felebbviteli tárgyaláson elkövetett büntetendő

[1]) A C. egy esetben, midőn a tsz. v.-nak a büntetés nagysága miatt bej. sem. panaszát elfogadta, kijelentette, hogy a sem. panaszt nem el-, hanem visszautasitani kellett volna, mert nem alapszik a 385. §. 1. *a*) v. *c*) pontján (GDt. IX. 983.).

[2]) A visszautasitó végzést is indokolni kell, mert a 77. §. 3. bek. szerint a biróság minden határozatát indokolni tartozik (GDt. IX. 982.).

cselekmény esetében használható semmiségi panasz bejelentésére (431. §. 1., 4. és 5. bek.), s a melyek a semmiségi panasz felterjesztésére (432. §. 3. bek.) vonatkoznak. Továbbá megfelelően alkalmazandók a 430. §. 3. bekezdésében hivatkozott 386—390., 392. és 394—396. §§-ok, a melyek közül a 392. §-ra a fennebbi 5. jegyz. már hivatkozott.

8. A kir. Curia eljárását szabályozó §-okból — melyek járásbirósági ügyekben a *kir. táblára* vonatkoznak — kitünik, hogy a kir. Curia ez esetekben is ülésen kivül, tanácsülésen, vagy tárgyaláson intézkedik, illetőleg határoz (433—436. §.), továbbá, hogy érdemleges határozatának alapjául a törvényszék által megállapitott tényeket köteles elfogadni, s hogy anyagi semmiségi ok esetében (556. §. 3. bek.) az alsófoku biróságok itéletét egészben vagy részben megsemmisitheti és a törvénynek megfelelő itéletet hozhat, ha pedig a büntető törvény helyes alkalmazhatása olyan lényeges körülmény megállapitását teszi szükségessé, a melyet az alsóbb foku biróság nem ismert fel, vagy mellőzött: ez esetben az itélet megsemmisitésével uj eljárást rendel el (437. §. 1. 3. és 5. bek.). A 438. §. 1. bek., mely a büntetés sulyosbitásának korlátozására vonatkozik, a járásbirósági ügyekben nem alkalmazható, mert a büntetés itt semmiségi panasz tárgya nem lehet; ellenben alkalmazható e §. 2. bek., mely szerint az uj eljárásra utasitott biróság a Curia megállapitásait köteles itélete alapjául elfogadni, s a 439. §., mely szerint a XVIII. fej. rendelkezései a Curia tárgyalásánál is irányadók. A kir. Curia az alaptalan semmiségi panaszt elutasitja (437. §. 4. bek.). Ily esetben, valamint általában akkor, ha a semmiségi panasz visszautasitandó vagy nem érvényesithető: a kir. Curia a hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedhetik (429. §.)

21. Perorvoslat a jogegység érdekében és a kijavitás (441—443. §§.).

1. A járásbiróság elsőfoku, valamint a törvényszék II. foku itélete ellen kivételesen meg van engedve a jogegység érdekében használható perorvoslat (547. §. 1. bek. és 556. §. 2. bek.). E perorvoslatról, mely a 441. és 442. §-okban van szabályozva, a következőket jegyezzük meg.

2. A jogegység érdekében csak a koronaügyész használhat

perorvoslatot és pedig mindenkor csak a kir. Curiához. E perorvoslat csak akkor használható: *a)* ha a bíróság valamely jogerős határozata vagy más intézkedése a törvényt megsértette; *b)* ha a kir. Curia az illető ügyben érdemileg még nem határozott. A mennyiben e feltételek fenforognak: ez a perorvoslat nincs határidőhöz kötve. Használatának nincs felfüggesztő hatálya (441. §.).

3. A kir. Curia nyilvános tárgyaláson határoz, a melyre a koronaügyészen kivül más fél nem idézendő. Az előadó után a koronaügyészt illeti meg a szó s ezt nyomban követi a határozat hozása. A kir. Curia e határozatban, mely nyilvános ülésben, legkésőbb nyolcz nap alatt hirdetendő ki, kimondhatja, hogy a megtámadott határozat vagy intézkedés a törvényt megsértette; ha pedig a perorvoslat alaptalan: azt elutasitja (442. §. 1—5. bek.)

4. A kir. Curia határozatának a felekre nézve rendszerint nincs hatálya. Kivételesen azonban a felekre is kiterjed az; különösen: *a)* ha a vádlott a törvény megsértésével volt elitélve: a kir. Curia őt felmentheti, vagy enyhébb büntetésre itélheti; *b)* ha a bíróság hatásköréhez nem tartozó ügyben járt el: az itéletet megsemmisiti s az ügyet az illetékes hatósághoz utasitja (442. §. 6. bekezdés.)

5. A birói határozatokban előforduló név-, szám- és más e féle nyilvánvaló hibákat, vagy a határozat kiadványának az eredeti szövegtől való eltérését maga az illető bíróság, bármelyik fél kérelmére vagy hivatalból kijavithatja. A kijavitás minden hiányos kiadványra reávezetendő. Az e tárgyban előterjesztett kérelem visszautasitása ellen perorvoslatnak nincs helye (443. §.)

22. Ujrafelvétel.

558. §.

Ujrafelvételnek a járásbiróság hatáskörébe tartozó bünvádi ügyekben is a 444—451. §-okban meghatározott feltételek mellett van helye. A határozathozásra a 452. §. második bekezdésének esetén kivül az a járásbiróság illetékes, mely az elsőfoku itéletet hozta.

Ez a járásbiróság, a mennyiben az inditványt alaki hiányoknál (454. §.) fogva visszautasitandónak nem találja: tárgyalást tüz ki és erre megidézi az 529. §. első bekezdésében elősorolt érdekelteket, az ajánlott uj tanukat és szakértőket, valamint a már

kihallgatottak közül azokat, kiknek vallomását, illetőleg véleményét az inditványozó megdönteni kivánja.

A járásbiróság a tárgyalás eredménye alapján közbenszóló végzés nélkül azonnal az ügy érdemében itél. A megtámadott itéletet vagy hatályában fentartja, vagy egészben, illetőleg részben hatályon kivül helyezi és uj itéletet hoz.

1. Az ujrafelvétel szabályozásának elvi alapja itt is ugyanaz, a mi a törvényszékhez tartozó ügyekben (XX. fej.). A különbség főleg az eljárásra vonatkozik, a mely itt egyszerübb, s a melynek főkövetelménye az, hogy minden ügy lehetőleg az előzetes eljárás mellőzésével, tárgyaláson intéztessék el. Ehhez képest a XX. fej. ama rendelkezései. melyek az ujrafelvétel feltételeire vonatkoznak (444—451. §§.) a járásbirósági eljárásban is alkalmazandók, mig az eljárást szabályozó 452—462. §-okat a jelen §. 2. és 3. bekezdés helyettesiti.

Eljárás folytathatása ujrafelvétel nélkül.

2. Az ujrafölvétel körén kivül állanak azok az esetek, a melyekben a biróság által *megszüntetett eljárás ujrafölvétel közvetitése nélkül folytatható.* Ez esetek: a magániniditvány hiánya, a mentelmi jog fennállása, a tettes vagy részes távolléte vagy ismeretlen volta, s a bizonyiték megszerzésének nehézsége. Ha az elévülés ideje alatt ez akadályok egyike vagy másika megszünt: az eljárás a vádló inditványára folytatható (444.

Ujrafelvétel feltételei.

3. Az ujrafelvételnek más feltétele van akkor, ha az eljárás *megszüntető határozattal,* vagy ha az *jogerős itélettel* volt befejezve. Megszüntető határozat ellen, a mennyiben az eljárás egyszerüen nem folytatható (444. §.), akkor van helye ujrafelvételnek, ha uj terhelő bizonyiték merül fel s ha az ujrafelvételt az ügyvészség vagy a főmagánvádló inditványozta. Ez inditvány felett, szükség esetén az uj bizonyiték felvétele után, a biróság tárgyalás nélkül határoz. (445. §.)

4. *A jogerős itélet ellen* részint az elitélt javára (446—448. §§.), részint az elitélt, illetőleg felmentett terhére (449. és 450. §§.), lehet használni ujrafelvételt. A feltételek mindegyik esetben mások. Közös feltételeket a két esetre nézve a 451. §. állapit meg.

5. *Az elitélt javára* akkor van helye ujrafelvételnek:

a) ha ellene az alapperben, az itéletre befolyást gyakorolt hamis bizonyiték használtatott; *b*) ha az itélőbiró meg volt vesztegetve, vagy az eljárásra vonatkozó más hivatali visszaélést követett el és ha e cselekmények az itéletre befolyással lehettek; *c*) ha olyan uj tény vagy bizonyiték merül fel, a mely az elitéltnek nem bünösségét vagy enyhébb bünösségét teszi valószinüvé; *d*) ha ugyanazt az egyént egy büntetendő cselekmény miatt ismételve elitélték, vagy ha ugyanarra a büntetendő cselekményre vonatkozó több itéletből nyilvánvaló, hogy egy vagy több vádlott ártatlan, illetőleg sulyosabb büntetendő cselekmény miatt itéltetett el, mint a melyet elkövetett (446. §.).

Az *a)* és *b)* pont alapján előterjesztett kérelem csak akkor tárgyalható, ha az ujrafelvétel okául felhozott hamis bizonyitás vagy hivatali visszaélés jogerős birói itélettel meg van állapitva, vagy miatta a bünv. elj. más ok, mint bizonyiték hiánya miatt, nem volt befejezhető (451. §.). Az elitélt javára ugy maga az elitélt, valamint hozzátartozói, törvényes képviselője és védője is inditványozhatják az ujrafelvételt és pedig még a büntetés kiállása és az elitélt halála után is (447. §.). Ha pedig a kir. ügyészség vagy a birróság hivatalból tud meg oly körülményt, melynek alapján az elitélt javára ujrafelvételnek volna helye: erről az ügyben eljárt birróság az elitéltet vagy hozzátartozóit, illetőleg védőjét értesiti, s a mennyiben tizennégy nap alatt ezek egyike sem tesz inditványt: a birróság e végett hivatalból rendel ki védőt (448. §.).

6. *A felmentett, illetőleg az elitélt egyén terhére* akkor van helye ujrafelvételnek:

a) ha az illetőnek javára az alapperben hamis bizonyiték használtatott s ennek az itéletre befolyása lehetett; *b*) ha az itélőbiró meg volt vesztegetve vagy más hivatali visszaélést követett el, és ha ez a vádlottra nézve kedvező itéletre befolyással volt; *c*) ha olyan uj tény vagy bizonyiték merül fel, a mely a felmentettnek elitélését, vagy az elitéltnek sulyosabb büntetendő cselekményben való bünösségét valószinüvé teszi (449. §.).

Az *a)* és *b)* pont alapján előterjesztett inditvány csak a 451. §-ban kiemelt feltétel alatt tárgyalható (lásd 5. jegyz.). A végett pedig, hogy az elitéltre a büntető törvény sulyosabb rendelkezése alkalmaztassék, ujrafelvételnek csak akkor van helye, ha az uj bizonyiték szerint az elitéltet halállal vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő cselekmény terheli, vagy ha öt évi vagy ennél hosszabb tartamu fegyházzal büntetendő büntett látszik fennforogni, holott a vádlott oly cselekmény miatt volt elitélve, mely a büntető törvény szerint öt évet meg nem haladó szabadságvesztéssel büntetendő, vagy végre, ha büntett látszik fennforogni s az elitélt csak vétségben vagy kihágásban volt bünösnek kimondva (450. §.). A felmentett vagy az elitélt terhére csak a kir. ügyészség vagy a főmagánvádló inditványozhatja az ujrafelvételt (449. §.)

7. A határozathozásra rendszerint *az a járásbiróság illetékes*, mely az elsőfoku itéletet hozta. Kivételesen, ha t. i. a büntettnek mutatkozó cselekmény tárgyában a járásbiróság itélt, az a törvényszék lesz az illetékes, a melynek területén a járásbiróság székhelye van (558. §. 1. és 452. §. 2. bek.).

A 461. §. ut. bek. ama rendelkezése, hogy az olyan biró, ki az ügy előbbi elintézésénél az itélet hozásában résztvett, az ujrafölvételi eljárásban lehetőleg mellőzendő: az 521. §. folytán a járásbirósági eljárásban is alkalmazandó. Minthogy azonban a mellőzés nem föltétlenül kötelező: a C. kijelentése szerint nem sem. ok az, ha a jbiróságnál az alapperben és az ujrafölvételi perben ugyanaz a biró járt el (GDt. IX. 975.)

8. A járásbiróság minden eljárás nélkül *visszautasitja a kérelmet:* ha arra nem jogositott egyén tette, ha benne az ujrafelvétel alapja nincs megjelölve, nevezetesen: ha alkalmas bizonyiték nincs felhozva, vagy ha az inditvány az elitélt terhére az elévülési idő letelte után van előterjesztve (558. §. 2. bek. és 454. §.). A mennyiben az inditvány ez alaki okoknál fogva vissza nem utasitható: a járásbiróság annak *tárgyalására határnapot tüz ki*, erre megidézi az érdekelteket, különösen pedig az ajánlott uj tanukat és szakértőket, valamint az alapperben kihallgatottak közül azokat, a kiknek vallomását, illetőleg véleményét az inditványozó megdönteni kivánja.

9. A járásbiróság a tárgyalás eredménye alapján *azonnal az ügy érdemében itél*, s ez itéletével a megtámadott alapperbeli itéletet vagy hatályában fentartja, vagy egészben, illetőleg részben hatályon kivül helyezi és uj itéletet hoz.[1]) Közbenszóló végzésnek nincs helye (558. §. 3. bek.).

10. Az alapperbeli itélet végrehajtását rendszerint sem az ujrafelvétel inditványozása, sem elrendelése nem akadályozza. Kivételesen azonban, midőn az elitélt javára szolgál az ujrafelvétel s az előbbi itélet hatályon kivül helyezése alaposan várható: joga van a biróságnak ez itélet végrehajtását az I. foku érdemleges határozat meghozásáig felfüggeszteni, illetőleg félbeszakitani (453. §.). E rendelkezés az 521. §. folytán itt is alkalmazandó.

[1]) Ennélfogva a jbiróság ujrafölvételi ügyben hozott itélete az ujrafölvételi kérelem elfogadása v. elutasitása iránt kijelentést nem tartalmazhat (GDt. IX. 985.).

11. Az ujrafölvételi ügyben hozott itélet ellen ugyanazok a *perorvoslatok* használhatók, a melyek a jbirósági ügyben hozott más itéletek ellen. E szerint: a jbiróság itélete ellen fölebbezésnek van helye a tszékhez (547. §.); a tszék II. foku itélete ellen pedig az 556. §. korlátai közt (3. bek.) sem. panasz használható a kir. táblához. Nincs helye tehát sem. panasznak alaki sem. ok vagy a 385. §. 1. b) 2, 3. pp.-ra alapitott anyagi sem. ok miatt (GDt. IX. 975.)

23. Igazolás (463—468. §§.).

1. Ha a fél vagy a sértett valamely határidőt, vagy tárgyalási határnapot, saját vagy képviselőjének hibáján kivül elmulasztott, s ha e mulasztás oka tudomás hiánya vagy más elhárithatatlan akadály volt: ez esetben az illető igazolással élhet (463. §.). Ez iránt a kérelmet, az akadály megszünte után legkésőbb nyolcz nap alatt, annál a bíróságnál kell előterjeszteni, melynél a határidő vagy a határnap el volt mulasztva. E kérelmet megfelelő bizonyitékokkal kell felszerelni; egyszersmind pedig azzal együtt az elmulasztott beadvány is benyujtandó (464. §.).

2. A kérelem tárgyában az előterjesztett adatok alapján (tehát nem tárgyaláson) az a biróság határoz, a mely az elmulasztott cselekmény kellő időben való teljesitése esetében az ügy érdemében eljárt vagy intézkedett volna. Ha tehát valaki a perorvoslat bejelentését mulasztotta el: akkor az igazolás kérdésében is az a felső biróság határoz, a mely a kellő időben bejelentett perorvoslat folytán eljárt volna. Ez esetben tehát az igazolási kérelemmel a perorvoslat beadványát és az ügy iratait is fel kell terjeszteni a felsőbirósághoz (465. §.) E szabály alól nem tesz kivételt az 548. §., mely szerint abban az esetben, ha a vádlott meghallgatása nélkül hozott járásbirósági itélet ellen felebbezés van bejelentve, s egyuttal a határidő elmulasztása miatt igazolás is kéretett: a járásbiróság első sorban az igazolás kérdését dönti el, s a felebbezést csak ennek megtagadása esetében terjeszti fel a törvényszékhez. Itt ugyanis az igazolás czélja az lévén, hogy a járásbiróság a terhelt jelenlétében uj tárgyalást tartson: ennek elbirálása a 465. §. 1. bek. szerint is a járásbirósághoz tartozik, habár felebbezéssel együtt volt előterjesztve.

3. Ha a biróság helyt ad az igazolásnak: egyuttal intézkedik a mulasztás pótlása iránt és esetleg az érdemben határoz (466. §.).

4. Az igazolásnak helyt adó végzés ellen felfolyamodás nem használható (467. §.). Viszont az igazolás iránti kérelemnek sem a

bíróság határozatainak végrehajtására, sem az eljárás folytatására rendszerint nincs halasztó hatálya; a bíróság azonban fontos okból ideiglenesen felfüggesztheti az eljárást, illetőleg a határozat végrehajtását. (468. §.)

24. Végrehajtás.

559. §.

Jogerős ítéletének végrehajtását a büntetésre nézve, a kir. ügyészség ellenőrzése mellett, maga a járásbíróság foganatosítja.

A járásbíróság az előtte folyt ügyben megállapított fogház- és elzárásbüntetés megkezdésére az ügyészségi megbízott meghallgatása után az 509. §-ban meghatározott feltételek alatt két havi halasztást adhat.

A javítóintézetbe való szállítást a kir. ügyészség közvetíti.

1. A büntető bíróság határozatainak (ítélet, végzés és büntető parancs) végrehajtását illetőleg különböző kérdések merülnek fel, a melyek iránt általánosságban a XXVIII. fejezet (494—520. §§.) rendelkezik. — Ez általános rendelkezések közül azok, a melyek nem vonatkoznak a járásbíróság hatáskörét tulhaladó büntetésekre s a melyek nem helyettesittetnek a jelen 559. §. által: a járásbíróság előtti eljárásban is érvényesek.

2. E helyen is alkalmazandók mint gyakorlati jelentőségüek, a XXVIII. fej. következő rendelkezései:

a) a 494. §. annyiban, a mennyiben meghatározza, hogy mikor és minő feltételek alatt hajtható végre a büntető bíróság határozata, — ellenben e §-nak azt a rendelkezését, hogy a végrehajtás foganatositása a büntetésre nézve a kir. ügyészséget illeti (5. bek.) az 559. §. 1. bek. helyettesiti, valamint ez helyettesiti az 504. és 506. §§. ama rendelkezéseit is, melyek szerint a szabadságvesztés-büntetésre elitélt egyént a törvényszék végrehajtás végett a kir. ügyészségnek adja át;

b) az 506. §. 1. bek., mely szerint a jogerősen megállapitott szabadságvesztés-büntetés rendszerint azonnal foganatositandó, — valamint ezzel kapcsolatban az 507. és 508. §-ok, a melyek meghatározzák, hogy mikor halasztandó, illetőleg halasztható el hivatalból a büntetés végrehajtása, továbbá az 513. és 514. §-ok, melyek szerint a megkezdett büntetés félbeszakitását, s a végrehajtás megkezdésének kegyelmi kérvény folytán való elhalasztását csak az igazságügyi miniszter engedheti meg;

c) az 512. §., mely szerint a büntetés elhalasztására jogositott hatóság megengedheti, hogy az elzárásra vagy fogházra itélt egyén e büntetését ne az illetékes, hanem más bíróság fogházában töltse ki;[1])

[1]) Viszont egy 24.235/80. Igmr. szerint a közigazgatási hatóság által elzárásra itélt egyének — a mennyiben az illető hatóság megfelelő helyiségekkel nem rendelkezik — a jbirósági fogházban töltik ki büntetésüket (M. VI. 17.).

d) az 515. §., mely a szabadságvesztésre elitélt, de az idézésre meg nem jelent, vagy a végrehajtás elől megszökött egyén ellen követendő eljárást szabályozza;

e) az 516. §. 1. bek., mely a büntetés tartama alatt kórházban töltött időnek a büntetésbe való beszámitásáról szól;

f) az 517. és 518. §-ok, a melyek a több jogerős itélettel megállapitott szabadságvesztés-büntetések egyesitéséről, illetőleg összbüntetésbe való összefoglalásáról rendelkeznek, s a melyek közül az utóbbi §-ra a fentebbi 547. §. is hivatkozik;

g) az 519. és 520. §-ok, melyek a pénzbüntetés és a magánjogi igény végrehajtása tekintetében követendő szabályt állapitják meg.

3. A járásbiróságnak ama jogából, hogy jogerős itéletének végrehajtását a büntetésre nézve maga foganatositja (559. §. 1. bek.) önkényt következik az a joga is, hogy a mennyiben a törvényes feltételek fennforognak, az általa kiszabott fogház vagy elzárás megkezdésére halasztást adhat. A halasztás feltételeit az 509. §., idejét az 559. §. 2. bek. határozza meg. Az előbbi §. szerint a járásbiró akkor engedhet halasztást, de ekkor is csak egy izben, ha az elitélt kimutatja, hogy a büntetés azonnali végrehajtása neki vagy családjának, a büntetés czélján kivül eső, sulyos sérelmet okozna és ha szökésétől nem kell tartani. Ez esetben a járásbiróság, az ügyészségi megbizott meghallgatása után, két hónapi halasztást adhat az elitéltnek. Ennél hosszabb tartamu halasztást csupán katonai szolgálatra kötelezett elitéltnek adhat a járásbiróság, ha az illető hat hónapnál nem hosszabb idejü fogházra van itélve. Ez esetben az illetékes katonai hatóság megkeresésére a büntetés végrehajtása, az elitéltnek tényleges szolgálattételre történt behivása miatt e szolgálat leteltéig elhalasztható (509. §. 2. bek.). A halasztás iránti kérelem a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt terjesztendő elő; s ha a járásbiróság a kérelemnek helyt nem ad: ez ellen az igazságügyminiszterhez lehet folyamodni. Ez azonban a végrehajás megkezdését nem akadályozza. Az igazságügyminiszter kivételesen, esetleg biztositék kivánása mellett, több izben és két hónapnál hosszabb tartamu halasztást is adhat (510. §.).

4. A mennyiben a járásbiróság javitó intézetben való elhelyezésre itélte a terheltet: az elszállitást ez intézetbe, az 559. §. nyilt kijelentése szerint, a kir. ügyészség közvetiti.

25. Eljárás a kiadatás iránti ügyekben.

560. §.

Ha a járásbíróság előtt vétség miatt vádolt vagy elitélt az osztrák-magyar monarchia másik államában vagy máshol külföldön tartózkodik és előzetes letartóztatásának elrendelésére, valamint kiadatásának kieszközlésére a feltételek megvannak: a járásbíróság a 475. §. harmadik bekezdésének megfelelő elfogató parancsot bocsát ki és ezzel együtt az iratokat indítványozás, illetőleg az igazságügyi miniszterhez való felterjesztés végett a kir. ügyészséghez teszi át.

Ha pedig külföldi hatóság keresi meg a járásbíróságot valamely hatáskörébe utalt vétséggel terhelt egyénnek kiadatása végett: akkor az utóbbinak honosságát megállapitja és az ügy iratait a kir. ügyészségnek küldi meg.

A további eljárásra és véleményes jelentéstételre az utóbbi esetben az a törvényszék illetékes, melynek területén a járásbíróságnak székhelye van (27., 476. §§.).

1. E §. kiegészíti a kiadatási eljárásról szóló 474—476. §-ok általános rendelkezéseit: egyszersmind pedig folyománya a btk. és a ktk. ama rendelkezéseinek, a melyek a büntettesek kiadására vonatkoznak. Az utóbbiak közül irányadók ezek: *a)* magyar honos más állam hatóságának sohasem, az osztrák honos pedig csak saját állama hatóságának adható ki (btk. 17. §.); *b)* kihágás miatt kiadás nem engedélyezhető (ktk. 14. §.). Az utóbbi §. folytán a jelen 560. §. csak a vétséggel terhelt, vagy vétség miatt elitélt egyének kiadatásáról intézkedik.

2. A kiadatás kétféle esetben fordulhat elő. Az egyik eset az, hogy a magyar bíróság keresi meg a külföldi hatóságot, a területén tartózkodó büntettes kiadása iránt, — a másik pedig abban áll, hogy a külföldi hatóság intéz megkeresést a magyar bírósághoz valamely itt levő büntettes kiadása végett. Az első esetről a 475. §. s az 560. §. 1. bek., a másodikról a 476. §. s az 560. §. 2. bekezdése rendelkeznek.

3. A külföldön levő egyén kiadatására a járásbírósághoz tartozó ügyekben vagy az szolgálhat okul, hogy az illető ellen vétség miatt büntető eljárás van folyamatban, vagy az, hogy az illető vétség miatt már el van itélve. A kiadatási eljárás megindításának ez esetekben két feltétele van. Egyik az, hogy a bevádolt egyén

előzetes letartóztatására a feltételek meg legyenek (536. §.), a másik az, hogy a kiadatásnak általában helye legyen. Utóbbi szempontból különös jelentőséggel bir a 479. §., mely szerint a kiadatás feltételeire s az ily ügyekben való eljárásra nézve a nemzetközi szerződések, s ezek hiányában a fennálló viszonosság az irányadó.

4. A mennyiben a külföldön tartózkodó egyén kiadatásának feltételei fennforognak: az eljárás azzal indul meg, hogy a járásbiróság elfogató parancsot bocsát ki az illető ellen (475. §. 3. bek.) s ezt azután az iratokkal együtt átteszi a kir. ügyészséghez. A kir. ügyészség, ha a járásbiróság nézetében osztozik: az iratokat az igazságügyminiszterhez terjeszti fel, — ha azonban más véleményen van: ezt a járásbirósággal közli, illetőleg kiegészitéseket inditványoz. A mennyiben a járásbiróság megmarad korábbi álláspontja mellett és erről a kir. ügyészt értesiti: ez már nem halasztható el a felterjesztést (M. i. 762.).

5. A másik eset az, midőn a külföldi hatóság intéz megkeresést valamely itt levő egyén kiadatása iránt a járásbirósághoz. Ez esetben a járásbiróság csak arra van hivatva, hogy a kiadatni kért egyén honosságát megállapitsa. A kiadatás tárgyában való érdemleges határozat a 27. §. szerint mindenkor, tehát akkor is az illetékes törvényszéket illeti, ha maga az ügy egyébként a járásbiróság hatáskörébe tartoznék. A járásbiróság tehát a honosság megállapitása után az ügyiratokat, a kir. ügyészség utján a törvényszékhez köteles áttenni, mely azután a 476. §. szerint jár el.

XXX. FEJEZET.

Eljárás nyomtatvány utján elkövetett büncselekmény esetében.

Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr.

1. Bevezetés.

A sajtóügyekben a Bp. életbeléptetéséig az ált. bünvádi eljárástól eltérő szabályok voltak érvényben, e mellett pedig e külön sajtóügyi szabályok is az ország különböző részeiben egymástól egészen eltérők voltak. Igy különösen: *a)* az ország királyhágóninneni részében az 1848. évi XVIII. t.-cz. s ennek 17. §-a, valamint a képviselő és a főrendiháznak 1867. évi márcz. 9-én és 12-én hozott határozatai alapján ugyanez évi május 17-én kibocsátott sajtóügyi rendelet s az ezt kiegészitő további rendeletek, — *b)* az erdélyi részekben és Fiume városában és kerületében az 1852. évi osztrák sajtórendtartás, az 1871. évi 1498. I. M. E. sz. a. rendelettel eszközölt módositásokkal, — *c)* a polgárositott magyar határőrvidéken és a volt titeli zászlóalj területén az 1862. évi osztrák sajtószabályok voltak érvényben (1880 : XXXVII. t.-cz. 7. §.).

E különböző szabályok folytán a sajtóügyekben követendő eljárás is mindegyik jogvidéken különböző volt. Ezzel szemben a Bp. azt a helyes álláspontot foglalta el, hogy miután az eljárás egyformasága az igazság egyenlő kiosztását nagy mértékben előmozditja: a sajtóügyekben követendő eljárást az egész országban egyöntetüvé kell tenni, s a különféle eljárások szülte bizonytalanságot annál inkább meg kell szüntetni, mert a sajtóperek eddig isolált szabályozása elvonta azt a lehetőséget, hogy a sajtóügyi eljárás gyökereivel az általános elvek széles talajából merithessen életrevalóságot. (M. i. 763. l.)

Ehhez képest a Bp. a sajtóügyekben követendő eljárást is a rendes eljárás keretébe vette fel, s kifejezetten elrendelte, hogy

a perrendtartás rendelkezései általában véve a nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekmények eseteiben is alkalmazandók. (561. §.). Ezzel a Bp. szakitott az eddigi rendszerrel és midőn akként a sajtópert is a perrendtartás talajába ültette: ez által alkalmat nyujtott arra, hogy az eljárás is ebből a talajból s a belőle sarjadzó gyakorlatból merithessen uj erőt.

A sajtóügyek különálló természete mindazonáltal szükségkép megkiván bizonyos eltéréseket a perrendtartás általános szabályaival szemben. Ez eltéréseket, illetőleg az ezekből folyó kivételes rendelkezéseket foglaljá'k magukban e fejezet 562—574. §-ai, mig az 575. §. azt a két kivételes esetet jelöli meg, a melyekre nézve, habár a sajtóügyek körébe tartoznak, az ezekre vonatkozó külön rendelkezések még sem alkalmazhatók.[1])

2. A Bp. általános rendelkezéseinek alkalmazása sajtóügyekben.

561. §.

A jelen törvény rendelkezései a nyomtatvány (1878. évi V. törvényczikk 63. §.) utján elkövetett büntett vagy vétség miatt inditott eljárásban az alábbi módositásokkal alkalmazandók.

1. E §. általában nyomtatvány utján elkövetett büntettekről és vétségekről szól, tekintet nélkül arra, hogy mely biróság hatásköréhez tartozik az illető büntett vagy vétség. E szerint az itt kimondott szabály, hogy t. i. a Bp. általános rendekezései sajtóügyekben csak az alábbi módositásokkal alkalmazandók, rendszerint azokra a sajtóvétségekre is áll, a melyeket az Él. t. 16. §-a a törvényszék hatáskörébe utalt. Ellenben nem alkalmazhatók az 562—574. §-okban foglalt kivételes rendelkezések: a btk. 62. §-a alapján inditott eljárás, valamint a sajtórendőri vétségek és kihágások eseteiben, minthogy ezekre nézve az 575. §. külön rendelkezése irányadó.

2. Minthogy az 561. §. csak büntettekről és vétségekről szól: a sajtó utján elkövetett kihágásokra alkalmazható nem volna. E kihágások iránt tehát a Bp. általános szabályai szerint (az 562—574. §-ok mellőzésével) folynék az eljárás, a mi képtelenség, ha figyelembe veszszük, hogy az Él. t. 15. §-ának II. pontja a törvény-

[1]) A sajtóügyi eljárást általában s különösen a Bp. megfelelő szabályainak gyakorlati alkalmazását tüzetesen ismerteti *Zsitvay Leó:* „A magyar sajtójog mai érvényében" czimü munkája (Budapest, 1900.). L. továbbá *Kenedi Géza* ilyczimü munkáját (Budapest, 1907.).

ben meghatározott kihágásokat is az esküdtbíróság hatásköréhez utalta. Helyes megoldás csak az lehet, hogy az utóbbi törvényből kiindulva, a jelen fejezet rendelkezéseit a törvényben meghatározott sajtókihágásokra is ki kell terjeszteni.[1]) A nyomtatvány utján elkövetett s nem törvényben meghatározott kihágások a járásbíróság vagy a közigazgatási hatóság hatásköréhez tartozván: ezekre a járásbíróság, illetőleg a közigazgatási hatóság előtti eljárás szabályai alkalmazandók.

3. A jelen fejezet külön rendelkezései, melyek a Bp. átalános szabályainak alkalmazását módositják, a következő tárgyakra vonatkoznak:

a) a biróság és kir. ügyészség illetékességére (562—564. §§.); *b)* a vizsgálatra (565. és 566. §§.); *c)* a sajtótermékek lefoglalására (567. és 568. §§.); *d)* a vádtanács hatáskörére (569. §.); *e)* a vádiratra és kifogásokra s a közvetlen idézésre (570—572. §§.); *f)* a főtárgyalásra s különösen az esküdtekhez intézendő kérdésekre (573. és 574. §§.).

3. A sajtóbíróság és a sajtóügyekben eljáró kir. ügyészség illetékessége.

562. §.

Az eljárásra az a sajtóbíróság illetékes, melynek területén a nyomtatvány készült; ha pedig a nyomtatvány készültének helye ismeretlen, vagy a magyar állam területén kivül fekszik, az a sajtóbíróság, melynek területén a nyomtatványért felelős egyén lakik vagy tartózkodik.

Ha mind a nyomtatvány készültének helye, mind a felelős személynek lakó-, illetőleg tartózkodóhelye ismeretlenek, vagy a magyar állam területén kivül esnek, az a sajtóbíróság illetékes, melynek területén a vád tárgyává tett nyomtatványt forgalomba hozták.

563. §.

Több egyenlően illetékes sajtóbíróság közt a megelőzés (16. §.) dönt.

Mindazáltal, ha a kir. ügyészség a vádirat benyujtása előtt indítványozza, köteles a terheltnek lakó- vagy tartózkodóhelye szerint illetékes sajtóbíróság az eljárás folytatását a nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróságnak átengedni.

[1]) E nézeten van Zsitvay Leó is idézett munkájában 152—153. l.

A magánvádlónak vagy a terheltnek a fennebb megjelölt időpontig előterjesztett kérelmére a terheltnek lakó- vagy tartózkodóhelye szerint illetékes sajtóbíróság elrendelheti az ügy áttételét.

A nyomtatvány készültének helye szerint illetékes sajtóbíróság a hozzá áttett ügyet vissza nem utasíthatja.

564. §.

A nyomtatvány utján elkövetett büntettekre és vétségekre nézve a közvádló teendőit a sajtóbíróságnak egész területén az e bíróság székhelyén levő kir. ügyészség végzi.

Jegyzetek.

A sajtóbíróság illetékessége.

1. Az 562. és 563. §-ok a „*sajtóbíróság*“ illetékességét szabályozzák. *Sajtóbíróság* az, mely nyomtatvány utján elkövetett büntettek, vétségek és kihágások eseteiben eljárni és itélni hivatva van. E sajtóügyek részint az esküdtbíróság, részint a törvényszék hatáskörébe tartoznak s ehhez képest vagy az előbbi, vagy az utóbbi a sajtóbíróság. Az esküdtbíróság hatásköréhez tartoznak a nyomtatvány utján elkövetett büntettek, vétségek és törvényben meghatározott kihágások (Bpélt. 15. §. II.) A büntettek és vétségek eseteiben a kir. Táblák székhelyén müködő esküdtbíróságok járnak el. (15. §. ut. bek.); ezeket illetőleg tehát a Tábla székhelyén levő esküdtbíróság a sajtóbíróság. A nyomtatvány utján elk. kihágásokat illetőleg a törvény ily kivételt nem tesz s ennélfogva e kihágások eseteiben a sajtóbiráskodást mindegyik esküdtbíróság gyakorolhatja, a mely az 562. és 563. §. szerint illetékessé válik. A tszék hatásköréhez tartozó sajtóvétségek és büntettek eseteiben (16. §. 1. és 3. bek. és 17. §. 2. p.) az illetékes tszék rendes hatáskörében jár el sajtóbíróság gyanánt.[1])

2. A bíróság illetékességének alapvető szabályait a 16. és 17. §-ok határozzák meg. Ezek szerint illetékes az a bíróság: *a)* a

[1]) A C. is kimondta egy esetben (Jeé.), hogy a nyomtatvány utján elk. rágalmazás és becsületsértés elbirálására — a mennyiben az esküdtbíróság hatáskörébe utalt eset nem forog fenn — az a tszék illetékes (Bpélt. 16. §. 1. bek.), melynek területén a nyomtatvány készült, s ehhez képest törvénybe ütközőnek nyilvánitotta a bpesti büntetőtörvényszék vádtanácsának azt a határozatát, melylyel az Ujpesten elk. s Bpélt. 16. §. 1. bek. alá eső rágalmazást illetőleg a bpesti kir. büntetőtörvényszéket mondta ki illetékesnek, holott Ujpest a pestvidéki tszék területéhez tartozik (GDt. XV. 475.).

melynek területén a büntetendő cselekmény elkövetve volt, — vagy: *b)* a melynek területén a terhelt lakik vagy tartózkodik, ha az elkövetés helyének bíróságát megelőzte, s ha ez esetben a kir. ügyészség a magánvádló vagy a terhelt inditványára az ügy az elkövetés helye szerint illetékes bírósághoz át nem tétetett. E szabályoktól, minthogy azok a nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekményekre helyesen nem alkalmazhatók, eltérő rendelkezéseket állapitanak meg az 562. 563. §-ok.

3. E §-ok szerint a sajtóbiróság három különböző hely szerint válhatik illetékessé. E helyek: *a)* a sajtótermék kinyomatásának helye; *b)* a nyomtatványért felelős egyén lakó- vagy tartózkodó-helye; *c)* a nyomtatvány forgalomba hozásának helye.

4. Első sorban az a sajtóbiróság illetékes, a melynek területén a nyomtatvány készült. Ez megfelel az elkövetés helye szerinti illetékességnek. Minthogy azonban az elkövetés helye a nyomtatvány szétküldése esetében vitássá válhatik, minthogy továbbá a nyomtatvány a kézirat eredményének lévén tekinthető, a 16. §. szerint az a sajtóbiróság volna illetékes, a melynek területén a kézirat készült: ez inconvenientiák elkerülése végett az 562. §. az elkövetés helyével szemben a kinyomatás helyét fogadta el az illetékesség alapjául. A kinyomatás helye szemlével vagy tanuvallomásokkal könnyen kiderithető, e mellett pedig legtöbb esetben azonos a nyomtatványért felelős személy lakó vagy tartózkodó helyével.

5. A kinyomatás helyére alapitott illetékességtől csak az esetben lehet eltérni, ha ismeretlen, vagy a magyar állam területén kivül fekszik az a hely, a hol a nyomtatvány készült. A 17. §. szerint a terhelt lakó- vagy tartózkodó helyének birósága akkor válik illetékessé, ha valamely határozatával vagy intézkedésével az elkövetési hely szerint illetékes bíróságot megelőzte. E szabály sem alkalmazható a sajtóügyekben. Itt ugyanis a megelőzés nem határoz, hanem irányadó elv az, hogy a felelős személy lakó vagy tartózkodó helyének birósága csak akkor válhatik illetékessé, ha a kinyomatás helyének birósága vagy azért, mert e hely ismeretlen, vagy azért, mert a nyomtatvány külföldön készült: el nem járhat.

6. Egy másik eset, mikor a kinyomatás helyének birósága helyett más biróság lesz illetékes, akkor áll elő, ha mind a nyomtatvány készültének, mind a felelős személynek lakó- vagy tartózkodó helye ismeretlen. Ez eset főleg a távollévők vagy a szökevények ellen inditott eljárásban merül fel. Az ily egyénre nézve, a

mennyiben a kinyomatás helye meg nem állapitható: az a sajtóbiróság lesz illetékes, a melynek területén a nyomtatványt forgalomba hozták.

7. A kiemelt három különböző alapon létrejött illetékesség egymást kizárja. Ha a kinyomatás helyének birósága eljárhat: a terhelt lakóhelyének vagy a nyomtatvány forgalomba hozása helyének birósága soha sem válhatik illetékessé, — s az utóbbi nem járhat el akkor, ha a forum domicilii megállapitható. E szerint több sajtóbiróság csak akkor válhatik egyenlően illetékessé, ha mindegyikre nézve ugyanaz az illetékességi alap forog fenn, — igy pld. ha a nyomtatvány több helyen készült. Ez esetben a megelőzés dönt. A terhelt lakó- vagy tartózkodó helye, vagy a nyomtatvány forgalomba hozásának helye szerint illetékes biróság nem előzheti meg a kinyomatás helyének biróságát. Megtörténhetik azonban az, hogy az utóbbi egyelőre ismeretlen lévén: az eljárás más biróságnál indul meg, de az eljárás folyama alatt kiderül, hogy hol készült a nyomtatvány. Ez esetben az eljáró biróság, ha a kir. ügyészség a védirat benyujtása előtt inditványozta: köteles az eljárás folytatását a kinyomatás helye szerint illetékes biróságnak átengedni; ha pedig a magánvádló vagy a terhelt kéri ezt: ekkor joga van az eljáró sajtóbiróságnak az ügy áttételét elrendelni. Habár az 563. §. csak a terhelt lakó- vagy tartózkodó helyének birósága nézve rendelkezik az ügy áttételéről: mégis kétségtelen, hogy az erre vonatkozó szabályok akkor is állanak, ha az eljárást az a biróság inditotta meg, a melynek területén a nyomtatványt forgalomba hozták. Mert e biróság illetékessége is ahhoz a feltételhez van kötve, hogy a nyomtatvány elkészültének s a terhelt lakó- vagy tartózkodó helyének birósága ismeretlen. E felfogást igazolja a törvény indokolása is, mely szerint gondoskodni kellett arról, hogy az eljárás az elkövetés helye szerint illetékes sajtóbiróság előtt folyjon le akkor is, ha az elkövetés helyének ismeretlen volta miatt illetékessé vált sajtóbiróság már megkezdette az eljárást, s a nyomtatvány készültének helyét kinyomozni csak azután sikerült (M. i. 764. l.)

8. A kir. ügyészség illetékessége ama törvényszékre terjed ki, a mely mellé rendelve van (36. §.). Ezzel szemben az 564. §. kijelenti, hogy a nyomtatvány utján elkövetett büntettekre és vétségekre nézve a *sajtóbiróság egész területén az e biróság székhelyén levő kir. ügyészség végzi a közvádló teendőit.* Ez azért volt szükséges, mert a sajtóbiróság területe több törvényszéket és több kir. ügyészséget foglalhat magában (562. §. 1. jegyz.), s mert igy nem

volna czélszerü, hogy a sajtóügyi közvád ellátásával mindegyik kir. ügyészség megbizassék. Habár tehát a vizsgálatot bármelyik törvényszék mellett levő vizsgálóbiró teljesitheti (565. §.), és habár kivánatosnak látszik, hogy a vizsgálatok menetét a helyben levő kir. ügyészség ellenőrizze: a törvényhozó ennél fontosabbnak tartotta azt, hogy a sajtóügyi közváddal való megbizásnak kiemelt megszoritása jelentékenyen előmozditja a sajtó ellenőrzését, a kezelés egyszerüsitését és az eljárás egyöntetüségét, a mellett pedig megkönnyiti az állam ama feladatát, hogy a sajtóügyi közvád ellátásával arra való egyéneket bizhasson meg, s ezek felügyeletét folyvást gyakorolhassa (M. i. 765. l.).

9. A törvényszék hatásköréhez tartozó sajtóvétségekre nézve (Élt. 16. §.) mindegyik törvényszék illetékes lévén: ezekre az 564. §. nem terjed ki, hanem a 36. §. irányadó.

4. A vizsgálat.

565. §.

A főtárgyalás elrendelését vizsgálatnak kell megelőzni.

A vizsgálatot bármely törvényszéknek vizsgálóbirája, kire nézve az 562. §-ban meghatározott körülmények valamelyike fenforog, elrendelheti és teljesitheti. Köteles azonban a vizsgálat elrendeléséről az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát haladék nélkül értesiteni.

A vádtanács a vizsgálat teljesitését a sajtóbiróság vizsgálóbirájának tarthatja fenn, vagy meghatározhatja, hogy azt a területén működő melyik vizsgálóbiró teljesitse vagy folytassa.

566. §.

A vád tárgyává tett nyomtatvány a vizsgálat elrendelése iránti inditványhoz csatolandó, vagy abban a czim, a megjelenés ideje és helye szerint tüzetesen megjelölendő.

Ezenfölül a vádló köteles idézni a nyomtatványnak ama részeit, melyekre vádját alapitja.

1. Közönséges bünügyekben a főtárgyalás nemcsak vizsgálat, hanem nyomozás, sőt kellően indokolt feljelentés alapján is kitüzhető, ha eziránt a vádló megfelelő vádiratot terjeszt elő (254. §.). Az *565. §.* ezzel szemben kimondja, hogy sajtóügyekben a főtárgyalás elrendelését mindig vizsgálatnak kell megelőznie (1.

bek.). Itt tehát a vizsgálat kötelező (103. §.), s a vádirat csak vizsgálat alapján terjeszthető be. E szabály pedig azokra a vétségekre is áll, a melyeket, habár nyomtatvány utján voltak elkövetve, az Élt. 16. §-a a törvényszék hatáskörébe utal; ellenben nem alkalmazhatók ez esetekben az 565. §. 2. és 3. bek.

2. A vizsgálatot közönséges bünügyekben rendszerint csak az a vizsgálóbiró teljesitheti, a ki annál a törvényszéknél müködik, a mely a kérdéses büntetendő cselekményre nézve illetékes. A 104. és 105. §-okból, kiegészitve a 109. és 110. §-okkal, sajtóügyekre nézve is azt a következtetést kellene levonni, hogy a vizsgálatot csak a sajtószabadság székhelyén levő vizsgálóbiró teljesitheti. Minthogy pedig minden sajtóbiróság területe több törvényszéket foglalhat magában: ezek bármelyikének területén elkövetett sajtódelictum miatt a sajtóbiróság székhelyén müködő vizsgálóbiróhoz kellene fordulni. Ezzel szemben az 565. §. kimondja, hogy sajtóügyekben a vizsgálatot az *illető sajtóbiróság területén levő bármelyik törvényszék vizsgálóbirája*, ha egyébként illetékes (562. §.): elrendelheti és teljesitheti (2. bek.). Ennek oka az, hogy különösen az időszaki sajtóban elkövetett delictumok eseteiben leginkább szükséges a gyors eljárás, s leginkább kivánatos, hogy a büntetés nyomban kövesse a tettet és hogy mielőbb megnyugtassa a felzaklatott közönséget. Minthogy a Bp. általános rendelkezéseinek sajtóügyekben való alkalmazása e czél elérését meghiusitaná: ezért kellett módot nyujtani arra, hogy a vádló közvetlenül annál a vizsgálóbirónál tehessen feljelentést, a kinek területén a nyomtatvány megjelent, vagy a hol a felelős személy lakik vagy tartózkodik (M. i. 765. l.). Az 565. §. e rendelkezése azonban csak azokra az esetekre vonatkozik, melyekben sajtóbiróság gyanánt a kir. tábla székhelyén levő esküdtbiróság jár el, mert a sajtóbiróság területe csak ez esetben egyesit magában több törvényszéket. Ha azonban a sajtóvétség vagy büntett a tszék rendes hatásköréhez tartozik (Bpélt 16. §. 1. és 3. bek. és 17. §. 2. p.): ekkor a följelentést az 562. §. szerint illetékes törvényszék vizsgálóbirójánál kell megtenni.

3. E külön rendelkezés azonban a sajtóügyekre nézve is csak kivételes s csak a gyorsaság szempontjából lévén igazolható: a törvény egyszersmind elrendeli, hogy a vizsgálóbiró *haladéktalanul értesitse „az illetékes sajtóbiróság vádtanácsát“* a vizsgálat elrendeléséről. Ez által a sajtóbiróság mellett müködő vádtanács abba a helyzetbe jut, hogy a sajtóbiróság területén bárhol meg-

inditott vizsgálatra nézve, a körülményekhez és a szükséghez képest intézkedhetik, igy különösen azokat a jogokat gyakorolhatja, a melyek a vádtanácsot a 109. és 110. §-ok szerint általában, a sajtóbiróság vádtanácsát pedig az 569. §. 2. bek. szerint, különösen megilletik. E szerint a sajtóbiróság vádtanácsa vagy egyszerüen tudomásul veszi a nála tett bejelentést, vagy akként intézkedik, hogy az ügy a sajtóbiróság vizsgálóbirójához tétessék át, avagy kijelölheti a területén müködő vizsgálóbirák közül azt, a ki a vizsgálatot teljesitse vagy folytassa (565. §. 3. bek.).

A sajtóbiróság vádtanácsának e joga azonban nem szünteti meg a vizsgálóbiró közvetlen felügyeletére hivatott vádtanácsnak azt a jogát, hogy a vizsgálóbiró intézkedése ellen megengedett panasz és felfolyamodás tárgyában határozzon (569. §. 1. bek.).

4. Bármelyik vizsgálóbirónál s bármily ügyben inditványozza valaki a vizsgálat elrendelését: ez inditvány általános kellékei tekintetében mindig a 104. §. irányadó. Sajtóügyekben azonban e §. rendelkezése nem elégséges, mert nem kimeritő. *Az 566. §.* tehát kiegésziti ezt azzal, hogy a vizsgálat elrendelése iránti inditványhoz a vád tárgyává tett nyomtatvány is csatolandó, vagy abban a nyomtatvány czime, a megjelenés ideje és helye szerint, tüzetesen megjelölendő. Ezenfölül köteles a vádló a nyomtatvány ama részeit idézni, a melyekre vádját alapitja. E rendelkezés megfelel a sajtóügyi rendelet alapján keletkezett korábbi gyakorlatunknak is.

5. Lefoglalás.

567. §.

Valamely nyomtatvány büntettet vagy vétséget megállapitó tartalma miatt a feljelentés megtétele után vagy ezzel egyidejüleg csak a vádló inditványára foglalható le.

A lefoglalás elrendelésére és foganatositására rendszerint az illetékes vizsgálóbiró (565. §.) vagy sajtóbiróság (562. §.), ha azonban a késedelem veszélylyel járna, bármely vizsgálóbiró vagy járásbiróság is jogositva van.

A lefoglalás kiterjed a nyomtatványnak mind forgalomba hozott, mind postának vagy szállitóintézetnek átadott, mind végre a szerkesztőnél, a kiadónál, a nyomdásznál vagy más egyénnél készletben levő példányaira. Kiterjesztheto továbbá a nyomtatvány előállitására szolgált mintára, metszetre és más sokszorositó készülékre.

A minta lefoglalását a kiszedett szöveg betüinek szétszedése is pótolhatja.

568. §.

A vádló a lefoglalástól számitott nyolcz nap alatt köteles a lefoglalt nyomtatványra vonatkozó vizsgálat elrendelése iránt inditványt tenni, a mennyiben ezt meg nem tette volna.

Ellenkező esetben a lefoglalás hatályát veszti és a lefoglalt nyomtatvány és sokszorositó készülék kiadandók.

Ha a vádló elejti a vádat, a vizsgálóbiró a lefoglalást megszünteti.

1. A nyomtatványok lefoglalása tekintetében e §-ok a következő kérdésekre nézve állapitanak meg eltérést a Bp. általános rendelkezéseitől: *a)* mikor és mily alapon eszközölhető a lefoglalás; *b)* mely hatóság rendeli el és teljesiti azt; *c)* mely tárgyakra terjed ki a foglalás; *d)* meddig tart annak hatálya.

2. A Bp. általános rendelkezései szerint a lefoglalásnak rendszerint csak a bünvádi eljárás megindítása után van helye. A sajtó utján elkövetett büntetendő cselekmény esetében ez legtöbbször nem vezetne czélhoz, mert a büntetendő tartalmu nyomtatvány terjesztését ily módon nem lehetne megakadályozni. Ennélfogva itt rendszerint már a bünvádi eljárás folyamatba tétele előtt szükséges a lefoglalás. Az 567. §. erre módot nyujt annak kimondásával, hogy a nyomtatvány *„a feljelentés megtétele után vagy ezzel egyidejüleg“* lefoglalható (1. bek.). E szerint már a feljelentésben inditványozni lehet a lefoglalást, s az eljárás ennek foganatositásával kezdődhetik meg.

3. A vizsgálóbiró általános szabályként minden inditvány bevárása nélkül köteles lefoglalni ama tárgyakat, a melyek a büntetendő cselekményből származtak, vagy a bünvádi eljárásra nézve fontosak (169. §.). Ezzel szemben az 567. §. kimondja, hogy a nyomtatvány *„csak a vádló inditványára foglalható le“*. Sajtóügyekben ugyanis a lefoglalásnak nincs más czélja, mint az, hogy a panaszolt közlemény terjesztésének véget vessen; ez pedig néha a vádlónak sem áll kiváló érdekében. Ha tehát a vádló nem inditványozza az incriminált nyomtatvány lefoglalását: ez egyáltalában nem történhetik meg.[1])

[1]) Az 1848 : XVIII. t.-cz. 22. §-a szerint a vizsgálóbiró a vád feladása után a nyomtatványokat vagy metszvényeket, ha szükségesnek itéli (tehát inditvány nélkül is) tüstént zár alá veheti.

4. Különös fontossággal bir az a kérdés, hogy *mely hatóság rendelheti el és foganatosithatja a lefoglalást.* Általános szabályként a lefoglalást sürgős esetekben a rendőri hatóság és a kir. ügyészség is elrendelheti (177. és 178. §-ok), foganatosításával pedig a rendőri hatóság és a rendőri közegek is megbizhatók (180. §.). Ezzel szemben az 567. §. kizárólag a biróságnak tartja fenn a lefoglalás elrendelésének és foganatosításának jogát (2. bek.). Az indokolás szerint e pontnál figyelembe kellett venni egyfelől azt, hogy a lefoglalás a nyomtatvány terjesztését gátolja meg, a mi tulajdonképen csak az elitélésnek lehetne következménye és hogy a terjesztés meggátlása a magántulajdon sulyos megsértését vonhatja maga után, — másfelől pedig, hogy hazai viszonyaink között az elitélést megelőző lefoglalást mellőzni nem lehet. Ez ellentétes érdekek figyelembe vételével kereste törvényhozásunk a módot, mely a lefoglalást a sajtószabadság igényeivel kevésbé ellentétessé, elrendelését kevésbé egyoldaluvá, foganatosítását kevésbé ártalmassá tegye. Ez uton arra az eredményre jutott, hogy a lefoglalás kevesebb kárt és aggodalmat okoz, ha birói határozatra van fektetve (M. i. 765. l.). Ehhez képest a nyomtatvány lefoglalását első sorban az illetékes vizsgálóbiró vagy a sajtóbiróság rendelheti el és teljesitheti; sürgősség esetén mindazonáltal, ha a késedelem veszélylyel jár: bármely vizsgálóbiró vagy járásbiróság is elrendelheti és foganatosithatja azt, más hatóság azonban e jogból teljesen ki van zárva.[1])

5. A *lefoglalás tárgyai* általános szabályként csak a kézrekeritett darabok lehetnek. Ezzel szemben az 567. §. kimondja, hogy a lefoglalás a nyomtatvány összes példányaira kiterjed, sőt kiterjeszthető az a nyomtatvány előállitására szolgált mintára, metszetre és egyéb sokszorositó készülékre is (3. és 4. bek.). Ennek oka az, hogy a nyomtatvány példányai egymással teljesen azonosak lévén: a lefoglalás nem érné el czélját, ha a biróság csak egyes példányokat foglalhatna le. E szerint a nyomtatványnak bárhol található példányai lefoglalhatók, tekintet nélkül arra, hogy már forgalomba vannak-e hozva, vagyis le vannak-e adva a postáról, avagy forgalomba hozás végett csak át vannak adva a postának vagy más szállitó intézetnek, vagy habár még csak készletben van-

[1]) Az osztrák Bp. 478. §-a s a német birodalmi sajtótörvény 23. §-a az államügyészségnek és rendőri hatóságnak is megadják a nyomtatvány lefoglalásának jogát. Ezzel függ össze az, hogy az osztrák Bp. 491. §-a szerint kártalanitás jár annak, a ki a rendőri lefoglalás miatt kárt vallott. Ily kártalanitásnak törvényünk szerint nincs helye.

nak a szerkesztőnél, kiadónál, nyomdásznál vagy más egyénnél.[1]) A lefoglalásnak kiterjesztése arra a mintára, vagy más sokszorosító készülékre, mely a nyomtatvány előállitására szolgál: megfelel a btk. 62. és 63. §-ának.

6. A *lefoglalás hatálya*, illetőleg tartama attól függ, hogy minő további lépéseket tesz a vádló, a kinek feljelentésére és inditványára lefoglalás történt. Nehogy a nyomtatvány zár alatt tartása bizonytalan időre a vádló önkényének legyen kiszolgáltatva: az 568. §. elrendeli, hogy a vádló a lefoglalástól számitott nyolcz nap alatt köteles a vizsgálat elrendelése iránt inditványt tenni. A vizsgálat el- vagy el nem rendelésétől függ azután a lefoglalt nyomtatványok további sorsa. Ha a biróság nem rendeli el a vizsgálatot: akkor a lefoglalás is megszüntetendő; valamint hatályát veszti illetőleg megszüntetendő a foglalás akkor is, ha a vádló nyolcz nap alatt nem tett a vizsgálat elrendelése iránt inditványt, vagy ha elejti a vádat. Ez esetekben a lefoglalt nyomtatvány és sokszorosító készülék kiadandók.

7. Az előrebocsátott kivételes rendelkezések nem alkalmazhatók a *sajtórendőri vétségek és kihágások eseteiben:* mert egyfelől az 567. §. csak oly nyomtatványról szól, a mely „büntettet vagy vétséget megállapitó tartalma miatt" kerül foglalás alá, másfelől pedig az 575. §. 2. pontja világosan kimondja, hogy ez esetekre a jelen fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.

8. Továbbá nem alkalmazhatók e kivételes rendelkezések a *külföldi vagy külföldről behozott nyomtatványokra nézve.* A fennebbi §-ok ugyan e különbséget nem teszik meg, a törvény indokolása azonban kimondja, hogy nem lehet e kivételes intézkedések rendeltetése az, hogy a külföldi sajtó ama termékei ellen való védekezést bénitsák, melyek az ország belső nyugalmát veszélyeztetik. Ezekre nézve az 1892. évi XI. t.-czikkbe beczikkelyezett egyetemes postaszerződés 16. czikkének 5. pontja irányadó. E szerint abban az esetben, ha a sajtórendőri ügyekben illetékes belügyi miniszter valamely külföldi laptól vagy más nyomtatványtól a postai szállitás jogát megvonandónak találja s ezt a kereskedelemügyi miniszterrel közli: e miniszter, a minisztertanács jóváhagyásának fenntartása mellett, rögtön utasitja a kir. postahivatalokat, hogy

[1]) Az 1881. évi franczia sajtótörvény csak az erkölcstelen nyomtatványok tekintetében enged szélesebb körü lefoglalást, ellenben más nyomtatványoknál csak négy példány lefoglalását engedi meg s ezt is csak akkor, ha a köteles példányok bemutatva nem lettek. Északamerikában a nyomtatvány lefoglalása itélet előtt nem történhetik meg (M. i. 766. l.).

az illető nyomtatványnak keresztkötés alatt érkező példányait, időszaki lapoknál pedig az érkezendő példányokat is a kézbesitésből zárják ki s hozzá terjeszszék fel. E példányokat a kereskedelemügyi miniszter, további eljárás végett, a belügyi miniszteriumhoz teszi át. Ugyanez áll ama nyomtatványokra nézve is, a melyeket belföldön nyomtattak, de a külföldi postán keresztkötés alatt adták fel, mert e nyomtatványok is külföldi postai küldeményeknek tekintendők. Ellenben nem alkalmazható ez eljárás a következő két esetben: *a)* ha a külföldi nyomdában készült nyomtatvány a magyar állam területén adatott postára, mert az egyetemes postaszerződés csak a nemzetközi forgalomra vonatkozik; *b)* ha a külföldről nem keresztkötés alatt, hanem zárt levélboritékban vagy csomagban érkeznek nyomtatványok, mert ezek csak a levéltitok megsértésével volnának elkobozhatók. E nyomtatványok tehát nem vonhatók a most körülirt rövid elbánás alá, viszont azonban a jelen fejezet megszoritó rendelkezései sem alkalmazhatók lefoglalásuknál, hanem a Bp. ált. rendelkezései alapján a kir. ügyészség és a rendőri hatóság is elrendelheti lefoglalásukat (M. i. 767. l.).

6. A törvényszéki és a sajtóbirósági vádtanács viszonya a vizsgálóbiróhoz.

569. §.

A vizsgálóbiró intézkedése ellen megengedett panasz és felfolyamodás felett annak a törvényszéknek vádtanácsa határoz, mely mellett a vizsgálóbiró müködik.

Ellenben a vizsgálat folytatása vagy kiegészitése tekintetében, ha erre nézve a vádló és a vizsgálóbiró közt nézeteltérés van; továbbá a 128. §. első bekezdésében meghatározott eseten kivül az eljárás megszüntetése, illetőleg a főtárgyalás elrendelése vagy a vádhatározat hozása tárgyában az illetékes sajtóbiróságnak vádtanácsa határoz.

1. Minthogy sajtóügyekben nemcsak a sajtóbiróság mellett müködő, hanem más vizsgálóbiró is teljesitheti a vizsgálatot (565. §.): ennélfogva az utóbbi esetben a vizsgálóbiró két vádtanácscsal van összeköttetésben. Az egyik ama törvényszék vádtanácsa, a mely mellett a vizsgálóbiró müködik, a másik a sajtóbiróság vádtanácsa. A jelen §. e két vádtanács közt osztja meg a vizsgálóbiróval szemben gyakorolható jogokat.

2. A vizsgálóbiró csekélyebb jelentőségü intézkedései ellen

felmerült panaszok és felolyamodások tárgyában ama törvényszék vádtanácsa van hivatva határozni, mely mellett vizsgálóbiró működik (1. bek.). E panaszok és felfolyamodások elintézésénél itt is a 113. és 114. §-ok irányadók. E tekintetben tehát a vizsgálóbiró és a vádtanács viszonyát illetőleg nem tesz különbséget az, hogy a vizsgálóbiró sajtóügyben vagy más bünügyben teljesit-e vizsgálatot.

3. A vizsgálóbirónak minden más intézkedéséből kifolyó további eljárás a sajtóbiróság vádtanácsának hatásköréhez tartozik. Igy különösen e vádtanács határoz: *a)* a vizsgálat folytatása vagy kiegészitése tekintetében, ha erre nézve a vádló és a vizsgálóbiró közt nézeteltérés van; *b)* az eljárás megszüntetése, főtárgyalás elrendelése vagy a vádhatározat hozása tárgyában (2. bek.). Természetes, hogy a mennyiben a vizsgálóbiró a 128. §. 1. bek. alapján vád elejtése okából megszünteti az eljárást s végzése ellen felfolyamodás nem történt: ez intézkedés egyáltalában nem kerül a vádtanács elé és igy a sajtóbiróság vádtanácsa sem tehet abban további intézkedést. Ez esetre vonatkozik a jelen §. ama megszoritó rendelkezése, hogy a sajtóbiróság vádtanácsa: „a 128. §. első bekezdésében meghatározott eseten kivül" határoz a megszüntetés tárgyában.

4. A törvényszékhez utalt sajtóvétségek eseteiben (Él. t. 16. §.) a jelen §. nem alkalmazható.

7. Vádirat, kifogások és közvetlen idézés.

570. §.

Az 566. §-ban foglalt szabályok a vádiratra nézve is megfelelően alkalmazandók.

571. §.

Mihelyt a vádló benyujtotta a vádiratot, illetőleg mihelyt az ennek benyujtása végett a törvényben meghatározott határidő lejárt, a vizsgálóbiró köteles az ügynek összes iratait az illetékes sajtóbiróság vádtanácsához beterjeszteni.

Ennek elnöke intézkedik a vádiratnak a terhelttel leendő közlése iránt.

572. §.

A terhelt a vádirat ellen beadható kiogásokban (256., 257. §§.) is megnevezheti azt, kinek felelősségre vonása az ő ellene inditott eljárás megszüntetését vonja maga után.

Közvetlen idézés a főtárgyalásra csak a vád alapjául szolgáló nyomtatvány szerzője ellen rendelhető el.

1. A vádirat és a kifogások, valamint a közvetlen idézés tekintetében itt is a XV. és XVI. fej. rendelkezései alkalmazandók. Eltéréseket a jelen §-ok csak a vádirat tartalmára (570. §.), a vádirat közlésére (571. §.), a kifogások tartalmára (572. §. 1. bek.), s a közvetlen idézés megszoritására (2. bekezdés) nézve állapittatnak meg.

2. A vádirat tartalmát általában a 255. §. határozza meg. Ennek rendelkezései sajtóügyekben is alkalmazandók; minthogy azonban itt az eljárás alapjául mindig az inkriminált nyomtatvány, illetőleg e nyomtatvány büntetendő tartalma szolgál: ennélfogva, valamint a vizsgálat inditványozásánál (566. §.), épp ugy a vádiratban is a vád tárgyává tett nyomtatványra kell hivatkozni. A vizsgálat elrendelése iránt tett inditványhoz rendszerint csatolandó e nyomtatvány, vagy legalább tüzetesen meg kell abban jelölni a nyomtatvány czimét, a megjelenés ideje és helye szerint. E mellett ugyanez inditványban a nyomtatvány ama részeit is idéznie kell a vádlónak, a melyekre vádját alapitja. Ha a vizsgálat elrendelése iránt tett inditványban mindez, igy különösen a nyomtatvány csatolása is megtörtént: ekkor a vádiratban elég erre hivatkozni. A nyomtatvány ama részeit azonban, a melyekre a vádló vádját alapitja, a vádiratban is tüzetesen ki kell emelni, mert az eljárás e stádiumában csak az szolgálhat a további megitélés alapjául, a mi a vádiratban foglaltatik. Ezt jelenti az 566. §-nak a vádiratra való megfelelő alkalmazása (570. §.).

3. A vádiratot általános szabályként a vádtanács elnökénél vagy a vizsgálóbirónál kell benyujtani, ahhoz képest, a mint ennek alapjául csak a nyomozás vagy a feljelentés szolgál, vagy a mint azt vizsgálat előzte meg (254. és 276. §§.). Vizsgálat esetében a vádirat mindig a vizsgálóbirónál lévén benyujtandó, e szabálynak sajtóügyekben való alkalmazása azt hozza magával, hogy a vádló itt is vizsgálóbirónál nyujtsa be vádiratát, habár a vizsgálatot nem a sajtóbiróság mellett, hanem más törvényszéknél müködő vizsgálóbiró teljesitette. E szabályt az 571. §. sem változtatja meg, ellenben módositja a további eljárást. A 256. §. szerint ugyanis a vádiratot a vizsgálóbiró közli a terhelttel, mig az 571. §., az eljárás egyszerüsitése és czélszerübb szabályozása szempontjából azt teszi kötelességévé a vizsgálóbirónak, hogy az ügy összes iratait a sajtóbiróság vádtanácsához terjeszsze be. E vádtanács elnöke

ezután intézkedik a vádiratnak a terhelttel leendő közlése iránt. Ettől kezdve a további eljárás itt is az, a mi más ügyekben.

4. A terhelt a vádirat közlésétől számitott nyolcz nap alatt tehet kifogásokat és pedig a vádirat minden pontja ellen (256. és 257. §-ok.). E szabályt az 572. §. csak azzal egészíti ki, hogy a terhelt a kifogásokban is megnevezheti azt a személyt, a kinek felelősségre vonása az ő ellene inditott eljárás megszüntetését vonja maga után.[1]) Ez szorosan összefügg a fokozatos felelősséggel, melyre nézve az 1848:XVIII. t.-cz. 13. és 33. §-ait, mint az anyagi büntető jogba vágó rendelkezéseket, a Bp. nem érinti. Önkényt értetik, hogy a fokozatos felelősség ama sajtóvétségekre nézve is áll, a melyeket az Él. t. 16. §-a a törvényszék hatásköréhez utal: mert e vétségek csak az által különböznek a nyomtatvány utján elkövetett többi büntetendő cselekményektől, hogy nem tartoznak az esküdtbiróság hatásköréhez. E különbség azonban nem érinti az 1848. évi XVIII. t.-cz. 13. és 33. §-ait, a melyek ezentul is minden sajtódelictumra nézve érvényesek.

5. A közvetlen idézésnek általános szabályként mindenki ellen helye van, a kire nézve a 281. §-ban meghatározott feltételek fenforognak. Sajtó utján elkövetett büntetendő cselekmény esetében különösen a beismerés, vagyis a 281. §. 2. pontja szolgálhat a közvetlen idézés alapjául. E pont alapján esetleg a második vagy harmadik fokon felelős személy ellen is elrendelhető volna a közvetlen idézés; ezzel szemben azonban az 572. §. 2. bek. azt a megszoritást tartalmazza, hogy közvetlen idézés csak a nyomtatvány szerzője ellen rendelhető el. E szerint a többi felelős személyek, igy különösen a kiadó és a nyomdatulajdonos ellen csak a XV. fejezetben szabályozott vádaláhelyező eljárás alapján rendelhető el a főtárgyalás.

[1]) A törvény eredeti javaslata szerint a terhelt még a főtárgyaláson is megnevezhette a fokozatos felelősség során előtte levő személyt; a képviselőház ig. biz. azonban e rendelkezést akként módositotta, hogy a terhelt ezt a kifogásokban is megteheti (572. §.) s ezt azzal indokolta, hogy: „nem tartja megengedhetőnek, hogy az autografus ellen a főtárgyaláson is lehessen kifogással élni, illetőleg még ott is meg lehessen nevezni azt, a kinek felelőssége a rendszer magasabb fokán áll.“ A megnevezés végső záros határideje tehát a kifogások, illetőleg az ezek fölötti vádtanácsi tárgyalás. Ehhez képest a C. elkésettnek nyilvánitotta a felelős személynek a vádhatározat után, de a főtárgyalás előtt (GDt. XIV. 346), továbbá az első (U. o. XIII. 518.) és a folytatólagos főtárgyaláson történt megnevezését (U. o. XV. 476.).

8. A főtárgyalás és az itélet.

573. §.

A nyomtatvány utján elkövetett büntett vagy vétség tekintetében a főtárgyalás a XIX. fejezetben meghatározott rendelkezések értelmében, esküdtbiróság előtt tartandó.

574. §.

Az esküdtekhez intézendő főkérdésben (355. §.) a vád tárgyává tett büncselekménynek megkülönböztetésére szolgáló ténykörülmény gyanánt a vád alapjául szolgáló sajtóközlemény, annak a vádiratban megjelölt szavaira való utalással és az, hogy a vádlott milyen minőségben (szerző, kiadó, nyomdatulajdonos stb.) felelős, kifejezetten megemlitendők.

Az itéletben a vád tárgyává tett nyomtatványról az 1878. évi V. t.-cz. 61. és 62. §-ai értelmében kell intézkedni.

Könyveknél, folyóiratoknál és olyan nyomtatványoknál, melyeknél az elkülönités lehetséges, a lefoglalt nyomtatványnak csak ama részei kobozhatók el és semmisithetők meg, melyek a vád tárgyává tett sajtóközleményt tartalmazzák.

Ha a büntett vagy vétség időszaki lapban volt elkövetve és a biróság a vádlott bünösségét megállapitotta, elrendelendő: hogy az itéletet ugyanannak a lapnak legközelebb megjelenő számában közzétegye.

1. E §-ok rendelkezései részint minden nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekményre vonatkoznak, részint csak azokra a sajtódelictumokra alkalmazhatók, a melyek az esküdtbiróság hatásköréhez tartoznak. Nem tartoznak az esküdtbiróság hatásköréhez a rágalmazás és becsületsértés vétségének azok az esetei, a melyeket az Él. t. 16. §-a a törvényszék hatásköréhez utalt, továbbá a sajtó utján elkövetett s nem törvényben, hanem rendeletben meghatározott kihágások és végre az esküdtbiróságnak bünösséget megállapitó itéletével már sujtott elmeműnek ujra közlésével vagy árulásával elkövetett büntettek, vétségek és kihágások. (Él. t. 17. §. 2. pont.) Ezekre tehát az 573. §. nem alkalmazható, hanem a XVIII. fej. szabályai irányadók. A törvényben meghatározott és nyomtatvány utján elkövetett kihágások az Él. t. 15. §-ának II. pontja szerint az esküdtbiróság hatásköréhez tartozván: ezekre nézve a főtárgyalást illetőleg ugyanazok a ren-

delkezések alkalmazandók, a melyeket a XIX. fej. s ezt kiegészitőleg az 574. §. a nyomtatvány utján elkövetett s az esküdtbiróság hatásköréhez utalt büntettek és vétségek tekintetében megállapitanak.

2. Az esküdtbiróság hatásköréhez utalt delictumokra nézve, a főtárgyalást illetőleg általában a XIX. fej. rendelkezései alkalmazandók. (573. §.) E szabálytól csak az esküdtekhez intézendő kérdésekre nézve van helye eltérésnek. Az 574. §. 1. bek. ugyan e tekintetben csak az esküdtekhez intézendő főkérdésről szól; minthogy azonban sajtóügyben is megtörténhetik, hogy kisegitő kérdést kell az esküdtekhez intézni, s minthogy e kérdés is a főkérdés mintájára szerkesztendő: ebből kétségtelen, hogy ez a külön rendelkezés a mellékkérdésekre is megfelelő alkalmazást nyer.

3. Az esküdtekhez intézendő főkérdés tartalmát a 355. §. határozza meg. E §. rendelkezését az 574. §. 1. bek. részint kiegészíti, részint helyettesiti. A kérdés lényege ez esetben is az, hogy bünös-e vádlott a vád tárgyává tett büntetendő cselekményben (355. §. 1. bek.). E kérdés közelebbi tartalmát a 355. §. akként határozza meg, hogy abban a vád alapjául szolgáló tett, a megkülönböztetésre alkalmas ténybeli körülményeknek s a törvényben meghatározott alkotó elemeknek elősorolásával, körülirandó (2. bek.). E körülirás nyomtatvány utján elkövetett büntetendő cselekmény esetében speciális alakot ölt az által, hogy tárgya mindig egy konkrét nyomtatvány, illetőleg ennek büntetendő tartalma. Ennélfogva itt a vád tárgyává tett büntetendő cselekmény megkülönböztetésére szolgáló ténykörülmény gyanánt: a vád alapjául szolgáló sajtóközleményt „a vádiratban megjelölt szavaira való utalással“ — kell felemliteni. Az 574. §. tehát e tekintetben helyettesiti a 355. §. 2. bekezdését. További különbséget az idéz elő, hogy más esetekben a vádlott mint tettes vagy részes (btk. 69. és 70. §§.) állhat a biróság előtt, mig a sajtóügyekben az 1848:XVIII. t.-cz. 13. és 33. §-ai szerint a fokozatos felelősség lévén irányadó: ehhez képest a vádlott mindig csak valamely specziális minőségben (mint szerző, kiadó, nyomdatulajdonos, stb.) itélhető el. Ennélfogva sajtóügyekben a főkérdésnek erre is ki kell terjeszkedni; igy különösen kifejezetten megemlitendő, hogy a vádlott milyen minőségben felelős. Az 574. §-nak e második rendelkezése már kiegészíti a 355. §-t, a mely a felelősség minőségének felemlitéséről külön nem szól, minthogy a vád alapjául szolgáló tett körülirásába (2. bek.) különben is befoglalható az, hogy a vádlott tettes vagy részes gyanánt felelős-e.

A 355. §. 3. bek., mely szerint a főkérdés a vád alapján szerkesztendő: itt is alkalmazást nyer. Ehhez képest sajtódelictum esetében az esküdtekhez intézendő főkérdés körülbelül a következő lesz:

„Bünös-e X. vádlott abban, hogy a Budapesten megjelenő „Szabad Szó" czimü hetilapnak 1899. évi deczember 1-én kiadott 46. számában „Le az urakkal" czim alatt közölt czikknek a vádiratban megjelölt szavaival mint szerző egyik osztályt a másik ellen gyülöletre izgatta?" [1])

4. Sajtóügyekben is előállhat annak szüksége, hogy az esküdtekhez a főkérdésen kivül külön kérdés intézendő a miatt, mert a bizonyitó eljárás alatt akként változott meg a tényállás, hogy a vádlott más büntetendő cselekményben mutatkozik bünösnek, mint a melylyel a vád szerint terhelve volt (365. §.). Igy pld. megtörténhetik, hogy a vád rágalmazásra irányul, mig a védelem csak becsületsértés fenforgását engedi meg. Ily esetben a főkérdés az leend, hogy bünös-e vádlott abban, hogy . . . . . X. kereskedőt megrágalmazta? A mennyiben erre az esküdtek „igen"-nel felelnek, ezzel feladatukat már megoldották. Ha azonban azt mondják ki, hogy vádlott nem bűnös a rágalmazásban: ekkor még mindig elitélhetik őt, becsületsértés miatt. A főkérdés nemleges eldöntése esetére tehát utasitani kell az esküdteket a nekik átadott kérdőiven, hogy a kisegitő kérdésre szavazzanak. E kisegitő kérdés szövege pedig ugyanaz lesz, a mi a főkérdésé, azzal a különbséggel, hogy a cselekmény körülirása nem a 258, hanem a 261. §-ban meghatározott módon történik.

5. Habár sajtóügyekben a részesség ki van zárva: az mégis megtörténhetik, hogy valamely sajtóközlemény miatt többen ugyanazon fokozaton felelősek, — igy pld. ha valamely czikket vagy nyilatkozatot többen irtak alá (szerző). Ez esetben mindegyik vádlottra nézve külön és egyenlő módon szerkesztett kérdést kell feltenni. Ha tehát pld. több szerző áll a biróság előtt: ezek mindegyikére nézve szerzői minőségének megjelölésével szerkesztendő a kérdés és igy a kérdésekben pld. a társszerző vagy szerzőtársak megjelölés elő nem fordulhat. Az esküdtek azután mindegyik vádlott bünösségét külön döntik el és igy megtörténhetik, hogy egyiket vagy másikat elitélik, mig a többieket felmentik; vagy megforditva: hogy valamennyit elitélik. Utóbbi esetben, minthogy csak egy sajtóközleményről van szó, az elitéltek tényleg mint szerzőtár-

[1]) Különböző kérdések példáit lásd: Zsitvay: „A magyar sajtójog mai érvényében" 203. l. Lásd még a jelen kötetben Vargha Ferencz magyarázatát a 355. §-nál.

sak kerülnek büntetés alá, — de ez a kérdésekben kifejezésre nem jut.

6. Általában minden sajtódelictumra nézve, akár az esküdtbíróság, akár a törvényszék, vagy esetleg a járásbíróság hatáskörébe tartozzanak azok, érvényesek a fennebbi rendelkezések közül a következők:

a) Az itéletben a vád tárgyává tett nyomtatvány elkobzásáról és megsemmisitéséről is, a btk. 61. és 62. §-ainak értelmében, intézkedni kell (574. §. 2. és 3. bek.). Ez intézkedéssel tehát a 327. §. *e)* pontja sajtóügyben hozott itélet esetében kibővül. A btk. 62. §-a szerint általános szabály az, hogy a bünösséget megállapitó itéletben a büntetendő tartalmu nyomtatvány mindama példányainak elkobzása és megsemmisitése kimondandó, a melyek a szerzőnek, a nyomdásznak, az elárusitónak vagy terjesztőnek, valamint a nyilvános kiállitónak birtokában feltalálhatók. E szabályt azonban némileg megszoritja az 574. §. 3. bek. annak kijelentésével, hogy a könyveknél, folyóiratoknál és olyan nyomtatványoknál, melyeknél az elkülönités lehetséges, a lefoglalt nyomtatványoknak csak ama részei kobozhatók el és semmisithetők meg, melyek a vád tárgyává tett sajtóközleményt tartalmazzák. Az elkobzás és megsemmisités iránti rendelkezés tehát az utóbbi esetben a btk. 62. §-ára s a Bp. 574. §-ának 3. bekezdésére való hivatkozással történik.

b) Abban is eltér a sajtóügyben hozott itélet rendelkező része az általános szabályoktól, hogy a mennyiben a büntetendő cselekmény időszaki lapban volt elkövetve: bünösség megállapitása esetében elrendelendő, hogy az elitélt az itéletet ugyanannak a lapnak legközelebbi számában közzétegye (574. §. ut. bek.). Ez a btk. 277. §-ának azt a rendelkezését helyettesiti, amely kimondja, hogy az időszaki nyomtatványban elkövetett rágalmazás és becsületsértés miatt hozott büntető itélet ugyanazon nyomtatványnak, a jogerős itélet kihirdetése vagy kézbesitése után megjelenő első száma elején közzéteendő. A sajtódelictumok eseteiben tehát a Bp. 574. §-a alapján kell az itélet közzétételét elrendelni.[1])

[1]) E kérdésről, különösen a Btk. 277. §-ának a Bp. 574. §-ához való viszonyáról l. *Illés* Btk. magyarázata III. kiadás II. kötet 277. §.

A C. gyakorlatából kiemeljük a következőket:

mivelhogy a Bp. 574. §-a a közzétételi kötelességet nem teszi függővé attól, hogy ez iránt kérelem terjesztetett-e elő :az a biróság által függetlenül ettől a ténytől *mindig hivatalból elrendelendő* (GDt. XV. 477.);

sajtórendőri vétség miatt (St. 31. §.) hozott büntető itélet közzététele nem

9. Eljárás a btk. 62. §-a, valamint sajtórendőri vétségek és kihágások eseteiben.

575. §.

A jelen fejezet rendelkezései nem alkalmazandók:

1. olyan nyomtatvány elkobzására és megsemmisítésére, mely miatt a bünvádi eljárás senki ellen sem indítható meg;

2. a sajtótörvény szabályainak megsértése által elkövetett vétségekre és kihágásokra.

Az 1. pont esetében a jelen törvény XXV. fejezetében foglalt rendelkezések szerint kell eljárni.

A 2. pont esetében, — habár az abban megjelölt büncselekményeket nyomtatvány utján követték is el, — a jelen törvénynek általános szabályai alkalmazandók.

1. A jelen fejezet ama jogos érdekek megóvásáról gondoskodik, a melyek a sajtóval szemben, ennek szabad mozgása czéljából figyelembe veendők. E külön érdekek oltalma több tekintetben korlátozólag hat a Bp. általános rendelkezéseinek alkalmazására, mely korlátozásokat a fennebbi §-ok határozzák meg. A jelen §. külön kiemeli azt a két esetet, a melyeknél sem a külön oltalomra, sem az ezzel összefüggő korlátozásokra szükség nincs, habár az eljárás tárgya nyomtatvány, illetőleg nyomtatvány által elkövetett büntetendő cselekmény.

2. Az első kivétel a jelen fejezet szabályai alól az, midőn a nyomtatványban elkövetett büntetendő cselekmény miatt senki ellen sem indítható meg a bünvádi eljárás. Ez esetben, melyről a btk. 62. §-a szól, meg van a sajtódelictum, de nincs meg a felelősségre vonható személy. Az eljárás czélja tehát csak a büntetendő tartalmu nyomtatvány elkobzása és megsemmisítése. Erről azonban, mint külön eljárásról a XXV. fej. rendelkezvén: ez önkényt maga után vonja azt, hogy ily esetben a jelen fejezet rendelkezései nem alkalmazhatók.

3. A másik kivétel e fejezet rendelkezései alól a sajtórendőri vétségek és kihágások tárgyában követendő eljárás. E sajtórendőri eseteket az 1848 : XVIII. t.-cz. 30., 31., 35., 38., 39., 40.,

rendelhető el, mert a sajtórendőri vétség az elmemüvek kiadhatása körül fönálló rendszabályok megszegése, mely nyomtatvány utján el se követhető (Uo. 479.); minthogy a Bp. 574. §. mellőzte a Btk. 277. §. azt az intézkedését, hogy az itélet az időszaki nyomtatványnak „elején“ teendő közzé: a közzététel nem a Btk. 277. §-ban megjelölt módon, hanem a Bpélt. 27. §-ához képest a Bp. 574. §-nak megfelelőleg eszközlendő (Dtár II. 345.).

41. és 44. §-ai határozzák meg. Ezek közül a 30. §. 1—3. pontjai, illetőleg a 31. §. alá eső, továbbá a 38. §. szerint büntetendő cselekmények vétségek; a többiek kihágások. A 31. §. vétsége a törvényszék, a 38. §. vétsége, valamint 30. §. 4. pontja s a 35., 40., 41. és 44. §-ok alá eső kihágások a járásbíróságok hatásköréhez tartoznak (Él. 18. II.). A 39. §. a nyomdatulajdonos kötelességeit határozza meg a nélkül, hogy büntetést szabna arra, a ki e kötelességeket megszegi. Kihágássá az által vált e kötelességek megszegése, hogy a belügyminiszter 1891. évi 414. eln. sz. a. büntetést rendelt arra, — ugyane rendeletben kimondván, hogy ez a kihágás a közigazgatási hatóság hatásköréhez tartozik. E különbségekhez képest kell megitélni az 575. §. ama rendekezését, hogy ez esetekben a Bp. általános szabályai alkalmazandók (3. bek.). A sajtótörvény 39. §-ával kapcsolatos kihágásra ugyanis mint a mely a közigazgatási hatóság hatásköréhez tartozik, a Bp. szabályai egyáltalában nem alkalmazhatók; ellenben a 31. §. szerint büntetendő vétség esetében a törvényszék, a 38. §. alá eső vétség s a többi kihágások eseteiben a járásbíróság előtti eljárás szabályai nyernek megfelelő alkalmazást.[1])

---

[1]) Ez eljárás közelebbi részleteit, melyek a sajtórendőri vétségek és kihágások természetéből folynak, lásd: Zsitvay id. m. 206—209. l.

XXXI. FEJEZET.

Kártalanitás az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás, vizsgálati fogság és büntetés esetében.

Irta: EDVI ILLÉS KÁROLY dr.

1. Bevezetés.

I. Az ártatlanul elitélt és fogságot szenvedett egyének megfelelő kárpótlása már régóta foglalkoztatja a törvényhozásokat. Hogy teljesen kielégitő és egyöntetü megoldásra mindez ideig nem jutottak: ennek oka az a sok nehézség, a melyekkel e kérdés törvényhozási szabályozása összefügg.

Kit illessen meg a kártalanitás igénye, s minő terjedelmü legyen ez; vajjon az ártatlanul szenvedett előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság is, vagy csak az itélet következtében ártatlanul kitöltött büntetés legyen-e tárgya a kárpótlásnak; az állam vagy az a magánegyén nyujtson-e kárpótlást, a ki az elitélésre, illetőleg a vizsgálati fogságra okot szolgáltatott, — s vajjon a biróság vagy a közigazgatási hatóság állapitsa-e meg a kártalanitás összegét stb.? Mind e kérdések vitás volta, e mellett pedig a pénzügyi tekintetek is, késleltetik a végleges megoldást. Figyelemre méltó kisérletekkel és számba veendő törvényalkotásokkal azonban mégis találkozunk.

Toscana törvényhozása már 1786-ban külön pénzalapot alkotott arra a czélra, hogy abból az ártatlanul elitéltek kártalanithatók legyenek. E példát 1819-ben a két Sziczilia törvényhozása is követte. Az ekként alkotott pénzalap azonban még nem jelentette azt, hogy az ártatlanul elitélt egyén mindenkor jogot nyert a kárpótláshoz, hanem csak a lehetőségét adta meg arra, hogy az állam a legkirivóbb sérelmeket orvosolja.

A kárpótlásra való igényt, mint jogot elsőnek az 1868. évi

württembergi perrendtartás iktatta törvénybe, kimondván, hogy az állam pénztárából megtéritendő az a kár, melyet az ártatlanul elitélt saját hibáján kivül szenvedett (484. §.). A schweiczi kantonok tulnyomó része is törvénybe iktatta a kártalanitást, sőt egy részük, igy pld. Basel és Zürich, azoknak is megadta a kártalanitáshoz való igényt, a kik ártatlanul vizsgálati fogságot szenvedtek.

Az 1884. évi portugal törvény az állam kötelességévé teszi az ártatlanul elitéltek kártalanitását: az 1886. évi svéd, az 1887. évi norvég s az 1888. évi dán törvények pedig nem csak az itélet következtében ártatlanul fogságot szenvedett egyéneknek nyujtanak kártalanitást, hanem azoknak is, a kik saját hibájukon kivül vizsgálati fogságot állottak ki. Szükebb térre szoritotta a kártalanitást az 1892. évi osztrák törvény, a mely csak az ártatlanul elitéltek kártalanitásáról intézkedik.[1])

II. Törvényünk a legszabadelvübb felfogáshoz csatlakozott a tekintetben, hogy nemcsak az ártatlanul elitéltek, hanem az önhibájukon kivül előzetesen letartóztatott vagy vizsgálati fogságba helyezett egyének részére is kártalanitást nyujt. A Bp. e kérdésben abból indult ki, hogy ámbár a vizsgálati fogság a büntető hatalom érvényesitésének jogos eszköze, s ezért az államnak joga van ahhoz, hogy egyes polgárok személyes szabadságát megszoritsa, abból a czélból, hogy a bünös elvehesse méltó büntetését; másfelől azonban tény az is, hogy a vizsgálati fogság a gyanuba vett polgár állását, hivatását, családi és társadalmi viszonyait nem is sejtett erőszakkal, villámszerü módon változtatja meg, valamint tény, hogy a polgárnak e miatti gyötrelmeit ügye lebonyolitásának és állapota tartamának homályos bizonytalansága is szaporitja. Ha tehát ekként bizonyos, hogy a vizsgálati fogság a polgárt esetleg érzékenyebben sujtja a szabadságvesztés-büntetésnél is, a melyre kellően előkészülhet s a melynek bekövetkeztéig rendezheti viszonyait; akkor az államnak a személyes szabadság jogán ejtett sérelem orvoslásáról gondoskodnia s a társadalom nevében megtéritenie is kell azt az áldozatot, melyet az illető közérdekből hozni köteles volt (M. i. 772. l.).

Ehhez képest a jelen fejezet első sorban azok kártalanitási igényét állapitja meg, a kiknek ártatlanul kellett előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot kiállaniok (576. és 577. §§.), ezután

[1]) Az ártatlanul elitéltek és fogságot szenvedők kártalanitására irányzott törvényhozási mozgalmakat tüzetesen ismerteti a Bp. indokolása (M. i. 769—772. l.).

pedig ama feltételeket határozza meg, a melyek fennforgása esetében az itélet folytán ártatlanul fogságot szenvedett vagy pénzbüntetéssel sujtott egyének részére kártalanitás jár (578. és 579. §§.). Hogy a kártalanitás mindegyik esetben szorosan meghatározott feltételekhez van kötve: az részint jogi, részint pénzügyi tekintetekben leli magyarázatát.

A kártalanitás körének meghatározása után annak kijelentése következik, hogy azt az állam adja; továbbá következik ama személyek közelebbi megjelölése, a kik a kártalanitás iránt igényt támaszthatnak, valamint meghatározása az időpontnak, a meddig az igény érvényesithető (580—583. §§.).

Minthogy a kártalanitás szorosan körülirt feltételekhez van kötve: az igény bejelentése után mindenkor nyomozás tartandó az iránt, hogy fennforognak-e e feltételek (584—586. §§.). Csak ezután történhetik meg a kártalanitási igény birói megállapitása s a kártalanitás összegének meghatározása és pedig az előbbi a kir. Curia, az utóbbi az igazságügyminiszterium által (587. §.)

A kártalanitás megállapitott összegét mindig az állam fizeti ki. Minthogy azonban sok esetben kimutatható, hogy ki, vagy kik okozták a kártalanitást igénylőnek ártatlan elitélését vagy vizsgálati fogságba jutását: az államnak ezek ellen visszkereseti joga van a kártalanitás gyanánt kifizetett összeg erejéig (588. §.). Ezenkivül még külön kártalanitási kötelezettség terheli azokat, a kik hamis váddal, vagy hamis tanuzással vagy hivatali visszaéléssel okozták másnak ártatlanul való elitélését, vagy előzetes letartóztatását, illetőleg vizsgálati fogságát (589. §.)

2. A kártalanitás feltételei előzetes letartóztatás és vizsgálati fogság esetében.

576. §.

Annak, a kit a biróság a vád alól jogerősen felmentett, vagy a ki irányában az eljárást jogerősen megszüntette: kártalanitásra igénye van akkor, ha a biróság részéről elrendelt előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot oly cselekmény miatt állott ki:

1. melyet nem ő követett el;

2. mely elkövetve egyáltalában nem volt;

3. melyet ő elkövetett ugyan, de a mely a törvény értelmében nem büncselekmény.

577. §.

A kiállott előzetes letartóztatásért vagy vizsgálati fogságért nem igényelhet kártalanitást az:

1. a ki szökést kisérlett meg, vagy megszökött;

2. a ki hamis önfeljelentést vagy hamis beismerő vallomást tett;

3. a ki a tett nyomait elsimitani, tanut vagy vádlott-társat hamis vallomásra, szakértőt hamis vélemény adására birni, vagy a vallomástételtől, illetőleg a véleményadástól visszatartani törekedett.

1. E §-ok a btk. 94. §-ának szellemében állapitják meg az előzetes letartóztatást vagy vizsgálati fogságot ártatlanul szenvedett egyén kártalanitásra való igényét. A btk. ama rendelkezéséből ugyanis, hogy a vizsgálati fogságnak vádlott hibáján kivüli hosszu tartama a szabadságvesztés- vagy pénzbüntetésbe beszámitandó: önkényt folyik, hogy a saját hibáján kivül kiállott vizsgálati fogság annak a vádlottnak is compensálva legyen, a kit a biróság ártatlannak nyilvánitott. Minthogy pedig e compensatió csak megfelelő kártalanitásban állhat: ennélfogva az ártatlanul szenvedett fogságért szükségkép azt is megilleti a kártalanitásra való igény, a ki azt nem itélet következtében töltötte ki. Nehogy azonban ez igény oly egyéneknek is megadassék, a kik vagy maguk szolgáltattak okot vizsgálati letartóztatásukra, vagy csak ügyes védekezéssel menekültek a megérdemelt büntetéstől: a törvény felállitja a korlátokat is, a melyek szem előtt tartása mellett ez esetekben a kártalanitás megadható. E korlátokat, vagyis a kártalanitás feltételeit, részint positiv, részint negativ irányban határozza meg a törvény. A positiv feltételeket az 576. §., azokat az eseteket, a melyekben a kártalanitás ki van zárva, az 577. §. foglalja magában.

2. A kártalanitás általános feltétele az, hogy oly egyén volt előlegesen letartóztatva vagy vizsgálati fogságban: „*akit a biróság a vád alól jogerősen felmentett, vagy a ki irányában az eljárást jogerősen megszüntette.*“ Az eljárás megszüntetése a biróság által csak a vizsgálat elrendelése után következhetik be (128. és 264. §.), mert a nyomozást rendszerint a kir. ügyészség szünteti meg (101. §.). Minthogy az 576. §. oly egyénről szól, kinek irányában *a biróság* szüntette meg az eljárást: ennélfogva nem tarthat igényt kárpótlásra az, a ki ellen csak nyomozás foly, habár annak folyamán

le volt tartóztatva.[1]) A törvény az eljárás birói megszüntetéséhez s a birói felmentéshez köti a kárpótlást; a miből azonban nem következik, hogy mindenkinek jár kárpótlás, a ki a birói megszüntető határozat vagy felmentő itélet előtt le volt tartóztatva. A felmentő itélet és a megszüntető határozat csak azt jelenti, hogy vádlott ellen tovább eljárni és büntetést megállapitani nem lehet; de nem jelenti azt is, hogy az ily egyén ártatlan. Nehogy tehát ily esetben mindenki kártérités iránti igénynyel léphessen fel, s esetleg a ravasz tagadó még jutalomban részesüljön; az 576. §. további positiv feltételek felállitásával akként szoritja meg az igényre jogosultak körét, hogy kártéritéshez lehetőleg csak a valóban ártatlan jusson.

3. A jogerősen felmentett vagy birói megszüntető határozattal menekült egyént az *576. §. szerint csak akkor illeti meg a kárpótlás,* ha oly cselekmény miatt volt előzetesen letartóztatva vagy vizsgálati fogságban: *a)* a melyet nem ő követett el; *b)* mely egyáltalában nem volt elkövetve; vagy: *c)* a mely a törvény értelmében nem büntetendő cselekmény. Az *a)* pont szerint büntetendő cselekmény forog fenn, de ezzel szemben bizonyitva kell lenni annak, hogy azt nem az illető vádlott követte el. E bizonyitás főleg akkor teljes, ha kiderül a kérdéses cselekmény valódi elkövetője, mig más esetekben rendszerint csak nem bizonyul be a vádlott ellen, hogy bünös. Ez azonban egymagában nem elég a kártalanitásra való igény megállapitására, hanem csak akkor szolgálhat ennek alapjául, ha valamely módon (pld. az alibi bizonyitásával) kétségtelenné van téve, hogy vádlott nem követhette el a terhére rótt cselekményt. A *b)* pont oly esetet feltételez, midőn tévedés forgott fenn arra nézve, hogy valamely büntetendő cselekmény el volt követve; igy pld. lopással vádolták a cselédet, holott az ellopottnak hitt tárgyat egy zárt szekrényben érintetlenül megtalálták. Ily esetben a bevádolt egyén ártatlansága kétségtelen. De kétségtelen ez akkor is, midőn oly cselekmény kerül a bíróság elé, a mely kezdetben a büntetendő cselekmény látszatával bir, de a melyről később kiderül, hogy egyáltalában nem esik a büntető törvények rendelkezése alá (*c)* pont), hanem csak magánjogi szempontból itélendő meg, igy pld. ha valakit kauczió elsikkasztása miatt von-

[1]) A C. is több izben kimondta, hogy nem tarthat kárpótlásra igényt az, kire nézve a kir. ügyészség szüntette meg az eljárást (GDt. IX. 986., XI. 796., XIV. 347., XV. 480.).

Az előző közigazgatási letartóztatásért se jár kártalanitás (U. o. IX. 998.).

talk felelősségre, holott később kitünik, hogy a pénz letevője azt neki kamatra kölcsön adta. Ez esetekben több kevesebb biztonsággal megállapitható lévén a bevádolt egyén ártatlansága, — a menynyiben ez megtörténik: az illető igényt tarthat a kártalanitásra.

4. Az 576. §. ama rendelkezése, hogy az abban megjelölt egyénnek *„kártalanitásra igénye van"*, ha ennek feltételei fennforognak, nem jelenti azt, hogy a kártalanitás szükségkép bekövetkezik, ha az eset a §. valamelyik pontja alá vonható. Az indokolás e tekintetben kijelenti, hogy mivel a bünvádi eljárást megszüntető végzések legtöbbnyire meg sem hitelesitett vallomásokon alapulnak, s a felmentő itéletek is, különösen a non liquet fennforgásánál azt a benyomást teszik, hogy a felmentett egyén egyáltalában nem ártatlan, hanem hogy a terhelő adatokból valami csekélység hiányzik: az igazság eszméjével sem volna megegyeztethető, ha a kártalanitás obligatorius volna mindazokban az esetekben, melyek a külső látszat szerint az 576. §. alá vonhatók (M. i. 773. l.). Annál kevésbbé van helye kártalanitásnak azokban az esetekben, amelyek az 576. §. keretén kivül esnek. Ily esetek: a) midőn a felmentés vagy megszüntetés valamely beszámitást kizáró ok (btk. 76—80. és 82. §§.) következménye; b) midőn a felmentés alapja a büntethetőséget megszüntető valamely ok (btk. 67., 105., 110., 135., 136., 137. stb. §§.). Ez esetekben ugyanis fennforog a törvényben tiltott tényállás, mely miatt a terhelt a büntetőtörvény alapján felelősségre vonható volna. Ha az illető valamely mentő körülmény folytán menekül a büntetéstől: ez nem szolgálhat okául a kártalanitásnak. Ily esetekben a rehabilitálás teljesen elegendő.

5. További korlátozása az 576. §-on alapuló kártalanitási igénynek az, hogy *az 577. §.* külön megjelöli azokat az eseteket, a melyekben a kártalanitás ki van zárva, habár egyébként fennforognának is az 576. §. feltételei. Ez esetek a következők: *a)* ha a vádlott szökést kisérelt meg vagy megszökött; *b)* ha hamis önfeljelentést vagy hamis beismerő vallomást tett; *c)* ha a bizonyitékokat meghiusitani törekedett. A törvény e taxativ felsorolással azt akarta elérni, hogy a kártalanitás esetei közül a salakosak kiválasztva és kizárva legyenek, s hogy az ily esetek miatt a valóban ártatlanok kártalanitása pénzügyi szempontból se legyen veszélyeztetve. (M. i. 774. l.) A kiemelt esetekben a vádlott maga, szándékos cselekményével idézi elő azt, hogy a bíróság letartóztassa, és igy nem lehet igénye a kártalanitásra. Viszont az 577. §. által, hogy az igényt kizáró okokat csak szándékos cselekményekben

állapitotta meg, s taxative sorolta fel: kizárta az u. n. perjogi hibákat, a minők pld. a nyilvános tények tagadása, valótlanok előadása, stb., a melyeknek figyelembe vétele a kártalanitási igény megállapitásánál a védelem körének megszoritása volna.

6. Az előadottakból folyik, hogy a kártalanitásra való igény megállapitásánál a bíróságnak mindannyiszor mérlegelnie kell az okokat, a melyek alapján az eljárás megszüntetése, vagy a felmentés történt, s a melyek a letartóztatást előidézték. Ez eljárás azonban nem egyértelmü az ab instantia való felmentés visszaállitásával; mert legkevésbbé se érinti a megszüntetés vagy felmentés jogi erejét, hanem csak ettől függetlenül vizsgálja azt az anyagi jelentőségü kérdést, hogy fennforog-e az 576. §-ban meghatározott esetek valamelyike. A büntetett előélet nem jöhet figyelembe a kártalanitás megállapitásánál: mert a személyes szabadsághoz való törvényes jogot attól sem lehet elvonni, a ki nem feddhetetlen előéletü. (M. i. 774. l.)

7. A Curia *helyt adott* a kártalanitás iránt támasztott igénynek:

midőn nem nyert megállapitást az, hogy a vád tárgyává tett gyilkosság valóban elkövettetett (GDt. XII. 461.);

midőn v. vizsg. fogságot szenvedett oly rablás miatt, melyről beblzonyult, hogy nem ő követte el (Uo. XIII. 519.);

ellenben *elutasitotta* a kérelmet:

midőn a biróság bizonyitékok elégtelensége miatt szüntette meg az eljárást, illetőleg mentette föl vádlottat (Uo. IX. 987—992. — XI. 797—804.);

midőn v. beszámithatóság hiánya miatt (Btk. 76. §.) mentetett föl (Uo. XII. 462);

midőn a jogerősen fölmentett vádlott az előzetes eljárás során s egy más ügyben történt vád alá helyezése után a csendőrség elől megszökött és elrejtőzött (Uo. XIII. 520.);

midőn az eljárást inditvány visszavonása miatt szüntették meg (Uo. XV. 481.);

midőn v. a Bp. 326. §. 2. p. alapján azért mentetett föl, mert a bizonyitékok nem voltak elégségesek a bünösség bizonyitására (Uo. 482.);

midőn v. a tényleg elkövetett szándékos gyujtogatás vádja alól azért mentetett föl, mert az esküdtek a fönforgó terhelő adatokat nem találták eléggé meggyőzőknek bünössége megállapitására (Uo. 483.).

3. A kártalanitás feltételei ártatlanul szenvedett szabadságvesztés és pénzbüntetés eseteiben.

578. §.

Annak, a ki jogerős itélet alapján szabadságvesztés-büntetést szenvedett vagy pénzbüntetést fizetett le, illetőleg a kitől a pénzbüntetést behajtották, kártalanitásra van igénye:

1. ha ujrafelvétel folytán jogerős itélettel felmentették;

2. ha az ujrafelvétel folytán jogerős itélettel kisebb büntetést állapitottak meg ellene, mint a milyent a hatályon kivül helyezett itélet alapján elszenvedett.

579. §.

Kártalanitásra nincs igénye annak:

1. a ki hamis önfeljelentést vagy hamis beismerő vallomást tett;

2. a ki az alapperben tudva elhallgatta azokat a bizonyitékokat, a melyekre a biróság az ujrafelvett eljárásban itéletét alapitotta.

3. a ki a bünösségét megállapitó alsófoku itélet ellen nem élt perorvoslattal;

4. a ki az alsófoku biróság itéletében ellene megállapitott szabadságvesztés-büntetést az itéletnek jogerőre emelkedése előtt megkezdte (506. §. második bekezdés, 549. §. első bekezdés).

1. Az ártatlanul kiállott szabadságvesztés-büntetés és lefizetett pénzbüntetés esetében a kártalanitás tágabb körre van kiterjesztve, mint az ártatlanul szenvedett vizsgálati fogság esetében. A ki itélet következtében szenvedett fogságot, vagy a ki itélet folytén fizetett pénzbüntetést: annak szabályként joga van kártalanitásra, ha a biróság ujrafelvétel folytán jogerős itélettel felmentette, vagy kisebb büntetésre itélte, mint a milyent a hatályon kivül helyezett itélet folytán elszenvedett.[1]) Hogy minő alapon volt az illető első izben elitélve, s mily alapon történt felmentése az ujrafelvétel folytán: ez — az 579. §. eseteitől eltekintve — teljesen közömbös. E szerint igénye van kártalanitásra annak is, a ki magániniditványra üldözendő delictum miatt oly egyén inditványára volt elitélve és büntetve, a kinek a törvény szerint nem volt indit-

[1]) Minthogy az 578. §. ahhoz a föltételhez köti a kártalanitást, hogy az alapperben elitélt egyén „ujrafölvétel folytán" fölmentetett v. kisebb büntetésre itéltetett: ennélfogva a jogegység érdekében hozott fölmentő itélet nem szolgálhat a kártalanitás alapjául (GDt. XIV. 349.; XV. 484.).

ványozási joga: mert habár az illető ez esetben tényleg elkövette a terhére rótt büntetendő cselekményt, az mégis kétségtelen, hogy törvény ellenére szenvedett büntetést. Ugyane szempontból ítélendő meg az az eset, ha a büntetendő cselekmény tényálladékának valamely törvényes feltétele, igy pld. a btk. 255. §-ába ütköző családi állás elleni büntettnél a házasság felbontása, be nem következik. A büntetést ez esetben is törvény ellenére szenvedi az elitélt és igy igénye van a kártalanitásra, ha az ujitott perben felmentik.

2. De habár ezek szerint az igazság megsértésének birói itélettel történt megállapitása azt vonja is maga után, hogy az ártatlanul elitéltek obligatorius kártalanitásának több esete állapitandó meg, mint az ártatlanul szenvedett vizsgálati fogság tekintetében, — és habár e szempontból a törvény eltekint is ama ténytől, hogy az ujrafelvétel folytán kimondott felmentő itéletek, a bizonyitékoknak időközben történt elmosódása miatt legtöbbnyire a non liquet terén állanak: a törvénynek mégis gondoskodni kellett arról, hogy kártalanitásban lehetőleg csak a valóban ártatlanul elitéltek részesüljenek. E czélnak felel meg az 579. §., midőn a kártalanitásra való igényből kizárja azt, a ki az alapper során hamis önfeljelentést vagy hamis beismerő vallomást tett, — a ki azzal idézte elő elitéltetését, hogy szándékosan elhallgatta azokat a bizonyitékokat, a melyek alapján utóbb felmentése vagy büntetésének leszállitása történt, — a ki az alapperben hozott itélet ellen nem élt perorvoslattal (kivéve a 382. §. és az 547. §. 1. p. eseteit), — a ki a reá kiszabott szabadságvesztés-büntetést az itélet jogerőre emelkedése előtt megkezdte. Ez esetek mind olyanok, a melyekben az elitélt maga volt oka annak, hogy az alapperben bünössége jogerősen megállapittatott, holott felmentése is kieszközölhető lett volna, — illetőleg maga okozta azt, hogy oly büntetést töltött ki, a melyet perorvoslattal még meg lehetett volna támadni. Az ekként elitéltnek tehát, habár ártatlan: be kell érnie a rehabilitatióval, melyet az ujrafelvétel folytán bekövetkező felmentése magában foglal; kártalanitásra azonban az ily egyén igényt nem tarthat.

3. A Curia *megállapitotta* a kártalanitási igényt:

midőn a jogerős itélet alapján pénzbüntetést lefizetett vádlott az ujrafölvételi perben a Bp. 326. §. 3. p. alapján beszámithatlanság miatt (Btk. 76. §.) fölmentetett (GDt. XI. 805.);

midőn az alapperben könnyü t. sértés miatt elitélt vádlott, ki fogházbüntetését kiállotta, az ujraf. perben azért mentetett föl, mert megnevezte

azokat, akik a sértést elkövették s a kik ennek folytán el is ítéltettek (Uo. 806.);

midőn v. unokája az ujraf. perben visszavonta azt a terhelő vallomást, hogy őt atyja megölésére nagyatyja birta rá, s beismerte, h. az alapperben csak boszuból vallott ellene (Uo. 807.);

midőn az ujrafölvétel alapjául oly tanuk vallomása szolgált, kikről az elitélt csak elitéltetése után nyert tudomást, — mely esetben tehát nem hallgatta el tudva bizonyitékait (Uo. 808.);

midőn a becsületsértés miatt elitélt s 50 kor. pénzbüntetést lefizetett vádlott az ujrafölvétel során a 326. §. 1. p. alapján azért mentetett föl, mert bebizonyult, hogy kártyázás közben mondott szavainak sértő jellege nem volt (Uo. XII. 463.);

midőn a t. sértés miatt elitélt v. az ujrafölvételi perben a 326. §. 2. p. alapján azért mentetett föl, mert a sértett terhelő vallomásával szemben 2 tanu azt igazolta, hogy a sértést más követte el (Uo. XIII. 521.);

midőn az alapperbeli ügyvéd a rendelkezésére bocsátott bizonyitékok fölhasználását elmulasztotta, v. azonban ezek alapján az ujraf. eljárás során fölmentetett, — mert nem mondható, hogy bizonyitékait ő hallgatta el (Uo. XIV. 352.);

ellenben *elutasitotta* a kérelmet:

midőn v. az alapperben bizonyitékait elhallgatta (GDt. IX. 995.; XIV. 351.; XV. 485.);

midőn v. a bünösségét megállapitó alapperbeli itélet ellen perorvoslattal nem élt (Uo. 996.; XI. 812.);

midőn v. az alapperben hozott elsőbirósági büntető itéletben megnyugodott, de aztán sikerrel ujrafölvétellel élt (Uo. 997.);

midőn az alapperben bejelentett tanukról v. képviselője a tárgyaláson lemondott: mert ez egyértelmü azzal, hogy bizonyitékait elhallgatta (Uo. XI. 809.);

midőn az alapperben kihallgatott tanuk az ujrafölvétel alkalmával azt bizonyitották, h. a sértettet nem v., hanem testvére ölte meg, mert vádlottnak e bizonyitékokról már az alapperben tudomással kellett birnia (Uo. 810.);

midőn v. az alapperben azért hallgatta el bizonyitékait, mert ártatlansága tudatában nem tartotta szükségesnek, h. azokra hivatkozzék (Uo. 811.);

midőn v. gyöngeelméjüsége folytán a jbiróság itélete ellen perorvoslattal nem élt, mert gyöngeelméjüsége nem volt oly foku, h. nyilatkozatának jelentőségét föl ne fogta volna (Uo. XIII. 522.);

midőn v. az alapeljárás során bejelentett fölebbezését visszavonta (Uo. XIV. 350.).

4. Ki adja a kártalanitást és miben áll az.

580. §.

A kártalanitást az állam adja.

A kártalanitás iránti igény kiterjed: megfelelő készpénzbeli kárpótlásra, továbbá arra az összegre, a melyet az elitélt pénzbüntetés és bünügyi költségek gyanánt fizetett, ama tárgyak értékére,

a melyeket az 1878:V. t.-cz. 61. §-a alapján tőle elkoboztak és annak a munkának tiszta jövedelmére, a melyet az elitélt a helytelenül megállapitott szabadságvesztés-büntetés tartama alatt kiérdemelt.

Ezen fölül a kártalanitást megállapitó határozat a hivatalos lapban, esetleg a biróság székhelyén, vgy ahhoz legközelebb eső helyen megjelenő hirlapok egyikében is, a bünügyi átalány terhére közzéteendő és az elitélt illetőségének, valamint lakóhelyének helyi hatóságánál a hirdetmények számára rendelt helyen kifüggesztendő.

1. Minthogy az ártatlanul elitélt, vagy fogságot szenvedett egyén kárpótlása, ha erre neki a törvény jogot ad, nem lehet a véletlentől függővé téve: ezért csakis az állam kötelezhető arra, hogy a kárpótlást megadja. Különben is a bünösséget és a büntetést megállapitó alapperbeli itéletet az állam organumai az állam nevében mondják ki, utóbb pedig ugyanazok nyilvánitják igazságtalannak ugyanazt az itéletet. Ebből is az következik, hogy első sorban az államnak áll tisztében orvosolni azt a bajt, mely közegeinek itéletéből az igazság constatált megsértésével keletkezett. (M. i. 775. l.). Természetes azonban, hogy az államnak visszkereseti joga van azok ellen, a kik kétségtelen okozói voltak a hibás itéletnek (588. §.) és hogy oly esetben, midőn büntetendő cselekmény idézte elő az igazságtalan elitélést: az ezt elkövetőnek közvetlen kártéritési kötelezettsége is megállapitandó. (589. §.)

2. Az a további kérdés, hogy miben álljon a kárpótlás, különböző szempontból oldható meg. Elvileg ugy áll a dolog, hogy az ártatlanul elitélt vagy fogságot szenvedett egyén az előbbi állapotba való teljes visszahelyezést követelhet: minthogy azonban ennek teljes keresztülvitele részint lehetetlen, részint pénzügyi nehézségekbe ütközik: a megoldásnál mindenütt azt a helyes középutat keresik, a mely méltányos kielégités mellett az állam pénzügyi erejét is figyelembe veszi. Ez utat követi törvényünk is, midőn a kárpótlás részleteit az 580. §-ban meghatározza.

3. E §. szerint a kártalanitás részletei ezek:

a) megfelelő készpénzbeli kárpótlás; *b)* a pénzbüntetés vagy bünügyi költség gyanánt fizetett összeg visszatéritése, valamint megtéritése ama tárgyak értékének, a melyeket az igénylőtől a btk. 61. §-a alapján elkoboztak; *c)* ama munka tiszta jövedelmének kifizetése, a melyet az elitélt az ártatlanul kitöltött szabadságvesztés-büntetés tartama alatt végzett; *d)* a kártalanitást meg-

állapitó határozatnak hirlapi közzététele s az elitélt illetékességi és lakóhelyén való kihirdetése.[1])

Az utóbbi elégtétel csak a rehabilitatió jellegével bir, ellenben az a—c) pontok szerint anyagi kárpótlás illeti meg a jogosultat. A pénzbüntetés s a bünügyi költség gyanánt kifizetett összeg, az elkobzott tárgyak értéke s a szabadságvesztés-büntetés alatt végzett munka tiszta jövedelme mindannyiszor számszerüleg megállapitható: mert ezek pontos kimutatásokba és nyilvántartó jegyzékekbe vannak bevezetve. E tekintetben tehát nem függ a biró belátásától s nem lehet kétséges az, hogy mennyi a kártalanitás összege; ellenben külön megállapitás tárgyául szolgál az, hogy miben álljon esetről-esetre a *„megfelelő készpénzbeli kárpótlás.“* Vajjon csak a vagyoni kár, vagy egyszersmind a szenvedett sérelem pénzben megbecsülhető értéke is figyelembe veendő-e? Ez az első kérdés, a melyet azonban az utóbbi értelemben kell megoldani annálfogva, mert törvényünk a készpénzbeli kárpótlást nem szoritja kifejezetten a vagyoni kár megtérítésére, mint pld. az osztrák törvény. „A megfelelő készpénzbeli kárpótlás“ tehát oly megjelölés, a mely teljesen az illetékes hatóság belátására bizza, hogy a fennforgó körülményekhez s a méltányossághoz képest minő összegben állapitsa meg a kártalanitásnak e részét.[2])

5. A kártalanitás iránti igény érvényesitésének határideje.

581. §.

A kártalanitás iránti igény megszünik: ha az arra jogosult a jogerős megszüntető határozat vagy felmentő itélet kihirdetésének, illetőleg kézbesitésének napjától számitott hat hó alatt nem érvényesiti.

1. Némely törvény (mint pld. a württembergi B. p. s a dántörvény) nem köti határidőhöz az igény érvényesitését, hanem e tekintetben is az általános elévülési időt tartja fenn. Ez azonban

[1]) Az 1888. évi dán-törvény szerint a kiállitott szenvedésért, jogtalanságért és vagyoni kárért, az 1891. évi genfi B. p. szerint a szenvedett sérelemért, az 1886. évi svéd s az 1892. évi osztrák törvény szerint a szenvedett vagyoni kárért jár megfelelő kárpótlás (M. i. 776. l.).

[2]) A megfelelő készpénzbeli kárpótláson kivül más, mint az 580. §-ban fölsorolt károk megtérítésére a kártalanitás nem terjed ki; mihez képest a Curia elutasitotta az igénylőnek azon a cimen kért kárpótlását, h. utólagos betegeskedése a szabadságvesztés-büntetés következménye volt, a mi különben bizonyitást se nyert (GDt. IX. 998.).

A kártalanitást megállapitó határozat a hivatalos lapban föltétlenül, ellenben más lapokban csak a fél kérelmére teendő közzé (Uo.).

egyfelől tulságos terhet ró az államra, a mely visszkereseti jogát annál nehezebben érvényesitheti, minél később érvényesül az igény, — másfelől pedig nem kedvező a jogosultra nézve sem, mert az igény megállapitása is annál kevésbé bizonyos, minél később történik bejelentése. De a tulrövid határidő (igy pld. a norvég Bp. egy havi határideje) szintén nem ajánlatos, hanem csak a helyes középut elégitheti ki a jogosult igényeket. E helyes középut érvényesült az 581. §-ban.

2. A jogerős megszüntető határozat vagy felmentő itélet kihirdetésétől, illetőleg kézbesitésétől számitott hat hónap, mely alatt a kártalanitás iránti igényt érvényesiteni kell, teljesen elég arra, hogy a jogosult a legkedvezőtlenebb körülmények között is bejelenthesse igényét. A hat hónap eredménytelen eltelte után az igény megszünik, vagyis elévül. Ez idő mindazonáltal nem azonos természetü az elévülési idővel, mert megnyilásától kezdve félbeszakitás nélkül folyik, holott az elévülés félbeszakitható, s ettől kezdve ujra kezd folyni. Az állam tehát hat hónap letelte után, ha a jogosult elmulasztotta igénye érvényesitését, végleg megszabadul a kártalanitás kötelességétől. E szabály alól csak egy esetben van helye kivételnek, akkor t. i., ha a jogosult hat hónap letelte előtt meghal, mert a határidő ez esetben a hozzátartozók javára, az igényre jogosult elhalálozása napjától számitandó (582. §.).

6. A kártalanitás iránti igény áthárulása a hozzátartozókra.

582. §.

Azok, a kik a törvény vagy törvényes gyakorlat alapján a kártalanitásra jogosulttól tartást követelhetnek, annak elhalálozása esetében az 580. §-ban meghatározott kártalanitásra igényt tarthatnak. E czélból, ha a kártéritésre jogosult igényét az 581. §-ban meghatározott határidőn belül érvényesitette, az eljárás folytatását kivánhatják; ha pedig a kártéritésre jogosult az emlitett határidő lejárta előtt halt meg és igényét még nem érvényesitette, az eljárás megindítását kérhetik, az elhalálozás napjától számitott hat hónap alatt.

583. §.

Abban az esetben, ha jogerős határozat megállapitja, hogy az az egyén, a kin halálbüntetést hajtottak végre, felmentendő volt volna: tartás követelésére jogosult hozzátartozóit, ha erre rászorul-

tak, az elvesztett tartásnak megfelelő készpénzbeli kártalanitás illeti.

Az ezt megállapitó határozat közzétételére nézve az 580. §. végső bekezdésének rendelkezése azzal az eltéréssel alkalmazandó, hogy a határozatot az elitélt utolsó lakóhelyének, valamint, ha a hozzátartozók ettől különböző helyen laknak, az ő lakóhelyöknek helyi hatóságánál is, de csak az ő kérelmükre, kell kifüggeszteni.

A jelen §. esetében az 581. §-ban meghatározott határidő attól a naptól számitandó, a melyen a megszüntető határozat vagy felmentő itélet jogerőre emelkedett.

1. Minthogy a kártalanitás iránti igény nem vagyonjogi természetü követelése a jogosultnak, s ennélfogva az utóbbinak elhalálozása esetében nem tekinthető hagyatéki követelésnek: ennélfogva az igény nem is száll át az örökösökre, hanem csupán azokra a hozzátartozókra, a kik részére a törvény e jogot kivételesen megadja. Az 1892. évi osztrák törvény csak azokat a hozzátartozókat részesiti átháramló kártalanitásban, a kik a jogosultnak elhalálozása miatt a köteles tartástól estek el. E felfogás jutott érvényre a jelen 582. és 583. §-okban is.

2. A hozzátartozókat két esetben illeti meg áthárulás folytán a kártalanitás iránti igény. Az egyik eset az, midőn a kártalanitásra jogosult meghalt, mielőtt igényét bejelentette vagy érvényesithette volna, — a másik pedig az, midőn a halálbüntetésre itélt és kivégzett egyén ártatlansága utólag kitünik. Az utóbbi esetben tulajdonképen nem áthárulásról, hanem a hozzátartozók részére közvetlenül megnyilt kártalanitási igényről van szó, a melynek feltétele épen az a tény, a mely az ártatlanul elitéltnek lehetetlenné teszi, hogy az igény részére nyiljék meg.

3. A hozzátartozók körét egyik esetre nézve sem határozza meg közelebbről a törvény. Rendszerint a 205. §. 1. pontjában megjelölt rokonok és családtagok értendők e fogalom alatt; itt azonban szükebb körre szoritja a törvény a hozzátartozókat azáltal, hogy csak azokat tekinti ilyeneknek, a kik a törvény vagy törvényes gyakorlat alapján tartást követelhetnek, illetőleg követelhettek attól az egyéntől, a ki kártalanitásra jogot nyert, vagy ártatlanul kivégeztetett. Hogy ki tartozik ebbe a kategóriába, azt a biróság esetről-esetre van hivatva megállapitani. A C. kijelentése szerint az oldalági rokon kárpótlást nem követelhet (GDt. XV. 486—7.).

4. A kártalanitásra jogosultnak hozzátartozói (582. §.) kétféle

esetben juthatnak abba a helyzetbe, hogy az igény reájuk áthárul. Az egyik eset az, midőn a jogosult igényét már bejelentette, s midőn ennek folytán a kártalanitás iránt már megindult az eljárás. Ha a jogosult az eljárás folyamatban léte alatt meghal: ekkor hozzátartozói egyszerüen csak igazolják, hogy azok közé tartoznak, kik az elhalttól tartást követelhettek; mely esetben a kártalanitás iránt már megindított eljárás az ő javukra folyik tovább. A másik eset az, hogy a kártalanitásra jogosult igényét még be nem jelentette, midőn meghalt. Ekkor az a kérdés, hogy letelt-e már a bejelentés törvényes határideje (581. §.), vagy nem. Az utóbbi esetben a jogosult elhalálozásának napjától számitott hat hónap alatt jelenthetik be a hozzátartozók kártalanitási igényüket, a melynek tárgyában ép ugy inditandó meg és folytatandó az eljárás, mintha az igényt maga a jogosult jelentette volna be.

5. Annak hozzátartozói, a ki ellen ártatlanul hajtották végre a halálbüntetést (583. §.), attól a naptól számitott hat hónap alatt léphetnek fel kártéritési igényükkel, a melyen jogerőre emelkedett az a birói határozat, a mely kimondja, hogy a halálraitélt és kivégzett egyén felmentendő lett volna. A kártalanitás ez esetben csak az elveszett tartásnak megfelelő készpénzbeli kárpótlásban áll; ennek feltétele pedig azonkivül, hogy az igénylő hozzátartozó az elhalttól tartást követelhetett, még az is, hogy az illető akkor, mikor igényét bejelenti, az elveszett tartás kárpótlására rászorul. A rehabilitatió is némi megszoritásnak van alávetve ez esetben, az által, hogy az ártatlanul történt elitélést megállapitó határozat a hozzátartozók helyi hatóságánál csak az ő kérelmükre függesztendő ki. E rendelkezés oka az illető hozzátartozók kimélete.

7. Eljárás a kártalanitási igény megállapitása tárgyában.

a) Az igény bejelentése s az ezt követő nyomozás.

584. §.

A kártalanitás iránti eljárás annál a törvényszéknél inditandó meg, a mely a bünügyben, mint elsőfoku bíróság eljárt, vagy a melynek területéhez az első fokban eljárt járásbíróság tartozik.

585. §.

A kártalanitás iránti eljárás megindítása a bünvádi eljárást megszüntető végzésnek, vagy a felmentő itéletnek jogerőre emelkedése után irásban vagy szóval kérhető.

A kérelemben lehető határozottsággal megjelölendők azok a körülmények, a melyek támogatására szolgálnak.

586. §.

A bíróság a kártalanitás megállapitására szolgáló adatokat hivatalból kinyomozza..

A nyomozás folyamán a jogosultat nyilatkozatra és a kir. ügyészséget indokolt vélemény nyilvánitására hivja fel.

Szükség esetében tanukat és szakértőket eskü alatt is kihallgathat.

A nyomozás befejezéséről a jogosult azzal a figyelmeztetéssel értesitendő, hogy megjegyzéseit és kivánalmait nyolcz nap alatt irásban beadhatja vagy jegyzőkönyvbe mondhatja.

A jogosult az iratokat megtekintheti és róluk másolatot vehet.

1. Minthogy törvényünk az igényre való jogczimet inkább az állam jogi kötelezettségére, mint a méltányosságra alapitja, a kártalanitást pedig nem tekinti kegyelmi ténynek: ebből kifolyólag az igény fölötti határozathozatalt nem a közigazgatási hatóság, hanem a bíróság hatáskörébe utalta. Minthogy továbbá a kártalanitás megállapitása iránti eljárás a bűnvádi eljárásból indul ki s ahhoz csatlakozik: az eljárás megindítását és a szükséges nyomozás teljesitését a büntető bíróságra bizta (584—586. §-ok.)[1]) A kártalanitás iránti igény megállapitása tárgyában is a bíróság, nevezetesen a kir. Curia határoz, mig a kártalanitás összegét az igazságügyminiszter állapitja meg. (587. §.).

2. Az a büntető per, a melynek eredményeként valaki ártatlanul elitéltetett, vagy a melynek folyamán ártatlanul fogságot szenvedett, elsőfokulag a járásbiróságnál, a törvényszéknél, vagy az esküdtbiróságnál folyhatott le. A kártalanitás iránti eljárást azonban mindig a törvényszéknél (584. §.) kell megindítani, habár az alapperben a járásbiróság vagy az esküdtbiróság járt is el. E szerint esküdtbirósági ügyben az a törvényszék lesz illetékes, a mely mellett az illető esküdtbiróság müködik, járásbirósági ügyben pedig az, a melynek területéhez az elsőfokon eljárt járásbiróság tartozik.

A törvényszék nem bocsátkozhatik annak birálatába, hogy van-e kellő alapja a kártalanitási igénynek s e czimen nem utasithatja el a kérelmet, hanem mindenkor köteles a nyomozást teljesi-

[1]) A dán-törvény 3. §-a szerint a kártalanitás az állam ellen is polgári perrel érvényesitendő.

teni, ha az igény alaki föltételei fönnforognak (GDt. IX. 999.). Ehhez képest a Curia megsemmisitette a törvényszéknek azt a határozatát, melylyel a kártalanitási igényt szorgalmazó kérvényt, habár az az 584. és 585. §. alaki föltételeinek megfelelt: elutasitotta (Uo. 1000.), — mert ezzel a kártalanitási igény fönnforgása kérdésében a határozat hozását, mely a Curia hatáskörébe tartozik, lehetetlenné tette (Dtár I. 210.).

3. Az eljárás mindig csak a kártalanitásra jogosult kérelme alapján inditandó meg. E kérelmet pedig ama birói határozat (megszüntető végzés vagy felmentő itélet) jogerőre emelkedése után lehet csak, és pedig hat hónap alatt (581. §.), előterjeszteni, a mely az ártatlanul történt elitélést, illetőleg a vizsgálati fogságnak ártatlanul történt kitöltését kimondotta. (585. §.). E szerint a kártalanitás iránti igényt nem lehet az ujrafelvétel iránt inditott eljárással összekapcsolni, mint ezt pld. a norvég és dán törvények megengedik, hanem előbb be kell várni az ujrafelvétel iránt inditott eljárás eredményét, s csak ezután lehet a kártalanitás kérésével fellépni.

4. Minthogy a kártalanitás iránt inditott eljárás nem perbeli: itt sem contradictorius eljárásnak helye nincs, sem ügyvéd által való képviseltetés nem szükséges. A bíróság csak a jogosult kérelmére inditja ugyan meg az eljárást, de hivatalból nyomozza ki az igényre vonatkozó adatokat; a kir. ügyészség pedig őrködik a felett, hogy a jogos igények kielégitést nyerjenek, ellenben alaptalan vagy tulságos követelések ne érvényesülhessenek. A bíróság ennélfogva egyenlő gondossággal nyomozza a kérelem mellett és ellen szóló adatokat, mig a kir. ügyészség hivatalból gondozza az igénylőnek jogos érdekeit is. Ez igények megóvását czélozza az 586. §. ama rendelkezése is, hogy az igénylő a nyomozásról szóló iratokat megtekintheti, róluk másolatokat vehet, s a nyomozásra nézve megjegyzéseit megteheti és kivánságait előterjesztheti (M. i. 778. §.). Hogy minő adatokat kell a bíróságnak kinyomoznia és megállapitania: ez iránt az 580., 582. és 583. §-ok szolgálnak irányadókul.

b) A kártalanitás iránti igény s a kártalanitási összeg megállapitása.

587. §.

A nyomozás befejezése után a törvényszék az összes iratokat felterjeszti a kir. Curiához, a mely a kártalanitás iránti igény fenforgása kérdésében végleg határoz és ha annak helyt ad, az iratokat az igazságügyi miniszterhez teszi át.

A kir. Curia határozata alapján az igazságügyi miniszter állapitja meg a kártalanitás összegét.

1. A hol pénzügyi tekintetek nem irányadók: ott nemcsak a kártalanitás iránti igény, hanem a kártalanitás összegének megállapitása is a biróság hatásköréhez van utalva. Igy rendelkeznek pl. a dán és norvég törvények. Nálunk ez pénzügyi szempontból megvalósitható nem lévén: törvényünk kétfelé osztja a kérdést, s a biróságot csak a kártalanitás iránti igény megállapitásának jogával ruházza fel, mig a kártalanitás összegének meghatározását az igazságügyminiszterre bizza.

2. Hogy a kártalanitás iránti igény megállapitásánál a határozat elfogulatlansága minél inkább biztositva legyen, és hogy ily döntéseknél eltérő felfogások és visszás eredmények elkerültessenek és hogy az egységes elvekre támaszkodó egyöntetü eljárás biztos alapot nyujtson: az 587. §. a kir. Curiára bizza a kártalanitásra való igény fenforgása fölötti döntést. A Curia e tárgyban a törvényszék által hozzá felterjesztett iratok alapján, és pedig tanácsülésben határoz. Tekintve, hogy ez nem peres eljárás, s hogy ennélfogva az 587. §. nem is kivánja meg a koronaügyésznek e tárgyban való előleges meghallgatását, vagy a tárgyaláson való jelenlétét: ebből önként következik, hogy ez esetben a kir. Curia a koronaügyész mellőzésével jár el és határoz.

3. A kir. Curia abban az esetben, ha a kártalanitás iránti igényt megállapitotta, az iratokat az igazságügyminiszterhez teszi át, a ki ezután a kártalanitás összege iránt határoz. E rendelkezés oka, az indokolás szerint az, hogy a törvényhozás által az ily kártalanitásokra rendelt összegnek mindenkori állapotát az igazságügyminiszter tartja nyilván, s ő felelős azért, hogy tulkiadás a költségvetés e rovatánál se forduljon elő (M. i. 778. l.).

8. Az állam visszkereseti joga.

588. §.

Az államot a kártalanitás összege erejéig visszkereseti jog illeti mindazok ellen, a kiknek cselekménye vagy mulasztása a kártalanitásra okul szolgált.

Biró, birósági hivatalnok, valamint a kir. ügyészség tagja ellen visszkereseti jog az államot csak abban az esetben illeti: ha jogerősen meg van állapitva, hogy az a cselekményök vagy mulasztásuk, mely a kártalanitás okául szolgált, fegyelmi vétség vagy büncselekmény.

A vonatkozó igény a fegyelmi vagy bünvádi eljárás folyamán, esetleg polgári per utján érvényesitendő.

Mások ellen az államkincstár visszkereseti jogát a jelen §. második bekezdésében megállapitott megszoritás nélkül érvényesitheti.

1. Az államnak ama kötelességéből, hogy az ártatlan egyén elitélése vagy letartóztatása által okozott kárt, a törvény által meghatározott esetekben mindenkor köteles megtériteni, habár esetleg nyilvánvaló, hogy a sérelmes elitélést vagy letartóztatást valakinek hibája okozta: önkényt folyik az a jog, hogy az állam viszontkeresettel támadhassa meg azt, a ki a hibás birói intézkedésnek s ebből következőleg a kártalanitásnak okozója volt. Az állam e viszkereseti joga azonban más feltételekhez van kötve akkor, ha biró vagy más közhivatalnok volt okozója a kártalanitásnak, mint abban az esetben, ha az valamely magánegyén hibájául róható fel.

2. Minthogy törvényünk a kártalanitás alapját nem a biró hibájára fekteti: ebből szükségkép következik, hogy az állam a fizetett kártalanitásnak nem minden esetében fordulhat visszkereseti jogával a bíróság vagy a kir. ügyészség eljárt tagja ellen. Ez okból, de annálfogva is, nehogy a birót az állam visszkereseti jogától vagy félelem eljárásában s a meggyőződése szerint szükséges intézkedésekben akadályozza: az 588. §. szerint az állam csak az ellen a biró, birósági hivatalnok, vagy kir. ügyész ellen érvényesitheti visszkereseti jogát, a ki ellen jogerősen megállapittatik, hogy fegyelmi vétsége vagy büntetendő cselekménye szolgált a kártalanitás okául. Előbb tehát fegyelmi vagy bűnvádi eljárást kell inditani a vétkesnek látszó hivatalnok ellen, s a kártalanitás iránti visszkeresetet vagy csak e fegyelmi, illetőleg büntető eljárással kapcsolatban, vagy csak ennek befejezése után külön polgári perrel lehet ellene érvényesiteni.

3. Ha nem közhivatalnok követte el azt a cselekményt vagy mulasztást, a mely a kártalanitásra okul szolgált: ekkor az eljárás attól függ, hogy büntetendő cselekmény, vagy csak magánjogi kötelezettséget megállapitó hiba vagy mulasztás volt-e az, a mely a sérelmes birói intézkedést előidézte. Az utóbbi esetben az állam polgári perrel érvényesiti visszkereseti jogát; mig az előbbi esetben rendszerint az 589. §. jön alkalmazásba.

9. A hamisan vádló, a hamis tanu és a visszaélő közhivatalnok kártérítési kötelessége.

589. §.

Az, a ki hamis váddal vagy hamis tanuzással, ugyszintén az a közhivatalnok, a ki az 1878. V. t.-cz. második része X. vagy XLII. fejezetében foglalt bűncselekmények valamelyikével másnak ártatlanul való elitéltetését, vagy előzetes letartóztatását, illetőleg vizsgálati fogságát okozta: teljes kárpótlással tartozik ama vagyoni kárért, mely az elitéltet vagy fogva tartottat ennek folytán érte, a mennyiben a kártalanitásra való igény meg van állapitva (587. §.) és a kár az 580. §. alapján adott kártalanitás összegét meghaladja.

A kártalanitásra jogosult ebben az esetben kárpótlás helyett két ezer koronáig terjedhető sérelemdijat követelhet, a melynek összegét a biróság belátása szerint határozza meg.

1. A mennyiben valakinek ártatlanul történt elitélését vagy letartóztatását büntetendő cselekmény, nevezetesen: hamis vád, hamis tanuzás, vagy hivatali visszaélés okozta: ez esetben az illetőnek nemcsak az állammal, hanem a büntetendő cselekmény elkövetőjével szemben is igénye van a kártalanitásra. Elsősorban ily esetben is az állam adja az 580. §-ban körülirt kártalanitást; minthogy azonban megtörténhetik, hogy e kártalanitás összege az alap kimerülése miatt, vagy más okból egyes esetekben nem nyujt az igényre jogosultnak teljes kárpótlást: e lehetőségre való tekintettel a jelen §. jogot ád a sérelmet szenvedett egyénnek arra, hogy a sérelem bűnös okozójától teljes vagyoni kárpótlást nyerjen.

2. Ez levén az 589. §. alapgondolata: ebből önként következik, hogy az abban megjelölt egyének ellen csak két feltétel alatt lehet kártalanitás iránt fellépni. Az egyik feltétel az, hogy a kártalanitásra való igény az 587. §. értelmében a kir. Curia által meg legyen állapitva; a másik az, hogy a sérelmet szenvedett egyén valódi kára az 580. §. alapján részére megállapitott és kifizetett kártalanitás összegét meghaladja. Ha tehát az utóbbi eset nem forog fenn, ha t. i. már az állam teljes kártalanitást nyujt: ekkor a hamisan vádló vagy a hamis tanu, valamint a vétkes közhivatalnok ellen csak az állam léphet fel visszkeresettel (588. §.), de nem követelhet külön kárpótlást a sérelmet szenvedett egyén.

3. Feltéve, hogy az előbbi pont alatt kiemelt feltételek fenforognak: a kártalanitásra jogosult egyén kétféle módon érvényesitheti az 589. §-on alapuló követelését. Vagy felszámitja teljes va-

gyoni kárát, s a mennyiben ezt az állam által nyujtott kárpótlás nem fedezi: a hiányzó rész megitélése iránt indit keresetet, — vagy e helyett sérelemdij czimén átlagos kárpótlást kér, a melyet a biróság belátása szerint 200 koronáig terjedhető összegben állapithat meg. E pert a körülményekhez képest a büntető vagy a polgári biróságnál lehet meginditani (M. I. 779.).

XXXII. FEJEZET.

Záróhatározatok.

590. §.

Jelen törvény életbeléptével a törvényeknek, rendeleteknek, szabályoknak és a szokásjognak e törvénynyel ellenkező megállapitásai hatályukat veszik.

591. §.

A jelen törvény a jövedéki kihágásokra vonatkozó ügyekben nem alkalmazandó.

592. §.

A jelen törvény életbeléptének idejéről és az átmeneti intézkedésekről külön életbeléptető törvény rendelkezik.

A jelen törvénynek végrehajtásával az igazságügyi miniszter van megbizva.

1. A Bp. életbeléptetéséről az 1897. évi XXXIV. t.-cz. rendelkezik, melynek 1. §. szerint e törvény, valamint az esküdtbiróságról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz. az 1900. év január 1-én léptek életbe.

2. Az 590. §-sal egyezőleg az Él. t. 27. §-a is kimondja, hogy a Bp. életbelépésének napjától kezdve hatályukat vesztik a törvények, rendeletek és szabályrendeletek mindama rendelkezései, valamint a szokásjognak mindazok a megállapitásai, a melyek a Bp. s az esküdtbirósági, valamint az Él. t. rendelkezéseivel ellenkeznek vagy megegyeznek.[1]) Az utóbbi rendelkezés abban tér el az 590. §-tól, hogy amig ebben csak azokról a törvényekről van szó, melyek a Bp. rendelkezéseivel ellenkeznek: addig a Bpélt. 27. §-a a kört

[1]) E szerint a büntetőperrel összefüggő korábbi törvények közül csak azok maradtak érvényben, a melyeket az uj törvény rendelkezései nem érintenek. Ilyen pl. a tlkkvi rendtartásnak a büntetőper följegyzéséről szóló 152. §-a (Dtár III. 196.).

kiterjesztette azokra a törvényekre és szabályokra is, melyek az uj törvénynyel megegyeznek. Az utóbbi §. szószerinti szövegét l. alább.

3. A Bp. rendelkezései nem csak a jövedéki kihágásokra vonatkozó ügyekben nem alkalmazhatók (591. §.), hanem a közigazgatási hatóság hatásköréhez utalt kihágásokra sem terjednek ki. Az utóbbiakra nézve az Él. t. 28. §-a felhatalmazza a bel- és igazságügyminisztereket, hogy ez ügyekben az eljárást a törvényhozás további intézkedéseig rendelettel szabályozzák. A mig ez meg nem történik: az 1880. évben kibocsátott rendelet irányadó.

4. Az 592. §. s kiegészitőleg az Él. t. 28. §-a kimondja, hogy az igazságügy- és belügyminiszterek felhatalmaztatnak, hogy a Bp. életbelépése következtében szükséges rendeleteket és utasitásokat kibocsáthassák. Az igazságügyminiszter által kibocsátott főbb rendeletek a következők:

a) az esküdtbiróságokról szóló 1897. évi XXXIII. t.-cz. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában 3300. IM. 98. sz. a.

b) a büntető perrendtartás életbeléptetése tárgyában 3200. 99. sz. a.

c) a bünvádi prts. életbeléptetése alkalmával a koronaügyészségre és a kir. főügyészségekre vonatkozólag szükséges átmeneti s egyéb intézkedések tárgyában 3222/99. sz. a.

d) a bünvádi perrendtartás életbelépte alkalmával a kir. ügyészségek által teendő intézkedések és inditványok tárgyában 3300/99. sz. a.

e) a kir. bíróságok büntető ügyvitelének tárgyában 3700/99. sz. a.

f) a fiumei kir. törvényszék és egyes bíróságok büntető ügyvitelének szabályai tárgyában 3900/99. sz. a.;

g) a kir. ügyészségi utasitás tárgyában 4600/99. sz. a.

h) a birósági joggyakornokok s aljegyzők minősitéséről stb. szóló 1891. évi augusztus 11-én 4192. sz. a. kiadott rendelet módositása iránt 4666/99. sz. a.

i) az ügyészségi megbizottak számára kiadott utasitás tárgyában 4666/99. sz. a.

j) a birósági s ügyészi kézbesitő közegeknek a büntető ügyekben való kézbesitések körül utasitással ellátása tárgyában 4876/99. sz. a.

k) a fogházrendtartás módositása tárgyában 5400/99. sz. a.

l) a bünügyi statisztika tárgyában 5401/99. sz. a.

m) a szabadságvesztés-büntetések elhalasztása tárgyában 5800/99. sz. a.

Végül az összminiszterium 15637/99. sz. a. rendeletet bocsátott ki a kir. ügyészségek és a rendőri hatóságok s közegek érintkezési módjának megállapitása tárgyában.

FÜGGELÉK.

I.

AZ ESKÜDTBIRÓSÁGOKRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNY

(1897:XXXIII. tc. — ET.)

1. Az esküdtbíróságok székhelyei és szervezete.

1. §. *Minden törvényszéknél, melynek büntető hatásköre van, esküdtbíróság szerveztetik (34. §.).*

Az esküdtbíróság az elnökkel együtt három birói tagból és tizenkét esküdtből áll.

2. §. *Az esküdtbíróság elnökét és ennek helyettesét a kir. itélőtábla elnöke jelöli ki.*

Elnökké rendszerint a kir. törvényszék elnökét kell kijelölni; de kijelölhetők a kir. itélőtábla birái, valamint ama törvényszék birái is, melynél az esküdtbíróság alakittatik. Az esküdtbíróság elnökének helyettesét a törvényszék birái közül kell kijelölni.

A kijelölés egy évre történik és legkésőbb deczember 31-ig a hivatalos lapban és a kir. törvényszék hirdetményi tábláján közzéteendő.

Az elnöknek és helyettesének akadályoztatása esetében a helyettesités iránt, ha annak sürgős szüksége forog fenn, esetről esetre a törvényszék elnöke intézkedik.

3. §. *Az esküdtbírósághoz két birót és két helyettes birót, szintén egy évre, a kir. törvényszék elnöke jelöl ki a vezetése alatt levő kir. törvényszék birái, vagy a törvényszék székhelyén működő kir. járásbirák sorából.*

Esküdtbíróság tagja albiró nem lehet.

1. Jelenleg minden büntető törvényszéknél van esküdtbíróság. Az ig. m. egyelőre nem vette igénybe a 34. §. szerint őt megillető jogot.

2. Az esküdtbíróságok hatáskörét az Él. t. 15. és 16. §-ai állapitják meg.

3. Az esküdtbíróság előtti főtárgyalást a Bp. XIX. fej. (337—377. §§.), kiegészitve a sajtóügyekről szóló XXX. fej. vonatkozó rendelkezéseivel, szabályozzák. Lásd még a Bp. 19., 20., 21., 28., 29., 254., 381., 426—430., 432—440. és 457. §-ait.

4. A 2. §-ban foglalt határidőket illetőleg lásd a 36. §-t.

5. A fönnebbi 2. és 3. §-okat kiegészíti az Éltr.[1]) 23. §-a, mely szerint: *a)* a tábla elnöke december elején kijelöli az esküdtbíróságnak a következő évben müködő elnökét s ennek helyettesét; *b)* az esküdtbíróság megalakulásáról és tagjairól minden év január 15-ig, a beosztáson évközben történt változtatásokról pedig esetenként jelentést kell tenni az igazságügyminiszterhez.

2. Az esküdtképes, az esküdtek közül kizárt s az esküdtszéki szolgálattól mentes egyének.

4. §. *Esküdt csak az a magyar honos férfi lehet, a ki az alaplajstrom egybeállításának évében életkorának legalább huszonhatodik évét betöltötte és az állam hivatalos nyelvét, Fiumében pedig az olasz nyelvet érti, azon irni és olvasni tud, ha vagy:*

1. évenként legalább husz korona egyenes állami adót köteles fizetni, a mennyiben pedig időleges adómentességet élvez, husz korona egyenes állami adónak megfelelő értékü vagyonnal bir, vagy

2. köztisztviselő, lelkész, a magyar tudományos akadémia tagja, tudor, okleveles tanár, ügyvéd, mérnök, épitész, hajóskapitány, gazdász, gyógyszerész, vegyész, erdész, bányász, tanitó, sebész, állatorvos; továbbá az, a ki a felsőbb művészeti vagy más felsőbb szakiskolát elvégezte; végül a ki a középiskolai záróvizsgát letette.

5. §. *Az esküdtek jegyzékébe nem vehető fel:*

1. a ki nyereségvágyból eredő büntett vagy vétség miatt jogerősen szabadságvesztés-büntetésre volt elitélve;

2. a ki hivatalvesztésre vagy politikai jogai gyakorlatának felfüggesztésére van itélve (1878 : V. t.-cz. 56. §.), az itéletben megállapitott időtartam alatt;

3. a ki szabaságvesztés-büntetés végrehajtása alatt áll, vagy feltételes szabadságon van;

4. a ki ellen büntett vagy fogházzal büntetendő vétség miatt vizsgálat, közvetlen idézés, vagy főtárgyalás (bünvádi perrendtartás 268. §.) van elrendelve, vagy a ki vád alá van helyezve;

5. a ki csőd alatt áll, gondnokság alá van helyezve, vagy a kinek kiskorusága meg van hosszabbitva;

6. a ki testi vagy szellemi fogyatkozás miatt az esküdt kötelességét teljesiteni nem képes.

6. §. *Továbbá nem vehető fel az esküdtek jegyzékébe:*

[1]) Esküdtbirósági törvényt életbeléptető 3300/98. sz. a. bel- és igazságügyminiszteri rendelet.

1. a miniszter, a fiumei kormányzó, a főispán és Budapesten a főpolgármester;

2. a tényleges szolgálatban levő biró vagy ügyész;

3. a fegyveres erőnek tartós tényleges szolgálatban álló tagja (1889 : VI. t.-cz. 2. §.); a szabadságolt havidijas és az ideiglenesen szabadságolt legénység;

4. a rendőri hatóság tagja vagy közege (bünvádi perrentartás 85. §.);

5. a pénzügyőrség tagja;

6. a napszámos vagy a szolga.

7. §. *Az esküdtszéki szolgálattól mentes:*

1. az országgyülés képviselőházának, a főrendiháznak vagy a közös ügyek tárgyalására kiküldött bizottságnak tagja, az ülésszak tartamára;

2. a lelkész;

3. a fegyveres erőnek az esküdtek névjegyzékébe felvett az a tagja, a ki ideiglenes tényleges szolgálatot teljesit, a behivás tartama alatt;

4. a gyakorló orvos;

5. a gyógyszerész, a kinek segéde nincs;

6. a néptanitó;

7. a postánál, a távirdánál, a vasutnál és a gőzhajózásnál alkalmazott egyének;

8. a ki életkorának hetvenedik évét betöltötte;

9. a ki az év folyamán valamely ülésszakban szolgálatot teljesitett, a folyó és a következő évben.

8. §. *Az igazságügyi miniszter évről-évre elrendelheti, hogy a 7. §. 9. pontja alapján mentesség igénybe vehető ne legyen oly törvényszék területén, a melynél máskép esküdtbiróság nem szervezhető.*

1. A 4. §. szerint esküdtképes polgár is ki van zárva az esküdtek közül, ha az 5. vagy 6. §. valamely pontja alá esik, mig más esetekben felmentését kérheti a szolgálat alól (7. §.).

2. Az esküdtek alaplajstromába az esküdtszéki szolgálattól mentes egyének is felveendők, ellenben kihagyandók abból azok, a kikre nézve valamely kizáró ok (5. és 6. §§.) forog fenn (9. §.).[1]) Lásd még a 17. §-t.

[1]) A mennyiben ily esküdt szolgálatot teljesit valamely bünügy elintézésénél: a közreműködésével hozott esküdtbirósági itélet megsemmisitendő. Igy pl. megsemmisitette a C. az esküdtbirósági főtárgyalást, mert az egyik esküdt

3. Ki van zárva az esküdtek közül az is, a kire nézve a Bp. 64. §-ának 1—4. pontjaiban foglalt kizáró ok forog fenn. Lásd a Bp. 343. §-át.

4. A 7. §. 2. pontját illetőleg kétség merült fel aziránt, hogy kik értendők „lelkészek" alatt. E kétséget az IM. (11491/900) akként döntötte el, hogy miután a törvényjavaslat e megjelölését: „az egyházközségek lelkésze" a képviselőház e megjelöléssel cserélte fel: „a lelkész", — ebből önként következik, hogy lelkész alatt itt nemcsak az egyházközségek lelkészei, hanem általában a papok értendők s e szerint pl. a gymnáziumi, seminariumi, képezdei tanárok, az egyházi főhatóságok központi irodáiban alkalmazottak, továbbá a kanonokok stb. is idetartoznak (M. P. 481.).

5. A 7. §. 7. pontja a postai, távirdai, vasuti és hajózási alkalmazottakat illetőleg kivételeket állapit meg az általános szabály alól és pedig azért, hogy a személy-, áru- és hirforgalom bizonyos alkalmazottainak rövid időre való elvonása által is a közérdekbe ütköző fönnakadást ne szenvedjen. Ebből önként következik, hogy ámbár a 7. pont egész általánosságban emliti a postánál stb. alkalmazott egyéneket: ez nem zárja ki azt, hogy az illetők közt szolgálatuk minőségéhez képest különbség tétessék s hogy e szerint a mentesség csak azoknak adassék meg, kiknek a szolgálatból való — habár rövid idejü — elvonása az emlitett fönnakadást okozná (Igmr. 3523/901. — M. P. 480.).

6. A 7. §. 9. p. iránt l. a 8. és 31. §-t.

3. Az esküdtek alaplajstroma, a felszólalások és észrevételek.

9. §. *Városokban a polgármester, községekben a biró, Budapesten a kerületi elöljáró, a városi törvényhatósági bizottságnak, illetőleg városi vagy községi képviselő-testületnek, a székes-fővárosban pedig a kerületi választmánynak (1893: XXXIII. tcz. 29. §-a) két kiküldöttjével — a kiknek egyike községekben mindig a községi, illetőleg körjegyző — mint összeiró-bizottság köteles minden év május havában egybeállitani azoknak a városukban, illetőleg községükben, kerületükben lakó összes férfiaknak névjegyzékét, a kik a fenti 4. §. értelmében esküdtek lehetnek és az 5. és 6. §-ok kizáró rendelkezései alá nem esnek.*

ellen fogházzal büntetendő vétség miatt bünv. eljárás volt folyamatban (5. §. 4. p.); az illető esküdt pedig pénzbirsággal büntettetett s a költségekben marasztaltatott. (Dtár. I. 80.)

Azt, a kire nézve a kizárás tekintetében kétség merül fel, vagy a ki az esküdtszéki szolgálattól mentes (7. §.), a kizárás, illetőleg mentesség okának feltüntetésével a névjegyzékbe föl kell venni.

A névjegyzéknek tartalmaznia kell folyó szám alatt és betürendben a neveket, a bejegyzett egyén korának, végzett iskoláinak, polgári állásának vagy foglalkozásának, lakóhelyének tüzetes adatait; azt, hogy mennyi egyenes állami adót köteles fizetni, hogy az országban használatban levő nyelvek közül melyiket beszéli, melyiket használja tulnyomóan, melyik az anyanyelve, továbbá lehetőleg azt is, hogy a névjegyzékben előforduló egyének melyikéhez áll a 19. §-ban meghatározott viszonyban. E névjegyzéket, melyet két példányban kell kiállitani, a bizottság elnöke és jegyzője aláirja.

Ez a névjegyzék az esküdtek alaplajstroma.

10. §. *A polgármester, a községi biró, illetőleg a kerületi előljáró junius hó első napja előtt a helyi szokás szerint közhirré teszi, hogy az alaplajstromot a helyhatóság hivatalos helyiségében junius első napjától kezdve tizenöt napon át bárki megtekintheti, továbbá, hogy akár alkalmas egyénnek kihagyása, akár nem alkalmasnak bejegyzése miatt e tizenöt nap alatt bárki felszólalhat és hogy a felszólalásokra, melyek a hivatalos helyiségben közszemlére lesznek kitéve, nyolcz nap alatt bárki észrevételeket tehet. A felszólalásokat és az észrevételeket a polgármesternél, a községi birónál, illetőleg a kerületi előljárónál irásban kell beadni vagy szóval kell előterjeszteni. A szóval tett felszólalásokat és észrevételeket jegyzőkönyvbe kell foglalni.*

11. §. *A községi biró az alaplajstrom mindkét példányát, a felszólalásokkal és észrevételekkel együtt, szükségesnek mutatkozó megjegyzései kiséretében, julius hó 15-dik napjáig a községre nézve illetékes főszolgabiróhoz terjeszti be.*

A főszolgabiró vagy helyettese az alaplajstromokat átvizsgálja, a hiányosokat póllás végett visszaküldi, a késedelmes községi birót az iratok beterjesztésére felhivja s ha ez siker nélkül történt, arra 200 koronáig terjedhető pénzbirsággal szoritja.

12. §. *A főszolgabiró, polgármester és kerületi előljáró az alaplajstrom egyik példányát saját levéltárában megőrzi, másik példányát pedig a felszólalásokkal, észrevételekkel és azok mellékleteivel együtt szeptember 1. napjáig annak a kir. törvényszéknek elnökéhez küldi be, melynél az esküdtbiróság szervezve van.*

Egyuttal felvilágositó nyilatkozatot tesz a felszólalásokban

és észrevételekben felhozott oly adatokra is, melyeknek valódisága vagy valótlansága az iratokból nem tünik ki.

13. §. *Ha az alaplajstrom szeptember hó első napjáig be nem érkezett, a törvényszék elnöke az igazságügyminiszternek jelentést tesz, a ki a lajstrom összeállitása iránt saját hatáskörében intézkedik, esetleg elrendelheti, hogy az a késedelmes tisztviselő költségére állittassék össze.*

14. §. *A kir. tövényszéknél november havában bizottság ül össze. Ennek elnöke: a törvényszék elnöke, tagjai: egy biró és három bizalmi férfiu, a kiket az elnök a törvényhatóság által a 18. §. értelmében megválasztott bizalmi férfiak közül hiv meg. Ezeken kivül a törvényszék elnöke, ha szükségesnek találja, a kerület, a város vagy járás közigazgatási főtisztviselőjét felvilágositó nyilatkozattétel végett a bizottság ülésére szintén meghivja.*

A bizottság mindenekelőtt vizsgálat alá veszi a felszólalásokat és az ezekre tett észrevételeket. E tárgyban hozott határozatát jegyzőkönyvbe veszi; ennek alapján az alaplajstromokra záradékot vezet, melyben felsorolja azokat, a kiknek felvételét vagy kihagyását elhatározta. A jegyzőkönyvet és a záradékot az elnök és a jegyző irják alá.

1. Az e §-okban megjelölt határidőket a törvény életbelépésének évében az igazságügyminiszter más határidőkkel volt jogositva helyettesiteni (36. §.).

2. A 9. §-ban emlitett összeiró-bizottság megalakulásáról és mükcdéséről az esküdtbirósági törvényt életbeléptető 3300/98. belés igazságügyminiszteri rendelet 2—11. §§. rendelkeznek. Ezek szerint:

a) Budapest kerületi választmánya, a törvényhatósági városok thatósági bizottsága, Fiume képviselőtestülete, s a rendezett tanácsu városok, valamint a nagy- és kisközségek képviselőtestülete minden évben legkésőbb április végéig saját kebelükből az összeiró bizottságba megválasztják a kellő számu kiküldöttet. (2. §.)

b) az összeiró bizottságot május első napjaiban Bpesten a ker. előljáró, egyéb városokban a polgármester a megválasztott kiküldöttek közül kettővel, — nagy- és kisközségekben pedig a közs. biró a megválasztott kiküldöttek egyikével és a jzővel megalakitja. (3. §.)

c) e bizottság hivatalból eszközli az esküdtképes polgárok összeirását és pedig v. akként, h. az illető lakásán megjelenik, v. akként, h. összeiró lapokat küld az illetők lakására, melyeket ezek legkésőbb 3 nap alatt tartoznak kitölteni; ezenkivül legkésőbb május 10-ig a helybeli szokásnak megfelelően fölhivja mindazokat, kik az Et. 4. §. értelmében esküdtképesek, h. május 16—28. közt az összeiró bizottság előtt személyesen v. meghatalma-

zottjuk által is az esküdtek alaplajstromába való fölvétel végett megjelenhetnek. (4. §.)

d) a bizottság a 2 példányban kiállitandó alaplajstromba mindazokat fölveszi, kik az Et. 4. §. értelmében esküdtek lehetnek, — továbbá a kikre nézve az Et. 5. és 6. §-ban megjelölt kizáró ok fönforgása kétséges, valamint azokat, kik a 7. és 19. §. értelmében az esküdti szolgálattól csak későbbi kérelmükre menthetők föl. (6—7. §.)

e) az alaplajstrom összeállitása után a bizottság elnöke közhirré teszi, h. a névjegyzéket jun. 1—15. bárki megtekintheti s az ellen fölszólalhat, illetőleg a fölszólalásra további 8 nap alatt észrevételeket tehet (8. §.), — mely után az Et. 11. §-ában meghatározott eljárás következik.

f) Az alaplajstromok elkészitésének költségét az illető városok és községek viselik. (11. §.)

3. Az életbeléptetési rendelet 12—15. §-ai a törvény 12—14. §-aihoz csatlakoznak s nagyrészt ezek rendelkezéseit ismétlik. E §-okból külön kiemelendők a következők:

a) ha késedelem esetén (13. §.) az Im. állittatja össze az alaplajstromot: az erre vonatkozó határidőket ő állapitja meg (13. §.);

b) az illető törvényhatóságok bizottságai a fölszólalások elbirálására és az évi lajstromok összeállitására hivatott bizottságba lehetőleg már az év első felében területükről oly bizalmi férfiakat választanak, kik lakóhelyük környékének esküdtképes férfiait leginkább ismerik; a tszék elnöke pedig a bizottságba fölváltva lehetőleg azokat hivja meg a megválasztottak közül, a kik a szóbanforgó alaplajstromba fölvett esküdtekről legmegbizhatóbb fölvilágositást adhatnak (14. §.);

c) a tszék elnöke e tszék székhelyén kivül lakó bizalmi férfiaknak, ha kérik, a bünügyi átalányból napidijat és utazási illetményt utalványoz (14. §.);

d) az alaplajstromra vezetendő záradékban előbb azokat kell fölsorolni, kik a lajstromba folytatólagosan fölveendők, — azután azokat, kik a lajstromból kihagyattak (15. §.).

4. Az alaplajstromokat helyesbitő vegyes bizottság (14. §.) állitja össze az évi lajstromot is.

4. Az esküdtek évi lajstroma.

15. §. *A bizottság a felszólalások elintézése után az alaplajstromokból kiválasztja az esküdtbirósághoz a következő évre szükséges esküdteket és helyettes esküdteket. Ezek számát mindenik esküdtbiróság kerületére nézve az igazságügyi miniszter rendeletben állapitja meg.*

Az esküdteket első sorban azok közül kell kiválasztani, kik nem köztisztviselők.

A helyettes esküdteket a helyben vagy a közel vidéken lakó egyének közül kell kiválasztani.

16. §. *A bizottság zárt ülésben, szavazattöbbséggel, végérvényesen határoz.*

17. §. *A kiválasztott esküdtek betüsoros rendben külön lajstromba (főlajstrom), a helyettes esküdtek szintén külön lajstromba (helyettes lajstrom) irandók. Ezek az évi lajstromok. Az évi lajstromok, a bizottság összes tagjainak aláirása, a hivatalos pecséttel való ellátás és kinyomatás után, a királyi itélőtábla elnökének, a királyi főügyésznek, az esküdtbiróság kerületében működő királyi ügyészségeknek, ügyvédi kamaráknak, polgármestereknek, községi biráknak és kerületi előljáróknak megküldendők.*

A polgármesterek, a községi birák és a kerületi előljárók kötelesek a felmerült halálesetekről, lakóhely-változtatásokról és azokról a körülményekről, melyek miatt az évi lajstromokba felvett egyének valamelyike az esküdtek jegyzékébe fel nem vehető (4., 5. és 6. §-ok), a kir. törvényszék elnökének haladék nélkül jelentést tenni. Az elnöknél az évi lajstromokba felvett egyének közül azok is kérhetik a szolgálat alól való felmentésüket, a kiknek erre a 7. §. szerint igényük van. Az évi lajstromok helyesbitése iránt a kir. törvényszék elnöke végérvényesen határoz s a helyesbitéseket az aláirásával és hivatalos pecsétjével ellátandó záradékokban részletesen felsorolja.

18. §. *A 14. és 15. §-ok értelmében működő bizottsághoz a törvényhatóság bizottsága egy évi időtartamra saját kebeléből tizenkét bizalmi férfit választ és ezek jegyzékét október végéig azon törvényszék elnökéhez teszi át, a melynél az esküdtbiróság szervezve van.*

Ha egy esküdtbiróság területén két törvényhatóság van, minden törvényhatóság hat-hat, ha pedig kettőnél több van, mindegyik négy-négy bizalmi férfit választ.

Ha egy törvényhatóság területén több esküdtbiróság van, a bizalmi férfiakat mindegyik esküdtbirósághoz ez a törvényhatóság választja.

Köztisztviselő bizalmi férfi nem lehet.

Az elnök a törvényszék székhelyén kivül lakó bizalmi férfiaknak és közigazgatási főtisztviselőknek, kérelmökre, napidijat és utiköltséget állapit meg, a mi a bünügyi átalányt terheli.

A szabályszerüleg meghivott bizalmi férfit, a ki a bizottság ülésére pontosan meg nem jelenik, az elnök 200 koronáig terjed-

hető pénzbírsággal bünteti, a meg nem jelent közigazgatási főtisztviselőt pedig felettes hatóságánál feljelenti.

1. Az Éltr. szerint az esküdtek kiválasztásánál (15. §.) szem előtt kell tartani az esküdtbirói hivatás nagy fontosságát s ügyelni kell arra, hogy az évi lajstromba lehetőleg azok vétessenek fel, kik az esküdtbiróság székhelyén, közel vidékén v. oly helyen laknak, honnan minden évszakban biztosan, gyorsan és nagyobb költség nélkül az esküdtbiróság székhelyére lehet jutni; ha pedig az Im. a törv. 8. §. alapján a mentességet felfüggesztette: az elmult évben szolgálatot teljesitett esküdtek csak az elkerülhetlenül szükséges számban és lehetőleg helyettes esküdti minőségben vétessenek az évi lajstromba (16. §.)

2. Az évi lajstromokat illetőleg (17. §.) az Éltr. 17. §-ából kiemeljük a következőket:

a) a ker. elöljáró, polgármester és közs. biró esetről-esetre köteles bejelenteni az esküdtbirósági tszék elnökének azokat a körülményeket, melyeknél fogva az évi lajstromba fölvett esküdt szolgálatot nem teljesithet; *b)* a ki a 7. §-on alapuló mentességet igénybe akarja venni, annak eziránt kérvényt kell beadni az elnökhöz és pedig az illető ülésszak szolgálati lajstromába eszközlendő kisorsolás megkezdéséig, mely kérvény a ker. elöljáró, polgármester és községi biró utján is beadható, v. posta utján is elküldhető; a később bejelentett mentességi ok csak akkor vehető figyelembe, ha az emlitett időpont után merült föl; *c)* a tszék elnöke a bejelentések és mentességi kérvények alapján akként helyesbiti az évi lajstromot, h. az illető esküdt nevét áthuzza, — a jegyzet rovatba pedig a helyesbités okát beirja; *d)* a szolg. lajstromra vonatkozó bejelentéseket és kérvényeket a tszék elnöke az esküdtbiróság elnökéhez teszi át; *e)* a 7. §. 9. p.-on alapuló mentességet, az Et. 31., illetőleg az Éltr. 20. §-a értelmében tett nyilatkozat alapján, hivatalból is figyelembe kell venni.

3 Az évi lajstromokat, ha a főlajstromban ötvennél, a helyettes lajstromban tizenötnél kevesebb név marad: évközben a törvényszék egészíti ki (20. §.)

4. Az évi lajstromba rendszerint csak az vehető fel, a ki az előző év lajstromába felvéve nem volt, kivéve a 8. és 24. §-ok eseteit. Lásd még a 31. §-t.

5. A szolgálati lajstrom.

19. §. *Minden ülésszak megkezdése előtt legalább 15, de legfeljebb 30 nappal a kir. törvényszék nyilvános ülést tart, melyben az elnökön kivül két biró vesz részt. Erre az ülésre a kir. ügyészséget meg kell hivni, az ügyvédi kamarát pedig az ülés határnapjáról azzal kell értesiteni, hogy magát megbizott által képviseltet-*

heti. A törvényszék ez ülésben az évi lajstromból harmincz esküdtet és tiz helyettes esküdtet sorsol ki.

E czélból az elnök által kijelölt biró a főlajstromba bejegyezve levő mindenik esküdtnek külön papirszeletre irt nevét felolvassa és a törvényszék asztalán levő urnába helyezi; a szolgálatot teendő esküdteknek kisorsolása után pedig ugyanaz a biró a helyettes lajstromba bejegyezve levő mindenik helyettes esküdtnek szintén külön papirszeletre irt nevét olvassa fel és helyezi urnába. A sorsot az elnök huzza. A kisorsolt esküdtek jegyzéke a szolgálati lajstrom.

A kisorsolás nem terjed ki azokra az esküdtekre és helyettes esküdtekre, a kik az őket megillető mentességet a sorsolás megkezdeséig érvényesitették. Az elkésetten előterjesztett kérelem alapján az esküdtszéki szolgálat alól csak akkor adható felmentés, ha a mentességi ok az emlitett időpont után merült fel.

Ugyanabba a szolgálati lajstromba együttesen fel nem vehetők:

1. a fel- vagy lemenő ágbani rokonok vagy sógorok;

2. az oldalrokonok unokatestvérig bezárólag;

3. azok, a kik egymással örökbefogadó szülői és örökbefogadott gyermeki viszonyban állanak;

4. a kiknek egyike a másik nejének fitestvére vagy nőtestvérének férje.

Az e pontok alá eső egyének közül az, a kinek nevét az elnök előbb huzta ki az urnából, a szolgálati lajstromba fölveendő, a folytatólag kisorsolt másik vagy többi, ki nem sorsoltnak tekintendő.

A sorshuzásról jegyzőkönyvet kell felvenni.

20. §. *Ha a későbbi ülésszak szolgálati lajstromának egybeállitása idejében az évi lajstromokban már oly kevés név maradt fenn, hogy a főlajstromban ötvennél, a helyettes lajstromban tizenötnél kevesebb név fordul elő: a kir. törvényszék az évi lajstromokat, mielőtt a szolgálati lajsrom egybeállitásához fogna, az alaplajstromból az emlitett számokig kiegészíti. (15., 16. és 17. §§.)*

21. §. *A kir. törvényszék a szolgálati lajstromot az esküdtbiróság elnökének megküldi, a ki az ülésszak megkezdéseig felmerült, illetőleg érvényesitett kizáró és mentő okok fölött végérvényesen határoz s ha a kisorsolt harmincz esküdt közül valamelyik kizáratik vagy a szolgálat alól felmentetik: a szolgálati lajstromot*

a helyettes esküdtek szolgálati lajstromából a sorshuzás rendje szerint kiegészíti.

1. Minden esküdtbiróság részére az igazságügyminiszter állapitja meg, hogy egy-egy évben hány ülésszak tartandó. (29. §.) Ez ülésszakok megkezdése előtt kell a szolgálati lajstromot (19. §.) mindannyiszor összeállitani.

2. A mennyiben a kir. tábla rendkivüli ülésszak tartását rendeli el: erre külön szolgálati lajstromot kell készíteni. (32. §.)

3. A 20. §. eltérés a szabálytól, mely szerint az esküdtek évi lajstromát vegyes bizottság (14. és 18. §.) állitja össze.

4. Az ülésszak megkezdéséig az esküdtbiróság elnökénél (21. §.) a kizáró ok (5. és 6. §.) feltétlenül, a mentő ok (7. §.) csak annyiban érvényesithető, a mennyiben a sorsolás után merült fel. (19. §. 3. bek.) Lásd még a 17. §. 2. bek.

5. Az esküdtbiróság elnöke a szolgálati lajstromba felvett 30 esküdtet megidézi az ülésszakra, a tiz helyettes esküdtet csak értesiti, hogy az ülésszak alatt lehetőleg lakásukon tartózkodjanak. (Bp. 338. §.) Az utóbbiakból kell ugyanis kiegészíteni az esküdtszéket, ha a főtárgyaláson huszonhat esküdt meg nem jelent. (342. §. 2. bek.)

6. A főtárgyaláson megjelent esküdtekre nézve felmerült kizáró ok tárgyában az illető biróság (337. §. 3. bek.) határoz. (343. §.)

7. A föntebbi 19—21. §-ra vonatkoznak az Éltr. 18—20 §-ai. Ezek szerint:

a) a tsz elnöke gondoskodik arról, h. a szolg. lajstrom a hiv. 19. és 20. §. értelmében összeállittassék s az esküdtbiróság elnökének megküldessék (18. §.); *b)* ha az esküdtbiróság elnöke ment föl valakit a szolgálat alól (21. §.); erről az illetőt s az évi lajstrom kiigazitása végett a tsz elnökét értesiti (19. §.); *c)* ha az esküdtbiróság székhelyén kivül tartatik meg a főtárgyalás, a tszék uj helyettes lajstromot állit egybe: az urnába legalább 15 helyettes esküdt nevét kell elhelyezni — és pedig lehetőleg a tárgyalás helyén v. a közel vidéken lakók közül (Et. 33. §.) (19. §.); *d)* az esküdtbiróság elnöke az ülésszak befejezésekor közli a tsz. elnökével a szolgálatot teljesitett esküdtek névjegyzékét, továbbá azok neveit, kik a 7. §. 9. p. alapján őket megillető mentességet igénybe kivánják venni, — végre azokét, kik elmaradásuk v. távozásuk okából az Et. 24. §. 3. bek. szerint a következő évi lajstromba fölveendők. (20. §.).

8. A 21. §-ra vonatkozólag az Im. a következő kijelentéseket tette:

a) minthogy az Et. 21. §. értelmében az esküdti szolgálattól való föl-

mentés iránti kérelem fölött az esküdtbiróság elnöke végérvényesen határoz: e határozat közig. uton fölül nem vizsgálható (32.800/900. Igmr. — MP. 480.);

b) habár az esküdtbiróság elnöke a 21. §. szerint csak a „kizáró és mentő okok" fölött határoz: mégis a dolog természetéből folyik, h. miután a törvény nem jelöli meg azt a hatóságot, melynél a beidézett esküdt a szolgálat teljesitését akadályozó okból fölmentését kérheti: ez a kérelem az esküdtbiróság elnökéhez intézendő (3523/901. Igmr. — MP. 481.).

6. Az esküdtek napidija és utiköltsége.

22. §. *Az esküdtbiróság elnöke az esküdteknek megfelelő napidijat, a nem helyben lakónak utiköltséget is állapit meg.*

Ezt kérni kell, még pedig az ülésszak berekesztéseig. Az elkésetten előterjesztett kérelem figyelembe nem vehető.

Az ekként megállapitott költség a bünügyi átalányt terheli.

1. Az esküdtek napidija és utiköltsége a bünv. elj. költségek közé tartozik, melyet az államkincstár előlegez. (Bp. 479. §.)

2. A §. 3. bek., mely szerint e költség „a bünügyi átalányt terheli", ugy értendő, hogy előlegezése a bünügyi átalányból történik, de megtéritése iránt a Bp. 480—483. §-ai irányadók.

3. A jelen 22. §-t kiegésziti a Éltr. 21. §-a, mely szerint:

a) napidijul helyben lakó esküdtnek 4, vidékinek 6 koronánál nagyobb összeg nem állapitható meg;

b) vidékinek utiköltségül egyszeri oda és hazautazásra I. oszt. hajózási, illetőleg II. oszt. vasuti dij, tengelyen utazás esetén miriaméterenként 5 korona állapitható meg.

7. A kötelességszegő esküdt büntetései.

23. §. *A megidézett esküdt, a ki az esküdtbiróság ülésére az idézésben kitett idő után jelenik meg, kétszáz koronáig terjedhető pénzbirsággal büntethető.*

24. §. *Tiz koronától ötszáz koronáig terjedhető pénzbirsággal büntetendő az az esküdt, a ki az idézésre meg nem jelent, vagy az ülésszak befejezése előtt az elnök engedelme nélkül eltávozott.*

Ismétlés esetében a büntetést ugyanabban az ülésszakban ujra kell alkalmazni és az ezer koronáig felemelhető.

Az esküdt, a ki elmaradása vagy eltávozása okából az év folyamán szolgálatot nem teljesitett, a következő év évi lajstromába felveendő.

25. §. *Az esküdtet a 23. és 24. §-okban emlitett büntetés alól fel kell menteni, ha elmaradását vagy távozását az ülésszak folyamán vagy a határozat kézbesitésétől számitva nyolcz nap alatt alapos okkal kimentette.*

26. §. *Azt az esküdtet, a ki valótlannak bizonyult mentő okot hozott fel, vagy a bünvádi perrendtartás 343. §-a értelmében hozzá intézett kérdésre a fenforgó kizáró okot szándékosan be nem jelenti, eskünek vagy a helyét pótló fogadásnak letevését, vagy a törvényben meghatározott más kötelességének teljesitését az elnök figyelmeztetése daczára megtagadja, ötven koronától ezer koronáig terjedhető pénzbirsággal kell büntetni.*

27. §. *Ha a 24. és 26. §-okban körülirt kötelességszegés miatt a főtárgyalást ismételni vagy elnapolni kellett, a kötelességszegő esküdtet az ebből származó költségben is el kell marasztalni.*

Ha az esküdt a kiszabott pénzbirság alól felmentetik, azt a költség viselésének terhe alól is fel kell menteni.

28. §. *A birság a 23., 24. és 26. §-okban meghatározott büntetések alkalmazása, a 23. és 24. §-ok alapján kiszabottak elengedése vagy leszállitása, továbbá a költségben való marasztalás tárgyában az előterjesztett bizonyitékok alapján s ha az illető esküdt jelen van, ennek meghallgatása után határoz.*

Végzés ellen egyfoku felfolyamodásnak van helye, mely felfüggesztő hatálylyal bir. (Bünvádi perrendtartás 378. §.)

1. Az esküdt kötelességét első sorban az idézés szabja meg. (Bp. 338. §.) A ki a kitüzött időre elkésve vagy egyáltalában nem jelenik meg, vagy a ki az ülésszak befejezése előtt engedelem nélkül eltávozott: az engedetlen tanuéhoz hasonló kötelességszegést (Bp. 194. §.) követ el s a 23. és 24. §-ok szerint büntetendő. Elővezetésnek természetesen helye nincs.

2. Az esküdt további kötelessége az igazmondás a kizáró okok tárgyában, az eskü vagy az ennek helyét pótló fogadás letevése stb. E kötelességek megszegésének büntetését a 26. §. állapitja meg. Az e §-ban emlitett „mentő ok“ azokra az okokra vonatkozik, a melyeket az esküdt a 25. §. alapján a végett hozhat fel, hogy elmaradását vagy távozását kimentse.

3. A büntetés elengedésének vagy leszállitásának csak a 23. és 24. §-ok, a költségben való marasztalásnak csak a 24. és 26. §-ok eseteiben van helye. (25. és 27. §§.)

4. Mind e kérdések tárgyában az esküdtszék mellett levő birróság, a 28. §. értelmében határoz.

5. A kiszabott pénzbirság, behajthatatlanság esetére, szabadságvesztés-büntetéssel nem helyettesithető. (Bp. 12. §. 2. bek.) Hováforditása iránt lásd a 35. §-t.

6. Az Éltr. 22. §. szerint a jelen törvény 11., 18., 23., 24. és

26. §-ai alapján kiszabott pénzbirság s a 27. §. alapján megállapitott költség megfizetésére kötelező határozat — jogerőre emelkedés után — behajtás végett a kir. ügyésznek kiadandó.

8. Az esküdtbiróság ülésszakai.

29. §. *Az esküdtbiróságok rendes ülésszakainak számát és idejét az igazságügyi miniszter állapitja meg.*

30. §. *Az esküdtbiróság elnöke ugy osztja be a tárgyalandó ügyeket, hogy az ülésszak lehetőleg 15 napnál tovább ne tartson.*

Ha mindazonáltal valamely főtárgyalás az esküdtek közreműködésével már kezdetét vette, a szolgálatot tevő esküdtek és helyettes esküdtek az ügy letárgyalásáig közreműködni kötelesek, még abban az esetben is, ha a tárgyalás a szolgálati éven tulterjed.

31. §. *Az esküdtbiróság elnöke minden ülésszak végén az utolsó ügy felvétele előtt, kérdést intéz az esküdtekhez és a helyettes esküdtekhez az iránt, vajjon a 7. §. 9. pontja szerint őket megillető mentességet igénybe kivánják-e venni.*

A tett nyilatkozatokat a szolgálatot teljesitett esküdtek névjegyzékével együtt a kir. törvényszék elnökével közölni kell.

32. §. *A tárgyalandó ügyek száma, fontossága vagy nagy terjedelme okából a kir. itélőtábla büntető tanácsa, a kir. főügyész inditványára, rendkivüli ülésszak tartását rendelheti el.*

A kir. törvényszék ezekre az ülésekre a szolgálati lajstromot a 19. §. értelmében állitja össze.

1. A rendes ülésszakok száma az ügyforgalomhoz képest minden esküdtbiróságra nézve külön van megállapitva. A nyár derekán nincs ülésszak

2. A ki valamely ülésszakban szolgálatot teljesitett: az a folyó és a következő évben mentes a szolgálattól (7. §. 9. pont), kivéve, ha az igazságügyminiszter másként rendelkezik (8. §.), vagy ha az esküdt az ülésszak végén nem jelenti ki, hogy a mentességet igénybe veszi. (31. §.)

3. A rendkivüli ülésszakra (32. §.) külön szolgálati lajstrom (19. §.) állitandó össze.

4. Az Éltr. 24. §-a szerint, ha a tábla büntetőtanácsa rendkivüli ülésszak tartását rendeli el (32. §.), erről az igazságügyminiszterhez jelentést tesz.

9. Vegyes rendelkezések.

33. §. *Ha az igazságügyi miniszter a bünvádi perrendtartás 291. és 337. §-ai értelmében a főtárgyalásnak az esküdtbiróság székhelyén kivül való tartását rendelte el, a kir. törvényszék uj helyettes lajstromot állit egybe. Ebben az esetben a helyettes esküdteket lehetőleg azok közül kell kisorsolni, a kik azon helyen laknak, a hol az esküdtbiróság ülését tartja.*

34. §. *Az igazságügyi miniszter elrendelheti, hogy ugyanazon királyi itélőtábla területén levő több határos kir. törvényszék területe egy esküdtbirósági kerületté alakittassék. Ebben az esetben kijelöli azt a törvényszéket, melynél az esküdtbiróság üléseit tartja.*

A kijelölt törvényszék és elnöke végzik azokat a teendőket, melyeket ezen törvény és a bünvádi perrendtartás előir. Az igazságügyminiszter ezen intézkedéséről az országgyülésnek évenként indokolt jelentést köteles tenni.

Királyi itélőtábla székhelyén levő törvényszék más esküdtbirósághoz nem csatolható.

35. §. *Az e törvény alapján kiszabott pénzbirságok ugyanazokra a célokra fordítandók, a melyekre a büntető törvénykönyvek alapján megállapitott pénzbüntetések rendelve vannak.*

36. §. *Az igazságügyi miniszter felhatalmaztatik, hogy e törvény életbelépésének évében a 2., 9., 10., 11., 12., 13., 14. és 18. §-okban foglalt határidőket a belügyminiszterrel egyetértőleg a szükséghez képest állapitsa meg.*

37. §. *A jelen törvény életbelépésének napját az igazságügyi miniszter rendelettel állapitja meg.*

A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi és a belügyi miniszterek bizatnak meg, a kik megfelelően intézkednek az iránt, hogy a bünvádi perrendtartás életbelépése napjáig az esküdtbiróságok kerületei megalakitva, az esküdtek lajstromai elkészitve s az esküdtbiróságnak birói tagjai kijelölve legyenek.

1. Az esküdtbiróság székhelyén kivül elrendelt főtárgyalás is csak e biróság területén lévén megtartható: ebből s a 15. §. ut. bek.-ből önkényt folyik, hogy ily esetben csak a helyettes lajstrom uj egybeállitása szükséges, mig a főlajstrom ugyanaz marad.

2. A 34. §. ezideig nem jött alkalmazásba. (1. §. 1. jegyz.) Ennélfogva az Éltr. 26. §. is egyelőre tárgytalan.

3. A 35. §. megegyezik a Bp. 12. §-ának 1. bek.-vel. Lásd e §. magyarázatát.

4. A 36. és 37. §-okhoz képest e törvény életbeléptetésének előkészitését az igazságügyi és belügyi miniszterek 1898. évi 3300., illetőleg 94.179. sz. a. kiadott rendeleteikkel eszközölték. Maga az esküdtbirósági törvény az Él. t. 1. §-a folytán 1900. január 1-én lépett életbe.

5. Ha a körülmények változtával az esküdtbiróság kerülete, a rendes ülésszakok száma és ideje vagy az esküdtek száma tekintetében a következő évre módositás mutatkozik szükségesnek: a tszék elnöke legkésőbb szept. végéig indokolt jelentést tesz a Tábla elnökéhez, — ki azt saját véleményével az igazságügyminiszterhez felterjeszti. Ugyane határidőig kell jelentést tenni akkor is, ha a mentességi jog felfüggesztése (Et. 8. §.) válik szükségessé. (Éltr. 25. §.)

II.

A BP. ÉLETBELÉPTETÉSÉRÖL SZÓLÓ TÖRVÉNY

(1897 : XXXIV. tc. — Bpélt.)

1. A Bp. életbelépésének ideje és hatálya terület tekintetében.

1. §. *A bünvádi perrendtartás és az esküdtbíróságokról szóló törvény az igazságügyminiszter által rendelettel megállapitandó napon, legkésőbb azonban 1900. évi január hó 1-én lépnek életbe.*

2. §. *A bünvádi perrendtartásnak, az esküdtbíróságokról rendelkező törvénynek és ezen törvénynek hatálya a magyar állam egész területére kiterjed, Horvát-Szlavonországok kivételével.*

1. A Bp. s a vele kapcsolatos törvények (Et. és Élt.) az 1899. évi 3200. sz. IM. r. folytán 1900. január 1-én léptek életbe.

2. A 2. §. megegyezik a btk. 5. §-ának 1. bek.-vel. Ehez képest a Horvátországban elkövetett büncselekmények az ország büntető s eljárási törvényei szerint és illetékes birósági által birálandók el, — kivéve ha azok és a magyar állam egyéb területén elkövetett cselekmények közt elválaszthatlan összefüggés forog fenn. (Dtár I. 233.)[1])

2. A Bp. s az eddigi eljárási szabályok alkalmazása a folyamatban levő ügyekre.

3. §. *A bünvádi perrendtartás életbelépésének napjától kezdve, a 15., 16., 17. és 18. §-ok szerint, a királyi biróságok hatáskörébe vtasittatott büntettek, vétségek és kihágások miatt megindítandó bünvádi eljárásban a bünvádi perrendtartás szabályait kell alkalmazni.*

4. §. *A már megindított eljárást is a 15., 16., 17. és 18. §-okban meghatározott biróságok előtt és a bünvádi perrendtartás szabályai szerint kell folytatni.*

Az eddig illetékes biróságok előtt és az eddigi eljárási szabá-

[1]) Bővebben l. *Illés:* Btk. magyarázata III. kiad. I. köt. 5. §.

lyok szerint kell azonban eljárni azokban az ügyekben, a melyekben a bünvádi perrendtartás életbelépése napját megelőzőleg a főtárgyalás, illetőleg a járásbiróságnál a tárgyalás már ki volt tüzve.

A bünvádi perrendtartás életbelépése előtt még jogerőre nem emelkedett közvetlen idézést vagy vád alá helyezést rendelő végzés ellen a felebbvitel és annak elintézése az eddigi szabályok szerint történik. A további eljárásban azonban a bünvádi perrendtartás szabályait kell alkalmazni.

5. §. *Ha valamely ujrafelvételi ügyben a főtárgyalás, illetőleg a járásbiróságnál a tárgyalás a bünvádi perrendtartás életbelépése napján már ki volt tüzve, az eljárást az eddigi illetékes biróságok előtt és az eddigi eljárási szabályok szerint kell befejezni.*

Az eddigi jogszabályok szerint befejezett ügyekben az ujrafelvétel megengedhetőségének feltételeit a bünvádi perrendtartás rendelkezései szerint, ha pedig a korábbi jogszabályok a terheltre nézve kedvezőbbek, az utóbbiak szerint kell megitélni.

6. §. *A büntetéseket a bünvádi perrendtartás életbelépésének napjától kezdve a bünvádi perrendtartás szabályai szerint kell végrehajtani.*

1. A 3. §. folytán a 19. §. szerint közigazgatási hatósághoz utalt kihágások tárgyában ezentul is az eddigi eljárás szabályai alkalmazandók. Lásd még a Bp. 30., 31. és 591. §-ait.

2. A kir. biróságok előtt 1900. január elsejéig már megindított bünügyekben is szabályként a Bp. rendelkezései szerint kell eljárni. Kivételek: *a)* az oly ügyek, melyekben a tárgyalás január elseje előtt már ki volt tüzve; *b)* a január elsejéig jogerőssé nem vált közv. idézés és vád alá helyezés ellen bejelenthető felebbvitel s ennek elintézése (4. §.). Az előbbi esetben az eljárás befejezéséig, az utóbbiban a felebbezett végzés jogerőre emelkedéséig az eddigi szabályok szerint folyt az eljárás.

3. Az 1900. január elsején már folyamatban volt ügyekre vonatkozó utasításokat és átmeneti intézkedéseket a kir. biróságok részére az 1899. évi 3200., a kir. ügyészségek részére az ugyanez évi 3300. sz. ig. m. r. tartalmazzák.

4. A 4. §. folytán a kir. Curia a kir. tábla II-foku megszüntető határozatai ellen, habár 1900. január elseje előtt, bejelentett felebbezéseket felülvizsgálat nélkül visszaküldte.

5. Az 5. §. 1. bek.-ből következik, hogy a Bp. szabályai szerint (444—462. §§.) kell eljárni az 1900. január elseje előtt már folyamatba tett ujrafelvételi ügyben is, ha annak tárgyában csak

nyomozás folyt, de az ujrafelvétel elrendelése kérdésében birói határozat még nem keletkezett.

6. Az 5. §-ból folyik az is, hogy a mennyiben a bíróság jan. elseje előtt a perujitási kérvényt elutasitotta vagy megtagadta az ujrafelvétel elrendelését: a további eljárás szintén a Bp. szabályai szerint történt.

7. Az 5. §. 2. bek. szerint az ujrafelvétel feltételei tekintetében a terheltre nézve kedvezőbb jogszabályok lévén alkalmazandók, ha január elseje előtt az ujrafelvétel a pótmagánvádló inditványára rendeltetett el: az eljárás a Bp. 449. §-a folytán, törvényszerü vád hiánya miatt (384. §. 11. p.) megsemmisitendő volt, — habár az ügyben már elsőfoku itélet keletkezett.

8. A 6. §. csak a büntetések végrehajtásáról rendelkezvén: nem vonatkozik a halálbüntetés kiszabását követő kegyelmi eljárásra (Bp. 497—499. §§.). A halálbüntetés, valamint a január elseje előtt már megkezdett szabadságvesztés-büntetés végrehajtása tekintetében a Bp. rendelkezései irányadók.

9. A mennyiben 1900. január elseje előtt több büntetés jogerőre emelkedett: ezeknek egyesitése, illetőleg összbüntetésbe foglalása a Bp. 517. és 518. §-a szerint történt.

3. A büntető bíróságok szervezete.

7. §. *Büntető ügyekben: a kir. járásbíróság mint egyesbíróság jár el.*

A kir. törvényszék háromtagu, a kir itélőtábla öttagu tanácsban határoz.

A kir. Curia, ha a jogegység érdekében használt perorvoslat felett dönt, továbbá, ha az esküdtbíróságnak vagy a kir. itélőtáblának határozata ellen használt semmiségi panaszt vizsgálja felül, héttagu tanácsban, minden más esetben öttagu tanácsban határoz.

8. §. *A kir. törvényszék vádtanácsa az elnökből és két bíróból áll.*

A kir. törvényszék elnöke minden év november havának végén meghatározza, hogy a következő évben a kir. törvényszék birái közül ki lesz a vádtanács elnöke s kik lesznek tagjai; egyuttal előre kirendel egy helyettes elnököt s egy helyettes birót.

Ha az év folyamán az utóbbiak is akadályozva vannak, a további helyettesités iránt esetről-esetre a királyi törvényszék elnöke intézkedik.

1. A 7. §. rendelkezése megfelel az eddigi gyakorlatnak. A kir.

Curia öttagu tanácsban határoz péld. az összbüntetés kiszabása (517. és 518. §.) s a felülvizsgálható végzésnek (378. §. 3. bek.) tárgyában.

2. A birák és jegyzőkönyvvezetők kizárása és mellőzése iránt lásd a Bp. VI. fej. (64—72. §§.).

3. A vádtanácsban (8. §.) nem vehet részt az, a ki valamely ügyben nyomozó vagy vizsgálati cselekményt teljesitett; viszont a vádtanács tagja lehetőleg mellőzendő, előadója pedig kizárandó a kérdéses ügy főtárgyalásából (Bp. 65. §.) és felsőbbfoku elintézéséből (66. §.). A vádtanács müködése különösen a vizsgálat és a vádalálhelyező eljárás keretében (Bp. IX. és XV. fej.) mozog; kivételes hatásköre iránt lásd péld. az 52., 62. és 63. §§. A vádtanács megalakitása iránt l. a B. ü. sz. 62—65. §.

4. Az ügyészségi megbizottak.

9. §. *Ügyészségi megbizott az lehet, a ki az 1883 : I. t.-czikk 1. §-nak* a) *és* b) *pontjaiban meghatározott általános minősitéssel bir, a jogi tanfolyamot valamely hazai jogi tanintézetben bevégezte s az állam nyelvét szóban és irásban birja.*

Ügyészségi megbizottul a fenti minősitéssel biró köztisztviselő, továbbá gyakorló ügyvéd is kirendelhető.

10. §. *Az ügyészségi megbizottat az igazságügyi miniszter rendeli ki és tőle a megbizást bármikor elvonhatja.*

11. §. *Az ügyészségi megbizottnak rendes fizetés nem jár; ozonban az államkincstárból megfelelő dijazásban részesül.*

E dijazás részleteit az igazságügyi miniszter állapitja meg.

12. §. *Az ügyészségi megbizott ebben a minőségben közvetlenül annak a királyi ügyésznek van alárendelve, a kinek kerületébe kirendelése szól.*

13. §. *Az ügyészségi megbizottra nézve ez az alkalmaztatása rendes fegyelmi hatóságának jogkörén nem változtat.*

14. §. *Az ügyészségi megbizottak teendöit a királyi főügyész és helyettese, királyi ügyész és királyi alügyész is végezhetik.*

1. Az ü. m. szolgálati viszonyait, hatáskörét és ügykezelését az 1899. évi 4700. sz. ig. m. r. szabályozza.

2. Az ü. m. tagja a kir. ügyészségnek (Bp. 73—76. §§.); perjogi hatáskörét illetőleg lásd a Bp. 522., 539., 541. stb. §-okat.

5. A büntető bíróságok hatásköre.

a) Bevezetés.

1. A büntető bíróságok hatásköre tágabb értelemben nemcsak az elsőfok, hanem a felebbviteli bíróságok hatósági körét is jelenti. Minthogy azonban utóbbi tekintetben maga a B. P. szabályozza a hatáskört, mindegyik felebbviteli bíróságra nézve tüzetesen megállapitván, hogy mely ügyek s mily határok között tartoznak birói elintézése alá: ennélfogva a jelen törvény 15—19. §. csak az elsőfoku bíróságok hatáskörét szabályozza.

2. Az elsőfoku büntető bíróságok hatásköre *rendes*, vagy *kivételes*. Rendes birói hatáskör az, amely bizonyos bűncselekményre nézve a törvényben megjelölt elsőfoku bíróságot, tekintet nélkül székhelyére, minden korlátozás nélkül megilleti; kivételes hatásköre pedig ama bíróságnak van, a mely a vele egynemü és egyfokon álló bíróságok közül bizonyos bűncselekmények feletti itélkezésre a törvény által külön, a többieket meg nem illető hatósággal van felruházva. Ily kivételes hatáskör illeti meg az Élt. 15. és 17. §-ai szerint a tizenegy kir. tábla székhelyén levő esküdtbíróságokat és törvényszékeket, különösen pedig Budapesten a bpesti kir. büntető törvényszéket. Igy különösen kimondják a hivatkozott §-ok, hogy:

a) a btk. II. részének I., II., III. és IV. fejezetében foglalt ama büntettek eseteiben, melyek az esküdtbiróság hatásköréhez tartoznak, valamint a nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségek eseteiben a királyi itélőtáblák székhelyén müködő esküdtbíróságok járnak el (15. §. utolsó bekezd.);

b) a btk. II. részének I., II., III., IV. és XI. fejezetében körülirt büntettek és vétségek, a mennyiben a kir. törvényszékek elé vannak utasitva, a kir. itéiőtáblák székhelyén levő kir. törvényszékeknek kivételes hatáskörébe tartoznak (17. §. 2. bek.);

c) a bankszabadalom mgsértésének vétségét illetőleg (1899 : XXXVII. t.-cz. 7. §.) a budapesti kir. büntető törvszék kizárólagos hatásköre érintetlen marad (17. §. utolsó bek.).

A többi bűntettek, vétségek és kihágások az elsőfoku büntető bíróságok rendes birói hatásköréhez tartoznak.

3. A B. P.-nak a hatáskörre vonatkozó általános szabályai a következők: *a)* a bűnvádi eljárás megindításánál a bűncselekménynek a büntető törvényekben megállapitott minősitése irányadó (8. §.), tehát a hatáskör is e szerint állapitandó meg; *b)* a bíróság hivatalból vizsgálja és állapitja meg hatáskörét (15. §., 379. §. ut. bek., 384. §. 4. pont, 401., 402. és 554. §§.); *c)* ha a tettes bíróságának hatásköre a részes, orgazda vagy bűnpártoló bűncselekmé-

nyére, ennek sulyánál fogva ki nem terjed: az utóbbiakra nézve hatáskörrel felruházott bíróság jár el a tettes irányában is (18. §.), vagyis: a nagyobb hatáskörü bíróság hatósága a kisebb hatáskörü bírósághoz utalt bűncselekményekre is kiterjed; ebből kifolyólag: *d)* összefüggés esetében az ügyek egyesitésére és a további eljárásra az a bíróság van hivatva, melynek hatáskörét a bűncselekmények egyike sem haladja meg (19. §.); *e)* a kivételes bíróság és az esküdtbíróság hatásköréhez utalt ügyek ettől összefüggés okából nem vonhatók el (20. §.); *f)* ha az a bíróság, a mely az ügyek összefüggése folytán a kisebb hatáskörü bíróság elé tartozó bűncselekmény tárgyában is eljár, a hatáskörét megállapitó bűncselekmény tekintetében az eljárást a főtárgyalás előtt megszüntette: a kisebb hatáskörü bírósághoz tartozó bűncselekményre nézve az eljárást e bíróságnak kell átengedni (22. §.); *g)* kölcsönös sértés esetén az egyik vádra nézve illetékes bíróság a másik vádra nézve csak akkor illetékes, ha az utóbbinak elbirálása hatáskörét meg nem haladja (23. §.); *h)* a hatásköri összeütközések felett a körülményekhez képest a kir. Tábla és a Curia határoz (28. §.); *i)* bíróküldés esetében a kir. Curia az illetékes bíróság helyett hasonló hatáskörü más bíróságot küld ki (29. §.).

b) Az esküdtbíróság hatásköre.

15. §.

Esküdtbíróságok előtt tartandó meg a főtárgyalás:

1. az 1878. évi V. törvényczikkben meghatározott büntettek miatt, ha a vád tárgya:

1. felségsértés a 126. és 127. §-ok eseteiben, továbbá a 130. §. 2-ik s a 134. §. első bekezdése esetében, végre a 131. §. 1. bekezdésének 2-ik és 2. bekezdésének 2-ik eseteiben;

2. a király bántalmazása a 139. §-ban körülirt esetben;

3. hütlenség a 142. §. esetében, továbbá a 143. §. 1. bekezdése szerint és a 144. §. 1., 3., 4., 5. és 6. pontjai szerint büntetendő esetekben, valamint a 144. §. 8. pontja esetében, a mennyiben a most emlitett §. 1., 3., 4., 5. és 6. pontjaira vonatkozik, végre a 148. §. 2-ik, s a 149. §. eseteiben;

4. lázadás a 152—155. §-okban meghatározott esetekben, a mennyiben a törvény öt évnél hosszabb tartamu szabadságvesztésbüntetést állapit meg, továbbá ezen büntettekre vonatkozólag a 158. §. első bekezdése esetében;

5. személyes szabadság elleni büntett a 195. §. 3. bekezdése szerint büntetendő 2-ik esetben;

6. gyilkosság a 278. §-ban foglalt esetben;

7. szándékos emberölés a 279. és 280. §§. szerint, továbbá a 281. §. 1. és 3. bekezdése szerint büntetendő esetekben, végre a 283. §. 2. bekezdésének 2-ik és a 299. §. első eseteiben;

8. kitétel vagy elhagyás a 287. §. 3-ik bekezdésének 2-ik esetében;

9. halált okozó sulyos testi sértés a 306. §. szerint és a 309. §. 2-ik bekezdése szerint büntetendő esetekben;

10. közegészség elleni büntett a 315. §-ban foglalt esetekben;

11. gyermekrablás a 318. és 319. §. eseteiben, továbbá szöktetés a 320. §. 2. bekezdésének esetében;

12. személyes szabadság megsértése a 324. és 325. §-ok szerint büntetendő esetekben;

13. rablás a 344., 345. és 349. §-ok eseteiben;

14. gyujtogatás a 422., 423. és 424. §-ok eseteiben;

15. vizáradás okozása a 431. §. szerint büntetendő esetekben;

16. közveszélyü megrongálás a 435. §. eseteiben és közveszélyü cselekmény a 436. §. szerint öt éven felüli vagy életfogytig tartó fegyházzal büntetendő, továbbá a 444. §-ban meghatározott esetekben;

17. megveszlegetés a 469. §. eseteiben;

18. végre nyilvános felhivás a 171. §. első bekezdésének azon eseteiben, melyekben a felhivás a fentebbi pontok szerint esküdtbiróság elé utalt valamely büntett elkövetésére irányul.

II. A nyomtatvány utján (1878. évi V. törvényczikk 63. §.) elkövetett büntettek vagy vétségek, ugyszintén a törvényben megállapitott és nyomtatvány utján elkövetett kihágások eseteiben, kivéve a 16. §-ban és a 17. §. 2. pontjában felvett eseteket.

Az I. pont 1., 2., 3. és 4. pontjaiban foglalt büntettek, valamint a II. pontban felsorolt büntettek és vétségek eseteiben a királyi itélőtáblák székhelyén müködő esküdtbiróságok járnak el, melynek kivételes, illetőleg sajtóbirósági területköre a székhelyen lévő királyi itélőtábla kerületére terjed ki.

M. i. I. Mind a szakkörökben, mind a laikus közvéleményben gyakran hangoztatják, hogy a politikai természetü büntetendő cselekmények, és pedig a megállapitott büntetés sulyára való tekintet nélkül, az esküdtbiróság elé utaltassanak.

Az osztrák 1867. évi deczember 11-iki alaptörvény XI. czikke ugyanis a politikai büntetteket és vétségeket az esküdtbiróság elé utasitotta. E ren-

delkezés annyiban van effektuálva, hogy az osztrák bünvádi perrendtartást életbeléptető 1873. évi törvény VI. czikke az állam elleni delictumokat az esküdtbiróságok hatáskörébe osztja be, a nélkül, hogy politikai minőségüket felemlitené. Szintén az esküdtbiróság hatáskörébe tartoznak a politikai delictumok a *belga* alkotmánytörvény 98. czikke és a jury visszaállitása tárgyában 1831. julius 19-éről kelt törvény értelmében.

Ellenben a többi modern hatásköri törvények, különösen a birói szervezetről szóló német birodalmi törvény, a politikai delictumokat, mint ilyeneket a birói hatáskör szabályozásánál nem tartották felemlitendőknek.

Törvényünk már csak abból az okból is teljesen mellőzi a politikai büncselekmények fogalmának felhasználását, mert ezen fogalom jelentménye már maga is vitás.

A politikai törekvések a büncselekmények inditó okául szolgálhatnak ugyan, de az inditó okot a dolussal felcserélni nem szabad.

A legközönségesebb büntettek is elkövethetők politikai motivumokból s ha bizonyos, hogy a külsőleg ugyanazonos büntett a szerint politikai vagy nem, a mint a tett benső rugója politikai vagy nem: akkor teljesen hiányzik az objectiv ismertetőjel, mely a birói hatáskörbe való beosztás alapjául szolgál.

Ezeknél fogva egyáltalában nem használható fel az esküdtbiróságok hatáskörének megállapitásánál a politikai büncselekmények fogalma. (34. l.)

II. A nagyobb codificatorius jelentőséggel biró modern jogok, szabály szerint az öt évnél hosszabb vagy pedig életfogytiglan tartó szabadságvesztésbüntetéssel, továbbá a halálbüntetéssel sujtott büntettek miatt emelt vád elbirálását utalják az esküdtbiróság elé.

Az igazságügyi kormány szintén magáévá tette azt az álláspontot, hogy a legsulyosabb büntettek eseteiben a főtárgyalás az esküdtbiróságok előtt tartassék meg.

Ezen vezérelv alól a büntetőtörvénykönyvünkben meghatározott büntetteknek csupán hat csoportjára nézve kellett kivételt tenni és pedig: a pénzhamisitás, hamis tanuzás, hamis vád, közokirathamisitás, hivatali sikkasztás, végre a szemérem elleni büntetteknek legsulyosabb eseteiben. Ez esetek mindegyikében nagyon nyomatékos ok szól az esküdtbiróság hatáskörének megállapitása ellen.

A pénzhamisitás miatt emelt vádak igen nagy számuak s igy ezen ügyeknek a szakbiróságtól való elvonása igen nagy munkával terhelné az esküdteket. Ezenfelül a vádnak helyes minősitéséhez nagy gyakorlat, éles megkülönböztetés, valamint a törvénynek technikai kezelésében való jártasság szükséges; végül a pénzhamisitás eseteiben rendszerint számos tagból álló bünbanda kerül a biróság elé.

Az esküdtek elé tehát oly sok kérdést kellene feltenni, hogy ellentétes verdikt keletkezésének vagy az esküdtszék részéről elkövethető más tévedésnek veszélye igen közel feküdnék.

A hamis tanuzás és hamis vád büntetteinek elbirálása gyakran az anyagi magánjog és a polgári törvénykezési rendtartás szabályainak oly tüzetes ismeretét teszi szükségessé, a melyet az esküdtszéknek laikus tagjaitól várni nem lehet.

A szemérem elleni büntettek eseteiben a vád oly kényes természetü

családi körülményeket érint, hogy a nagyobb nyilvánossággal járó esküdtbirósági főtárgyalás nem volna összeegyeztethető a sértett fél kiméletének minden modern törvényhozás által kellő figyelemben tartott szempontjával.

Hasonló természetü okokból hagyatott ki a 15. §-ból a méhmagzat elhajtásának a 286. §. második bekezdésében körülirt esete.

A közokirathamisitás és a hivatali sikkasztás büntettei esetében a vád helyes elbirálásához nem egyszer különleges szakismeretek, illetőleg a hivatali, például az adóhivatali, postahivatali kezelésnek tüzetes ismerete szükségesek, a mi az esküdtektől rendszerint nem várható. De tapasztalati tény az is, hogy a közokirathamisitás és a hivatali sikkasztás eseteinek elbirálását a vád tárgyává tett cselekményeknek és az azokban tettes vagy részes gyanánt szereplő terhelteknek nagy száma, valamint az ügyeknek mellékkörülményei rendkivül nehézzé tehetik; másrészt pedig a szóban forgó büntettek bünügyi statisztikánk adatai szerint felette nagy számban követtetnek el, miből folyólag az esküdtbirósági ülésszakok tartama, ezen bonyolult tényálladéku és tényállásu ügyek elbirálása által oly rendkivüli módon elhuzódnék, hogy az esküdtszéki szolgálat, legalább egyes székhelyeken, elviselhetetlenné válnék.

Épen a magyar jury intézménye érdekében teljesen indokolt tehát, hogy a szóban forgó hat büntettcsoport, legalább ez idő szerint, ne legyen az esküdtbiróságok elé utalva.

A 15. §-ban I. alatt felsorolt összes többi büntettek kivétel nélkül azok közé tartoznak, a melyek a jelen §. indokolásának bevezetésében tüzetesen feltüntetett büntetési időhatár szempontjából az esküdtbiróságok elé voltak utalandók. (32—33. l.)

III. Az 1848. évi XVIII. t.-cz. 17. §-ában s az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 39. §. második bekezdésében kifejezést nyert *nemzeti* meggyőződésnek felel meg a 15. §. II. pontja, mely általánosságban fentartja azt a szabályt, hogy a nyomtatvány utján elkövetett minden büntett és vétség az esküdtbiróságok körébe tartozik.

A törvényhozási szempontból nagyobb sulylyal biró modern törvényhozások legnagyobb része a nyomtatvány utján elkövetett *büntettekre és vétségekre* nézve a 15. §. II. pontjában foglalt szabályhoz hasonlóan állapitja meg a hatáskört. Csak a franczia, német és olasz jogban találunk rendelkezéseket sajtóvétségeknek szakbiróság elé utalása tárgyában.

Eltekintve a 16. §-ban foglalt kivételtől, annyival inkább fentartandó volt az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 39. §-a második bekezdésének szabálya, mert a nyomtatvány utján elkövetett büntetteknek és vétségeknek a közönséget megnyugtató elbirálása jelentékeny befolyással van a nemzetnek egész szellemi, tudományos és részben müvészi tevékenységére és termékenységére. — Ezek a büncselekmények a többiektől nemcsak abban különböznek, hogy a legnyilvánosabb természetüek, hanem abban is, hogy elbirálásukhoz az elfogulatlanság nagy mértéke szükséges. Teljes elfogulatlanság kell pl. annak elbirálásához, hogy az állam organumai, intézményei jogos kritikájának határai tul vannak-e lépve.

Az ily kérdések eldöntésénél a hivatásos biró, mint állami tisztviselő, ferde helyzetbe volna juttatva.

Ez az oka annak a jelenségnek, hogy a sajtóvétséget megállapitó itéletnek nagyobb a hatása, ha esküdtbiróság mondotta ki.

A nyomtatvány utján elkövetett büntettekre és vétségekre vonatkozó különleges hatásköri szabályokat nem szabad ugy felfogni, mint a sajtónak külön jogát.

Ott, a hol az esküdtbiróság müködése a rendes eljárásra is kiterjesztve van, a sajtóügyek kivételes biróságáról szólni többé nem lehet; más az, ha az esküdtbiróságot ugy szervezzük, mint az igazságszolgáltatás állandó rendes elemét, s más, ha ugy állitjuk fel, mint bizonyos favorisált ügyek külön biróságát; rendbiróságról pedig eddig sem lehetett szó, mert az esküdtbiróság soha sem sem volt a vádlott rendtársaiból, hirlapirókból stb. egybeállitva.

A kivételes rendelkezés azonban, mely a sajtóügyeket az esküdtbiróság elé utasitja, csak addig terjedhet, a meddig azt büntető természetük valóban megkivánja.

Ennélfogva a sajtóvétségeknek enyhébb és jelentéktelen eseteit, melyek nem közérdeküek, melyek elbirálásánál az elfogultság árnyéka az állandó biróra sem esik: a magánegyén ellen elkövetett rágalmazás és becsületsértés vétségeit az alábbi 16. §. az esküdtbiróság hatásköréből kizárja. (35. l.)

IV. A 15. §. utolsó bekezdése a kivételes hatáskörrel felruházott esküdtben foglalt büntettekre és vétségekre terjesztett ki.

A fentebbi 15. §-nak *utolsó*, valamint a 17. §. *utolsóelőtti* bekezdése a gyar törvényhozás a legsulyosabb vagy az állam léte szempontjából leginkább veszélyes büntettek bizonyos eseteire az ország gőczpontjain levő biróságok felállitását.

Az ujabb időben az 1871:XXXI. t.-cz. 25. §-a a budapesti és marosvásárhelyi kir. törvényszéket ruházta fel kivételes hatáskörrel, melyet az 1880: XXXVII. t.-cz. 39. §-ának utolsó bekezdése a btkv. II. részének I—IV. fejezeteiben és a 209. §. szerint büntetendő vétség kivételével a XI. fejezetben foglalt büntettekre és vétségekre terjesztetett ki.

A fentebbi 15. §-nak *utolsó*, valamint a 17. §. *utolsóelőtti* bekezdése a büncselekmények meghatározása szempontjából fentartja ezidő szerinti tételes jogunkat és azon csak annyiban változtat, hogy nemcsak a budapesti és marosvásárhelyi, hanem az 1890. évi XXV. t.-cz. alapján szervezett, mind a 11 kir. itélőtábla székhelyén felállitandó esküdtbiróságot, illetőleg kir. tvszéket felruházza a kivételes hatáskörrel, mert mindegyikre nézve fenforognak a szükséges feltételek.

A B. P. XXX. fejezetének rendelkezései arra az alapra vannak fektetve, hogy nem mindenik esküdtbiróság lesz egyszersmind sajtóbiróság is, hogy következésképp a sajtóbiróság kerülete több esküdtbiróság területét fogja magában foglalni. A jelen törvény feladata az, hogy a sajtóbiróságok területi hatáskörét, székhelyét, magában a törvényben állapitsa meg.

A kir. miniszterium az 1891: XXXII. t.-cz. 3. §-ában nyert felhatalmazás alapján 1892. május 28-án rendezte a sajtóbiróságok székhelyét és területi hatáskörét ama szabály szerint, hogy a sajtó utján elkövetett büncselekmények felett gyakorlandó birói hatáskör a tizenegy kir. itélőtábla székhelyén levő kir. törvényszékeket, Budapesten a budapesti kir. büntető törvényszéket illesse akként, hogy a kir. törvényszékek sajtóbirósági terület-

köre a székhelyükön levő kir. itélőtábla kerületére terjedjen ki. E szabály alól kivételt csak azokra a kir. törvényszékekre nézve állapitott meg, melyeknek ez idő szerint az esküdtszék kizárásával járó kivételes sajtóbirósági hatásköre van.

Minthogy e szerint a rendes sajtóbiróságok székhelyei már forgalmi központokban vannak, a mi a sajtó ellenőrzését, a kezelés egyszerüsitését, a közvád czélszerü ellátását s az eljárás egyöntetüségét jelentékenyen előmozditja, a sajtóbiróság székhelyei és területköre tekintetében a fennebbi 15. §. ut. bek. is az emlitett szabályt alkalmazza.

Jegyzetek. 1. A 15. §. nem meriti ki teljesen az esküdtbiróság hatáskörét. A 16. §. ugyanis önállóan szabályozza a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazásra és becsületsértésre nézve a birói hatáskört; s minthogy ez esetek egy részét a törvényszékhez, más részét az esküdtbirósághoz utalja: az utóbbinak hatáskörét csak a 15. és 16. §§. együttesen meritik ki.

2. A 15. §. I. pontja alatt felsorolt esetek mind oly bűntettek, a melyekre a törvény halál- vagy életfogytig tartó fegyházbüntetést, vagy öt évet meghaladó fegyházat vagy államfogházat állapit meg. Ez esetek azonban feltétlenül az esküdtbiróság hatásköréhez tartoznak még akkor is, ha a törvényes büntetés, a btkv. 66., 72., 85. és 92. §§-ainak alkalmazásával, előre láthatólag öt évnél rövidebb idejü szabadságvesztés lesz. A fennebbi 15. §. I. pontja ugyanis csak irányadó elvül fogadta el, de — a 4. és 16. pontok kivételével — nem iktatta kifejezetten törvénybe azt, hogy a kérdéses büntettek törvényes büntetése öt évi szabadságvesztésnél nagyobb legyen. Ellenben tüzetesen megjelölte azt a §-t, vagy a §-nak azt a pontját, a melyben az esküdtbirósághoz utalt büntettek meg vannak határozva. Habár tehát pld. a 85. §. esetében az öttől—tizenöt évig terjedhető fegyházat két évig terjedhető börtön helyettesiti, és igy concrét esetben az illető büntettnek ez a törvényes büntetése: ez mit sem változtat azon, hogy maga a bűntett a btkv. ama §-a alá esik, a melyet a fennebbi 15. §. I. pontja megjelöl. A btkv. 92. §-át illetőleg pedig a B. P. 8. §-a különben is kimondja, hogy az csakis az itélethozásnál jöhet figyelembe. A kérdéses büntett természetesen akkor is az esküdtbiróság hatásköréhez tartozik, ha a tszék hatáskörébe utalt enyhébb minősitése lehetséges ugyan, de kétséges. Ily eset pl. a szándékos emberölés, melynek a Bp. 281. §. 1. és 3. bek. szerint minősülő esetei az esküdtbiróság, 2. bek. alá eső esete a tszék hatásköréhez tartozik. Ha az utóbbi minősités egyelőre kétséges: az ügy elbirálására az esküdtbiróság van hivatva (GDt. XI. 813.).

3. A 15. §. I. pontja alatt felsorolt egyes bűntettekre nézve a következőket jegyezzük meg:

a) Az 1—4. pontok alatt felsorolt állam elleni bűntettek az esküdtbíróság kivételes hatáskörébe t. i. a kir. táblák székhelyein levő esküdtbíróságokhoz vannak utalva (15. §. ut. bek.). A határos esetek, melyeknek törvényes büntetése öt évi szabadságvesztést meg nem halad, ugyane kir. táblák székhelyein levő törvényszékek hatáskörébe tartoznak (17. §. 2. bek.). A 3. pontnál kivételt látunk ama szabály alól, hogy a már emlitett sulyos büntetések alá eső bűntettek az esküdtbírósághoz utaltassanak. A hütlenség bűntettének a 144. §. 2. és 7. pontjában meghatározott esetei, valamint a 144. §. 8. pontjának a 2. és 7. pontokkal kapcsolatos,. végre a 146. és 147. §-ok esetei ugyanis a fennebbi 3. pont szerint nem tartoznak az esküdtbírósághoz, holott a törvényes büntetés nagysága ezt hozná magával. A kivétel oka az, hogy ez esetekben az államot, s az állam létérdekeit érintő oly rendkivüli fontosságu titkok forognak szóban, melyeket az esküdtbirósági főtárgyalással együtt járó nyilvánosságtól meg kell óvni. (Él. t. ind. 33. l.). A 4. pontnál kivételesen meg van emlitve, hogy a lázadás (152—155. §§.) annyiban tartozik az esküdtbíróság hatásköréhez, „a mennyiben a törvény öt évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetést állapit meg". Ennek oka az, hogy a 153—155. §-ok szerint csak a felbujtók és vezetők büntetése haladja meg az öt évi szabadságvesztést, mig a többi résztvevőké ezen alul marad. A 4. pont kiemelt rendelkezéséből tehát az következik, hogy a mennyiben a lázadó csoport tagjai között a felbujtókat és vezetőket felfedezni nem sikerül: a kérdéses ügy a törvényszék elbirálása alá esik. Ellenkező esetben az esküdtbíróság jár el. Tekintve pedig, hogy ugyanazt az ügyet nem lehet két külön bíróság előtt tárgyalni a szerint, a mint a vádlottak egy része az esküdtbírósághoz, másrésze a törvényszékhez tartozik, és tekintve, hogy az esküdtbíróság nagyobb hatáskörénél fogva, a törvényszékhez tartozó ügyekre nézve is hatáskörrel bir (B. P. 19. §. 3. bek.): ennélfogva oly esetben, midőn a felbujtók és vezetők ellen is folyik az eljárás, a többi résztvevők is az esküdtbíróság hatósága alá tartoznak.

b) Az 5—18. pontok alatt felsorolt bűntettek az esküdtbíróság rendes hatásköréhez tartoznak. Ez esetek közül különös megjegyzést csak a következők igényelnek.

A 7. pont a szándékos emberölés esetei közé sorozza a 299. §. első esetét is. Ez akkor áll elő, midőn a párbajvivó a párviadal

szokásos vagy kölcsönösen megállapitott szabályait megszegve, ellenfelét megöli. Minthogy a szándékos emberölés a 279. §. s a 281. §. 1. és 3. bek. esetében öt évnél hosszabb idejü szabadságvesztéssel büntetendő, s ezért a 7. pont épen ez eseteket utalja az esküdtbiróság elé: a párviadal szabályainak megszegésével elkövetett emberölés is csak akkor tartozik ide, ha a kiemelt §-ok illető pontjainak feltételei fenforognak.

A 16. pont szerint az esküdtbirósághoz tartozik a vasuti hamis jelzéssel elkövetett közveszélyü cselekménynek a 436. §. szerint büntetendő esete is, a mennyiben a büntetés öt éven felüli vagy életfogytig tartó fegyházban áll. A büntetés nagyságát itt azért kellett kiemelni, mert a 436. §. csak annyit mond, hogy e cselekmény a következményekhez képest a 434. és 435. §-okban meghatározott büntetésekkel büntetendő. Tekintve pedig, hogy öt éven felüli és életfogytig tartó fegyházat csak a 435. §. állapit meg: ebből kifolyólag a 436. §. büntette akkor tartozik az esküdtbiróság elé, ha sulyos testi sértés történt, vagy ha valakinek halála okoztatott.

A 18. pont szerint a büntett elkövetésére irányzott nyilvános felhivás a 171. §. első bek. esetében akkor tartozik az esküdtbirósághoz, ha a fennebbi pontok szerint esküdtbiróság elé utalt valamely büntettre vonatkozik. E rendelkezést azért kellett felvenni, mert a felhivó abban az esetben, ha a kérdéses büntett vagy vétség elkövettetett, mint felbujtó büntetendő. A felbujtó büntetése pedig a 71. §. szerint ugyanaz lévén, a mi a tettesé: ez szükségkép maga után vonja azt a következtetést, hogy midőn a büntett elkövetője ellen az esküdtbiróság jár el, a felhivó is, mint felbujtó, ugyane biróság hatásköréhez tartozzék.

4. A 15. §. II. pontja szerint esküdtbiróság előtt tartandó meg a főtárgyalás a nyomtatvány utján elkövetett büntettek, vétségek és törvényben meghatározott kihágások eseteiben, kivéve a 16. §-ban és a 17. §. 2. pontjában felvett eseteket. Hogy a sajtó utján elkövetett büntettek és vétségek esküdtbiróság elé tartozzanak: ez nálunk 1848. óta a nemzet közfelfogásává lőn (M. i. III.); a kihágásokat illetőleg azonban eziránt a legujabb időig kérdés nem is merült fel. Az Él. t. eredeti javaslatában is csak büntettekről és vétségekről volt szó; a képv. ig. biz. azonban kiterjesztette az esküdtbiróság hatáskörét a törvényben meghatározott és nyomtatvány utján elkövetett kihágásokra is. Indokolása a következő:

Minthogy az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 39. §-ának második bekezdése

— egybevetve azt az 1848. évi XVIII. t.-cz. 17. §-ának első mondatával, — részben a birósági gyakorlatban, részben pedig a sajtó képviselői részéről eltérő értelmezésekre adott okot;

minthogy továbbá a bizottság többségének felfogása szerint léteznek *törvényeinkben* megállapitott olyan kihágások, melyeket, — különösen a mennyiben ezt a törvény világosan kimondja (pl. 1879. évi XL. t.-cz. 39. §.), — *nyomtatvány utján el lehet követni:* ezeknél fogva a bizottság e tárgyban kifejezett rendelkezés szükségét látta fenforogni, még pedig abban az irányban, hogy a törvény által megállapitott azok a kihágások, a melyek nyomtatvány utján is *elkövethetők*, a mennyiben nyomtatvány utján tényleg elkövettettek, — *mindig esküdtbiróság elé* tartoznak (15. §. II. pont), mert azok az esetek többségében olyan természetüek, hogy elbirálásuk a sajtószabadság érdekeit közvetlenül érintheti. (Jelentés 3. lap.)

Ha azonban ez az utóbbi szempontból helyes: ugy kérdés, hogy nem szenvedhet-e csorbát a sajtószabadság annálfogva, mert csak a „törvényben meghatározott" kihágásokra terjesztették ki az esküdtbiróság hatáskörét. A ktk. 1. §-a szerint ugyanis miniszteriés szabályrendelettel is lehet kihágásokat statuálni; s ezek között is lehet olyan, a melynek sajtó utján való elkövetése lehetséges. Ezek azonban, habár nyomtatvány utján voltak elkövetve, legtöbb esetben mégis a közigazgatási hatóság fóruma elé fognak tartozni (19. §. 4. és 5. pont) és igy nélkülözni fogják még azt a garanciát is, a melyet a sajtónak a törvényszék vagy járásbiróság eljárása nyujthatna.

5. Melyek a nyomtatvány utján elkövetett bűntettek, vétségek és kihágások: ezt az anyagi büntető törvény, az elkövetés e módjának nyilt kijelentése által, legtöbb esetben megjelöli. Ilyenek a btk. 134., 141., 149., 158., 171., 172., 173., 174., 248., 259., 261., 262. és 456. §-aiban meghatározott bűntettek és vétségek s a ktk. 39. §-ában körülirt kihágás. Ezek mindegyikében az ellen állapit meg büntetést a törvény, a ki a tiltott cselekményt gyülekezeten, nyilvánosan szóval, vagy irat, nyomtatvány, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállitása által követi el. Vannak azonban más esetek, a melyekben a törvény ezt ily határozottan ki nem mondja, de az elkövetés egyik eszközeül a közzétételt jelöli meg. Ilyenek pl. a btk. 327., 328. és 479. §-aiban s a ktk. 33. §-ában meghatározott büntetendő cselekmények. Minthogy a közzététel sajtó utján is megtörténhetik — a mennyiben a tettes az elkövetésnek e módját választotta: ily esetben az utóbb emlitett büntetendő cselekmények is a nyomtatvány utján elkövetettek közé, tehát a sajtóbiróság hatáskörébe tartoznak.[1]) Nem tartoznak azonban ide

[1]) Ily eset pl. a ktk. 33. §-ban meghatározott állam elleni kihágás, mely

azok, a melyeknél a sajtó utján való elkövetés csak a fenyegetés eszköze gyanánt szerepel, mint pl. a btk. 351. és a ktk. 41. §-ainak esetei.

c) Hatáskör a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteiben.

· 16. §.

A nyomtatvány utján elkövetett és az 1878. évi V. t.-cz. 259. és 261. §-ai szerint büntetendő rágalmazás és becsületsértés a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik.

Ha azonban a rágalmazás és becsületsértés az 1878. évi V. törvényczikk 262. és 461. §-aiban meghatározott személyek vagy nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója és tisztviselője ellen, avagy közmegbizatásban eljáró ellen, és pedig az utóbbinak hivatalos tetteire vonatkozólag volt elkövetve, az esküdtbiróság itél.

Azokban az esetekben, melyekben az 1878. évi V. törvényczikk 264. §-a a valódiság bizonyitását kizárja, a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés mindig a kir. törvényszék hatáskörébe tartozik.

M. i. A 16. §. módositja az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 39. §-ának második bekezdését.

A jogirodalomban, de még inkább a közérzületben ma már megérettnek kell tekinteni azt a kivánságot, hogy a nyomtatvány útján elkövetett *magánjellegü rágalmazási és becsületsértési vétségek* a sajtóesküdtszékek hatásköréből kivétessenek és az állam büntetőbirósági hatáskörébe utaltassanak.

Ezt az immár megérlelődött óhajt számos külföldi törvény példájára való hivatkozással lehet támogatni.

Olyan államokban, melyeknek rendkivül nagy, virágzó és szabad sajtójuk van, a magánbecsületsértés és rágalmazás esetei ki vannak véve az esküdtbiróság hatásköréből a nélkül, hogy ez a sajtó szabad fejlődésének legcsekélyebb sérelmével is járna. De a külföldi törvényhozás példájának az alkotmánynak egyik hatalmas támaszával: a sajtóval összefüggő ezen kérdésben nincs kiválóbb súlya. Az igazságügyi kormány nem is a külföldi példák követésére vállalkozott, hanem *a hazai viszonyok leggondosabb vizsgálata*, az összes hivatott szakkörnek *meghallgatása* és a felhozott különböző érveknek lelkiismeretes mérlegelése után javasolja a kérdést eldönteni.

Minthogy a sajtószabadság védelmének érdeke nem teszi szükségessé a szóban forgó ügyeknek a szakbiróságtól való elvonását;

minthogy továbbá nincs komoly jogi érv arra, hogy ezek az esetek az esküdtbirósághoz utaltassanak;

minthogy a magánegyének ellen elkövetett ezen rágalmazási és becsületsértési ügyek tényállása a lehető legegyszerübb, az 1878. évi V. t.-cz. 264.

a C. (Jeé.) kijelentése szerint szintén az esküdtbiróság hatáskörébe tartozik. (BHT. 149.)

§-ának 4. pontja pedig kizárja a családi élet viszonyaira vonatkozó vagy a női becsületet megtámadó állitás vagy kifejezés valódiságának bizonyitását:

mindezeknél fogva nem igazolt az, hogy ezek az ügyek az esküdtbiróság eljárásának nagy apparátusával legyenek tárgyalva és visszásnak mutatkozik az állampolgárokat ily jelentéktelen ügyek tárgyalásával továbbra is elvonni hivatásuk teljesitésétől. (Él. t. M. indokolása 37. 39—41. lap.)[1])

Jegyzetek. 1. A 16. §. logikai rendje a következő:

Az első bek. felállit egy általános szabályt; a második taxative sorolja fel a kivételeket e szabály alól, — a harmadik bek. pedig a második bek. kivételes rendelkezését szoritja meg. Ehhez képest a 16. §. lényege a következő tételekben fejezhető ki:

a) a sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés szabályként a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik;

b) ha mindazonáltal a §. 2. bekezdésében felsorolt személyek ellen volt elkövetve: az esküdtbiróság itél, — kivéve:

c) azokban az esetekben, a melyekben a btk. 264. §-a a valódiság bebizonyitását kizárja.

Hogy ezek szerint pontosan meghatározhassuk, mely esetek tartoznak a kir. törvényszék és melyek az esküdtbiróság hatásköréhez: tisztába kell jönnünk az iránt, hogy kik ama személyek, a kiket a §. 2. bek. (a 3. bek. megszoritásával), az 1. bekezdésben felállitott szabály alól kivesz, a mennyiben az ellenük sajtó utján elkövetett rágalmazást és becsületsértést az esküdtbirósághoz utalja.

2. A 16. §. 2. bekezdésének rendelkezése alá a következő személyek tartoznak: *a)* a btk. 262. §-a szerint a törvény által alkotott testületek, hatóságok, vagy azok küldöttségei és tagjai; *b)* a btk. 461. §-a szerint meghatározott közhivatalnokok és ilyeneknek tekintendő közmegbizottak; *c)* a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok igazgatói és tisztviselői; *d)* a közmegbizatásban eljáró személyek, hivatalos tetteikre vonatkozólag.

3. *Törvény által alkotott testületek azok,* a melyeknek létrejöttét s bizonyos keretben való müködését a törvény kötelezőleg elrendeli. Ilyenek pl. az országgyülés, a törvényhatósági, városi és községi képviselő-testület, a keresk. kamara s az ügyvédi kamara választmánya stb. Ellenben nem tartoznak ide ama testületek, a melyek, habár létrejövetelük feltételeit és szervezetüket, valamint müködésük körét a törvény előirja, az egyes tagok akaratából keletkeznek és szünnek meg; a minők pld. a részvénytársaságok és szövetkezetek, s a különböző egyesületek.

A hatóság, a mennyiben mint személyek összessége jelentke-

[1]) V. ö. *Vámbéry* Rusztem: Az esküdtbiróság hatásköréhez c. ért. (JK. 1899 : 46.).

zik, szintén törvény által alkotott testület, de olyan, a mely kényszerítő (végrehajtó vagy birói) hatalmat gyakorol. Ilyenek a birói, közigazgatási és katonai hatóságok. Hatóság azonban egy személy is lehet, ki a törvény alapján saját hatáskörében maga gyakorolja a közhatalmi jogokat; a minő pld. az egyes biró, az alispán és főszolgabiró stb.

Ugy a törvény által alkotott testületek, mint a hatóságok saját jogaik gyakorlását esetről esetre *küldöttségekre* bizhatják, a melyek e minőségükben ugyanoly szempont alá esnek, mint maga a kiküldő testület vagy hatóság.

E testületek és hatóságok, illetőleg küldöttségek *tagjai* részint közhivatalnokok, részint csak közmegbizottak. Igy pld. a községi városi vagy törvényhatósági testület tagjai, eltekintve azoktól, a kik hivataluknál fogva vesznek részt abban, nem közhivatalnokok, ellenben a hatóságok tagjai rendszerint közhivatali jelleggel is birnak. Vannak azonban hatóságok, a melyeknek tagjai nem tartoznak a közhivatalnokok közé. Igy pld. az ügyvédi kamara fegyelmi választmánya hatóság, mert birói hatalmat gyakorol, — de azért tagjai, a kik ügyvédek, még sem közhivatalnokok; a közigazgatási bizottság pedig, mely szintén hatóság, csak fele részben áll közhivatalnokokból, mert tagjainak más részét a törvényhatósági bizottság jelöli ki. A hatóság tagjaitól a 262. §. szempontjából meg kell különböztetnünk a hatóság közegeit, vagyis azokat az alsóbb rendü közhivatalnokokat, illetőleg közmegbizottakat, a kik csak felettes hatóságuk utasitásai szerint járnak el, — a minők pld. a Curia 67. sz. döntvénye (B. T. VI. 193. l.) s a Bp. 85. §. szerint a közrendőrök. Ezek már nem tartoznak a 262. §. keretébe, — de mint közhivatalnokok, a 461. §. alá esnek.

4. A btk. 262. §-a alá tartozó személyekre vonatkozó birói gyakorlatból kiemeljük a következőket:

a) az esküdtbiróság hatásköréhez tartozik a megyei és városi törvényhatóság bizottsági tagja ellen elk. rágalmazás és becsületsértés sajtóvétsége, tekintet nélkül arra, hogy az állitás v. kifejezés a sértett személy köz- v. magánminőségére vonatkozik-e (GDt. XIII. 535.; XI. 822.), — továbbá a közs. képviselőtestület tagja ellen elk. sértés, midőn a valódiság bizonyitása megengedtetett (XIII. 527.); *b)* a volt országgy. képviselő ellen elk. rágalmazás v. becsületsértés elbirálása a tszék hatásköréhez tartozik (XI. 816.); *c)* ügyvéd ellen ügyvédi tevékenységére nézve sajtó utján elk. becsületsértés nem tartozik az esküdtbiróság hatáskörébe, mert: habár az ügyvédi kamara törvény által alkotott testület, az ügyvéd a kamarai tagok közé való fölvétel által még se válik részesévé a kamarának hatósági teendői ellátásában (XII. 465.).

Az utóbbi megállapitásból folyik, hogy az ügyvéd csak abban az esetben tartozik a btk. 262. §-ban emlitett személyek közé, ha a kamara választmányának tagja.

5. A btk. 461. §-a tág alapon határozza meg a közhivatalnok fogalmát. E §. szempontjából megkülönböztetendők: *a)* a tulajdonképeni közhivatalnokok, a kik az állam közigazgatási vagy igazságszolgáltatási, vagy valamely törvényhatóság vagy község hatósági teendőjének teljesitésére hivataluknál vagy szolgálatuknál fogva kötelezvék; *b)* a közmegbizottak, a kik ugyane teendők ellátására különös megbizatásuknál fogva vannak kötelezve; *c)* az állam, törvényhatóság, vagy a község által közvetlenül kezelt közalapitványoknál, kórházaknál és tébolydáknál alkalmazott felügyelők, orvosok, hivatalnokok és szolgák, valamint a kir. közjegyzők. A két utóbbi pont alatt felsorolt személyek, szemben a tulajdonképeni közhivatalnokokkal, csak ilyeneknek tekintendők.

A közhivatalnokok részint kényszeritő hatalmat (imperium) gyakorolnak, részint gondozó tevékenységet fejtenek ki. Az előbbiek közé tartoznak a közigazgatási tisztviselők egy része, továbbá birák és ügyészek stb.; az utóbbiak közé, pld. az államvasuti, a posta és lottóhivatalnokok.[1]) Az esküdtbiró e minőségében szintén közhivatalnok, mert birói hatalmat gyakorol, s ennélfogva megvesztegetése is a btk. 268. §-a szerint közhivatalnok megvesztegetése gyanánt büntetendő. A közhivatalnokok első csoportjába tartoznak a mértékhitelesitő hivatal alkalmazottjai, valamint a községi előljárók, sőt a községi kisbiró és éjjeli őr is.

A mezőőr s az állami anyakönyvvezető is közhivatalnok.[2]) Ilyenek a nyilvános iskolák tanitói és tanárai is, a vizsgálat és vizsgálati bizonyitvány tekintetében. (B. T. XXV. 257. C.) Az egyházi személyek csak annyiban tartoznak ide, a mennyiben közokiratok őrzésére s azokból hiteles kivonatok kiadására jogositva vannak. (1894. évi XXXIII. t.-cz. 93. és 94. §.)

A megbizás, melynélfogva valaki közhatósági teendők teljesitésére van kötelezve, általános vagy különös lehet. Általános megbizása van pld. a napidijasnak; különös megbizás alapján jár el pld. a fogoly vagy toloncz kiséretével megbizott egyén. A hivatali eskü ez esetekben nem szükséges ahhoz, hogy az illető közhivatalnoknak tekintessék, valamint nem kivántatik ez meg feltétlenül a szolgaszemélyzet részéről sem. (B. T. XIII. 80. C.)

[1]) Lásd a Curia 58. sz. döntv. (B. T. XII. 225.).

[2]) Lásd az 1894. évi XII. t.-cz. 81. §-át s az 1894. évi XXXIII. t.-cz. 12. §-át.

A harmadik csoportban felsorolt egyének *(c)* a törvény különös rendelkezése nélkül nem volnának közhivatalnokoknak tekinthetők, mert foglalkozásuknak nincs hatósági jellege; tekintve azonban, hogy a közhatóság gondozó tevékenységet is fejt ki: e szempontból a közkórházak stb. orvosai és hivatalnokai is méltán soroztattak a közhivatalnokok közé. A kir. közjegyzőnek is megadja e jelleget az, hogy állására az igazságügyminiszter nevezi ki s hogy közokiratok felvételére és kiadására van hivatva.

6. A btk. 461. §-ának alkalmazására vonatkozó birói gyakorlatból kiemeljük a következőket:

a) a Curia megállapitása szerint közhivatalnok:

a néptanitó, mert a népiskolaügy az 1876 : XXVIII. t.-cz. 1. §. értelmében az állami közigazgatás tárgya (GDt. XII. 464.), — a róm. kath. lelkész, mint hitoktató, mert e hivatása teljesitésében nem magán, hanem közügyet lát el (Uo. XV. 494.), — az ev. ref. collegium tanára, mert közmegbizatásban jár el (XI. 817.), — a megyei tb. járásorvos (XI. 820.), — a közs. jző által alkalmazott segédjegyző (XI. 821.), — a megyei tb. főügyész (XIII. 530.), — a főv. közvágóhidi tisztviselő (XIII. 531.), — a honvédzenekar karmestere, mint közmegbizatásban eljáró egyén (XIII. 533.), — a megyei aljegyző (XIII. 534.), — a bíróságnál állandóan alkalmazott becsüs (XV. 490.), — a tényleges szolgálatban álló katonatiszt (XV. 493.);

b) ellenben nem tartoznak a közhivatalnokok közé:

a felekezeti népiskola tanitója, mert a felekezeti iskolák csak az állam fölügyelete alá helyezett intézmények, de nem testületek (XI. 814.), — a nyilvános tanintézet hitoktatója, mert megbizását az érsektől nyerte, tehát nem közmegbizott (XI. 815.), — a tüzoltófőparancsnok, minthogy nem közmegbizatásban eljáró személy (XIII. 536), — a nyugdijas városi főjegyző (XV. 489.).

Az *a)* pont alatt emlitett személyek ellen nyomtatvány utján elk. rágalmazás és becsületsértés tehát az esküdtbiróság, — a *b)* pont alatt emlitettek ellen elk. ily sajtóvétség a tszék hatásköréhez tartozik. A népiskolai tanitó és hitoktató közhivatalnoki jellegét illető birói gyakorlat — mint látjuk — ingadozó. Helyesebb az *a)* pont szerint elfoglalt álláspont, mert a nyilvános tanintézet tanitója a bizonyitvány kiállitása tekintetében közmegbizatásban jár el.

7. Nyilvános számadásra kötelezett vállalatok azok, a melyek a keresk. tvk. alapján keletkeznek és müködnek. Ilyenek különösen a részvénytársaságok és szövetkezetek. A közkereseti és betéti társaság nem nyilvános számadásra kötelezett vállalat; de különben sincsenek ugy szervezve, hogy élükön igazgatók állanának. Nyilvános számadásra kötelezett vállalat alatt tehát csak a részvénytársaságokat és a szövetkezeteket érthetjük s igy a 16. §. 2. bek. csak ezek igazgatóira és tisztviselőire vonatkozik.

A Curia megállapitása szerint a 16. §. 2. bek. alá esik: a

takarékpénztár igazgatósága, a részvénytársaság igazgatósági tagja (GDt. XI. 818; XV. 488.); ellenben nem tartozik ide a nyilv. számadásra kötelezett vállalat ügyésze, mert: az ügyvéd, habár állandó fizetést huz is a vállalattól, annak nem tisztviselője. (Uo. XII. 465.)

8. A közmegbizatásban eljáró személyek köre, szemben a btk. 461. §-ával, a mely szintén felemliti azokat, a kik hatósági teendők ellátására különös megbizatásuk alapján kötelezvék (közmegbizottak), nagyon szük térre szoritkozik. A közmegbizottak külön kiemelése a 461. §. mellett csak annyiban jogosult, a mennyiben vannak oly közmegbizottak, a kiknek megbizatása hivatalos teendőkre vonatkozik s a kik még sem tartoznak a 461. §. keretébe. Ilyennek tekinthetők pld. az ügygondnok, a hivatalból kirendelt gyám vagy gondnok, a hivatalból kirendelt védő, a képviselőválasztásnál müködő bizalmi férfiu stb. *Ezek, a mennyiben nem hatósági teendők teljesitésére vannak hivatva, nem tartoznak a btk. 461. §-a alá;* de mégis közmegbizottak, akik e minőségükben tágabb értelemben „hivatalos" teendőket végeznek.

A Curia megállapitása szerint nem közhivatalnok vagy közmegbizott: a gazdasági magánegyesület megbizottja (GDt. XIII. 526.), — a káptalani erdőgondnok (Uo. 528.), — az egyházközség gazdasági teendőinek ellátására hivatott algondnok (Uo. 529.); ellenben közmegbizottnak tekintendő: a róm. kath. plébános, valamint a felekezeti hitoktató, mert előbbinek a hivek valláserkölcsi nevelése a föladata, — az utóbbi pedig tanitói teendőket végez, melyre egyházközségétől nyert megbizatást s különben is mindegyik nem magán-, hanem közügyet lát el. (Uo. XV. 494.)

9. A felsorolt személyek tekintetében további kérdés az, vajjon az irányukban elkövetett sértések *feltétlenül az esküdtbirósághoz tartoznak-e*, vagy csak annyiban, *a mennyiben hivataluk, illetőleg hivatásuk gyakorlására vonatkoznak.* Az előbbi megoldás mellett szól az, hogy a 16. §. 2. bek. csak a közmegbizatásban eljáró személyekre nézve mondja ki, hogy csak a „hivatalos tetteikre vonatkozólag" elkövetett rágalmazás és becsületsértés tartozik az esküdtbiróság elé, a miből a contrario következik, hogy a többiekre nézve e megszoritás (illetőleg bifurcatio) nem áll fenn.

E fölfogást tette magáévá a birói gyakorlat is (4. jegyz. *a)* pont). Az ellenkező álláspont kifejtését l. e mü első kiadásában (I. k. 335. l.).

10. A 16. §. 2. bekezdésében felsorolt személyek ellen, habár

e minőségüket érintő rágalmazás és becsületsértés sajtóvétsége is csak akkor tartozik az esküdtbiróság elé, ha a btk. *264. §-ának valamelyik esete fenn nem forog.* (16. §. 3. bek.) E §-nak különösen 2., 3. és 4. pontjai szoritják meg a 16. §. 2. bekezdésének rendelkezését; mert *az 1. pont* arra az esetre vonatkozik, midőn a rágalm. vagy becsülets. *külföldi uralkodó vagy államfő, továbbá valamely külállamnak Ő Felségénél felhatalmazott követe vagy ügyviselője* (Chargé d'affaires) *ellen* (272. §.) *követtetett el.* E személyek nem tartozván azok közé, a kiket a 16. §. 2. bek. felsorol: az ezek ellen sajtó utján elkövetett sértés már a 16. §. 1. bek. folytán is a törvényszék elé tartozik. A 16. §. 3. bekezdésében tehát a 264. §. 1. pontjának, sem az ebben hivatkozott, sem a 16. §. 2. bekezdésében megjelölt személyek tekintetében, czélja nincs.

11. *A 16. §. 3. bek.*, a btk. 264. §-ára való hivatkozással, annyiban szoritja meg a 16. §. 2. bekezdését, a mennyiben az ennek rendelkezése alá eső személyek ellen sajtó utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés sem tartozik az esküdtbiróság elé:

a) ha az állitás vagy kifejezés olyan cselekményre vonatkozik, mely csak a sértett fél inditványára vonható bünvádi eljárás alá és az erre jogositott (113. §.) ilyen inditványt nem tett vagy azt visszavonta (264. §. 2. pont);

b) ha az állitott tényre nézve jogérvényes felmentő itélet vagy megszüntető határozat hozatott (3. pont.);

c) ha az állitás vagy kifejezés a családi élet viszonyaira vonatkozik vagy a női becsületet támadja meg (4. pont).[1])

Az *a)* pont alatti megszoritás alapján ki van véve az esküdtbiróság hatásköréből a nyilvános vállalat igazgatója vagy tisztviselője ellen elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés, ha annak tárgya oly cselekmény, a mely a btk. 343. és 358. §-ai szerint csak a szolgálatadó inditványára, ez esetben tehát csak akkor üldözhető, ha pld. a sikkasztó igazgató ellen a részvénytársaság vagy szövetkezet közgyülése nevében, a sikkasztó tisztviselő ellen az igazgatóság nevében inditvány terjesztetik elő. A *b)* pont alkalmazhatása a 16. §. 2. bekezdésében felsorolt valamennyi személyre kiterjed; mig a *c)* pont különösen a nőhivatalnokoknak (tanitónő, óvónő, posta- és távirónő stb.) szolgál javára, a mennyiben ezek a női becsületüket sértő rágalmazás és becsületsértés miatt akkor is a törvényszék oltalmát vehetik igénybe, ha a sértés szorosan összefügg hivatásuk gyakorlatával.

[1]) E pontok bővebb kifejtését lásd Illés B. t. k. m. III. kiad. II. köt. 264. §.

A btk. 264. §. 3. pontra vonatkozó birói megállapitásokból kiemeljük a következőket:

az ügyészség nyomozást megszüntető határozata nem zárja ki a valódiság bizonyitását, mert az ily határozat nem tekinthető a 264. §. 3. p. alá eső jogérvényes határozatnak (GDt. XII. 467. — XIII. 538.), —

fegyelmi fölmentő itélet csak akkor zárja ki a valódiság bizonyitását, ha az állitott tények bűnv. eljárás megindítására nem alkalmasak (Uo. XIII. 537.), —

nem bizonyitható állitások fölött is itél az esküdtbiróság (16. §. 2. bek.) összefüggés alapján (Uo. XV. 491.), —

a fegyelmi megszüntető határozat büncselekmény állitása esetén nem zárja ki a valódiság bizonyitását (Uo. XV. 492.).

Ez esetekben tehát a 16. §. 3. bek. nem alkalmazható.

12. A 16. §. 2. bek. szerint az ebben meghatározott esetekben: „az esküdtbiróság itél". Ez azt látszik jelenteni, hogy mindenik esküdtbiróság itél a területén elkövetett rágalmazás és becsületsértés eseteiben, a mennyiben ezek a 16. §. 2. bek. által hatásköréhez vannak utalva. Tekintve azonban, hogy a 15. §. ut. bek. általános érvényü szabályként kimondja, hogy a *„II. pontban felsorolt büntettek és vétségek eseteiben a kir. Táblák székhelyén müködő esküdtbiróságok járnak el"*: ebből kifolyólag a 16. §. 2. bek. is csak a kir. Táblák székhelyén müködő esküdtbiróságok hatásköréhez utalhatta az abban meghatározott eseteket. Igaz, hogy a 15. §. II. pontja, melyre ugyane §. utolsó bek. megszoritás nélkül hivatkozik, a következő szavakat is tartalmazza: *„kivéve a 16. §-ban és a 17. §. 2. pontjába felvett eseteket"* — a miből az következnék, hogy a 15. §. ut. bek. a II. pont alól kivett 16. §-ra már nem vonatkozik; minthogy azonban e pont, kapcsolatban a 15. §. bekezdő szavaival (Esküdtbiróságok előtt tartandó meg a főtárgyalás), csak azt határozza meg, hogy a nyomtatvány utján elkövetett büntettek és vétségek közül, melyek tartoznak az esküdtbiróság, s melyek a törvényszék körébe — és igy itt a 16. §-nak csak amaz esetei vétettek ki a II. pontban felállitott szabály alól, a melyek, miként a 17. §. 2. pontjának esete, a törvényszék hatásköréhez tartoznak: ennélfogva kétségtelen, hogy a 15. §. ut. bek. a nyomtatvány utján elkövetett minden büntettre és vétségre, tehát a 16. §. 2. bekezdésében meghatározott esetekre is vonatkozik.

Nem állapitható azonban meg az esküdtbiróság hatásköre, ha a vád tárgyává tett nyomtatványnak sajtó utján való közzététele és terjesztése miatt (btk. 259. §.) vád nem emeltetett. (C. 5412/905. — GDt. XII. 466.)[1])

[1]) A C. e kijelentésére az szolgált alkalmul, hogy vádlott a ny-i tör-

d) A kir. törvényszék hatásköre.

17. §.

A királyi törvényszékek hatásköréhez tartoznak:

1. azok a büntettek, melyek a 15. §. szerint az esküdtbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek;

2. az esküdtbíróságnak bűnösséget megállapító ítéletével már sujtott elmemünek (1848. évi XVIII. t.-czikk 27. §.) ujra közlése vagy árulása által elkövetett büntettek, vétségek és kihágások;

3. az 1878. évi V. törvényczikk 258., 260., 261. és 262. §-aiban meghatározott vétségeknek azok az esetei, melyekben az eljárás a büntetőtörvénykönyv 269—272. §-ai értelmében hivatalból indítandó meg;

4. azok a vétségek, melyek a 18. §. szerint a királyi járásbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek.

Az 1878. évi V. t.-cz. második részének I., II., III., IV. és XI. fejezetében körülirt büntettek és vétségek, a mennyiben ezen §. értelmében a királyi törvényszékek elé vannak utasítva, a királyi itélőtáblák székhelyén levő királyi törvényszékeknek, Budapesten a budapesti királyi büntető törvényszéknek kivételes hatáskörébe tartoznak.

A budapesti királyi büntető törvényszéknek az 1887. évi XXVI. törvényczikk 4. §-ában, illetőleg az 1895. évi XLIV. t.-czikk 1. §-ában megállapított kizárólagos hatásköre érintetlen marad.

M. i. I. Minden negativ hatásköri összeütközésnek elejét veszi azon helyes codificatorius elv, hogy az esküdtbíróság és a kir. járásbíróság hatáskörébe utalt büntetendő cselekmények egyenként tüzetesen fel vannak sorolva, az anyagi büntető jog illető §-aira való hivatkozás által a leghatározottabban meg vannak jelölve, tehát a judicaturában semmi kétség sem merülhet fel arra nézve, hogy a 15. §. szerint esküdtbíróság elé, illetőleg a 18. §. szerint a kir. járásbíróság elé nem utalt büntettek, illetőleg vétségek a kir. törvényszék hatáskörébe fognak tartozni (17. §. 1. és 4. pont.).

II. A sajtótörvény 27. §-a rendelkezik arról az esetről, midőn a sajtóbíróságnak a vétkességet megállapító ítéletével már sujtott elmemüvet nem a szerző, hanem más egyén sajtó utján ujra közzéteszi vagy árulja.

Minthogy ebben az esetben a szóban forgó nyomtatványra, illetőleg képes ábrázolatra nézve az esküdtbíróság már megállapitotta, hogy az sajtó-

vényszékhez intézett nyomtatott beadványában egy albiró ellen rágalmazó állitásokat használt, melyek miatt az albiró által tett panasz elbirálására a ny-i tszék magát illetéktelennek jelentvén ki, az ügyet a bpesti b. törvényszékhez, mint esküdtbirósághoz tette át. Utóbbi szintén illetéktelennek mondván magát: a Curia az ügy elbirálására a ny-i tszéket utasitotta, mert: csak a 258. és 262. §. alapján emeltetett vád, — ennek elbirálására pedig az elkövetés helyének birósága illetékes (Bp. 16. §.).

vétséget foglal magában, felesleges az ügyet ismét esküdtbiróság elé vinni és egyébként is megfelelőbbnek mutatkozik, ha ilyen esetekben a kevesebb alakszerüségek közt mozgó törvényszékek gyorsabban járnak el.

Ezeknél fogva egészen indokolt, hogy a 17. §. 2. pontja ezeket az eseteket is kiveszi a sajtóbiróság hatásköréből.

Az „árulás", illetőleg elárusitás e pontban a pénzen való továbbadást jelenti. (Él. t. ind. 37. és 42. l.)

Jegyzetek. 1. A kir. törvényszék hatáskörét a fennebbi és a 16. §. együttesen meritik ki. Az utóbbi §. ugyanis a sajtó utján elkövetett rágalmazást és becsületsértést részint az esküdtbiróság, részint a törvényszék hatáskörébe utalja: a törvényszék hatáskörének meghatározásánál tehát ezt is figyelembe kell venni.

2. A törvényszék rendes hatáskörét két általános tétel szabályozza. (M. i. I.) Ezek szerint a törvényszék hatásköréhez tartozik:

a) minden bűntett, a mely a 15. §. szerint, továbbá azok a vétségek, a melyek a 16. §. 2. bek. szerint az esküdtbiróság hatásköréhez utasitva nincsenek (17. §. 1. pont és 16. §. 1. és 3. bek.);

b) minden vétség, a mely a 18. §. szerint a járásbiróság hatásköréhez nem tartozik (17. §. 4. pont.).

A hatáskörnek e negativ meghatározása mellett a 17. §. két esetre nézve (2. és 3. pont) positiv irányban is megjelöli a törvényszék rendes hatáskörét. Ezenkivül vannak külön törvények, melyek egyes bűntetteket és vétségeket kifejezetten a törvényszék hatáskörébe utalnak.

Ha törvényszék elé tartozó bűncselekmény tárgyában csak összefüggés folytán itélt az esküdtbiróság s a Curia egyedül e cselekmény tárgyában rendel uj eljárást (Bp. 437. §. 5. bek.): erre a törvényszéket utasitja. (GDt. XIII. 539.)

3. A 17. §. 2. pontja szerint a kir. törvényszék hatásköréhez tartoznak: „az esküdtbiróságnak bünösséget megállapitó itéletével már sujtott elmemünek ujra közlése vagy árulása által elkövetett bűntettek, vétségek és kihágások." E rendelkezés az 1848. évi XVIII. t.-cz. 27. §-án alapul (M. i. II.), mely igy hangzik:

„Ki az ekképen elmarasztaló itélet által sujtott elmemüvet sajtó utján ujra közzé teszi vagy árulja, a szerzője ellen hozathatott legnagyobb büntetéssel fog illettetni."

A St. e rendelkezése alá eső cselekményt a föntebbi 17. §. 2. pontja csak annyiban utalja a törvényszék hatáskörébe, a mennyiben az *„esküdtbiróságnak* bünösséget megállapitó itéletével már sujtott elmemünek ujra közléséről" van szó (15. §. II. és 16. §. 2. bek.). A 16. §. 1. és 3. bek. szerint azonban a sajtóvétségek egy

része a tszék hatásköréhez tartozik; a 15. §. II. szerint pedig a nem törvényben meghatározott sajtókihágások szintén nem tartoznak az esküdtbiróság hatásköréhez. Ezek tekintetében tehát nem keletkezhetik az esküdtbiróság itéletével már sujtott elmemü, hanem csak oly sajtóközlemény, melyet előzőleg a törvényszék vagy járásbiróság tett itélete tárgyává. Kérdés, mely biróság hatásköréhez tartozik az elmemű ujraközlése. A felelet csak az lehet, hogy az ujraközlés tárgyában is az a biróság van hivatva itélni, a mely először itélt. Minthogy pedig a 16. §. 1. és 3. bek. alá eső vétségek a *törvényszék* hatásköréhez tartoznak, ezek tekintetében az ujraközlés tárgyában is a 17. §. 1. p. alapján a tszék itél; mig a 2. p. alapján az esküdtbiróság hatásköréhez tartozó sajtóközlemények vannak a tszék hatáskörébe utalva.

4. *A 17. §. 3. pontja* összefügg a 18. §. I. 6. pontjával. Az előbbi positiv irányban határozza meg, hogy a rágalmazás és becsületsértés mely esetekben tartozik a kir. törvényszék elé: mig az utóbbi kimondja, hogy a kir. járásbirósághoz a 258., 260., 261., 262. és 273. §-ok amaz esetei tartoznak, a melyek a 17. §. 3. pontja szerint a kir. törvényszék hatásköréhez utalva nincsenek. Ezen kivül még a 16. §. szól a rágalmazás és becsületsértés biróságáról. Minthogy azonban ez a nyomtatvány utján elkövetett rágalmazásra és becsületsértésre vonatkozik, s ezekre nézve a birói hatáskört kimeritően szabályozza: a 17. §. 3. és 18. §. 6. pontjának tárgya csak a más módon elkövetett rágalmazás és becsületsértés. Ezek tekintetében az elválasztó határvonal, mely a törvényszék és járásbiróság hatáskörét elkülöniti, abban áll, hogy a mennyiben az eljárás a btk. 269—272. §-ai értelmében hivatalból inditandó meg: a törvényszék, — ellenkező esetben a járásbiróság itél.

A btk. 269—272. §-ai alá a rágalmazásnak és becsületsértésnek azok az esetei tartoznak, a melyekben a közvád alapjául a sértettnek, illetőleg felettes hatóságának felhatalmazása vagy diplomácziai uton kifejezett kivánata szolgál. Melyek ez esetek: ez iránt a judikaturában, a hivatkozott §-ok eltérő értelmezése folytán hosszabb ideig ingadozás volt, a mely ma már megszüntnek tekinthető. A Bp. életbelépésekor tehát e tekintetben már megállapodott gyakorlatot talált a biróság, midőn kétes esetben az iránt kellett határoznia, hogy pld. a 262. §. szerint büntetendő becsületsértés a törvényszékhez vagy a járásbirósághoz tartozik-e. Ez eset ugyanis rendszerint felhatalmazási vétség, tehát a törvényszék elé tartozik; kivételesen azonban, igy pld. ha a rágalmazó állitás a közhivatal-

noknak nem hivatali eljárására, hanem hivataloskodását megelőző cselekményeire vonatkozik, vagy ha a nyilvánosan elkövetett sértés (262. §.) csak meggyalázó kifejezésben áll (261. §.), a 262. §-ba ütköző vétség is a járásbiróság elé tartozhatik.[1])

5. A 17. §. 1. és 4. pontja szerint azok a bűntettek és vétségek tartoznak a törvényszék rendes hatásköréhez, melyeket a 15. és 18. §-ok az esküdtbiróság, illetőleg a járásbiróság hatáskörébe nem utalnak. E rendelkezés tehát nem foglalja át azokat a bűntetteket és vétségeket, melyeket *egyes törvények* utalnak a törvényszék rendes hatáskörébe. Ilyenek névszerint a következők:

a) koholt követelés bejelentése s a hitelezők megvesztegetése a csődeljárásban (1881: XVII. t.-cz. 265—266. §.); *b)* az uzsora vétsége (1883: XXV. t.-cz. 7. §.); *c)* a tenger alatti kábel megrongálása (1888: XII. t.-cz. 12. §.); *d)* a védkötelezettség kijátszása (1889: VI. t.-cz. 68. §.); *e)* csábitás a behivási parancs iránti engedetlenségre (1890: XXI. t.-cz. 6. §.); *f)* közérdekü határ- és földmérési jelek megrongálása vagy megsemmisitése (1891: XLI. t.-cz. 6. §.); *g)* a házassági törvénybe ütköző vétségek (1894: XXXI. t.-cz. 126. §.; *h)* a tárgyalási titok megsértése (1897 : XXXIV. t.-cz. 20. §.); *i)* a bélyeghamisitás (1897 : XXXVII. t.-cz. 1. és 4. §.); *j)* az 1899: XV. t.-cz.-ben meghatározott választási visszaélések (169—172. §§.); *k)* a kivándorlási törvénybe ütköző bűntettek, vétségek és nyomtatvány utján elkövetett kihágások (1909: II. t.-cz. 49. §.).

A 17. §. 4. és a 18. §. II. p. értelmében a St. 31. §-a szerint büntetendő sajtórendőri vétség is a törvényszék rendes hatásköréhez tartozik (l. a 18. §. 11. jegyz.).

6. A 17. §. 2. és ut. bekezdései a kir. táblák székhelyein levő törvényszékek s a budapesti kir. büntető törvényszék kivételes hatáskörét határozzák meg. A táblák székhelyein levő törvényszékek hatásköréhez tartoznak a btk. II. részének I., II., III., IV. és XI. fejezeteiben körülirt bűntettek és vétségek: „*a mennyiben ezen §. értelmében a kir. törvényszékek elé vannak utasitva.*“ E megszoritás két irányban igényel felvilágositást:

a) A 17. §. 1. pontja szerint azok a bűntettek tartoznak a törvényszékhez, a melyek a 15. §. szerint az esküdtbirósághoz utasitva nincsenek, minthogy pedig e §. I. pontjában 1., 2., 3. és 4. pontok alatt fel vannak sorolva ama büntettek, melyek a btk. II. részének I—IV. fejezeteiből az esküdtbiróság elé tartoznak: ebből kifolyólag, tekintettel a 17. §. 1. pontjára és 2. bekezdésére, az emlitett fejezetekben meghatározott többi bűntettek a törvényszék mint kivételes biróság hatásköréhez tartoznak. Ide tartoznak a

[1]) A felhatalmazási és inditványi esetek közötti határvonal részletes kifejtését lásd Illés B. T. K. m. III. kiadás II. kötet 269—272. §.

kérdéses fejezetekben meghatározott vétségek is annálfogva, mert ezeket a 18. §. nem utalja a járásbiróság hatásköréhez (17. §. 4. pont).

b) A btk. II. részének XI. fejezetében körülirt pénzhamisitás szintén csak annyiban tartozik a törvényszék kivételes hatásköréhez, a mennyiben a 17. §. szerint a törvényszékhez van utalva. Minthogy pedig e §. 4 pontja szerint csak azok a vétségek tartoznak ide, a melyeket a 18. §. a járásbirósághoz nem utal, s minthogy a 18. §. I. 1. pontja szerint a 209. §. vétsége a járásbirósághoz tartozik: ennélfogva a pénzhamisitás csak e §. vétségének kivételével tartozik a törvényszékhez, névszerint a kir. táblák székhelyén működő törvényszékekhez.

A budapesti kir. Tábla székhelyén két törvényszék, t. i. a pestvidéki és a budapesti kir. büntető törvényszék működvén: a 17. §. 2. bek. e kettő közül világosan az utóbbit jelöli meg ama törvényszék gyanánt, melynek kivételes hatásköréhez a kiemelt büntettek és vétségek tartoznak.

7. A 17. §. ut. bekezdésének tárgya a bankszabadalom megsértése. E cselekményt az 1899:XXXVII. t.-cz. 7. §-a vétségnek nyilvánitja azzal, hogy megbüntetése iránt a bünv. eljárás csak az osztrák-magyar bank főtanácsának inditványára, és pedig Magyarországban csak a budapesti, Horvátországban csak a zágrábi kir. törvényszék előtt inditható meg. A 17. §. ut. bek. teljesen megegyezik e rendelkezéssel.

e) A kir. járásbiróság hatásköre.

18. §.

A királyi járásbiróságok hatásköréhez tartoznak:

I. az 1878. évi V. törvényczikkben meghatározott vétségek közül:

1. a 174., 177., 190., 191., 196., 197., 209., 241., 246., 293., 294., 295., 296., 314., 327., 328., 332., 339., 360., 365., 366., 367., 368., 384., 408., 409., 410., 411., 421., 440., 441., 443., 446. és 480. §-ok szerint büntetendő vétségek;

2. a 192. §. első, a 316. §. első és 323. §. első és a 448. §. második bekezdése szerint büntetendő vétségek;

3. a 214. §. vétsége és a 222. §. szerint büntetendő vétség azon esetei, melyekre a törvényben főbüntetésül hat hónapot meg nem

haladó fogház van megállapitva, továbbá a 226. §-nak a 214. §-sal kapcsolatos vétsége;

4. a 302. §. első bekezdése, továbbá a 358., 359., 383., 386. és 387. §-ok szerint büntetendő vétségek;

5. a 248. §. szerint büntetendő vétség, a mennyiben esküdtbirósághoz nem tartozik, s a 249. §. vétsége;

6. a 258., 260., 261., 262. és 273. §-ok azon esetei, melyek a 17. §. 3. pontja szerint a királyi törvényszékek hatásköréhez utalva nincsenek;

7. a 370. §. második bekezdése szerint büntetendő vétség, a mennyiben lopás, sikkasztás vagy jogtalan elsajátitás vétségével van kapcsolatban;

8. a 374. és 375. §-okban meghatározott vétségek azon esetei, melyekben a bünpártolás a királyi járásbiróság hatásköréhez utalt valamely vétségre vonatkozik;

9. a 418. §-ban meghatározott vétség, a mennyiben, — tekintet nélkül a kiszabandó pénzbüntetésre, — egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete nem forog fenn;

10. a 425. §. alá eső vétség, a mennyiben annak a törvényben megállapitott főbüntetése egy évi fogházat meg nem halad;

II. az 1848. évi XVIII. törvényczikk 30., 35., 38., 40., 41. és 44. §-aiban körülirt vétségek és kihágások;

az 1888. évi XXXI. törvényczikk 12. §-ának az 1878. évi V. t.-cz. 440. és 441. §-ai szerint büntetendő vétségei;

III. azok a vétségek, a melyeket más törvények a királyi járásbiróságok hatáskörébe utasitanak;

IV. azok a kihágások, melyek a 19. §. szerint a közigazgatási hatóságok elé utasitva nincsenek.

Az I. 9. pont esetében, a mennyiben egyévi időtartamot meghaladó fogházbüntetés mutatkozik kiszabandónak: a királyi járásbiróság az iratokat további eljárás végett az illetékes királyi törvényszékhez teszi át. Az áttétel miatt perorvoslat nem használható és a királyi törvényszék, — a nélkül, hogy a büntetés kiszabása tekintetében korlátozva lenne, — az ügyben eljárni köteles. Ez a rendelkezés a bünvádi perrendtartás 527. §-a harmadik bekezdésének szabályát nem érinti.

A 3. §-ban foglalt rendelkezés a jelen §-ban a kir. járásbiróságok hatáskörébe utasitott vétségek és kihágások miatt megindítandó bünvádi eljárásra is kiterjed.

M. i. Az uj perjogi szabályok hatályba lépte után a kir. járásbiróságok

határozatai ellen használt jogorvoslatokat, — a B. P. 378. §-ának harmadik bekezdésében emlitett, felette ritka esetet kivéve, — a kir. törvényszékek fogják másodfoku biróság gyanánt felülvizsgálni, még pedig a kir. járásbiróság itéleteit a szóbeliség és közvetlenség elveinek alkalmazása, illetőleg reproductio mellett.

Kétségtelen ennélfogva, hogy a *kir. törvényszékekre ujabb jelentékeny munkateher fog hárulni*, az igazságügyi kormánynak tehát mulhatatlanul gondoskodni kellett arról, hogy e munkateher ellensulyozása gyanánt *egyes vétségek* a kir. törvényszékek hatásköréből kivétessenek és a kir. járásbiróságok elé utaltassanak.

Ez a 18. §. feladata.

Az igazságügyi kormány tüzetes vizsgálat alá vette a büntető törvénykönyvben, valamint a büntető jogi melléktörvényekben körülirt mindazokat a vétségeket, melyekre a törvény csak pénzbüntetést vagy pénzbüntetés mellett vagy e nélkül legfeljebb egy évi fogház vagy államfogházbüntetést állapit meg büntetésül.

E vétségek közül mindazok, a melyeknél a tényálladék bonyolult volta, az elbirálandó nehéz jogi kérdések, vagy, például a választási vétségeknél, a vétkesség eldöntésével összefüggő egyéb kényes kérdések a collegialis tanácskozást czélszerünek tüntetik fel vagy a mely vétségeknek már ez idő szerint a kir. járásbiróság hatáskörébe való utalását a jogászi közvélemény nem látná teljes megnyugvással: mindezek a vétségek a 17. §. 4. pontja értelmében továbbra is a *kir. törvényszékek* hatáskörében fognak maradni.

Ellenben a 18. §. I. és II. pontjai *taxative* sorolják fel azokat a vétségeket, melyeket az igazságügyi kormány *teljes megnyugvással* a kir. járásbiróságok elé utalhatónak tart.

A magyar törvényhozásnak számolnia kell az 1876. év óta jelentékenyen reducált törvényszékeinknek nagy területeivel s oly intézkedéseket kell tennie, melyek a hazai viszonyoknak felelnek meg.

Jegyzetek. 1. kir. járásbiróságok hatáskörébe vétségek és kihágások tartoznak, és pedig:

a) a 18. §. I. pontjában felsorolt, valamint II. pontjában megjelölt, továbbá azok a vétségek, a melyeket más törvények a kir. járásbiróságok hatáskörébe utalnak (III. pont);

b) a sajtórendőri vétségek és kihágások (II. pont);

c) azok a kihágások, melyek a 19. §. szerint a közigazgatási hatósághoz nem tartoznak (IV. pont.).

A törvény eredeti tervezete szerint minden vétség a járásbirósághoz tartozott volna, a melynek büntetése egy évi fogházat meg nem halad. A képviselőház elé terjesztett javaslat azonban már taxative sorolta fel az ide utalt vétségeket, s többet kihagyott azok közül, a melyeknek büntetéseül a btkv. egy évet tul nem haladó fogházat állapit meg. A képviselőház ig. biz. még tovább ment a megszoritásban s több oly vétséget küszöbölt ki a javaslatból, amelyeket az a járásbirósághoz utalt.

2. A 18. §. I. pontja a Btk. keretébe tartozó vétségek közül sorolja fel azokat, a melyeket az Él. t. a kir. járásbiróság hatáskörébe utal.

E felsorolás nem történhetett meg minden esetben a btk. vonatkozó §-ának egyszerü megjelölésével, mint ezt pld. az 1. pontban látjuk. A kérdéses vétségek egyrésze ugyanis csak az illető §. valamelyik bekezdésében, vagy a bekezdés valamely pontjában, esetleg valamely bűntettel kapcsolatban fordul elő; mig más esetekben más külön ok akadályozta meg azt, hogy a járásbiróság hatáskörébe utalt vétség a btk. §-ának egyszerü felemlitésével jelöltessék meg. E speciális körülmények tették szükségessé, hogy a 18. §. I. pontja alatt összefoglalt vétségek tiz külön pontban csoportositva soroltassanak fel. E pontok közül csak némelyikre teszünk megjegyzést.

3. A 3. pont a hamis tanuzásnak egymással összefüggő eseteire vonatkozik. E szerint a járásbiróság hatáskörébe tartoznak: *a)* kihágási ügyben tett hamis tanuzás (214. §.), valamint az igaz vallomás visszavonása ugyanily ügyben (226. §.); *b)* csábitás hamis tanuzásra, a mennyiben főbüntetésül hat hónapot meg nem haladó fogház van megállapitva (222. §.). Ehhez képest a járásbirósághoz tartozik a hamis tanuzásra való csábitás akkor, ha kihágási ügyre, 100 frtot meg nem haladó polgári ügyre, vagy fegyelmi ügyre vonatkozik.

4. A 4. pont oly vétségeket sorol fel, a melyek az illető §-ban, illetőleg a vonatkozó bekezdésben más vétséggel vagy büntettel kapcsolatban fordulnak elő. Ezek a következők: sulyos és könnyü testi sértés vétsége (302. §. első bekezdés); sikkasztás vétsége (358—359. §§.); csalás vétsége (383., 386. és 387. §§.).

5. Hasonló szempont tette szükségessé az 5. pont külön rendelkezését. A szemérem elleni vétség a 248. §. szerint részint sajtó utján, részint más módon (irat vagy képes ábrázolat kiállitása, árulása vagy terjesztése által) követhető el. Minthogy a 248. §. az elkövetés e két módjáról közösen intézkedik: ki kellett mondani, hogy ez a vétség csak annyiban van a járásbirósághoz utalva, a mennyiben esküdtbirósághoz nem tartozik, vagyis — a mennyiben nem nyomtatvány utján volt elkövetve. A 249. §. vétsége minden megszoritás nélkül a járásbirósághoz tartozik, és igy az első pontban is elhelyezhető lett volna. Az 5. pontba a 248. §-sal való összefüggése folytán vétetett fel.

6. A 6. pont speczialis rendelkezése a rágalmazás és becsület-

sértés amaz eseteit jelöli ki, a melyek a járásbiróság hatásköréhez tartoznak. E pont összefüggésben lévén a 17. §. 3. pontjával: a választó határvonalat a törvényszék s járásbiróság hatásköréhez tartozó rágalmazás és becsületsértés esetei között a 17. §. kapcsán már kifejtettük (4. jegyzet).

7. Külön kifejtést igényel a 7. pont, mely a lopás, sikkasztás és jogtalan elsajátitás vétségével kapcsolatos orgazdaság vétségét (370. §. 2. bek.) utalja a jbiróság hatásköréhez. Az orgazdaság vétségének büntetése két évig terjedhető fogház lévén: a törvény itt elvi álláspontot foglalt el e vétség büntetése tekintetében az által, hogy a jbirósághoz való utalását nem kötötte ahhoz a feltételhez, melyet a 9. pontnál a következő szavakkal kiemelt: „a mennyiben egy évi időtartamot meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete nem forog fenn.“ Miért szükséges e megszoritás a 9. pontnál: alább látni fogjuk. Elhagyása a 7. pontnál azt jelenti, hogy az *orgazdaság járulékos bünc selekmény lévén: büntetése (a 371. és 372. §-októl eltekintve) nem lehet sulyosabb, mint a főcselekményé.* E szerint a lopás és sikkasztás vétségével kapcsolatos orgazdaság büntetése egy évet, a jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaságé hat hónapot meg nem haladhat. Hogy a 370. §. 2. bek. két évig terjedh. fogházban állapitotta meg az orgazdaság vétségének büntetését: ennek természetes oka az, hogy ide tartozik a zsarolás vétségével kapcsolatos orgazdaság is, melynél a főcselekmény büntetése három évig terjedh. fogház (350. §.). E büntetés s az orgazdaság vétségére megállapitott két évi fogház közötti arányt véve alapul: az utóbbi büntetés ugy viszonylik a főcselekmény büntetéséhez, mint kettő a háromhoz. Ez arány mindenesetre jelent legalább annyit, hogy az orgazdaság vétségének büntetése, erre vonatkozó külön kijelentés nélkül sem lehet sulyosabb, mint a vele kapcsolatos főcselekmény büntetése. E helyes elvet ismerte el a 18. §. 7. pontja akkor, midőn a 9. pontnál előforduló megszoritást mellőzte. A lopás, sikkasztás és jogtalan elsajátitással kapcsolatos orgazdaság vétsége tekintetében, e nélkül is világos, hogy jbirósághoz utalt orgazdaság büntetése egy évet, illetőleg hat hónapot meg nem haladhat.

8. Hasonló szempontból itélendő meg a 8. pontban előforduló bünpártolás vétsége is. Ennek büntetése ugyan a 374. és 375. §-ok szerint egy évi fogházat különben sem haladhat tul; a kiemelt elvnél fogva azonban ennél kisebb leend mindannyiszor, valahányszor a jbirósághoz utalt oly vétségre vonatkozik, a melyre a tör-

veny egy évi fogháznál kisebb büntetést állapit meg. Az alapelv itt is az, hogy a bűnpártolás, mint járulékos cselekmény, büntetése nem lehet sulyosabb a főcselekmény törvényes büntetésénél.

9. A 9. pont az ingó vagyon megrongálását utalja a jbirósághoz, habár annak büntetése a 418. §. szerint három évig terjedhető fogház és megfelelő pénzbüntetés. A törvény indokolása ez iránt a következőket mondja:

M. i. A BTK. 418. §-ában körülirt vétség kiválóan olyan, hogy az elvetemült gonoszság s az anyagi, pótolhatatlan kár oly nagy mértéke forog-hat fenn, hogy e miatt a törvényhozásnak a büntetés maximumát oly nagy fokra kellett tennie, mely más körülmények közt aránytalanul szigorunak bizonyult. A törvényben megállapitva lévő három évi maximum miatt ezt a vétséget a kir. törvényszékek hatáskörében kellene hagyni; de minthogy a gyakorlatban egy tyuk agyonütéséhez hasonló enyhe esetek forognak fenn, ilyen jelentéktelen ügyek miatt pedig a messze fekvő törvényszékhez a panaszost, vádlottat, tanukat utaztatni minden tekintetben pazarlás; az igazságügyi kormány a vétséget in concreto egy évi fogházbüntetésig a járásbiróságok hatáskörébe felveendőnek véli.

Hogy a járásbiróságok egy évnél hosszabb tartamu fogházbüntetést ki ne szabjanak: az 1880. évi XXXVII. törvényczikk 40. §-ának utolsó bekezdése nem mellőzhető, a mi azonban a bűnvádi perrendtartás 527. §-a 3. pontjának rendelkezése mellett nem fog oly visszás eljárást okozni, a minőt a szóban forgó utolsó bekezdés teremtett. (45. és 46. l.)

Minthogy a 9. pont tárgya oly vétség, a melynek törvényes büntetését más bűncselekményhez való viszonya, miként az orgazdaságnál és bűnpártolásnál nem korlátozza, s minthogy a jbiróság egy évi fogháznál hosszabb büntetést nem szabhat ki: ezért kellett a 9. pontba felvenni azt a korlátozást, hogy a 418. §. vétsége csak annyiban tartozik a jbiróság hatásköréhez, a mennyiben egy évet meghaladó fogházbüntetés alkalmazásának esete fenn nem forog. Fenforog-e ez eset: ezt a körülményekhez képest az illető járásbiró itéli meg. A 18. §. utolsóelőtti bekezdése megadja a kir. jbiróságnak e jogot, a melyet akként vehet igénybe, hogy az iratokat további eljárás végett az illetékes törvényszékhez teszi át, a mely azután az ügyben eljárni köteles. A jbiróság azonban nem rendelheti el az ily ügy áttételét sem, ha a törvényszék vagy a felsőbb biróság az ügyet a jbiróság hatásköréhez és illetékességéhez tartozónak nyilvánitotta, vagy mint ilyet visszaküldte. (Bp. 527. §. 3. bekezdés).

10. A 10. pont a tüzvész-okozás vétségét (425. §.) utasitja a jbirósághoz, a mennyiben annak a törvényben megállapitott főbüntetése egy évi fogházat meg nem halad. Minthogy e vétség bünte-

tése csak akkor haladhatja meg az egyévi fogházat, ha a tüzvész gondatlan előidézése által valakinek halála okozhatott: a tüzvészokozás vétsége minden más esetben a jbiróság hatásköréhez tartozik. E vétséget azért kellett külön pontba felvenni, mert a két büntetési tétel egymással kapcsolatban van megállapitva.

11. A 18. §. II. pontja első sorban a sajtórendőri vétségeket és kihagásokat utalja a jbiróság elé. Ezek az 1848. évi XVIII. t.-cz. szerint, mely a Bp. életbelépésével egyidejüleg Erdélyországban, Fiumében és a polgárositott határőrvidéken is életbelépett, a következők:

a) időszaki nyomtatvány kiadása a törvényben megszabott feltételek mellőzésével (30—31. §§.); *b)* az esküdtszék által hozott marasztaló itélet közzétételének elmulasztása (35. §.); *c)* tiltott nyomda és könyomda felállitása és tartása (38. §.); *d)* a köteles példány átadásának elmulasztása (40. §.); *e)* a nyomdatulajdonos nevének ki nem tétele vagy álnév kitétele a nyomtatványon (41. §.); *f)* a nyomdatulajdonos nevének és lakásának kitétele nélkül kiadott nyomtatvány elárusitása (44. §.).

Az *a)* és *c)* alatti esetek, tekintve a szabadságvesztésnek három hónapot meghaladó tartamát, vétségnek, — a többiek kihágásnak tekintendők (1880 : XXXVII. t.-cz. 7. §. 4. bek.).

E vétségek és kihágások általában a jbiróság hatásköréhez tartoznak. Kivétel a *St. 31. §.* szerint büntetendő vétség, melyre nézve kétség merült föl aziránt, vajon a 18. §. II. p. folytán a járásbiróság vagy a tszék hatásköréhez tartozik-e. A Curia ujabban több határozatában kimondotta, hogy: e vétség *a tszék* hatásköréhez tartozik, — mert: azokat a föltételeket, melyek mellett politikai tartalommal biró időszaki lap kiadható, a St. 30. §-a határozza ugyan meg, de a föltételek meg nem tartásának büntetőjogi következményeit s ebből folyóan a cselekmény büntetendőségét a 31. §. állapitja meg; e §. azonban a 18. §. II. pontjában fölemlitve nem lévén, abból folyólag a törvény e vétséget nem utalta a jbiróság hatáskörébe (GDt. XI. 824., XII. 471., XIII. 543.).

12. A II. pont szerint továbbá a jbirósághoz tartoznak: „az 1888. évi XXXI. t.-cz. 12. §-ának az 1878. évi V. t.-cz. 440. és 441. §-ai szerint büntetendő vétségei". Az 1888. évi XXXI. t.-cz. a távirda, távbeszélő és egyéb villamos berendezésekről szól; 12. §-a pedig igy hangzik:

„Azon büntető határozatok, melyek a távirdák megrongálói ellen a közbiztonság szempontjából a büntető törvényekben alkottattak s érvényben fennállanak, a távbeszélők és villamos jelzők

megrongálóival szemben is érvényesek, illetve ezekre is kiterjesztetnek".

A távirda megrongálására s használhatóságának félbeszakitására vonatkozó büntető határozatokat a btk. 439—441. §-ai tartalmazzák. A 439. §. a szándékos, a két utóbbi §. a gondatlan rongálást helyezi büntetés alá. Minthogy a fennebbi 18. §. II. pontja csak a 440. és 441. §-okra hivatkozik: ehhez képest a jbiróság hatásköréhez a távbeszélő és egyéb villamos készülék megrongálásának is csak gondatlanságból származó esetei tartoznak. A távirda megrongálására nézve ugyanezt már az I. 1. pontja kimondta, midőn a jbirósághoz csak a 440. és 441. §-ok szerint büntetendő vétségeket utalta. A btk. 439. §-ának vétsége tehát, melynek büntetése két évig terjedhető fogház, az 1888. évi XXXI. t.-cz. 12. §-ának eseteiben is a kir. törvényszék hatásköréhez tartozik. L. 17. §. 5. jegyzetét.

13. A 18. §. III. pontja szerint azok a vétségek is a jbiróság hatásköréhez tartoznak, a melyeket *más törvények* oda utasitanak. „Más törvények" alatt itt azokat kell érteni, a melyekre a 18. §. I. és II. pontjai nem hivatkoznak. Vajjon e külön törvények már a Bp., illetőleg a fennebbi hatásköri törvény életbelépése előtt keletkeztek-e, vagy csak ezután fognak létrejönni: ez a 18. §. III. pontja szerint közömbös, mert ez oly törvényekről szól, a melyek valamely vétséget a jbiróság hatásköréhez „utasitanak." Az érvényben levő külön törvények szerint a következő vétségek tartoznak a jbiróság hatásköréhez:

a) a marhavész terjedése elleni szabályok megszegése (1888: VII. t.-cz. 146. §.); *b)* a csábitás a behivási parancs iránti engedetlenségre, — a menynyiben a büntetés 3 hónapi fogházat meg nem halad (1890: XXI. t.-cz. 6. §.); *c)* a közérdekü határ- és földmérési jelek megrongálása, vagy megsemmisitése a menyyiben a büntetés 6 hónapi fogházat meg nem halad (1891: XLI. t.-cz. 6. §.).

14. A 18. §. IV. pontja negativ módon jelöli meg a jbiróság hatásköréhez tartozó kihágásokat. Eszerint ide tartoznak azok, melyek a 19. §. által közigazgatási hatósághoz utasitva nincsenek.

A kihágások törvényen, miniszteri rendeleten, törvényhatósági és városi szabályrendeleten alapulhatnak (ktk. 1. §.); a közigazgatási hatóság pedig e kihágások mindegyikére nézve fel van ruházva birói hatalommal. A különbség csak az, hogy mig a törvényhatósági és városi szabályrendeletben megállapitott kihágások mindig (19. §. 5. pont), a miniszteri rendeleten alapuló kihá-

gások pedig rendszerint a közigazgatási hatóság birói hatáskörébe tartoznak (19. §. 4. pont): addig a törvényekben meghatározott kihágások csak annyiban tartoznak ide, a mennyiben a 19. §. vagy más törvény kifejezetten megjelöli (19. §. 1—3. pont). Ebből kifolyólag a jbirósághoz tartozó kihágásokat illetőleg a szabály az, hogy a törvényen alapuló kihágások rendszerint, a miniszteri rendeleten alapulók pedig kivételesen ide tartoznak, — mig a törvényhatósági vagy városi szabályrendeletben megállapitott kihágások ebből ki vannak zárva. Az utóbbiakat tehát e helyen mellőzve: csak a törvényben meghatározott kihágásokra nézve teszünk néhány megjegyzést.

15. A törvényben meghatározott kihágások főkutforrása az az 1879. évi XL. t.-cz. (ktk.). Ezek szabályként a jbiróság hatásköréhez tartoznak, mert a 19. §. 1. és 2. pontja e törvény keretéből csak 58 kihágást utal a közigazgatási hatóság elé. A törvényben meghatározott többi kihágások a különböző közigazgatási törvényekben fordulnak elő, s ezeknél viszont a rendszer az, hogy a közigazgatási hatóság elé vannak utalva. E kihágások közül is a jbiróság hatásköréhez tartoznak azonban a következők:

a) a választási kihágások (1874: XXXIII. t.-cz. 93—94. §§.); *b)* a zugirászat (1874: XXXIV. t.-cz. 39. §.); *c)* a zálogüzletre vonatkozó szabályok megszegése (1881: XIV. t.-cz. 23—24. §§.); *d)* a müemlékek fentartása iránti szabály megszegése (1881: XXIX. t.-cz. 15—16. §§.); *e)* káros hitelügyletek kötése (1883:XXV. t.-cz. 17., 18. és 24. §§.); *f)* részletügyletre vonatkozó szabályok megszegése (1883: XXXI. t.-cz. 14. §.); *g)* tengeralatti kábel megrongálása (1881: XII. t.-cz. 2., 3., 4. és 8. §§.); *h)* telegraf- és telefonkihágások (1868 : XXXI. t.-cz. 11. §.); *i)* katonai kihágások (1889 : VI. t.-cz. 44. §. 2. bek. 50. és 61. §§.); *j)* a házassági törvénybe ütköző kihágások (1894: XXXI. t.-cz. 123. §. 2. bek. és 126. §.); *k)* anyakönyvi kihágások (1894: XXXIII. t.-cz. 80., 82., 83. és 94. §§.); *l)* a találmányi szabadalom bitorlása (1895: XXXVII. t.-cz. 49., 50. §.); *m)* áruvédjegy bitorlása (1895: XLI. t.-cz. 8—10. §§.); *n)* az 1897. évi XXXVII. t.-cz. 2. §-ában; *o)* az 1897. évi XLI. t.-cz. 12. §-ában meghatározott kihágások; *p)* a külföldi érmek tiltott behozatala (1899. évi XXXVI. t.-cz. 12. §.); *q)* a külkereskedelmi statisztika adatainak elárulása (1906: XXIII. t.-cz. 11. §.); és *r)* a mértékekre vonatkozó törvény megszegése (1907:V. t.-cz. 35. §.).

A sajtó utján elkövetett s a törvényben meghatározott kihágások az esküdtbiróság hatásköréhez tartoznak (Él. t. 15. §. II.).

f) A közigazgatási hatóság bírói hatásköre.

19. §.

A közigazgatási hatóságok hatásköréhez tartoznak:

1. az 1879. évi XL. törvényczikk 43., 44., 45., 47., 49., 50., 61., 62., 63., 64., 66., 67., 68., 70., 72., 73., 74., 75., 76., 77., 78., 80., 81., 82., 83., 84., 85., 86., 99., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 109., 110., 112., 113., 115., 116., 117., 118., 119., 120., 121., 122., 123., 124., 125., 136., 137., 138., 141. és 142. §-ai szerint büntetendő kihágások:

2. az 1879. évi XL. törvényczikk 46. §-ában meghatározott kihágások, ha azok közigazgatási hatóság, hivatalnok vagy közeg ellen voltak elkövetve;

3. azok a kihágások, melyeket más törvények a közigazgatási hatóságok hatásköréhez utasítanak;

4. a miniszteri rendeletben megállapított kihágások, a mennyiben kifejezetten a királyi járásbíróságok hatásköréhez utasítva nincsenek;

5. a törvényhatósági vagy a városi szabályrendeletben megállapított kihágások. (1879. évi XL. t.-cz. 1. §. 3. és 4. pontjai.)

M. i. Az 1869. évi IV. t.-cz. 1. §-ában kijelentve levő alapelvnek az felelne meg leginkább, hogy a fennálló törvényekben megállapitva levő összes kihágások a kir. járásbirőságok hatáskörébe tartozzanak.

Ily javaslattal azonban a kormány ez idő szerint még nem léphetett fel, mert a kir. járásbiróságok jelenlegi hatásköre a 18. §-ban foglaltak következtében jelentékenyen ki lenne terjesztve, minek folytán a kir. járásbirőságok nem birnák meg azt a nagy munkatöbbletet, a mely a közigazgatási hatóságok elé utasitott ügyeknek hatáskörükbe átvitele folytán reájuk hárulna.

Egyébként törvényhozásunk az ujabb időben is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a birói hatáskörnek egy nem jelentéktelen része a közigazgatási hatóságokat továbbra is megillesse.

Törvényhozásunk ujabb irányával is megegyezik tehát az, hogy a 19. §. fentartja az 1880. évi XXXVII. törvényczikk 41. §-ának rendelkezéseit.

A 19. §. felvételét az a körülmény is mellőzhetetlenné teszi, hogy a 18. §. IV. pontjának rendelkezése folytán a kir. járásbirőságok és a közigazgatási hatóságok birói hatáskörei egymást érintik. (Él. t. ind. 44. l.)

Jegyzetek. 1. A közigazgatási első és felsőfoku hatóságokat, melyek kihágási ügyekben biráskodnak, részint általános törvény határozza meg, részint az egyes kihágásokra vonatkozó különös törvények jelölik ki.

2. Ama közigazgatási hatóságokat, a melyek kihágási ügyekben általában eljárnak, az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 42. §-a hatá-

ozta meg. Ujabban a közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901 : XX. t.-cz. 13—16. §-ai rendelkeztek e tekintetben. Eszerint: a rendőri büntető biráskodást a következő hatóságok gyakorolják:

a) elsőfokon: kis- és nagyközségekben a főszolgabiró, illetőleg a szolgabiró, rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal fölruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ezek akadályoztatása esetén a tanács által erészben megbizott tisztviselő;

b) másodfokon: kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsu városokban az alispán, törvényhatósági joggal fölruházott városokban a tanács;

c) harmadfokon: az illető miniszter (belügyi, földmivelésügyi, honvédelmi, kereskedelemügyi miniszter) (13. §.).

Mezőrendőri, erdei és cselédügyi kihágások tárgyában e törvény 14. §-a szerint a községi előljáróság is gyakorolhatja a rendőri b. biráskodást; a két előbbi esetben azonban csak akkor, ha a kár 40 korona értéket meg nem halad. E bíróság tagjai: nagyközségekben a biró, az előljáróság egy tagja és a jegyző vagy helyettese, — kisközségben a biró s az előljáróság két tagja. Ily ügyekben az alispán végérvényesen dönt. Ha azonban a felek valamelyike a közs. bíróság itéletében meg nem nyugszik: a főszolgabiró (szolgabiró) előtt az eljárás ujrakezdésének van helye.

Budapest székesfővárost illetőleg ugyane törvény 15. §-a különbséget tesz ama kihágások közt, melyeket a fönnálló törvények, rendeletek és szabályrendeletek jelenleg az államrendőrség hatáskörébe utalnak, és azok közt, melyek a közig. hatóságok hatáskörébe vannak utalva. Előbbiek tárgyában elsőfokulag az illetékes ker. kapitány, illetőleg a belügyminiszter által megbizott rendőrségi tisztviselő, — másodfokon a főkapitány vagy helyettese; — a többi összes kihágások tárgyában: elsőfokon a kerületi előljáróság, — másodfokon a tanács itél. *Ujpest* és *Rákospalota* községeket illetőleg is különbséget tesz e törvény 16. §-a az államrendőrség hatáskörébe utalt s a többi kihágások közt. Előbbiek tárgyában itt is a kerületi kapitány, másodfokon a főkapitány itél, — az utóbbiak azonban elsőfokon a főszolgabiró, illetőleg szolgabiró, másodfokon pedig az alispán hatáskörébe tartoznak.

3. E közigazgatási hatóságok hatásköréhez a következő kihágások tartoznak:

a) az 1879. évi XL. t.-czikkben meghatározott kihágások közül azok, a melyeket a fennebbi 19. §. 1. és 2. pontjai felsorolnak;

b) más törvényekben meghatározott kihágások közül (19. §. 3. pont) azok, a melyeket az illető törvények a kir. jbirósághoz vagy specialis közigazgatási hatóságokhoz nem utalnak;

c) a miniszteri rendeletben megállapitott kihágások, a mennyiben a jbirósághoz utalva nincsenek (19. §. 4. pont), továbbá a törvényhatósági vagy városi szabályrendeletben megállapitott kihágások (19. §. 5. pont.).

Az 1879. évi XL. t.-czikkben meghatározott kihágásokat, a melyek a közigazgatási hatóság elé tartoznak, a 19. §. 1. és 2. pontja egyenkint megjelöli, a miniszteri rendeletben s a törvényhatósági s városi szabályrendeletben megállapitott kihágások csaknem kivétel nélkül a fennebbi 2. pontban felsorolt közigazgatási hatóságokhoz vannak utalva. A különböző törvényekben meghatározott kihágásokat e törvények részint csak általánosságban a közig. hatóság hatáskörébe utasitják, — részint megjelölik azokat az első- és felsőfoku hatóságokat, melyek a biráskodásra hivatva vannak. E kihágások kimeritő fölsorolása az anyagi büntetőtörvényekről szóló müvekbe tartozik. E helyen tehát fölsorolásuk annyival is inkább mellőzhető, mert az illető helyen mindegyik kihágást illetőleg meg vannak jelölve az eljárásra hivatott hatóságok is.[1])

6. A tárgyalási titok megsértése.

20. §. *A ki a büntető bíróság előtt a nyilvánosság kizárásával tartott tárgyalást a hatóság engedélye nélkül bármely módon, egészben vagy részben közzétesz, a mennyiben sulyosabban büntetendő cselekmény nem forog fenn, három hónapig terjedhető fogházzal és ezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.*

1. A bünügyi tárgyalás nyilvánosságának kizárásáról lásd a Bp. 293., 294., 337. és 542. §-ait. A vádtanács tárgyalása is a „büntetőbiróság előtt tartott tárgyalás“ lévén, — minthogy ez is „a nyilvánosság kizárásával“ tartatik meg, a mennyiben a Bp. 261. §-a szerint a kifogások tárgyalása alkalmával is csak a vádló, a terhelt és a védő lehetnek jelen, a 20. §. rendelkezése e tárgyalásra is vonatkozik.

2. E vétség a törvényszék hatásköréhez tartozik. (18. §. III.).

[1]) A törvényekben meghatározott összes kihágások fölsorolását és magyarázatát l. *Illés* Büntetőtörvények Zsebkönyve V. kiad. 347—502. l. A külön törvényekben megállapitott kihágások átnézetes sorozatát a szerint, hogy mely közig. hatóság birói hatásköréhez tartoznak, l. még a jelen mü I. kiad. I. köt. 351—357. l.

7. Vegyes és átmeneti rendelkezések.

21. §. *Az 1848 : XVIII. t.-cz. érvényben levő rendelkezései a bünvádi perrendtartás életbelépésének napjától kezdve az országnak a Királyhágón túl fekvő részeiben, továbbá a polgárositott határőrvidéken, valamint Fiume városában és kerületében is hatályba lépnek.*

22. §. *Ha házkutatást, személymotozást vagy lefoglalást katonai vagy katonailag megszállott épületben polgári bíróság hatósága alatt álló egyénnél kell teljesiteni, akkor az csak az épület parancsnokának értesitése után s az általa kirendelt katonai személy jelenlétében foganatositható.*

23. §. *A királyi itélőtábla előtt a felebbviteli főtárgyalást, — a bünvádi perrendtartás 414. §-ában meghatározott eseten felül, — a vádlott jelenléte nélkül akkor sem lehet megtartani, ha a királyi itélőlábla életfogytig tartó vagy tiz évnél hosszabb tartamu szabadságvesztés-büntetést megállapitó itéletet oly felebbezés következtében vizsgál felül, mely nem egyedül semmiségi okra van alapitva.*

24. §. *A védelem képviseletében eljáró egyetemi vagy jogakadémiai joglanárokra a rendfentartás tekintetében ugyanazok a rendelkezések alkalmazandók, melyeket a bünvádi perrendtartás a védőügyvédekre nézve tartalmaz.*

A joglanár által a védelem képviseletében elkövetett fegyelmi eljárásra elsőfokban annak az ügyvédi kamarának fegyelmi bírósága illetékes, melynek kerületében a fegyelmi vétség elkövetve volt. A fegyemi vétség elévülésére és a fegyelmi eljárásra nézve az 1874: XXXIV. t-cz. rendelkezései alkalmazandók.

A fegyelmi vétségek büntetése:

1. rosszalás;

2. pénzbirság száz koronától ezer koronáig;

3. eltiltás a védelem képviseletétől.

A védelem képviseletétől való eltiltás esetében az itélet jogerőre emelkedése után, a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez, valamint az összes hatóságok értesitése végett az igazságügyi miniszterhez felterjesztendő.

25. §. *A főtárgyalásnak a bünvádi perrendtartás 268. §-a alapján, illetőleg a főtárgyalásra való közvetlen idézésnek a 283. §. alapján történt elrendelése a fegyelmi törvények szempontjából egyenlő hatályu a vád alá helyezéssel.*

26. §. *A bűnvádi uton jogerősen elitéltekről nyilvántartó lajstromot kell vezetni.*

Ennek módozatait az igazságügyi és a belügyi miniszterek rendelet utján állapitják meg.

27. §. *A bűnvádi perrendtartás életbe lépésének napjától kezdve hatályukat vesztik a törvényeknek, rendeleteknek és szabályrendeleteknek mindazok a rendelkezései, valamint a szokásjognak mindazok a megállapitásai, melyek megegyeznek vagy ellenkeznek azokkal a szabályokkal, a melyeket a királyi birósógok hatáskörébe utasitott büntettek, vétségek és kihágások miatt megindilandó, rendes bünvádi eljárásra vonatkozólag a bünvádi perrendtartás vagy az esküdtbirósógokról rendelkező vagy a jelen törvény tartalmaznak.*

Különösen hatályukat vesztik:

az 1848:XVIII. t.-cz. 17., 21., 22., 23. és 29. §-ai;

az 1873:XXVII. t.-cz. 16. §-a;

az 1880:XXXVII. t.-cz. 7. §-ának harmadik bekezdése, valamint 38., 39., 40., 44. és 45. §-ai;

az 1883:VI. t.-cz.

Továbbá hatályukat vesztik:

az 1862. évi 9424. szám alatt közölt királyi leirat a m. kir. Curia kebelében alakitandó kegyelmi tanács tárgyában;

az 1867. évi márczius 17-éről 16. I. M. E. szám alatt a sajtóviszonyok tárgyában kiadott bel- és igazságügyi miniszteri rendelet, továbbá az 1867. évi május 17-én 307. I. M. E., az 1867. évi julius hó 25-én ad 307. I. M. E. szám alatt kelt rendeletekben, valamint az ezeket módositó és pótló rendeletekben foglalt sajtó-eljárási szabályok;

az országnak a Királyhágón tul fekvő részeiben, valamint Fiume városában és kerületében, az 1852. évi május hó 27-én kibocsátott sajtó-rendtartás, illetőleg az 1853. évi julius hó 29-én kibocsátott büntetőperrendtartás, az ehhez később kiadott rendeletek, továbbá az igazságügyi és belügyi miniszteréknek 1871. évi május hó 14-éről kelt három rendelete és 1872. évi április hó 22-éről 13448. sz. a. kelt rendelete;

a polgárositott magyar határőrvidéken az 1862. évi deczember 17-éről kibocsátott sajtó-szabályok;

az 1868. évi november 5-én 6400. I. M., 1873. évi november 8-án 35042. I. M., 1874. évi május 9-én 1566. I. M. E., 1876. évi

január 19-én 883. I. M. és 1879. évi deczember 19-én 34461. I. M. sz. alatt kibocsátott rendeletekben foglalt rögtönbirósági szabályok; végre az 1880. évi augusztus 15-éről 2265. I. M. E. sz. alatt a járásbirósági büntető eljárás tárgyában kibocsátott rendelet stb.

1. A fennebbi 21. §-t az 1880:XXXVII. t.-cz. 7. §-a előzte meg. A 27. §. folytán az 1848:XVIII. t.-cz.-nek ma még a nyilvános tárgyalások közlésére vonatkozó 14., a fokozatos felelősségre vonatkozó 13. és 33., a büntetéssel már sujtott elmemű ujraközlését tárgyazó 27., — az elévülés idejét meghatározó 28. és a sajtórendőri vétségekről és kihágásokról szóló 30., 31., 35., 38., 40., 41. és 44. §-ai vannak érvényben.

2. A 22. §. az 1881:XXI. t.-cz. 24. és 25. s az 1881:LX. t.-cz. 33. §-ának folyománya s kiegésziti a Bp. 182. §-át.

3. A 23. §. a Bp. 413. és 414. §-ait egésziti ki. E §. esetében akkor sem lehet vádlott jelenléte nélkül megtartani a felebbviteli főtárgyalást, ha a kir. tábla nem vesz fel bizonyitást.

4. Az egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár a Bp. 55. §-a szerint védő lehet. Mint ilyen a fennebbi 24. §. folytán a rendfentartás tekintetében a Bp. 97., 124. és 299. §-ai alá esik; fegyelmi esetekben pedig az 1874:XXXIV. t.-cz. IX. fej. irányadó, — kiegészitve a fennebbi 24. §. 2—4. bek. által.

5. A fegyelmi törvények, melyek a vád alá helyezésnek joghatályt tulajdonitanak: az 1871:VIII. t.-cz. 62., az 1883:I. t.-cz. 1., az 1886:VII. t.-cz. 47., az 1886:XXI. t.-cz. 23., az 1886:XXII. t.-cz. 34. és 37. és az 1887:XXVIII. t.-cz. 4. §-a. E törvényeket egésziti ki a fennebbi 25. §.

6. Az elitéltekről vezetendő általános nyilvántartó lajstrom (casier judiciaire) a 26. §. ellenére még életbeléptetve nincs. A Bn. 14. §-a folytán azonban a fölfüggesztett büntetésekről vezetendő nyilvántartó lajstrom vezetését s e jegyzékek kezelésének szabályait az Igmr. 20.001. és 20.002. sz. rendeleteivel már megállapitotta.[1])

7. A 27. §. a Bp. 590. §-ához csatlakozik. A felsorolás nem kimeritő, hanem csak a leglényegesebb törvényekre és rendeletekre szoritkozik. A kir. ügyészségről szóló 1871:XXXIII. t.-cz. azért maradt ki, mert annak szervezeti rendelkezései továbbra is hatályban vannak.

[1]) L. *Illés:* A büntető-novella (1908 : XXXVI. t.-cz.) zsebkönyve III. kiad. 68. l.

8. A Bp. s az ezzel összefüggő törvények végrehajtására vonatkozó felhatalmazás.

28. §. *A jelen törvény végrehajtásával az igazságügyi és belügyi miniszterek bizatnak meg. Egyszersmind felhatalmaztatnak, hogy a bünvádi perrendtartás életbelépése következtében szükséges rendeleteket és utasitásokat kibocsáthassák és hogy a közigazgatási hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárást is a törvényhozás további intézkedéséig rendelettel szabályozzák.*

Továbbá felhatalmaztatik az igazságügyminiszter, hogy a birói ügyviteli szabályokban és a kir. ügyészség számára kiadott utasitásban a czélszerünek mutatkozó módositásokat és kiegészitéseket megtegye s az ügyészi utasitás keretében az ügyészségi megbizottak szolgálati viszonyait is szabályozza, végül hogy a kereskedelmi bíróságok hatáskörébe utalt vétségek eseteiben követendő eljárást ujból szabályozza.

1. E §. kiegészíti a Bp. 592. §-át.

2. A Bp. életbeléptetése alkalmából szükségessé vált s már eddig kibocsátott ig. m. rendeletek és utasitások a következők: *a)* 1898. évi 3300. sz. a. az esküdtbíróságok életbeléptetése tárgyában; *b)* 1899. évi 3200. sz. a. a Bp. életbeléptetése, — 3222. sz. a. a koronaügyészségre és főügyészségekre vonatkozó átmeneti intézkedések, — 3300. sz. a. a Bp. életbeléptetése alkalmából a kir. ügyészség által teendő intézkedések, — 3700. sz. a. a büntető bíróságok ügyvitele, — 3900. sz. a. a fiumei büntető bíróságok ügyvitele, — 4600. sz. a. a kir. ügyészségek részére adott utasitás, — 4666. sz. a. a birósági joggyakornokok s aljegyzők minősitése és alkalmaztatása, — 4700. sz. a. az ü. m. részére kiadott utasitás, — 4876. sz. a. a bűnügyi kézbesitések, — 5400. sz. a. a fogházrendtartás módositása, — 5401. sz. a. a bűnügyi statisztika, — 5800. sz. a. a szabadságvesztés-büntetések elhalasztása tárgyában; *c)* 1900. évi 2100. sz. a. a Bp. irányadó elveinek alkalmazása iránt a kir. ügyészségek részére kiadott utasitás, — 4641. sz. a. az ü. u. 95. §-ának módositása, — 15610. sz. a. az elővezetés iránt a községekhez intézendő megkeresések, — 17.337. sz. a. a „Rendőri Közlöny"-ben közzétett körözvények visszavonása, — 32.775. sz. a. a Curiához felterjesztendő iratok felszerelése, — 36.510. sz. a. a kir. táblai főtárgyalásra való idézés portomentessége, — 46.141. sz. a. az ü. m. utinaplójának felterjesztése tárgyában.

3. Az összminiszterium 1899. évi 15.637. sz. a. a kir. ügyész-

ségek és a rendőri hatóságok s közegek érintkezése tárgyában, — a belügyminiszter pedig 1899. évi 130.000. sz. a. a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére szóló utasitás tárgyában adott ki rendeletet. A csendőrség nyomozó eljárását külön utasitás szabályozza.

4. A közig. hatóság hatáskörébe utalt kihágási ügyekben s a keresk. bíróság hatáskörébe utalt vétségek eseteiben (1875:XXXVII. t. cz. 218. és 219. §§.) követendő eljárás ez ideig ujabb szabályozást nem nyert.

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

TÁRGYMUTATÓ

a bünvádi perrendtartáshoz, az esküdtbirósági és az életbeléptelési törvényhez.

(Az Et-vel jelölt számok az esküdtbirósági, az Élt-vel jelöltek pedig az életbeléptetési törvény, — mig a megjelölés nélküliek a Bp. §-ait jelentik.)

Aggkoru tanu kihallgatása 201
Alaptalan följelentés stb. költségeinek viselése 483, 484
Alügyész kizárása és mellőzése 75
Államfogház elhalasztása 511
Állami szolgálatban levő egyén tanuzása stb. 108, 143, 161, 198
Államkincstár 101, 108, 411, 479, 480, 482, 494
Államszámvevőszék elnöke, mint tanu 204
Állam visszkeresete kártalanitásnál 588
Ártatlan egyén kártalanitása 576, 578, 580
Ártatlanul elitélt perujitása 446
Átkisértetés kiadási és kikérési eljárásban 471

Bába 205, 229
Bányaalkalmazott kihallgatása stb. 108, 143, 161
Becsületsértés — birósága 23
— biró ellen 71
— tárgyalása 542
Becsüs zárlatnál 492
Beismerés — 103, 133, 135, 139, 281, 531
— visszavonása 137
Belügyminiszter értesitése a nyomtatvány elkobzásáról 478
Beszámitást kizáró ok 264, 326, 358, 373, 385
Betegség, mint az eljárás akadálya 201, 220, 287, 336, 348
Betegség, mint a büntetés végrehajtása elhalasztásának oka 507, 508
Betegségben töltött idő beszámitása a büntetésbe 516
Bélyeghamisitás szakértői megállapitása 247, 248, 249
Bilincs alkalmazása 156, 301
Biráskodásból kizárt egyének 64—68
Biró — kiküldése 29, 437, 550
— mellőzése 68—71, 76, 461
Birói eljárás — 1
— megkezdése 166
Birói határozat — 46, 63, 77, 78, 105, 175, 293, 300, 306
— közlése 78—82, 143, 150, 182
— jogerőre emelkedése 475, 478, 480, 488, 494, 506, 579
Birói letét — 331
— őrizete 169, 187
Biróság itélete 327, 328, 374
Birósági tanu 97, 132, 181, 186, 189, 191, 227
Bizalmi fédfiak zárt tárgyaláson 294
Bizonyitás — 291, 296, 304, 306, 324, 335, 353, 541, 543
— kiegészitése 314, 400, 402, 403, 406, 414, 415, 550
— részleges ismétlése 419
Bizonyiték 84, 87, 100, 118, 133, 139, 173, 174, 245, 255, 262, 264, 285, 288, 304, 306, 324 350 444, 446, 454, 464, 472, 488, 528, 530, 531, 532, 540, 544
Bizonyiték elégtelenségéből fölmentés 324
Bizonyiték elhallgatása mint a kártalanitás akadálya 519
Bizonyiték mérlegelése 324
Bizonyitó eljárás ismétlése 551, 553

Bizonyitvány fölolvasása a tárgyaláson 313
Biztositási végrehajtás 472, 492, 493
Biztositék mellett szabadlábrahelyezés 162, 168, 476, 520, 537, 538
Boncolás és halottszemle 240—243
Börtön (kerületi) 515
Börtönbüntetés elhalasztása és félbeszakitása 508, 509, 512
Bukás szakértői megállapitása 251
Büncselekmény nyomainak megsemmisitése 141
Büncselekménnyel összefüggő tárgy 136
Bünhalmazat 316, 357, 371 404, 480 547
Bűnjelek 84, 87, 169, 488, 525
Bűnpártoló és orgazda 5, 18, 135, 141, 172, 176, 221, 488
Büntetett előélet 327
Büntetés — előrelátható nagysága 141, 267
— inditványozása 41, 45
— kiállása 447
— kiszabása 325, 327, 385, 518, 547, 550
— neműnek befolyása az eljárásra 8, 103
— nagysága 56, 330, 450, 462
— tartamának megállapitása 495, 505, 516
— törvényes alapja 1
— végrehajtása 494, 559
— végrehajtásának felfüggesztése 453, 462, 559
Büntetések egysitése 517, 518
Büntető bíróságok szervezete (Élt.) 7, 8
— hatásköre 15—19 (Élt.)
Büntetések egyesitése 517, 518
Büntető itélet 327, 328, 479, 491, 494, 506, 507
Büntető parancs 6, 38, 479, 494, 532, 535
Büntett jelentősége az eljárásban 56, 103, 141, 143, 145, 149, 171, 173, 176, 195, 240, 313, 450, 452, 469, 470, 471, 492
Bünügyi átalány 189, 580
Bünügyi költség — 479, 550, 580
— behajtása 496
— megtéritése 479, 480, 482, 483, 484, 580
Bünügyi költség l. még Költség.
Bünvádi eljárás — fölfüggesztése 6, 7, 129, 265, 267, 268, 269, 283, 370, 371, 380
— megszüntetése 101, 102, 129, 264, 268, 269, 283, 284, 301, 323
Bünvádi perrendtartás életbeléptetése után hatályban maradt törvények és szabályok (Élt.) 27
Bünvádi perrendtartás — életbeléptetése (Élt.) 1
— területi hatálya (Élt.) 2
— szabályainak alkalmazása az eddig folyamatban volt ügyekre (Élt.) 3—6
Bünvádi perrendtartás életbeléptetése és végrehajtása (Élt.) 28

Casier judiciaire (Élt.) 26
Contagium veszélye 141, 159
Correctionalisatio 8
Curia — hatásköre 26, 28, 29, 69, 378, 379, 426, 429, 431—433, 441, 442, 498, 499, 501, 518, 556, 587
— elnökének kizárása 69
— tanuként való kihallgatása 201
— jogköre a halálbüntetés kimondása esetén 499
— teljes ülése 69
— tanácselnöke 433, 435
— tanácsülése 433, 434
Csatlakozás a magánvádlóhoz 45, 46, 47, 52, 280, 286, 315
Csalárd és vétkes bukás szakértői megállapitása 251
Csárdában házkutatás 175
Csendőrség — 13, 85, 108
— tagja 130, 131, 132, 143, 161, 170, 181, 197, 202, 224, 227, 232, 303, 333, 536
Csőd alá helyezés, mint az esküdtek közül kizáró ok 343

Eddigi szabályok alkalmazása a folyamatban levő ügyekre 3—6 (Élt.)
Egyesitése az ügyeknek l. Összefüggő ügyek egyesitése.
Egyházi személy 118, 143, 161
Elévülés 264, 352, 444, 449, 454
Elfogás 142, 150, 171, 256
Elfogatás 469, 470
Elfogató parancs 144, 475, 476, 515, 560
Elitélés — 327, 328, 343
— ártatlanul 578, 579
Elitélt 438, 446—450, 453—455, 457—459, 462, 480, 481, 496—498, 501, 503, 504, 506—508, 512, 516, 518, 560, 580, 589
Eljárás kiegészitése 322
Elkobzás 169, 327, 477, 478, 574, 580
Ellenbizonyitás 332
Ellenészrevételek — a fölfolyamodásra 378
— a fölebbezésre 392

Ellenszegülés a nyomozó hatóságnak 97
Elmeállapot szakértői megfigyelése 246
Elmebeteg 134, 158, 246, 264, 265, 502, 507, 544
Elmegyöngeség 221, 343
Elmezavar szakértői megállapitása 246
Előéleti bizonyitvány fölolvasása 313
Előterjesztés, mint jogorvoslat 52, 62, 63, 98, 147, 149, 177, 238, 246, 291
Elővezetés 142, 171, 193, 194, 303, 329, 415, 420, 423, 530, 536, 540, 551, 552
Elővezető parancs 131, 515
Előzetes kérdés 7, 265
Előzetes letartóztatás — 131, 146, 255, 256, 270, 378, 458, 481, 536, 537, 538, 560, 576, 577, 589
— bármely hatóság vagy hatósági közeg által 144, 145
— beszámitása 327, 505, 537
— elrendelése 143, 146, 151, 161, 257, 267
— foganatositása 152—156
— föltételei 141
— kivételes föntartása 158
— kizárása 149
— meghosszabbitása 330
— megszüntetése 157, 160, 267
— tartama 147, 159, 160
Elrejtőzés, mint letartóztatási ok 141
Elsőfoku bíróság jogköre 273, 283, 291, 292, 378, 418, 431, 445, 446, 452, 485, 501, 505, 584
Elzárás 12, 296, 364, 509, 512, 559
Enyhitő és sulyositó körülmények 9, 328, 359, 518
Eskü — 209, 210, 217—220, 222, 233, 287, 310, 331, 349, 350, 376, 406, 455, 472, 543
— mellőzése 221, 311, 331
Esküdtbíróság — 19, 20, 38, 41, 254, 263, 268, 269, 272, 282, 316, 317, 318, 378, 380, 381, 426, 452, 457, 461, 497, 573
— elnöke 337, 338, 342—346, 348—350, 353, 363, 364, 366, 369, 372, 376, 427, 497, 498
— eljárásának megsemmisitése 437
— hatásköre 339, 374
— itélete 375
— tagjai 341
— tárgyalása 350, 351
— ülésszaka 370, 371
Esküdtbíróság ülésszakai (Ét.) 29—32
Esküdtbirósági főtárgyalás — 337—377, 498
— elnapolása 357, 376
— előkészitése 337—341
— félbeszakitása 353, 376
— ismétlése 376
— jegyzőkönyve 377
— megnyitása 342
Esküdtbirósági tárgyalás a biróság székhelyén kivül (Ét.) 33
Esküdtbirósági törvény életbeléptetése (Ét.) 36, 37
Esküdtbíróságok — székhelyei és szervezete 1—3, 34 (Ét.)
— hatásköre 15, 16 (Élt.)
Esküdtbíróságok — székhelyei (Ét.) 1, 34
— szervezete (Ét.) 2, 3
— hatásköre (Élt.) 15
Esküdtek — 29, 337, 338, 342—344, 350, 446, 449, 451, 452, 457
— fölmentése a szolgálat alól 348
— fölvilágositása 366
— főnöke 365, 367, 369
— határozata 368, 369, 373—375
— határozatának kihirdetése 372
— határozatának kijavitása 370
— kérdezési joga 351
— kizárása a tárgyalásból 343, 371, 427
— kisorsolása és visszautasitása 344—346, 348
— kötelessége 348
— lajstroma 343
— megbüntetése 364
— megesketése 349
— névjegyzéke 341
— szavazása 367, 368, 427
— tévedése 371, 427
— titoktartási kötelessége 367, 376
Esküdtek alaplajstroma (Et.) 9—14
Esküdtek alaplajstroma elleni fölszólalások és észrevételek (Et.) 10—14
Esküdtek büntetései (Et.) 23—28
Esküdtek évi lajstroma (Et.) 15—18
Esküdtek közül kizárt egyének (Et.) 5, 6
Esküdtek napidija és utiköltsége (Et.) 22
Esküdtek névjegyzékét összeállitó bizottság — (Et.) 14
— hatásköre az évi lajstrom megállapitásánál (Et.) 15—18
Esküdtek szolgálati lajstroma (Et.) 19—21
Esküdtekhez intézett kérdések — 38, 353—361, 363, 364, 366, 375, 427, 574
— megváltoztatása 370

Esküdtképes egyének (Et.) 4
Esküdtszék — kiegészitése 348, 427
— megalakitása 342, 343—347, 427
— ujraalakitása 376
Esküdtszéki szolgálattól mentes egyének (Et.) 7, 8
Exterritorialitás 25, 31, 200, 265, 370
Életbeléptetése a Bp.-nak 590—592
Érintkezése a védőnek védettjével 62, 523
Érvénytelenitése a sérelmes jogügyletnek 490, 583, 585
Észrevételek — a fölfolyamodásra 378
— a fölebbezésre 392

Fegyelmi — büntetés 124, 297
— följelentés 124
— vétség 588
Fegyház 103, 143, 149, 160, 450, 508
Fegyintézet 515
Fegyver a tárgyaláson 295
Fegyveres erő — 13, 108
— kirendelése 39
— tagja 130—132, 143, 161, 170, 181, 197, 202, 204, 227, 232, 303, 333, 536
Fegyveres őrizet 301
Felebbezés — 46, 283, 387, 413, 421, 423, 428, 462, 477, 505, 536, 547
— alanyai 383
— bejelentése 388, 548
— benyujtása és elintézése 392, 396
— esetei 381, 382
— fölterjesztése 396
— hatálya 395
— indokolása 388, 390
— kijavitása 391, 400, 401
— kizárása 381, 386, 426, 547
— okainak kifejtése 421
— tartalma 390, 393, 423
— visszautasitása 389, 391, 400, 401, 404, 424, 549, 550
— visszavonása 394, 396, 538
Felebbezés elintézése — a táblán 397—424
— a törvényszéken 550—555
Felebbviteli főtárgyalás 397—424
Felebbviteli tárgyalás — 463, 550—552
— elnapolása 552
— rendje 553, 554
Felek 13, 29, 97, 119, 125, 126, 129, 147, 151, 159, 211, 220, 230, 235, 236, 261, 273, 286—288, 293, 296, 301, 306, 308, 311, 314, 325, 331, 332, 340, 342—345, 348, 352, 355, 358, 363, 366, 371, 379, 393, 399, 406, 413, 418, 419, 421, 425, 435, 436, 440, 442, 456, 463, 464, 477, 485, 488, 530, 531, 535, 542, 551, 553
Felfolyamodás — 46, 114, 129, 151, 164, 187, 194, 232, 246, 269—272, 274, 280, 283, 284, 292, 300, 333, 339, 340, 370, 378, 389, 393, 398, 405, 432, 459, 467, 505, 538, 546, 556, 569
— elintézése 378, 379
— esetei 378
— fölfüggesztő hatálya 380
— határideje 378
Felfüggesztő határozat 265, 267, 269, 270, 468
Felhatalmazás hiánya folytán fölmentés 326, 352, 444
Felhatalmazási vétség 2, 4, 42, 91, 101, 149, 264
Feljelentés — 34, 42, 52, 87, 89, 90, 92, 94, 95, 101, 104, 124, 216, 525—528, 567
— hatóság, közhivatalnok vagy hatósági közeg által 532
Feljelentő 527
Felmentett egyén — ujrafölvétele 449, 458, 459, 462
— költségviselési kötelessége 482
Felmentés 324, 326—329, 336, 343, 352, 373, 374, 381, 383, 442, 457, 482, 487, 537, 576, 578, 583, 585
Felmentő itélet 158, 326, 373
Felsőbbfoku biróság 123, 332, 465, 502, 527
Felülvizsgálat 272, 378, 379, 387, 394, 399, 401, 406, 413, 423, 434, 545
Férj, mint perbeli képviselő 523, 525
Fogház 470, 508, 509, 512, 559
Fogházfölügyelő jelenléte a halálbüntetés végrehajtásánál 503
Fogházi rend 154, 155
Fogvalevő egyén — 78, 113—115, 124, 127, 128, 151, 256, 260, 267, 273, 285, 301, 321, 341, 412, 413, 415 435, 518, 527, 528, 551, 589
— átkisérése 144—146
— elhelyezése 152
— foglalkozása 155
— kihallgatása 145
— levelezése és érintkezése 154
— megbilincselése 156
— őrzése lakásán 153
Fogvatartás 267, 268, 330
Folyamodás 154
Főmagánvád — 52, 101
— esetei 41
Főmagánvádló 13, 41, 43, 84, 99, 314, 383, 445, 449, 539, 548
Főtárgyalás — 22, 26, 38, 41, 43, 45, 48, 51, 53, 56, 57, 60, 61, 65, 68, 102, 103, 117, 125, 127, 130, 138, 171,

214, 217, 220, 255, 266, 267, 274, 275, 276, 281, 283, 284, 287, 288, 289—291, 283, 294, 305, 306, 315, 321, 323, 324, 328, 382, 384, 388, 405, 432, 463, 472, 477, 565, 569
— elhalasztása 286, 290, 299, 301—303, 306, 316—318, 325, 334—336,
— elnöke 116, 285—288, 290, 292, 295—310, 314, 317, 320, 329, 330
— előkészitése 285—292
— esküdtbiróság előtt 337—377
— folytatása 335, 336
— határnapja 286, 288
— helye és napja 327, 331
— ismétlése 404
— jegyzőkönyve 313, 317, 331, 332
— kiegészitése 318
— kitüzése 268, 284, 292
— megnyitása 301
— megtartása 302
— rendje 296—299, 301
— vádlott távollétében 297
— vezetése 296
Főtárgyalás elrendelésének hatálya a fegyelmi törvények szempontjából (Élt.) 25
Főtárgyaláson elkövetett büncselekmények 333, 334
Főtárgyaláson fölolvasandó irások 313, 315, 324
Főtárgyaláson köteles jelenlét 302
Főügyész 28, 37, 40, 42, 69, 75, 238, 396, 398, 401, 412, 416, 421, 430, 471
Főügyész helyettes 75
Főügyészség 40, 42, 75, 89, 90, 396
Fővárosi rendőrkapitány 80

Gondatlan följelentés költségeinek viselése 483
Gondnok, mint perbeli képviselő 523
Gondnokság 47, 61, 64, 205
Gondnokság alá helyezés, mint az esküdtek közül kizáró ok 343
Gőzhajón alkalmazott kihallgatása stb. 108, 143, 161
Gyanusitott 13, 100, 101
Gyám, mint perbeli képviselő 523
Gyámság 61, 64, 205
Gyermekkor 264, 352
Gyermekölés szakértői megállapitása 243
Gyorsirói följegyzése a főtárgyalásnak 331
Gyógyszerész, mint tanu 205, 209
Gyujtogatás szakértői megállapitása 252

Hajón elkövetett büncselekmény 25
Halála a terheltnek 264, 301, 323, 423, 457, 480
Halálbüntetés — 103, 149, 160, 450, 496, 497, 499, 502, 583
— végrehajtása 501—503
Halottszemle és bonczolás 240—243
Hamis beismerés 577, 579
Hamis eskü 221
Hamis okirat 446, 449, 451
Hamis önföljelentés 483, 577, 579
Hamis tanuzás 217, 221, 334, 446, 449, 451, 577, 589
Hamis vallomásra reábirás 141
Hamis vád 589
Határidők 7, 11, 41, 42, 46, 49, 129, 142, 145—147, 150, 151, 159, 167, 170, 178, 187, 190, 195, 223, 236, 238, 246, 254, 256, 258, 261, 268, 271, 276, 277, 284, 286—288, 318, 329, 335, 338, 378, 388, 391, 394, 396, 406, 408, 409, 415, 417, 425, 432, 435, 442, 448, 455, 456, 463, 464, 469, 476, 477, 492, 498, 501, 528, 530, 535, 537, 557, 568, 581—583, 586
Hatáskör 14, 15, 22, 28—30, 41, 263, 333, 339, 379, 384, 400, 401, 442, 527, 554 (Bp.) 15—19 (Élt.)
Hatóság 16 (Élt.)
Hatósági értesités 313
Hatósági őrizet alatt levő tárgy megtekintése és kiadása 179
Hatóságok és hatósági közegek kötelessége 9
Havi jelentés a vizsgálatról 115
Házasság érvénye, mint előzetes kérdés 7, 265, 490
Házastárs perbeli jogai 53, 56, 61, 64, 205, 383, 388, 394, 412, 447, 448, 455, 533, 535, 548, 556
Házkutatás — 98, 126, 173—175, 313, 470, 544
— elrendelése 177
— foganatositása 180—182, 189, 190
— föltöréssel 189
— ideje 188
— katonai épületben polgári biróság hatósága alatt álló egyénnél (Élt.) 22
Helyettes esküdtek 338, 342
Helyhez kötése a letartóztatottnak 161
Hirdetményi fölhivás megjelenésre 469, 470
Hirdetményi fölszólitás 187
Hitelpapir hamisitásának szakértői megállapitása 247—249
Hivatalból üldözendő büncselekmény 2, 33, 87, 89, 93, 94, 190
Hivatalból üldözendő vétség 526, 539
Hivatali büntett és vétség 589

Hivatali kötelesség megszegése 446, 449, 451
Hivatali titok 169, 191, 204
Hivatalvesztés 330
Holttest — szemléje és boncolása 240—243
— találása 88
Horvát bán, mint tanu 204
Horvátországi bíróság megkeresése 202, 203
Hozzátartozók 172, 176, 186, 205, 208, 214, 222, 229, 472, 501, 523, 583

Idézés — 51, 130, 131, 165, 167, 193, 197, 198, 230, 278, 285—288, 306, 335, 338, 342, 348, 406, 409, 413, 415, 420, 423, 425, 461, 477, 515, 528—531, 535—537, 543, 551, 552, 558
— a nyomozás alatt 96
Idézőlevél — 77, 79, 130, 161, 193, 284, 286, 338, 409, 415, 530
— közzététele lapok utján 81
Időszaki lapban elkövetett büncselekmény elbirálása 574
Igazolás — 463—468, 539, 540, 548
— költségei 484
Igazságtalan elitélés 446, 578
Igazságügyi orvosi tanács 238, 239, 313, 435
Igazságügyminiszter jogköre 31, 37, 75, 91, 179, 203, 227, 248, 291, 411, 471, 475, 476, 499, 500, 510, 511, 513, 514, 519, 560, 587, 592
Illetékesség — 15, 257, 263, 274, 281, 400, 401, 442, 452, 465, 475, 476, 479, 518, 525, 527, 558, 560, 562
— átengedése a kisebb hatáskörü bíróságnak 22
— a Btk. 62. §-a esetén 24
— az elkövetés helye szerint 16, 17
— a kir. ügyészségnél 36
— külföldi hatóság által kiadott egyénre nézve 26
— külföldön elkövetett büncselekmény esetén 25
— külföldre leendő kiadás esetén 27
— lak- és tartózkodási hely szerint 17, 25
— megelőzés szerint 16, 25
— összefüggő ügyeknél 19—21
— tengeren elkövetett büncselekmény esetén 25
— tettes, részes, orgazda és bünpártolóra 18
— viszonvád esetén 23
Illetékességi összeütközés — 28
— kir. ügyészségek és főügyészségek közt 37
Inditványi büncselekmények 3, 90, 92
Iratok — átkutatása 126
— áttétele 35, 43, 119, 129
— fölolvasása a főtárgyaláson 313, 315, 324, 384, 461
— a fölebbviteli tárgyaláson 553
— a kir. táblán 399, 415, 418, 419, 421
— fölterjesztése 271
— lefoglalása 171, 172, 179, 184, 544
— megtekintése a kir. ügyészség által 35, 120
— a védő által 63
Irás azonosságának szakértői megállapitása 250
Ismeretlen tartózkodásu — érdekelt 477
— tettes 81, 93, 469, 470
Itélet — 20, 23, 77, 264, 283, 323, 352, 381, 424, 446, 449, 451, 461, 475—477, 518
— alapja 324
— tartalma 324, 326, 327
— indokolása 327, 328, 382
— meghozása és kihirdetése 329, 330, 333
— kihirdetésének elhalasztása 329
— közzététele 457, 574
— fölülvizsgálata (helybenhagyása vagy megváltoztatása) 401, 423
— megsemmisitése 404, 423, 424, 437, 442
— végrehajtása 453, 494
— hatályon kivül helyezése 457, 462
Itélethozás 472, 477, 541, 555
Itélő biró 66, 67, 196, 384
Itélő bíróság 128, 143, 150, 164, 167, 187, 215, 246, 288, 293, 299, 327, 384, 493, 538
Itélőtábla — 29, 69, 151, 158, 271—274, 283, 378—381, 392, 393, 396, 406, 428, 431, 477, 550
— elnöke 69, 201
— főtárgyalása 393, 397, 398, 402—416, 418—421, 423, 431, 473
— tanács ülése 397—401, 403—405, 407, 408, 419, 422
— tanács elnöke 398, 408, 410, 412, 415, 418, 419, 421
— elsőfoku itélete 426, 431

Javitóintézet 330, 559
Járásbiró 406
Járásbiróság — 28, 69, 86, 88, 94, 95, 98, 100, 101, 109, 110, 115, 142—146, 151, 154, 156, 177, 178, 180, 196, 378, 381, 403, 406, 452, 515, 516, 518, 524—527, 549, 550, 557, 558, 560, 567, 584
— hatásköre (Élt.) 18

Járásbirósági eljárás — 38, 51, 521—560
— megindítása 525—535
Járásbirósági határozat fölülvizsgálata 545—547, 550—552, 554, 555
Járásbirósági itélet megváltoztatása és megsemmisitése 554
Járásbirósági közvetlen tárgyalás 531
Járásbirósági tárgyalás 539—544
Járásbiróságok hatásköre 18 (Élt.)
Jegyesi viszony, mint a biráskodásból kizáró ok 64
Jegyzőkönyvvezető 64, 65, 67, 69, 76, 121, 124, 140, 287, 327, 333, 503, 544
Jogegység érdekében hozott határozat 441, 442, 494, 505, 547, 556
Jogerőre emelkedése a birói határozatnak 475, 478, 480, 488, 494, 506, 579
Jogtanár, mint védő — 55
— fegyelmi esetei és hatósága (Élt.) 24
Jogügylet érvénytelenitése 490, 583, 585
Jövedéki kihágások 20, 591

Karhatalom 131
Katonaszökevény 143
Katonai behivó parancs iránti engedetlenség 143
Katonai biróságok hatásköre 30, 97
Katonai hatóság 92, 169, 202, 330
Katonai vétségek 330
Katonai szolgálatra kötelezett 509
Kár megitélése 486
Kártalanitás — a büntevő által 589
— fölmentés vagy megszüntetés esetén terhelt részére 576, 578, 580
— kizárása 577, 579, 581
— az állam által 580, 588
— halálbüntetés esetén 583
Kártalanitási eljárás 584—587
Kártalanitási határozat közzététele 580, 583
Kártalanitási összeg megállapitása 587
Kártalanitásra jogosultak 582, 583
Kártérités 189, 215, 489, 492—494
Kegyelem 264, 352, 496, 497
Kegyelmi kérvény 498, 499, 501, 502, 514
Keresetforrás hiánya, mint letartóztatási ok 141
Keresztkérdések a főtárgyaláson 308
Kerületi börtön 515
Kezesség járásbirósági eljárásban az előzetes letartóztatásnál 537, 538
Kéjházban házkutatás 175
Kényszer a kihallgatásnál 135
Képviselője a félnek 211, 235, 278, 286, 301, 307, 308, 314, 327, 331, 342—344, 353, 399, 413, 419, 421, 436, 463, 479, 530, 542, 551, 553
Kérdezés joga a főtárgyaláson 307—308
Kézbesités — 55, 63, 78, 79, 150, 182, 186, 256, 273, 329, 330, 338, 340, 378, 388, 425, 435, 504, 534, 535, 540, 548, 557, 581
— házbelinek vagy kifüggesztés utján 80, 81
— megkeresés utján 82
— külföldön 82
Kézrekerités elrendelése 470, 472
Kiadása a büntettesnek 26, 27
Kiadatás — 471, 472, 475, 550
— föltételei 474
— külföldi hatóságnak 476, 560
Kiadatási eljárás 476
Kiállott büntetés beszámitása 462
Kifogások — 230, 256—258, 264, 268, 278, 279, 281, 286, 332, 348, 353, 467
— tárgyalása 259—261
Kihallgatás a nyomozás alatt 96
— a vizsgálat alatt 121, 124—127
— a főtárgyaláson 304, 305
Kihágás 41, 170, 175, 195, 450, 530, 532, 537, 539, 540, 552, 556
Kihirdetése a birói határozatnak 78, 150, 182, 261, 273, 288, 329, 425, 456, 497, 501, 502, 506, 518, 541, 548, 581
Kijavitás 443
Kikérési eljárás 475
Kiküldött biró 403, 406, 445, 503, 550
Király — 327, 496, 500
— elhatározása 501
Királyi alügyész kizárása és mellőzése 75
Királyi Curia l. Curia
Királyi főügyész l. főügyész
Királyi igazságügyminiszter l. igazságügyminiszter
Királyi itélőtábla l. Itélőtábla
Királyi járásbiróság l. Járásbiróság
Királyi kegyelem — 264, 352, 496, 497
— iránti kérvény 498, 499, 501, 502, 514
Királyi koronaügyész l. koronaügyész
Királyi miniszterium 85
Királyi tábla főtárgyalása vádlott jelenlétében, ha életfogytig tartó, vagy 10 évet tulhaladó fegyház szabandó ki. (Élt.). 23
Királyi törvényszék, l. törvényszék
Királyi ügyész, l. ügyész

Kisérlet 8, 356
Kiskoru tanu 221
Kiskoru vádlott 56, 360, 383
Kiskoruak kizárása a főtárgyalásról 295
Kivánat hiánya folytán fölmentés 326, 352, 444
Kivánatra üldözendő vétség 2, 4, 91, 101, 149, 264
Kivételes bíróság 20
Kivételes hatáskörü bíróságok (Élt.) 15. §. ut. bek., 17 §. 2 és 3. bek.
Kizárás a főtárgyalásról 295, 296
Korcsmában házkutatás 175
Koronaügyész — 26, 28, 29, 69, 75, 435, 436, 441, 499
— helyettes 75
Költség 153, 155, 168, 194, 195, 199, 223, 232, 299, 300, 302, 327, 381, 400, 453, 457, 472, 477, 479—485, 494, 520, 537, 580
Körözés 144, 470, 471, 536
Kötelezése vádlottnak személyes megjelenésre 529, 552
Közbeszóló határozat 333, 384
Közérdek 41, 130, 198, 204, 302
Közhivatalnok 16 (Élt.)
Közigazgatási hatóság — 92, 381, 452, 478, 503
— büntető hatásköre (Élt.) 19
Közjegyző 108, 143, 161, 205, 229
Közlése a birói határozatnak 78—82, 143, 150, 182
Közmegbizatásban eljáró 16 (Élt.)
Közokirat 520
Közrend és erkölcsiség okából nyilvánosság kizárása a főtárgyalásról 293
Községi előljáróság 80, 85
Községi szolgálatban álló egyén 108, 143, 161
Közszolgálatban álló egyének 130, 161, 198, 204, 231 (Bp.) 16 (Élt.)
Közszolgálati iratok és tárgyak lefoglalása 169
Közvád 2, 33, 35, 522
Közvádló 2, 36, 61, 92, 299, 302, 327, 333, 530, 532, 539, 564
Közvetitő intézet 515
Közvetlen idézés — 43, 256, 276, 384, 404
— esetei 281
— fölötti határozás 283, 284
— inditványozása 282
Közvetlen tárgyalás a járásbiróság előtt 531
Közvédő 409—412, 430
Közveszélyes büntett szakértői megállapitása 253
Külföldi bíróság megkeresése 202
Külföldi letartóztatása 141
Külföldön elkövetett büncselekmény 25, 460
Külföldi kézbesités 82
Külföldön tartózkodó tettes 475, 560

Lefoglalandó tárgy kiadása 98, 170, 187, 190
Lefoglalás — 98, 126, 169—171, 478, 544, 567
— elrendelése 177, 178
— foganatositása 180, 185, 190
Lefoglalása leveleknek 171, 172, 185, 186, 544
Lefoglalt dolog visszaadása 488, 489, 569
Lefoglalt postai küldemény 98
Lelet (szakértői) 236, 237, 251
Lelkész mint tanu 204, 501, 503
Lemondás a magánvádról 41
Letartóztatás — 144, 145, 165, 166, 170, 195, 281, 283, 296, 333, 334, 470, 476, 523, 525
— a nyomozás alatt 95, 97, 98
Letartóztatottak érintkezése 63
Letartóztató intézet igazgatója 515
Levelek lefoglalása 171, 172, 185, 186, 544

Magánfél — 13, 51, 52, 68, 105, 113, 114, 128, 261, 286, 307, 308, 314, 343, 412, 413, 415, 417, 461, 487, 492, 493, 529, 551, 553
— meg nem jelenése 315, 530
Magáninditvány — 3, 34, 42, 90, 92, 95, 101, 264, 276, 326, 352
— visszavonása 101, 128, 264, 326
Magáninditványra jogosult 13, 101, 444, 482, 525, 527
Magánjogi előzetes kérdés 7, 265
Magánjogi igény 5, 6, 42, 54, 187, 286, 315, 327, 374, 383, 400, 415, 425, 453, 461, 472, 487, 491, 494, 520, 530, 550
Magánvád — 2, 35
— esetei 41, 42, 44, 45, 47
— föntartása az örökös vagy rokon által 49
— képviseletének költségei 479, 482, 520
Magánvádra üldözendő büncselekmények 2, 41, 523, 548, 552
Magánvádló — 17, 41, 44—47, 52, 79, 113, 124, 129, 160, 222, 223, 276—280, 286, 297, 301, 308, 327, 344, 353, 412, 421, 430, 435, 436, 477, 479, 482, 529, 530, 539, 563
—halála vagy lemondása 49
— képviselője 48, 64, 73

Másodfoku itélet 381, 554
Megbizott 55, 126, 485, 523, 539
Meghagyások alárendelt hatóságok és közegek részére 77
Meghatalmazott 45—47, 53, 64, 79, 125—127, 181, 183, 286, 435
Megjelenésre kötelezése vádlottnak 529, 552
Megkeresés 84, 86, 109, 202, 232, 249, 285, 299, 303, 470, 472, 476, 492, 493, 536, 543
Megsemmisitése — az alsófoku határozatnak 424, 437, 477, 478
— az elkobzott tárgynak 327
Megszüntetés 20, 22, 23, 38, 42, 43, 101, 128, 158, 166, 264, 268, 269, 277, 283, 301, 323, 352, 423, 444, 445, 472, 479, 482, 487, 493, 538, 539, 568, 569, 572, 576, 583, 585
Megtéritése a bünügyi költségeknek 479, 484
Megvesztegetés 446, 449, 451
Menekülés üldözés közben 142
Mentelmi jog 32, 40, 265, 379, 444
Mentő és terhelő körülmények 9
Mérgezés szakértői megállapitása 244
Miniszter, mint tanu 204
Miniszterium 85
Miniszter 8, 18, 22, 45, 90, 245, 266, 325, 327, 357, 385, 475

Nem nyilvános ülés 497, 499, 501
Nemzetközi szerződés 82, 203, 474
Nevelőszülő 61, 64, 205
Néma szereplése a büntetőperben 56, 134, 140, 216, 218
Nyerészkedési büntett 222
Nyilvános helyiségben házkutatás 175, 189
Nyilvános számadásra kötelezett vállalat igazgatója és tisztviselője 16 (Élt.)
Nyilvánosság — 293, 327, 331, 342, 349, 399, 442, 518
— kizárása 116, 125, 261, 293, 294, 384, 542
Nyilvántartó lajstrom az elitéltekről (Élt.) 26
Nyomatékos gyanu 1, 148, 171, 172, 176, 492, 536
Nyomozás — 4, 33, 34, 43, 51, 52, 62, 92, 96—100, 103, 104, 133, 138, 139, 161, 196, 214, 220, 256, 281, 282 444, 467, 469, 471, 472, 476, 479, 486, 488, 525, 528, 586, 587
— czélja 83
— elrendelése, irányitása és ellenőrzése 84
— kiegészitése és ismétlése 95, 98, 257, 226, 283
— megszüntetése és befejezése 101
— tárgya 83
Nyomozó cselekmény — 86, 95, 100
— ismétlése 117
Nyomozó hatóság 52, 62, 63, 97, 132
Nyomozó közeg 61, 84
Nyomozólevél 144, 470, 472, 475, 476, 515, 536
Nyomtatvány — 562
— elkobzása és megsemmisitése 27, 477, 574, 575
— lefoglalása 567, 568
Nyomtatvány utján elkövetett bünczelekmények — 19, 20, 318, 561, 563, 564, 575
— birósága (Élt.) 15, 16, 17. §. 2. p.
Nyomtatvány utján elkövetett rágalmazás és becsületsértés birósága (Élt.) 16

Okirat — 305, 313, 331, 350, 352
— átkutatása 544
— lefoglalása 169
Orgazda és bünpártoló 5, 18, 135, 141, 172, 176, 221, 488
Orvos, mint tanu és szakértő 205, 229, 241, 245, 313, 503
Osztrák biróság megesketése 263
Óvadék 163
Öntudatlanság szakértői megállapitása 246
Örökbefogadó 61, 64, 205
Örökös perorvoslati joga 383, 388, 461, 548
Összbüntetés 426, 517, 518, 547
Összebeszélés veszélye 141, 159
Összefüggő ügyek egyesitése — 18—20, 22, 281, 282
— viszonvád esetén 23
Összefüggő ügyek egyesitésének mellőzése 21

Panasz a vizsgálóbiró ellen 113, 114, 154, 569
Perbeszédek 53, 302, 314, 319—321, 421, 436, 541
Perorvoslatok — 9, 43, 46, 52, 63, 69, 99, 101, 107, 110, 158, 270, 283, 455, 459, 462, 465, 476, 484, 494, 505, 506, 542, 546, 547, 579
— kizárása 384, 408, 418, 443, 528, 539
— törvényszék másodfoku itélete ellen 556, 557
— a jogegység érdekében 441, 442, 547, 556
Pénzbirság hováforditása, ha az Et. alapján szabatott ki (Et.) 35

Pénzbirságok 12, 123, 124, 255, 299, 300, 364, 542
Pénzbüntetések — 12, 124, 166, 170, 193—195, 232, 297, 300, 327, 450, 532, 533, 535, 540, 542, 556, 578, 580
— átváltoztatása 12, 505
— végrehajtása 519
Pénzhamisitás — illetékes bírósága (Élt.) 17. §. 2. bek.
— szakértői megállapitása 247—249
Pénzügyőrség — 108
— tagja 130, 143, 161, 197, 224
Polgári bíróság 7, 265, 491, 493, 520
Polgári perre utasitás 5, 168, 187, 488
Politikai jogvesztés 330
Postai küldemény lefoglalása 171, 172, 185, 186
Pótbiró 287
Pótesküdt 344, 346, 348, 349
Pótmagánvád 42
Pótmagánvádló 13, 42, 43, 99, 282, 383, 539, 548
Praejudicialis kérdés 7, 265

Rágalmazás — 23, 542
— biró ellen 71
Rejtekhely átkutatása 175
Rendbirság 123, 215
Rendbüntetés 124, 232, 296, 297, 299, 300, 303, 542
Rendelvény 401, 433
Rendkivüli enyhitő körülmények 8, 385, 547
Rendőri fölügyelet 174, 180
Rendőri hatóság 85, 96, 98, 99, 108, 142—145, 156, 161, 177, 470, 478, 492
Rendőri hatóságok és közegek 39, 52, 62, 63, 84, 88—90, 94, 109, 156, 180, 525
Rendőrkapitány (fővárosi) 80
Rendőrség — főnöke 84, 101
— tagja 108, 130, 143, 161, 197, 224
Rendreutasitás 296—299
Részesség l. tettes és részes
Rokon 53, 56, 61, 64, 205, 447, 503

Sajtóbiróság — 562, 566, 567 (Élt.) 15. §. II. és 16.
— elnöke 571
— illetékessége 562, 563
— vádtanácsa 565, 569, 571
Sajtójogi felelősség 572, 574
Sajtórendőri vétség és kihágás 575
Sajtótörvény (1848: XVIII. t.-cz.) hatályának kiterjesztése az ország egész területére (Élt.) 21
Sebész, mint tanu és szakértő 205, 229
Semmiségi esetek 204, 206, 297, 304, 306, 310, 317, 318, 325, 327, 343, 349, 353, 363, 367, 369, 384, 385, 390, 394, 404, 406, 429, 542
Semmiségi okok — alaki 384, 400, 404, 423, 427, 428, 437, 518, 547, 550
— anyagi 385, 423, 427, 428, 437, 547
Semmiségi panasz — 404, 425, 498, 499, 501, 505, 518, 556, 557
— alanyai 430
— bejelentése 431
— visszautasitása 429, 430, 432, 434, 437
— esetei 426—428
— elintézése a Curián 437, 438, 440, 557
— visszavonása 434
Sérelemdij 589
Sérelmes jogügylet érvénytelenitése 490, 583, 585
Sértett — 2, 5, 13, 34, 61, 64, 71, 97, 101, 118, 124, 128, 164, 167, 223, 229, 269, 276, 283, 284, 286, 294, 297, 299, 301, 314, 315, 323, 343, 374, 383, 393, 421, 425, 463, 485, 488, 489, 491, 492, 523, 525, 526, 528, 529, 530, 539, 548
— mint főmagánvádló 41
— mint pótmagánvádló 42
— mint magánvádló (csatlakozó) 44, 45, 52
— képviselete 47, 48, 73
— perjogi hatásköre 50
— kizárása a vád képviseletéből 50
— föllépésének bejelentése 52
— kizárása a biráskodásból 64
— kihallgatása 118
— kártalanitása 168
— megesketése 222
Siket 134, 140, 216, 218, 320
Siketnéma 56, 218, 360
Sógor 61, 64, 205
Sulyositó és enyhitő körülmények 9, 328, 359, 518
Sürgősség 10, 36, 39, 58, 94, 98, 109, 115, 118, 126, 133, 143, 150, 156, 177, 188, 189, 197, 238, 287, 303, 448, 470, 476, 492, 525, 543, 567
Szabadlábon levő terhelt 246, 256, 267, 285, 301, 330, 340, 412, 413, 415, 507, 509, 515, 518, 532
Szabadlábra helyezés 144—147, 149, 158, 160—162, 164, 267, 268, 330, 476, 506
Szabadságvesztésbüntetés — kitöltése ártatlanul 578, 580
— végrehajtása 504—518

— megkezdése 506, 516
— végrehajtásának elhalasztása 507—511, 514, 559
— kitöltése más helyen 512
— végrehajtásának félbeszakitása 513, 514
Szabálytalanság 384, 386, 400
Szakértő — 51, 63, 64, 97, 98, 118, 124—127, 134, 141, 159, 225, 227, 228, 230, 231, 234, 250, 255, 266, 286—288, 297, 301, 303—306, 331, 336, 343, 351, 378, 398, 402, 406, 415, 419, 489, 529, 544, 551, 558, 577, 586
— csalárd és vétkes bukásnál 251
— dija 227
— megbüntetése 232, 233
— megkérdezése 235
— véleménye 236—238, 240, 242, 245, 246, 251, 265, 313
— kihallgatása 307—309, 312
— meg nem jelenése 312
Szakértői fölülvélemény 238, 446, 449, 451, 461, 543
Szakértői lelet 236, 237, 251
Szakértői vizsgálat 118, 134
Szavazás 293, 331
Szembesités 138, 214, 305, 309, 310, 331
Személyes megjelenés 286, 287
Személyes megjelenésre kötelezés 423, 529, 530, 540, 551, 552
Személyes megjelenésre kötelezése vádlottnak 529, 552
Személyes mentesség 25, 31, 200, 265
Személymotozás — 98, 176, 313, 544
— elrendelése 177
— foganatositása 180—182, 189, 190
Szemle — 98, 118, 126, 127, 275, 306, 313, 525, 543, 544
— foganatositása 226, 227, 236, 240, 245
— szakértői 228, 230, 236, 237
— vezetése 235, 247
— gyujtogatásnál 252
Szerencsejáték 175
Szokásos büntettes 176, 180, 189
Szolgálati lajstrom 338, (Et.) 19—21
Szökevény kézrekeritése 118, 180
Szökés — 94, 141, 143, 167, 470, 509, 515, 525, 536, 577
— előkészülete és veszélye 141, 154, 156, 162, 167, 330
— megkisérlése 165
Szülésznő 205, 229
Szülő, mint perbeli képviselő 523

Tanácskozás 293, 331
Tanár, mint védő 55, (Élt.) 24
Tanu — nem lehet a magánvádló és sértett fél képviselője 48, 205, 206
— nem lehet biró 64
Tanu kérdezése a magánfél által 51
Tanuként megjelent egyén nem lehet védő 61, 205, 206
Tanu — eskü alatti kihallgatása, megbüntetése vagy vallomásra kényszeritése 98, 194, 195
— kihallgatása a vizsgálat alatt 118, 125
— szembesitése a terhelttel a vizsgálat alatt 138
— csábitása hamis vallomásra, mint letartóztatási ok 141, 159
Tanuságtétel kötelessége alól mentes egyénnél talált tárgy 170
Tanuként ki nem hallgatható vagy meg nem eskethető egyén szakértő sem lehet 229
Tanuk kihallgatása — a szakértők tájékozása végett 234
— a tényleges kár megállapitása végett 253
Tanuk — jegyzéke a vádiratnál 255
— megnevezése a vádhatározatban 266
— megidézése a főtárgyalásra 286, 288
— kihallgatása a főtárgyalás előtt 287
— — a főtárgyaláson 307—310
— — a főtárgyaláson kivül 312
— megbüntetése a főtárgyaláson 297
— iránti intézkedés a főtárgyalás megnyitásakor 301
— elővezetése a főtárgyalásra 303
— távollétében folytatott főtárgyalás 304
— kihallgatásának mellőzése a főtárgyaláson 306
— megesketése a főtárgyaláson 311
Tanuvallomás — fölolvasása a főtárgyaláson 313
— fölvétele a főtárgyalási jegyzőkönyvbe 331
Tanu betegsége miatt a főtárgyalás félbeszakitása 336
Tanuként megidézett egyén esküdt nem lehet 343
Tanu — kikérdezése az esküdtek által 351
— fölfolyamodási joga 378
— megidézése a fölebbviteli főtárgyalásra 398, 415
— kihallgatása a fölebbviteli főtárgyaláson 402, 406
Tanuvallomás fölolvasása a kir. táblai főtárgyaláson 419
Tanuzás akadálya 204

Tanuzási eskü megtagadása 195
Tanuzási jegyzőkönyv fölolvasása 313
Tanuzási kötelesség 192
Tanuzási mentesség 170, 205—209
Tartózkodási hely 141, 469, 470, 472, 536
Tárgy azonossága 213, 310
Tárgyalási titok megsértése (Élt.) 20
Társaság vagy testület, mint magánvádló 47
Távirat lefoglalása 171, 172, 185, 186, 544
Távollevő elitélése 540
Távollevő tanu kihallgatása 543
Távollevő tettes 444, 469, 471—473, 475, 530
Távozási tilalom 97, 161, 301
Távozásra kötelezés 97, 124, 127, 293, 296, 298, 301, 310
Telekkönyvi hatóság 493
Terhelő és mentő körülmények 9
Terhelt — 9, 13, 17, 21, 25, 31, 46, 51, 53—55, 57, 61—64, 68, 74, 103, 105, 106, 113, 114, 118, 120, 125, 126, 128, 131, 141, 143, 145, 148—150, 153, 161, 165—167, 170—172, 174, 183, 185, 190, 204, 214, 221, 222, 228, 229, 238, 240, 246, 250, 257—261, 264—266, 268, 270, 278, 279, 281—283, 467, 469, 470, 472, 479, 488, 492, 493, 523, 525, 529, 530, 531, 533—537, 540—542, 544, 563, 571, 572
— beismerése 139
— elővezetése 131
— kihallgatása 132—137, 140
—megidézése 130
— szembesitése a vizsgálat alatt 138
Terhelttársak 207, 227, 473
Terhes nő 502, 508
Területenkivüliség 25, 31, 200, 265, 379
Testi fogyatkozás 201, 221, 373
Testi sértés 23, 245, 313
Testület vagy társaság mint magánvádló 47
Tettenkapás — 103, 141, 180, 281, 531
— esetei 142
Tettes és részes 5, 8, 18, 84, 90, 94, 117, 135, 141, 142, 152, 159, 172—174, 176, 221, 313, 444, 461, 469, 488
Titoktartás kötelessége 135, 204
Tolmács 140, 116, 218, 287, 320, 332, 350
Törvényes képviselő 13, 47, 53, 56, 61, 330, 383, 388, 447, 448, 485, 525, 533, 535, 540, 548, 556
Törvényhatósági szolgálatban levő egyén 108, 143, 161, (Élt.) 16
Törvényszék — 28, 41, 69, 123, 158, 164, 254, 263, 268, 269, 272, 282, 293, 296, 300, 301, 306, 308, 318, 325, 327, 330, 333, 337, 378, 380, 381, 384, 388, 389, 391, 392, 396, 400, 401, 403, 404, 406, 425, 426, 452, 476, 477, 506, 516, 518, 527, 545, 549, 550, 553—556, 560, 584, 587
— másodfoku itélete 426, 554
— tagja 306—308
— hatásköre (Élt.) 17
Törvényszékek hatásköre 16, 17 (Élt.)
Törvényszéki — albiró 113
— elnök 58, 69, 72, 201
— fogház 285
— jegyző 113
— orvos 238, 245
— tanácsülés 550
Tulajdoni igény 187

Uj bizonyitás 551, 553, 558
Uj bizonyiték 336, 393, 398, 402, 403, 406, 415, 419, 420, 445, 446, 449, 455, 457, 461, 548
Uj eljárás elrendelése 437—439
Uj főtárgyalás tartása 318, 457. 460—462
Uj itélet 457, 462, 558
Ujrafölvétel — 43, 445—455, 458, 459, 484, 578
— járásbirósági ügyekben 558
Ujrafölvétel iránti végzés 457
Ujrafölvételi tárgyalás 455, 456
Uralkodóház tagja mint tanu 201
Ügy áttétele 101, 129, 263, 269, 274, 279, 283, 316—318, 333, 334, 401, 525, 527, 563
Ügyész 28, 42, 92, 95, 113, 154, 166, 238, 353, 396, 412, 503, 515, 549, 552, 553
Ügyészség — 2, 13, 17, 33—43, 50, 52, 64, 84, 86, 88—91, 93, 94, 101, 103, 113, 116, 120, 124, 128, 129, 132, 133, 142, 144, 147, 153, 154, 157, 158, 160, 161, 164, 178, 185, 190, 254—256, 259, 269, 275, 276, 278, 282—284, 302, 314, 315, 334, 383, 396, 445, 448, 449, 453—455, 457, 458, 470, 471, 475—478, 482, 492, 494, 497, 501, 504, 506, 510, 514—516, 518, 525, 529, 538, 542, 548, 552, 559, 560, 563, 564, 586, 588
— tagjainak kizárása 73, 75
— — mellőzése 74—76
— tagja 299, 302
Ügyészségi megbizott 75, 524—526, 529, 538, 539, 542, 548, 549, 552
Ügyészségi megbizottak — kirendelése (Élt.) 9, 10
— szolgálati viszonyai (Élt.) 11—14

Ügyfélnyilvánosság 125, 406
Ügyvéd 47, 48, 51, 55, 58, 79, 97, 108, 124, 143, 161, 205, 229, 299, 302, 435, 477, 485, 523
Ügyvédi kamara 58, 410
Ügyvédjelölt 523
Ügyviteli utasítások 77
Üldözés közben menekülés 142
Ülésen kivüli elintézés 393, 397, 398, 433, 435
Ünnepélyes fogadás 219, 349

Vásár- és ünnepnap 10, 11
Vasuti alkalmazott kihallgatása 116, 108, 143, 161
Vád — 1, 285, 304, 306, 316—318, 327, 384, 385
— képviselete 2, 33, 35, 41—47, 50, 52, 84, 103, 128, 264, 276, 286, 302, 323, 327, 430, 526, 529, 530, 539, 552
— elejtése 23, 35, 38, 42, 45, 128, 157, 254, 264, 276—278, 315, 323, 336, 352, 530, 568
— képviseletének megtagadása 34, 35, 42, 92, 526
— megváltoztatása 38, 355
— hiánya 325
— hiánya és ki nem meritése 384
Vád alá helyezés 222, 266, 274, 275, 289, 472
Vádbeszéd 45, 314, 320
Vádemelés 3, 41, 42, 83, 523, 526
Vádemelésre jogosult 527, 539
Vádhatározat 65, 266, 267, 286, 288, 289, 304, 316, 318, 327, 339, 355—357, 475, 476, 553, 569
Vádinditvány 52, 479, 525, 528, 532
Vádirat — 17, 45, 51, 54, 62, 63, 101, 147, 254, 257, 276, 277, 279, 281, 282, 284, 286, 288, 289, 304, 316, 318, 327, 344, 355, 357, 467, 493, 553, 563, 570—572, 574
— elutasitása 264, 268
— kézbesitése 256
— tartalma 255, 570
Vádló 13, 22, 46, 61, 64, 68, 83, 104—106, 113, 114, 125, 126, 129, 139, 167, 246, 266, 289, 307, 308, 314—316, 318, 323, 325, 330, 331, 334, 343—345, 355, 356, 374, 378, 383, 387, 413, 415, 417, 421, 423, 425, 427, 444, 527, 541, 556, 566—569, 571
Vádlott — 13, 56, 130, 266, 271, 285, 286, 294, 297, 299, 301—303, 305, 307—310, 313—318, 320, 324, 326, 327, 329—331, 336, 339, 342—345, 350, 352, 353, 356, 357, 359, 360, 364, 368, 369, 371, 372, 374, 381, 383, 385, 387, 394, 396, 398, 402, 411—415, 417, 419, 420, 423, 425, 427, 435, 436, 442, 446, 449, 451, 477, 480, 482, 487, 490, 506, 540, 547—549, 553, 556, 574
— kihallgatása 304—306, 309
Vádlott-társ 56, 305, 310, 314, 354, 481, 577
Vádtanács — 17, 43, 52, 62, 63, 65, 98, 103, 107, 109—116, 123, 124, 128, 129, 143, 145—147, 149—151, 153, 159, 160, 164, 168, 177, 184, 187, 215, 238, 246, 258—260, 262—267, 269, 272, 277, 279, 280, 378—380, 467, 470, 493, 569
— elnöke 113, 116, 254, 256, 259, 278, 378, 488
— tagjai 115, 261
Vádtól elállás 530
Vegyész (országos birósági) 238, 244, 313
Védelem — 54, 241, 306, 314, 317, 318, 320, 325, 327, 336, 357, 384, 415, 472, 479, 481, 482, 520, 541, 554
— a nyomozás alatt 100
— előkészitése a vizsgálat alatt 103, 336, 357
Védett 62
Védő — 53—58, 60, 62—64, 73, 124—127, 151, 176, 204, 238, 246, 256, 259, 260, 261, 285, 286, 290, 302, 305, 307, 308, 314, 317, 327, 330, 331, 333, 334, 353, 374, 383, 384, 388, 409, 411, 412, 415, 421, 425, 435, 447, 448, 455, 477, 479, 498, 501, 503, 518, 528, 529, 530, 535, 540—542, 548, 553, 557
— kirendelése 57, 58, 61, 448, 472, 518
— a terhelt kihallgatásakor 134
— dija 127
— érintkezése a terhelttel 62, 154
— felmentése 59
— levelei 62, 172
— iratmegtekintési joga 63
Végrehajtás — 453, 462, 479, 481, 494, 496, 504, 540, 552, 556, 560, 564
— felfüggesztése 505
Végrehajtási törvény 493
Végrehajtásra (Bp. Et. Élt.) vonatkozó fölhatalmazás 592 (Bp.) 37 (Et.) 28 (Élt.)
Végzés, 77, 107, 124, 128, 129, 151, 167, 187, 194, 246, 254, 261, 264, 266, 268—270, 272—274, 281, 283, 284, 289, 300, 301, 323, 352, 378—380, 389, 402, 424, 432, 454, 456, 459, 460 467, 472, 479, 494, 505, 505, 516, 527, 538, 542, 546, 550, 551, 554—556
Vétkes és csalárd bukás szakértői megállapitása 251
Vétség 41, 141, 145, 148, 149, 171,

173, 176, 195, 240, 313, 450, 469—471, 530, 532, 537, 539, 540, 552, 556, 560, 564
Viszonosság 474
Viszonvád 23
Vizsgálat 43, 51, 54, 62, 63, 99, 101, 103, 108, 114, 130, 138, 139, 161, 171, 172, 176, 196, 214, 220, 223, 254, 276, 281—283, 318, 378, 444, 454, 455, 467, 471, 472, 488, 528, 544, 565, 568, 569
— célja 102, 109, 120
— kötelező volta 103
— elrendelése vagy mellőzése 104—107, 130, 154, 257, 325, 378
— teljesitése 109, 110
— ellenőrzése 112
— állásáról jelentés 115
— menete 117, 127
— megszüntetése 128
— befejezése 129, 133, 276
— folytatása 129
— kiegészitése 254, 257, 262, 276, 283
Vizsgálati cselekmény 55, 65, 109, 111, 119, 121, 124, 262, 289, 318, 384
Vizsgálati fogság — 54, 63, 146—148, 255, 256, 267, 270, 378, 458, 481, 536, 576, 577, 589
— feltételei 148, 149
— elrendelése 150, 151, 161, 165
— foganatositása 152—156
— megszüntetése 157, 159, 160, 166
— kivételes föntartása 158
— tartama 159, 160
— beszámitása 327, 505
Vizsgálóbiró 24, 52, 62, 63, 66, 69, 95, 98, 99, 104, 105, 109—115, 117—118, 119, 121, 123—129, 132, 142—145, 149, 150, 153, 154, 156, 159—161, 177, 178, 180, 185—187, 196, 202, 215, 235, 236, 238, 254, 256, 258, 276, 278, 378, 379, 446, 449, 451, 455, 457, 470, 488, 492, 493, 516, 538, 565, 567, 568, 569, 571

Zárfölnyitás 189
Zárlat 492
Záróhatározatok 590—592
Zárt ülés 272, 279, 379, 394, 399, 421, 431, 456, 476, 497, 499, 501

M. N. MÚZEUM KÖNYVTÁRA

56205

BALOGH F.

A BÜNVÁDI PERRENDTARTÁS MAGYARÁZATA

3

N. M.